

**ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİ KUR'AN TERCÜME
VE TEFSİRLERİNİN SÖZ VARLIĞI**

Nisa Nur EDİZ

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı

Ana Bilim Dalı

Doç. Dr. Ferdi GÜZEL

2024

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİ KUR'AN TERCÜME
VE TEFSİRLERİNİN SÖZ VARLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nisa Nur EDİZ

Danışman: Doç. Dr. Ferdi GÜZEL

BAYBURT - 2024

KABUL VE ONAY

Doç. Dr. Ferdi GÜZEL danışmanlığında, Nisa Nur EDİZ tarafından hazırlanan “Eski Anadolu Türkçesi Kur’an Tercüme ve Tefsirlerinin Söz Varlığı” başlıklı bu çalışma, 28.08.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Sunay DENİZ

Üye : Doç. Dr. Ferdi GÜZEL

Üye : Doç. Dr. Kenan AZILI

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Murat KUL
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Ferdi GÜZEL danışmanlığında hazırlamış olduğum “Eski Anadolu Türkçesi Kur’an Tercüme ve Tefsirlerinin Söz Varlığı” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

28.08.2024

Nisa Nur EDİZ

ÖN SÖZ

Çalışmamın başından sonuna kadar bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren sayın hocam Doç. Dr. Ferdi GÜZEL'e, beni bu günlere getirip arkamda duran babam Ahmet EDİZ ve annem Hülya EDİZ'e sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Nisa Nur EDİZ

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİ KUR'AN TERCÜME VE TEFSİRLERİNİN SÖZ VARLIĞI

Nisa Nur EDİZ

Bayburt Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ferdi GÜZEL

Bayburt-2024, Sayfa: 426

Eski Anadolu Türkçesi, Türkçenin XIII.-XV. yüzyılları arasında gelişim gösteren dönemdir. Bu dönemde tercüme ve tefsir yöntemleriyle yapılmış pek çok eser vardır ancak tercüme eserlerin daha fazla olduğu bilinmektedir. Dönemde tercüme edilen eserler, adeta birer telif eser niteliği göstermektedir. Bu dönemde ortaya konan tercüme ve tefsirlerin de katkısıyla Türkçe pek çok yeni söz kazanmıştır. Ayrıca tercüme ve tefsir niteliği taşıyan bu yazmaların bulunması Türkçenin genel anlamda gelişmesine de çok büyük katkılar sağlamıştır. Eski Anadolu Türkçesi ile yazılmış Kur'an tercümeleri ve tefsirlerinden hareketle dönemin kelime hazinesi ve anlam dünyası incelenmiş ve Türkçeye olan katkıları üzerinde durulmuştur. Bu çalışma ile Eski Anadolu Türkçesinin zengin söz varlığı ortaya konulmak istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eski anadolu türkçesi, tercüme, tefsir, Kur'an'ı Kerim.

ABSTRACT

M. SC. THESIS

VOCABULARY OF QURAN TRANSLATIONS AND COMMENTARIES IN OLD ANATOLIAN TURKISH

Nisa Nur EDİZ

Bayburt University

Institute of Graduate Studies

Department of Turkish Language and Literature

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ferdi GÜZEL

Bayburt-2024, Pages: 426

Old Anatolian Turkish is the period in which Turkish developed between the 13th and 15th centuries. There are many works produced by translation and commentary methods in this period, but it is known that there are more translated works. The works translated in the period are almost like copyrighted works. With the contribution of the translations and commentaries produced in this period, Turkish has gained many new words. In addition, the existence of these manuscripts, which have the characteristics of translation and commentary, has made great contributions to the general development of Turkish. Based on the Quran Translations and Commentaries written in Old Anatolian Turkish, the vocabulary and semantic world of the period have been examined and their contributions to Turkish have been emphasized. This study aims to reveal the rich vocabulary of Old Anatolian Turkish.

Keywords: Old anatolian turkish, translation, comment, Qur'an'ı Kerim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	II
BEYANNAME.....	III
ÖN SÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
TABLOLAR.....	X
KISALTMALAR.....	XI
GİRİŞ.....	1
Araştırmanın Konusu ve Problemi	1
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	2
Araştırmanın Sınırlılıkları	2
Varsayımlar	3
Terim ve Tanımları.....	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. KURAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. KUR’AN-I KERİM’İN TERCÜME TARİHİ.....	4
1.1.1. DOĞU TÜRKÇESİ İLE YAPILMIŞ KUR’AN TERCÜMELERİ	5
1.1.1.1. Türk islâm eserleri müzesi nüshası (TİEM 73)	5
1.1.1.2. Rylands nüshası	5
1.1.1.3. Özbekistan nüshası	5
1.1.1.4. Süleymaniye kütüphanesi hekimoğlu ali paşa nüshası.....	6
1.1.1.5. Meşhed nüshası	6
1.1.1.6. Topkapı sarayı III. ahmed bölümü nüshası	6
1.1.1.7. Anonim orta asya tefsiri	6
1.1.1.8. Tercüme-i tefsir-i yakub-i çerhî.....	6
1.1.1.9. Süleymaniye kütüphanesi yazma bağışlar nüshası.....	7
1.2. BATI TÜRKÇESİ İLE YAPILMIŞ KUR’AN TERCÜME VE TEFSİRLERİ.....	7
1.2.1. Satır Altı Tercüme.....	7
1.2.1.1. Manisa kur’an tercümesi	7
1.2.1.2. Bursa kur’an tercümesi.....	8
1.2.1.3. Türk ve islam eserleri müzesi no. 40 (TİEM 40)	8
1.2.1.4. Topkapı nüshası.....	8
1.2.1.5. British library nüshası.....	9
1.2.1.6. Sivas nüshası	9
1.2.1.7. Kayseri nüshası.....	10
1.2.1.8. Önder nüshası	10
1.2.1.9. Çorum müzesi tefsiri	10

1.2.1.10. Arnavutluk nüshası	11
1.2.1.11. Vatikan nüshası	11
1.2.2. Tefsirli Tercümeler	11
1.2.2.1. Cevahirü'l asdaf.....	11
1.2.2.2. Ebu'l-leys es-semerkandî tefsiri	11
1.2.2.3. Tercüme-i tefsiri'l-lübâb	12
1.3. ÇALIŞMADA KULLANILAN ESERLER VE KISALTMALARI.....	13
İKİNCİ BÖLÜM	14
2. DİZİN.....	14
2.1. A, Â	14
2.2. B	45
2.3. C	73
2.4. Ç	81
2.5. D	88
2.6. E.....	111
2.7. F.....	128
2.8. G, Ğ	134
2.9. H, Ħ	153
2.10. I.....	178
2.11. İ.....	180
2.12. K	200
2.13. L.....	235
2.14. M.....	238
2.15. N	273
2.16. O	283
2.17. Ö	287
2.18. P	292
2.19. R	295
2.20. S, Ş.....	303
2.21. Ş.....	329
2.22. T, Ṭ	336
2.23. U	364
2.24. Ü	372
2.25. V	375
2.26. Y	382
2.27. Z.....	406
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	415
3. YÖNTEM	415
3.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	415
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	415
3.3. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	415
3.4. SÜREÇ	415

3.5. VERİ ANALİZİ.....	415
3.6. ARAŞTIRMACININ ROLÜ.....	415
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	417
Sonuç	417
Tartışma	418
Öneriler.....	418
KAYNAKÇA.....	419
ÖZ GEÇMİŞ	426

TABLÖLAR

Tablo 1: Eserler ve Kısaltmalar Tablosu	13

KISALTMALAR

BL	:British Library (Göl, 2014)
CA	:Cevahiröl Asdaf (Ahundova, 2012)
KN	:Kayseri Nüshası (Işıkcın Yılmaz, 2015; Yılmaz, 2015)
ÖN	:Önder Nüshası (Toker, 2012)
SN	:Sivas Nüshası (Yılmaz, 1992; Akar, 1992; Delice, 1992; Ayhan, 2007; Alper, 1998; Kùpeli, 2006; Kütükçü, 2005)
ST	:Semerkandi Tefsiri (Kulaç, 2020)
TL	:Tefsiröl Lübab (Taş, 2016)
TN	:Topkapı Nüshası (Şimşek, 2017)
ÇMT	:Çorum Müzesi Tefsiri (Ulusoy 2021; Karakaya 2021)
AN	:Arnavutluk Nüshası (Kök, 2013)
VN	:Vatikan Nüshası (Cesaret, 2022)
Bk.	:Bakınız.
Vb.	:ve benzeri

GİRİŞ

Kur'an-ı Kerim tercüme etme işi dil çalışmaları arasında önemli bir yere sahiptir. İslamiyetin kabulüyle dini anlama ve anlamlandırma çabasına girildiği için Kur'an-ı Kerim'i tercüme etmek artık zorunlu hale gelmiştir. Bu tercüme çalışmalarının ilki Karahanlılar döneminde görülür. Bu dönemdeki Kur'an tercümeleri sade bir dille kaleme alınmıştır.

Eski Anadolu Türkçesi döneminde öncelikle kısa surelerin tercüme ve tefsirleri yapılmıştır. Daha sonra Kur'an-ı Kerim'in bütün olarak tercüme ve tefsirleri yapılmaya başlanmıştır. Bu dönemdeki Kuran tercümeleri iki farklı şekilde yapılmıştır. Bunlardan birincisi satır altı tercümeler, ikincisi ise tefsirli tercümelerdir. Satır altı denen tercümeler; her kelimenin altına daha küçük ve farklı bir hatla Türkçelerinin yazılmasıyla yapılmaktadır. Tefsirli tercümeler ise; tek tek anlam vermekten ziyade bir bütün olarak açıklama yoluyla yapılmıştır.

Dönemde yapılmış birden fazla tercüme ve tefsir çalışmaları vardır ve çalışmaların hepsine ulaşıp incelenmesi imkânsızdır. Bu çalışmada British Library, Cevahirül Asdaf, Kayseri Nüshası Önder Nüshası, Sivas Nüshası, Semerkandi Tefsiri, Tefsirül Lübab, Topkapı Nüshası, Çorum Müzesi Nüshası, Arnavutluk Nüshası ve Vatikan Nüshası üzerinde durulup dönemin söz varlığı incelenmiştir. Tekrara düşülmemesi için Suat Ünlü'nün 'Doğu ve Batı Türkçesi Kur'an Tercümeleri Sözlüğü' adlı çalışmasında yer alan TIEM 40, Manisa Nüshası ve Bursa Nüshası çalışmada kullanılmamıştır.

Araştırmanın Konusu ve Problemi

Din, toplum hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Her dinin kendine göre birtakım kuralları bulunur. Dinlerin mensupları da dinlerini öğrenmek ve dinlerin uygun gördüğü şekilde yaşamak için çaba gösterir.

İslamiyeti benimseyen Türk milleti Karahanlılar döneminden itibaren İslam dininin kutsal kitabı olan Kur'an-ı Kerim'i birçok kez Türkçeye tercüme etmiştir. Bu tercümelerin dil açısından önemi çok büyüktür. Türkçede var olmayan yeni kavramları karşılamak için Türkçe köklerden birçok yeni kelime türetilmiştir. Bu da Türkçenin söz varlığının zenginleşmesine büyük katkı sağlamıştır.

Eski Anadolu Türkçesi, Selçuklular Devleti'nin kurulmasından sonra XIII.-XV. yüzyıllarda görülen bir dönemdir. Dönemin ilk yarısında dil daha sade iken zamanla bu özelliğini kaybederek yerini daha ağır, süslü, sanatlı, anlaşılması zor bir dile bırakmıştır. Bununla beraber var olan yazı dili konuşma dilinden de uzaklaşarak aydın zümre diline doğru

evrildiği de görülmektedir. İşte tam bu süreç içerisinde de Kur'an tercümelerinin yeri ve önemi oldukça büyüktür (Özkan, 2008, s. 115).

Eski Anadolu Türkçesi döneminde Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye birçok tercümesi yapılmıştır. Bu tercümelerden bir kısmı çalışılmış olmasına rağmen halen çalışılmayan birçok tercüme bulunmaktadır. Bu tercümelerdeki zengin söz varlığı bir araya toplanabilmiş değildir. Konuyla ilgili bu zamana kadar yapılmış en kapsamlı çalışma Suat Ünlü'nün 'Doğu ve Batı Türkçesi Kur'an Tercümeleri Sözlüğü' adlı çalışmasıdır. Ama bu çalışmada da Kur'an tercüme ve tefsirlerinin birçoğu yer almamaktadır. Eski Anadolu Türkçesi söz varlığına katkıda bulunmak, zengin söz varlığını ortaya koymak amacıyla yeni çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Çalışmada öncelikle Eski Anadolu Türkçesi Kur'an Tercümeleri ve Tefsirleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Çalışmada kullanılan tercüme ve tefsirler daha detaylı bir şekilde tanıtılmıştır. Daha sonra çalışmada kullanılan tercüme ve tefsirlerin dizinleri taranarak bir sözlük oluşturulmuştur. Bu sözlük ile Eski Anadolu Türkçesinin zengin söz varlığı ortaya konmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Eski Anadolu Türkçesi ile Yazılmış Kur'an Tercüme ve Tefsirlerinin sözlüğünü hazırlamak böylece Eski Anadolu Türkçesinin zengin söz varlığını ortaya koymaktır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Bu zamana kadar Eski Anadolu Türkçesi Kur'an Tercüme ve Tefsirleri hakkında pek çok makale ve tez çalışmaları yapılmıştır fakat dönemin söz varlığını ortaya koyan eserlerin sayısı fazla değildir. Bu çalışma Türkçenin zengin söz varlığını ve türetme gücünü göstermesi açısından Türkolojiye katkı sunması amaçlanan bir çalışmadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Kur'an-ı Kerim'in tercüme ve tefsirleri Türk dili alanında oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Özellikle Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki bu tercüme ve tefsirlerin tamamını incelemek imkânsızdır.

Bu çalışmada Suat Ünlü'nün ilgili sözlüğünde yer almayan tercüme ve tefsirler ele alınmıştır. Bu sözlükte yer almayan tercüme ve tefsirler belirlenirken de öncelik bütün olarak çalışılmış tercüme ve tefsirlere verilmiştir.

Varsayımlar

Çalışmanın konusu olan Eski Anadolu Türkçesi ile yazılmış Kur'an-ı Kerim tercümeleri ve tefsirlerini oluşturan birçok nüsha vardır ama bu nüshaların tamamına ulaşılması imkânsızdır. Ulaşılabilen nüshalar üzerinde çalışma yapılmıştır. Ulaşılan nüshalarla dönemin söz varlığının saptanması varsayılmıştır.

Terim ve Tanımları

Eski Anadolu Türkçesi; XIII-XV. yüzyıllar arasında Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Dönemi'nde yaşayan Oğuz Türklerinin kullandığı konuşma ve yazı dili; Eski Oğuz Türkçesi, Eski Türkiye Türkçesi.

Kur'an-ı Kerim; Kur'an (Arapça: القرآن / el-Kur'an) veya yaygın kullanılan adıyla Kur'an-ı Kerim (كُرَيْمُ الْقُرْآن), Müslüman inancına göre, yaklaşık 23 yıllık bir süreçte ayetleri Allah tarafından Cebrâil adındaki melek aracılığıyla Muhammed'e parça parça vahiyler hâlinde indirilen bir kutsal kitaptır.

Tercüme; Terim olarak, bir sözü başka bir dille ifade etmektir. Kur'an tercümesi ise başka bir dille Kur'an'ın anlamını ifade etmek, demektir.

Tefsir; Arapça fers kökünden türetilmiştir. Sözlükte yorum, yorumlama, Kur'an'ın surelerini açıklayarak görüşler ileri sürme, bu görüşleri yazma ve yorumlama demektir.

Söz varlığı; Bir dildeki sözlerin bütünü; söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. KUR'AN-I KERİM'İN TERCÜME TARİHİ

Türk milleti, tarih boyunca birçok dini benimsemiş, benimsediği dinlerin kutsal metinlerini de Uygurlar döneminden itibaren Türkçeye tercüme etmeye çalışmıştır. Uygurlar döneminde Budizm ve Maniheizm'den Türkçeye çevirilmiş pek çok dini metin bulunmaktadır. Türkler X. yüzyılda Karahanlılar döneminde İslamiyeti devlet dini olarak kabul etmiştir. Türklerin toplu olarak İslamiyeti kabul etmesiyle birlikte dinin temel kutsal metni olan Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye çevrilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Yeni dini anlamak, kavramak, ilke ve esaslarını öğrenmek ve öğretmek için kutsal kitabın Türkçeye birçok çevirisi yapılmıştır. Bu çeviri faaliyetleri Türkçenin söz varlığına önemli katkılar sağlamıştır.

Bu kutsal metin, ilk olarak Samanoğullarından Emir Mansur b. Nuh zamanında Maverâünnehirli âlimlerden kurulu bir heyet tarafından Farsçaya tercüme edilmiştir. Farsçaya tercüme edilen ilk tefsirin, Muhammed b. Cerir-i Taberi'nin Arapça olarak yazdığı 40 ciltlik Kur'an tefsiri olduğu bilinmektedir. Bu tefsir Farsçaya tercüme edilirken satırlı çeviri yöntemi kullanılmıştır. Bu tercümenin giriş kısmında adı zikredilenlerin arasında İsbicaplı iki Türk âliminin de isimlerinin yer aldığı görülmektedir. Zeki Velidi Togan, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe tercümesinin de aynı zamanda belki de aynı komisyonun Türk üyeleri tarafından yapıldığı görüşünü savunmaktadır. Abdülkadir İnan'a göre Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye tercümesi, Farsçaya tercümesinden yaklaşık bir asır sonra yani XI. yüzyılın ilk yarısında yapılmıştır. Eckmann, Farsça tercümenin Türkçe tercümeyle örnek olduğunu, ilk tercümenin de bu Farsça tercümeyle göre yapıldığını kabul etmiş, bu tercümenin nerede, ne zaman ve kimler tarafından yapıldığı hakkında elimizde somut veriler bulunmadığını vurgulamıştır. Eckmann da tıpkı Togan gibi Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye tercümesi ile Farsçaya tercümesinin aynı zamanda yapıldığı görüşünü kabul etmektedir (Özkan, 2008). Aysu Ata, Karahanlı döneminde yazılan Kur'an tercümesi üzerine yapmış olduğu çalışmasının giriş bölümünde yukarıda zikredilen görüşleri sıraladıktan sonra bu görüşlerin bir varsayımdan ibaret olduğunu belirtmektedir. Yazar, ilk Kur'an tercümesi niteliğini taşıyabilecek metinlerin ele alınarak bu metinlerin dil yapısı, kullanılan kâğıdın cinsi, yazı tipi vb. hususların ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ile konu hakkında bir sonuca varılabileceğini savunmuştur. (Ata, 2004, s. IX-XI)

İlk Kur'an tercümesinin hangi metin olduğu konusu günümüzde tam anlamıyla bir netlik kazanmamıştır. Kimine göre Rylands nüshası kimine göre de TİEM 73 nüshası ilk tercümedir.

Türkoloji de Kur'an tercümeleri “Doğu Türkçesi Kur'an tercümeleri” ve “Batı Türkçesi Kur'an tercümeleri” olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir.

1.1.1. Doğu Türkçesi ile Yapılmış Kur'an Tercümeleri

Mevcut bilgilere göre XII.- XVI. yüzyıllar arasında meydana getirilmiş dokuz adet Doğu Türkçesi ile yazılmış Kur'an-ı Kerim tercümesi vardır. Bu tercümeler iki şekilde yapılmıştır. Birincisi satır altı tercümelere, Bu tercümelerde herhangi bir ek izahat yapılmadan Arapça kelimenin altına küçük ve farklı hatla Türkçe karşılıkları yazılmıştır. İkincisi ise metnin tercüme edilen kısmıyla ilgili detaylı açıklamalar içeren tefsirli tercümelere, Tefsirli tercümelerde metin bütünlüklü olarak ele alındığı için bu tefsirler Türkçenin cümle yapısının gelişimini görme fırsatı sunmaktadır. Bu dönemde yazılmış tercümeler şunlardır:

1.1.1.1. Türk islâm eserleri müzesi nüshası (TİEM 73)

İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesinde 73 numarada kayıtlı olan bu tercüme, Doğu Türkçesi satır-altı Kur'an tercümelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Şirazlı Muhammed b. Hacı Devletşah tarafından 734'te (1333-1334) istinsah edilmiştir. Müstensihin Şirazlı olmasından hareketle, istinsah yerinin de Şiraz olduğu söylenebilir. Türkçe tercümeler Arapçalarının altına kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin ilk yarısı Abdullah Kök ikinci yarısını da Suat Ünlü doktora tezi olarak çalışmıştır (Özkan, 2008, s.118-119).

1.1.1.2. Rylands nüshası

Bir diğer satır altı Kur'an tercümesi ise İngiltere Manchester, John Rylands Kütüphanesi, Arapça Yazmalar bölümünde MSS. 25-3821'de kayıtlıdır. Tercümenin nerede, ne zaman ve kim tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Dankoff yazmanın 13. yüzyılda istinsah edilmiş olduğunu savunmaktadır. Bu tercümede de Arapça kelimelere Türkçe ve Farsça karşılıklar verilmiştir. Eser üzerine Janos Eckmann Türkçe, Farsça ve İngilizce karşılığını içeren bir sözlük hazırlamıştır. Aysu Ata da söz konusu tercüme üzerinde doktora çalışması yapmıştır (Özkan, 2008, s.120). Ata'nın çalışması Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanmıştır (bk. Ata, 2004).

1.1.1.3. Özbekistan nüshası

Bu eser, Taşkent'te Özbekistan İlimler Akademisi Kütüphanesi, numara 2008'de bulunmakta olup 270 varaktan oluşmaktadır. 1-3. ve 19-22. sayfalar dışında Arapça metin, satır altı olarak Farsçaya ve Türkçeye tercüme edilmiştir. XIII. yüzyılda Karahanlı Türkçesi ile yazıldığı tahmin edilmektedir. Yazmada 2. sure eksiktir, 3-5. surelerin 1-117. ayetleri, 6. surenin 71-136. ayetlerinin bulunduğu belirtilmektedir. Bundan dolayı da eksik bir nüsha olarak kabul edilmektedir. A. A. Semenov eserin dili konusunda bazı fikirler ortaya koymuştur. Yazmayı tasnif eden Semenov, tercümenin XIII. yüzyıla ait olduğu ve dilinin Karahanlı

Türkçesi olduğu yönünde hemfikirdir. Eser üzerine en kapsamlı çalışmalardan birisi Emek Üşenmez tarafından hazırlanan doktora çalışmasıdır. (Özkan, 2008, s.119).

1.1.1.4. Süleymaniye kütüphanesi hekimoğlu ali paşa nüshası

Satır altı Hekimoğlu Ali Paşa Camii numara 2’de kayıtlı bulunan nüshadır. Eser üzerine en kapsamlı çalışma Gülden Sağol ’un doktora çalışmasıdır. Eserin Harezmi Türkçesi ile yazıldığı bilinmektedir. Nerede ve kim tarafından tercüme edildiği bilinmemektedir (Özkan, 2008, s.120).

1.1.1.5. Meşhed nüshası

İran’da, Âstan-i Quds-i Razavi Kütüphanesinde 293 numarada kayıtlı olan 645 varaklık (1290 sayfa) eksik bir tercüme olan eser, Geç Karahanlı-Erken Harezmi Türkçesi özellikleri göstermekte olup hem satırlı hem de tefsir usulüyle yazılmıştır. Eserin sonundaki ketebe kaydına göre, Seyyîdî’l-Hattât unvanlı Şeyh Yûsuf el-Ebâriyy oğlu Muhammed tarafından kaleme alınmış ve Hicrî 10 Şa‘bân 737 / Miladî 14 Mart 1337’ de tamamlanmıştır. Bu nüshayı Yaşar Şimşek çalışmış, çalışma 2 cilt halinde de yayımlanmıştır (Şimşek, 2017, s.13).

1.1.1.6. Topkapı sarayı III. ahmed bölümü nüshası

Doğu Türkçesinde yapılan tefsirli tercümelerden birisi Şeyhbaniler devrinde, XVI. yüzyılın ilk yarısında istinsah edildiği bilinen eserdir. Yazmanın varlığını ilk kez Janos Eckmann duyurmuştur. Eserin nerede yazıldığına dair kesin bilgi bulunmamaktadır. Eser üzerine en Hamza Zülfikar’ın doktora, İbrahim Taş’ın yüksek lisans çalışması yapmıştır (Özkan, 2008, s.122).

1.1.1.7. Anonim orta asya tefsiri

Bir diğer tefsirli tercüme ise “Anonim Tefsir” veya “Orta Asya Tefsiri” veya “Müellifi Meçhul Kur’an Tefsiri” gibi adlarla tanınmaktadır. Daha çok “Anonim Tefsir” adıyla bilinen bu eser, Leningrad’da Asya Halk Enstitüsü Kütüphanesi Cod. 332’de, numara 2475’te kayıtlı bulunmaktadır. Eser ilk olarak Ahmed Zeki Velidi Togan tarafından Türkistan’da bulunmuştur. Tefsirin sözlüğünü Borovkov hazırlamıştır. Hazırlanan bu sözlük Halil İbrahim Usta ve Ebulfez Amanoğlu tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Eser üzerine Halil İbrahim Usta yüksek lisans çalışması hazırlamıştır (Özkan, 2008, s.122).

1.1.1.8. Tercüme-i tefsir-i yakub-i çerhî

Eserin 16. yüzyılın son çeyreğinde kaleme alındığı bilinmektedir. 192 varaktan meydana gelmektedir. Tefsir, başta Fatiha suresi olmak üzere Kur’ân-ı Kerim’ in 29. ve 30. cüzlerini ihtiva etmektedir. Eserin nerede yazıldığına dair kesin bir bilgi yoktur. Eserin ketebe kaydına bakıldığında müterciminin Hamedanlı olduğu yazmaktadır. Bilinen tek nüshası

Taşkent'tedir. Tercümenin dili Karahanlı-Harezmi Türkçesi temelinde gelişen ortak Türkistan Türkçesidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu dil özelliğinin yanı sıra eserde Oğuzca unsurlar da öne çıkmaktadır. Eser üzerine Emek Üşenmez çalışmıştır (Üşenmez, 2014, s.167-190).

1.1.1.9. Süleymaniye kütüphanesi yazma bağışlar nüshası

Eser, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü 3966 numarada kayıtlıdır. Yazmanın karışık dil özelliklerinden yola çıkarak 13-14. yüzyıllarda yazıldığı söylenebilir. Bu yazma satır altı bir Kur'an tercümesidir. Eseri bilim dünyasına ilk kez Nuri Yüce tanıtmıştır. Eser Nuri Yüce danışmanlığında Cengiz Müfettişoğlu, Osman Toker, Aslı Uygun, Recep Yılmaz ve Ayşe Uyansoy Hillhouse tarafından çalışılmıştır. Yazmanın baş ve son kısımlarındaki eksiklerden dolayı nerede ve ne zaman yazıldığı bilinmiyor (Özkan, 2008, s.121).

1.2. BATI TÜRKÇESİ İLE YAPILMIŞ KUR'AN TERCÜME VE TEFSİRLERİ

Anadolu sahasında ilk Kur'an-ı Kerim tercümelerinin Selçuklular devletinin dağılışımdan sonra ortaya çıkan Beylikler döneminde yapıldığı kabul edilmektedir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde kaleme alınan eserlerin daha çok kısa surelerin tercüme ve tefsiri olduğu bilinmektedir. Bunlar daha çok, Fatiha, Yasin, Tebareke ve İhlas surelerinin tefsiri olmuştur. Eski Anadolu Türkçesi döneminde, Kur'an'ın bütününe yönelik tercüme çalışmalarına XIV. yüzyılın sonlarında başlanmıştır. Bu dönemde yapılan tercümeler üç farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır: 1. Satır altı tercümeler, 2. Tefsirli tercümeler, 3. Tefsirler şeklindedir (Küçük, 2003, s.42) (Özkan, 2008, s.127).

Anadolu beyliklerinde ilk önce kısa surelerin (İhlas, Yasin, Tebareke gibi) tercümeleri, beyzade ve şehzadelere Kur'an'la beraber Arap dilini öğretmek amacıyla yazılmışlardır. Satır altı tefsirsiz tercümeler de medrese talebelerine Kur'an lügatini öğretmek için yazılmış olabilir (Özkan, 2008, s.126). Bu dönemde yapılan tercüme ve tefsirler şunlardır:

1.2.1. Satır Altı Tercümeler

1.2.1.1. Manisa kur'an tercümesi

Bu satır altı Kur'an tercümesi Manisa İl Halk Kütüphanesi 931 numarada kayıtlıdır. 451 yaprakтан oluşmaktadır. Satır altı tercüme olmasına rağmen sıkça tefsirler de görülmektedir. Eser üzerine Esra Karabacak doktora çalışması yapmıştır. Daha sonra bu çalışma, 1994 ve 1995 yıllarında Harvard University yayınları arasından 2 cilt olarak yayımlanmıştır. (Ünlü, 2012, s.18).

1.2.1.2. Bursa kur'an tercümesi

Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Tercümenin ketebe kaydında müstensih olarak Hasan Bin Alî el Bestâmî'nin ismi yer almaktadır. Eserin ketebe kaydına göre istinsah tarihi M. 1410'dur. Bu tarihi kayıda göre eser, Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait ve bugüne kadar bilinen ilk satır altı Kur'an tercümesi olması bakımından da oldukça önemlidir. Metin, Arapça orijinal Kur'an metninin hemen altına kelime kelime veya kelime grubu biçiminde Türkçe tercümesi verilmek suretiyle düzenlenmiştir. Eser üzerine Murat Küçük doktora çalışması yapmıştır (Küçük, 2001). Daha sonra bu doktora çalışması Türk Dil Kurumu Yayınları tarafından basılmıştır. Ayrıca Murat Küçük 'ün bu nüsha üzerine yazıları da vardır (Küçük, 2003; 2010).

1.2.1.3. Türk ve islam eserleri müzesi no. 40 (TIEM 40)

Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nde 40 numara ile kayıtlıdır. Muhammed bin Hamza tarafından 15. yüzyılın başlarında (Hicrî 827 yılı) istinsah edilmiştir. Nüshanın yazıldığı yazı Kur'an ve tercümenin bir hattat eliyle istinsah edildiğini göstermektedir. Kur'an metnindeki kelimelerin manaları, satırın hemen altına, sol alta doğru hafif meyilli bir şekilde yazılmıştır (Ünlü, 2012, s. 20). Mütercim'in açıklama mahiyetinde eklediği şerh ve tefsirler ise, genellikle sayfanın kenarına kısmen de yer müsait oldukça satır aralarına kaydedilmiştir. Sure başlıkları, Kur'an metninin yazıldığı kalın nesihle ve Arapça yazılmıştır. Eseri ilk defa A. Erdoğan tanıtmıştır ve ilk sayfasının fotoğrafını da neşretmiştir. M. Yaşaroğlu da, eseri kısaca tanıttikten sonra Fatiha suresinin tercümesini Latin harfleriyle yazıp incelemesine eklemiştir Ahmet Topaloğlu metin neşrini ve bağlamsal sözlüğünü yapmıştır. (Ünlü, 2012, s. 20-21).

1.2.1.4. Topkapı nüshası

Topkapı sarayı müzesi koğuşlar kitaplığı k. 252 numaralı satır altı Kur'ân tercümesidir. Tercüme 615 varaktır. Eserin istinsahının nerede ve ne zaman yapıldığı ile müstensihinin kim olduğu bilinmemektedir. Kur'ân'ın kelime kelime yapılan tercümeleri arasına giren bu eserde meal yer yer satırın üstüne yapılmıştır. Bazı eksikler dışında tam bir nüshadır. Nüshanın bazı yerlerinde tercümesi yapılmayan bölümler bulunmaktadır. Tercümesi yapılmayan veya unutulmuş yerler, bir iki kelime olabildiği gibi bütün bir ayet de olabilmektedir. Eserde pek çok arkaik kelimenin yer alması ve özellikle diğer satır altı Kur'an tercümeleri ile karşılaştırıldığında Türkçe söz varlığının Arapça ve Farsça kelimelere oranla fazla olması nüshanın öne çıkan özelliğidir. Nüsha üzerine Yaşar Şimşek doktora çalışması yapmıştır (Şimşek, 2017). Bu nüshayı Yaşar Şimşek çalışmış, çalışma 2 cilt halinde de yayımlanmıştır (Şimşek, 2017, s.26).

1.2.1.5. British library nüshası

Anadolu sahasında satır altı yapılan tercümelerden biri de British Museum'da OR 9515 numarada muhafaza edilmektedir. Eserin tamamı 250 varaktan oluşmaktadır. Başı ve sonu kayıp, eksik bir nüshadır. Meryem suresinin 4. ayetinden Fatıha suresinin 12. ayetine kadardır. Bu nüsha, damak n'sinin yazımında görülen farklılıklarla Türk dili tarihinde farklı bir yere sahiptir. Metinde, damak n'si kef, kaf, nun + kef, nun + ğayın ile farklı farklı yazılmıştır. Metni Esra Karabacak, tıpkıbasımıyla birlikte yayımlamıştır. Eser üzerine Ali Gül doktora çalışması yapmıştır. (Gül, 2014, s.13).

1.2.1.6. Sivas nüshası

Sivas Kongre ve Etnografya Müzesi E. Y. 84/176 numarada kayıtlı olan bu nüsha da satır altı, kelime kelime yapılan tercümelerdendir. Eski Anadolu Türkçesi özellikleri taşıyan bu nüsha, TİEM 40 nüshası ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. Eser 622 varaktan oluşmaktadır. Eserin müstensihisi, yazıldığı yer ve tarih hakkında herhangi bir bilgi olmasa da eserin TİEM 40 nüshasıyla benzer olması, tercümenin 15. yüzyılda yapıldığını göstermektedir. Nüsha üzerine birden fazla yüksek lisans tezi yapılmıştır (Şimşek, 2017, s. 20).

- Hikmet Yılmaz, Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Metin-Gramer-Sözlük) [1b-53a], Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 1992.
- Ali Akar, Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Metin-Gramer-Sözlük) [53b-105b], Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 1992.
- H. İbrahim Delice, Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Metin-Gramer-Sözlük) [105b-170b], Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 1992.
- Emin Eminoğlu, Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Metin-Gramer-Sözlük) [171a-245b], Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 1992.
- Vefa Ayhan, Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Gramer-Metin-Sözlük) [245b-320a], Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2007.
- Mehtap Alper, Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Metin-Gramer-Sözlük) [315a-388a], Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 1998.

- İlkay Budak Eskivar, Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi [388b-458a], Yayınlanmamış Yüksek Lisans Cumhuriyet Üniversitesi, Tezi, Sivas, 2005.
- Harun Küpeli, Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Gramer-Metin- Tertip-Sözlük) [464a-535b], Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2006.
- Mehmet Kütükçü, Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satırlar Arası Bir Kur'an Tercümesi (Gramer-Metin-Tertip- Sözlük) [535b-616b], Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2005.

1.2.1.7. Kayseri nüshası

Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi 26786 numarada muhafaza edilen bu nüsha da Eski Anadolu Türkçesi özellikleri göstermekte olup 435 varaktan oluşan tam bir tercümedir. Eser Fatıha Süresi ile başlayıp Nas Süresi ile bitmektedir. Yazarı ve yazıldığı yer belli değildir. Eser için katalog kaydında “X. asr-ı hicrî” ibaresine yer verilmektedir; ancak bu ibareye eserin herhangi bir yerinde rastlanmamıştır. Buket Işıkcı Yılmaz (2015) nüshanın ilk yarısını, Harunu Reşit Yılmaz (2015) ise ikinci yarısını yüksek lisans olarak çalışmışlardır (Yılmaz, 2015, s.1-2).

1.2.1.8. Önder nüshası

Eser, Fahrettin Önder'in şahsi kütüphanesinde bulunduğu için bu isimle anılmaktadır. 539 varaktan oluşmaktadır. Yazmanın temmet kaydındaki ifadeye göre, H. 941 / M. 1534-1535 yılının Cemâziye's-sânî ayında bitirilmiş ve Abdullâh bin Mahmûd es-Selânîkî tarafından istinsah edilmiştir. Bu nüsha, Murat Küçük tarafından çalışılan Bursa nüshasının başka bir istinsahıdır. Eser üzerine Mustafa Toker'in iki ciltlik çalışması bulunmaktadır (bk. Toker, 2011-2012).

1.2.1.9. Çorum müzesi tefsiri

Çorum Müzesi 10172 numarada kayıtlı nüshadır. Eser 540 varaktan oluşmaktadır. Nüshanın müstensihî ve istinsahıyla alakalı herhangi bir kayıt bulunmamaktadır fakat muhtemelen XIV. yüzyılın ilk yarısında istinsah edildiği söylenebilir. Eser Besmele ve Fatıha ile başlamıştır fakat satır arası anlam verilmeye Kur'an'ın ikinci suresi olan Bakara Suresi ile başlanmıştır. Nüsha satır altı bir Kur'an çevirisidir. Metnin genelinde Eski Anadolu Türkçesi özellikleri görülmektedir (Ulusoy, 2021; Karakaya, 2021, s. 11).

1.2.1.10. Arnavutluk nüshası

Bu Kur'an tercümesi, Arnavutluk Devlet Arşivi, Türkçe yazmalar bölümünde bulunan 05 numaralı yazmadır. Eser, Zümer Suresi 6. ayet ile başlayıp İnsan Suresi 31. ayet ile sona ermektedir ve bu haliyle başı ve sonu eksik bir nüshadır. Müellifi/müstensihi belli olmayan eserin sayfa sayıları da bulunmamaktadır. Eser, satırlı kelimelerin birebir tercüme edilmesi yoluyla oluşturulmuştur. Eser rik'a hat ile kaleme alınmış olup yazı stili incelendiğinde eserin iki farklı kişi tarafından kaleme alındığı anlaşılmaktadır (Yalçın Akcan, 2013, s.14).

1.2.1.11. Vatikan nüshası

Bu nüsha, Vatikan Apostolik Kütüphanesi'nde (Bibliotheca Apostolica Vaticana) Vat. Ar. 200 numarasıyla kayıtlıdır. Eserin müstensihi İbrahim Bin El-Hâci İlyas'tır. Eser eksiksiz tam bir metindir. 363 varaktan oluşmaktadır. Tercüme 114 sure, 6236 ayet, 6485 satırdan meydana gelmekte ve Fatiha Suresi ile başlayıp Nas Suresi ile bitmektedir. Tercüme satırlı yöntemiyle yapılmıştır (Cesaret, 2022, s.3).

1.2.2. Tefsirli Tercümeler

1.2.2.1. Cevahirü'l asdaf

Cevahirü'l Asdaf muhtasar bir tefsirdir. Satır-altı Kur'an tercümeleriyle uzun tefsirler arasında tefsirli bir tercüme olarak kabul edilmektedir. Kastamonu ve havalisinde hüküm süren Candaroğulları beyliğinin sekizinci hükümdarı İsfendiyar bin Bayezid'in (1392-1440) emriyle oğlu İbrahim Celebi için, adı bilinmeyen bir âlim tarafından XV. yüzyılın başlarında yazılmıştır. Anadolu kütüphanelerinde çok sayıda nüshası olduğu bilinmektedir. Eseri ilk çalışan Avrupalı Türkolog Zajaczkowski olmuştur. Türkiye'de ise Ahmet Topaloğlu doçentlik çalışması olarak hazırlamıştır. Son olarak da nüshanın dili üzerine Sevinç Ahundova doktora çalışması yapmıştır (Ahundova, 2012, s.12).

1.2.2.2. Ebu'l-leys es-semerkandî tefsiri

Anadolu'da Türkçeye tercüme edilen ilk Kur'an tefsiri olarak kabul edilmektedir. Emir Süleyman adına Timurtaş Paşaoğlu Umur Bey'in emir ve teşvikleriyle hazırlanmıştır. Tefsîrî'l-Kur'an adıyla yazılmış ancak Tefsîr-i Ebu'l-Leys es-Semerikandî olarak bilinmiştir. Aslı Arapçadır. Eserin tercümesi sırasında manzum bir mukaddime kısmı ilave edilmiştir. Bu eserin tercümesini yaparken kendi telifi olan manzum bir mukaddime kısmı ilave etmiştir. Bu kısımda tevhit ve na'at bölümlerinden sonra eserin telif sebebi anlatılmaktadır. Akademik çalışmalarda bu tercüme ile ilgili olarak üç kişinin adı geçmektedir: Ahmed bin Muhammed bin Abdullah bin Arabşah el-Hanefî, Ebu'l-Fadl Musa el-İznîkî, Ahmed-i Daî tarafından Türkçeye

çevrilmiştir Son çalışmalarda tercümenin Musa El- İzniki tarafından yapıldığı görüşü ön plana çıkmıştır (Taş, 2009, s.111) (Çetin, 2007, s.56-74)

Pek çok nüshası vardır. Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde kayıtlı 136, 137, 138, 139, 140-143 numaralı nüshalar; Bayezid Devlet Kütüphanesi'nde kayıtlı 290, 303, 304 numaralı nüshalar; Bursa Ulucami nüshası (YEBEK 436); Bursa İnebey Nüshası (Yazma Eser Kütüphanesi 16 Ha 142); Konya Nüshası (Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 32 Ulu 412); Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Nüshası 37486; Millî Kütüphane 'de Kayıtlı Nüshalar vardır (Kulaç, 2020).

Nuruosmaniye Kütüphanesinde 297.1= 94.35, 140–143 numaralara kayıtlı nüsha 4 ciltlik Semerkandi tefsiri pek çok yüksek lisans çalışmasına konu olmuştur (bk. Dalkıran, 2006; Aksu, 2006; Ertik, 2007; Uğursal, 2007; Vursun, 2008; Gökkaya, 2008; Daşdelen, 2008...).

İncelenen Zonguldak nüshası, Zonguldak Korucuk Köyü Beyler Mahallesi'nden Cemil oğlu Alaattin Köktürk'ün şahsî kitaplığındadır. 270 varaktır. Yasin suresinden itibaren sonuna kadar sırasıyla toplam 79 surenin tefsiri yapılmıştır. Eserde, mütercime ya da müstensihne dair herhangi bir kayıt yoktur.

1.2.2.3. Tercüme-i tefsiri'l-lübâb

Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil özelliklerini taşıyan XV. yüzyıla ait bir tercümedir. Musa bin Hacı Hüseyin İzniki tarafından tercüme edilmiştir. Eserin, Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi Ulu Camii 435 numarada ikinci cildi yer almaktadır. Ayrıca eserin üçüncü cildinin Topkapı Sarayı Yazma Eserler Kütüphanesi Koğuşlar 561 numarada olduğu bilinmektedir. Eserin üçüncü cildinin sonunda dördüncü cildinin varlığı belirtilmektedir. Ancak kütüphane kayıtlarında ve yapılan araştırmalar sonucunda henüz dördüncü cilde ulaşamamıştır. Eser üzerine İsmail Taş doktora çalışması hazırlamıştır (Taş, 2016).

1.3. ÇALIŞMADA KULLANILAN ESERLER VE KISALTMALARI

Suat Ünlü ‘nün Doğu ve Batı Türkçesi Kur’an Tercümeleri Sözlüğü çalışmasında ele alınan Manisa Kuran tercümesi, Bursa Kuran Tercümesi ve Türk ve İslam Eserleri Müzesi No.40 (TİEM 40) nüshalarına tekrara düşmemek için bu çalışmada yer verilmemiştir. Bu çalışmada sadece Ünlü ‘nün çalışmasında yer almayan tercüme ve tefsirler kullanılmıştır.

Çalışmada döneme ait bütün tercüme ve tefsirlerin kullanılması amaçlanmış fakat bazı çalışmalara ulaşmak mümkün olmadığı için bu amaca ulaşılammıştır. Çalışmada kullanılan eserler ve künyeleri aşağıdadır:

Tablo 1: Eserler ve Kısaltmalar Tablosu

BL	British Library	BL: Gül, 2014
CA	Cevahirül Asdaf	CA: Ahundova, 2012
KN	Kayseri Nüshası	KN: Işıkcın Yılmaz, 2015; Yılmaz, 2015
ÖN	Önder Nüshası	ÖN: Toker, 2012
SN	Sivas Nüshası	SN: Yılmaz, 1992; Akar, 1992; Delice, 1992; Ayhan, 2007; Alper, 1998; Küpeli, 2006; Kütükçü, 2005
ST	Semerkandi Tefsiri	ST: Kulaç, 2020
TL	Tefsirül Lübab	TL: Taş, 2016
TN	Topkapı Nüshası	TN: Şimşek, 2017
ÇMT	Çorum Müzesi Nüshası	ÇMT: Ulusoy 2021; Karakaya 2021
AN	Arnavutluk Nüshası	AN: Yalçın Akcan, 2013
VN	Vatikan Nüshası	VN: Cesaret, 2022

BL: British Library’de OR 9515 numarasıyla kayıtlı nüsha

CA: Topkapı Sarayı Kütüphanesi numara H 22’de kayıtlı nüsha

KN: Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi’ndeki 26786 numaralı nüsha

ÖN: Önder Nüshası

SN: Sivas Kongre ve Etnografya Müzesi E.Y. 84/176 numaralı

ST: Ebûl’l-Leys es-Semerkandî tefsirinin nüshalarından olan 1570 tarihli nüsha

TL: BEYEK Ulu Camii 435 numaralı nüsha

TN: Topkapı Sarayı Müzesi Koğuşlar Kitaplığı K. 252 numaralı nüsha

ÇMT: Çorum Müzesi 10172 numarada kayıtlı nüsha

AN: Arnavutluk Devlet Arşivi, Türkçe yazmalar bölümünde bulunan 05 numaralı nüsha

VN: Vatikan Apostolik Kütüphanesi’nde (Bibliotheca Apostolica Vaticana) Vat. Ar. 200 numarasıyla kayıtlı nüsha

İKİNCİ BÖLÜM

2. DİZİN

2.1. A, Â

âb: Su. (CA) (BL) (ST)

âb-ı revân: Akan su. (CA)

‘aba: Giyecek, elbise. (ST)

âbâ: Babal (CA)

abañsuz: Aniden, ansızın. (CA)

‘abd: Kul. (CA) (TL) (ÖN)

‘abd-i me’ mûr: Emir kulu. (CA)

‘abd-ı me’ zûn: İzinli, izin almış kul. Salâhiyetli kul. (TL)

abdâl: Derviş, ermiş, kalender. Kendini Allah'a adanmış. Ona teslim olmuş, bu yolda çile çekmiş kimse. (TL)

abdest: Abdest. (CA) (ST)

abdest al-: Abdest almak. (CA)

âbdestsüz: Abdesti olmayan. (ST)

‘abdu’l-batn: İçin kulu, karnın kulu, evladı. (TL)

‘abdu’l-‘uzzâ: Puta tapan, puta kul olan. (ST)

‘abeş: Boş, boşu boşuna, hiç. (CA) (TL) (ST)

‘abeş yarat-: Hiç yoktan yaratmak. (CA)

abiş-: Apışmak, aciz kalmak.

‘âbid: İbadet eden. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

abise: Gebe, hamile. (ST)

âbgîne: Sırça. (BL)

âblağ: Alaca, bulaca. (ST)

abraş: Alacalı hastalık. (CA) (ÖN) (ST)

abuğlu: Karşık renkli. (ST)

‘abûs Somurtkan, (yüzü) asık. (ÖN)

‘abûset: Somurtkanlık, kapalı hava durumu. (CA)

ac-: Acıkmak. (ÖN)

‘acab: Çok tuhaf şey, garip, anlaşılmaz.

‘acabâ: ‘acebâ şüphe ve tereddüt. (TN) (ST) (AN)

‘acabla-: Şaşırmak, garip bulmak.

‘acâib → ‘acâyib. (CA)

âcâl: Eceller. Ölüm, vâdeler. (TL)

‘acâyib, ‘acâib: Tuhaf, anlaşılmaz. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

‘acâyibât: Tuhaf, tuhaf olanlar. (CA)

‘acbü’z-zeneb: İnsanın bedeni çürüyüp yok olsa bile çürümeyen tek parçası, kuyruk sokumu kemiği. (ST)

‘aceb: Acaba. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

‘**aceb gel-**: Hoşa gitmek, hoşlanmak. (BL)

‘**aceb görüci**: Hayret edilecek şekilde gören. (CA)

‘**aceb işidici**: Hayret edilecek şekilde duyan. (CA)

‘**acebe getir-**: Şaşırtmak, hayrete düşürmek. (CA)

‘**acebe**: Şaşıрма, şaşkınlık. (ST)

‘**aceble-**: Şaşmak, hayrete düşmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN) (VN)

‘**aceblen-**: Şaşmak. (VN)

‘**aceblet-**: Şaşırtmak, hayrete düşürmek. (KN) (ÖN)

acele: Çabuk, tez. (KN)

‘**acele edici**: Tez olan. (KN)

‘**acem**: Arap olmayan, İranlı. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN)

‘**acem dili**: Farsça, İran’da konuşulan dil. (CA)

‘**acem diyârı**: Acem ülkesi, İran. (CA)

â‘cemî: Yabancı, Arap olmayan. (CA) (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

acı: 1. Tatlı olmayan, acı. (CA) (BL) (KN) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (AN) 2. Acı, ağrı. (BL) (TL) 3. Tuzlu. (BL)

acı kıl-: Acılaştırmak, acı yapmak. (CA)

acı-: Acımak. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

acıdıcı ‘azâb: Acı veren azap. (CA)

acıdıcı: Acı veren, elem veren. (CA) (KN) (ST) (AN)

acıķ-: Acıkmak. (CA) (BL) (KN) (TN) (ST) (VN)

acıraķ: Daha acı. (CA) (ÖN) (TN)

acı: Merhamet eden, acıyan. (CA)

acı-: Acı vermek, canını yakmak, acıtmak. (ÖN) (VN)

acıyıcı: Merhamet eden. (CA)

‘**acib**: Hayret veren. Şaşılabacak şey. (TL) (ST) (AN)

‘**âcil**: Acele eden, acele. (ST)

‘**âciz**: Gücü yetmeyen, aciz. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘**âciz kal-**: Aciz kalmak.

‘**âciz eyle-**: Geçersiz kılmak, boşa çıkarmak. (BL) (TN) (KN)

‘**âciz kılcı**: Aciz bırakan. (BL)

‘**âciz kıl-**: Aciz etmek, aciz duruma düşürmek. (CA)

‘**âciz ol-**: Âciz olmak, gücü yetmemek, elinden bir şey gelmemek. (TN) (KN)

‘**âcizlik**: Aciziyet, acizlik, güçsüzlük. (BL) (ST)

acur-: Acıktırmak. (TL)

‘acūre: Kuyruk. (ST)

‘acūz: Gücü yetmeyen, aciz. (CA)

‘acūze: Kocakarı. mec. Cadı karı. (TL)

‘acūzi: Kocakarı. (ST)

‘acūz-ı dünyâ: Dünya cadısı, dünya kocakarısı. (TL)

‘acz: Güçsüzlük. (CA) (TL) (ST)

‘aczvâr: Aciz durumda olan, güçsüz.

aç: Tok olmayan, aç. (CA) (ST)

aç uyar-: Aç olarak uyandırmak. (CA)

aç-: Açmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Ferahlık vermek. (BL) 3. Fethetmek, hakim olmak, hükmetmek. (BL) 4. Acıkmak. (BL)

açdur-: Açdırmak. (ST)

açıcı: Açan. (CA) (TN)

açığ: Açık. (ST)

açık: Açılmış, kapalı olmayan. (KN) (ÖN)

açık-: Açlık hissini duymak, acıkmak. (CA)

açıl-: Açılmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

açınıl- : Açınılmak. (ÇMT) (VN)

açıvir-: Açıvermek. (ST)

açlık: 1. Kıtlık. (CA) (TL) (KN) (SN) (ÇMT) 2. Aç olma, açlık hissi. (CA) (KN) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

açlık tonı: Açlık. (TN)

açmak: Fetih, zafer. (TN) (TL) (SN) (ÇMT)

açmak günü: Fetih günü, zafer günü. (Bazı tefsirlere göre, kıyamet günü). (TN)

açmaklılık: Hükmetme, karar, hüküm. (BL)

açuk: Kapalı olmayan, görülür. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘âd: Âd kavmi. Hz. Hüd'un peygamber olarak gönderildiği, zevk ve sefaya düşkünlükleri ile bilinen Arap kavmi. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

‘âd kabîlesi: Âd kavmi, Hz. Hüd'un peygamber olarak gönderildiği, zevk ve sefaya düşkünlükleri ile bilinen Arap kavmi. (TN)

‘âd kavmi: Âd kavmi, Hz. Hüd'un peygamber olarak gönderildiği, zevk ve sefaya düşkünlükleri ile bilinen Arap kavmi. (TN)

ad: Ad, isim. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ad ko-: Ad koymak, isimlendirmek. (BL) (KN)

ad vir-/ver-: Ad vermek, isim koymak. (CA) (TN) (KN)

ad ol-: Adı olmak, birşeyin ismi olmak. (TN)

ad virilmiş vaqt: Vaadedilmiş olan süre, belirlenmiş olan süre. (CA)

adın ada-: Adını vermek, isimini koymak. (CA)

ad-: Atmak, adım atmak, yaklaşmak. (TL) (ST)

ada-: Vermek, adamak. (CA) (KN) (ÖN)

a‘dâ: Düşmanlar. (CA) (TL) (ST)

âdâb: (Edeb kelimesinin çoğuludur.) Usul, yol, yordam, davranış kaideleri, terbiye. (TL)

adâl: Çok sapık, çok dalâlette. (TL)

adâlet: Hakka riayetkarlık, hak tanırılık, haklılık, doğruluk. (SN)

adam: İnsan. (TL) (ST) (ÇMT)

adan-: Vaadedilmek (CA) (BL)

adanmış: Tayin ve takdir edilmiş, belli. (BL)

adanıl-: Belirlenmek, tespit edilmek. (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

adanılmış: Belirli, belirlenmiş, önceden tayin edilmiş. (TN) (SN)

adaş: Aynı ismi taşıyan, adaş. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

‘adâvet: Düşmanlık. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

‘adâvet eyle-: Düşmalık yapmak. (CA)

‘adâvet it-: Düşmanlık yapmak. (CA)

‘adâvet kıl-: Düşmanlık etmek. (CA)

‘adâvet nazarı: Düşmanca. (CA)

‘add: 1. Sayma, sayılma. (TL) 2. İtibâr etme, edilme. (TL)

‘aded: Tane, sayı. (CA) (KN) (TL) (ÖN) (ST)

âdem: İnsan, kişi, şahıs. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

âdem şûretinde tûr-: İnsan şeklinde ortaya çıkmak. (CA)

adem: Yokluk. (TL)

âdemî: İnsan oğlu, insan. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

âdemîlik/ğ: İnsan, insanlık. (BL)

âdemoğlanı: İnsan oğlu, insan. (CA) (TN) (TL) (VN)

‘aden: Cennet. (ST)

‘âdet: Yol, usul, davranış. (CA) (BL) (KN) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘âdetçe: Adetlere uygun, süre. (KN) (VN)

‘âdetu’llâh: Allâh’ın kanunları, yol. (CA)

adım: Adım. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

adımla-: Adımlamak. (ST)

‘adın: Rahatça yerlesilen ve huzur bulunan cennet. (AN)

‘adil: Adaletli. (CA) (TL) (ST) (ÇMT) (VN)

‘adin: Cennet. (ST)

‘**âdiyât:** Kur’ân-ı Kerîm’in yüzüncü sûresi. “hızla koşmak, seğırtmek” anlamına gelen ve at, deve gibi koşan hayvanlar hakkında kullanılan adv عدو kelimesinin ism-i fâil müennes cemidir. (SN)

‘**adl:** Doğruluk, adalet. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘**adl et-:** Adaletli favranmak, adil olmak. (KN)

‘**adl eyesi:** Adalet halkı, adalet insanı. (CA) (KN)

‘**adl eyle-:** Adil olmak. (TN)

‘**adl-ile buyur:** Adaletle emretmek. (CA)

‘**adl ile hüküm it-:** Adaletle hükmetmek. (CA)

‘**adl ile işle-:** Adaletli davranmak, adaletli olmak. (CA)

‘**adl ile tır-:** Adaletle dayanarak durmak, adaletle yaklaşmak. (CA)

‘**adl it-:** Adil davranmak, adalet göstermek. (CA) (KN)

‘**adl-dâd:** Adalet. (CA)

adlan-: Belli bir süre. (AN)

‘**adllürak:** Âdil. (TN) (ÇMT)

adlu: Adı olan, adını taşıyan, adlı. (ÖN) (SN) (ST) (VN)

‘**adn:** Cennet. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

‘**adn Cennetleri:** Cennetin en güzel yerlerinden. (CA)

‘**adn uçmağı:** Cennet-i adn, cennetin katlarından biri. (TN)

‘**âdilrak:** Daha adaletli olan. (CA) (TN)

‘**adû:** Düşman, hasım. (TL) (ST)

‘**afâf eyle-:** Fenalıktan, günah işlemekten kaçınmak. (KN)

âfat: Afetler. (TL)

‘**affâf:** Çok iffetli. (ÖN)

âferîde: Yaratılmış. (CA)

âfet: Bela, kötülük. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

âfetsüz: Kusursuz. (ÖN)

afheş: En edepsiz, terbiye ve ahlaka aykırı iş. (ST)

‘**afîf:** İffetli, namuslu. (CA)

‘**afife:** İffetli, namuslu (bayan). (CA)

‘**âfiyet:** Esenlik, sıhhat. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

âftâb: Gün, güneş. (BL)

‘**afv:** Bağışlama, af. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘**afv edici:** Bağışlayan, affeden. (KN)

‘**afv et-:** Bağışlamak, affetmek. (KN)

‘**afv eyle-:** Bağışlamak. (TN) (KN)

‘afv kıl-: Affetmek, bağışlamak. (BL)

‘afv kılıcı: Affeden, çok bağışlayıcı, affedici; esma-yı hüsnadan. (BL)

‘afv iste-: Af dilemek. (CA)

ağ: Ak, beyaz. (CA) (TN) (ST)

ağ-: 1. Yükselmek. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) 2. Örtmek, kaplamak. (TN) (VN)

ağa: Büyük kardeş, ağabey. *Ata, baba. (TL)

ağaç: 1. Ağaç. (CA) (BL) (KN) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Değnek, asa. (BL) (ÇMT)

ağaçla-: Sopayla dövmek, dayak atmak. (ST)

ağaçlu: Ağaçlı. (ÖN) (ST) (VN)

ağaçsuz: Ağacı olmayan. (KN)

âgâh: Haberdar. (CA) (BL) (TL) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

âgâh ol-: Haberdar olmak. (CA) (KN)

ağar-: Beyazlaşmak, ağarmak. (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ağart-: Temizlemek, ak ve pak eylemek. Bütün kötülüklerden arındırmak. (TL) (ÖN)

ağası ağar: Yükseldikçe yükselen, çıktıkça çıkan. (ÇMT)

âğâz: Başlama. (BL)

âğâz it-: Başlamak, ilk olarak yapmak. (BL)

ağdur-: Yükseltmek. (ST)

ağdurıl: Yükseltmek. (ST)

ağı: Düşman. (CA)

ağıl: Küçükbaş hayvanların gecelemesi. (ÇMT) (VN)

ağıl-: Yükseltmek. (SN)

ağır: 1. Hafif olmayan, ağır. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) 2. Şiddetli, elem verici. (BL) 3. Zorlayıcı, çok yorucu. (BL) (ÖN) (VN) 4. Zor. (CA)

ağır bol-: Ağır gelmek, ağır basmak. (BL)

ağır nesene: Yük, günah yükü. (BL)

ağır ol-: Ağır olmak. (CA) (BL) (TN)

ağır-: Bağırmak, haykırmak. (CA) (ST)

ağırağ: Daha ağır olan. (ST)

ağırdıcı: Elim, acıklı, (mecaz) sert, katı. (TN) (SN)

ağırınca: Ağırlığı kad (CA)

ağıırarak: Daha fazlalarak, miktarca veya kıymetçe bir diğeriden daha üstünce olmak. (TL)

ağırla-: 1. Ağırlamak, misafir etmek. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN) 2. Nimet

vermek, ikramda bulunmak. (TN) (ÇMT) (VN) 3. Ululamak, yüceltmek. (VN)

ağırlan-: Yüklenmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

ağırlanmış: Yüklenmiş, yüklenmiş olan. (CA)

ağırlayan: Ağırlayan, misafir eden. (CA)

ağırlayıcı: Ağırlayan, hürmet eden. (BL)

ağırlayıcı bol-: Yüceltmek, şerefli kılmak. (BL)

ağırlık: Ağırlık, perde. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ağırsak: Yuvarlak, tekerlek nesne. (ST)

ağız: Ağız. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

âgile: Akıllı kadın. (CA)

ağl: Ayın ve güneşin çevresinde bazen görülen beyaz halka, hale. (TL)

ağla-: Ağlamak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ağlâl: Prangalar, boyna geçirilen zincirler. (TL)

ağlaş-: Ağlaşmak. (CA) (TN) (ST)

ağlat-: Ağlatmak. (CA) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ağlayıcı: Ağlayan. (TN) (SN)

ağmağ: Yükselme. (SN)

ağna-: Bolluk içinde rahat yaşamak. (CA)

ağrâz: Garazl Fiil yapılırken gözetilen gayeler. Kasden ve bilerek yapılan kötülükler. (TL)

ağrı: Ağrı, sancı. (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ağrı-: Acımak. (ST) (AN)

ağrıdıcı: Acı verici, şiddetli. (SN)

ağrısız: Ağrısız. (TN)

ağrıt-: Sancılandırmak, ağrıtmak. (ST) (ÇMT) (VN)

ağsak: Aksak, topal. (TN)

ağşam: Akşam. (ST) (VN)

ağu: Zehir, sem. (TL) (ST)

ağula-: Zehirlemek. (ST)

ağulu: Zehirli. (ST) (AN)

ağyâr: Yabancı Başkaları. (TL)

ağz: Ağız. (VN)

âh: Ah, beddua. (CA) (ÖN) (TN) (ST) (ÇMT)

âh idici: Ah eden, beddua eden. (CA) (TN) (KN) (VN)

âh diyici: Yumuşak huylu, içli. (VN)

âh et-: Feryat etmek, inlemek, içlenmek. (KN)

aḥ: 1. Peygâmbir, peygâmbir. (BL) (TL) 2. Ak; un, tahıl. (ST)

aḥad: Bir, kimse. (CA)

aḥaḥ: Daha gerçek. (CA)

ahali: Halk. (TN)

âhar: Başka, diğer, gayri. (CA) (TL) (KN)
(ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

aḥbâb: Dost. Sevilen dostl (TL)

aḥbâr: Haberler. (CA) (TL) (ST)

aḥbâr-ı yahūd: Yahudilerin
haberleri, Yahudilerin yaydıkları
haberler. (CA)

‘ahd: Söz verme, sözleşme. (CA) (BL)
(TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)
(AN) (VN)

‘ahd al-: Söz almak, Vaad almak.
(CA) (BL)

‘ahd bağla-: Söz vermek. (VN)

‘ahd boz-: Sözü bozmak. (CA)

‘ahd dut-: Sözü tutmak, vaddi
yerine getirmek. (CA) (TN)

‘ahd eyle-: Söz vermek, sözleşmek.
(CA) (TN) (KN)

‘ahd it-: Söz vermek, sözleşmek.
(CA)

‘ahd kıl-: Anlaşma yapmak, söz
vermek. (BL)

‘ahd ol-: Söz vermek, sözleşmek.
(CA)

‘ahd uzun-: Söz vermek, vaadde
bulunmak. (CA)

‘ahde ḥalel getir-: Sözü bozmak,
vaadi bozmak. (CA)

‘ahde vefâ kıl-: Sözü yerine
getirmek, vaadde vefalı olmak.
(CA)

‘ahdi berkit-: Sözü
sağlamlaştırmak, vaadi
sağlamlaştırmak. (CA)

‘ahdi boz-: Söz bozmak. (CA)

‘ahdine ḥilâf kıl-: Söze karşı çıkan,
vaade karşı çıkan. (CA)

‘ahdini muḥkem it-: Sözü
sağlamlaştırmak. (CA)

‘ahd-nâme: Anlaşma şartlarını ve iki
tarafın imzasını taşıyan kâğıt. (ST)

âhen: Demür. (BL)

âher: Başka, diğer. (KN)

aḥî: Kardeşim. (TL)

aḥibbâ: Dostlar, arkadaşlar. (TL)

âhir: Son. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN)
(ST) (ÇMT) (AN) (VN)

âhir gel-: Sonradan gelmek. (KN)

âhir ol-: Son olmak. (KN)

âhiren: Sonradan. (CA) (TL)

âhîret, âhîret: Öteki dünya, ahiret. (CA)
(BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST)
(ÇMT) (AN) (VN)

âhîret ‘azâbı: Cehennem azabı.
(TN)

âhîret evi: Öteki dünya, ahiret.
(CA)

âhiret günü: Öbür dünya, ahiret. (BL)

âhiret katı: Ahiret katı, öteki dünya. (CA)

âhiret odu: Ahiret ateşi. (CA)

âhiret sarâyı: Ahiret sarayı. (CA) (BL) (TN)

ahir-i ölüm: Ölüm sonunda, insanın öleceği an. (CA)

aḥḳâb: Uzun zamanl (ST)

aḥḳâf: Kum tepeleri. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

aḥkâm: Hükümler, kanunl (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

aḥkâm – ı beyân: Beyanın hükmü. (CA)

aḥkâm-ı ferâyiz: Farzların hükmü, dini farzların hükmü. (CA)

aḥkâm-ı Tivrât: Tivrât'ın hükmü. (CA)

aḥkâmın boz-: Hükmünü bozmak. (CA)

aḥkâmını beyân it-: Hükümlerini açıklamak. (CA)

aḥlâk: Ahlak, güzel huy, iyi davranış. (TL) (ST)

aḥlâm: Rüyalar, uykuda görülen şeyler. (CA)

aḥmaḳ: Akılsız, budala. (CA) (TL) (ST)

aḥmaḳlık: Akılsızlık, şaşkınlık. (ST)

aḥmed: Ahmet. (TN) (TL) (KN) (ÖN)

aḥruf: Harfler. (ÖN)

aḥşâ: Saymak, sayılmak. (ST)

aḥsen: En güzel. Çok güzel. (TL) (ST)

aḥşâm, aḳşam: Akşam. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

aḥşama deġin: Akşama kad (CA)

aḥşamın: Akşamleyin. (CA)

aḥtarıluvir-: Aktarılıvermek. (ST)

aḥvâl: Durumlar, haller. (CA) (TL) (ST)

aḥvâlınden şor-: Durumunu sormak, halini sormak. (CA)

aḥyâr: Hayırlılar, Dostlar. (TL) (ST)

aḥz: Dutmak. (BL)

aḥzâb: Bölükler, toplulukl (CA) (KN) (ÖN) (AN)

a'iz: İzzetli, güzel, aziz. (TL)

aḳ: Beyaz, ak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

aḳ-: Akmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

aḳlı ḳaralı: Aklı karalı, iyili kötülü. (CA)

aḳ saḳlu: İhtiyar, yaşlı. (BL)

aḳlık: Beyazlık, akılık. (CA) (ÖN)

‘aḳab: Azap, ceza. (CA) (KN) (ÖN)

‘aḳabe: Bâdire. Sarp ve çıkılması müşkül yokuş. (TL) (KN) (ÖN) (ST)

‘aḳabince: Devamında, hemen devamında. (TL)

‘**akâm**: Çocuksuz, çocuğu olmayan, kısır. (TL)

‘**akar**: Zayi etme, kaybetme. (TL)

akârib: Akrabalar, yakınlar. (CA)

akarşu: Akarsu, ırmak. (TN) (VN)

akbeh: En kabih, çok veya en yakışsız, pek çirkin. (ST)

akça: Para. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

akça al-: Para almak. (CA)

akçalık: (para) dirhem. (TN)

‘**akd**: Anlaşma. (CA) (TL) (KN) (ÖN)

akdarıl-: Aktarılmak, dökülmek. (CA)

‘**âkıbet**: Akıbet, son. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘**âkıbet evi-**: Ahiret. (CA)

‘**âkıbet it-**: Sonunu vermek, aıbetini belirlemek. (CA)

‘**âkıbetlü**: Sonlu, nihayetli. (ÖN)

akıcı: Akma özelliği olan, kesintisiz. (ST)

akıd-: Akıtmak, meyletmek. (SN) (ST)

akıdıl-: Yığmak. (ÇMT) (VN)

akıdınıl-: (kabarıp kaynaşarak) akıtmak. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

‘**akıl** → ‘**akl**. (CA)

‘**âkılrak**: Daha akıllı olan. (CA)

‘**akılsuz**: Akılsız. (ÇMT)

‘**âkır**: Kısır. (KN) (ÖN)

akıt-: Akıtmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

akıtmaçlık: Akıtma. (CA)

‘**âkif**: Âkif. Devamlı ibadetle meşgul olan. (TL)

‘**akîk**: Değerli bir taş. (ST)

‘**âkil**: Akıllı kimse. (TL) (ÖN) (SN) (ST)

‘**akîm**: Kısır, verimsiz. (CA) (ÖN) (ST)

‘**akîm eyle-**: Kısırlaştırmak. (CA) (KN)

‘**akîm it-**: Kısırlaştırmak. (CA)

akîmû: Tanıklar topluluğu. (ST)

‘**âkis**: Yansımak. (TL)

‘**akç**: Serkeşlik. Anaya, babaya itaatsizlik. (TL)

‘**akl** , ‘**akıl**: Akıl, düşünce, zihin. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘**akl eyeleri**: Akıl sahipleri, akıl ehilleri. (CA)

‘**akl gözi**: Akıl gözü, düşünce. (CA)

‘**akl ıla fikr it-**: Akıl ile düşünmek. (CA)

‘**aklı temâm**: Akıllı, akli yerinde. (CA)

‘**akılları git-**: Akılları gitmek, bayılmak. (CA)

‘**âkıle**: Akıllı kadın. (CA) (TL)

‘**akıllu**: Akıllı. (ST) (ÇMT)

‘**akılsız**: Akılsız. (ST)

‘**akılsuz**: Akılsız. (KN) (ST) (VN)

‘**akılsuzluk**: Akılsız, ahmak. (KN)

‘**akır**: Kısır. (KN)

akıt-: Su çıkarmak, akıtmak. (KN) (VN)

aklık: Beyazlık. (TN) (KN) (ST) (VN)

‘**aklî**: Akılla ilgili olan. (CA) (TL)

‘**akliyye**: Akılcılık. Akıl ile anlaşılan ve bulunan. Akıl hastalıkları. (TL)

aklu: Mütevazî, mutedil. (BL)

aklucağ: Sağır, kulak vermeyen. (BL)

akmaklıg: Akma, akış. (ST)

akrab: Yakın. (CA)

akran: Eş ve benzer olanlar, yaşlılar, yaşdaşlar. (TL)

‘**akreb**: 1. Akrep, 12 burçtan birisi olan Akrep burcu. (CA) (TL) (SN) (ST) 2. Doğruya daha yakın, daha uygun. (ÇMT) (VN)

‘**aks**: Yansıma. (CA) (TL) (ST)

akşâ: Son, en son, uzak.

akşak: Aksayan, topal. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

‘**aksi**: Tersine, zıddına. (TL)

akşur-: Aksırmak, hapşırmak. (TL)

aksuzda: Aniden, ansızın, birdenbire. (BL)

akşam → **aḥşâm**. (CA)

akṭâr: Taraflara. Taraf olanlara. Etraflara. (TL)

aktar-: Sürmek, aktarmak. (SN) (ÇMT) (VN)

aktarıl-: Aktarılmak. (CA)

akvâ: Daha kuvvetli. En kuvvetli. (TL) (ST)

akvâl: Sözler, konuşma (CA) (TL) (ST)

al: 1. Al renk. (CA) (TL) (ÖN) 2. Aile; kavim. (ST)

al-: 1. Almak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) 2. Kabullenmek, sorumluluğu üzerine almak. (CA) (TL) (VN) 3. Fethetmek. (CA)

alı bil-: Alabilmek. (CA)

alâ: En yüce, en yüksek. Ulu. (TL) (SN) (ST)

âla: İhsanlar, bahşişler. (ST)

ala: Alaca, renk renk. (SN) (ÇMT) (VN)

ala tenlü: Abras, ala tenli. (ST)

‘**alâc**: İlaçlar. (ST)

alaca: Alaca. (SN)

alaçuk: Göçebe çadırı.

‘**alaf**: Hayvan yemleri, otlar, saman (ST)

‘**alâ'im**: İzler. İşaretler, deliller. Alâmetler. (TL) (ST)

alağ: Pıhtılaşmış kan. (SN) (ST)

‘**alalık**: Şan, şeref. (ST)

âlâm: Elemler. Kederler. Üzüntüler. (TL)

‘**alâmet**:1. Nişan, belirti, işaret. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. İbret. (BL)

‘**alâmet kıl**:- İşaret etmek. (CA)

‘**alâmetle**:- Belirlemek, iz bırakmak. (ST)

‘**alâmetlen**:- İşaretlenmek. (CA)

‘**alâmetlü**: Damgalı. (ÇMT)

‘**alâniye**: Herkesin önünde, açıkça, alânen. (TL)

alar: Onlar. (TN) (ÖN)

ala tabanlı: Alaca hastalığı, vitiligo. (TN)

alay: Bütün, hep, hepsi. (ÇMT)

‘**alâyık**: Münâsebetler. Alâkal Mânial (TL)

‘**alâyim**: İzler. İşaretler, deliller. (TL)

alçağır:- Alçak duruma gelmek, yüksekte aşağı doğru inmek. (ST)

alçağırt:- Alçaltmak, hafifletmek. (ST)

alçak: 1. Alçak. (CA) (TL) (ÖN) (ST) (ÇMT) 2. Yüksek olmayan, alçak. (CA) (KN) (ST) (VN)

alçak it:- Alçak etmek, alçaltmak. (CA)

alçaklık: Alçaklık. (CA) (TL) (KN) (ÇMT) (VN)

alçalt:- Alçaltmak. (CA)

alda:- Aldatmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

aldamağ: Aldatmak. Yanlış ve kötü bir şeyi yalanlarla ve hilelerle doğru ve güzel

göstererek aldatmak, yoldan saptırmak. (TL) (SN) (AN)

aldan:- Aldanmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

aldancağ: Avutacak, kandıracak, gönül alacak şey veya söz. (KN)

aldanguç: Aldatıcı şey, oyalayıcı şey. (KN) (ÖN)

aldat:- Kandırmak, aldatmak. (ÇMT) (AN)

aldayıcı: Aldatıcı, aldatan. (CA) (TN) (SN)

‘**ale’ d-devâm**: Sürekli olarak. (ST)

ale’ l-ḥakikâ: Gerçekten. (KN)

ale’ l-ḥasene: İyilik üzerine. Bu tamlamanın metne sonradan eklendiği anlaşılmaktadır. (TN)

‘**ale’ l-yaḳīm**: Şüphesiz, kesin olarak. (ST)

‘**alef**: Hayvan yemi, ot, saman. (CA)

‘**aleḳa**: Kan pıhtısı. (CA)

‘**âlem**: Dünya, cihan, evren. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘**âlemler üzerine ulula**:- Âlemler üzerine yüceltmek. (CA)

‘**âlemi**: Dünyalı, varlık. (BL)

‘**âlemiyyet**: Dünyalık. (TL)

âlet: Bir iş veya sanatta kullanılan vasıta, alet. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

‘**ale’ t-taḥḳīḳ**: Araştırmayla. (CA)

‘**aleyh**: Onun üzerine. (CA)

‘aleyhi: Üzerine. (TL)

aleyhi mâ-yestaḥik: Azabı hak eden. (KN)

‘aleyhi selâm: Selam onun üzerine olsun. (CA) (TL) (ST) (ÇMT) (VN)

‘aleyhi’l-lâ‘net: Lanet onun üzerine olsun. (CA)

‘aleyhi’s-ṣalâtü: Dua onun üzerin olsun. (CA)

‘aleyhi’s-selevâtü’s ve’selâm: Dua ve Selam onun üzerine olsun. (CA)

‘aleyke: Üzerine. Senin üzerine. (TL)

‘aleyküm: Sizin üzerinize. (ST)

‘aleynâ: Üzerimize. Bizim üzerimize. (TL)

algım salgım: Hayal, serap. (TN)

algusa-: Boyun eğmek. (CA)

alıcı: 1. Alan, alma işini yapan kimse. (CA) (TN) (TL) (KN) (SN) (ÇMT) 2. (herşeyi kaydeden) melek, kâtip melek. (TN)

algör- : Alıgörmek. (ST)

alım: Hak, alacak. (SN) (ÇMT)

alın: Alın. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (CA) (TL) (ST) (ÇMT) (VN)

alın-: 1. Kabzedilmek, tutulmak. (TN) 2. Alınmış olmak, alınmak. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

alın saç: Perçem. (ÇMT)

alınıl-: Alınmak. (SN) (VN)

alış-: Alış veriş yapmak. (ST) (ÇMT)

alışdur-: Dahil etmek. (TN)

alış viriş: Alış veriş, kaşılıklı alıp verme. (CA)

‘âlî: Yüce. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

‘alî’s-ṣabâḥ: Yüce sabah. (CA)

‘âlîraḥ: Daha yüce. (CA)

‘âlim: Bilen, bilgili. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

‘âlim sultân: Bilgili sultan, bilgin sultan. (CA)

âlimlerüñüzi kığır-: Alimlerinizi çağırmak. (CA)

‘âlimü’l-esrâr: Bilginin sırları. (CA)

‘aliyy: Necip, büyük, yüksek, meşhur, namdar, ünlü. (TL) (ST)

‘âliyye: Yüce, yüksek. *Derece bakımından yüksek. (TL)

‘alliyyıñ: İçinde amellerin kaydedildiği kitap. (VN)

alkış: Akış, takdir edilme. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

alkış al-: Alkışlanmak, takdir edilmek. (CA)

Allâh: Bütün varlıkları yaratanın ismi, Allâh. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

Allâh ‘ışkı: Allâh aşkı, Allâh sevgisi. (CA)

Allâh ‘inâyeti: Allâh lütfu. (CA)

Allâh isimleri: Allâh'ın isimleri. (CA)

Allâh katı: Allâh katı, Allâh'ın huzuru. (CA)

Allâh kelimesi: Allâh sözü. (CA)

Allâhdan şakın-: Allâh'tan korkmak, Allâh'tan sakınmak. (CA)

Allâhu Ekber:: Allâh büyüktür. (CA)

Allâh Hâzreti: Allâh Hazretleri. (CA)

Allâhü Te'âlâ: Namı büyük Allâh. (CA) (TL) (ÖN)

'allâmü'l-guyûb:Görünmeyen, bilinmeyen, her şeyi bilen, Allâh. (CA)

'alm: Selâm onun üzerine olsun, meâlinde söylenen söz. Allah'ın selamı üzerine olsun. Genellikle peygamberlere edilen dua sözüdür. (TL)

alt: Alt, aşağı kısım. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

altını üstüne eyle-: Altını üstüne çevirmek. (CA)

altı: Altı sayı. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

altıncı: Altıncı sayı. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

altın, altun: Altın. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

altun kürsiler: Altın kürsüler, altın tahtl (CA)

altun ve gümüş: Mal mülk anlamında ikileme. (BL)

altmış: Altmış, sayı. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN)

altun → altın. (CA)

alu: Âciz. Aşağı, geri, değersiz. mec. Ahmak, aptal, sersem. (TL) (ÖN)

aluç: Alıç. (AN)

âlûde: Bulaşmış, karışmış. (CA)

âlûderak: Daha çok bulaşmış, daha çok karışmış. (CA)

'âm: Genel. (CA) (TN) (TL)

a'mâ: Kör. (CA) (TL) (ST)

a'mâl: İşler, ameller. (ÖN) (ST)

amân: İmdat dileme. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

amân dile-: Yalvarış, yalvararak imdat dilemek. (BL)

amân ver-: Himaye etmek, korumak. (KN)

amanlık: 1. Güven duygusu, sükûnet. (ÖN)
2. Güvenlik, emniyet, güvenli yer. (ÖN)

'amd: Niyet, arzu, istek. (CA)

'amel: İş, çalışma, eylem. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

'amel edici: İş yapan. (KN)

'amel et-: Yapmak, işlemek. (KN)

'amel eyle-: Yapmak, işlemek. (KN)

‘**amel işle-**: Yapmak, işlemek. (KN)

‘**amel karışdur-**: İş yapmak. (CA)

‘**amel kıl-**: Yapmak, etmek, işlemek. (BL)

‘**ameli şâlih**: Salih amel, iyi amel. (CA) (BL) (KN)

‘**amellerin eyü eyle-**: Amellerini iyi yapmak, amellerini hayır yapmak. (CA)

‘**amellü**: Amel sahibi. (ST)

‘**amelsüz**: Amelsiz. (ST)

âmennâ: İnandık. (CA) (TL)

‘**âmi**: Alim olmayan, sıradan kimse. (CA) (TN)

‘**âmil**: Amel eden, yapan. (BL) (TL) (ÖN) (SN) (ST)

âmin: Allâhım kabul eyle. (CA)

‘**âmir**: Amir, emir veren. (CA) (TL)

‘**amiyye**: Avama ait, avamca. (ST)

‘**âmm**: Söz konusu konuyu ilgili hükmü herkes için geçerli olan. (ST)

âmm: Amca. (BL)

ammâ: Fakat, ama. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘**âmmati**: Hala, babanın kız kardeşi. (BL)

‘**âmmе**: Umuma mahsus olan. (ST)

‘**ammu**: Amca. (ST)

‘**âmūd**: Kamçı. (BL) (ST)

an: En kısa zaman, an. (CA) (ÇMT)

añ-: Anmak, hatırlamak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ana: Anne. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ana ata: Anne-baba, ebeveyn. (BL)

ana rahmi: Anne rahmi. (CA) (BL)

ana karındaşı: Dayı. (BL)

analar karnında şüret bağla-: Anneler rahminde yüz şekillendirmek (yaratmak). (CA)

aña: Ona. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘**anâk**: Bir kadın ismi, müşrik bir kadın olarak bilinir. (CA)

anar: Nar. (VN)

añaru: Ona doğru, öte yan. (ST)

‘**anâşır**: Unsurlar, kavimler. (CA) (TL) (KN) (ÖN)

anbâr: Tahıl saklanan yer. (ST)

‘**anber**: Ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde. (ST)

anca → **ancak**. (CA)

ancağ, anca: Ancak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ancılayın: Öyle, onun gibi. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ancılayın kim: Nitekim, gibi, sanki.
(BL)

and: And, yemin. (CA) (BL) (TN) (TL)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

and altında kal-: Yemin altında kalmak. (CA)

and iç-: And içmek, yemin etmek.
(CA) (BL) (TN) (KN) (VN)

and içiş-: Karşılıklı söz vermek.
(VN)

and ver-: Yemin etmek. (KN)

andı yerine getürmek-: Andı yerine getirmek, yeminini tutmak. (CA)

andları muhkem it-: Andları sağlamlaştırmak, yemini sağlamlaştırmak. (CA)

andların şı-: Andlarını bozmak, yeminlerini bozmak. (CA)

andlarını kalkın idin-: Andlarını kalkan edinmek. (CA)

anda: Orada. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

anda öl-: Orada ölmek. (CA)

andağı: Oradaki. (CA) (TL)

andan: 1. Sonra. (CA) (BL) (TN) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2.
muhakkak ki. (BL) 3. ebediyen, daima.
(BL) 4. Ondan. (ÇMT) (AN) (VN)

andayuk: Böyle, böylece, bunun gibi;
benzer. (BL) (TN) (SN) (VN)

andin: Ondan. ("ol" zamirinin lokatif hali).
(TL) (SN) (ST) (AN) (VN)

andırırır-: Hatırlatmak, hatırına getirmek.
(ST)

andlaş-: Karşılıklı and içmek. (CA) (ST)

añdur-: Andırmak. (CA) (TN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (VN)

añdurınıl-: Hatırlatılmak, ikaz edilmek.
(VN)

añdurucı: Andıran. (CA) (TL) (ST)

añdurun-: Uyarılmak, ikaz edilmek. (TN)

añduruvirin-: Hatırlatılmak. (TN)

‘anef: Kabalık (inceliğin zıddıdır). (TL)

‘anh: Ondan. (İşaret zamiri). (TL)

‘anhum: Onlardan (mânasına işaret zamiri). (TL)

‘an-hümâ: O ikiden. (ST)

anı: Onu. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (AN) (VN)

anıcak: Anacak, anacak yer. Zikredecek,
hatırlayacak yer. (TL)

añıcı: Anan, yâd eden kimse. (TN) (SN)

añıl: Yavaş. (ST) (ÇMT) (VN)

anıl-: Anılmak, hatırlanmak. (CA) (TN)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

anılmış ol-: Anılmış olmak,
hatırlanmış olmak. (CA)

añılmaıklık: Hatırlanılma, yad edilme durumu. (VN)

anıñ → **anuñ**. (CA) (TN) (SN)

anıñçun: O yüzden, bu sebeple, böylece. (TN)

‘anid: Çok inatçı.

‘ankebūt: Örümcek. (CA)

añla-: Anlamak, idrak etmek. (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

añlan-: Anlaşılmak. (CA) (ÇMT)

anlar: Onlar. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

anlarca: Onlar kadar. (VN)

anlarcılayın: Onlar gibi. (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

anlaş-: Anlaşmak. (CA) (ÇMT)

anlaşturu: Anlaşma, ant. (ÇMT)

añlat-: Anlatmak. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

anlayabil-: Anlayabilmek. (ST)

añlayıcı: Anlayan. (CA)

añlı-: Anlamak. (CA)

añlun: Yavaş, hafif. (ÇMT)

añmaqlık: Hatırlama, zikretme. (ST) (ÇMT) (VN)

añsımañ: Gökyüzü. (CA)

añsızın: Ansızın. Birden bire. (zarf.) Hatıra gelmeyen bir sırada, ani, anide, aniden, ansız, apansız, apansızın, birden, birdenbire, dangadak, defaten, durup dururken, füceten. (TL) (ÖN) (ST)

añsuz: Ansızın, birden bire. (TN) (TL) (SN) (ST) (VN)

añsızın: Ansızın, birden bire. (KN) (AN)

ant: Ant, yemin. (BL) (ÖN) (ST)

ant buyurulmış: Hükmedilmiş, karara bağlanmış. (BL)

ant iç-: Ant içmek, yemin etmek. (BL)

ant içer kul senaya Çalap: Hurûf-ı mukatta’dan Ta-Sin için kullanılmış. (BL)

añul: Yavaş. (TN) (VN)

anuñ, anıñ: Onun. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) (VN)

apak: Çok ak, çok beyaz. (ST)

apañsuz: Aniden, ansızın. (CA)

apar-: Alıp götürmek, götürmek. (ÖN)

apaşker: Açıkça, apaçık. (CA)

appağ: Bembeyaz. (CA)

‘âr: Utanma. (CA) (TL) (ST) (ÇMT)

ar-: 1. İntisap etmek, bir yere bağlanmak, mensubu olmak. (TN) 2. Nefret etmek. (TN) 3. Yorulmak. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN) 4. Temizlenmek. (TN)

ara: 1. Orta. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. İki şeyin arasındaki mesafe. (BL)

ara yir: Ara, iç. (BL) (TL)

araya gir-: Araya girmek. (CA)

ara-: Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak. (KN) (ST)

‘arab: Arap. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

‘arab tili: Arapça. (BL) (KN) (TN)

‘arabça: Arapça, Arap dilinde olan. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

‘arabî: Arap olan. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (AN)

aracuk: Aracık. (ST)

a‘râf: Araf, cennet ve cehennem arasındaki tepe. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

‘arafât: Arafat. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

aralan-: Aralanmak. (CA) (ÇMT) (VN)

aralık: Mesafe. (CA) (TL) (SN)

araķ: Arı, temiz, fasih. (AN)v

ârâm: Yavaş. (CA) (BL) (ST)

ârâm maķâmı: Dinlenme zamanı. (BL)

ârâm dut-: İtaat etmek, teslim olmak. (BL)

ârâm dutan: İtaatkar, teslim olmuş, emre amade. (BL)

ârâm-gâh: Dinlenilecek yer. (CA) (BL)

arasta: Bezenmiş, süslenmiş. (CA)

arasta kıl-: Bezemek, süslemek. (CA)

arastak: Tavan, çatı. (CA)

araşdur-: Araştırmak, incelemek. (CA)

arat-: Aratmak. (CA)

ârâyış: Süs, bezek. (CA) (BL)

‘arbede: Cidal, kavga, patırtı. (TL)

ard: Arka, geri, devam. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

ardı kesil-: Devamı olmamak, devamı kesilmek. (CA)

ardına baķ-: Arkasına bakmak. (CA)

ardına bıraķ-: Arkasına bırakmak. (CA)

ardına düş-: Peşine düşmek. (CA) (BL)

ardına uy-: Kendinden sonar gelenlere uymak. (CA)

ardınca ol-: Peşinden gitmek, uymak. (CA)

ardını yalanla-: Kendinden sonra gelenleri yalanlamak. (CA)

ardların dön-: Arkalarını çevirmek. (CA)

arduñuzda tur-: Arkanızda durmak. (CA)

ardınca: Arkasında, peşinde, peşi sıra; ondan sonra. (BL) (ÇMT)

ardınca bar-: Ardınca girmek, takip etmek; tabi olmak. (BL)

ardınca gel-: Peşinden gelmek, takip etmek. (BL)

arduğuzca: Topuğu üzerinde, gerisin geriye. (BL)

'arefe: Kurban bayramından bir evvelki gün. (TL) (KN) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

arğunluk: Yorgunluk. (ST)

arhun: Aheste, yavaş, sessiz. (CA)

arı, aru: 1. Temiz, saf, iffet. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Doğru, dosdoğru. (BL)

arı abdest: Temiz abdest, temiz ibadet. (CA)

arı 'avratlar: İffetli kadınlar. (CA)

arı bil-: Şüphesiz bilmek, kuşkusuz bilmek. (CA)

arı dut-: Temiz olmak. (TN)

arı dutmaçlık: Namuslu olma, iffetini koruma. (BL)

arı eren: Namuslu erkek. (BL)

arı erler: Namuslu erkekler. (CA)

arı eyle-: Günahtan temizlemek, korumak. (BL) (TN)

arı iş işle-: Arınmak, temiz ve doğru hareket etmek. (BL)

arı kelecı: Temiz söz, saf söz. (CA)

arı kıl-: Temizlemek, temiz tutmak. (BL)

arı kullar: Namuslu kull (CA)

arı ol-: Temiz olmak, tevbe etmek, günâhtan temizlenmek. (CA) (TN)

arı toprağ: Tezmiz toprak, saf toprak. (CA)

arı-: Yorulmak. (VN)

arıcırağ: Daha temiz. (ÇMT)

arıl-: Temizlemek. Arı eyleme, arı kılmak. (TL) (SN) (ST)

arıda: Arıtmak; temizlemeki arındırmak. Pak eylemek. (TL)

arıdıci: Temizleyen. (CA) (TN) (SN) (ST)

arıldıl-: Temizlenmek, kutsanmak. (BL) (VN)

arıldılmış: Kutsal, mukaddes. (BL)

arıhrağ: En saf, en temiz. (TN)

arık: Zayıf (hayvan). (ÇMT) (VN)

arıla-: Temizlemek, temize çıkarmak. (ST)

arılan-: Temizlenmek, tevbe etmek. (CA) (TN)

arılık: Temizlik, arılık, paklık; temiz, iyi, helal. (BL) (TN) (KN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

arılıt-: Temizlenmiş temiz hale getirmek. (AN)

arın-: Temizlenmek, tevbe etmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

arınmış yir: Temizlenmiş (olan) yer. (CA)

arınan: Temizlenen, tevbe eden. (CA)

arınıci: Temizlenen, tevbe eden. (CA) (TN) (KN) (SN)

arınıl-: Arınmak, temizlenme. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

arırak: Daha temiz, daha iyi. (BL) (TN) (ÖN) (ST)

arısız: Pis, kirli. (BL) (TN) (ÖN) (ÇMT)

arısızrak: Pis, daha pis, pislik. (BL)

arış: Bir uzunluk ölçüsü. (ST)

arıt-: Temizletmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘ârız: Yapışan, bulaşan. (CA) (TL) (ST)

‘ârî: Bulaşmaktan uzak. Karışmaktan uzak. Pâk, pislikten uzak. (TL)

‘arif: Sezgili, anlayışlı, arif. (CA) (TL) (ST)

‘âriyet: Ödünçleme, emanet edilme. (CA) (TL) (ST)

ark: Irmak, nehir. (BL)

arka: Geri, arka, sırt. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

arka çevür-: Sırt çevirmek. (CA)

arka dönder-: Sırt çevirmek. (CA) (BL) (KN)

arka ol-: Yardımcı olmak. (CA)

arka vir-: Yardım etmek, destek olmak. (VN)

arka virmeklik: Yardım etme, destek olma. (VN)

arkasından viril-: Peşinden sunulmak. (CA) (TN)

arkadaş: Arkadaş. (CA) (TN)

arķalan-: Desteklenmek. (TN)

arķalaş-: Yardımlaşmak. (CA)

arķun: Sessiz. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

arķurd-: Değıştirmek. (VN)

arķuru: Aykırı, eğri, yanlamasına. (TL) (ST) (ÇMT)

‘ârlan-: Utanmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

‘ârlandur-: Utandırmak. (CA)

armağân: Armağan, hediye. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

armaķ: Yorulma. (CA) (ÇMT)

arpa: Arpa. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

arpacı: Bir tür falcı. (ST)

arpacılık: Falcılık. (VN)

‘arş-a-i ‘araşât: Ölümden sonra dirilme yeri. (CA)

arslan: Aslan. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

‘arş: Gökyüzü, sema. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘arş altında ķo-: Yeryüzünde bırakmak. (CA)

‘arş ıssı: Gökyüzünün sahibi. (CA)

‘arş ıssı ķatı: Gökyüzü sahibinin huzuru. (CA)

‘arşı yarat-: Gökyüzünü yaratmak. (CA)

‘arşuñ pâdişâhı: Gökyüzünün padişahı, Allâh. (CA)

arşun: Arşın, 68 santimetrelik uzunluk ölçüsü. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (AN) (VN)

art: 1. Arka taraf. (TN) (ÇMT) (VN) 2. Hemen arkasından, ardısira. (ÇMT)

art-: Çoğalmak, artmak. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

artmış: Bolluk ve bereket sahibi, bolluğa eren. (BL)

artar-: Artırmak, çoğaltmak. (ST)

artlaş-: Ata binenin ardına binmek. (ST)

artıklık. → artukluk. (CA)

artmış: Bolluk ve bereket sahibi, bolluğa eren. (BL)

artucağ: Fazlaca, ziyadece. (ST)

artuk, artuğ: 1. Fazla, ziyade. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN) 2. Artık. (CA) 3. Başka, -den başka, diğer, ayrı. (BL)

artuk al-: Fazla almak. (CA)

artuk bol-: Öne geçmek, önden gitmek, sebkât etmek. (BL)

artuk eyleyici: Geçip giden, savuşan, kaybolan. (BL)

artuk getir-: Fazla getirmek. (CA)

artuk kıl-: Fazla yapmak. (CA)

artuk nesene: Fazlalık. (BL)

artuk ol-: Fazla olmak, ziyade olmak. (CA) (BL)

artuğırak: Daha fazla. (CA) (TL)

artukla-: Çoğaltmak. (CA)

artukluk, artıklık: Fazlalık, ziyadelik. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

artur-: 1. Artırmak, fazlalaştırmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Miras almak, sahiplenmek. (BL) 3. Üstün kılmak. (BL) (SN) 4. Eklemek, katmak, çoğaltmak. (BL) (SN)

artuklu: Şerefli, üstün. (ÇMT) (VN)

artukluk: Çokluk, fazlalık, bolluk; haddi aşma, ileri gitme. (ÇMT)

artunul-: Arttırılmak. (TN)

arturuvir-: Arttırıvermek. (TN) (ST)

aru → arı. (CA) (TN) (KN) (ÖN)

arucuğ : Küçük arı. (ST)

aruğ: Zayıf. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

aruğlandur-: Zayıflatmak. (ST)

arula-: Temizlemek, arıtmak. (KN) (ÖN)

aruluğa-: Temize çıkarmak. (VN)

aruluk: Nezih, uygun. (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

arurak: Daha temiz, daha saf. (ÇMT)

arustâk: Tavan. (CA)

arusız: Saf ve temiz olmayan, pis. (ÇMT) (VN)

arut-: Temizlemek; gınahtan temizlemek, temize çıkarmak. (ST)

arvana: ('avrana Farsça ervane) Dişi deve. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

arż: 1. Yeryüzü. (CA) (TN) (TL) 2. Arz, sunma, verme. (CA) (BL) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 3. Evlilik bağı. (ÖN)

'arż eyle-: Arz etmek. (CA) (TN) (KN)

'arż it-: Arz etmek. (CA) (KN)

'arz kıl-: Bildirmek, göstermek, sunmak. (BL) (KN)

'arż ol-: Arz olmak, sunmak. (CA) (KN)

'arż olun-: Arz olunmak, sunulmak. (CA) (TN) (KN)

'arż-ı muḳaddes: Kutsal arz, kutsal talep. (CA)

'arzgâh: Toplama yeri. (ST)

arzu: Arzu, dilek. (CA) (BL) (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

arzu it-: Arzu etmek, dilemek. (CA) (BL)

arzu kıl-: Arzulamak, istemek. (BL)

arzularına uy-: Arzularına uymak. (CA)

arzula-: İstemek. (TN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

arzulandır-: (bir kişiyi) ümitlendirerek kuruntuya sürüklemek. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

as: Dane, tohum. (CA)

aş-: Asmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

asa koy-: Asmak, asıp bırakmak. (BL) (TL)

'aşâ: Asa, baston. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

'aşâsı-y-la işâret it-: Asası ile işaret etmek. (CA)

aşa: Büyük kardeş, ağabey. *Ata, baba. (TL)

aşâbi'-i rahmândan: Manen rahmanın parmakları arası. (TL)

'aşabiyyet: Fart-ı gayret. İmân ve İslâmiyeti, kendi akrabasını, vatanını, din veya milliyetini müdâfaa etmek gayreti. (TL)

aşah: Daha doğru. (CA)

aşak: Aşağı. (SN)

aşal: Asıl, temel olanla ilgili. (CA) (TL)

âsân: Kolay. (CA) (BL) (TN) (TL) (ST) (VN)

âsân eyle-: Kolaylaştırmak. (CA)

âsân it-: Kolaylaştırmak. (CA)

âsân kıl-: Kolaylaştırmak. (BL)

âsân ol-: Kolay olmak. (CA)

âsânlık: Kolaylık. (ST)

âşâr: Eserler. (CA) (TL) (ST)

âşâr-ı kudret: Kudretin eserleri.
(CA)

âşâr-ı tuhyân: Azgınlığın eserleri.
(CA)

asar-: Muhafaza etmek, sakınmak,
esirgemek, korumak. (SN)

âsâyiş: Rahat, huzur, güvenlik. (BL)

âsâyiş bul-: Dinlenmek, sükun
bulmak. (BL)

âsâyiş dut-: Dinlenmek, sükun
bulmak. (BL)

âsâyiş günü: Bayram (BL)

âsâyiş ol-: Güvende olmak.

‘aşf: Ekin. (CA)

‘aşf-ı me’kûl: Yenmiş ekin. (CA)

aşhâb: Sahabeler, arkadaşl (CA) (BL) (TL)
(KN) (ST)

aşhâb-ı a’râf: Araf sahabeleri.
(CA) (TL)

aşhâb-ı cehennem: Cehennem
arkadaşları. (CA)

aşhâb-ı kehf: Mağara arkadaşları.
(CA)

aşhâb-ı medyen: Medyen
sahabeleri. (CA)

aşhâb-ı meş’eme: Değersiz veya
kendilerine ve yakınlarına kötülüğü

dokunan uğursuz kimseler.

(CA)

aşhâb-ı meymene: Saygı
mevkiinde bulunan yüksek
haysiyet sahipleri. (CA)

aşhâb-ı sebt: Cumartesi ashabı,
İsrailoğullarından bir topluluktur.
(CA) (KN)

aşhâb-ı se’îr: Alevli, çılgın ateş,
yedi cehennemden birinin adı.
(CA) (TL)

aşhâb-ı şimâl: Kıyamet günü amel
defteri sol elinden verilecek olanl
(CA) (TL) (KN)

aşhâb-ı şuffe: Ticaret, sanat, ziraat,
ve başka bir mesleği olmayan
sadece suffada yaşayıp
İslam’ı öğrenmeye çalışan
insanlardır. (CA)

aşhâb-ı yemîn: İman edenler. (CA)
(KN)

âşîf: Şiddetli esen rüzg (ST)

‘âşîfe: Şiddetli rüzgâr, sert fırtına. (TL)

aşıl: Gerçek, asıl, esas. (CA) (TN) (TL)
(KN) (SN) (ST) (VN)

aşıl-: Asılmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (VN)

aşılın-: Asılmak, idam edilmek. (VN)

aşılsuz: Asıl olmayan. (ST)

‘aşır: Yüzyıl. (ST)

‘âşî: İsyankar, asi. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘âşî ol-: İsyankar olmak. (CA) (KN)

‘âşî tâyife: Asi topluluk. (CA)

‘âşîleri helâk it-: Asileri öldürmek. (CA)

‘âşîlik: Asilik, isyankârlık. (BL) (ÖN) (KN)

‘âşîlik kıl-: Asi olmak, azmak, uymamak. (BL)

‘âşîye: İsyancı kadın. (ST)

aşl: Daha büyük, en büyük, esas, ana. (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

aşlâ: Asla, katiyyen. (CA) (TL) (ST)

aşl-ı kitâb: Gerçek kitap. (CA) (TL)

aşlan: Aslan, arslan. (ÖN)

aşlınma: Faydalanma, fayda görme. (TL)

aşlî: Asla aid ve müteallik. (TL)

asma: Asma. (CA)

aşmağ: Bir kimseyi boğazından ip vb. geçirip sallandırarak öldürmek, idam etmek. (TL)

âsmân: Gök. (BL)

âsmânî: Örtü. (BL)

aşnâm: Sanemler, putlar. (ÖN)

‘aşr: İkinci vakti. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

aşşı: Fayda, yardım. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

aşşı degür-: Fayda sağlamak. (TN)

aşşı eyle-: Fayda sağlamak. (TN) (KN)

aşşı it-: Fayda etmek, yardım etmek (CA) (BL) (TN) (KN)

aşşı kıl-: Fayda etmek, yardım etmek. (CA) (BL) (TL)

assılu: Faydalı, yararlı (BL) (SN) (ST)

assılu yir: Fayda, menfaat, yarar. (BL)

astar: Yatak örtüsü. (KN) (SN) (ST) (AN)

aş: Yiyecek. Yemek. (TL)

aş-: Aşmak. (ST) (AN)

aşağa: Aşağı. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

aşağa bırak-: Aşağıya bırakmak. (CA)

aşağa biribi-: İndirme, inzal etme. (BL)

aşağa biribin-: İndirilmek, gönderilmek. (BL)

aşağa çek-: Aşağıya çekmek. (CA)

aşağa dökil-: Aşağıya dökülmek, sarkmak. (CA)

aşağa idici: Utandıran, başını aşağı eden. (CA)

aşağa in-: Aşağıya inmek. (CA)

aşağa koy-: İndirmek. (BL)

aşağaların aşağıarağı: Aşağıların aşağısı. (ÇMT)

aşağalık: Tevazu, alçakgönüllülük. (TN)

aşağarağ: Daha aşağı. (CA) (TN) (ÇMT)

aşak: Alçak, aşağı. (ÇMT)

aşaklık eyle-: İtaat etmek, boyun eğmek. (ÇMT)

aşaklık: Alçak gönüllülük. (SN) (VN)

‘aşeretü mübeşşire: Cennetle müjdelenmiş on kişi. (ST)

‘aşık: Aşık. (CA) (TL) (ST)

‘aşık ol-: Aşık olmak. (CA)

âşikâre, aşkâr, asker: Açık, belli. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

âşikâre it-: Belli etmek. (CA)

âşikâre vir-: Açık bir şekilde vermek. (CA)

âşikâre eyle-: Açıklamak. (CA) (TN) (KN)

âşikâre kılmak: Açık etmek, belli etmek. (CA)

âşikâre ol-: Açık olmak, belli olmak. (CA) (TN)

âşikâreyi bil-: Açık (olanı) bilmek. (CA)

âşkâr et-: Açıklamak. (CA)

âşkâr azgınlık içinde ol-: Açıkça azgınlık içinde olmak. (CA)

aşkere günâh götür-: Açıkça günâh almak. (CA)

aşkere it-: Açığa vurmak. (CA)

aşkere kılmak: Açıkça yapılmak, açık bir şekilde yapılmak. (CA)

aşkere söyle-: Açıkça söylemek. (CA)

âşinâ: Bildik, tanıdık. (CA)

âşkârâ: Aşkar, belirgin, açık; görünen. (BL)

âşkârâ bol-: Zahir olmak, meydana çıkmak. (BL)

âşkârâ it-: Açmak, görünür kılmak. (BL)

âşkârâ kılmak: Açıklamak, belirgin hale getirmek, açığa çıkarmak. (BL)

‘aşr: On. (ÖN)

aşar: Bazı eşyaların iç kısmına geçirilen daha ucuz, koruyucu kumaş. (VN)

aşuğ: Aşık, topuk kemiği, oyunda kullanılıp birbiri üstüne konur. (CA)

aşurı: Aşırı, çok fazla. (ST)

at: At, binek hayvan. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ata bin-: At binmek (CA)

at-: Atmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ağa: Baba, ata. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘ağâ: Lütuf, ihsan. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (VN)

‘ağâ it-: İhsanda bulunmak. (CA)

‘aṭâ kıl-: İhsanda bulunmak. (CA)

‘aṭâ ol-: Bahşış verilmek, bağışlanmak. (KN)

ata qarındaşı: Amca. (BL)

atalıq: Babalık. Atalık. (TL)

‘aṭâlu: Lütüflu. (CA)

atasız: Yetim. (TN) (SN) (VN)

aṭaş: Adaş. (BL) (TN)

‘aṭf: Atıf. Bağlama. Bağ. Ekleme. Gönderme, ilişki kurma. (TL) (ST)

atıl-: Atılmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

atılı atılı en-: Fışkırarak inmek. (CA)

atılmış panbuk: Atılmış pamuk. (CA)

atılmış yün: Atılmış yün. (CA)

âtî: Sonra. Vâki olan. Gelecek zaman. (TL)

aṭkar-: Ata binmek, atlanmak. (AN)

atkaru: Geri. (ÖN)

atla-: Geçmek, atlayıp geçmek. Kolayca geçmek. Bir kademedan bir üst kademeye kolayca geçmek. (TL) (ST)

aṭlas: Üstü ipek altı pamuk kumaş, atlas. (CA)

atlu: Atlı. (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

atmaca: Kartalgillerden, ava alıştırılabilen küçük yırtıcı kuş. (CA)

atmağ: Atma, bırakma. (CA)

atmak: Şeytan taşlamak için kullanılan taş. (TN)

aṭvel: Pek uzun. (ST)

av: Av. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

av avla-: Av avlamak. (CA)

‘avâm: Halktan ilmi irfanı kıt olan kimse. Okuyup yazması az olan. Fakirler sınıfından. Halkın ekseriyeti. (TL)

‘avâmu’n-nâs : Herkes, kaba ve cahil halk, ayak takımı. (ST)

‘avân: Yardım edenler. (CA) (TL) (ST)

âvâre: Serseri, boş gezen. (ST)

‘avâyık: Mânial Engeller. Müşküller. (TL)

âvâz: Ses. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

âvâz it-: Ses etmek, ses çıkarmak. (CA)

âvâzlarını alçalt-: Seslerini alçaltmak. (CA)

âvâzlarıñuzu kıldur-: Seslerinizi yükseltmek. (CA)

avâze: Yüksek ses. (ST)

avazlu: Sesli, sedalı. (ST)

avcı: Avcı. (TN) (SN) (ST) (VN)

‘avdet: Geri gelme, geri dönme. (CA) (TL)

avla-: Avlamak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

avlağı: Çalıdan çit. (ST)

avlañ-: Avlanmak. (CA) (TL) (ST)

‘avn: Yardım. (CA)

‘avrat: 1. Kadınlar. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN) 2. Bayan eş, zevce. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN)

‘avrat bir-: eş olarak vermek, nikahlamak. (BL)

‘avrat eylen-: nikahlanmak, evlenmek. (BL)

‘avratlık/ğ: Eşlik, hanımlık. (BL)

‘avratlığa al-: Nikahlamak, eş olarak almak. (BL)

‘avratlığa bir-: Nikahlamak, evlendirmek, eş olarak vermek. (BL)

‘avret: Açık, korumasız, sakınılması gereken. (BL) (TL) (ÖN) (SN) (ST)

avuç: Avuç. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

avuçla-: Avuçlamak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

avurd: Yanağın ağız boşluğu hizasına gelen kısmı. (TL)

ay: 1. Ay, gök cismi. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) 2. Ay, yılın on iki bölümünden her biri. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

aya: Aya, avuç içi. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ayağ → ayak (CA) (TL)

ayağ, ayak: Ayak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ayağa dut-: Namaz kılmak. (BL)

ayağın тұr-: Ayakta durmak, ayağı üzerinde durmak. (CA)

ayağa тұt-: Ayak basmak, gitmek, bulunmak. (BL)

ayağ ur-: Kaçmak. (BL)

ayağ üzre: Ayak üstünde. (CA)

ayağ vur-: Kaçmak. (BL)

ayağda dut-: Yerine getirmek, ifa etmek; (namaz) kılmak. (BL)

ayağlı: Ayaklı. (CA) (TN) (VN)

ayaqsuz: Ayağı olmayan. (KN) (ÖN)

‘ayâl: ‘ıyâl, bir kimsenin bakmakla yükümlü olduğu kişiler, aile. (TN) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

‘ayâlmend: Çocuk, evlat, zürriyet sahibi. (ST)

‘ayân: Belli, açık seçik. (CA) (TL) (ST)

‘ayân gör-: Açık şekilde görmek. (CA)

‘ayâni: Açıkça, açık olarak, göz önünde. Açıktan açığa. (TL)

ayar: Ayar, taç. (CA)

âyât: Ayetler. (BL) (TN) (TL) (ST)

‘ayb → ayıp. (TN) (TL) (KN) (ÖN)

‘ayb, ‘ayıb: Ayıp. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘ayb bil-: Ayıp bilmek. (CA)

‘ayb it-: Ayıp etmek. (CA)

‘aybuñuz ört-: Aybınızı kapatmak. (CA)

‘ayıbla-: Ayıplamak. (CA) (KN) (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

‘ayblan-: Hor görülmek, kınanmak. (TN) (ÇMT) (VN)

‘ayıblayan: Ayıplayan. (CA)

ayblayıcı: Ayıplayan, kusur bulan. (SN)

‘ayblu eyle-: Kusurlu hale getirmek. (KN)

‘aybsuz: Ayıpsız. (CA) (KN) (ÇMT) (VN)

‘ayıbsuz: Ayıpsız, kusursuz. (ST)

aydı: Söz sahibi, söz söyleyen; sözcü. (ÇMT)

aydıl-: Denilmek, söylenmek. (ÇMT) (AN)

aydın: Aydın, parlak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

aydın bol-: Parlamak, ışıldamak. (BL)

aydın eyle-: Aydınlatmak, parlatmak. (CA) (TN)

aydın kılıcı: Aydınlatıcı, ışık, nur. (BL)

aydın ol-: Aydın olmak. (CA) (TN)

aydınlı-: Işık, aydınlık, parlak. (ÇMT)

aydınlık: Aydınlık. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

aydış-: Söyleşmek, laflaşmak. (ÇMT)

âyeh: Ayetin devamında, ayet devam ediyor, manasına gelen Arapça söz. (TL)

‘âyene: Açıkça. (TL)

âyet: Kur’ân’da sureleri meydana getiren cümle veya cümle gruplarından her biri, aye. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

aygır: Damızlık erkek at, aygır. (CA) (ST)

aygıra bin-: Aygıra binmek. (CA)

ayıkla- : Anlamak, akli başına gelmek. (ST)

ayıl-: Ayılmak. (CA) (TL) (ST)

ayır-: Ayırmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ayırıcı: Ayıran. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST)

ayırt: Ayırt, fark. (ÇMT)

ayırıl-: Hak ile batılı birbirinden ayırmak. (TN)

ayırtla-: Ayırd etmek, seçip ayırmak. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ayırılan-: Soyulmuş, ayıklanmış, kabuğu çıkarılmış. (KN) (ÖN)

ayıt-: Söylemek. (CA) (ÇMT)

‘âyd: Ait. (TL)

âyin: Dini tören, tören. (CA) (ST)

âyine: Ayna. (ST)

aylık: Aylık (zaman). (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

‘ayn: Göz. (TL) (ÖN)

ayna: Işığ ı yansıtan, varlıklar ın görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı cam, gözgü, mirat. (TL) (VN)

ayne: Cuma. (ÇMT)

ayne irtesi: Cumartesi. (VN)

‘ayne’l-yaķın: Göz ile görmüşçesine kesin biliş. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ayrı: Ayr ı. (CA) (SN) (ÇMT)

ayr ık: Yabani geyik, s ıĝ ır. (CA) (TN) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

ayr ık sad-: Başkalaşt ırma k, de ğ işt irme k. (ST)

ayr ıl-, ayr ıl-: Ayr ılma k. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ayr ıla ş-: Birbirinden ayr ılma k. (ÇMT) (VN)

ayr ılıcı: Ayr ılan. (KN)

ayr ılıķ: Ayr ılık. (AN)

ayr ılı ş-: Boşanma k. (ÖN)

ayr ını l-: Ayırt edinilir kılma k. (ÇMT) (VN)

ayru: → ayr ık (CA) (BL)

ayruķ, ayru: Başka, di ğ er, ayr ı. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ayruķ diril-: Tekrar dirilme k. (CA)

ayruķ sı: Farklı, başka, başka türlü. (ÇMT)

ayr ılıķ: Ayr ılık. (CA) (ST)

ayr ıl→ ayr ıl-: (CA) (TN) (TL)

ayt-:Söyleme k. (AN)

aytıl-: Denilme k, söylenme k. (ÇMT)

ayu: Ay ı. (CA)

ayublu: Ay ıpl ı, kusurlu. (ÇMT)

ayukla-: Söyleme k, anlatma k. (AN)

ayur-: Ayırma k, seçme k. (ST) (ÇMT)

az: Az. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

az ĩmân getür-: Az inanma k, az iman getirme k. (CA)

az it-: Az yapma k. (CA)

az ol-: Az olma k. (CA)

az-: Azma k, yoldan çı kma k. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

a‘zâ: Bedenin her bir uzvu. Organlar, uzuvlar. (TL) (KN) (ÖN) (ST)

‘azâb: Azap, eziyet. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘azâb bir-: Azap etme k. (BL)

‘azâb dile-: Azap dileme k. (CA)

‘azâb dut-: Azap eri ş me k. (CA)

‘azâb edici: Cezaland ırma n. (KN)

‘azâb et-: Cezaland ırma k. (KN)

‘azâb eyle-: Cezaland ırma k. (KN) (TN)

‘**azâb** eylenmiş: Azap edilmiş, azaba uğramış. (BL)

‘**azâb** gel-: Azap gelmek. (CA)

‘**azâb** gel-: Dert gelmek, bela erişmek. (CA)

‘**azâb** gören: Azaba uğrayan. (BL)

‘**azâb** haberi: Azap haberi. (CA)

‘**azâb** içinde ol-: Azap içinde olmak. (CA)

‘**azâb** indür-: Azap indirmek. (CA)

‘**azâb** it-: Azap etmek, eziyet etmek. (CA) (TN)

‘**azâb** kıl-: Azap etmek, eziyet etmek, ceza vermek. (BL)

‘**azâb** kılması: Azap edilecek. (BL)

‘**azâb** melekleri: Azap melekleri. (CA)

‘**azâb** ol-: Cezalandırılmak. (KN) (TN)

‘**azâb** oluñ-: Azap olunmak. (CA) (TN) (KN)

‘**azâb** vâcib ol-: Azap vacip olmak. (CA)

‘**azâba** sebep ol-: Azaba sebep olmak. (CA)

‘**azâbdan emîn ol-: Azabdan emin olmak, azabdan kurtuluşa ermek (CA)**

‘**azâbdan kurtıl-: Azaptan kurtulmak. (CA)**

‘**azâbı** gör-: Azabı görmek. (CA)

‘**azâbı** kazan-: Azabı kazanmak. (CA)

‘**azâb-ı elîm**: Acı azap. (CA)

‘**azab-i elîm** şadıcı: Acı azabı tadan. (CA)

‘**azâbuñ** kapısı: Azabın kapısı. (CA)

‘**azâbuñ** şâ’ikası: Azabın yıldıırımı. (CA)

‘**azâbuñ** yamanı: Azabın (en) kötüsü. (CA)

‘**azâblu**: Azaplı. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

azacık, azacuğ: Azıcık. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

azâd: Özgür, azad. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

azâd eyle-: Azad etmek. (CA) (KN)

azâd it-: Azad etmek. (CA)

azâd ol-: Azad olmak. (CA)

âzâde: Bağlardan kurtulmuş. Serbest. Kayıtsız. Hür. Sâlim. Müberrâ. (TL)

azâdlık: Hürriyet, özgürlük. (BL)

azâdlık evi: Beyt-i Atik, eski (ilk) ev, Kâbe. (BL)

âzâdlu: Özgür. (TN) (ST)

‘**azâ**’im: Afetlere ve hastalıklara şifalı olması için okunan dualar, tılsıml (ST)

â’zam: En büyük. (CA) (TL)

‘azamet: Büyüklük, ululuk. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

‘azametlü: Büyük, ulu. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

azâr: Azar, eziyet, incitme. (BL)

azatca: Güçlü, kocaman. (ST)

‘azâzi’l: Şeytan. (CA) (ST)

azçuk: Azıcık, az. (BL)

azdırıcı: Azdıran, yoldan çıkaran. (CA)

azdur-: Azdırmak, yoldan çıkarmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

azduru vir-: Azdırmak, yoldan çıkarıvermek. (CA)

azdurıl-: Azdırılmak, yoldan çıkarılmak. (CA)

azdurucu: Azdıran, yoldan çıkaran. (CA) (TN) (KN) (ST)

azer: Hz. İbrahim’in babası. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT)

azğuñ: Azgın. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

azğunluk: Azgınlık. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

azgunrak: Daha azgın, daha sapkın. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ÇMT)

azgunrak yol: Daha sapkın yol. (CA)

azher: Çok meydanda, besbelli, apaçık. (ST)

azık, azuk: Yiyecek ve içecek şeyler, erzak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

azıklan-: Erza edinmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN)

azın-: Kaaybolmak. (ÇMT) (VN)

azın azın: Yavaş yavaş. (ÇMT)

azırağ: Azıcık. (TN) (TL) (SN) (ÇMT)

azırğan-: Hor görmek, hakir görmek. (ST)

azış-: Doğru yoldan çıkmak. (KN) (ÖN) (AN)

azışdur-: Yoldan çıkarmak, saptırmak. (ÖN)

azıt-: Azıtmak, yoldan çıkarmak. (CA) (TL) (ÖN) (ST)

‘azīm: Büyük, yüce. (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘azimet: Kasıt. (ÖN)

‘azīmet eyle-: Karar vermek, niyet etmek. (KN)

‘azīz: Kıymetli, aziz, şerefli. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘azīz pâdişâh ol-: Kıymetli padişah olmak. (CA)

‘Azīz Raḥīm: Aziz merhametli. (CA)

‘azīzrek: En yüce, en ulu. (ST)

‘azīzü’l-‘alīm : Yüce, ulu âlim. (ST)

azl: Adalet. (SN) (ST)

azlık: Azlık, bir şeyden yoksun olmak. (ST)
azm: Kasıt, niyet, kar (KN) (ÖN) (ST)
azmaçlık: Yoldan çıkma, dalalette olma. (TN) (TL) (SN) (VN)
azmış: Azmış, yoldan çıkmış olan. (CA) (BL) (TL) (SN)
azmışrak: Daha çok azmış olan kişi. (CA)
‘azrâil: Ölüm meleği, Azrail. (BL) (VN)
azrak: Daha az. (CA) (ST)
aztur-: Dalalette düşürmek. (TN)
azturucu: Dalalette bırakan. (TN)
azuk → azık. (CA)
azu: Boynuz, azı. (CA) (TL)
azuklan-: Azık hazırlamak, azık toplamak. (ÖN)
azut-: Israr etmek. (TN)
‘azze: Aziz olsun, şanı yüce olsun. (CA)
‘azze ve celle: Aziz ve Celâl olsun, oldu... (meâlinde, Cenab-ı Hakkın isminden sonra hürmet maksadı ile söylenir.) (TL)

2.2. B

bâb: Kapu. (BL) (TL)
baba: Baba. (CA) (ÖN)
bāban: Çöl, sahra. (ST)
Bâbil: Mezopotamya'da kurulan bir imparatorluk. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

bacha: Dumanı ocaktan çekip havaya vermeye yarayan yol. hlk. Çatı penceresi. Pencere. Baca. (TL) (ST)
ba‘d: Zaman zarfıdır ve te'hir ifade eder. (TL)
ba‘de: Sonra. (TL)
ba‘de'l-maşrikeyn: İki doğu arasındaki uzaklık. (ST)
bâd-ı hevâ: Boşu boşuna. (CA)
ba‘din: Sonradan. Daha sonradan. (TL)
bâdiye: Çöl, bayır. (CA)
bâğ: Bağ, bahçe. (CA) (TL) (ST)
bağarsuk: Bağırsak. (ST)
bağçe: Bahçe. (CA) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
bâğçeler eyle-: Bahçeler yapmak. (CA)
bağdâ: Şiddetli nefret, hiç sevmemek. (TL)
bağır : Sağmal hayvan. (CA)
bağırsak: Bağırsak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)
bağışla-: Bağışlamak, affetmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
bağışlan-: Bağışlanmak, affedilmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ÇMT)
bağışlayıcı: Bağışlayan, affeden. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN)
bâğî: Yoldan çıkmış, azmış. (CA)

bâğî ol-: Yoldan çıkmak, azmak. (CA)

bağîzırak: Çok nefret eden, daha çok nefret edilen. (TL)

bağla-: Bağlamak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bağlan-: Bağlanmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bağlanıl-: Bağlanmak, büyülenmek. (ÇMT) (VN)

bağlanmış: Bağlı, bağlanmış. (BL)

bağlayıcı: Bağlayan. (SN)

bağlu: Bağlı. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bağluluk: Düğüm; tutukluk. (ÇMT) (VN)

bağluluk: Bağlı. (TN)

bağteten: Ansızın, birdenbire, apansız. (TL)

bağursak: Bağırsak. (ST) (VN)

bağzâ: Şiddetli nefret, hiç sevmeme. Buğz etme. (TL)

bahâ: Paha, pahalı, değerli. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ST) (VN)

bahâdırlık: Cesurluk, yiğitlik. (CA) (TN) (ST)

bahâdur: Bahadır. Kahraman. Cesur. Yiğit. Dilâver. (TL) (ST)

bahalu: Değerli, kıymetli, ücretli. (SN) (ST) (VN)

bahâne: Vesile, sebep. (CA) (TL)

bahâyim: Dört ayaklı hayvanlar, canavarlar. (ST)

bağçe: Bahçe. (TN) (KN) (ÖN) (AN)

bâhi': Öldürici. (BL)

bağîl: Cimri. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ST) (ÇMT) (VN)

bağîllik: Cimrilik. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ST) (ÇMT) (VN)

bağîllik eyle-: Cimrilik yapmak. (KN)

bağîllik it-: Cimrilik etmek. (CA) (BL) (KN)

bağir: Deniz. (CA)

bağîre: Dişi deve veya koyun. (CA) (TL)

bâhit: Fersiz, feri kaçmış, soluk, solgun, solmuş. (ÖN)

bağr: Deniz. Mecazen deniz. Derya. (TL) (ST)

bağs: Noksanlık, azlık, nakıs, az. (ST)

bağş: Konuşulan şey, söz. (ST) (ST)

bağş: 1. Pay. (TN) (TL) (SN) (ST) 2. Kısım, cüz, parça. (VN)

bağşâyiş: Rahmet, bağışlama, merhamet. (BL)

bağşîş: Bağış, hediye. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bağşîş it-: Bağış etmek, hediye etmek. (CA)

baht: Nasip, kısmet. (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bahtlu: Şanslı. (TN) (KN) (ÖN)

bahtlu ol-: Şanslı olmak. (TN) (ST)

ba'îd: Uzak. Irak. (TL) (ST)

bâin: Yeniden evleniyorlarmış gibi kadının rızası ile tekrar nikah edilmedikçe geri alınamayacak talak. (ST)

bâ'is: Sebep. (CA)

bağ-: Bakmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bağâ: Devamlılık, süreklilik. (CA)

bağan: Bakan, gören. (CA)

bağar: Öküz. Dana. Sığır. (TL)

bağara: Kelime anlamı olarak inek, dişi sığır anlamına gelmektedir. (TL) (ST)

bağatır-: Bakakalmak. (TN)

bağdur-: Bakdırmak. (TN) (ST) (VN)

bâ-kible: Kible ile. (KN)

bağıcı: Bakan, gören. (CA) (TN) (SN)

bağımlik: Gösteriş, dış görünüş. (VN)

bağın-: Bakılmak. (TN) (SN) (ST)

bağımıl-: Yardım görmek, bakılmak. (SN) (ST) (VN)

bağır: Bakır. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bağış: Bakış, naz (CA) (AN)

bağış-: İki veya daha çok kimse birbirine bakmak. (TL) (ST)

bağıyye: Bağıyye sahipleri. (CA) (TL) (ST)

bâkî: Sonsuz, kalıcı, ebedi. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bâkî ev: Ebedi ev, ahiret. (CA)

bâkî kal-: Ebedi kalmak. (CA)

bâkî kelime kıl-: Ebedi söz söylemek. (CA)

bâkî kıl-: Ebedi yapmak, kalıcı yapmak. (CA)

bâkî ko-: Ebedi yapmak, kalıcı yapmak. (CA)

bâkî ol-: Sürekli olmak. (KN)

bâkîrak: Daha kalıcı, daha ebedi. (CA) (BL) (ÖN) (ST)

bâkiyât: Bakiler. Devam edenler. Geri kalanlar (TL)

bâkiye: Ebedî olan, sürekli. (ST)

bağla: Bakla. (KN) (ÖN) (ST)

bağmaçlık: Görme, bakma. (TN) (ST) (VN)

bağtulu: Aydın. (VN)

ba'l: Eren. (BL)

bal: Bal. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (AN) (VN)

bal dürt-: Bal yedirtmek. (CA)

bâl: Haber. (BL) (TL)

balçık: Çamur. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

baldır, baldur: Baldır. (CA) (KN) (ÖN) (AN)

baldura tolan-: Baldıra dolanmak. (CA)

baldur → **baldır.** (CA)

balgāmī: Balgamla ilgili olan. (ST)

balıcağ: Balık. (CA)

balık: Balık. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

balık avla-: Balık avlamak. (CA)

bâlig: Erişkin, reşit. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

bâlig ol-: Erişmek, vasıl olmak. (KN)

bâliš: Yastık. (CA)

balķır-: Şimşek çakmak. (CA)

balķun: Yıldırım. (ST) (ST)

balta: Balta, kazma. (ST)

bân: Ezan. (CA)

bân evleri: Ulu, görkemli büyük çadır. (CA)

baña: Bana. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bānī: Tanrı. (ST)

bar: Var, oldu, -dır, imek fiili. (BL)

bâr: 1. Allâh, Tanrı. (CA) (TL) 2. Defa. (CA) (ST)

bâr-i huẓâ: Allâh, Tanrı. (CA)

bar-: 1. Varmak, gitmek, yürümek, uzaklaşmak. (BL) 2. Esmek, geçip gitmek. (BL) 3. Gezmek, dolaşmak. (BL) 4. İnat ve ısrar etmek, bir şey yapmaya devam etmek. (BL) 5. Tabi olmak. (BL) 6. Hareket etmek, geçip gitmek. (BL) 7. Uğraşmak, çabalamak, gayret göstermek. (BL)

bârân: Yağmur. (BL)

barana: Üzüm çubuklarını dayamaya yarayan çatal ağaç. (VN)

baraş: Deri hastalığı. (KN)

baraşsuz: Lekesiz, herhangi bir leke olmaksızın. (ÖN)

barça: Bütün, hep. (ÖN)

barçın: Canfes kumaş. (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bardağ: → **bardak** (CA)

bardak: Bardak, testi. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT)

barış-: Barışmak. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

barışdur-: Barıştırmak, anlaştırmak. (KN) (ÖN)

barışık: Barışıklık, sulh. (KN)

barışmaklık: Barışıklık, sulh. (CA)

bârī: Yaratan, yaratıcı. (CA) (TL) (KN) (ST)

barmak: 1. Parmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Dönme, geri dönme. (BL)

barmaqların ısır-: Parmaklarını ısırmak. (CA)

bârr: İyilik ve ihsan edici, muhsin. (TL)

barrâm: Bayram yeri. (CA)

bartak: Sürahi, testi. (ÖN)

bâru: Kale. (CA)

barzah kıl-: Engel koymak. (KN)

baş: Yeniden dirilme, diriltme. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

baş kıl-: Yeniden diriltmek, diriltmek. (BL)

ba's: 1. Gönderme, gönderilme. (KN) (ST)
2. Yeniden dirilme, diriltme. (BL)

ba's kıl-: Yeniden diriltme, diriltme. (BL)

ba's ol-: Diriltmek. (KN)

baş-: Baskın yapmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

başar: Görme. Gözün görmesi. Kalble hissetme. Kalb gözü. Kalble hissetme. Kalb gözü. İdrak. Fikir. (CA) (TL)

başariyyet: Görme. Hakkı hakkıyla gören, bilen. (TL)

basdur-: Bastırmak. (ST)

başıl-: Yenilmek. (CA) (ST)

basıncağ: Basıncak idinmek, ayaklar altına almak, yükselme aleti olarak kullanmak. (ST)

başir: Basiret sâhibi ve anlayışlı olan. Hakikatları anlayan. En iyi ve en çok anlayışlı. Kalb gözü ile gören. (TL) (ST)

başiret: Görüş, ileriye görme gücü. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

bast: Genişlemek, açmak, yaymak. Bir şeye el uzatmak. Sevindirmek. Bir mecliste haya sebebiyle olan sıkılmanın gitmesiyle açılmak. Özür kabul etmek. Kaplamak. (TL) (KN) (ÖN) (ST)

bast eyle: Uzatmak, genişletmek. (KN)

basur-: Bastırmak, kapatmak, saklamak. (ST)

baş: 1. Baş, kafa. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
2. Yara. (CA)

baş çek-: Yoklamak. (CA)

baş eg-: Baş eğmek, itaat etmek. (CA)

baş oyn-: Baş kesmek, koymak. (CA)

baş örtüsü: Baş örtüsü. (CA)

baş yolıt-: Saç tıraş etmek. (CA)

baş a kağı-: Yapılan iyiliği, kırmak incitmek amacıyla yüzüne vurmak. (VN)

başı degzin-: Bocalamak. (VN)

başı ucında otur-: Baş ucunda oturmak, yanibaşında oturmak. (CA)

başı yarıl-: Başı yarılmak, kafası yarılmak. (CA)

başın kaldur-: Başını yukarıya doğru kaldırmak. (CA)

başı koyu: Baş aşağı, gerisin geri. (BL)

başın şal-: Başını aşağıya doğru eğmek. (CA)

başın taşa ur-: Başını taşa vurmak. (CA)

başından aşağı ısı su dök-: Başından aşağıya sıcak su dökmek. (CA)

başını eşige ko-: Başını dışarıya çıkarmak. (CA)

başını fidī kıl-: Başını feda etmek. (CA)

başları ağır-: Saçları beyazlamak. (CA)

başları üzerine dikil-: Başları üzerine dikilmek. (CA)

başların çevir-: Başlarını çevirmek. (CA)

başak: Başak. (ÖN)

başar-: Bir işi iyi bir sonuçla değerlendirmek. (BL) (TN) (SN) (ST) (AN) (VN)

başarı bil-: Yapabilmek, başarabilmek. (CA)

başarıcı: Başaran. (TN) (SN)

baş çekici: 1. Yoklayan. (CA) 2. Yüz çeviren, arka dönen. (CA)

başka: Başka. (ÖN)

başla-: Başlamak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

başlan-: Başlanmak. (KN) (ÖN)

başlanmış: Başlanmış olan. (CA)

başlu: Başlı. (ST)

başmak: Ayakkabı. (CA)

bat-: 1. Batmak, inmek. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) 2. Gözden kaybolmak. (AN) 3. (Gök cisimleri için) ufuk çizgisinin altına geçmek. (VN)

batâlet: Avarelik. İşsizlik. (TL)

bañar: Çok sevinme, kibirlenme. (KN)

bañarân: 1. Sevinçli, mutlu. (ÖN) 2. Kibirli. (ÖN)

batı: Batı, yön. (SN) (ST) (VN)

bâtıl: Boş, beyhude, yalan, hak olmayan. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bâtıl da'vâ it-: Boşa uğraşmak. (CA)

bâtıl eyle-: Batıl etmek. (CA) (TN) (KN)

bâtıl işle-: Batıl iş yapmak. (CA)

bâtıl it-: Batıl yapmak. (CA) (KN)

bâtıl kıl-: Batıl yapmak. (CA) (KN)

bâtıl nesne: Hak olmayan nesne, batıl nesne. (CA)

bâtıl ol-: Batıl olmak. (CA) (TN) (KN)

bâtıl söz: Batıl söz. (CA)

bâtıl taşavvur: Boş düşünce. (CA)

bâtılda oyna-: Boş (şeylerle) oynamak, boş (şeylerle) uğraşmak. (CA)

bâtılı bâtıl kıl-: Batılı batıl etmek. (CA)

bâtılsuz: Hurafesiz. (TN)

bâtin: 1. Örtülü. (BL) (TL) (ÖN) 2. İç. (ST)

bâtinî: Dahili, sır ve hakikatle ilgili. (ST)

batış-: Çekmek, tutmak. (CA)

batman: Ağırlık ölçü birimi. (ST)

baṭrân: Şımaran, azan. (KN)

baṭṭâl: Boş. Hükümsüz. Avare, işsiz. Metrük. Kullanılmaz olan. (TL)

batu: Batı. (SN) (TN)

batır-: Batırmak, yerle bir etmek. (CA) (TN) (ÖN)

bâviḥtenî: Lâzım. (BL)

bây: 1. Eş, koca. (CA) (SN) 2. Zengin. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) 3. Bir şeye ihtiyaç duymayan, müstağni. (VN)

bây eyle-: Zenginleştirmek, varlıklı yapmak. (CA) (TN)

bây it-: Zenginleştirmek, varlıklı yapmak. (CA) (KN)

bay ol-: Zenginleşmek, varlıklı olmak. (CA) (KN)

bayağı: Evvelki, eski, eskisi. (ST)

bâyând eyle-: Payende, destek olmak. (TN)

bayık: 1. Muhakkak, elbette, şüphesiz. (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN) 2. Gerçekten. (ÖN) (ST) (VN) 3. Açık, apaçık. (ÖN) (SN)

bayır: Zengin, varlıklı. (CA)

bayıt-: Zenginleştirmek, zengin etmek, ihtiyaçsız kılmak. (BL) (TN) (ÖN) (ST) (VN)

bâyî: Satan, satıcı. Mal satan. (TL)

bâyin: Yeniden evleniyorlarmış gibi kadının rızası ile tekrar nikah edilmedikçe geri alınamayacak talak. (ST)

baylan-: Zenginleşmek. (TN)

bâylık: Zenginlik. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bayrâm: Bayram. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bayram günü: Bayram günü. (CA) (TN)

bayrâm namâzı: Bayram namazı. (CA)

bazar: Pazar. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ba'zı: Bazı. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

ba'zılar: Bazıları, kimileri. (ST)

bâzîrgân: Tacir. (SN) (ST) (AN)

bâzîrgânlık: Alışveriş, ticaret. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bâzû: 1. Pazi, (mec.) güç, kuvvet. (BL) (TN) (ÇMT) (VN) 2. Bazı, kimi. (ST)

becid: Hızlı, çabuk, sağlam bir şekilde. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

becid dut-: Israr, ciddiyetle tutma, üzerine düşme. (CA)

becid ol-: Hızlı olmak, ciddi olmak. (CA) (KN)

becidle-: Hızlandırmak, ciddileşmek, ısrarcı olmak. (CA)

becidlik: Ciddiyet. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

bed-baht: 1. Ümitsiz, talihsiz. (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) 2. Asi, isyan eden. (BL)

bed-baht bol-: Bedbaht, ümitsiz olmak; eziyet çekmek. (BL)

bedbahtlık: Talihsizlik. (BL) (TN) (ÖN) (SN)

bedbahtrak: Daha bahtsız, daha talihsiz. (TN) (ÇMT)

bed-du'â: Beddua, ah. (CA)

bed du'â eyle-: Beddua etmek. (CA)

bedel: Karşılık, bedel. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

bedel 'ıvaz ol-: Bedeli karşılanmak, bedeli verilmek. (CA)

bedel it-: Karşılık vermek. (CA) (BL)

bedel kıl-: Değiştirmek, bir şeyin yerine başka bir şey koymak. (BL)

bedel ol-: Karşılık olmak. (CA)

bedel vir-: Karşılık vermek. (CA)

beden: Vücut, beden. (CA) (TL) (ST)

bedenî: Bedene ait. (TL)

bedevil: Göçebe, çölde yaşayan. (CA)

bedî': (Bedia) Eşi, benzeri olmayan. (TL) (KN) (ÖN)

bed-nâm: Adı kötüye çıkmış. (CA)

bedrağa: Yol gösteren, kılavuz, delil. (CA)

bedrağa koş-: Kılavuza yönelmek. (CA)

bed-ter: Daha kötü, çok kötü. (ST)

bedürüstî: Şüphesiz. (CA) (TL) (ST)

beg: Bey. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

be-ğâyet: Pek çok, aşırı, son derecede, pek ziyade. (CA)

begen-: Beğenmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

begendür-: Beğendirmek. (KN) (ÖN)

begenil-: Beğenilmiş olan. (CA) (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

beglik: Beylik. (CA) (ST)

behâ: Kıymet. Değer. Bedel. Pahâ. (TL)

behâyim: Canavarlar *Dört ayaklı hayvanlar (TL)

behce': Görklü. (BL)

be-her: Her, her bir, her biri. (CA)

behîmiyyet: Hayvanlık. (ST)

behişt: Cennet. (CA)

behrelü: Nasıplı, hisseli. (TL)

behs: Eksimek. (BL)

bekâ: Devamlılık. Evvelki hâl üzere kalma.

Dâim ve sâbit olma. (TL) (ST) (VN)

bekar: Bekar. (TN)

bekçi: Bekçi. (CA)

bekçi gönder-: Bekçi göndermek.
(CA)

bekçiler gönderil-: Bekçiler
gönderilmek. (CA)

bekçi kıl-: Gözlemci yapmak. (CA)

bekçilig: Bekçilik. (CA)

bekdaş: Eş, benzer, emsal. (CA)

bekdeş: Ortak. (ST)

bekle-: Muhafaza etmek, korumak. (CA)
(ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bekleyen: Koruyan, muhafaza eden. (CA)

bekleyici: Koruyucu. (CA) (TN) (KN)
(SN)

beklü: Muhafazalı, korunaklı. (CA)

bekmez: Pekmez. (CA) (ST)

bel: 1. Belki. (CA) 2. Hayır, bilakis! (BL)

3. Yoksa, yahut. (BL)

bel kim: Hayır hayır!
doğrusu...(BL)

bel, bil: Bel, soy. (CA) (KN) (ÖN) (ST)
(ÇMT)

belinden çıkar-: Yaratmak,
dünyaya getirmek. (CA)

belinden ervâhı çıkar-: Soyundan
canları meydana getirmek. (CA)

belinden in-: Soyundan dünyaya
gelmek. (CA)

beline and iç-: Soyuna yemin
etmek. (CA)

belüñi bük-: Belini bükme. (CA)

belâ: Bela, musibet, dert. (CA) (BL) (TN)
(TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

belâyı gider-: Musibeti gidermek,
derdi ortadan kaldırmak. (CA)

belâ in-: Felakete uğramak. (KN)

belâ': Sınamak. (BL)

belâğ: Yetiştirme, eriştirme. (CA)

belâğat: İyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme.
(CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

belâğat hâlî: Ergenlik çağı, gençlik.
(BL)

belâ-keş: Dert çeken, musibet yaşayan.
(CA)

belâlu: Kâria sûresinde, kâria teriminin
açıklaması. (TN)

bel'âm: Kelime olarak terbiyesiz, açgözlü,
obur, pisboğaz anlamlarına gelmektedir
ancak burada anlatılan; Hz. Musa (A.S.)
hakkında, yalan ve fena söyleyerek Beni-

İsrail'i kandıran Bel'am bin Bâura adında birinin adı. (TL)

belde: Şehr. (BL) (SN)

belen-: Belenmek. (ÖN)

beler-: Gözü fazla açılıp kalmak. (KN)

belhum: Aşağıların aşağısı. (TL)

belî: Evet. (CA) (TL) (ST) (VN)

belgi/ülü: 1. Belli olmuş, adlandırılmış, tayin ve takdir edilmiş. (BL) 2. Belli, görünür, apaçık, açıkça. (BL) 3. Belli, bilinen. (BL)

belgülü bolmuş: Apaçık hâle gelmiş, belli. (BL)

belgi/ülü kıl-: Açıklamak, delil göstermek. (BL)

belkis: Seb'a melikesi. (KN) (SN)

belki: Belki, bilakis, yoksa, yahut, fakat. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bellü: Açık, apaçık. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bellü edici: Açıklayan. (KN)

bellü et-: Açıklamak, ortaya çıkarmak. (KN)

bellü eyle-: Açıklamak, ortaya çıkarmak. (KN) (TN)

bellü gün: Kıyamet günü, belli gün. (CA)

bellü kılın-: Tayin ve takdir edilmek, belli edilmek. (BL)

bellü ol-: Açık olmak. (CA) (KN)

bellü vakt: Kıyamet günü, kıyamet saati, belli vakit. (CA)

bellü yer: Belli yer, bilinen mekan. (CA)

bellüsüz: Belirsiz. (BL) (TL)

bellüsüz şüret: Belirsiz şekil, yaratılışı tamamlanmamış. (BL)

belür-: Belirmek, ortaya çıkmak, görünmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

belürd-: Belirtmek, açıklamak. (KN) (SN)

belürdi: Açıkça görünen, belli olan. (BL)

belürdil-: Belirtmek. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

belürmiş: Ortaya çıkmış, belirilmiş olan. (CA)

belürsüz: Belirsiz, bilinmeyen. (CA) (TN) (SN) (ST) (VN)

belürsüz eyle-: Belirsizleştirmek. (TN)

belürt-: Belirtmek, ortaya çıkartmak. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

ben: Ben, teklik birinci şahıs zamiri. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

benât-i na'ş: Dübb-i Ekber denilen yıldız kümesinin kuyruğunun ucunda bulunan kümenin en sönük yıldızı. (CA)

benâtullah: Etine dolgun, semiz kızlar, melekler. (CA) (KN) (ÖN)

bencileyin: Benim gibi, bence. (CA) (TL)

bencillik: Bencillik. (AN)

bend: Engel. (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bende: 1. Kul, köle. (CA) (ÖN) (ST) 2. Âyet. (BL) (TL) (ÖN)

bendelerden ol-: Kullardan olmak. (CA)

bendelerin çoğa dutucu: Kullrını çok veren, kullarına rızık veren. (CA)

bendelerünü niyâzını görici: Kullarının niyazını gören, Allâh. (CA)

Taîrını Bendedi: Tanrının kulu. (CA)

bendekşe: Boğum. (CA)

beñdeş: Benzer. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

beñdeş eyle-: Kısasa kısas yapmak. (TN)

beñdeş ol-: Benzer olmak, örnek, misal. (TN)

beñdeş şakla-: Kısasa kısas yapmak. (TN)

beñdeşsüz: Hakîm, hüküm ve hikmet sahibi olan; esma-yı hüsnadan. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

benem: Benim. (TL)

benî: Oğul (CA) (TL) (VN)

benî âdem: İnsanoğlu, insan. (CA)

benî İsrâîl: İsrailoğulları. Yahudiler. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

benî temîm: Mekke'de Temim kabilesinden olan. (CA)

beñiz: Yüz, surat. (CA) (ST) (AN)

benlik: Benlik. (ST)

benüdlü: Çekinen, korkan. (TN)

benven Taîrî 'âlim: Hurûf-ı mukattaa'dan "elif-lâm-mîm" için kullanılmış. (BL)

benven Taîr bilür: Hurûf-ı mukattaa'dan "elif-lâm-mîm" için kullanılmış. (BL)

benvenlik: Benlik, bencillik, enaniyet. (TL)

beñze-: Benzemek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

benzedil-: Benzetilmek. (CA)

beñzer: Benzer olan, birbirine benzeyen. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

beñzersüz: Benzersiz, yüce; esma-yı hüsnadan. (BL)

beñzet-: Benzetmek. (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ber-: Vermek. (AN)

berâber: Birlikte, beraber. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

berâber bol-: Eşit olmak, aynı olmak. (BL)

beraber eyle-: Bir olmak, aynı olmak. (TN)

berâber ol-: Beraber olmak, aynı olmak. (CA) (BL) (TN)

berâber kıl-: Ortak tutmak, şirk koşturmak. (BL)

beraberlik: Beraberlik. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (VN)

berat: Nişan. (KN) (ST)

berâ'et: Aklık, arılık, aklanma. (CA)

berc: En, kalınlık. (SN)

berçin: İpek. (TN)

berekât: Bereketler, bolluklar; bolluk, bereket. (ÖN) (ST)

bereket: Bolluk, mutluluk, nimet. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bereket bırak-: Bolluk bırakmak, nimet bırakmak. (CA)

bereket bir-: bereketlendirmek, bereket vermek (BL)

bereket eyle-: Bolluk yapmak. (CA)

berekât kıl-: Bereket vermek, bereketlendirmek. (BL)

bereket koy-: Bolluk koymak, bolluk bırakmak. (CA)

bereket ver-: Nimet ve bolluk vermek. (KN)

bereketin götür-: Bolluğunu kaldırmak, nimetini almak. (CA)

berekende: Perakende, ayrı. (TN)

bereketlen-: Bereketlenmek. (KN) (ÖN)

bereketli: Bereketli. (CA) (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

berg: Yaprak. (BL)

berhurdâr: Berhudar olan, mesut olan. (CA)

berhurdârlık: Berhudarlık, mutluluk. (CA) (BL)

berhurdârlık bir-: Fayda sağlamak, nimet vermek, metalandırmak. (BL)

berhurdârlık it-: İstifade etmek, faydalanmak. (BL)

berhurdârlık kıl-: İstifade etmek, faydalanmak. (BL)

berhurdârlık ol-: Berhudar olmak, mesut olmak. (CA)

berî': Bîzâr. (BL) (TN) (TL) (ÖN)

beri: Kurtulmuş, temize çıkmış. (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

beri eyle-: Temize çıkarmak. (KN)

beriyye: Halk. Mahlûk. İnsan. *Sahra. Çöl. *Kır. (TL) (ÖN) (ST)

beriyyelik: Yeryüzü, çöl, kır. (KN)

berķ: Şimşek. (CA) (KN) (TL) (SN) (ÇMT)

berk: Sıkı, sağlam. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

berk dut-: Sıkı tutumak. (CA)

berk eyle-: Sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek. (KN) (TN)

berk olın-: Sağlamlaştırmak. (TN)

berk yapış-: Sıkı tutunmak. (CA)

berki-: Sağlamlaşmak, pekişmek, kuvvetlenmek. (ST) (ÇMT) (VN)

berkid-: Sağlamlaştırmak. (TN)

berkidici: Sağlamlaştıran, kuvvetlendiren. (KN)

berkil-: Sağlamlaştırmak. (TN)

berkin-: Sağlamlaştırmak. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

berkinil-: Sağlamlaştırılmış, sertleştirilmiş. (SN) (ÇMT) (VN)

berkinmiş: Sıkılaştırmış. (CA)

berkinmiş ol-: Sıkılaştırmış olmak. (CA)

berkirek: En sağlam, en kuvvetli. (BL) (SN) (ST) (ÇMT)

berkiş-: Sağlam yapmak, sağlamlaştırmak. (CA) (TN)

berkit-: Sıkılaştırmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

berr: Kara. (CA) (TL)

berü: Beri, yön ifade eden kelime. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

berşîşâ: İsrailiyatta yer aldığına göre İsrailoğulları zamanında zahid ve abid bir zattı. Daha sonra şeytanın vesvesesine uyarak uyarak hak yoldan sapmıştır. (TL)

berzah: Engel, perde. (ÖN)

bes: 1. Sonra, onun için, bundan dolayı, o halde. (TN) (ST) (AN) 2. Pes. (ÇMT)

be'sa: Fakirlik, muhtaçlık ve benzerleri. (TL)

besâtî: Döşek. (BL)

beserek: Vücutta çıkan sivilce, çıban. (CA)

besle-: Beslemek, büyütmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ST) (AN) (VN)

beslenil-: Yetiştirilmek. (ÇMT)

besleme: Büyütme, yetiştirme. (TN)

beslen-: Beslenmek. (KN) (TN) (SN) (ÇMT) (AN)

besleyen: Besleyen, büyüten. (CA)

besleyici: Besleyici. (CA) (KN)

besmele: "Esirgeyen ve bağışlayan Allâh'ın adı ile" anlamına gelen ve bir işe başlarken söylenilen bismillahirrahmanirrahim sözü. (CA) (TL) (TN)

beş: Döşemek. *Yaymak, neşr. (TL)

beş → biş (CA) (TN) (KN)

beşâret: Müjde. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

beşâret bir-: Müjde vermek, müjdelemek. (BL)

beşâret birici: Müjdeleyici, müjdeleyen. (BL)

beşâret eyle-: Müjde etmek, müjdelemek. (CA) (KN)

beşâret it-: Müjde etmek, müjdelemek. (CA) (KN)

beşâret kıl-: Müjdelemek. (BL)

beşâret kılıcı: Müjde eden, müjdeleyen. (CA) (BL)

beşâret kılıcılar: Müjdeleyenler. (CA)

beşâret olun-: Müjde olunmak, müjdelenmek. (CA)

beşâret vir-: Müjde vermek, müjdelemek. (CA)

beşâretci: Müjdeleyici. (CA) (ST)

beşer: İnsan. (CA) (TL) (ST)

beşeren: İnsanlarca, insanlar tarafından. (CA)

beşeriyet: İnsanlık. (ST)

beşik: Beşik. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

beşinci: Beşinci, sayı. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

beşir: Müjdeli haber veren. Müjde getiren. (TL)

beşük: Beşik. (TN)

beţar: Gafletlik kılmak. (BL)

beter: Daha kötü, çok kötü. (KN) (ÖN) (ST)

betlü: Kötü. (ST)

bevâsir: Basurlar, mayasıl (CA)

bevl: İdrar, sidik. (ST)

bey´: Satmak. (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bey: İleri gelen, bey. (ÇMT)

bey´a: Alışveriş. (ÇMT)

beyân: Açıklama. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

beyân et-: Açıklamak. (KN)

beyân eyle-: Açıklamak, beyan etmek. (CA) (TN) (KN)

beyân idici: Açıklayan, beyan eden. (CA) (KN)

beyân it-: Beyan etmek, açıklamak. (CA) (TN) (KN)

beyân kıl-: Açıklamak. (CA) (BL)

beyân ol-: Açıklanmak, beyan olmak. (CA) (TN) (KN)

beyân-ı nehâr: Gündüzün ortaya çıkışı, sabah olması. (CA)

beyân-ı şâfi: Kurtuluşa erdiren açıklama. (CA)

bey´at: Kabul ve onay muamelesi. (CA) (TL) (SN) (ST) (VN)

bey´atleş-: Karşılıklı kabul etmek. (CA)

beyerle-: Kabul etmek, almak. (SN) (ÇMT) (VN)

beyerlen-: Kabul edilmek. (SN) (ÇMT) (VN)

beyerlenil-: Kabul edilmek. (VN)

beyin: Beyin. (ST) (AN)

beyinsiz: Aklı kıta ahmak, kabul edilmek. (ÇMT)

beyn: Ara. (BL)

beyne'l-cennet ve'n-nâr: Cennet ve cehennem arasında. (TN)

beynî: Beyin. (CA) (TN) (SN)

beynisiz: Bilgisiz, akılsız, câhil. (TN) (SN) (VN)

beynisüzlük: Bilgisizlik, akılsızlık, cahillik. (TN)

beyt: Mesken, hane, ev. (CA) (TL) (ST)

beyt'i harâm: Kabe'nin etrafı. (CA) (TL) (KN) (ÖN)

beyt-i ma'mûr: Gökte. (CA) (KN) (ÖN) (AN)

beyyinât: Beyyineler. Bürhanl (TL) (ST)

beyyine: Delil, kanıt. (KN) (ÖN) (SN) (ST)

beyzâ: Daha ak, çok beyaz. (ST)

beyzun meknûn: Gün yüzü görmemiş yumurta gibi bembeyaz. (ST)

bez: Pamuktan veya ketenden yapılmış dokuma. (ST) (ÇMT)

bez-: Bıkmak, bezmek. (CA)

bezbaht: Talihi kötü olan. (ÇMT) (VN)

beze: Koltuk altı, koyun. (VN)

beze-: Süslemek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bezek: Süs. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bezek yir: Süs yeri, gerdan. (CA)

bezen-: Süslenmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bezenil-: Süslenmek, güzel göstermek. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

bezer-: Süslemek. (ST)

bezet-: Süslü göstermek. (TN) (ÖN) (ÇMT)

bezirgân: Tücc (CA)

bezirgânlık: Tüccarlık. (CA) (SN) (ÇMT)

bezl: Bol. Bol bol verme. Esirgmeden vermek. (TL)

bezzâz: Bezci, kumaş satan, manifaturacı. (ST)

bıcağ: Bıçak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

bıçgu: Biçmeye yarayan alet. (ST)

bıhmağ//bıhmağ: Tekrarlanması, sürüp gitmesi yüzünden bir şeyden doygunculuk veya yorgunluk duyarak onu istemez duruma gelmek, usanmak. mec. Dayanamaz duruma gelmek. (TL)

bıkağı: Bukağı. (CA)

bıku: Zincir halkası. (TN)

bıldırcın: Bıldırcın. (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bıñar: Pınar, kaynak, akarsu. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

bıñar kıatı: Nehir yanı, pınar yanı. (CA)

bıñarlar it-: Pınarlar yapmak, akarsular yapmak. (CA)

bırağ-: Bırakmak. (SN)

bırağıcı: 1. Bırakan. (TN) (KN) (SN) (ST)

2. (haber) yayan. (TN)

bırağıcılar: Bırakanlı (CA)

bırağıl-: Bırakılmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bırağın-: Atılmak. (VN)

bırağınıl -: Kendini bırakmak. (KN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

bırağ-: 1. Bırakmak, koymak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) 2. Ortaya çıkarmak, oluşturmak. (CA) (ÖN) 3. Terketmek. (CA) (KN) (ÖN) (AN) (VN) 4. Koymak. (CA) (ÖN)

bırağdur-: Bıraktırmak. (ST)

bırağın-: Atılmak. (ÇMT)

bıyık: Bıyık. (CA) (ÖN)

bıyık kes-: Bıyık kesmek, tıraş olmak. (CA)

bıyık kırk-: Tıraş olmak. (KN)

bızağı: Buzağı. (TN) (VN)

bi: Bile. (BL)

bı'aded: Sayısız. (ST)

bi'at: Sözleşme, biat. (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

bi'aynihi: Aynıyle, olduğu gibi, tıpkı. (ST)

bicik: Meme, göğüs. (ÖN)

bī-çâralık: Çaresizlik. (CA)

bī-çâre: Çaresiz. (CA) (BL) (ST)

bī-çâre kııl-: İcbar etmek, zorlamak. (BL)

biç-: Biçmek, hasat etmek. (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

biçilmiş: Biçilmiş, hasat edilmiş (ekin). (BL)

biçil-: 1. Hazırlanmak. (CA) (TL) (KN) 2. Biçilmek. (CA) (TL) (ÖN) (ST) (ÇMT) 3. Kesilmek. (VN)

biçin: Ekin. (CA)

biçmek dânesi: Buğday. (AN)

bid'at: İddet, İslam dininde Hz. Muhammed zamanından sonra ortaya çıkan değişik yargılar ve ilkeler. (CA) (TL) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bidâyet: Başlama, başlangıç. (CA) (TL)

bider: Tohum. (ÖN)

bī-ğayâ: Arsız, utanmaz. (CA)

big: Emir, prens, bey. (ST)

biğâ': Murâdsuzluk. (BL)

bigi: Gibi. (CA) (BL) (TN) (TL) (SN) (ST) (AN)

bī-gümân: Şüphesiz, kuşkusuz. (CA)

bī-gümân ol-: Şüphesiz olmak,
kuşkusuz olmak. (CA)

bih: O, onu, ona, ondan, onunla mânâlarına gelir. (TL)

bī-ḥaber: Habersiz. Habersizce, farkında olmadan. Gaflet içinde. (TL) (ST)

bī-ḥadd: Hadsiz, aşırı. (BL)

bī-ḥadd bol-: Aşırı davranışlarda bulunmak, ifrata kaçmak. (BL)

bi-ḥamdillāh: Allah'a şükür olsun. (ST)

bī-hemtâ: Benzersiz. (CA)

bī-ḥisāb: Hesapsız, sayısız. (ST)

bī-hūde: Boşuna, boş yere, beyhude. (CA) (ST)

bī-hūş: Şaşkın, baygın. (CA)

biker: Bakire. (TN) (ST)

bī-kıyâs: Ölçüsüz. (CA)

bikir: Bozulmamış. Temiz. Bakire. (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

bil: Bel. (BL) (TN) (TL) (ST)

bil: Döl. (SN) (VN)

bil-: 1. Bilmek, tanımak, haberdar olmak, anlamak, idrak etmek, (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Anlamak. (CA) (ÖN) (VN) 3. Tanımak. (CA) (ÖN) (AN)

bili tur-: Bilmek. (CA)

bilâd: Beldeler. Diyarlar Memleketler. Şehirler. (TL) (ST)

bildirici, bildürücü: Uyarıcı, uyaran. (CA) (ST)

bildür-: 1. Anlatmak, sedrimek, öğretmek, göstermek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Öğretmek. (CA) (ÖN) 3. Göstermek. (CA) (ÖN) 4. Bildirmek, haberdar etmek. (BL) (ST) (ÇMT)

bildürücü → bildirici. (CA)

bildürül-: Bildirilmek, uyarılmak. (CA)

bile: İle, birlikte. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bile gel-: Birlikte gelmek. (CA)

bilece: İle, birlikte. (CA)

bileme: Her şeyi bilen, anlayan. (CA)

bileḡ: Sarp yokuş. (ÇMT) (VN)

bilesince: Beraberinde, yanında, birlikte. (CA)

bilesinde: Onunla birlikte. (TN)

bilezük: Bilezik. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bilezükler urun-: Bilezik takmak. (CA)

bilgi: Bilgi, ilim. (ÖN)

bilgisüz: Cahil. (TN)

bilhak: Hakk ile. (CA)

bilici: Bilen, gören. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT)

bilici ol-: Bilen olmak, bilir olmak. (CA)

bilici ve görücü ol-: Bilen ve gören olmak. (CA)

bilig, bilüg: Bilgi. (CA) (ÇMT)

bilin-: Bilinmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bilış-: Tanınmak, tanışmak, bilmek. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

bilışlik: Ben bilmişlik, bilgiçlik. (TL)

bilki: Bilakis, fakat. (AN)

billür: Şeffaf, parlak taş, elmas gibi kıymetli. Cam gibi parlayan. (TL)

bilmek: Bilinen, takdir edilen. (BL)

bilmeklik: Bilme, bilgi. (BL) (TN) (TL) (ST) (ÇMT) (VN)

bilmeklü: Bilgili. (VN)

bilmeksüz: Bilgisizlik. (TN) (SN) (VN)

bilmez: İnkâr eden, tanımayan. (BL)

bilmezlik: Bilmeden, istenmeden. (CA) (TN) (SN) (VN)

bilmezlik eyle-: Bilmemek. (TN)

bilür: Bilgin, alim; (en iyi) bilen, her şeyi hakkıyla bilen, her şeyden haberdar olan; esma-yı hüsnadan. (BL)

bilürirek: Daha iyi bilen, en iyi bilen; her şeyi hakkıyla bilen; esma-yı hüsnadan. (BL) (TN)

bilürlik: Bilinirlik. (ST)

bilü: Bilgi, ilim. (BL)

bilüsi yet-: Haberdar olmak, bilgisiyle kuşatmak. (BL)

bilülük: Bilgi, ilim. (BL)

bilün-: Bilinmek, tanınmak, bir sistem içinde tanınmak. (VN)

bilüsüz: Bilmeden, bilmeyerek. (BL)

bilüsüzlik: Bilgisizlik. (BL)

bilübil-: Bilebilmek. (TN)

bilürek: En iyi bilen. (TN) (SN)

bilüg → bilig. (CA)

bí-namâzlık: Namazsızlık, beynamazlık. (ST)

bî-naẓîr: Aziz, yüce, benzersiz. (BL) (ST)

bi'n-nebât ve's-şemâr: Bitki ve meyveler ile. (TN)

bí-neyâz: İhtiyacı olmayan, muhtaçsız. (ST)

bî-niyâz: Her bakımdan sınırsızca zengin, esma-yı hüsnadan. (BL)

bin: Ben, 1. tekil şahıs zamiri. (BL)

biñ: Bin, 1000. (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bin-: Binmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bînâ: Gören, görücü, göz. (CA)

binâ: Bina, ev, yapı. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

binâ eyle-: Ev yapmak, bina yapmak. (CA) (KN)

binâ kıl-: Ev yapmak, bina yapmak.
(CA) (KN)

bince: Bin kadar, bin civarında. (CA)

bindür-: Bindirmek. (CA) (TN) (KN)
(ÇMT) (VN)

bineceg: Binecek. (CA) (ÖN) (AN)

bingeş-: Bir biri üzerine binmek. (CA)

bingeşmiş: Bir biri üzerine binmiş. (CA)

binici: Binen, süren. (TN)

binid: Binek hayvanı. (ST) (ÇMT) (VN)

binidlü: Binek hayvanı üzerinde olmak.
(VN)

binil-: Binilmek, üzerine binilmek. (CA)

biñ illâ ellü degül: Dokuz yüz elli. (TN)

binıt: Binecek hayvan, binek. (CA) (SN)

binitlü: Atlı, süvari. (ÇMT) (VN)

bint: Kız. (TN)

binü: 1. Binek. (TN) (SN) 2. Binek
hayvanını süren kişi. (TN)

biñ yüz: Bin yüz (sayı adı). (TN)

bi'r: Kuyu. (BL)

bir: 1. Bir (sayı). (CA) (BL) (TN) (TL)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) 2. Tek, eşi ve
benzeri olmayan. (CA) (ÖN) (ÇMT) (AN)
3. Belirsizlik bildiren sıfat. (BL) (VN)

bir aylık yol: Yolculuğu bir ay
süren yol. (BL)

bir dürlü: Bir türlü. (BL)

bir gün: Bir gün. (BL)

bir gürüh: Bir bölük, bir grup. (BL)

bir kadar: Bir parça. (BL)

bir kez: 1. Bir defada, tek seferde.
(BL) 2. Bir kez, bir defa daha.
(BL)

bir nese: Tek, bir tane. (BL)

bir nice: Bir kısım, bazı, bazısı.
(BL)

bir nice pâre: Bir kaç parça. (CA)

bir pâre: Bir parça, bir kısım. (CA)

bir pâre kan: Kan pıhtısı, bir parça
kan. (BL)

bir pâre od: Bir parça ateş. (CA)

bir yere gel-: Biraraya gelmek.
(CA)

bir-: 1. Vermek, bağışlamak, hibe etmek.
(BL) 2. Vermek, indirmek. (BL) 3.
Lutfetmek, nimet vermek. (BL) 4. Bol bol
vermek, ihsan etmek. (BL) 5. Ganimet
olarak vermek. (BL)

biraz: Bir miktar, biraz. (ÖN) (ST) (ÇMT)

birbiri: Birbiri. (CA) (TN) (TL) (KN)
(SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

birbiri ardınca: Arkaya, peşpeşe.
(CA) (BL)

birbiri üzerine: Bir biri üzerine.
(CA)

birbirile biliş-: Birbiri ile tanışmak.
(CA)

birbirile **şoruş-:** Birbiri ile haberleşmek. (CA) (BL)

birdenbire: Birdenbire, aniden. (CA)

bí-redd: Retsiz, itarızsız. (ST)

biregü: Tek, bir, biricik. (BL) (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

biren: Veren. (BL)

birer: Birer. (CA) (ÖN) (AN)

birez: Biraz, azacık. (CA)

biri: Biri, birisi. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

biribi-: Göndermek, vermek, indirmek. (BL)

biribidük: Gönderilen, elçi. (BL)

biribil-: İndirilmek. (BL)

biribin-: Verilmek, indirilmek. (BL)

biribir: Bir bir, teker taker. (CA) (ÇMT)

biribiri: Bir biri. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

biri biri üsdine: Birbiri üstüne binmiş, kat kat olmuş, tabaka tabaka. (BL)

biri birine konmuş: Bitişik. (BL)

biri birine ulaşmış: İç içe girmiş, kat kat olmuş. (BL)

biri birini gör-: Birbirini görmek. (BL)

biri birini sor-: Birbirine sormak, birbirini sorumlu tutmak. (BL)

biri birle: Birbiriyle. (BL)

birici: Veren, yerine getiren, ifa eden. (BL)

biricik: Bircik, bir tane. (CA)

biridüg: Birlik. (CA)

birik-: Bir olmak, bir yere toplanmak. (CA) (ÖN) (ST)

birikdür-: Biriktirmek. (KN) (ÖN)

biril-: Verilmek. (BL)

birin: Birer. (ÇMT)

birince: Bazı, bir nice, bir çok. (VN)

birinç: Pirinç. (CA)

birisi: Birisi. (TN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

birkaç: Birkaç. Çok olmayan, az sayıda, az. (TL) (KN) (ST)

birle: İle, birlikte. (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

birle-: Birliğine inanmak. (CA) (TL) (ST) (ÇMT)

birleyen: Birliğine inanan. (CA)

birleyici: Birleyen, tevhid eden, muvahhid. (ST)

birlen-: Birliğini kabul etmek. (CA)

birlig: Birlik. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

birlik ol-: Bir arada olma. (KN)

bir neçe: Bazı, bir kısım. (TN) (ÖN) (ÇMT)

birni: Birini. (TL)

bir uğur: Topluca. (TN)

birü: Biri, bir kişi. (VN)

biryân: Kebap. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

biryân eyle-: Pişirmek, kebab yapmak. (KN)

biryân ol-: Kebap olmak. (CA) (TN)

bir yaña: Uzak. (TN)

bisât: Kilim. (KN) (TL) (ÖN)

bisle-: Beslemek. (CA) (TL) (ÖN) (SN) (VN)

bislen-: Yaşamak, gelişmek. (ÖN) (VN)

bislenil-: Yetiştirilmek, büyütülmek. (VN)

bisleyici: Besleyici, besleyen. (CA) (SN)

bi'smillâhi: Allah'ın adıyla. (ST)

Bismil'lâhi'r-raḥmâni'r-raḥim :
Müslümanlar tarafından bir işe başlarken söylenen ve Tanrı adının anıldığı "esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla" anlamındaki söz. (ÇMT)

biş, beş: Beş sayı. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

biş vaqt namaz kıl-: Beş vakit namaz kılmak. (CA)

bişe îmân getür-: İslam'da imanın şartları olarak sayılan beş özelliğe iman etmek. (CA)

beşde biri: Beşte biri. (CA)

biş-: Pişmek. (CA) (TN) (SN) (ÖN) (ST) (VN)

biş biñ: Beş bin (sayı adı). (TN)

bişde: Beşte bir. (VN)

bîşe: Orman, sık ormanlık yer. (BL) (SN) (ÇMT)

bî-şekk: Şüphesiz, kuşkusuz. (CA)

bişik: Beşik. (BL) (TN) (ST) (VN)

bişinci: Beşinci. (CA) (BL) (TL) (SN)

bişirici: Pişiren. (CA)

bişmân: Pişman. (TN)

bişür-, bişir-: Pişirmek. (CA) (TN) (ST) (VN)

bit: Bit. (CA) (KN) (SN) (ST)

bit-: Bitmek, son bulmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

biten nesene: Bitki, nebat, ot. (BL)

biti: Amel defteri. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bitisi arkaşından viril-: Amel defteri peşinden verilmek. (CA)

bitisi sağ eline virilen: Amel defteri sağ eline verilen. (CA)

bitisi şol eline viril-: Amel defteri sol eline verilmek. (CA)

biter: Daha kötü, çok kötü, beter. (ST)

bitevi: Tekdüze, yekpâre. (ST)

bitici: Biten, büyüyen. (ST)

bitig: 1. Defter, amel defteri. (KN) (ÖN) **2.** Kitap. (ÖN)

bitsiz: Bitsiz. (ST)

bitişik: Bitişik, bir yerde. (CA)

bitmiş: 1. Bitmiş, yetmişmiş. (CA) 2. Bitmek, yetişmek. (CA)

bitü: Kitap. (ÖN) (ÇMT) (VN)

bitür-: Bitirmek, yetiştirmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bitüri vir-: Hemen bitirmek. (CA)

bitürücü: Yetiştiren, üreten. (TN)

biyerle-: Kabul etmek, almak. (SN)

biyerlen-: Kabul etmek, almak, kabul edilmek. (ÇMT)

biyinsiz: Bilgisiz, akılsız, cahil. (TN)

biz: Biz, çoğul birinci şahıs zamiri. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

biza‘: Birisine kaba muamelede bulunma; faydasız, boş, yaramaz söz. (ÇMT)

bizâ‘at: Bedeller. (CA) (KN) (ÖN)

bîzâr: Bıkmış. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bîzâr itmiş: Temizlenmiş, arınmış. (BL)

bîzâr kıl-: Temize çıkarmak, suçsuzluğunu ortaya çıkarmak. (BL)

bî-zâr ol-: Bıkmış olmak. (CA) (TN)

bîzârlık: Uzak, ilgisiz. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

bîzârlık kıl-: Uzaklaşmak, ilgiyi kesmek. (BL)

bizcileyin: Bizim gibi. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bize-: Süslemek. (ST)

bî-zevâl: Zevalsiz, fâni. (ST)

bizzat: Doğrudan doğruya kendisi. (ST)

boğ-: Boğmak. (TN) (KN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

boğanak: Sağanak. Yağmur sağanağı gibi. (TL)

boğaz, buğaz: Boğaz. (CA) (BL) (KN) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

boğaz dur-: Boğazında kalmak. (ÇMT)

boğaz kes-: Boğazını kesmek, boğazlamak, (hayvan) kesmek. (BL)

boğazla-, buğazla-: Boğazlamak, öldürmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

boğazlağı: Hançere. (TN) (ÇMT) (VN)

boğazlan-: Öldürülmek. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT)

buğazlanacak yir: Öldürülecek yer. (CA)

bogazlat-, buğazlat-: Öldürtmek. (CA)

boğul → boğul. (CA)

boğul-, boğıl-: Boğulmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

bol: Bol, fazla, çok. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

bol it-: Çok yapmak, fazla yapmak. (CA)

bol kerem: Çok kerem. (CA)

bol rızık: Bol rızık, bol nimet. (CA)

bol şevâb: Çok sevap. (CA)

bol-: 1. Olmak, var olmak; yardımcı fiil. (BL) (AN) 2. Durmak, eğlenmek, kalmak. (BL) 3. Girmek, maruz kalmak. (BL) 4. Gelmek. (BL)

bolan: Olan. (BL)

bolan-: Boşanmak. (TN)

bolca: Çokça, çok fazla. (ST)

bolluğ: Bolluk, rızık. (CA) (TL) (ST)

bolmuş: Tamamlanmış, yerine getirilmiş, olmuş. (BL)

borç: Borç. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

borç eyle-: Borç yapmak. (CA) (KN)

borç idiş-: Borç etmek. (CA)

borç öde-: Borç ödemek. (CA)

borç vir-: Borç vermek. (CA)

borçlı → borçlu. (CA)

borçlu, borçlı: Borçlu. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

bostân, bustân, busitân: Bostan. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

boş: Boş. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

boş ol-: Boş olmak, boşanmak. (CA)

boşa-: Boşamak. (CA) (KN) (ÖN) (AN)

boşamış ol-: Boşamış olmak. (CA)

boşal-: Boş hâle gelmek, boşalmak. (KN) (ÖN)

boşan-: Boşanmak. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

boşanan: Boşanan. (CA)

boşat-: Boşatmak. (KN) (ÖN)

botla-: (deve için) doğurmak, doğurmaya müsait olmak. (TN) (SN) (ÇMT)

botlacı: Gebe (deve). (SN) (VN)

botlayıcı: Hamile veya doğurmaya müsait olan deve. (TN)

botsân: Bostan. (AN)

boy: Boy. (CA) (ST)

boya: Boya. (CA) (ST)

boyan-: Boyanmak. (CA) (ST)

boy lu: Boylu, uzun boy lu. (CA) (ST)

boynuz: Boynuz. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

boynuzlu: Boynuzlu. (ST)

boynuzsuz: Boynuzsuz. (ST)

boyun, boyun: Boyun. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

boyun bir-: Boyun eğmek, itaat etmek, teslim olmak, razı olmak. (BL)

boyun dut-: Boyun eğmek. (BL)

boyun dutan: İtaatkar, teslim olmuş, emre amade. (BL)

boyun eg-: Boyun eğmek. (CA)

boyun şun-: Boyun eğmek. (CA)

boyun sunucu: İtaat eden. (CA)

boyun ol-: Vaad etmek. (CA)

boyun vir-: İtaat etmek. (CA) (TN) (KN) (VN)

boyunların ur-: Başlarını kesmek. (CA)

boyuncu: Zorba. (TN)

boz-: Bozmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

bozul-: Bozulmak. (CA) (ST)

bögrek: Böbrek. (ST)

böğülen-: Büyü ile etki altına alınmak. (SN)

bögür: Kaburga latı boşluğu, yan taraf. (CA)

böl-: Bölmek, ayırmak, paylaşmak. (CA) (ST)

bölig → bölük. (CA)

bölin-: Bölünmek, parçalanmak. (KN) (ÖN)

bölük, bölig: 1. Kısım, parça. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) **2.** Öncü, önder. (BL) **3.** Nesil. (BL) (ÇMT) **4.** Cemaat, takım, kavim, topluluk, millet, grup. (VN)

bölük bölük: Kısım kısım, parça parça. (CA) (BL) (ÖN) (ÇMT)

bölük eyle-: Parçalamak. (CA)

bölük ol-: Parçalanmak. (CA)

bölüş-: Paylaşmak, üleşmek. (SN)

bölüşdür-: Bölüşdürmek, pay etmek. (TN)

börü: Ağrı. (CA)

böyle: Böyle, bu şekilde. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

böyleyi: Böylesi, bunun gibi. (ST)

böyleyuk: Böyle, bu şekilde. (BL)

bu: Bu, işaret sıfatı. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bucağ: Köşe. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

buçuk: Yarım, yarı. (CA) (KN) (SN) (AN)

būd: Varlık. (TL) (KN)

bu'd: Uzaklık. Baid olma. (TL)

budağ: Ağaç dalı. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT)

budağ: Dal. (BL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

budağlan-: Budaklanmak, dallanmak. (ST)

budağlandur-: Budaklandırmak, dallandırmak. (ST)

budaqlı: Dallı. (CA) (ÖN)

budala: Alık, ahmak, bön. Zekâca geri olan (kimse), alık. (TL)

budan-: Budanmış, parçalanmış (CA)

budn: Kurban kılmak. (BL)

buğazlanmış: Öldürüşmüş olan. (CA)

buğdây: Buğday. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

buğdây al-: Buğday almak. (CA)

buğday biti: Buğday biti, haşere. (VN)

buğra: Erkek deve. (SN) (ÇMT) (VN)

bugün: Bugün. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

buğz: Kin, nefret, sevmeme. (CA) (TL) (TL) (KN) (ÖN) (ÇMT)

buğz et-: Nefret etmek. (KN)

buğz eyle-: Nefret etmek. (KN)

buhar: Buh Gönül lekesi. (TL) (ST)

buhl: Cimrilik, pintilik. (CA) (TL) (ST)

buhl it-: Cimrilik yapmak. (CA)

buhı: Oğul. (KN)

buk'a: Yer. (ÖN)

bukağı: Bukağı. (CA) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

bukağula-: Hapsetmek. (CA)

bukalemün: Bukalemun. (CA)

bul-: 1. Bulmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) 2.

Bilmek, öğrenmek. (BL) (ÖN) 3. Göz atmak, bakmak. (BL) (ÖN) 4. Ermek, ulaşmak, nail olmak. (BL) (ÖN) (SN) (ÇMT) 5. Bir şeyin (iyi/kötü) karşılığını görmek. (VN)

bula-: Bulaştırmak. (CA) (TL)

bulanuk: Bulanık. Karışıklık. İyi hal ile kötü hal arasında olma. Gönül bulanıklığı. (TL) (ST)

bulanıklık: Bulanıklık. (ST)

bular: Bunlar (CA) (BL) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

bularcılaysın: Bunlar gibi. (ST)

bulaş-: Kavuşmak, buluşmak. (CA) (ÖN) (ST)

bulaşdur-: Bulaştırmak, karıştırmak. (CA) (ST)

bulaşmış: Bulaşmış, karışmış. (CA)

bulıcı → bulucu. (CA)

bulıma-: Bulamamak. (CA)

bulın: Ganimet. (ÇMT)

bulın-, bulun-: Bulunmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bulış→ buluş-. (CA) (TL) (KN)

bulmak: Bulmak. (SN)

bulmaklık: Bulma. (CA)

bulnı: Ganimet. (VN)

bulucu, bulıcı: Bulan, kavuşan. (CA) (SN)

bulud: Bulut. (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

bulunlan-: Ganimet olarak ele geçirmek. (VN)

bulun→ bulın-: (CA) (TN) (SN)

buluş-, bulış-: Buluşmak. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN)

buluşduğu vakt: Buluştuğu zaman, görüştüğü zaman. (CA)

bulut: Bulut. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

buña: Buna. (ST)

buna-: Bunamak, yaşlanmak. (TN)

buñal-: Bunalmak. (CA)

buğar: Pınar, suyun çıktığı yer, yerden kaynayarak çıkan su. (VN)

bunca: Bu kadar, bunca. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

buncılayın: Bunun kad (CA) (BL) (TL) (ST)

bunda: Bunda, burada. (BL) (TL) (ÖN) (ST)

bundan: Bundan. (ST)

bundan ayruk: Bundan başka, senden önce. (BL)

bundan ilerü: Bundan önce. (BL)

bundan sokra [soñra]: Bundan sonra, böylece. (BL)

bundıra-: Böbürlenmek, çalım satmak. (VN)

bundıradınıl-: Şımrtılmak. (VN)

bundur-: Çalım satmak, şıarmak. (ÇMT) (VN)

bunı: Bunu. (ST)

bunun [bunuñ] bigi: Bunun gibi, böyle. (BL)

bunlar: Bunlar, onl (BL) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

bur-: Çevirmek, yöneltmek. (CA)

bura: Bura, burası. (ST)

burak/ğ-: 1. bırakmak, uzaklaşmak. (BL) (ÇMT) (AN) 2. bırakmak, vermek, atmak, düşürmek. (BL) 3. bırakmak, terk etmek. (BL) 4. (elbise) çıkarmak. (BL) 5. uzaklaştırmak, savmak. (BL)

burç: Burç, yıldız burcu. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

burhân: Kanıt. (CA) (TL) (KN) (ÖN)

burhân getir-: Delil göstermek. (KN)

burhân kıl-: Kanıt göstermek. (CA)

burın: Burun. (ST)

burtar-: Surat asmak, yüzünü ekşitmek. (CA) (KN) (TN) (ÖN) (ÇMT) (AN) (VN)

burtarıcı: Yüzünü asmaya, ekşitmeye sebep olan. (TN)

buru-: Buruşturmak. (ÇMT) (VN)

burüc: Burçlar. (BL) (ST)

burul-: Örölmek. (KN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

burun: Burun. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

buruna burun: Burun buruna. (CA)

burunduruğ: Yular, deveyi zaptetmek için burnuna takılan ağaç ya da halka. (CA)

burunğı: Önceki. (ÖN)

buruş-: Buruş buruş olmak, buruşmak. (KN) (ÖN) (AN)

busitân → bostân. (CA) (SN)

bustân → bostân. (CA) (BL)

busu: Pusu. (ST)

busust: Kederli, üzgün. (TL)

busustlık: Üzgünlük, kederlilik. (TL)

but: Put, heykel. (BL) (SN) (ÇMT) (VN)

buṭaḳ/ğ: Ağaç özdeği, gövde, budak. (BL)

buṭlân: Haksızlık. Bâtıl olma. Boş ve abes olmak. Hak olmamak. (TL) (ST)

buy: Koku. (CA)

buyrucaḳ: Buyuracak. (TL)

buyruḳ: Emir. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

buyruḳ bol-: Hüküm vermek, hükmetmek, takdir etmek, karar vermek. (BL)

buyruḳ dut-: 1. Emrini yerine getirmek, itminan duymak. (BL) 2. İtaat etmek, boyun eğmek. (BL)

buyruḳ dutma-: İsyan etmek, asi olmak. (BL)

buyruḳ dutmaz: Asi, azgınlık eden, büyüklük taslayan. (BL)

buyruḳ-ile dön-: Emir ile dönmek. (CA)

buyruḳ-ile işle-: Emir ile çalışmak. (CA)

buyruḳ ṭutmaḳ: Boyun eğme, itaat. (BL)

buyruḳsuz: 1. Haddi aşmış, aşırı, azgın. (BL) 2. Geri bırakan, mani olan. (BL)

buyruḳsuz bol-: İleri gitmek, azmak, haddi aşmak. (BL)

buyrul-: Buyrulmak, emredilmek. (KN) (ÇMT) (AN) (VN)

buyrun-: Buyrulmak. (TN) (SN) (VN)

buyruş-: Paylaşmak. (SN) (VN)

buyur-: Buyurmak, emretmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

buyrul-, buyurıl-, → buyurul. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN)

buyurın-: Emr edilmek. (ÇMT)

buyurucı: Buyuran, emreden. (CA) (TN)

buyurul-, buyurıl-, buyrul: Emir edilmek, buyurulmak. (CA) (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

buyurulan: Emredilen. (CA)

buzagı: Buzağı. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

buzaguya tapmağ-: Buzağıya tapmak. (CA)

būzīne: Maymun. (ÇMT) (VN)

būd: Sahip. (ST)

bügü: Büyü. (KN) (ÖN)

bügüle-: Büyülemek. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

bügülen-: Büyülenmek. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

bühtân: Yalan, iftira. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

bühtân et-: İftira etmek. (KN)

bühtân eyle-: İftira etmek. (KN)

bühtân kıl-: Yalan söylemek, iftira etmek. (BL)

bük-: Bükmek, katlamak. (CA) (ÖN) (ST)

bük dut-: Bükülerek katlanmış bir şeyi tutmak. (CA)

bükül-: Bükülmek, katlanılmak. (CA) (ST)

bülüg: Ergenleşme. (BL) (TL)

bülüg hâli: Ergenlik. (BL)

bülügiyyet: Ergenlik, olgunluk. (KN) (ST)

bünyâd: Bina, yapı. (CA) (TN) (TL) (ST) (ÇMT) (VN)

bünyâdı eyülikle urul-: Temeli iyilikle kurulmak. (CA)

bünyâdı tur-: Binası olmak, evi olmak. (CA)

büñyadını kaldur-: Temelini inşa etmek, binasını yükseltmek. (CA)

bünyâdsız: Temelsiz, asılsız. (ST)

bür: Hastanın iyileşmeğe başlaması. (TL)

bür-: Çevirmek, saptırmak. (CA)

bürcek: Perçem. (TN) (SN)

bürçeçük: Gerdanlık. (CA)

bürhân: Delil, ispat, tanık. (ST)

bürhânsız: Delilsiz, ispatsız, tanıksız. (ST)

büri-, → bürü-. (CA) (TL)

bürin-: Bürünmek, giyinmek, sarınmak. (CA) (TL) (ÇMT)

bürt-: Suratını asmak, yüzünü ekşitmek. (CA)

bürüc: Hisarlar, kuleler. (SN)

bürü-, büri-: Kaplamak, örtmek. (CA) (ST)

bürül-: Bağlanmak. (TN) (SN)

bürün-: Giyinmek. (KN) (SN) (ÖN) (ST) (AN) (VN)

bürüncük: Baş örtüsü. (BL)

bürünici: Örtünen, bürünen. (CA)

büryân: Kebab. (ST)

büşrâ: Müjde. Sevinçli, hayırlı haber. (TL)

büt: Put. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (AN)

büte tap-: Puta tapmak. (CA)

bütleri-le ‘azâba gâzır olun-: Putlarıyla azaba hazır olunmak. (CA)

bütlerinden şefâ'at it-: Putlarından şefaata dilemek. (CA)

bütlerine münkirler ol-: Putlarını inkar etmek. (CA)

büthâne: Putlar evi. (ST)

büt-perestlik: Puta tapma, putperestlik. (CA)

bütün: Bütün, tam. (ST) (ÇMT)

büyü-: Büyümek. (CA) (ST)

büyücek: Büyükçe. (ST)

büyüddür-: Büyüttürmek. (AN)

büyük: Büyük. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

büyüklen-: Büyüklenmek, kibirlenmek. (KN) (TN) (AN)

büyüklik: Büyüklük. (ST)

büyükrek: Daha büyük. (CA)

büz : Keçi. (CA)

2.3. C

cabbâr: Zorba, zor kullanan. (BL) (TL) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

câdû: 1. Büyücü, sihirbaz. (BL) (SN) 2. Büyülenmiş. (BL) 3. Sihir, büyü. (BL)

câdûlık: Büyücülük, sihirbazlık. (BL) (SN)

câdûlık kılmak: Sihir ve büyücülük yapma. (BL)

câdûlık kılmış: Büyülenmiş, cadılık yapmış. (BL)

câfî: Cefa eden, eziyet veren. (TL)

câh: Yer, makam, mevki. (BL) (TL) (ST)

câh bir-: Yerleştirmek. (BL)

câhil: Cahil, bilgisiz. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

câhiliyye: Cahilliğe ait. (CA)

câhiliyyet: Cahillik, bilgisizlik. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

câhillik: Cahillik, bilgisizlik. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

cahîm: Cehennem. (CA) (ST)

cahîm ehilleri: Cehennem sahipleri. (CA)

câ'iz: İşlenilmesinde cevaz olan, olabilir, olur. (ST)

ca'l: Yaratmak, halk. (TL)

câmi': Cem'edici, toplayıcı, içine alan. (TL) (ST)

câmid: Ruhsuz, sert, katı madde. Cansız. (TL)

câmi'ü'l-ma'ânî: Manaların toplamı. (ST)

cân: Cani ruh. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

cân bir-: Can vermek, ruh üfleme. (BL)

cân gir-: Hayat bulmak, canlanmak. (CA)

cân ile iste-: Kalben istemek. (CA)
cân-ile sev-: Kalben sevmek. (CA)
cân teslīm it-: Ölmek. (CA)
cân vir-: Can vermek, yaratmak. (CA)
cân virici: Can veren, yaratan. (CA)
canlar al-: Öldürmek. (CA)
cânavar: Canlı varlık, hayvan. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
cânib: Taraf, yön. (CA) (TL) (KN) (ÖN)
cânib-i ğarb: Batı yönü, batı. (CA)
cânib-i Hak: Hak tafafı, hak yönü. (CA)
cânsuz: Cansız. (TN) (KN) (ÖN) (ST)
cânver: 1. Canlı, yaratılmış, mahluk. (ÖN) 2. Hayvan. (ÖN)
cârî: Cereyan eden. (CA) (TL) (ST)
câriyât-i yüsûr: Allah'ın kudretiyle su üzerinde yürüyen gemiler. (ST)
câriye: Para ile satın alınan hizmetçi, hizmetçi kız. (CA) (TL) (KN) (ST)
câsûs: Hafiye. (CA) (ST)
câyir: Cevir ve cefâ eden. Eziyet veren. (TL)
câyiz: Olabilir, olur. (CA) (TL) (ÖN) (ST)
câyiz ol-: Yapılması uygun olmak. (KN)
ca'zerî : Kısa boylu, galiz, sitemkâr kimse. (ST)

cazu: Cadı, sihirbaz, büyü. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
câzûlan-: Büyülenmek. (CA)
câzûlanmış: Büyülenmiş olan. (CA)
câzûlık: Büyücülük, cadılık. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
cazûlık getir-: Büyücülük yapmak. (CA)
câzûlık it-: Büyücülük yapmak. (CA)
ce'ale: Yaptı. Var etti, yarattı. Görevlendirdi. (TL)
cebbâr: Zorba, cebredici, Allâh. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST)
cebbâriyyet: Cebbarlık, cebbara mensub, cebredicilik. (TL)
cebbârlık: Zorbalık. (KN) (ÖN) (ST)
ceberûtda: Azametın daha dâimîsi ve bâtinîsi. Büyüklük. Hâkimlik. Kudret, celadet. Fartı kibir ve azamet. (TL)
cebesin: Zincirden veya halkadan örme zırh. (CA)
cebîr: Zor. (CA)
cebr: 1. Zor, zorlama. (TL) (ST) 2. Düzeltme, tâmir etme. (TL)
Cebra'îl: Cebraîl. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)
cebrî: Cebrî kelime manası olarak zorla, cebr ile anlamındadır. (TL)
ceby: Dirilmek. (BL)

cedel: Ser münakaşa, kavga. (CA) (TL) (ST) (VN)

cedel it-: Münakaşa etmek, kavga etmek. (CA)

cefâ: Eziyet, incitme. (CA) (TL) (ST)

cefâ göster-: Eziyet göstermek. (CA)

cefâ it-: Eziyet etmek. (CA)

cefâsız: Cefasız, eziyetsiz. (ST)

cehalet: Cahillik, bilmezlik. (CA) (TL) (ST)

cehân: ‘Âlem. (BL)

cehd: Çalışma, gayret. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

cehd eyle-: Çalışmak, çabalamak. (KN)

cehd it-: Çalışmak, gayret göstermek. (CA)

cehd kıl-: Mücadele etmek, münakaşa etmek. (BL)

cehdlik: Çalışma, çabalama. (SN) (ÇMT) (VN)

cehennem: Cehennem. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

cehennem ‘azâbı: Cehennem azabı. (CA)

cehennem ‘azâbından sakla-: Cehennem azabından korumak. (CA)

cehennem ehli: Cehennem halkı. (CA) (TN)

cehennem kapıları: Cehennem kapıları. (CA)

cehennem odı: Cehennem ateşi. (CA)

cehennemde ol-: Cehennemde olmak, cehennemde bulunmak. (CA)

cehenneme birağıl-: Cehenneme bırakılmak, cehenneme atılmak. (CA)

cehenneme cân teslim it-: Cehenneme canını vermek, cehenneme gitmek. (CA)

cehennemî: Cehenneme mensup, cehennemle ilgili, cehennemlik. (ST)

cehet: Yan, yön, taraf. (ST)

cehl → cehil. (CA)

cehil, cehl: Bilmezlik, cehalet. (CA) (TL) (SN) (ST)

cehl karanlılığı: Cehalet karanlığı. (CA)

cehîm: Tâmu. (BL)

cehr: Yüksek sesle söyleme. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

cehûl: Pek çok câhil. (TL)

celâ: Memleketten ayrılma, gurbete düşme. (CA)

celâ – yı vatan: Doğduğu ülkeden ayrı düşme. (CA)

celâl: (Celâlet) Nihâyet derecede büyüklük. Azamet. Hiddetlilik, hışım. (TL) (ST)

celâlî: Celâle âit. Allah'a ait. Celâl'den. (TL)

celb: Kendi tarafına çekmek. Çekmek, götürmek. Yöneltmek. Yönlendirmek. (TL)

celd: Kamçı ile vurma. (CA)

celîl: Celâlet ve celâdet sâhibi. Azîm, mertebesi yüksek. (TL)

celîs: Ekseri bir yerde oturan. Arkadaş. Birlikte oturan. (TL)

cellâd: Cellat. (CA)

celle: Yüce ve aziz oldu anlamında söyleniyor. (CA) (TL)

celle ve 'âlâ: Onun şânı, yüksekliği ve büyüklüğü artsın anlamına gelen Tanrı için kullanılan saygı sözleri. (ST)

cem': Toplama, yağma. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

cem' eyle-: Toplamak, yağmak. (CA) (KN)

cem' idici: Toplayan. (CA) (KN)

cem' it-: Toplamak, yağmak. (CA) (KN)

cem' ol-: Toplanmak, bir olmak. (CA) (KN)

cemâ'a: Cinsi münasebet. (CA)

cemâ'at: İnsan topluluğu. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

cemâ'at ol-: Toplanmak, birleşmek. (KN)

cemâd: Cansız ve kurumuş olmak. (TL) (ST)

cemâdât: Cansız (TL)

cemal: Yüz güzelliği. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

cemî': Herkes, cümle, hep, bütün. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

cemîl: Güzel. (ST)

cemîle: Güzel kadın. (ST)

cem'iyet: Topluluk, birlik. Hey'et. (TL) (ST)

cemre: Ateş halide kömür. (CA)

cenâbet: Pis. Gusletmesi lâzım gelen kimse. Uzaklık. (TL) (ST)

cenâze: Cenaze. (CA) (ST)

ceng: Savaş. (CA) (TL) (ST)

ceng eyle-: Savaşmak. (KN)

ceng günü: Savaş günü. (CA)

ceng haberi: Savaş haberi. (CA)

ceng it-: Savaşmak. (CA)

cengde şın-: Savaşta yenilmek. (CA)

cege başla-: Savaşa başlamak. (CA)

ceng ve fitne haberin getir-: Savaş ve fesat haber getirmek. (CA)

ceng harâm ol-: Savaş yasaklanmak. (CA)

cengden yıgılın-: Savaştan kaçmak. (CA)

cengden yüz çevür-: Savaştan kaçmak, savaştan yüz çevirmek. (CA)

cenîn: (Cenne. den) Ana karnındaki harekete başlayan çocuk. (TL) (ST)

cennât: Cennetler. (CA) (TL) (ÖN) (ST)

cennât-ı ‘Adn: Adn cennetleri. (KN)

cennet: Cennet. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

cennet ehli: Cennet ehli. (CA)

cennet hâtunı: Cennet Hâtunu. (CA)

cennet ni‘meti: Cennet nimeti. (CA)

cennet pınarları: Cennet pınarları. (CA)

cennet vir-: Cennet vermek. (CA)

cennetde ol-: Cennette olmak, cennette bulunmak. (CA)

cennetde vahşet it-: Cennette vahşet yapmak. (CA)

cennete arasta it-: Cennete süslemek. (CA)

cennete gir-: Cennete girmek. (CA)

cennete gir-: Cennete girmek. (CA)

cennete koyul-: Cennete konmak. (CA)

cennet-i na‘îm: Bolluk cenneti. (CA)

cennetlerde altlarından ırmaqlar ak-: Cennetler altlarından ırmaklar akmak. (CA)

cennetü’l-me’vâ: Cennet yeri. (CA) (ST)

cennetün yemişleri: Cennetin yemişleri. (CA)

cenûb: Güney. (ST)

cerâhat: İltihap. Manevi iltihab. Manevi cerahat. (TL) (ST)

cerî: Cesur, yiğit, gözü pek. (ST)

cerr: Kendine doğru çekmek. Çekmek. Cezb. (TL)

cesed: Ölü vücut. (CA) (TL) (ST)

cevab: Cevap. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

cevâb bir-: Cevap vermek, görüş bildirmek. (BL)

cevâb di-: Cevap vermek. (BL)

cevâb şor-: Cevap sormak. (CA)

cevâb vir-: Cevap vermek. (CA) (TN)

cevâb viril-: Cevap verilmek. (CA) (TN) (KN)

cevabda hatâ it-: Cevapta kusur etmek. (CA)

cevabın ister ol-: Cevabını ister olmak. (CA)

cevâblaş-: Tartışmak. (TN) (AN) (VN)

cevâhir: Cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar. (ST)

cevâhirü'l-aşdâf: Sedeflerin cevheri. (CA)

cevârih: El, ayak gibi vücut azaları. (TL)

cevher: Kıymetli taş, öz. (CA) (TL) (ST)

cevher şat-: Cevher satmak. (CA)

cevher yarat-: Cevher yaratmak. (CA)

cevlân: Dolaşma, gezinme. (CA) (TL)

cevr: Haksızlık, eziyet, ezâ, cefâ. (BL) (TL) (SN) (ST)

cevr kııl-: Haksızlık etmek. (BL)

cevvâz: Malı toplayıp hayır ve tasadduk etmeyen kimse. (ST)

ceyb: Yağa. (BL)

cezâ: Ceza, karşılık, azap. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

cezâ bir-: Cezalandırmak. (BL)

cezâ eyle-: Cezalandırmak. (KN)

cezâ idici: Ceza eden, ceva veren. (CA)

cezâ it-: Ceza vermek, ceza etmek. (CA) (KN)

cezâ gör-: Cezalandırılmak. (KN)

ceza kııl-: Cezalandırmak. (BL)

cezâ ol-: Ceza olmak. (CA)

cezâ olun-: Ceza olunmak. (CA) (TN)

cezâ vir-: Ceza vermek. (CA) (TN) (KN)

cezâsın bul-: Cezasını bulmak. (CA)

cezâsın it-: Cezasını çekmek, cezasını ödemek. (CA)

cezâsını gör-: Cezasını çekmek, cezasını ödemek. (CA) (KN)

cezâsını kııl-: Karşılığını vermek. (CA)

cezâbet: Cezbeler. (TL)

cezâlan-: Cezalanmak. (CA) (ST)

cezâsız: Cezasız. (ST)

cezb: Kendine çekme. (CA) (TL) (ÖN)

cezire: Ada. Dört tarafı su ile çevrilmiş toprak parçası. (KN) (ÖN) (ST)

cığan: Cimri, bahil, hasis. (SN)

cıvıldaş-: Söyleşmek. (ÇMT)

cibâl: Dağl (TL)

cibille: Huy, fitrat, yaradılış, tabiat, cibilliyet. (TL)

cibt: Sihir, şeytan. (CA)

cidâl: Karşılıklı kavga, savaş. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN)

cidâl it-: Savaşmak, kavga etmek. (CA)

cidâl terk it-: Savaşı terk etmek. (CA)

cidd: Çalışmak. (TL) (ÖN) (ST)

cidd ü cehd eyle-: Çok çalışmak. (KN)

ciddile-: Ciddiye almak, ciddiyetle kabul etmek. (CA)

cif: Çift, eş. (ST)

cîfe: Leş. (TL) (ST)

cift: Çift. (TN) (ST) (ÇMT)v

ciftlen-: Evlenmek, eş olarak almak. (ST) (ÇMT)

ciftlendür-: Birbirlerine eş etmek, evlendirmek. (ST) (ÇMT)

ciger: Ciğer. (CA) (ST)

cihâd: Din uğrunda düşmanla savaşma. (CA) (BL) (TL) (ST) (ÇMT) (VN)

cihâd kıl-: Cihat etmek, din uğruna savaşmak. (BL)

cihân: Dünya, alem. (CA) (BL) (TN) (TL) (SN) (ST) (VN)

cihândağılar: Varlıkların tümü, âlem.(BL)

cihâneyn: İki dünya. (ST)

cihânî: Varlıkların tümü, âlem. (BL)

cihet: Yön, taraf, sebep, vesile. (CA) (KN) (TL) (ÖN) (ST)

cilâ: Paratma, parlaklık. (CA)

cild: Cild. Deri. (TL)

cimâ': Çiftleşme. (CA) (TL) (ÖN) (ST)

cimâ eyle-: Cinsi münasebette bulunmak. (KN)

cimâ' it-: Cinsi münasebette bulunmak. (CA) (KN)

cimrî: Pinti, tamahkâr. (ST)

cin → cinn. (CA) (ÖN)

cinn, cin: Gözle görünmez, cin. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN)

cinâbet: Taraf, yan. (ST)

cinnet: Cin tutma, delilik, çılgınlık. (CA) (TL) (ST)

cinnî: Cine mensup, cin. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

cinniye: Ecinli, bir cin. (ST)

cins: Çeşit, tür, soy. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

cins eyle-: Çeşit yapmak. (CA)

cins-i nefis: Nefs türü, nefis çeşidi. (CA)

cirâhat: Yaralar. (CA) (TL)

cirâhat iriş-: Yaralar erişmek. (CA)

cirâhet it-: Yaralar yapmak, yaralar açmak. (CA)

cism: Beden, gövde, madde. (CA) (TL) (ST)

cismine 'ârız ol-: Bedenine bulaşmak. (CA)

cismler ile kıop-: Bedenleriyle
dirilmek, vücutları ile dirilmek.
(CA)

cismânî: Cisme ait. Cisimle bedenle ilgili.
(TL) (ST)

civâr: Çevre, yöre, etraf. (TL) (ST)

civşe-: Gizli gizli konuşmak, fısır fısır
konuşmak. (TN)

civşeyü söyleş-: Gizli gizli
konuşmak, fısır fısır konuşmak.
(TN)

civşeş-: (karşılıklı) gizli gizli konuşmak,
fısır fısır konuşmak. (TN)

cizye: Müslüman olmayanlardan alınan
vergi. (CA) (TL) (ÖN)

cizye urul-: Vergiye tabi tutulmak.
(CA)

cizye vir-: Vergi vermek. (CA)

cömerd: Cömert. (CA) (ST)

cömerdlig: Cömertlik. (ST)

cövr: Eziyet. (CA)

cūd: El açıklığı, cömertlik. (TL) (ST)

cuḥūd: Yahudi. (BL) (TN) (TL) (SN)
(ÇMT) (VN)

cuḥūd eyle-: Bile bile inkar etmek.
(TN)

cuḥūd ol-: Bile bile inkar etmek,
bile bile inkar eden Yahudiler
gibi olmak. (TN)

culūd: Ciltler. (TL)

cum 'a: Cuma. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (AN)

cum 'a ertesi: Cumadan sonraki gün. (ST)

cübbe: Elbise üzerine giyilen bedeni uzun
ve bol, yenleri geniş, düğmesiz giyecek.
(ST)

cüderî: Çiçek hastalığı. (ST)

cüft: 1. çift, çeşit, tür. (BL) (TN) (AN) 2.
Eş. (BL) (ÖN) (AN)

cüftlen-: Eşleşmek. (ÖN)

cühūd: Yahudi, cıfit. (SN) (ÇMT)

cümle: Bütün, hep, tüm. (CA) (TL) (KN)
(ÖN) (ST)

cümle 'âlem: Cümle alem, bütün
alem. (CA)

cümle âyeti: Bütün ayeti. (CA)

cümle cihân: Tüm dünya, tüm
alem. (CA)

cümle cümle şay-: Tane tane
saymak. (CA)

cümle işledükleri: Bütün
yaptıkları. (CA)

cümle kitâblar: Bütün kitaplar
(Kur'ân dışında olan diğer kutsal
kitaplar). (CA)

cümle maḥlûḳât: Bütün
yaratılmışl (CA)

cümlesine 'aḫ it-: Herkese ihsanda
bulunmak. (CA)

cümlesini kulağuzla-: Hepsini yönlendirmek. (CA)

cümlesini şâlihler eyle-: Hepsini salihler yapmak. (CA)

cümlesinüñ pâdişâhlığı: Hepsinin padişahlığı. (CA)

cümlesinüñ şefâ'atların kabûl id-: Hepsinin şefaatlerini Kabul etmek. (CA)

cümleten vâhideten: Toplu olarak ve tek seferde. (TN)

cünd: Yardımcı. Er, asker. Ordu. (TL)

cünüb: Dinen vücut olarak temiz sayılmama hali, cünup. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

cünüb ol-: Cünup olmak. (CA) (TN) (KN)

cünübüla namaza yakın ol-: Cünup iken namaz kılmak. (CA)

cünüd: Bölükler, askerler. (TL)

cünün: Delirme, çıldırma, delilik. (CA) (ST)

cünün içinde ol-: Çılgınlık halinde olmak. (CA)

cürâh: Yara. (TL)

cür'et: Cesaret. (CA) (TL) (ST)

cür'et it-: Cesaret etmek. (CA) (KN)

cür'etlü: Cesaretli. (ST)

cürm: Kabahat, kusur. Hatâ. İsyan. Günah. Kanun hilâfına hareket. (TL)

cüsse: Gövde, ceset, beden. (CA)

cûşa getür-: Coşturmak. (CA)

cüz': Kısım, paça, bölüm. (CA) (TL) (ST)

cüz' cüz' kıl-: Parça parça bölmek. (CA)

cüzv: Kısım, parça, bölüm. (ST)

2.4. Ç

çadır: Çadır. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

çâğ: Çağ, devir, zaman. (CA) (ÇMT)

çağır-: Bağırma, haykırmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

çağır: Bağırma, yüksek ses. (ST)

çağırış-: Bağırışmak, feryat etmek. (CA) (ÖN) (SN) (ST)

çağlu: Yaşlı. (CA) (VN)

çağırış-: Yüksek sesle bağırma. Yüksek sesle söylemek. Birbirini çağırma. Hep birden bağırarak yaygara etmek. (KN) (TL) (ST) (VN)

çağarmılı: Dört kazık, çadır. (VN)

çağ: En son, ancak. (CA)

çağ-: Çakmak, vurmak. (CA) (TL) (ST) (AN)

çağıl-: Taşa, oduna vb. nesneye vurulup kıvılcım çıkarma. (TL)

çaķır: Çaķır. (CA) (TN) (SN) (ST)

çal-: 1. Vurmak, çaķmak. (CA) (TL) (ST)

2. Çaķı çaķmak. (CA) (ST) (VN)

çalab: Tanrı, ilah, rab. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

çalap tañrı: Allah, Tanrı anlamında ikileme. (BL)

çalabı: Allah, tanrı. (BL)

çalġu: Çaķı, eğlence. (CA) (ST)

çalın-: Çaķı çalınmak. (CA) (ST)

çalış: Çaķı çaķma. (CA) (ÇMT)

çalış: Savaş, mücadele. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

çalış-: 1. Çalışmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) 2. İbadet etmek. (CA) 3. Savaşmak, mücadele etmek, çarpışmak. (AN) (VN)

çalışıcı yavlaķ: Şiddetli hücum, şiddetle hücum eden. (BL)

çalışılın-: Öldürölmek. (ÇMT)

çalķalan-: Çalkalanmak. (AN)

çalķan-: Sarsılarak yürömek. (ST)

çalķı-: Çalkalamak. (CA)

çalu: Çalı. (CA) (ST)

çanak: Çanak, tabak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

çap-: Koşmak. (ÖN)

çapaklu: Çapaklı. (ST)

çapla: Tokat, yumruk. (BL)

çapla vur-: Yumruk atmak, yumruklamak. (BL)

çapraz: Çapraz. (CA)

çapuk: Çabuk, hızlı, erken. (CA)

çâr: Çanak çömlek fırını. (CA) (TL) (SN)

çâr nâ-çâr: Çaresiz, ister istemez. (ST)

çardaksuz: Çardaksız, çardaġı olmayan. (KN)

çâre: Yol, yardım, care. (CA) (TL) (ST)

çâresiz: Çıkar yolu olmayan. (ST)

çârı: Çaġrı, davet. (TL)

çâri: Akan, akıcı. * Geçmekte olan. *İnsanlar arasında mer'i ve muteber ve mütedavil olan. (TL)

çarmıķ: Dört çivi. (ST)

çarp-: Çarpmak, vurmak. (CA)

çârtâķ: Çardak, dört köşe çadır. (CA)

çârtâķlarına çık-: Çardaklarına çıkmak. (CA)

çâşnî: Çeşni, yiyeceġin ve içeceġin tadı, tadımlık. (TL)

çat-: Birbirine tutturmak, bağlamak. (ST)

çaţallu: Kollu, çatallı. (KN) (ÖN)

çatış-: Bağlanmak, bitişmek. (ST)

çatnıl-: Vermek, lezzet vermek. (SN)

çav: Ses, ün. (TL)

çavlu: Çaġlı, (orta) yaşlı. (SN)

çavuş: Çavuş. (CA)

çay: Irmak, nehir, çay. (CA)

çayır: Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer. (TL) (SN) (VN)

çeçeklü: Çiçeği olan, çiçekli. (ÖN)

çegzin- : Dönmek, dolaşmak. (ST)

çek-: Çekmek, taşımak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

çekeş-: Tartışmak. (CA)

çekil-: Çekilmek. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN) (VN)

çekilneg: Kelebek. (CA)

çekin-: Çekinmek. (CA) (ST)

çekirdek: Çekirdek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

çekirge: Çekirge. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

çekiş-: Tartışmak, çekişmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

çekiş eyeleri: Çekişenler, tartışan insanlar. (CA)

çekişici: Çekişen, tartışan. (CA) (KN)

çekişik: Kavga, tartışma, anlaşmazlık. (ÖN)

çekkil-: Yükekseltmek. çekmek; yükseltmek, uzaklaştırılmak. (TL)

çeküç: Çekiç. (CA) (ST)

çel-: Çalmak. (CA)

çelek: Kuş kanadındaki kalemli tüy. (ST)

çemen, çimen: Çimen, ova. (CA) (BL) (VN)

çemenlerde şâdu hurrem ol-:
Çimenlerde mutlu mesut olmak. (CA)

çenber: Köprücük kemiği. (ST)

çene: Çene. (CA) (ST)

çeng: Çeng, çalgı aleti. (CA)

çengel : Çengel. (ST)

çepel: Kir, pis, bulaşık. Mecazi olarak kirli olmak, istenmeyen bir duygu veya halin karışması. (TL) (KN) (ÖN)

çepellik: Çepellenmiş, çepellenmiş olan, çöplük. (TL)

çerâğ, çırâğ, çırâk: Fitol, mum, lamba. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (AN) (VN)

çerer-: Göz açılıp büyümek, gözü parlamak. (ST)

çereriş- : Parıldaşmak. (ST)

çerî: Ordu. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

çerî gönder-: Ordu göndermek. (CA)

çerisinüñ ortasında düş-:
Ordusunun ortasına düşmek. (CA)

çerisinüñ önince gel-: Ordusunun önünde yürümek. (CA)

çeriye giri vir-: Orduya girmek. (CA)

çeribaşı: Komutan. (ST)

çermen-: Açılmak. (CA) (ST)

çerpu-: Doğmak. (CA)

çerü: Asker. (ÖN)

çeşme: Kaynak, çeşme. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

çeşnilü: Lezzetli. (VN)

çetin: Zor, yapılamayacak şey. (CA)

çetin ol-: Zor olmak. (CA)

çevgân: Değnek. (TL)

çevir-, çevür-: Çevirmek, döndürmek. (CA) (KN) (ST)

çevüre dutmuş: Kuşatan, ihata eden. (BL)

çevürmegi dürlü: Muhtelif, çeşitli, farklı. (BL)

çevüklik: Kurnazlık. (VN)

çevüren: Çeviren, döndüren. (BL)

çeviril-: Çevrilmek, dönderilmek. (CA)

çevirin-: Çevrilmek, dönderilmek. (CA)

çevre: Çevre, etraf. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

çevre al-: Çevrelemek. (CA)

çevresinde dizleri üzerine çök-: Çevresinde dizleri üzerine çökmek. (CA)

çevresinde ol-: Etrafında olmak. (CA)

çevresinde sâkin ol-: Etrafında yaşamak, etrafında ikamet etmek. (CA)

çevren-: Dönmek, tavaf etmek. (CA)

çevril-: Yöresine çevrilmek; etrafına toplanmak. Yakınına gelmek. (TL)

çevük: Çevik, canlı, hareketli. (SN)

çevür-: Çevirmek. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

çevürici: Çeviren. (CA)

çeyne-: Çiğnemek. (ST)

çeynen-: Çiğnenmek. (CA) (BL) (ST)

çeynenmiş et: Bir çiğdem et, mudga, cenin. (BL)

çeynenmiş etden temâm ol-: Çiğnem etinden yaratılmak. (CA)

çez-: Çıkarmak. (ÖN) (ST)

çezil-: Çözülme, yayılmak, serilmek. (ST)

çıbığ → çubuğ. (CA) (ÖN)

çığan: Fakir, yoksul. (ÇMT) (VN)

çıganlık: Fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık. İhtiyaç üzere olma. (TL) (ST)

çığır: Yol, iz. (CA) (KN)

çığırlarını izle-: Yollarını izlemek, izinden gitmek. (CA)

çığır-: Çığırmaq, haykırmak, çığlık atmak. (KN) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

çığırıcı: Eskiden şehirlerde bir olayı veya haberi yüksek sesle halka duyurmakla görevli kimse; çığırtkan, haberci. (ÇMT)

çığırınıl-: Açık olarak gösterilmek. (TN)

çığranıl-: Nida edilmek, seslenilmek. (TN)

çığırış-: Yalvarıp bağırarak. (TN) (ÇMT) (VN)

çihār: Dört. (ÇMT)

çıharılmış: Çıkarılmak. (BL)

çık-: 1. Çıkmak (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Yükselmek. (CA) (BL) (ÇMT) 3. Açığa çıkmak, görünmek. (BL) (KN) (ST) (ÇMT)

çıkabil-: Çıkabilmek. (ST)

çık gel-: Çıkıp gelmek, dönmek. (CA)

çıkacak yer: Kurtulacak yer, kurtuluş yeri. (CA)

çıkāl-: Çıkmak. (ST)

çıkan: Çıkan. (CA)

çıkar-: 1. Yaratmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ÇMT) 2. Yükseltmek. (CA) 3. Ayırmak, ortaya çıkarmak, çekmek. (BL) (SN) (ÖN) (ÇMT) (AN) 4. (bir yerden) dışarı çıkarmak, uzaklaştırmak, sürmek. (ST) (BL) (SN) 5. Göstermek. (BL) (AN) 6. Yakmak, ateş yakmak. (BL) 7. Yoldan çıkarmak, azdırmak. (BL) 8. Meydana getirmek, oluşturmak, hasıl etmek. (VN)

çıkarduk: Çıkarılan, çıkarılmış; mükafaat. (BL)

çıkarıcı: Çıkarıcı. (CA) (TN) (KN) (SN)

çıkarıl-, çıkarul: Yaratılmak, çıkarılmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

çıkarılmağlık: Çıkarılma. (CA)

çıkarul- → çıkarıl-: (CA) (KN)

çıkarın-: Diriltmek, hayat verilmek. (ÖN) (VN)

çıkarınıl-: Çıkartılmak. (ÇMT) (AN) (VN)

çıkarıvir-: Çıkarıvermek. (ST)

çıkart-: Hayat vermek. (VN)

çıkcı: Çıkan. (CA) (TN) (KN) (SN)

çıkmağlık: Çıkma durumu. (ST)

çıkamaz: Değil. (TN)

çıplak: Elbisesi olmayan, çıplak. (KN) (ÖN)

çıra: Çam gibi reçineli ağaçların yağlı ve çabuk yanmaya elverişli bölümü. (ST)

çırâğ → çerâğ (CA) (ÖN)

çırâk → çerâğ (CA)

çırâğ: Nur, aydınlatıcı, kandil. (KN) (ST) (ÇMT)

çırağın: Işık, kandil. (TL)

çıvılda-: Fısıldamak. (ÇMT)

çıvıldu: Fısıltı.

çiçek: Çiçek. (CA) (TN) (TL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

çift: Çift, eş, zevce. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

çiftler it-: Çift yaratmak. (CA)

çift çift kıl-: Çift. (CA)

çiftlen-: Çiftlenmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

çiftleş-: Çiftleşmek, eşleşmek. (BL)

çiftleşmiş: Çift, çiftleşmiş. (BL)

çiftlindür-: Çiftlendirmek. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

çiftlenmeklik: Evlenme, nikahlanma. (ÇMT) (VN)

çigin, çikin: Omuz. (CA) (ST)

çihâr-şenbih: Çarşamba. (CA)

çikin → çigin: Omuz. (CA)

çileyin: Yşğmur serpintisi, yağmur damlaları. (SN)

çim-: Çimmek, banyo yapmak. (TN) (VN)

çimen, çemen: Çimen, yeşillik. (CA)

çin-: Çiğnemek.

çirâg: Kandil, lamba. (TN)

çirk: Kir. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

çirkin: Çirkin. (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

çirkin yüzü: Yüzü çirkin, yüzü yanmış. (BL)

çirkinlik: (Kadınlar için) Çirkin olma durumu. (VN)

çise: Çise. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

çivi: İki şeyi birbirine tutturmak için çakılan, ucu sivri, başlı, metal veya ağaçtan yapılmış ufak çubuk. (SN)

çivilde-: Fısıldamak, kulağa hafifçe söylemek. (VN)

çivildeş-: Fısıldaşmak. (ST) (VN)

çivildü: Fısıltı. (KN) (TL) (ST)

çiviş-: Fısıldamak. (SN)

çivşeş-: Fısıldamak. (SN) (VN)

çiz-: Çizgi çekmek.

çizim: Çizilerek oluşturulmuş. (CA)

çoban, çübân: Çoban. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

çoçlık: Bataklık. (ST)

çoğ → çok (CA)

çoğ: Çok, fazla. (CA) (BL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

çoğal-: Çoğalmak. (CA) (ST)

çoğalt-: Çoğaltmak. (CA) (KN) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

çoğar-: Çoğaltmak. (CA)

çoğı: Bir şeyin büyük bölümü. (KN)

çoğrak: Daha çok. (CA)

çoğun: Ekseri, bir kısmı. (TN)

çoğurak: En çok. (TN) (ÇMT)

çoğlık: Çok olma durumu. (ST)

çok: 1. Çok. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Başka, diğer. (BL) 3. Büyük. (BL)

çok ‘aâtalu: Her şeye gücü yeten, nimeti çok olan; esma-yı hüsnadan. (BL)

çok bir-: Çoğaltmak, çok vermek, bol bol ihsan etmek. (BL)

çok çok: Çok çok. (KN)

çok diril-: Uzun ömür verilmek, çok yaşamak. (BL)

çok tapu kıl-: Eziyet etmek. (BL)

çokal-: Çoğalmak, artmak. Ziyadeleşmek. (TL) (ST)

çokırak: Daha çok. (ÇMT)

çokdan: 1. Çoktandır, çok zamandan beri. (ÇMT) 2. Çoğundan. (ÇMT)

çoklık: Çokluk, bolluk. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

çoklığñaıza mağrūr ol-: Çok olmakla gurur duymak. (CA)

çoklık sihri yaz-: Bolluk duasi yazmak, bolluk sihri yazmak. (CA)

çoksın-: Çok görmek, kendisine çok gelmek. (TL)

çomak: Değnek, çomak. (ST)

çorak: Verimsiz, çorak. (CA) (TL) (ST)

çöb: Çöp, atık. (ÇMT)

çök-: Çökmek. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

çökel-: Çökmek, göçmek. (ST)

çöker-: Yere çökertmek, oturtmak. (CA)

çöksi → çöksü. (CA)

çöksü, çöksi: Bir şeyin kımıldamamasını önlemek için kullanılan baskı, çivi. (CA)

çöksü it-: Sağlam şekilde yaratmak. (CA)

çöksi eyle-: Sağlam şekilde yaratmak. (CA)

çölmek: Çömlek. (CA) (TN) (TL) (ST) (VN)

çömlek: Çömlek, güveç. (BL) (ÇMT)

çöngelig: Kesmezlik, küntlük. Paslı olma hali, körlük. (TL)

çöp: Çöp. (KN) (TN) (SN) (ST) (VN)

çöpçe: Çöp gibi, kıl kadar. (VN)

çöz-: Çözmek, açmak. (TN) (KN) (SN) (VN)

çözül-: Açılmak, dağıtılmak. (VN)

çüb: Ağaç. (BL)

çübân → çoban. (CA)

çubuk, çıbık: Çubuk, dal. (CA) (SN) (ÇMT)

çuk: Yağı alınmış süt. (ST)

çukur: Çukur, uçurum. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

çukurak: Küçük çukurcuk. (ÇMT)

çukurcak: Küçük oyuk. (SN) (ÇMT) (VN)

çün: Kuşkusuz. (AN)

çuvâl: Çuval. (CA)

çü: Çünkü. (TN) (ST)

çüft: Çift, eş. (ÇMT)

çün: ...ınca (zaman bildirir). (BL) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

çün eyü: Ne iyi, ne kadar iyi. (BL)

çün yavuz: Ne kötü, ne kadar kötü. (BL)

çünki: Çünkü. (CA) (TL) (AN)

çürü→ çürü-: (CA) (ÖN)

çürü-, çürü-: Çürümek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

çürümiş süñük: Çürümüş kemik, içi boşalmış kemik. (CA)

çürüt-: Çürütmek. (KN) (ST)

çürük: Çürük, boş. (CA) (ST)

çürük şadağa: Boş sadaka. (CA)

çürüt-: Çürümesine sebep olmak.

çüst: Çabuk, çevik, düzgün, munatazam. (CA)

çüvüksü: Sağlam, sabit. (CA)

2.5. D

da: (e., > -de/-da) Da, dahi. (ÖN) (ST) (AN)

da': Arabçada "bırak" mânasına emirdir. "Nefsini bırak ve gel." (TL)

dâbbe: Canavar. (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

dâbbecük: Hayvan yavrusu. (ST)

dâbbetü'l-arz: Ahirzaman alameti olarak bilinen bir yaratık. (CA)

dad: Tat, lezzet. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

dad-: Tatmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

daddur-: Tattırmak. (TN) (ÖN) (AN)

dağ: Dağ. (TL) (AN)

dağal: Hile, dubara; geçmez akçe; hileci, çerçöp. (SN) (ÇMT)

dağallık: Hile, tuzak, aldatma. (TN) (ÇMT) (VN)

dağı: İle, ve, de. (SN)

dağıdıcı: Dağıtıcı. (KN)

dağıl-: Dağılmak. (TN) (KN) (SN) (ÇMT)

dağıla-: Birisinin yanından uzaklaşmak, gitmek. (VN)

dağıt-: Dağıtmak. (KN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

dah: Korkak kimse. (CA)

dahalı: Fazlasıyla. (CA)

dahı: Ve, ile, ancak, dahi. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dâhil: Dahil. Bir işe karışmış olma, karışma. Dahil olma. (TL) (ÇMT)

dâhiye: Musibet, felaket. (KN) (ÖN)

dahl: Müdahale. (TL)

dâ'î: Dua eden, duacı (eser müelliflerinin eser içinde kendilerini ifade etmek). (TL) (ÖN) (ST) (AN)

dâim, dâyim: Her zaman, daima. (CA) (TL) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dâyim dur-: Sürekli durmak. (KN)

dâyim kal-: Daima kalmak. (CA)

dâyim kalıcı: Daima kalacak olan.
(CA)

dâyim ol-: Daima olmak. (CA)

dâyim olıcı: Sürekli olan. (KN)

dâ'imēn: Hep, her zaman. (CA)

dâ'imī: Devamlı. (CA)

dâ'imūn: Sürekli olarak. (ST)

dâ'ire: Çember.

dağ-: Tağmak. (TN) (SN) (ST) (ÇMT)
(VN)

dağâyık: İnce ve anlaşılmaması güç ve dikkate
muhtaç olan şeyler. (ST)

dağı: Ve, ile, ancak, çünkü. (BL) (SN)
(ÇMT) (VN)

dağık: (Ekseri mânevi mânalar için) Pek
ince. Nâzik. Ufak. (TL) (ST)

dal-: Dalmak, suya dalmak. Mecazen
muhabbet denizine dalma. (TL) (ST)
(ÇMT)

dalâl: Sapıklık. (TL) (KN) (ÖN) (ST)

dalâlet: Azgınlık, yoldan çıkma, sapkınlık.
(BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

dalâlete düş-: Doğru yoldan
çıkma, azmak. (BL)

dalım-: Dağılmak. (ST)

dâll: Dalalete düşmüş. Hak yoldan sapmış.
(TL) (ST)

dâm: Tuzak. (TL) (KN) (ÖN)

dañ-: Ünsiyet peyda etmek, alışmak. (SN)

dânâ: Bilen, bilici, bilgiç. (CA)

dâne: Tohum, çekirdek, tane. (CA) (BL)
(TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)
(AN) (VN)

dâne âğırınca: Çekirdek ağırlığı
kad (CA)

dâne saç-: Tohum ekmek, tohum
serpmek. (CA)

dânedēn ye-: Çekirdekten yemek.
(CA)

dânelēn ki birbirine binkeş-:
Tohumlar birbirinin üzerine
binmek. (CA)

dâneye beñzet-: Çekirdeğe
benzemek. (CA)

dânelü: Taneli. (KN) (ÖN)

danış-: Danışmak, sormak. (TN) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

danışık eyle-: İstişare etmek. (KN)

danışman: Danışman, akıl danışılan, bilgi
ve görgüce ileri olan. (SN)

danışuk: İstişare, fikir alışverişi. (ÖN)

dânişmend: Bilgili, ilimli. (TN) (SN) (ST)
(ÇMT) (VN)

dañla: Sabahleyin, sabah vakti, sabah olur
olmaz. (SN)

dañlat-: Şaşırtmak, hayrete düşürmek.
(ÇMT) (VN)

dap: Yeter, kafi. (ÇMT)

dap-: Tapmak. İlah olarak tanınan varlığa karşı inancını ve bağlılığını belirli kurallar çerçevesinde göstermek. (TL) (SN) (VN)

dapa: -a/e, -e doğru, taraf, yön. (BL) (SN)

dar: Zorluk. (VN)

dâr: Ev. (BL) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

dâr-ı âhîret: Ahiret evi, öteki dünya. (CA)

dâr-ı düñyâ: Dünya evi, dünya. (CA)

dâr-i selâmet: Kurtuluş evi. (CA)

dârü'l-bekâ: Âhîret. (CA)

dâru'n-nedve, dâr-ı nedve: Mekke'de kabile işlerini konuşmak için yapılmış ev. (CA)

dâru's-selâm: Kurtuluş evi. (CA)

darâk: Tarak. (ST)

darat-: Daraltmak, azaltmak. (AN)

darb: 1. Vurmak, vuruş, çarpmak. (TL) (ST) 2. Beyan etmek. (TL) 3. Seyretmek. (TL) 4. Nev, cins. (TL) 5. Benzer, nazir. (TL) 6. Eti hafif olan. (TL)

darb-ı meşel: Atalar sözü, ata sözleri. (ST)

dâr-ı şevâb: Sevap yeri. (KN)

darlık: Darlık, sıkıntı, gönül huzursuzluğu. (KN) (ÖN) (SN)

dârr: Zarar, ziyan. (TL)

darr: Zararlı, zararlı olan. (TL)

darrâ: Şiddet, mihnet. Belâ. Naks. Ziyan. Sıkıntı. Kötürümlük. (TL)

dart-: Çekmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

dartış-: Tartışmak. (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

dartışık: Tartışma, çekişme. (VN)

dartışıcı: Tartışıcı. (SN)

dâru'l-âhîret: Ahiret kapısı. (ST)

dâru's-selâm: Ferahlık evi, cennet. (KN) (ÖN)

dâstân: Vasıf, sıfat. (BL)

daş: Taş. (CA) (TN) (SN) (AN)

daş-: Taşmak. Bir yere veya şeye sığmamak. (TL) (VN)

daşra: 1. Başka, -den başka, ayrı. (BL) 2. Dışarı. (BL) (ÖN) (ST)

daşra çıkar: İhraç edilen, çıkarılan. (BL)

daşra çıkarılmış: Dışarı çıkarılmış. (BL)

daşra çık-: 1. Çıkmak, dışarı çıkmak. (BL) 2. Dışarı çıkmak, boşanıp saldırmak. (BL) 3. (göz için) dehşetten açılmak, belermek. (BL) 4. Bitmek, yetişmek. (BL) 5. Gizlice ayrılmak, sıvışmak. (BL) 6. Süslenip sokağa çıkmak. (BL) 7. Yoldan çıkmak, sapıtmak, itaat etmemek. (BL)

daşra çıkar-: 1. Dışarı çıkarmak, çıkarmak. (BL) 2. (ayakkabı, kıyafet) çıkarmak. (BL)

daṭ-: Tatmak. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (AN) (VN)

datdur-: Tattırmak. (CA) (KN)

datlu: Tatlı. (TN) (ÇMT) (VN)

datur-: Tattırmak. (KN)

da'vâ: Mesele, iddia, kavga. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

da'vâ it-: Mücadele etmek. (CA)

da'vân: Takib edilen fikir, iddia. (TL)

davar: Büyük baş hayvan. (CA) (TL) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

da'vet: Çağırma, çağrı, davet. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

da'vet eyle-: Davet etmek. (CA) (KN)

da'vet it-: Davet etmek. (CA) (KN)

da'vet ol-: Çağırılmak. (KN)

da'vet oluñ, da'vet oluñ-: Davet olunmak. (CA) (KN)

da'vet kıl-: Davet etmek. (CA)

da'vî: İddia. (CA) (TL) (SN) (ST) (VN)

da'vî kıl-: İddia etmek. (CA)

da'vici: İddia sahibi, davacı, dava eden. (ST)

da'vile-: İddia etmek. (KN)

dayaḳ: Asa, değnek. (BL)

dayan-: Tevekkül etmek, bir insanın üstüne düşeni yaptıktan sonra işin sonucunu Allah'a bırakması. (TN) (ÖN)

daye: Süt anne. (CA) (ST)

dayın-: Kaymak. (TN)

dayındur-: Doğru yoldan çıkarmak. (TN)

dâyim → dâim. (CA) (TN) (KN) (ÖN)

dâyimâ: Devamlı, her zaman. (CA) (KN)

dâyimraḳ: Ebedi, sürekli, sonsuz. (CA)

dâyire, dâ'ire: Çember, daire. (KN) (ÖN) (ST)

de: Dahi, da/de bağlama edatı. (KN) (ÖN) (ST) (AN)

de-: Demek, söylemek. (CA) (TN) (TL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT)

de'âsı: Dua. (VN)

deb-: Vurmak, tepmek. (CA)

debbâḡ: Sepici. Derileri sepileyip meşin, sahtiyan, kösele vesaire yapan. (TL)

debe: Tepe, taraf, yön. (CA)

debesine var-: Tepesine varmak. (CA)

debele-: Öldürmek. (CA)

debelen-: Kahrolmak. (CA)

debeleş-: Savaşmak. (CA)

debren-: Kımıldamak, hareket etmek. (SN)

debret-: Hızlıca sallamak. (TN) (SN)

deccâl: Kıyametten az evvel ortaya çıkacak Hz. İsa tarafından öldürülecek yalancı mesih (CA) (TL)

dede: Dede. (CA) (TL) (ST)

def^c: İtme, savma, def. (CA) (BL) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

def^c it-: İtmek, savmak, def etmek. (CA) (KN)

def^c eyle-: Def etmek. (CA) (TN) (KN) (ÇMT)

def^c idici: Def eden. (CA)

def^c it-: Def etmek, savmak. (CA)

def^c kıl-: Def etmek, uzaklaştırmak, önlemek. (BL)

def^c ol-: Def olmak. (CA)

def^c â: Kez, kere. (ST)

defân: Altın veya başka gömülmüş kıymetli şeyler, hazine. (CA)

defn: Gömme. (TL) (ST)

defter: Defter. (CA) (TL) (ST)

defterler it-: Defterler yapmak. (CA)

deg-: 1. Ulaşmak. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Değmek, dokunmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

degdür-: Temas ettirmek, dokundurmak. (ST)

dêgenle-: Ulaşıp yardım istemek.

deger: Değer, paha, fiyat. (CA)

degil → degül. (CA) (TN) (TL)

degîn: Kadar, bir zamana kadar, bir yere kadar. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

degîr-: Eriştirmek, yetiştirmek, ulaştırmak, bildirmek. (SN) (ÇMT) (VN)

degirmeklik: Ulaştırma. (VN)

degîrmen: Değîrmen. (CA) (TL) (ST)

degîrmi: Yuvarlak. (ST)

degîrmilig: Yuvarlaklık. (ST)

degirt-: Ulaştırmak, bildirmek. (ÇMT)

değiş-: Değişmek. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

değişdür-: Değiştirmek. (CA) (KN) (ÖN)

degme: 1. bütün, her, hep, hepsi. (BL) 2. gibi, benzer. (BL) 3. Herhangi bir, gelişigüzel, beğenilmiş. (ST)

degmedük: Ulaşmamış, erişmemiş. (BL)

degmez bol-: Temas etmemek, dokunmamak. (BL)

degnek: Değenek, sopa. (CA)

degşir-: Değiştirmek, yerine koymak. (ÇMT) (VN)

degşirül-: Değişime uğramak, değişilmek. (CA) (TN) (KN) (ÇMT) (AN) (VN)

degşür-: Değişmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

degül, degil, digil: Değil, yok. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

degür: Ulaştıran şey, haber. (ST)

degür-: Ulaştırmak, bildirmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

degürin-: Ulaştırmak, gönderilmek, verilmek. (VN)

degürinil-: Ulaştırmak, gönderilmek, verilmek. (VN)

degürmeklik/g: Bildirme, tebliğ. (BL)

degürt-: Ulaştırtmak, eriştirmek. (ST)

degüştür-: Değiştirmek. (CA)

degzin-: Devretmek, çevrilmek, dönmek, dolaşmak. (BL) (SN) (ÇMT) (VN)

degzindiril-: Etrafında dolaştırılmak. (TN)

degzindür-: Devretmek, dolaştırmak. (CA) (ÇMT) (VN)

degzit-: Dolaştırmak. (ÇMT)

deh: On. (BL)

dehir: Dünya, zaman, devir. (CA)

dehrî: Dehr ve zamana dair ve müteallik. (TL)

dehşet: Şaşma, korku, dehşet. (CA) (TL) (ST)

dehşetlen-: Dehşete kapılmak. (CA)

dek: a-/e-kadar, bir yere kadar, bir zaman kadar. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

dekâyiğ: İncelikler. (TL)

del-: Yaralamak, delik açmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

delâil: Deliller, ayetler. (BL) (ST)

delâlet: Gösterme, yol gösterme, kılavuz. (CA) (TL) (ÖN) (ST)

delâlet it-: Göstermek, kılavuzluk etmek. (CA) (KN)

delgü: Delgeç. (ST)

delik: Delik. (ÖN)

delîl, delül: İşaret, tanık, delil. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

delîl dile-: Delil istemek. (CA)

delîl göster-: Delil göstermek. (CA)

delîl ol-: Delil olmak. (CA) (KN)

delil kıl- : Yol göstermek. (KN)

delîlsiz: Tanıksız, şahitsiz, belgesiz. (KN) (ÖN) (ST)

delig: Delik, yuva. (CA) (ÖN)

delim: Çok, birçok, ziyâde. (ST)

delimki: Eskiki, önceden beri var olan. (VN)

dellâl: Tellal, satılacak ieyi satan kimse, satıcı. (CA)

delü, dili: Deli. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

delü di-: Deli demek. (CA)

delük: Delik. (ST) (VN)

delülig/k: Delilik. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

delül → delîl. (CA)

delv: Su kovası, bir yıldız burcu ismi. (CA)

dem: An, vakit, saat. (CA) (TL) (ST)

demeṽ: Kanla ilgili, kanlı. (ST)

demren: Okun ucuna geçirilen kemik veya demir parça, temren. (ST)

demür: Demir. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

demür diken: Demir diken. (CA)

demür ol-: Demir olmak. (CA)

demür pâreleri: Demir parçaları. (CA)

demürle-: Demirle bağlamak, perçinlemek, kenetlemek. (ST)

demürlen-: Perçinlenmek, kenetlenmek. (ST)

den-: Denmek, söylenmek. (CA) (SN)

dene: Tane. (TN) (TL) (SN) (VN)

dene-: Denemek, sınamak. (ST)

denil-: Söylenmek. (CA) (TL) (KN)

deni̇: Alçak, rezil. (CA)

deniyye: Alçaklık, fani ve geçicilik. (TL)

deñiz: Deniz. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

deñiz avı: Deniz ürünü, deniz avı. (CA)

deñiz cânavarları: Deniz canlıları. (CA)

deñiz içine at-: Denize atmak. (CA)

deñiz içinde iriş-: Denizde ulaşmak. (CA)

deniz karağulıkları: Deniz karanlıkları, deniz derinlikleri. (CA)

deñiz karañulıkları: Deniz karanlıkları. (CA)

deñiz kenârı: Sahil. (CA)

deñiz kırañı: Sahil, deniz kıyısı. (CA)

deñiz kırañında gez-: Sahilde yürümek. (CA)

deñiz ortasında perde kıl-: Denizin ortasında perde yapmak. (CA)

deñiz talğası al-: Boğulmak. (CA)

deñizde bit-: Denizde yetişmek. (CA)

deñizde yürü-: Denizde yürümek. (CA)

deñize bırak-: Denize atmak. (CA)

deñize ğark ol-: Denizde kaybolmak. (CA)

deñize tal-: Denize dalmak. (CA)

deñizi böl-: Denizi bölmek. (CA)

denk: Şaşkın. (SN) (VN)

deñlü: Kadar, denli. (CA) (TL) (KN) (ST)

deñzin-: Çalkalanmak, sallanmak. (SN)

dep-: Tepmek, vurmak. (CA) (ÖN) (ST)

depe: Tepei yüksek yer. (CA) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

depele-: Öldürmek, katletmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

depelen-: Öldürülmek, katledilmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

depelenil-: Savaşılmak. (ÇMT) (VN)

depenil-: Öldürülmek. (ÇMT) (AN)

depeleş-: Mücadele etmek. (CA) (ÇMT) (VN)

depelet-: Öldürtmek. (TN)

depeleyici: Öldüren, katleden. (CA) (TN)

depelü: Tepeli, dağlık. (TN) (ÇMT) (AN) (VN)

deper- : Kımıldamak, hareket etmek. (ST)

deperdivir-: Kımıldatıvermek, hareketlendirivermek. (ST)

depre-: Sarsmak, sarsılmak. (TN) (SN)

depren-: 1. Farkına varmak, görmek. (BL) (TN) 2. Kımıldamak, hareket etmek. (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

deprenmeklik: Sarsılma, şiddetli sarsıntı. (BL)

depret/d-: 1. Silkelemek, sallamak, sarsmak. (BL) (TN) (KN) (SN) 2. Harekete geçirmek, fitlemek, kışkırtmak. (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

depredinilesi: Tahrik ederek, kışkırtarak. (BL)

depredil-: Oynatmak, harekete getirmek. (CA) (TN) (ÇMT)

depredinil-: Sarsılmak. (ÇMT) (VN)

deprenür: Canlı, yaratık, dabbe. (BL)

deprenür cânavar: Canlı, hayvan. (BL)

der: 1. Kapu. (BL) 2. Ter. (ST)

der-: Koparmak, toplamak. (CA) (TL) (KN) (ÇMT)

derc: İçine almak. Katmak. (TL) (ST)

derd: Üzüntü, sıkıntı. mec. Sorun, kaygı. (TL) (ST)

derdlü: Dertli, elim, acı. (BL)

dere: Dere, nehir. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dereler kıl-: Dereler yapmak. (CA)

derecât: Derceler, mertebeler. (CA) (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

derece: Derece, mertebe. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dereceler yüceldici: Dereceleri yükselten. (CA)

derecelerini yücelt-: Derecelerini yüceltmek. (CA)

derecet: Basamak, kerte, rütbe, mikt (SN) (VN)

derekât: Aşağı dereceler, çukurl En derin çukurl Aşağılık dereceleri. En aşağı mertebeler. (TL) (ST)

dereke: Aşağı derece. Çukur. En derin çukur. (TL) (ST)

derek-i esfel: En aşağı, en alt basamak. (ST)

dergâh: Kapı, kapı önü, tekke, dergah. (CA) (KN) (ÖN)

dergâhdan sür-: Dergahtan sürmek. (CA)

dergâhdan sürül-: Kapıdan kovulmuş, sürülmüş. (CA)

derhâl: Hemen, o anda. (CA)

deri: Deri. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

derileri göyün-: Derileri acımak. (CA)

derisinden evler eyle-: Hayvan derisinden evler yapmak. (CA)

derisini kıparıcı: Derisini koparan. (CA)

deril-: Toplanmak. (CA) (KN) (ST) (ÇMT)

derilecek gün: Toplanılacak gün. (CA)

derilen: Koparılan, toplanan. (CA)

derilmiş: Koparılmış, toplanmış. (CA)

deriñ: Derin. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

deriñ deñizde ol-: Derin denizde olmak. (CA)

derin-: Toplanmak. (ÇMT)

derincek: Baş örtüsü. (CA) (TN) (SN) (VN)

derinceklerini şarkıt-: Baş örtülerini örtmek. (CA)

deriyici: Toplayıcı. (KN)

dermân: İlaç, çare. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dermân idici: Çare bulan. (CA)

dermân it-: Çare etmek. (CA)

dermân kıl-: Derman olmak, care etmek. (CA)

dermân ol-: İlaç olmak, derman olmak. (CA)

derdlere dermân Allâh: Dertlere derman Allâh. (CA)

dernek: Toplantı, toplantı yeri, cemiyet. (KN) (ÇMT)

ders: Bir kitaba bağlı olarak bir öğreticinin okuyarak veya anlatarak öğretici bilgiler vermesi. Bir kitabın okunması, kitaptan ders yapılması. (TL) (ST) (ÇMT)

dêrşür-: Derlemek, toplamak, bir araya getirmek. (ÇMT)

dert: Dert, hastalık, bela. (CA) (ST)

derde derman: Hastalığa ilaç, derde derman. (CA)

derdlü → dertlü (CA)

dertlü: Dertli. (CA) (ST)

derü: Hayvan derisi. (VN)

derviş: Fakir ve ihtiyaçlı kimse, derviş. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

dervişlik: Dervişlik. (CA) (TL) (ÖN) (ST)

dervîşlik korkusu: Dervişlik korkusu. (CA)

dervîşlikte şabr iden: Dervişlikte şabr eden kimse. (CA)

dervîşlikten kork-: Dervişlikten korkmak. (CA)

deryâ: Deniz. (BL) (TL)

dess: Gizlemek. * Örtmek. (TL)

dest: El. (BL)

deste: Demet, tutam, takım. (CA) (ST)

destgîr: Elinden tutan, yardımcı. (CA)

destgîr ol-: Yardımcı olmak. (CA)

destgîr-i deyyân: Yardımcı hakim. (CA)

desti: Testi. (ST)

destûr: İzin, müsaade. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

destûr bir-: İzin vermek, müsaade etmek. (BL)

destûr dile-: Müsaade istemek. (CA) (BL) (TN)

destur iste-: İzin istemek. (KN)

destûr vir-: İzin vermek. (CA) (TN) (KN)

destûr viril-: İzin verilmek. (CA) (TN) (KN)

destûrlan-: İzin istemiş olmak, müsaade almış olmak. (CA)

destûrsuz: İzinsiz, ruhsatsız. (ST)

deşil-: Kazılmak, yarılmak. (ST)

devâ: Deva, ilaç, çare. Şifa. (TL) (ST)

devâm: Devam. Sürme, sürüp gitme, kesilmeme, bitmeme. (TL) (ST)

devât: Davet. (TL) (ST)

deve: Deve. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

deveyi buğazla-: Deveyi öldürmek. (CA)

devecük: Yavru deve. (ST)

deve kuşu: Deve kuşu. (CA) (ST)

devlet: Devlet, hükümet, zengilik, var saadet, mutluluk. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

devletlen-: Kurtulmak, saadete ermek. (CA)

devr: Dönme, dolaşma, devir, zaman, çağ. (CA) (TL) (ÖN) (ST)

devr eyle-: Dönmek, dönüp dolaşmak. (KN)

devrân: Devretme, dönme, dönüş. (ST)

devşür-: 1. Koymak. (TN) (KN) 2. Toplamak. (TN) (KN) (ÇMT)

devür-: Devirmek, dönmek. (CA)

devüşici: Açan. (CA)

deyeze: Teyze. (TN) (VN)

deyici: Sözcü. (CA)

dëyü: Diye. (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

deyüci: Diyen, söyleyen. (TN)

deyyâr: Biri, bir kmise, bir fert. (CA) (ST)

deyyus: Karısının veya kendisine çok yakın bir kadının iffetsizliğine göz yuman kimse anlamında sövgü sözü. (ST)

deyze: Teyze. (TN) (SN) (ÇMT)

dıhık: Gülme. Neşelenme. (TL)

dıķ-: Tıkmak, doldurmak.

dıķıl-: Girmek, tıklamak. (KN) (ÖN) (ST)

dımışıķ: Şam. (SN)

dın-: Ses çıkarmak, aldırış etmek. (ST)

dınıl-: Sessiz olunmak, huzura kavuşmak. (SN)

dırman-: Tırmanmak. (CA)

dırnaķ: Tırnak. (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

dırnaķlı: Tırnaklı hayvan. (ÇMT) (VN)

dışra: Dışarı, başka. (BL) (SN)

di-: Söylemek, demek. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dimek: Demek, söylemek. (CA)

dib: Dip, kök, ayak. (CA) (SN)

dibinde göm-: Dibine gömmek. (CA)

dibinde otur-: Dibinde oturmak. (CA)

dibinde tur-: Dibinde durmak. (CA)

dibinden çık-: Dibinden çıkmak. (CA)

dibine bırağ-: Dibine bırakmak. (CA)

dībâc: Çiçekli, ipekli kumaş. (KN) (ÖN) (ST)

dibsüz: Budaksız. (TN)

did-: Ditmek, elle çok küçük parçalara ayırmak. (ST)

dīdâr: 1. Güzel yüz. (CA) (BL) (KN) (ST) 2. Zât, varlık. (BL) 3. Karşılık, mükafat, rıza. (BL)

didür-: Söyletmek. (CA)

dig-: Değmek, dokunmak. (VN)

digil → **degül** (CA)

digür-: Ulaştırmak. (VN)

dīh: Köy. (BL)

dik-: Dikmek, koymak. Birisini bir makama getirmek, birisini vekil tayin etmek. Nasbetmek. (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dikelin-: Heykel vb. dikilmek. (ÇMT)

diken: Diken. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

dikenlü: Dikenli. (ST)

dikil-: 1. Durmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) 2. Yükselmek. (CA) (ÖN) 3. Dik

duruma getirilmek. (ST) (ÇMT) 4. (Göz için) bakılmak. (VN)

dikilin-: Dikey olarak konulmak. (VN)

dikkat: İncelik, dakik oluş. Ehemmiyet ve kıymet verme. (TL) (ST)

dil: Gönül, kalp, dil, kouşma. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dili bağılu yulğı: Dilsiz hayvan, dört ayaklı dav (BL)

dil bil-: Dil bilmek, dil anlamak. (CA)

dil ikrârı: Gönülün kararı. (CA)

dil vir-: Dil vermek, konuşmayı icra edebilmek doğal yetenek. (CA)

dili tatlı: Dili tatlı. (CA)

dil-: 1. Yarmak, ikiye yarmak. (ST) 2. Evin duvarını delip hırsızlık yapmak. (ST)

dilâle: Yol göstermek. (BL)

dilber: Güzel, gönlü alıp götüren. (CA)

dile-: 1. Dilemek, istemek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Okumak. (BL) 3. Razı olmak, tasvip etmek. (BL)

dilek: Dilek, arzu. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dileklü: Dileği olan, dileyen. (VN)

dilemeklik: Dileme, isteme, arzu etme. (ST)

dileme-: Çekinmek, kabul etmemek. (BL)

dileñ-: Dilenmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dilenci: Dilenci. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dilencilik: İsteme işi, dilenme işi, dilencilik. (KN) (ÖN)

dilenil-: Dilenilmek, istenilmek. (CA) (TN) (ÇMT) (VN)

dileş-: Birbirinden istemek. (ÇMT) (VN)

dileyen: Dileyen, isteyen. (CA)

dileyici: Dileyen, isteyen. (BL) (SN) (TN) (KN) (SN) (ST)

dilemeyici: İstemeyen, kanaatkar olan, azla yetinen. (BL)

dil-girlik: Gönül kırıklığı, güceniklik. (ÖN) (VN)

dili → delü. (CA)

dilsüz: Dilsiz. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dilsüzlik: Dilsiz olma. (ÇMT) (VN)

dimâğ: Beyin. Kafanın içi. Akıl. (TL) (ST)

dimek: Demek, söylemek. (SN)

dimeklik: Demek. (CA)

dîñ: Din. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dîn ehli: Dine mensup olanlar (CA)

dîn gayreti: Dini gayret, dini çaba. (CA)

dîn götürüsü: Dinin tamamı. (CA)

d̄in ḡüni: Din günü, kıyamet günü. (CA)

d̄in idin-: Dine inanmak. (CA)

d̄in kayğusu: Din endişesi. (CA)

d̄in n̄urı: Din ışığı, din nuru. (CA)

d̄in yolu: Din yolu. (CA)

d̄in yöni: Din yönü. (CA)

d̄in yufkaları: Dini zayıf olanlar. (CA)

d̄inden çık-: Dinden çıkmak, sapmak. (CA)

d̄ine da‘vet it-: Dine davet etme, dine çağırmak. (CA)

d̄ine k̄ulağuzla-: Dine davet etmek, dine yönelmek. (CA)

d̄ine meyil it-: Dine yönelmek. (CA)

dine toğrult-: Dine yönelmek. (CA)

d̄in-i İslâm: İslam Dini. (CA)

d̄ini turgur-: Dini ayakta tutmak, dini ortaya çıkarmak. (CA)

d̄inine koy-: Dinine yönlendirmek. (CA)

d̄inlerden i‘raz it-: Dinlerinden yüz çevirmek. (CA)

dinlerden tafz̄il it-: Başka dinlerden üstün tutmak. (CA)

d̄inlerin yavu kıl-: Dinlerini kaybetmek. (CA)

d̄inlerinde şâbit ol-: Dinlerinde sağlam olmak. (CA)

d̄inlerine dön-: Dinlerine dönmek. (CA)

d̄inlerini ayır-: Dinlerini ayırmak. (CA)

d̄inümüze tap-: Dinimize ibadet etmek. (CA)

d̄inüñ d̄ükeli: Dinin tamamı, bütün dinler. (CA)

d̄inüñ sebeb-i n̄üzüli: Dinin yaratılış sebebi. (CA)

d̄inüñden fâriğ ol-: Dininden çekilmek. (CA)

d̄inüñüze gir-: Dininize girmek, dininizi kabul etmek. (CA)

d̄inüñüze tap-: Dinize tapmak. (CA)

d̄inüñüzi masharalığa ve oyuncuğa dut-: Dininizi alaya almak. (CA)

d̄in-: Söylenmek. (CA) (ST)

d̄indâr: Dinin kurallarını yerine getiren kimse.

d̄indaş: Aynı dine sahip. (ST) (ÇMT) (VN)

d̄indür-: Rüzgarın esmemesi. (TN) (ST)

d̄inil-: Söylenmek. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (ST) (AN)

d̄inle-: Dinlemek. (CA) (TN) (TL) (KN) (SN) (ST) (VN)

diñlen-: Dinlenmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

diñlenecek: Dinlenme yeri. (BL)

diñlenecek yer: Hazırlık yapmak, hazırlamak. (BL)

dinlenecek maqâm: Dinlenecek yer. (CA)

dinlendür-: Söndürmek. (ST)

dinleyici: Dinleyen. (CA) (TN)

dinlü: Bir dine bağlı olan. (VN)

diñül-: Söylenmek. (TN) (TL)

dip: (ağaç için) dip. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

diplü: Dibi olan, sağlam, köklü. (ÇMT) (VN)

dipşür- : Toplamak, devşirmek. (ST)

dir-: Toplamak, bir araya getirmek. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dirâse: Okumak. (BL)

dire: Büyük, şiddetli. (CA)

dired-: Dretmek. İnat etmek. (TL)

direk: Direk, sütun. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

direksiz → direksüz (CA)

direksüz, direksiz: Sütunsuz, direksiz. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

direksüz yir: Direksiz yer. (CA)

dirgür-: Diriltmek. (CA) (BL) (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

dirgürici: Dirilten. (TN)

dirgürt-: Diriltmek. (TN)

dirhem: Gümüş para. (ST)

diri, dirü: Diri, canlı. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

diri bol-: Diri olmak, canlı olmak. (BL)

diri eyle-: Diriltmek, canlandırmak. (KN)

diri kal-: Canlı kalmak. (CA) (KN)

diri kıl-: 1. Yaratmak, canlandırmak, hayat vermek. (BL)
2. Öldürmemek, sağ bırakmak. (BL)

diri ko-: Canlı bırakmak. (CA) (TN) (KN)

diri ol-: Canlı olmak. (CA) (KN)

diriye ölüden çıkar-: Canlıdan ölüyü yaratmak, canlıyı öldürmek. (CA)

dirici: Derlenecek yer, toplanılacak yer. (TN) (SN)

diridici: Dirilten. (TN)

diríg: Esirgeme. (ST)

diril-, dirül-: 1. Dirilmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

(VN) 2. Toplanılmak, hasredilmek. (BL) 3. Görüşmek, iyi geçinmek. (BL)

dirildici: Dirilten. (CA) (TN) (SN)

dirildil-: Diriltirmek, hayat verilmek. (VN)

dirildinil-: Diriltirmek. (ÇMT) (VN)

dirilen: Toplanan, bir araya gelen. (BL)

dirilici: Uzun ömürlü. (BL)

dirilik: Canlılık. (CA) (BL) (TN) (TL) (SN) (ST)

dirilt-: Diriltmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dirin-: Diriltirmek, hayat verilmek. (VN)

dirinil-: Toplanmak, bir araya gelmek, birleşmek. (VN)

dirir-: Diriltmek, canlandırmak. (VN)

diriş-: Çabalamak. (TN)

dirit-: Yaşatmak. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

diritici: Toplayıcı. (TN)

dirhık → dirlik. (CA)

dirlik: Hayat, yaşama, yaşam, geçim. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dirlik metâ'ı: Zevk, rahatlık, geçim metâı. (BL)

dünyâ dirliği: Dünya malı, geçim. (CA)

dirnek: Toplantı yeri, meclis. (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

dirneş: Toplanmış olan. (CA)

dirneş-: Toplaşmak. (CA)

dirsek: Dirsek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

dirşen-: Buluşmak. (CA)

dirşür-: 1. Birleştirmek. (BL) (ÇMT) 2. Toplanmak, bir araya gelmek. (BL) (SN) (ST) (ÇMT)

dirü → diri. (CA)

dirül → diril. (CA) (BL)

dirür-: Toplamak, bir araya getirmek. (BL) (ÖN)(SN)

dirüş-: Çalışmak, sebat etmek. (ST)

dirüt-: Canlandırmak. (SN) (ÇMT)

dişâr: Kaftan, elbise. (CA)

diş: Diş. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dişe diş: Dişe diş, kısasa kısas. (CA)

dişi çık-: Dişi çıkmak. (CA)

dişi: Dişi, dişi cins. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dişi deve: Dişi deve. (BL)

dişi toğur-: Dişi doğurmak. (CA)

dişle-: Isırmak. (KN) (ÖN)

dişür-: Toplamak, bir araya getirmek, devşirmek. (ÖN)

ditre-: Titremek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ditretici: Sarsıcı. (TN) (ÇMT)

ditreş- : Titreşmek. (ST)

dīv: Şeytan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dīv bol-: Delirmek, cinnet getirmek.
(BL)

dīvân: Büyük meclis. (CA) (ST)

dīvân kur-: Meclis kurmak. (CA)

dīvâr: Duvar. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dīvâr yapmak: Duvar yapmak.
(CA)

dīvâra tayan-: Duvara dayanmak.
(CA)

dīvârları düş-: Divarlardan
düşmek. (CA)

dīvârlu : Duvarlı. (ST)

dīvit: Kalem. (ÇMT) (VN)

dīvlik/g: Şeytanlık, şeytan. (BL)

divişür→ divşür. (CA)

divşir→ divşür. (CA) (TN)

divşür, divişür, divşir-: Yayıp döşemek.
(CA) (ÖN) (ST) (VN)

divşürücü: Yayan, devşiren. (CA) (TN)

diyânet: Dindarlık. Dinin hükümlerine
riâyet ve muktezasınca amel etmek. Din
emirlerinin hüsn-ü ihtiyar ile tatbiki. (TL)

diyâr: Memleket, ülke. (CA) (TL) (ST)

diyârlarından çık-: Ülkelerinden
çıkmaq. (CA)

diye: Diye. (ST)

diyet: İslamiyete göre öldürmelerde
suçluan alınan para. (CA) (TL) (KN) (ÖN)
(ST)

diyet al-: Diyet almak. (CA)

diyeti talep it-: Diyeti talep etmek.
(CA)

diyetin velîlerine vir-: Diyetini
velilerine vermek. (CA)

diyeze: Teyze. (ÖN)

diyici: Söyleyen. (CA) (TN)

diyü: Diye.

diyü vir-: Hemen söylemek. (CA)

diz: Diz. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (AN) (VN)

dizleri üstine çök-: Diz çökmek.
(KN)

dizi/dizleri üstine düşmüş: Diz
çökmüş, diz çökmüş olarak. (BL)

dizin çök-: Diz çökmek. (CA)

dizlerine degin: Dizlerine kadar.
(CA)

diz-: Tasarlamak, dizayn etmek. (TN) (ST)

dîzâr: Yüz güzelliği. (CA)

dizgin: Gemin uçlarına bağlanarak hayvanı
yöneltmeye yarayan kayış. (TL)

dizi: Sıra, grup. (SN)

dizil-: Dizilmek. (CA) (TN) (KN) (TL)
(SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

doğ-: Doğmak. (CA) (TL) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (ÇMT) (VN)

doğru, doğru: Doğru. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN)

doğru kim: Gerçekten, doğrulukla. (BL)

doğrul-: Düzelmek. (TL)

doğruluk: Doğruluk. (BL) (KN) (ÖN)

doğruluk birle: Andolsun ki, kuşkusuz, şüphesiz! (BL)

doğu: Doğu. (SN) (VN)

doğur-: Doğurmak, dünyaya getirmek. (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

doğun- (doğın-): Dokunmak, temas etmek. (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

doğundur-: Dokundurmak, isabet ettirmek. (ÖN)

doğuş-: Birbirine kavuşmak, ulaşmak. (KN) (ÖN) (VN)

doğuz: Dokuz, 9. (BL) (SN)

dolab: Dolap. (SN)

dolan-: Dolanmak (kaplanmak). (CA) (TN) (TL) (ST) (AN)

dolandur-: Gezdirmek. (KN)

dolaş-: Dolaşmak. (TN) (KN) (ÖN) (AN)

dolaşdur-: Birbirine geçirmek. (KN) (ÖN)

dolu: Dolu, tam. (CA)

don: Kıyafet, kisve. Görünüş. (TL)

donuz: Domuz. (ÖN)

dordu: Tortu. (ST)

dorguz-: İfa etmek, yerine getirmek. (AN)

dost, düst: Dost, arkadaş, yakın, sevilen kimse. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dost dut-: Sevmek, dost edinmek. (BL) (TN)

dost idin-: Arkadaş edinmek. (CA) (KN)

dostlık: Dosltuk, arkadaşlık. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dostlık dut-: Dost edinmek. (BL)

dostoğru: Dosdoğru. (BL) (AN)

dög-: Vurmak, dövmek. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

döge döge: Vura vura, vurarak. (CA)

dögil-: Dövülmek. (ST)

dögin-: Dövünmek.

dögücü: Büyük felaket. (TN) (KN) (SN)

dök-: Dökmek, akıtmak, yağdırmak, (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dökici: Döken. (CA)

dökil-: Dökülmek. (CA) (BL) (KN) (ST) (VN)

dökilin-: Akıtılmak. (ÇMT) (VN)

döklün-: Akıtılmak, dökülmek; yıkılmak, düşmek. (ÇMT)

dökmeklik: Dökme, akıtma. (CA) (ST)

dökül-: Dağılmak, parçalanmak. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

dökülüci: Dökülen. (ST)

dökülin-: Akıtılmak. (TN) (SN) (VN)

döl: Döl. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

dölek: Oturulan, meskun. (SN) (ÇMT) (VN)

döleklik: Tevazu, alçakgönüllülük. (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dölen-: Durmak, eğlenmek, kalmak, huzura kavuşmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dölendür-: Yerleştirmek, iskan etmek, karar kıldırmak. (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dölenici: Karar kılan, meskun olan, yerleşen. (TN) (SN)

dön: Vazgeçmek, dönmek. (SN)

dön-: 1. Yönelmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) 2. Dönmek. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) 3. Yüz çevirmek. (CA) (BL) (ÖN) 4. Uğramak. (CA) (BL) 5. Tevbe etmek, batıldan hakka yönelmek, hakka sığınmak. (VN)

dönder-: 1. Yöneltmek. (CA) (VN) 2. Geri çevirmek. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) 3. Döndürmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

dönderi bil-: Çevirebilmek, dönderebilme. (CA)

dönderici, dönderücü: Geri çeviren, çeviren. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST)

dönderil-, döndiril-, döndürül-: Çevrilmek, geri döndürülmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

dönderin-: Döndürülmek. (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

dönderücü → dönderici. (CA)

döndiril- → dönderil-. (CA) (TN) (SN)

döndürül- → dönderil-. (CA) (TN) (SN)

döndür-: Geri döndürmek, değiştirmek. (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

döndüren-: Döndürülmek. (TN) (ÇMT)

döndürül-: Döndürülmek. (ST) (ÇMT) (VN)

döndürün-: Döndürülmek, değiştirilmek. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

dönecek: 1. Dönüş, rücu. (BL) 2. Dönecek/sığınacak yer. (BL)

dönegel-: Dönmek. (TN)

döner-: 1. Döndürmek, başka bir duruma, yöne getirmek. 2. Geri çevirmek.

dönici: Bir tarafa yönelen, meyl eden. (CA) (KN) (TN) (SN) (ST)

dönül-: Dönülmek. (CA) (BL) (ÇMT) (VN)

dönüş: Dönüş, dönme. (CA) (BL)

dönme: Dönme, dönüş. (ÖN)

dönmeklik: Dönme, dönüp dolaşma. (TN) (ÇMT) (VN)

dönül-: Dönülmek, vazgeçmek. (SN) (VN)

dönüş-: Dönmek. (AN) (VN)

dörd: Dört. (KN) (ST) (ÇMT)

dörder: Dörder. (CA)

dördünci: Dördüncü. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

dört: Dört, sayı. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dördegü: Dörder, dörder dörder. (BL)

döşe-: 1. Döşemek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Yaymak, bol bol vermek, ihsan etmek. (BL) 3. Yaymak, dağıtmak. (BL)

döşek: Döşek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

döşek kıl-: Döşek yapmak. (CA)

döşen-: Döşenmek, yayılmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

döşenecek: Döşenmek için yer, zemin. (CA)

döşeyecek ol-: Yayacak olmak. (CA)

döşenil-: Satılacak yapılmak, düzleştirilmek. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

döşeyen: Yayan, döşeyen. (CA)

döşeyici: Yayan, döşeyen. (CA) (TN) (KN) (SN)

döyme-: Katlanamamak.

du‘â: Dua. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

du‘â dile-: Dua etmek. (KN)

du‘â eyle-: Dua etmek. (CA) (TN) (KN)

du‘â it-: Dua etmek. (CA) (KN)

du‘â kıl-: Dua etmek. (CA) (TN)

du‘â okı-: Dua etmek. (BL)

du‘âñuz kabûl it-: Duanızı kabul etmek. (CA)

du‘acı: Duacı, dua eden. (ST)

dudağ: Dudak. (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dudiş-: Uğraşmak, didişmek, çabalamak. (CA)

duhâ: Kuşluk vakti. (ÖN) (ST)

duhân: Duman, isli bir duman. (TL) (ST)

duhter: Kız. (BL)

duhûl: İçeri grime, giriş. (CA) (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dumûr: Bir uzvun beslenememesinden dolayı kuruyup kalması, körelme. (ST)

duluncağ: Perde. (TN)

dur→ tur-: (CA) (TN) (TL)

dur-: 1. Ayakta durmak, ayağa kalkmak. (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. -dır/ -dir. (BL)

durak: Durak, durulacak/kalınacak yer. (BL) (KN) (ÖN) (SN) (AN) (VN)

durak bir-: Yerleştirmek, durdurmak, iskan etmek. (BL)

durdur-: Durdurmak, sabit kılmak. (ST) (VN)

durğur-: Durdurmak, kaldırmak, ayakta tutmak, yerine getirmek. (KN) (ÖN) (AN)

durğuz-: Tayin etmek, görevlendirmek. (ÖN)

durıl-: Durulmak, sakinleşmek. (KN)

durıcı: Sürekli; niyetli (namaza). (SN)

durmaklık: İkamet edilen yer. (TN) (SN) (VN)

durucu: Sabit. (TN) (SN) (AN)

durud-: Yerine getirmek, ifa etmek, dosdoğru yapmak. (VN)

duruğ-: Çabalamak, gayret etmek. (VN)

durur-: (namazı ayakta) kılmak. (BL) (SN) (ÇMT) (VN)

duruş-: Mücadele etmek. (CA)

durut-: Doğrultmak, düzeltmek. (CA)

dut-: Tutmak, korumak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dutagör-: Tutagörmek. (ST)

dutam: Bir avuçla tutulabilecek miktar; tutam. (ÖN)

dutın-: Edinmek. (ÖN) (ST)

dutmaklık: Tanrı edinme. (ÇMT) (VN)

dutsak: Tutsak. (CA)

dutu: Rehin. (KN) (ÖN) (ÇMT) (AN)

dutul-, dutıl-: Tutulmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dutulu: Bir şeyin içinde tutulan. (VN)

dutucu: Tutan. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST)

dutıcı ol-: Tutucu olmak tutan. (CA)

dutıcı hudâvend: Arkadaş, yoldaş. (BL)

dutun-: Tutunmak. (CA) (SN) (ST)

dutiş → dutuş. (CA)

dutuş, dutış: Tutma, tutuş. (CA)

dutuş-: Tutuşmak, alev almak. (CA) (ST) (ÇMT) (VN)

dutalığ: Cinnet, hastalık. (CA)

dutma: Tutma. (CA)

dutruk: Ateş tutuşturacak çör, çöp. (CA) (ST)

duy-: Duymak, işitmek. (CA)

düst → dost. (CA)

duz: Tuz. (ÖN)

dūzah: Cehennem. (CA) (BL)

duzak: Tuzak. (ST)

dübür: Arka, geri. (CA) (ST)

düg-: Yükselmek, uçmak. (ST)

dügme: Dügme, ilik. (ST)

dügüm: Dügüm. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

dügümi çöz-: Dügümü çözmek, çözmek. (CA)

düğün: Düğüm. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

düked-: Tüketmek. (ST)

dükedü: Hepsini, tamamını. (VN)

dükel: Hep, bütün, cümle. (TN) (SN)

dükeli, dükelü: Hep, hepsi, tamamı. (CA) (BL) (ST) (ÇMT) (VN)

dükelcüğü: Hepsi. (SN)

dükelü → dükeli. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN)

dükelicük: Bir kısım, bazı. (TN) (VN)

düken: Diken. (TN)

düken-: Tükenmek, bitmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

düket-: Tüketmek, bitirmek. (KN) (ÖN) (ST)

dükkān: İçinde öte beri satılan yer. (ST)

dülbend: Tülbent. (CA)

dümük: Meşgale, iş, güç. (SN) (VN)

dün: 1. Bir önceki gün, dün. (CA) (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) 2. Gece. (CA) (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

dünki gün: Dün. (BL)

düne-: Gecelemek, geceyi geçirmek. (SN) (ÇMT)

dünek: Sığınak. (TN) (ST)

dünün: Gece, geceleyin. (BL)

dünle: Geceleyin, gece vakti. (BL) (ST)

dünle bas-: Gece baskını yapmak. (BL)

dünle ilet-: Gece yürümek, geceleyin gitmek. (BL)

dünürlük: Hıssımlık. (SN) (ÇMT) (VN)

dünyâ, dünýe: Dünya. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dünyâligi dir-: İnfak etmek, harcamak, yardım olarak vermek. (BL)

dünyâcük: Para pul. (ST)

dünyâdakiler: Kainat, mahlukat, âlem. (BL)

dünyâlık(ğ): Mal, mülk, dünyalık. (ÇMT) (VN)

düpdüz: Çok düz, düpedüz, sade. (CA) (KN) (ST)

düpdüz it-: Düpedüz yapmak. (CA)

düpdüz ol-: Düpedüz olmak. (CA)

dür: 1. İnci. İnci tanesi. (TL) 2. Bildirme eki. (ST)

dür-: Dürmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

düret-: İcad etmek, yaratmak. (CA)

düri-: Örtünmek. (TN)

düril-: Dürülmek. (CA) (TL) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

dürüt-: Diriltmek. (CA)

düriş-: Karşı karşıya gelmek, mücadele etmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dürişmeklik: Savaş. (TN)

dürlen-: Çeşitlenmek, türlenmek. (ÇMT) (VN)

dürlü: Türlü, çeşitli. (CA) (BL) (TN) (TL) (SN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

dürlülen-: Çeşit çeşit olmak. (TN) (VN)

dürr: Sedef, inci. (CA) (ST)

dürr-i yetim: Sedefinde tek olarak çıkan büyük inci, Hz. Muhammed. (CA)

dürt-: Sürmek. (CA) (ÇMT) (VN)

dürtüş-: Tartışmak, ihtilaf etmek. (ÇMT)

dürüd: selam verme, selamlama, selam. (BL)

dürül-: Dürülmek. (TN) (ÖN) (AN) (VN)

dürülücü: Dürülen, katlanan. (CA)

dürüst: Dürüst. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dürüstlik/ķ: Şüphesiz, elbette, kesin olarak, andolsun ki! (BL)

dürüstlk/lik birle: Elbette, gerçekten, and olsun ki! (BL)

dürüş-: Çalışmak, çabalamak, mücadele etmek. (CA) (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

dürüşici: Mücadeleci, çabalayan. (CA) (ST)

dürüt-: Yaratmak, can vermek. (CA) (ST)

düstür: Düstur. Genel kural, yol. (TL)

düş: Rüya. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

düş görmekligi birle: Rüyalanma, bâliğ olma, bulūğ çağı. (BL)

düş yora bil-: Rüya yorabilmek. (CA)

düşde gör-: Rüyada görmek. (CA)

düşü haķķ kıl-: Rühayı gerçekleştirmek. (CA)

düşin söyle-: Rüyasını söylemek. (CA)

düşinde gör-: Rüyasında görmek. (CA)

düşüni gerçekle-: Rüyasını gerçekleştirmek. (CA)

düşüni kışsa eyle-: Rüyasını anlatmak. (CA)

düş-: 1. Kapanmak, eğilmek. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) 2. Düşmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

düşenbe: İkinci gün; pazartesi. (ST)

düşhâr: Müşkil, güç, zor. (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

düşhârlık: Zorlu, güç. (SN) (ÇMT) (VN)

düşmân, düşmen: Düşman. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

düşmân baş-: Düşman basmak.
(CA)

düşmân dut-: Düşman saymak.
(CA) (BL)

düşmân idin-: Düşman edinmek.
(CA)

düşmân ol-, düşmen ol-: Düşman olmak. (CA) (KN)

düşmana ‘acz göster-: Düşmana yenilmek. (CA)

düşmâna tîz ġâlib ol-: Düşmanı çabuk yenmek. (CA)

düşmanlarını helâk it-: Düşmanlarını öldürmek. (CA)

düşmânlarını maġlûb it-: Düşmanlarını yenmek. (CA)

düşmen eyle-: Düşman etmek.
(CA)

düşmen gel-: Düşman gelmek.
(CA)

düşmenden kork-: Düşmandan korkmak. (CA)

düşmenden yana: Düşmandan yana. (CA)

düşmene tevâzu‘ it-: Düşmana alçakgönüllülük etmek. (CA)

düşmeni gör-: Düşmanı görmek.
(CA)

düşmeni kahr it-: Düşmanı kâhiretmek. (CA)

düşmenin öldür-: Düşmanını ölmek. (CA)

düşmenleş-: Düşman olmak, karşılıklı düşman olmak. (CA)

düşmanlık: Düşmanlık. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

düşmanlık et-: Düşmanlık etmek.
(KN)

düşmanlık eyle-: Düşmanlık etmek. (KN)

düşmanlık yönü: Düşmanlık yönü.
(CA)

düşmenlik: Düşmanlık. (CA) (VN)

düşmenünüz üzerine ġâlib ol-: Düşmanınız üzerine zafer kazanmak. (CA)

düşür-: Düşürmek. (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

düşürinil-: Düşürülmek. (ÇMT) (VN)

düşvâr: Güç, zor. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

düşvâr dut-: Zorlamak, icbar etmek. (BL)

düşvâr gün: Zor gün, kıyamet günü. (CA)

düşvâr gün ol-: Zor gün olmak.
(CA)

düşvarlık: Zorluk, güçlük. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

düşvarlık birle dut-: Zorla bir şey yaptırmak. (BL)

düşvârlık ol-: Zorluk olmak. (CA)

dütün: Duman, tütün, is. (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

dütünlen-: Tütünlenmek. (ST)

dütünsüz: Dumansız. (VN)

düz: Düz. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

düz-: 1. Yapmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Uydurmak. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) 3. Hazırlamak. (ST)

düz yazı: Çöl, badiye. (BL)

düz: Ova, düzlük, düz olan. (CA) (SN)

düz yerde ol-: Düz yerde olmak. (CA)

düzdur-: Dizdirmek. (CA) (ST)

düzed-: 1. Dönüp kaçmak. (TN) 2. Haşretmek, derleyip toplamak. (TN) (KN) 3. Düzeltmek; düz, doğru yapmak. (KN)

düzel-: Düzene konulmak. (ST)

düzelt-: Düz hâle getirmek. (ST)

düzet-: Düzleştirmek. (KN) (ÖN)

düzgün: Hile, düzen. (TL) (SN) (ÇMT) (VN)

düzil-: Tanzim edilmek. (KN) (ST) (AN)

düzinil-: Birleşmek, bir araya gelmek. (ÖN)

düzme: Hile, yalan, uydurma. (CA) (TL) (ÖN) (ST) (AN)

düzmece: Uydurma, yalan. Sonradan uydurma. (TL)

düzül-: Dizilmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

düzivirici: Bütün yaratıklara rızıklarını veren, rahman. (TN)

2.6. E

e: 1. Hem. (BL) 2. İmdi. (BL) 3. Kim. (BL) 4. Mı/mi. (BL) 5. Ya. (BL)

ebâ: Peder, baba, ata, eb. (TL)

ebâbîl kuşu: Ebabil kuşu. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ebdân: Bedenler. Tenler. (TL)

ebed: Ebedi olan. (CA) (BL) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ebed kal-: Ebedi olmak, ebediyyen kalmak. (BL)

ebede bol-: Ebediyyen kalmak, devamlı bulunmak. (BL)

ebedî olıcı: Ebedi olan. (CA)

ebedleden ol-: Ebedilerden olmak. (CA)

ebedâ: Asla, hiçbir zaman. (ST)

ebeden: Ebedi olarak. (CA) (TL) (ST)

ebedî: Ebedi. (CA) (KN) (TN) (TL) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ebedî kal: Ebedi kalmak. (CA) (KN)

ebediye: Sonsuz, ölümsüz. (ST)

ebedü'l-ebedîn: Edebiyen. (CA)

ebedü'l-ebedîn kal-: Ebediyen kalmak. (CA)

ebedü'l-ebedîne deġin: Ebediyete kadar. (CA)

ebedîlik, ebedlik: Ebedilik. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

ebedlik ağacı: Ebedilik ağacı, ölümsüzlük ağacı. (CA)

ebedlik → ebedîlik (CA)

ebkâr: Bekârl (TL)

ebkem: Dilsiz. Konuşamayan. (TL)

eblaġ: Daha (en, pek) beliġ, en fasih ve olgunluk derecesine çok yakın olan.

ebleh: Pek akılsız, ahmak, bön, alık. (ST)

ebnā: Oğullar. (ST)

ebrrar: Hayır sahipleri, iyiler, özü sözü doğru olanl (CA) (TL)

ebraş: İnsanın rengini deġiştiren alaca ve miskin eden çok fena bir maddi hastalık ismi. (TL) (KN) (ÖN)

ebrişim: İpek. (KN) (SN) (VN)

ebşâr: Gözler. (TL)

ebsem: Tebessüm eden. (CA) (TL)

ebsem kal-: Sessiz kalmak. (CA)

ebsem ol-: Sessiz olmak. (CA)

ebter: Zürriyetsiz, faydasız, hayırsız. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ebū: Ata, peder. (BL) (TL) (SN)

ebū'l-ḥayr: Hayırlı kimse. (ST)

ebū's-şer: Şerli, kötü kimse. (ST)

ebyât: İki mısradan meydana gelen manzum sözler. (CA) (ST)

ecânib: Ecnebler. Yabancı (TL)

ecdâd: Dedler, büyük babalar, atal (CA) (TL)

ecel: Belirli olan vade, ecel. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ecel ârdınca: Ecel peşinden. (CA)

ecel ir-: Ecel varmak. (CA)

eceli gel-: Ölüm veya yok olması kaçınılmaz duruma gelmek. (KN)

ecel-i ma'lûm: Bilinen ecel. (CA)

ecel-i müsemmâ: İsimlendirilen ecel. (CA)

eceli taqđir eyle-: Eceli takdir etmek. (CA)

eceli yakın gel-: Eceli yaklaşmak. (CA)

ecelin öñürüt-: Ecelin önüne geçmek. (CA)

eceline deġin: Eceline kad (CA)

ecelleri gel-: Ecelleri gelmek. (CA) (KN)

echel: Daha (en, pek) cahil.

ecil: Acele. (CA)

ecir → ecr. (CA) (TN)

ecma'în: Hepsi, cümlesi, tamamı. (CA) (ST)

ecmel: En güzel, çok güzel. (TL)

ecnâs: cinsler, neviler, çeşitler, soylar. (ST)

ecr, ecir: Âhirete ait mükâfat, sevap. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ecr vir-: Mükâfat vermek, ödüllendirmek. (CA) (KN)

ecrini ihsân iden: Ecrini ihsan etmek. (CA)

ecrini zâyî' eyle-: Mükafatını ziyan etmek. (CA)

ecrini zâyî' kııl-: Mükafatını ziyan etmek. (CA)

ecir dile-: Sevap dilemek. (CA)

ecirlerini işle-: Sevaplarını işlemek. (CA)

ecirlerini vir-: Mükafatlarını vermek. (CA) (KN)

ecrâm: Ruhsuz büyük varlıklı Cirmeler. Yıldızl (TL) (ÖN)

ecru'llâh: Allah'ın mükâfatı. (ÖN)

ecsâd: Cesedler. Cisimler. Tenler. Vücutl (TL)

ecsâm: Cisimler. (TL)

eczâ: Parçalar, kısıml (CA) (TL) (KN) (ÖN)

ed-: İsimlerle birlikte kullanılarak yardımcı fiil oluşturur. (ÇMT) (VN)

edâ: Borcu ödeme, yerine getirme. (CA) (TL) (ST)

edâ ét-: Yerine getirmek. (KN)

edâll: Çok sapık, çok dalâlette. (TL)

edeb: İyi terbiye, edep, zariflik. (CA) (TL) (ST)

edebile-: İnsanın hataya düşüp utanılacak şeyler yapmasını önleyen, yerinde ve ölçülü hareket etmesini sağlamak. (ST)

edebilen-: Terbiye edilmek. (ST)

edebsüzlik: Edepsizlik. (CA)

édin-: Edinmek, sahiplenmek. (KN) (ST)

ediş-: Karşılıklı yapmak. (VN)

ednâ: Az, pek az. (CA) (TL) (ST)

ef'âl: İşler, ameller. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

ef'âl-i hac: Hac işleri. (CA)

ef'âli hüccet: Delil işleri. (CA)

ef'âlini haber vir-: İşlerini haber vermek. (CA)

efdal: Daha faziletli, en üstün. (SN) (ÖN) (ST)

efendi: Sahip, saygın, terbiyeli. (CA) (KN) (ST)

efk: Döndürmek. (BL)

eflâk: Felekler, gökler. Dünyalar, âlemler. Asumanl (TL) (ST)

efşah: Daha fasih. En fasih. Pek çok güzel ifade. (TL)

efsâne: Masal. (BL)

efsün: Büyü, sihir. (CA) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

efsüs: Alay, istihza. (BL)

efsüs kıl-: Alay etmek. (BL)

efsüs kılıcı: Alay eden, alaya alan, müstehzi. (BL)

efzal: Daha üstün. (CA) (TL) (KN)

efzal kıl-: Daha üstün yapmak. (KN)

efzal ol-: Daha üstün olmak. (KN)

efzallık: Üstünlük. (KN)

eg-: 1. Eğmek, tabi olmak. (CA) (TN) (TL) (ÇMT) 2. Eğmek. (CA) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) 3. Değiştirmek, çevirmek, bozmak. (VN)

eger: 1. Eğer. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Veya, ya da (BL) (TL) (SN) 3. Sonra (BL) 4. Ne zaman ki, -dığında. (BL)

egerçi: Eğer. (CA) (TL) (KN) (ÖN)

egil-: Eğilmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

egil kesici: Vücuttan ruhu yumuşakça çıkaran. (TN)

egil kesiş-: Vücuttan ruhu yumuşakça çıkarmak. (TN)

egin: Sırt, arka, üst baş. (CA) (ST)

egir-: Eğirmek. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

egirt-: Kuşatmak. (TN) (ST) (ÇMT)

egle-: Geçıştirmek, oyalamak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ST) (VN)

egleyici: Alıkoyan. (CA)

eglen-: Vakit geçirmek, beklemek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

eglenü dur-: Bekleye durmak. (CA)

eglenici: Bekleyen, vakit geçiren. (CA) (TN) (SN)

egri: Eğri. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

egri gidici: Yanlış yolda olan. (CA)

egri gözlü: Çakır gözlü. (BL)

egri ol-: Eğri olmak. (CA)

egri yol: Yanlış yol. (CA)

egril-: Yanılmak, saptırmak. (TL)

egrilik: Yanlışlık, yanlış olan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

egrilik it-: Yanlışlık yapmak. (CA)

egriliksiz ol-: Doğru olmak, yanlışsız olmak. (CA)

egse-: Sakınmak; kapamak, yummak. (BL)

egsü: Yarıısı yanmış odun, ucu ateşli odun. (VN)

egzi: Ezgi. (ST)

eḥad: Bir tek olan, bezersiz olan, Allâh. (CA)

ehadden kork-: Allâhtan korkmak. (CA)

ehadi şerîk kıl-: Allâhı ortak yapmak. (CA)

ehaqq: Daha layık, müstahak. (CA)

ehass: En hassas, en hisli. (KN) (ÖN)

ehâta: Çevirme, kuşatma, kavrayış. (CA)

ehâta it-: Çevirmek, kışatmak, kavramak. (CA)

ehil: Dost, sahip, usta, ehil. (CA) (TL) (KN) (ST) (ÇMT)

ehillerine dön-: Ehillerine dönmek. (CA)

ehillerine ziyân it-: Ehillerine ziyan etmek. (CA)

ehl-i ‘ayâl: Aile, akrabal (CA)

ehl-i baġî: Azgın halk, yolan çıkmış halk. (CA)

ehl-i beyt: Ev halkı, aile. (CA)

Ehl-i Beyt-i Rasûl: Hz. Muhammed’in evi, ailesi. (CA)

ehl-i cennet: Cennet ehli. (CA)

ehl-i ġâfil: Habersizler, gaflette olanl (CA)

ehl-i hidâyet: Hidayet ehli. (CA)

ehl-i îman: İman ehli. (CA)

ehl-i îman: İman ehli. (CA)

ehl-i kâfir: Kafir ehli. (CA)

ehli kâfir: Kafir ehil. (CA)

ehl-i kitâb: Kitap ehli. (CA) (ÇMT)

ehl-i Medîne: Medine ehli. (CA)

ehl-i Medyen: Medyen halkı. (CA)

ehl-i Mekke: Mekke ehli. (CA)

ehli Mescid-i Harâm: Kabe halkı, (Mescid-i harâm Mekke’de, ortasında Ka’be’nin bulunduğu Cami – i Şeriftir). (CA)

ehl-i se‘âdet ve necât: Mutluluk ve kurtuluş ehli. (CA)

ehl-i uçmak: Cennet ehli. (CA)

ehl-i zâlim: Zulûmkarlar, zulm ehli. (CA)

ehline beyân it-: Ehline beyan etmek, ehline açıklamak. (CA)

ehline buyur-: Ehline buyurmak. (CA)

ehline dön-: Ehline dönmek, halkına dönmek. (CA)

ehline eyit-: Ehline söylemek. (CA)

ehline tapşurul-: Ehline bırakılmak. (CA)

ehlüñi givür-: Halkını çevirmek. (CA)

ehl: 1. Aile, maiyet, eş. (BL) (TN) (KN) (ÖN) 2. Halk, topluluk. (BL) (ÖN) (SN) 3. Sahip, ehil. (BL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 4. Bir cemaate, topluma mensup bulunanlar. (VN)

ehliyyet: Yeterlik. Bir işin ehli olduğuna dâir vesika. İktid Liyâkat. İstihkak. Meharet ve mensubiyet. (TL)

ehvâ: Nefsin istek ve arzuları. Muhabbetler. Hahişler. (TL)

ehvâl: Korkunç, dehşet verici şeyler. (ST)

ejderhâ: Ejderha. (CA) (TN) (TL) (SN) (ST) (VN)

ejdehâ ol-: Ejderha olmak. (CA)

ek-: Ekmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

eğall: En az ,en aşağı. (ST)

ekber: Çok büyük. (CA) (TL)

ekin: Ekin, tarla. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ekinin oda ur-: Ekinini ateşe vermek. (CA)

ekinüñüz yiri: Ekin yeriniz. (CA)

ekinci: Ekinici, ekin eken. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ekinlik: Ekin olan yer. (ÖN) (ST)

ekinlü: Ekinli. (TN) (SN)

ekiz: İkiz. (VN)

ekmâm: Tomurcuk. (CA)

ekmel: Mükemmel, en kâmil, eksiği olmayan, en mükemmel. (TL)

ekrem: Çok cömert, en kerim. (ST)

eks-: Eksiltmek, azaltmak. (SN) (ÇMT) (VN)

ekse (eksa): Üstüste. (SN)

ekse-/eksi-: Eksilmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÇMT) (ST)

eksimeklik: Eksiltme, azaltma. (BL)

eksenil-: Eksilmek, azalmak. (ÇMT)

ekşer: Çoğunluk, daha çok. (CA) (TL) (KN) (SN) (ST)

eksik, eksük: Eksik. (CA) (SN) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

eksük et-: Azaltmak, eksiltmek. (KN)

eksük eyle-: Azaltmak, eksiltmek. (KN)

eksük kııl-: Azmak, yoldan çıkmak, itaat etmemek. (BL)

eksiksiz: Eksiksiz, noksansız. (KN) (ST)

eksil-: Eksilmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

eksildil-: Eksiltmek, azaltılmak. (ÇMT)

eksilet-: Eksiltmek. (AN)

eksilt-: Eksiltmek. (CA) (KN) (ÖN) (AN)

eksimeklik: Eksiltme. (TN)

eksimeg-: Eksime. (CA)

eksinil-: Azaltılmak. (VN)

eksirek: Daha eksik. (CA)

eksü-: Eksiltmek. (ÖN)

eksücek: Eksikçe. (ST)

eksüklig: Eksiklik. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT)

eksükre: Daha az. (TN) (SN) (ST)

eksüksüz: Eksiği olmayan. (KN) (ÖN) (ST)

eksit-: Eksiltmek. (TN)

eksüt-: Eksiltmek, kısaltmak. (BL)

ekşi: Ekşi. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ekşi-: Sirke veya limon tadında olmak. (ST)

ekşiyici: Eksiltten. (TN)

ekvab: Küpler, büyük su kapları. (ST)

ekvân: Alemler. Mahlûkl Varlıkl Oluşl (TL)

el: El. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

eline yapış-: Eline yapışmak, elini tutmak. (CA)

ellerin tut-: Ellerini tutmak. (CA)

elüm ur-: Elimi vurmak. (CA)

el: 1. El. (CA) (TN) (ÖN) 2. Yurt. (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

el çek-: Bırakmak, terketmek. (CA)

el dart-: Bırakmak, terk etmek. (BL)

el getir-: El kaldırmak. (CA) (BL)

el götür-: 1. Tutmak, bırakmamak. (BL) 2. El kaldırmak, söylemek, (Allah'a) hitap etmek. (BL)

el tun-: El vermek, yardım etmek. (CA)

el ur-: Dokunmak, el vurmak. (CA)

el yoğama-: El sürmek, dokunmak. (CA)

el-amân: Yardım ve şikâyet edatı olarak "aman, medet" anlamındadır. (ST)

el- 'aynu hâk: "Ben Hakk'ım, Hakk'tan gayri değilim" anlamında. (ST)

elâ: Arabçada söze başlarken kullanılır. (TL)

el'ân: Simdiki halde, henüz, hâlâ, daha, bu ana kadar, şu anda.

elbet: Elbet, süphesiz. (CA)

elbetde → elbette. (CA) (TL)

elbette, elbetde: Elbette, süphesiz. (CA) (TL) (ST)

elçi: Elçi. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

elem: Acı, üzüntü, dert, keder, elem. (KN) (ÖN) (ST)

elemsüz: Dertsiz, kedersiz. (ST)

elestü: Yaratılış. (CA) (TL)

elestü 'âlemi: Dünyanın yaratılışı, alemin yaatılışı. (CA)

elet-: Alıp gitmek, götürmek, yürütmek. (ÇMT)

el-hadîş: Hz. Muhammed'in söz ve davranışları. (ST)

elhamduli'llah: Allah'a şükürler olsun. (ST)

el-hâşıl: Hasılı, sözün özü, kelâmın lübbü, neticesi, kıyası, kısacası. (ST)

elîm: Acı, azap. (CA) (BL) (TL) (ÖN) (ST)

elli: Elli, sayı. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ellü → elli. (CA) (TN) (SN)

elt-: İletmek. (CA)

elvâh: Levhal (CA) (KN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

elvân: Renkler. (CA) (ST)

em: Bel. (BL)

em-: Emmek. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

emân: İmdat dileme, af dileme, bağışlama. (CA) (VN)

emân ol-: Bağışlamak. (CA)

emân vir-: Sığınma hakkı vermek. (CA)

emân yöni: Af yönü. (CA)

emâna delîl: Af, bağışlama. (CA)

emânet: Emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya, emanet. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

emânet eyle-: Emanet etmek. (CA) (KN)

emânet ko-: Geçici bir süre için bırakmak. (KN)

emânet ver-: Geçici bir süre için vermek. (KN)

emânete konacak yir: Güvenle konacak yer. (CA)

emânetleri tapşur-: Emanetleri korumak için birine vermek, ısmarlamak. (CA)

emânet vèr-: Geçici bir süre için vermek. (KN)

emcek: Meme. (CA) (TN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

emek: Emek, zahmet, iş, çaba. (CA)

emekleri maqbûl ol-: Emekleri kabul olmak, emekleri geçerli olmak. (CA)

emeklen-: Şikâyet etmek, ağlayıp sızlamak. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

emel: İş, amel. (CA) (ST)

emer: Meme emecek yaşta olan. (ST)

emîn: Emin, güvenli. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

emîn eyle-: Güvendirmek. (CA) (TN) (KN)

emîn it-: Güvendirmek. (CA)

emîn ol-: Emin olmak, güvende olmak. (CA) (TN) (KN)

emîn şehir eyle-: Güvenilir şehir yapmak. (CA)

emîn yer: Emniyetli yer. (CA)

emn yir: Güvenli yer, emniyetli yer. (CA)

emînlik: Eminlik. (CA) (BL) (TN) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

emir, emr: Emir, buyruk. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN) (AN)

emirlerini bildir-: Emirlerini bildirmek. (CA)

emr eyle-: Emretmek. (CA)

emr gel-: Emir gelmek. (CA)

emr in-: Emr inmek. (CA)

emr it-: Emretmek. (CA)

emr kıl-: Emretmek. (BL)

emri dutma-: Asi olmak, isyan etmek, itaat etmemek. (BL)

emr-i ma'rûf nehy-i münker: Şeriatin kanunlarına göre emir ve yasaklarına göre yaptırımama. (CA)

emr-i münker: Münker emir, kabirdeki sorgu meleklerinden birinin adı. (CA)

emr-i şer': Şeriat emri. (CA)

emire'l-mü'min: Müminlerin emiri, halife. (ST)

emlâk: Ev, mal, mülk. (CA) (ST)

emles: Düz, pürüzsüz. (ÖN)

emmâ: Ama. (CA)

emmâre: Emreden, emredici. (CA)

‘emmi: Amca. (CA)

‘emmü: Amca. (CA)

emn: Eminlik, rahatlık. (ST)

emrâz: Hastalıklar. (SN)

ems: Düñki gün. (BL)

emsâl: Benzer, eşler, örnekler. (CA) (TN) (ST)

eme': Kıravaş. (BL)

emvâl: Mülkler, para ile alınan şeyler. (CA)

emvât: Ölüler.

emzük: Emzik. (ST)

emzür-: Emzirmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

emzürici, emzürücü: Emziren, emzirici. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST)

emzürücü → emzirici. (CA)

emzürt-: Emzirtmek, emzirmek. (ÇMT) (VN)

en: Genişlik, en. (CA) (KN) (ST) (ÇMT)

eñ: Daha, daha çok. (CA) (ST)

en-: İnmek, nazil olmak. (CA) (ST)

enince: Genişliği kad (CA)

ena'illâhü a'lemü: Alemlerin Allâhı. (CA)

en'âm: Kır'an'da bir surenin ismi. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

en'âmdan yarat-: Hayvanlardan yaratmak. (CA)

enâr: Nar. (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

enbâr u vaţan: mal, mülk sakladığı mekan ve vatan edinir (kendisine).

enbâz: Ortak. (BL)

enbiyâ: Nebiler, peygamberler. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

encek: Yenmiş yaprak. (CA)

encekler it-: Yenmiş yapraklar yapmak. (CA)

encir: İncir. (CA) (SN) (ST) (VN)

endâm: Vücut, beden. (CA) (KN) (ÖN)

endâz: Ölçü, enzade. (AN)

endâze: Tahmin, takdir. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

endâze kıl-: Tayin etmek, takdir etmek. (BL)

endâzele-: Takdir etmek, (birşeyin) yerini belli etmek, yerini tayin etmek. (TN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

endâzelü: Takdir edilmiş, kararlaştırılmış. (BL)

endâzelü halka: Dokunmuş, örülmüş zırh. (BL)

endirilmiş: İndirilmiş olan. (CA)

endişe: Kaygı, endişe. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

endişe eyle-: Düşünmek, fikretmek. (KN)

endişe it/d-: Düşünmek, tefekkür etmek. (BL)

endişe kıl-: 1. Düşünmek. (BL) 2. Şüphe etmek, şüpheyeye düşmek. (BL) (KN)

endür-: İndirmek. (KN) (ÇMT)

eñek: Çene, gerdan. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ene rabbükümü'l-‘alā: “Ben sizin en yüce rabbinizim.” anlamında. (ST)

enfâs: Nefesler, soluklar. (ST)

enfüsenā: ‘Kendimiz’ manasına gelen bir söz. (ÇMT)

engür: Üzüm. (BL)

enhâr: Irmaklar, nehirler. (CA)

enîs: Evcil. (ST)

eniş: İniş. (CA)

ennâ: Nice. (BL)

eñlü: Yanaklı, yüzlü. (ST)

enşâr: Yardımcılar, Medineli sahabeler. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

enşar-ı şafâ: Safa koruyucuları, Safa yardımcıları. (CA)

enşârî: Medine’deki Evs ve Herzec kabilelerine mensup olan. (KN) (ST)

eñse: Arka, ense. (CA) (ST)

eñselerine dönder-: Arkalarına çevirmek, enselerine döndermek. (CA)

eñsesinden boğazla-: Enselerinden boğazlamak. (CA)

ente: Sen. (BL)

envâ‘: Çeşitler. (ST)

envâr: Nurlar. (CA)

envâr-ı îmân: İmanın nurları. (CA)

epsem: Ses çıkarmayan, susan, sessiz. (ÖN) (ST) (AN)

epsem ol-: Sessiz olmak, ses çıkartmamak. (KN)

er: Eş, koca, erkek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

er görmiş: Evlenmiş olan (kadınlar). (CA)

er eyle-: Erkek yapmak, erkek olarak yaratmak. (CA)

er kardeş: Erkek kardeş. (CA)

ere var-: Kocaya varmak. (CA)

eri ölmüş: Kocasını ölen (kadın). (CA)

erinden ayrıl-: Eşinden ayrılmak. (CA)

erinden ğayrı: Eşinden başkası. (CA)

erinden kork-: Kocasından korkmak. (CA)

er-: Ermek. (CA) (BL) (KN) (ST) (ÇMT) (AN)

erâcîf: Yalan sözler, uydurmalar. (CA)

erâzile: Reziller, yüzüstüler. (BL)

erbâb: Erbap, usta. (CA)

eren: 1. Erkek, kahraman, yiğit. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
2. İnsan. (BL) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) 3. Koca, eş, zevce. (BL) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

erhâm: Rahim, hısımlar. (CA)

erhame'r-râhimîn: Merhametlilerin en merhametlisi. (ST)

ergen: Bekar. (ST)

ergilik: Eğrilik, kötülük. (CA) (AN)

ergilik dile-: Eğrilik dilemek, kötülük istemek. (CA)

ergür-: Ulaştırmak, erdirmek.

erhâm: Döl yatakları. (ST)

eri-: Erimek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

erimiş pirinç: Erimiş bakır. (BL)

erici: Eren, ulaşan. (KN)

erid-: Eritmek. (ST)

eridil-: Eritilmiş. (TN) (AN)

eridilin-: Eritilmek. (ÇMT) (VN)

erihâ: Eriha. (CA)

erinil-: Ele geçirilmek, yetişilmek, yakalanmak. (ÇMT) (VN)

erir-: Ulaştırmak, erişirmek, isabet ettirmek. (ÇMT)

eriş-: Erişmek. (CA) (BL) (KN) (ÇMT)

erişi bar-: Akmak, akıp gitmek. (BL)

erişici: Erişen. (CA)

erişdür-, erüşdür-: Eriştirmek. (CA) (KN)

erüşdür→ erişdür-: (CA)

erişil-: Erişilmek. (CA)

erit-: Erimiş hâle getirmek, eritmek. (ÖN) (SN) (ÇMT)

erkân: Kural, kaide. (KN) (ÖN) (ST)

erkeçük: Küçük erkek çocuğu. (CA)

erkegi → **erkek.** (CA)

erkek, erkeg: Erkek. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

erkeklü dişilü: Erkekli kadınlı. (CA)

erkin: Erimiş. (CA)

erlen-: Kadın kocaya varmak, evlenmek. (ÖN)

erlik: Erkeklik. (BL)

erlü: Evli (kadın için). (CA) (TN) (SN) (VN)

ersüz: Evli olmayan. (SN) (ÇMT) (VN)

erte: Sabah, şafak vakti. (ST) (ÇMT)

ertecek: Sabahtan, erkenden. (ÇMT)

ertele-: Sabahlamak. (ÇMT)

erük: Şeftali, kayısı, erik gibi meyvelerin genel adı. (VN)

ervâh: Canlar, hayatın cevherleri. (CA) (ST)

ervene: Bir cins diş devesi, dilimizde boz renkli diş deveye ervene derler. (SN)

erzağ: Rızıklar, yiyecek içecek maddeler. (ST)

erzânî: Layık görülmei liyakat. (ST)

erzânî kııl-: Layık görmek. (CA)

erzel: En rezil. (ST)

es-: Esmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

eşah: Gerçek. (CA) (ST)

eşâs: Mâl. (BL) (KN) (ÖN)

esâsla-: Kurmak, bina etmek, inşa etmek. (ÖN)

esâtîr: Uydurma hikayeler. (CA)

eşayâhâh: İnsanları bir araya getirmek üzere yüksek bir yerden söylenen söz. (ST)

esbâb: Sebepler, vasıtalar. (CA) (ST)

esbâb-ı ma'îşet: Gecim vasıtası, geçim kaynağı. (CA)

esdür-: Estirmek. (CA) (ST)

esen: Sağ salim, rahat, sağlığı yerinde. (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

esenle-: Öteki dünyada mükâfat almak. (KN) (TN) (VN)

esenleş-: Öteki dünyada mükâfat almak. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

esenlik: Selam. (TN)

eşer: İz, nişan, bir kimsenin meydana getirdiği şey, basılmış kitap. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

esfel: Sefiller, en sefil. (CA) (KN) (ST)

eşhâb: Sahabeler, sahipler. (CA) (ÖN)

esici: Esen. (KN) (TN) (SN) (ST)

eşim: Günahkar, suçlu. (ST)

esîr: Esir. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

esîr aldır-: Esir aldirmek. (CA)

es̱ir eyle-: Esir etmek. (KN)
es̱ir it-: Esit etmek, asir almak. (CA) (KN)
es̱ir kııl-: Esir etmek, esir almak. (BL)
es̱ir ol-: Esir olmak. (CA) (KN)
es̱irleri fidye it-: Esirleri fidye etmek. (CA)
esirge-: Esirgemek. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
esirgecirek: Daha esirgeyici. (CA)
esirgeñ-: Esrigenmek. (CA)
esirgenil-: Esrigenilmek. (CA)
esirgeyeci: Esirgeyici, esirgeyen. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST)
esirgeyicirek: Daha esirgeyici. (CA)
es̱irlik: Tutsaklık, es̱aret. (ST)
es̱kâl: Ağır yükler, ağır şeyler. (TL)
eski: Eski. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (AN)
eski-: Eskimek. (CA) (TN) (SN) (ST) (VN)
eskit-: Eskitmek. (ST)
esleme: En sağlam, en emin (CA) (ST)
es̱mâr: Meyveler, yemişler. (TL)
es̱nâ: Ara, aralık, vakit, sıra. (CA) (TL)
es̱nâf: Sınıf. (KN) (ÖN)
esnam: Put. (KN) (ST)
esrâr: Sır. (CA) (ST)

esrük: Sarhoş. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
esrüklik: Sarhoşluk. (KN) (ÖN)
e's-selâmu 'aleyküm: Allah'ın selamı üzerinize olsun. (ST)
esved: Siyah. (CA) (AN)
eş: Yakın, akraba. (KN) (TN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)
eş-: Eşmek. (CA)
eş 'âr: Şiirler. (CA) (ST)
eşedd: Şiddetli. (ST)
eşeddirek: En şiddetli, daha şiddetli. (ST)
eşek: Eşek. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
eşek âvâzı: Eşek sesi. (CA)
eşğâl: İşler, güçler. (ST)
eşhür: Aylar (CA)
eşhür-ı hürum: Haram ayl (CA)
eşig: Dışarısı, kapının dışı. (CA)
eşiginden gir-: Kapısından girmek. (CA)
eşik: Eşik. (KN) (ÖN) (ÇMT)
eşit-: Dinlemek, duymak . (ÇMT) (VN)
eşitdür-: Duyurmak, işittirmek. (ÇMT) (VN)
eşitdürül-: Duyurulmak. (VN)
eşkâl: Biçimler, suretler, tarzlar. (ST)
eşkere: Apaçık. (CA) (SN)

eşkere düşman: Apaçık düşman. (CA)

eşkere düşmen: Açıkça düşman, apaçık düşman. (CA)

eşkere düşmen ol-: Apaçık düşman olmak. (CA)

eşkere gör-: Apaçık görmek. (CA)

eşkere gör-: Açıkça görmek. (CA)

eşkere hüccet eyle-: Apaçık delil yapmak. (CA)

eşkere it-: Açıklamak, aşikar etmek. (CA)

eşkere ol-: Aşikare olmak. (CA)

eşkere olun-: Aşikar olunmak. (CA)

eşkere söyle-: Apaçık söylemek, aşikare söylemek. (CA)

eşkere şükr it-: Aşikare şükr etmek. (CA)

eşkere ziyân it-: Açıkça ziyan etmek. (CA)

eşkere ziyân idici: Apaçık ziyan eden. (CA)

eşrâr: Şerliler, kötüler. (CA)

eşref: En şerefli, en aziz, pek muhterem. (ST)

eş'sirk: Allah'a ortak koşmak. (VN)

eşyâ: Nesneler, şeyler. (CA)

et: Et. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

et geyür-: Etle kaplamak, kemiklerin üzerini etle kaplamak, et giydirmek. (CA)

et paresi: Et parçası. (BL)

et üleş-: Et paylaşmak, et bölüşmek. (CA)

et yi-: Et yemek. (CA)

etden temâm ol-: Etten meydana gelmek. (CA)

ete dönder-: Ete çevirmek, ete dönüştürmek. (CA)

eti sünnüklere dönder-: Eti kemiklere çevirmek. (CA)

et-: Yapmak, etmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

etbâ': Tabi olanlar, bağlı olanlar (KN) (ÖN) (ST)

êtdür-: Etmek, eylemek işini yaptırmak. (KN)

etek: 1. Etek. (CA) 2. Üreme organı. (CA)

etegine üfür-: Döllendirmek. (CA)

etmek: Ekmek. (CA) (KN) (ST) (ÇMT)

etmek yi-: Ekmek yemek. (CA)

etmeksüz: Ekmeksiz. (ST)

eṭrâf: Taraflar, yanlar, canibler, yönler. (CA) (TL) (ÖN) (ST)

eṭvâr: Tavırlar, haller, davranışlar (TL)

ev: Ev, dünya. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ev yap-: Ev yapmak. (CA)

ev-: Acele etmek. (ST) (ÇMT)

evbâş: Ayak takımı.

evc: Yüksek, bir şeyin en yüksek noktası. (CA)

evce çık-: Yüksekçe çıkmak. (CA)

evcâ': Ağrılar, acılar, sızılar. (ST)

ever-: Evlendirmek. (CA)

evet: Evet. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

evici: Aceleci. (ST)

evir-: Çevirmek.

eviş-: Usanmak. (TN) (ST) (ÇMT)

evkat: Vakitler. (ST)

evlâ: Daha uygun, daha layık. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

evlâ-ter: Daha layık, daha iyi. (BL)

evlâ vecih ol-: Daha güzel, uygun olmak. (CA)

evlâd: Evlatlar, çocukl (CA) (ST)

evlen-: Evlenmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

evlendür-: Evlendirmek. (KN) (ÖN) (AN)

evlenmeklik: Evlenme, nikah. (SN) (ÇMT) (VN)

evliyâ: Veliler. (CA) (ST)

evlü: Evli. (CA) (ST)

evran: Yılan, ejderha. (BL) (ST)

evsať: Orta, orta halli. (CA)

evtâd: Direkler, kazıklar. (ST)

evvab: Allah'a sımsıkı bağlı, sofu, zahid. (ST)

evvel: 1. Önce (CA) (TN) (TL) (ÖN) (ST) (VN) 2. İlk defa. (CA) (TL) (KN) (ST)

evvel başla-: Önce başlamak. (CA)

evvelen: İlk olarak. (CA)

evvel hâlümüze dönderil-: İlk halimize dönderilmek. (CA)

evvel i'tikâd iden ol-: İlk inanan olmak. (CA)

evvel kerre: İlk defa, ilk sefer. (CA)

evvel nehâr: İlk sabah, sabah erken. (CA)

evvel tapanlar: Önce tapanl (CA)

evvel yarat-: Önce yaratmak. (CA)

evvel yarat-: Önce yaratmak. (CA)

evveli yok, âhîri yok: İlki sonu yok. (CA)

evvelâ: İlk olarak. (ST)

evvelki: Önceki, daha önceki, daha önce olan. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

evvelkilerün hikâyetleri: Öncekilerin hikâyeleri. (CA)

evvelkilerün sünneti: Öncekilerin sünneti. (CA)

ey: Çağırma, hitap şekli. (CA) (TN) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

ey-: Demek, söylemek. (TN) (SN) (ST)

eyā: Yoksa. (ÖN)

eyd-: Demek, söylemek. (SN) (ST)

eydici: Sözcü, söyleyen, diyen. (TN) (SN)

eydil-: Söylenilmek, denilmek. (TN) (KN) (SN) (VN)

eydinil-: Söylenilmek, denilmek. (TN)

eydiş-: Söyleşmek. (SN) (VN)

eydür-: Söyletmek. (ST)

eye: Malik, sahip. (CA) (TN) (ÖN)

eyegü: 1. Yan taraf, yan. (ÇMT) (VN) 2. Eye kemiği, sırt. (BL)

eyer: Eyer. (CA)

eyger: Enir denilen bir cins yaban mersini. (CA)

eyegü: Eye kemiği, sırt. (BL) (TN) (SN)

eyi: İyi. (CA) (ÇMT)

eyili yetli: İyi şakalı (söz). (CA)

eyil-: İyileşmek, şifa bulmak. (SN)

eyir-: Seçmek. (VN)

eyis: Eğlenme. (CA)

eyit-, eyüt-, eyt-: Söylemek, konuşmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

eydi vir-: Konuşmak, hemen söylemek. (CA)

eyidil-: Denilmek, söylenmek. (ÖN) (VN)

eyle: Öyle, o şekilde. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

eyle bola kim: Öyle ki, sanırsın ki, sanki, tıpkı. (BL)

eyle eyle-: Öyle yapmak. (CA)

eyle görin-: ... gibi görünmek. (BL)

eyle kim: Öyle ki, o ki; onun gibi, gibi. (BL)

eyle ol-: Öyle olmak. (CA)

eyle-: 1. Etmek, yapmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Vermek, ihsan etmek. (BL) 3. Saymak, hesap etmek. (BL) 4. Açıklamak, apaçık göstermek. (BL) 5. Başı dönmek, şaşkına dönmek. (BL) 6. Kazanmak. (BL) 7. Hazırlamak. (BL) 8. Çevirmek, döndürmek. (BL)

eyle eyle-: Öyle yapmak. (CA)

eyleyi vir-: Etmek, yapmak, hemen yapmak. (CA)

eylemeklik: Hesap etme, sayma, sayı (BL) (VN)

eylen-: Yapılmak. (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

eylenil-: Yapılmak. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

eyleş-: Karşılıklı yapmak, etmek. (SN) (AN) (VN)

eylet-: Ettirmek. (KN) (ÖN)

eylik → eyülük. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN)

eyleyici: Yapan, eden. (CA) (KN) (SN)

eyrek: Birçok, pek çok. (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

eyt-: Söylemek. (ST) (VN)

eyü: 1. İyi. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN) 2. İyilik eden, iyi davranan, güzel hareketlerde bulunan. (BL) 3. Meşru, helal. (BL) 4. Çok, bol, bereketli. (BL) 5. Doğru, yalan olmayan. (BL)

eyü 'avrat: Namuslu kadın. (BL)

eyü 'amel işle-: İyi il yapmak. (CA)

eyü bol-: Güzel olmak, iyi olmak. (BL)

eyü dut-: İyi davranmak, iyilikle muamele etmek. (BL)

eyü eren: Namuslu erkek. (BL)

eyü eyle-: Onarmak, iyileştirmek, düzeltmek, yoluna koymak. (BL)

eyü iş: Faydalı iş, salih amel. (BL)

eyü kelecı: İyi söz. (CA)

eyü kıl-: Elverişli kılmak, ıslah etmek. (BL)

eyü kıl: İyi kul. (CA)

eyü niyyet: İyi niyet. (CA)

eyü söz söyle-: İyi söz söylemek. (CA)

eyü sözi gerçekle-: İyi sözü doğrulamak. (CA)

eyü şüret: İyi yüz, iyi sima. (CA)

eyü yola kulağuzla-: İyi yola yönlendirmek. (CA)

eyülerden ol-: İyilerden olmak. (CA)

eyüce: İyice. (CA)

eyülik → eyülük. (CA)

eyülük, eyülik, eylik, eylük,: İyilik. (CA) (KN) (ST)

eylük bir-: Faydalandırmak, nimet vermek, refah içinde yaşatmak. (BL)

eylük edici: İyilik eden. (KN)

eylük et-: İyilik yapmak. (KN)

eylük eyle-: İyilik yapmak. (KN)

eylük kıl-: Nimet vermek, ihsanda bulunmak. (BL)

eyüligine şanuklık vir-: İyiliğine şahitlik yapmak. (CA)

eyüle-: Temize çıkarmak, aklamak. (KN)

eyülük: İyilik, lütuf, faydalı iş. (ÇMT) (AN) (VN)

eyürek, eyürıraç: Daha iyi. (CA)

eyürekine uy-: Daha iyi olana uymak. (CA)

eylük → eyülük. (CA) (BL) (KN)

eyüt→ eyit-. (CA)

ey(i)t/d-: 1. Demek, söylemek. (BL) (TN) (ÖN) (SN) 2. Söylemek, anlatmak, hikaye etmek, vasfetmek. (BL) 3. Anmak, zikretmek. (BL) 4. Dua etmek, tapmak. (BL) 5. İddia etmek, sanmak, zannetmek. (BL)

eyrek: Çok, daha çok. (ÇMT)

eyvâ: Eyvah. (KN)

eyyâm: Günler, gündüzler, zaman, devir.
(CA) (ST)

eyyâmı geç-: Günü geçmek, devri geçmek. (CA)

eyyâm-ı teşrîk: Ortaklık günü.
(CA)

eyyâm-ı 'uḳûbet: Ceza günler, ceza günü, kıyamet günü. (CA)

emn eyyâmı kıl-: Emniyetli gün yapmak. (CA)

ez: Az. (CA)

ez-: Ezmek. (ST)

ezâ: Yakma, incitme. (CA) (ÖN) (ST)

ezâ ol-: İncitmek. (CA)

ez'âf: Bir şeyi iki misli yapan fazlalıklar, katlar. (CA)

ez'âf-ı muzâ'âf: Kat kat pek çok.
(CA)

ezân: Mslümanların ibadetlerinden olan namaz için davet, ezan. (CA) (ST)

ezberle-: Ezberlemek. (CA) (ST)

ezel: Başlangıcı olmama, öncesizlik. (CA)
(KN) (ÖN) (ST) (AN)

ezel kâlemi: Allâh'ın gücü, Allâh'ın kudreti. (CA)

ezel kâlemi ḥaḳḳîçün: Allâh'ın kudretine and olsun. (CA)

ezelden 'afv eyesi: Ezeli başlayan, Allâh. (CA)

ezelden ulu ol-: Ezelden ulu olmak.
(CA)

ezelen ve ebeden: Ezeli ve ebedi olarak. (CA)

ezelî: Öncesiz, başlangıçsız. (ST)

ez-feza ': Korkudan, ümitsizlikten. (ST)

eẓġâşü: Karmakarışık. (CA)

ezil-: Ezilmek. (ST)

ezlâm: En zalim. (CA) (KN) (ÖN)

ezr: Bâzû, bâzû. (BL)

ezvâc: Eşler. (KN)

ezz: Depredinilesi. (BL)

2.7. F

fâcir: Günah işleyen, günâhk (CA) (KN)
(ÖN) (ST)

fâḥiş: Ahlaksız, taşkın, mübalagalı. (CA)

fâḥişe: Ahlaksız kadın. (CA) (KN) (ÖN)

fâḥişe işle-: Günah işlemek. (CA)

fahṛ: Gurur duyma. (CA) (ÖN) (SN) (ST)
(ÇMT) (AN) (VN)

fahṛ it-: Gurur duymak. (CA) (KN)

fahṛlan-: Gururlanmak. (CA) (KN) (ÖN)
(ST)

fahṛlanıcı: Gurur duyan. (CA)

fahṛleş-: Karşılıklı gurur dukmak. (CA)

faḥṣ: Kötü söz, iş.

fâide: Fayda, menfaat. (BL) (ÇMT)

fâide kııl-: Yararlandırmak,
faydalandırmak. (BL)

fa‘il: İşleyen, yapan. (CA)

faḳıl-: Verilen sözü yerine getirmek. (CA)

faḳīh: Fıkıh ilminin üstadı, anlayışlı, zeki.
(CA) (ST) (ÇMT) (VN)

faḳīh ol-: Anlayışlı olmak, zeki
olmak. (CA)

faḳīr: Fakir, yoksul. (CA) (BL) (KN) (ÖN)
(ST)

faḳīr ol-: Fakir olmak, yoksul
olmak. (CA)

faḳīrlik: Fakirlik, yoksulluk. (CA) (KN)
(ÖN) (ÇMT) (VN)

faḳr: Yoksulluk. (ST)

fâl: Fal, alâmet. (BL) (KN) (ÖN)

fâl dut-: Uğur saymak. (KN)

falcı: Fal bakan kimse, falcı. (CA)

fâlcılık: Fala bakma işi, falcının mesleği.
(VN)

fâlic: Muvaffak. (TN)

fânî: Geçici. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

fânî eyle-: Geçici hale
getirmek, ölümlü kılmak. (KN)

fânî ol-: Geçici olmak,
ölümlü olmak. (KN)

farâiyiz: Varsayım. (CA)

fârıḡlıḡ: Vazgeçmişlik, çekilmişlik. (ST)

fâriḡ: Vazgeçmiş, rahat, işini bitirmiş.
(CA) (BL) (TN) (ST) (VN)

fâriḡ ol-: Rahat olmak. (CA) (TN)
(KN)

fâris: Ferâsetli, anlayışla. (ST)

fârîz: Yaşlı. (SN)

farîza: Allâh'ın emri, lazim, gerek, borç.
(CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)
(VN)

farîzat: Farz, Allah'ın emri. (ST)

farḳ: Ayrılık, başkalık. (CA) (TN) (SN)
(ST) (ÇMT) (VN)

fars: Fars. (SN)

farz: İşlenmesi lüzumlu olan emir, gerekli,
lüzumlu. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (AN) (VN)

farz eyle-: Dine göre yapılması
gerekli olan emirleri yerine
getirmek. (KN)

farz ol-: Farz kılınmak. (KN)

farz olın-: Farz kılınmak. (KN)

farzıyyet: Din hususunda icrası vâcib, terki
yasak olan İlahî hükümler. (ST)

faşâhat: Güzel ve açık konuşma. (KN)
(ST)

fasaḳa: İsyan. (ÇMT)

fâsık: Allâh'ın emrini tanımayan, sapkın.
(CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST)
(ÇMT) (AN) (VN)

fâsık kavm: Sapkın kavim. (CA)

fâsık kavm ol-: Sapkın kavim olmak. (CA)

fâsık ol-: Günahkar olmak. (KN)

fâsıklık: Büyük günah işleme. (ST)

fâşid: Bozuk, yanlış. (CA) (ÖN) (ST)

fâşid niyyet: Bozuk niyet, kötü niyet. (CA)

faşih: Akıcı ve anlaşılır. (BL) (KN) (ÖN) (ST)

faşihrak: Daha fesheden, daha çok bozan. (CA) (BL)

faşl: Bölüm, kısım. (CA) (ÖN) (KN) (ST)

fâş: Meydana çıkma, duyulma. (CA) (ST)

fâş eyle-: Açığa çıkarmak, meydana çıkarmak. (CA)

fâş ol-: Açık olmak, meydanda olmak. (CA)

faṭr: Yaratmak. (BL) (KN)

fâtiha: Fatıha suresi. (ST)

fâyda: Fayda, yar (CA)

fâydala-: Fayda sağlamak. (VN)

fâydasuz: Faydasız. (VN)

fâyide: Fayda, yar (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

fâyide eyle-: Yarar sağlamak. (KN)

fâyide it-: Yarar sağlamak. (CA) (KN)

fâyide kıl-: Yarar sağlamak. (CA)

fâyide ol-: Fayda (lı) olmak, yarar (lı) olmak. (CA)

fâ'yidelen-: Faydalanmak. (ÇMT)

fâyidesüz: Faydasız. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

fâyiz: Fevz bulan, muradına erişen. (ST)

fazâhat: Edepsizlik, alçaklık. (ST)

fazîlet: İnsanın yaratılışındaki iyi huy, iyilik, erdem. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

fazl: Fazlalık, iyilik, üstünlük, erdem. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

fazlı çok: Lütuf sahibi. (BL)

fazl eyesi: Lütuf sahibi. (CA)

fazl issi: Fazl sahibi. (CA)

fazl ve kerem iriş-: Lütuf ve ihsan erişmek. (CA)

fecc: Yol. (BL)

fecr: Sabah karşı, tan yerinin ağarması. (CA) (ST)

fecr namâzı: Sabah namazı. (CA)

fecre and iç-: Sabaha yemin etmek. (CA)

fecr-i celîl: Büyük sabah. (CA)

fecr-i tafzîl: Üstün sabah. (CA)

fedâ: Gözden çıkarma, uğruna verme, kurban. (CA)

fehm: Anlama, anlayış. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

fehm bir-: Anlatmak, öğretmek. (BL)

fehm êt-: Anlamak. (KN)

fehm eyle-: Anlamak. (KN)

fehm vir-: Zeka vermek. (CA) (BL)

felâh: Kurtuluş, felah olma. (CA) (ST)

felâh bul-: Kurtuluş bulmak. (CA) (KN)

felân: Filan (kişi). (TN) (ST)

fe'l-câriyât-i yüsren: Gemiler. (ST)

felek: Gökyüzü, sema. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

felekde yüz-: Gökyüzünde yüzmek. (CA)

fe'l-hâmilât-i vıķren: Bulutlar. (ST)

fe' l-muķassimât-i ermen: Dört büyük melek. (ST)

femm: Ağız. (BL)

fenâ: Kötü, fena, yokolma. (CA) (ST)

fenn: Hüner, marifet, sanat, ilim. (ST)

fer: Savaşta geri çekilme, ric'at. (ÖN)

ferah: Gönül açıklığı, sevinç, ferah. (CA) (ST)

ferahlan-: Rahatlamak. (KN) (ÖN)

ferahlandur-: Ferahlamasını sağlamak. (KN) (ÖN)

feraset: Yigitlik, mertlik.

ferâyiz: Farzlar, yapılması gerekenler. (ST)

ferc: Irz, namus; kadın ya da erkeğin avret yeri. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ferd: Tek, yalnız olan. (ST)

ferec: Dişilerde tenâsül âleti, avret, edeb yeri. (ST)

ferîb: Aldamak. (BL)

ferik: Buğday tanesinin olgunu. (CA)

ferişte → firişte. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN)

ferişteh: Melek. (KN) (ST) (ÇMT)

fermân: Emir, buyruk, ferman. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

fersah: Bir uzunluk ölçüsü. (CA) (ST)

fertüt: Pek ihtiyar, kocamış. (ST)

feryâd: Yardım isteme, imdat dileme, yüksek ses. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

feryâd idici: Bağırان, yardım isteyen. (CA)

feryâd gerek-: Korunmak, himaye edilmek. (BL)

feryâda deg-: Himaye etmek, korumak. (BL)

feryâd it-: Bağırان, yardım istemek. (CA)

fesâd: Bozukluk, fenalık. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

fesâd bol-: Düzeni bozmak, harap olmak. (BL)

fesâd edici: Bozguncu, fitne çıkaran. (KN)

fesâd et-: Bozgunculuk yapmak, fitne çıkarmak. (KN)

fesâd eyle-: Bozgunculuk yapmak, fitne çıkarmak. (KN)

fesâd eyleyici: Bozguncu, fitne çıkaran. (KN)

fesâd gel-: Bozulmak, düzeni değişmek. (BL)

fesada getür-: Bozguna uğratmak. (BL)

fesâd it-: Fitne çıkarmak, bozgunculuk yapmak. (BL) (TN) (KN)

fesâd kıl-: Bozgunculuk yapmak, fitne çıkarmak. (BL)

fesâd kılan: Bozgunculuk yapan, fitne çıkaran. (BL)

fesâd kılmak: Fesat, bozgunculuk çıkarma. (BL)

fesâd işlemek: Bozgunculuk yapma, fesat çıkarma. (BL)

feşâhat: Düzgün ve güzel söz söyleme. (CA)

fetâ: Yiğit. (BL)

feth: Kuşatma, fethedilme. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

feth eyle-: Feth etmek. (KN)

feth it-: Fethetmek. (CA) (KN)

feth ol-: Feth olmak. (CA)

feth olun-: Feth olunmak. (CA)

fetil: Lamba fitili. (CA) (KN) (ÖN) (ÇMT)

fetvâ: Şeriat hükmü veya kararı, fetva. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

fetvâ dile-: Fetva dilemek. (CA)

fetvâ şor-: Fetva sormak. (CA)

fetvâ vir-: Fetva vermek. (CA) (KN)

fetvâ viril-: Fetva verilmek. (CA)

fevâhiş: İffetsiz kadını (CA) (ST)

fevâ'id: Faydalar, menfaatler, kazançlar. (ST)

fevķ: Üst, üst taraf, yukarı. (CA)

fevt: Kaybetme, kaçırma, elden çıkarma. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

fevt it-: Kayb etmek. (CA)

fevt ol-: Kaybolmak. (CA) (KN)

fevt olan: Kaybolan. (CA)

fevz: Üstünlük, kurtulus, zafer. (ST)

feyz: Bolluk, çokluk. (ST)

fezâ: 1. Ucu bucağı bulunmayan boşluk, uzay. (ST) 2. Artıran, çoğaltan. (ST)

feza': Korkma, ümitsizlik, inleyip, sızlanma. (ST)

fıķh: Şeriat ilmi, fıķh. (CA)

fırķa: İnsan kalabalığı grubu, (CA)

fırsat: Fırsat.

fısıduş-: Fısıldaşmak. (CA)

fısıldı: Fısıltı. (TN) (ST)

fısılda-, fısıilde-: Fısıldamak. (CA)

fışk: Hak yoldan veya hak yolundan çıkma, hainlik, ahlaksızlık. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

fışk eyle-: Günah işlemek. (KN)

fışk it-: Hak yolundan çıkmak. (CA) (KN)

fışk idici: Hak yolundan çıkan, sapkın. (CA)

fışk ol-: Sapkınlık olmak, ahlaksızlık olmak. (CA)

fışka harc it-: Günah yolunda harcama. (CA)

fışka meşgul: Günah işleyen, buyruk dışına çıkan. (BL)

fışkı bezemek: Günahı süsleme. (CA)

fışkın gör-: Günahını görmek. (CA)

fışkını bildür-: Günahını bildirmek. (CA)

fıtır: Sadaka verip arınma. (ÇMT)

fıtra: Verilmesi gereken sadaka, fitre. (CA)

fıtrat: Yaratılış, tabiat, huy. (CA)

fidâ: Feda, bir esiri kurtarmak için verilen fidye. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

fidâ al-: Fidyeye almak. (CA) (KN)

fidâ alın-: Fidyeye alınmak. (CA)

fidâ it-: Feda etmek. (CA) (KN)

fidâ kıl-, fidî kıl-: Feda etmek. (CA) (BL)

fidâ ol-: Feda olmak. (CA)

fidâ ver-: Fidyeye vermek. (KN)

fidâ-y-içün gönder-: Feda etmek için göndermek. (CA)

fidî kıl→ fidâ kıl-. (CA)

fidye: Can kurtarma karşılığı verilen para, fidye. (CA) (SN) (ST)

fidye it-: Fidyeye etmek. (CA)

fidye vir-: Fidyeye vermek. (CA)

fıkr: Fikir, düşünce, idrak. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

fıkr eyle-: Düşünmek. (CA) (KN)

fıkr iden: Düşünen, idrak eden. (CA)

fıkr it-: Düşünmek. (CA) (KN)

fıkret: Fikir, düşünce. (ST)

fîl: Fil. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

fî'l: İş, amel, eylem. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

filân: Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz bir şekilde niteler.

fî'l-cümle: Nihayetle, sonunda. (CA) (ST)

fî'l-hâl: Hemen şimdi. (CA) (ST)

firâk: Ayrılık. (ST) (AN)

firâş: Döşek, yatak. (ST)

firdevs: Cennet, cennet bahçesi. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

firişte, ferişte: Melek, iyi huylu, masum. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (VN)

firişteler küllisi: Meleklerin hepsi. (CA)

fisilde→ fısılda-. (CA)

fitil: 1. Lambada, kandilde ve mumda yağın, çakmakta benzinin yanmasını sağlayan, türlü biçimlerde bükülmüş veya dokunmuş pamuktan yapılan genellikle yağ çekici madde. (ST) 2. Kıl. (VN)

fitne: Sıkıntı, fesat, ceza. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

fitne bol-: İmtihana çekilmek, fitneye düşmek. (BL)

fitne eyle-: Kötülük yapmak, fesat yapmak. (CA) (KN)

fitne kıl-: Fitne yapmak. (CA) (KN)

fitne kılıcı: Sınanan, imtihan edilen. (BL)

fitne ol-: Fitneye düşürülmek, denenmek. (KN)

fitneye bırak-: Fitneye düşürmek. (KN)

fitneye düş-: Fitneye düşmek. (KN)

fitnele-: Cezalandırmak. (CA)

fitnelen-: Fitneye uğramak. (ST)

fişre: Fitre sadakası. (VN)

fu'âd: Kalp, yürek, gönül. (ST)

fuşş, fuhuş: Daddi aşma, kötülük. (BL) (KN) (ST)

fuşş söyle-: Saçma sapan, yalan yanlış konuşmak. (BL)

fuşahâ': Fıkıh âlimleri. (ST)

fuşarâ: Fakirler, yoksull (CA) (ST)

fulan: Her hangi bir. (CA) (BL) (KN) (SN) (ST)

furic: Kadın ve erkeğin cinsel organı. (ÇMT)

furkat: Ayrılık. (CA)

furşat: Uygun zaman, elverişli durum, fırsat. (CA) (ST)

furşat bul-: Fırsat bulmak. (CA)

fusuş: Günahlar. (CA) (ST)

fuşülh: Boş ve saçma (söz), yanlış, batıl. (BL)

fücür: Günahkârlık, fenalık, kötülük. (KN) (ÖN)

fülân: Her hangi bi kişi. (CA) (ÖN) (ÇMT) (VN)

fürü': Bir kimsenin neslinden gelen oğul ya da kız, bir aslın neticesi. (ST)

fütüh: Zafer. (ST)

2.8. G, Ğ

ğâbir: 'Azâbda kalan. (BL)

ğaddâr: Acımasız. (CA)

ğadr edici: Hain, haksız davranan. (KN)

ğaffâr: Kullarının günâhlarını affeden, Allâh. (CA) (ST)

ğaffârluk: Affedicilik, bağışlayıcılık. (ST)

ğâfil: Habersiz, gaflette bulunan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ğâfil bolmuş: Gafil, habersiz, farkında olmayan. (BL)

ğâfil et-: Gaflete düşürmek. (KN)

ğâfil kal-: Habersiz kalmak. (CA)

ğâfil ol-: Habersiz olmak. (KN)

ğâfille-: İhmâl etmek. (ST)

ğâfillik: Bilmezlik. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

ğaflet: Gafillik, boş bulunma, dalgınlık. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ğafletlik: Sapıklık, şımarıklık. (BL)

ğafletlik kıl-: Şıarmak. (BL)

ğafletsiz: Gaflette olmamak. (ST)

ğâfûr: Mağfiret eden, merhamet eden (Allâh). (CA) (BL) (ÖN) (ST)

ğâfûru'r-rahîm: Esirgeyen, suç bağışlayan Allah. (ST)

gâh: Bazen, ara sıra. (CA) (TN) (ST) (VN)

gâhî: Bazen, ara sıra. (CA)

ğâib: Kayıp. (BL) (SN)

galât: Yanlış, yanlışlık. (ST)

galebe: Galip gelme, üstünlük. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

galebe it-: Galip gelmek, üstün olmak. (CA)

galebe idici: Galip gelen, üstün olan. (CA)

galebe kıl-: Galip gelmek, üstünlük sağlamak. (BL)

galebe kılan: Galip, üstün gelen. (BL)

ğâlib: Üstün, galip, güçlü. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ğâlib âlim: Üstün alim. (CA)

ğâlib bol-: Galip gelmek. (BL)

ğâlib eyle-: Üstün yapmak. (CA) (TN) (KN)

ğâlib gel-: Galip olmak, üstün olmak. (CA)

ğâlib it-: Üstün yapmak. (CA)

ğâlib kıl-: Üstün yapmak. (CA)

ğâlib kitâb: Üstün kitap, Kur'an – 1 Kerim. (CA)

ğâlib lib ve kuvvetlü tutuş: Üstün ve kuvvetli tutuş. (CA)

ğâlib ol-: Üstün olmak, galip olmak. (CA) (BL) (TN) (KN)

ğâlib olmağlık: Üstün olma. (CA)

ğâlib olucı: Üstün olan, galip olan. (CA)

ġâlib pâdişâh: Üstün padişah. (CA)

ġâlib sultân: Üstün sultan. (CA)

ġâlib tut-: Üstün tutmak. (CA)

ġalebi: Üstün olan, zafer kazanan. (CA)

ġâliblik: Galiplik, üstünlük. (BL) (ST) (VN)

ġâlibrağ: Daha üstün olan, daha galip olan. (CA)

ġâlib-i muṭlağ: Mutlak galip, mutak üstün olan. (CA)

ġâlibâ: Bir ihtimale gore, belki. (CA)

ġalîz: Zor, kaba. (CA) (ST)

ġalle: Pancar, nohut ve tahılla yapılan bir çeşit yemek. (CA)

ġam(ğamm): Keder, sıkıntı. (KN) (ÖN) (ST)

ġamġin: Gamlı, üzüntülü. (CA)

ġammâzlık: Birine iftira ederek zarar vermek, münafıklık, fitnecilik, koğuculuk. (ST)

ġanâ: Zenginlik, bolluk. (ST)

ġanî: 1. Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, bütün varlığın sahibi (Allah). (KN) (ÖN) 2. Varlıklı, zengin, sahip olduğu şeyle yetinip fazlasını istemeyen. (ÖN) (ST) (ÇMT) 3. Zengin. (VN)

ġanî eyle-: Zengin etmek. (KN)

ġanîlik: Sonsuz zenginlik. (CA)

ġanîmet: Ganimet. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ġanîmet mâlî: Ganimet malı. (CA)

ġanîmet ol-: Ganimet olmak. (CA) (KN)

ġanîmet yerleri: Ganimet yerleri. (CA)

ġanîmetgâh: Ganimet yeri. (CA)

ġara: Kara. (CA)

ġarâmet: Keder, üzüntü, iftira. (CA) (KN) (ÖN) (AN)

ġarâmetden kaç-: İftiradan kaçmak. (CA)

ġarâyib: Tuhaf, şaşılacak şeyler. (CA) (ÖN) (ST)

ġarağ: Hedef, maksat, istek. (CA) (KN) (ST)

ġarb: Güneşin battığı taraf, günbatısı, batı. (CA) (ÖN) (ST)

ġarbî: Batı ile ilgili. (CA) (KN)

ġâret: Yağma, soygun, çapul. (CA) (ST)

ġarîb: Alışılmamış, dikkat çekici. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ġarim: Sürekli, devamlı, daimi. (KN) /(ÖN)

ġarğ: Batma, boğulma. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ġarğ bol-: Boğulmak. (BL)

ġarğ bolası: Boğulacak olan. (BL)

ġarğ eyle-: Boğmak, öldürmek, helak etmek. (TN) (KN)

ġarġ it-: Batırmak, boġmak. (CA)
(KN) (TN)

ġarġ kıl-: Boġmak. (BL)

ġarġ ol-: Batmak, boġulmak. (CA)
(BL) (KN)

ġarġ olmuşlar: Batmış olanl (CA)

ġarġ olmuş leşker: Boġulmuř ordu.
(CA)

ġarġan: Suya batmış. (ST)

ġarra: Parlak, gsterişli, gzel. (VN)

ġarre: Aldatma, yanıltma. (N) (SN) (ST)

ġarre ol-: Aldanmak. (KN)

ġarv: şaşırtıcı şey. (ST)

ġassâġ: Cehennemde olanların vcudundan
akan irin. (CA) (ST)

ġař ol-: rtmek, brmek. (KN)

ġâřiye: Kıyamet. (ST)

ġavġa: Tartışma. (CA) (ST)

ġavr: ukur, derinlik, dip. (ST)

ġayb: Gizli olan, göze görünmeyen,
belirsiz, yokluk. (CA) (BL) (TN) (KN)
(N) (SN) (ST) (MT) (AN) (VN)

ġayb bil-: Belirsizlik bilmek. (CA)

ġayb haberleri: Gizli olan haberler,
yokoluk haberleri. (CA)

ġayb ilmi: Gizli ilm, yokluk ilmi.
(CA)

ġayba mân getür-: Gözle
görünmeyene inanmak. (CA)

ġayba muġġali it-: Gayb (ın)
haberini vermek. (CA)

ġaybı bil-: Belirsizi bilmek. (CA)

ġaybuñ kilidleri: Belirizliġin
kilitleri. (CA)

ġaybet: Gıybet, dedikodu. (CA) (ST) (VN)

ġaybet it-: Dedikodu yapmak,
gıybet etmek. (CA)

ġâyet: Nihayet, uç, son, son derecei çok
fazla. (CA) (TN) (KN) (N) (SN) (ST)
(MT) (VN)

ġâyet hizmet it-: Çok fazla hizmet
etmek. (CA)

ġâyet kızgın: Son derece kızgın,
son derece ateşli. (CA)

ġâyetde: Son derece, çok, fazla. (CA) (KN)
(N)

ġâyetde zecr olun-: Son derece
zorlanmak. (CA)

ġayıb: Kaybolan, bulunmayan, bilinmeyen.
(CA) (TN) (KN) (N) (SN) (ST) (MT)
(VN)

ġayıb bil-: Bilinmeyeni bilmek.
(CA)

ġayıb hazınesi: Gizli hazine,
belirsizlik hazinesi. (CA)

ġayıb ol-: Kaybolmak. (CA) (KN)

ġayıbları bilici: Gizli olanları bilen.
(CA)

ġayr: Diġer, başka. (ST)

ğayret: Çalışma, gayret, çabalama. (CA) (TN) (ST)

ğayrı: Ayrı, başka, diğer, Arapçada –sız/-siz anlamına gelen edat. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ğayra tap-: Başkasına tapmak. (CA)

ğayra tapmağ: Başkasına tapma. (CA)

ğays: Yağmur. (BL)

ğayısı: Kayısı. (CA)

ğayz: Hiddet, öfke, kızgınlık. (ST)

ğazâ: Allâh yolunda savaş. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ğazâ eyle-: Allâh yolunda savaşmak. (CA) (TN) (KN)

ğazâ iden: Allâh yolunda savaşan. (CA)

ğazâ it-: Allâh yolunda savaşmak. (CA) (KN)

ğazâ kıl-: Allâh yolunda savaşmak. (CA) (BL)

ğazâda öl-: Allâh yolunda savaşta ölmek. (CA)

ğazâdan girü kal-: Allâh yolunda savaştan geri kalmak. (CA)

ğazâya varmayan münâfıklar: Savaşa gitmeyen kafirler. (CA)

ğazâya çık-: Allâh yolunda savaşa çıkmak. (CA)

ğazâya var-: Allâh yolunda savaşa varmak. (CA)

ğazâya varanlar: Allâh yolunda savaşa varanlar (CA)

ğazab: 1. Öfke, kızgınlık, gazap. (CA) 2. Hışm. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ğazab ferîşteleri: Gazap melekleri. (CA)

ğazab it-: Öfkelenmek. (CA)

ğazab ol-: Kızgınlığa maruz kılmak. (KN)

ğazabı dönderil-: Gazabı geri çevrilmek. (CA)

ğazâlık: Allah yolunda savaş, cihat. (ÖN)

ğâzî: Gaza eden, savaşan, bir ordunun başkumandanı, gazi. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ğâzileri artukla-: Gazileri çoğaltmak. (CA)

ğâzîlik: Cihat, mücadele etme. (BL)

ğâzîlik kıl-: Cihat etmek, savaşmak. (BL)

gece: Gece. (CA) (TN) (KN) (ST) (ÇMT)

gece balkır-: Gece ışık saçmak. (CA)

gece eyle-: Gece etmek, geceye çevirmek. (CA)

gece karanlığına degin: Gece karanlığına kadar. (CA)

gecenün iki şülüşi: Gecenin iyi yarısı. (CA)

geceyi gündüz üzerine dönder-: Geceyi gündüze çevirmek. (CA)

geceyi gündüze koy-: Geceyi gündüze çevirmek. (CA)

geceyi ve gündüzi şay-: Geceyi ve gündüzü saymak. (CA)

geceyi perde kıl-: Geceyi perde yapmak. (CA)

geceyi uzunınca tesbîh eyle-: Gece boyunca tesbih etmek. (CA)

gecele-: Gecelelemek. (CA)

gecik-: Geç kalmak, gecikmek. (CA)

gecikdür-: Geciktirmek. (CA)

geç, giç: Geç. (CA) (ST)

geç-, giç-: 1. Geçmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Geçmek, daha önce varolmak. (CA) 3. Geçmek, batmak. (CA) (ÖN) 4. Affetmek. (CA) (ÖN) 5. (Yardımcı fiil) sınırı aşmak, kural çiğnemek uymamak. (VN)

geçen: Geceleyin. (VN)

geçi: Keçi. (ÇMT)

geçici: Geçen, affeden. (CA) (SN) (ST) (ÇMT)

geçil-: Geçilmek. (CA) (KN)

geçimli: Geçimli. (CA)

geçir-: Geçirmek. (ST) (ÇMT)

geçirü: Sure. (ÇMT)

geçkin: Geçkin. (CA)

geçmeklig: Geçme. (CA) (TN) (SN) (VN)

geçmiş: Önceki, evvelki, eski, geçmiş. (BL)

geçmiş ol-: Geçmek, eskimek. (KN)

geçnil-: Geçilmek, vazgeçilmek. (SN)

geçür-: Geçirmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (VN)

geçürücü: Geçirici, geçiren. (ST)

geçürt-: Geçirme işini yaptırmak.

gel-: 1. Gelmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Nazil olmak. (CA) 3. İnme. (CA) 4. Zannetmek. (BL) 5. Gelip çatmak, isabet etmek. (BL) 6. Takip etmek, peşine takılmak. (BL) 7. Üzerinden aşmak, kaplamak. (BL)

geli yorı-: Gelmek. (CA)

gelen ‘azâbı dönderücü: Gelen azabı geri çeviren. (CA)

gelen ‘azâbı men ‘it-: Gelene azabı men etmek. (CA)

gelen kitab: İnlen kitap, nüzul olan kitap, Kur’an-ı Kerim. (CA)

gelen Peyğâmblerler: Gelen peygamberler. (CA)

gelen Peygâmbirleri gerçekle-:
Gelen peygamberi kabullenmek.
(CA)

gelen vahy: Gelen vahiy, inen vahiy. (CA)

geleci: 1. Söz, kelime. (TN) (SN) (ÇMT)
2. Konuşan. (TN)

gelici: Gelen. (CA) (TN) (SN) (ST)

gelin: Gelin. (BL) (ST)

gelin güyegi: Akraba, hısım. (BL)

gelin-: Gelinmek, varılmak. (ÇMT) (VN)

geliş: Gelme. (VN)

gelmeklik: Gelme durumu. (VN)

geltür-: Getirmek. (TN)

gemi: 1. Gemi. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Sandal, kayık. (BL)

gemi düz-: Gemi yapmak. (CA)

gemiye gir-: Gemiye girmek. (CA)

gemiye koy-: Gemiye koymak. (CA)

geñ, giñ: Geniş, eni olan, herşeyi kapsayabilen. (CA) (TN) (KN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

geñ: İstek, arzu, keyfine göre. (CA) (SN)

geñ eyle-: Genişletmek, çoğaltmak, bollaştırmak. (KN)

genc: Hazine. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

gencecüg: Gencecik. (CA)

genç: Genç. (CA) (SN) (ÇMT)

gendöz, gendözi, gendözü: Kendisi, şahsı, zatı, nefsi. (VN)

gene → gine. (CA)

geñez: Kolay, elde edilmesi kolay, yumuşak, hoş. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

geñez eyle-: Kolaylaştırmak.

geñez it-: Kolaylaştırmak. (CA)

geñez ol-: Kolay olmak. (CA) (TN)

geñezirek: En kolay. (TN)

geñezlik: Kolaylık. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

geñezlik dile-: Kolaylık dilemek. (CA)

geñezsüz: Zorlu. (ÇMT)

geni-: Rahatlamak, feraha kavuşmak. (CA)

geniş: Alanı büyük olan. (SN) (ÇMT) (VN)

geñiş-: Genişlemek. (CA)

geñişlik: Genişlik. (CA) (KN) (ÖN)

geñlik: Genişlik, bolluk. (KN) (ÇMT) (VN)

geñlü: Arzulu, istekli. (SN)

geñsiz: İsteği olmayarak. (ST) (ÇMT) (VN)

geñsüldür -: Zorlamak. (ÇMT)

ger: Eger. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

ger-: Açmak. (CA) (KN) (ST) (VN)

gerçek, girçek: Geçek, hakikat, doğru. (CA) (BL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gerçek eyle-: Gerçekleştirmek, yerine getirmek. (CA) (KN)

gerçek ol-: Doğru olmak. (KN)

gerçek söyle-: Doğru söylemek. (CA)

gerçek söz: Doğru söz. (CA)

gerçek sözlü: Doğru söyleyen. (BL)

gerçekler ol-: Gerçekler olmak. (CA)

gerçegirek: Daha gerçek. (CA)

gerçekle-: Gerçeklemek, doğrulamak, kabulllenmek. (CA) (KN) (ST) (AN)

gerçekleyici: Gerçekleyen, doğrulayan. (CA) (KN) (ST)

gerçekleyici ol-: Gerçekleyen olmak, doğrulayan olmak. (CA)

gerçeklik: Gerçeklik, doğruluk. (CA) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

gerçeklik Tañrısı: Hakikat Tanrısı. (CA)

gerdan: Boyın. (BL)

geregince: Gerektiği gibi. (CA)

gerek: İcabeder, gerekir. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

gerek kim: O zaman, gerek ki. (BL)

gerek ol-: Gerekmek. (CA)

gerek-: Gerekmek. (CA) (ST)

gerekli: Gerekli, lüzumlu. (KN) (ST)

gerekmez: Gereksiz. (TN)

geri, girü: Yine, tekrar, bir daha, daha önce. (CA) (BL) (KN) (ÇMT) (VN)

gerü iki: Tekrar, iki defa. (BL)

gerü al-: Geri almak, kurtarmak. (BL)

gerü baķ-: Geri dönmek, avdet etmek. (BL)

gerü bar-: 1. Geri çevrilmek, gönderilmek. (BL) 2. Dönmek, geri dönmek. (BL)

gerü barmaķ: 1. Yeniden dirilmek, haşrolunmak. (BL) 2. Dönüş, geri dönme. (BL)

gerü bir-: Vermek, geri vermek, iade etmek. (BL)

gerü bol-: Geri kalmak. (BL)

gerü dön-: Geri dönmek, dönüp gelmek. (BL)

gerü ikiledin: Yeni, yine, tekrar. (BL)

gerü ilet-: Döndürüp dolaştırmak. (BL) (ÇMT)

gerü kıalan: Geride kalan, geri kalan. (BL)

gerü yarat-: Diriltip kaldırmak, haşretmek. (BL)

gerin-: Gerinmek. (AN)

geriş-: Gerinmek. (CA)

geş-: Geçmek, ayrılmak. (VN)

geşt: Alt üst etme. (ST)

get-: Gitmek. (CA) (SN) (ÇMT)

getür-: 1. Getirmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Göstermek. (CA) (BL) (SN) (ÇMT)

getürt-: Gelmesini sağlamak, getirtmek. (VN)

getürücü: Getiren. (CA) (TN) (SN) (ST)

getüril-, getürül-: Getirilmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

getürül→ getüril-. (CA) (TN)

gevde: Gövde, vücut. (CA) (TN) (ST) (VN)

gevdeli: Gövdeli. (ST)

gevher: Elmas, cevher. (ST)

gey: Çok. (CA) (BL) (TN) (SN) (ÇMT)

gey meşakkatli: Çok meşakkatli. (CA)

gey ulu: Çok ulu. (CA)

gey-: Giyinmek, kuşanmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

geydür-: Gydirmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

giyecek, giyecek: Giyecek (kıyafet), giysi. (CA) (KN) (ST)

giyeceğini arıt-: Giyeceğini temizlemek, kıyafetini temiz tutmak. (CA)

giyesi: Giyecek, kıyafet. (CA) (KN) (ÖN)

geyik: Geyik. (CA)

geyil-: Giyilmek. (ST)

geyim: Giyecek. (KN)

geyür-: Giydirmek. (CA) (ST) (VN)

gez: Defa, kere. (SN) (ÇMT)

gez-: Gezmek, dolaşmak, aramak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gezdilen-: Tavaf ettirilmek, gezdirilmek. (TN)

gezdirenil-: Gezdirmek. (TN) (AN)

gezdür-: Gezdirmek, dolaştırmak. (BL) (KN)

gezdürücü: Gezdiren, dolaştıran. (KN)

gezdüril-: Gezmesi sağlanmak, gezdirilmek. (KN) (ÖN) (AN)

gezdürin-: Gezdirmek. (SN) (ÇMT)

gezengibin: Kudret helvası. (ST)

gezengi: Kudret helvası. (TN)

gezelen-: Devamlı gezip durmak, gezelenmek. (ÖN)

gezici: Vesvese. (VN)

ğidâ: Gıda, besin. (CA) (ST)

ğill: Gizli kin ve garez, düşmanlık. (ST)

ğilmân: Bıyığı çıkmamış gençler. (ST)

ğılzat: Kalınlık, sertlik, zor. (CA)

ğınâ: Zenginlik, bolluk. (CA) (ST)

ğışlın: Cehennem ehlinin etlerinin ve kanlarının yıkandığı nesne. (ST)

ğışş: Hıyânet etmek, hâinlik yapmak. (ST)

ğıybet: Çekiştirme, yeme. (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

ğıybet ét-: Çekiştirmek, yermek. (KN)

gibi: Gibi, benzeri, misli. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gibice: Gibi, benzeri, misli. (CA)

gice: Gece. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (AN) (VN)

gice eyle-: Gece etmek, geceye çevirmek. (CA)

gice ilet-: Geceleyin götürmek. (BL)

gice firiştesi: Gece meleği. (CA)

gice gibi: Gece gibi. (CA)

gice gündüz: Gece gündüz. (CA)

gice gündüz süst ol-: Gece gündüz süst olmak. (CA)

gice karanlılığı: Gece karanlığı. (CA)

gice kıl-: Geceye girmek. (BL)

gice nişânesi: Gece belirtisi. (CA)

gice yarısı: Gece yarısı. (CA)

giceden secde it-: Gecedan secde etmek. (CA)

giceyi gündüze koy-: Geceyi gündüze çevirmek. (CA)

giceyi ve gündüzi müsahhar eyle-: Geceyi ve gündüzü emir altında tutmak. (CA)

giceyi iki nişâne kıl-: Geceyi iki işaret yapmak. (CA)

giceyi secdede ihyâ it-: Geceyi secdede geçirmek. (CA)

giceyi yarat-: Giceyi yaratmak. (CA)

gicenün bir pâresi: Gecenin bir kısmı. (CA)

gicenün bir şülüşi: Gecenin bir bölümü. (CA)

gicenün sâ'atleri: Gecenin saatleri, gecenin vakitleri. (CA)

gicenün yarısı: Gecenin yarısı. (CA)

giceye degin: Geceye kad (CA)

gicele-: Gecelemek. (CA)

gicelik: Gecelik. (ST)

gicik-: Gecikmek. (ST)

giç→ geç-: (CA) (BL) (TN) (ÖN)

giçenleyin: Böylece. (VN)

giçerek: Geç bir vakit, geççe. (ST)

giçi: Küçük. (ÇMT)

giçici: Geçen, geçip giden. (TN) (ST)

giçir-: (Yardımcı fiil) sınırı aşmak, kural çiğnetmek. (VN)

giçirek: Küçücük. (ÇMT)

giçilin-: Vazgeçilmek. (TN) (VN)

gider-: Gidermek, yok etmek, uzaklaştırmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

giderici: Ortadan kaldıran, götüren, uzaklaştıran, yok eden. (TN) (KN) (SN)

gideril-: Kaldırılmak, giderilmek. (ÇMT) (VN)

gidici: Gidici, giden. (CA) (TN)

gile: Şikayet. (ÇMT) (VN)

gimi: Gemi. (VN)

giñ: Geniş, bol, çok. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (AN)

giñ-: Genişlemek.

giñde-: Genişlemek.

gine, gene: Yine, tekr (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

giñez: Kolay. (VN)

giñezlik: Kolaylık. (VN)

ginezrek: Çok kolay. (ÇMT)

giñi-: Genişlemek. (ST)

giñilet- : Genişletmek. (ST)

giñit-: Genişletmek. (ST)

giñlik: Genişlik, bolluk, ferahlık. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

giñsüz: Mecbur, zoraki. (VN)

gir-: Girmek, dahil olmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

girçek → gerçek. (CA) (TN) (ÖN) (SN)

girçekle-: Onaylamak, doğrulamak. (ÖN) (ST)

girçeklik: Gerçeklik, doğruluk. (TN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

girçeklü: Doğrulayan, tasdik eden. (TN)

girdâgird: Yöre. (BL)

giri: Ücret, karşılık. (SN)

girici: Girici, giren. (ST)

giriftâr: Tutulmuş, yakalanmış, uğramış, düşkün. (CA) (BL) (ST)

giriftâr it-: Tutsak etmek. (CA)

giriftârlık: Kaçınılmaz, elzem. (BL)

giril-: Girilmek, dahil olmak. (CA) (ÖN) (ST)

girinil-: Girilmek, birinin yanına uğramak. (VN)

girmeklik: Girme, sahil olma. (CA) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

girtü: Gerçek. (ÖN) (SN)

girü, geri: Yine, tekrar, önceleri, daha evvel. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

girü al-: Geri almak, tekrar almak. (CA)

girü boz-: Tekrar bozmak. (CA)

girü dile-: Tekrar dilemek. (CA)

girü diril-: Tekrar dirilmek. (CA)

girü dirilt-: Tekrar diriltmek. (CA)

girü dön-: Geri dönmek, tekrar dönmek. (CA)

girü dön-: Geri dönmek, tekrar dönmek. (CA)

girü dönder-: Geri döndermek, tekrar yaratmak. (CA)

girü imân getir-: Tekrar iman getirmek. (CA)

girü karcaşdur-: Tekrar karıştırmak. (CA)

girü ko-: Geri koymak. (CA)

girü kop-: Tekrar dirilmek. (CA)

girü tart-: Geri dönmek, dönüp kaçmak. (BL)

girü toğ-: Tekrar doğmak. (CA)

girü var-: Tekrar varmak. (CA)

girü vir-: Geri vermek. (CA)

girürek: Daha geri, daha sonra. (ST)

git-: Gitmek, uzaklaşmak, ayrılmak, kaybolmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

giterd- : Gidermek. (ST)

givir→ givür-. (CA)

givür-, givir-: Yerleştirmek, sokmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

giviril-: Sokulmak, yerleştirilmek. (CA) (VN)

givürin-: Sokulmak, girdirilmek. (VN)

givürinil-: Sokulmak, girdirilmek. (VN)

giyecek→ geyecek. (CA)

giy-: Giymek. (TN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

giyik: Ferahlık. (CA)

giyik eyle-: Ferahlatmak. (CA)

giyiklik: Ferahlık. (CA)

giyisi: Kıyafet, elbise. (AN)

giyür-: Giymek.

giz: Giz, sır.

gizle-: Gizlemek, saklamak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gizleyü: Bilinmeyen, gayb. (BL)

gizlen-: Gizli kalmak, gizlenmek. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gizleyici: Saklayan, gizleyen. (KN) (ST)

gizleyü: Gizlice. (ÇMT)

gizlü: Gizli, saklı, sır. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gizlülük: Gizli olma durumu. (ÇMT) (VN)

gizü/ilü: Gizli, gayb, görünmeyen. (BL)

gonca: Gonca. (CA)

göcür: "Benden duymuş olma" manasına gelen söz.

göç: Göç, bir yerden bir yere taşınma. (CA)

göç it-: Göç etmek. (CA)

göç-: Göç etmek, seferber olmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

göçeklen-: Böbürlenmek. (VN)

göçür-: Göçürmek. (CA)

gögelceklen-: Kibirlenmek. (TN)

göger-: (ateş) şiddetli ses çıkarmak. (TN) (ST)

gögsir-: Vurmak, yumruklamak. (CA)

gögüs: Göğüs, sine, kalp, gönül. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

gögüs sünügi: Kaburga kemiği. (ÇMT)

gögüz: 1. Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü; sine. (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)
2. Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümünün ön tarafı, sırt zıddı; göğüs. (ÖN) (SN) (ÇMT)

gök: Gökyüzü, sema. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gök kapularını aç-: Gökyüzü kapılarını açmak. (CA)

gök pâre pâre ol-: Gökyüzü parçalanmak. (CA)

gök yarat-: Gökyüzü yaratmak. (CA)

gökde burclar eyle-: Gökyüzünde burçlar yapmak. (CA)

gökden düş-: Gökten düşmek. (CA)

gökleri kaldur-: Gökleri yükseltmek. (CA)

gökleri ve yeri haqqı-le yarat-: Gökleri ve yeri hakkıyla yaratmak. (CA)

göklerüñ ve yerlerüñ kilidi: Göklerin ve yerlerin kilidi. (CA)

göklerüñ ve yerlerüñ leşkerleri: Göklerin ve yerlerin orduları. (CA)

göklerüñ ve yirlerüñ mülki: Göklerin ve yerlerin mülkü. (CA)

göklerüñ ve yirlerüñ pâdişâhlığı: Göklerin ve yerlerin padişahlığı. (CA)

göklerüñ yirlerüñ perverdigârı: Göklerin ve yerlerin Tanrısı. (CA)

göklerüñ yirlerüñ yaradıcısı: Göklerin ve yerlerin yaratıcısı. (CA)

gökçe: Açık mavi, gök mavisi. (ST)

gökçek: Güzel, iyi, hoş. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

gökçeklik: Güzellik, sevimlilik. (KN)

gökçeklen-: Kibirlenmek. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

gökçeklenici: Kibirli. (TN) (SN)

gökçil: Gök renginde, mavimsi. (CA)

göklerce: Gökler kadar. (VN)

göklig: Mavimsi renk. (CA)

gökyüzi: Sema, gökyüzü. (CA) (ST)

gölge: Gölge. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gölge eyle-: Gölgelendirmek. (KN)

gölge itdür-: Gölge oluşturtmak.
(CA)

gölge gün: Kıyamet günü. (ÇMT)

gölgele-: Gölgelemek. (ST)

gölgelik: Gölgelik. (ÇMT) (VN)

gölük: Eşek. (SN) (ÇMT) (VN)

göm-: Gömmek. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

gömül-: Gömülmek. (CA) (KN) (TN) (SN)
(ÇMT) (VN)

gön: Gönül. (ÇMT)

gön-: Bereketlenmek, bollaşmak. (VN)

göncük: Yaka, bağır. (TN) (SN)

gönder-: Göndermek, yollamak. (CA)
(BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

gönderici: Gönderici, gönderen. (CA)
(KN) (AN)

gönderil-, göndürül-: Gönderilmek. (CA)
(TN) (KN) (ÖN) (ST)

göndür-: Göndermek, yollamak. (KN)

göndürül→ gönderil-. (CA)

gönen-: Kullanmak, faydalanmak. (CA)
(TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

gönendür-: Faydalandırmak, nimet
vermek. (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

gönin-: İman etmek, inanmak. (BL)

gönlek: Gömlek. (CA) (TN) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (ÇMT) (VN)

gönül: Gönül, kalp, yürek. (CA) (BL) (TN)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gönlüm dölen-: Gönlüm eğlenmek.
(CA)

gönülden gider-: Düşünmek,
hatırlamak. (BL)

gönüllerden geçeni bilici:
Kalplerden geçeni bilen, Allâh.
(CA)

gönülleri karar-: Kalpleri
kararmak. (CA)

gönülleri katı olan: Kalpleri katı
olan, kalpleri merhametsiz olan.
(CA)

gönülleri kör: Kalpleri kör. (CA)

gönülleri perâkende: Kalpleri
parçalanmış olan. (CA)

gönüllü: Gönüllü, istekli. (SN) (VN)

gör-: Görmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gördüklerin di-: Şahit olduklarını
söylemek, gördüklerini söylemek.
(CA)

göre tur-: Görmek, göre durmak.
(CA)

görmeze ur-: Görmezden gelmek.
(CA)

görür ol-: Görür olmak. (CA)

göre: Nazaran, gore, kıyaslamada
kullanılır. (CA) (ÖN) (SN) (ST)

gören: Gören. (CA)

görici: Görücü, gören. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST)

göril-, göröl-: Görülmek. (CA) (ÇMT) (VN)

görin→ görün-: (CA) (BL) (TN)

görüci → görici. (CA) (SN)

göröl→ göril-. (CA)

görün-, görün-: Görünmek. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

göründür-: Göstermek. (TN) (ÇMT) (VN)

görünül-: Gösterilmek. (TN) (VN)

görk: Güzellik, süs, ziynet. (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

görklü: Güzel, iyi. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

görklü çemen: Çimenlik, yeşillik, bahçe. (BL)

görklü söz: Güzel söz. (CA)

görklü ün: Kısık ses. (BL)

görklü vecihler: Güzel yönler. (CA)

görklülük: En güzel. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

görklürek: Daha güzel. (ST) (ÇMT)

görmeklik: Görme. (TN) (SN) (VN)

görüci: Görücü, gören. (ST)

göröl-: Görülmek, fark edilmek. (KN) (ÖN) (ST)

görün-: Görünmek. (ST) (ÇMT) (VN)

göründür-: Göstermek, aşıkare yapmak. (VN)

görür: 1. Gören, en iyi gören; esma-yı hüsnadan. (BL) 2. Gören, görme yeteneği olan. (BL) 3. Uyanık, ileri görüşlü, gözü açık. (BL)

göster-: Göstermek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gösterdin-: Gösterilmek. (ÇMT) (VN)

gösterici, gösterüci: Gösterici, gösteren. (CA) (KN) (SN) (ST)

gösterici eyle-: Gösterici yapmak. (CA)

gösterici kıl-: Gösterici yapmak. (CA)

gösterici ol-: Gösterici olmak. (CA)

gösteril-: Gösterilmek. (ST) (AN)

göstert-: Görülmesini sağlamak, göstermek. (BL) (ÖN) (ÇMT) (VN)

gösterüci → gösterici. (CA)

götür-: 1. Taşımak. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Götürmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

götürici → götürücü. (CA) (TN)

götürt-: Götürmesini sağlamak, götürtmek. (ÖN)

götürücü, götürücü: Götüren, kaldıran. (CA) (KN) (SN)

götürül-: Götürülmek, kaldırılmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

götiri → götürü. (CA)

götürü: Bütün, tamam, büsbütün, hep. (CA)

gövde: Vücut, beden. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

gövdesin ayır-: Bedeninden ayırmak. (CA)

gövdeye cân gir-: Bedene can girmek. (CA)

göy-: 1. Beklemek, gözlemek. (TN) 2. Kaçmak. (TN)

göyn-: Yanmak. (VN)

göynit-: Yakmak. (TN)

göynü → göyün-. (CA)

göyün-, göynü-: Yanmak, acımak. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

göyündür-: 1. Yakmak. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) 2. (mecaz) fitne, fesat çıkarmak. (TN) 3. Yakılmak. (VN)

göyündürecek: Yakıcı, yakan. (BL)

göyündürül-: Yakılmak. (ST) (VN)

göyür-: Bekletmek. (TN)

göz: Göz. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

göz aç-: Bakmak, bakış. (BL)

göz aydını: Göz aydınlığı, göz bebeği. (BL) (KN)

göz dut-: Beklemek, intizar etmek. (BL)

göz yum-: Göz kapamak. (KN)

gözlerüñ nürin al-: Gözlerinin nurunu almak. (CA)

gözün yum-: Gözlerini kapamak. (CA)

gözcü: Gözeten, bekçi, casus. (CA) (KN) (ST)

gözedici: Bekçi. (CA) (KN)

gözet-, gözge-: Gözetmek, izlemek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

gözge → gözet-. (CA)

gözle-: Gözetmek, beklemek. (CA) (TN) (ÖN) (ST)

gözlü: Gözlü, görebilen birisi. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gözsüz: Gözsüz. (BL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gözsüzlük: Körlük. (ST) (ÇMT) (VN)

gözük-: Görünmek. (CA) (KN) (ÖN) (AN)

gözükdür-: Göstermek. (ÖN)

gözyaşı: Gözyası bezlerinin salgıladığı, bazı etkilerle akan duru sıvı damlacıklarından her biri. (ST) (ÇMT) (VN)

ğubâr: (mec.) Gam, keder. (ST)

ğufrân: Affetme, merhamet etme. (CA) (ST)

ğufrân eyesi: Merhamet edici. (CA)

ğul: 1. Zincir, kelepçe. (CA) 2. Hortlak, şeytan. (ST)

ğull: Bukağı, bağ. (BL)

ğulle: Zincir, kelepçe. (CA)

ğulüvv: Haddini aşma, aşırıya gitme. (ÖN)

ğulüv eyle-: Taşkınlık yapmak, haddi aşmak. (KN)

ğurâb: Karga. (CA) (BL)

ğurbet: Yabancı diyar. (ST)

ğurra: Gurur. (BL)

ğurür: Gurur. (CA) (ST)

ğusl: Bedenin her yerini din gereğince yıkama, arınma, gusül. (CA) (ÖN) (ST)

ğusl eyle-: Cünüp iken yıkanmak. (KN)

ğusl it-: Gusül etmek. (CA)

ğusülden şor-: Gusül hakkında sormak. (CA)

ğussa: Keder, dert. (CA) (BL) (TN) (ST) (AN)

ğuşşa dut-: Üzülmek, korkmak, endişelenmek. (BL)

ğuşşa kıl-: Üzülmek, kaygılanmak. (BL)

ğuşşa yi-: Kederlendirmek, üzme. (BL)

ğuşşadan ağla-: Kederden ağlamak. (CA)

ğussadan kurtar-: Kederden kurtarmak. (CA)

ğuşşasını yuducu: Kederini içinde taşıyan. (CA)

ğussalan-: Üzülmek, kederlenmek. (BL) (ST)

ğussalandur-: Kederlendirmek. (ST)

ğuşşalı: Kederli. (BL) (KN) (ÖN)

ğuşşalı bol-: Üzülmek, endişelenmek. (BL)

ğuşşalı gel-: Üzülmek, endişelenmek. (BL)

ğuşşalı kıl-: Üzmek, kederlendirmek. (BL)

ğuşûn: Ağaç dalları, filizler. (CA)

ğuş: Kulak. (BL)

ğuşe: Kulp. (BL)

ğuzât: Gaziler, din için savaşanlar (CA)

ğüc-: Cihad etmek. (CA)

ğüccük: Küçük. (KN) (VN)

ğücele-: İtip kakmak, zorla yaptırmak. (TN)

ğücemle-: Zorlamak, icbar etmek. (VN)

ğücen-: Kırgınlık duymak, kırılmak. (KN)

ğüci: Küçük. (ÇMT)

ğücüre: Daha zor, daha güç. (CA)

ğüclik: Güçlük, zorluk. (CA) (KN) (ÖN)

ğücük: Kuvveti kalmamak, yorgun düşmek. (SN)

güç: Kudret, kuvvet, güç, zorluk. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

güci yet-, güci yet-: Gücü yetmek. (CA) (KN)

güci yetiş-: Muktedir olmak, yapabilmek. (KN)

güci yit→ güci yet-. (CA)

gücüne inan-: Gücüne inanmak. (CA)

güç eyle-: Zorlaştırmak. (CA) (TN) (KN)

güç gel-: Zor gelmek. (CA)

güç gör-: Zorluk görmek, zulm görmek. (KN)

güç it-: Savaşmak, cihad etmek. (CA)

güç kıl-: Zulmetmek, haksızlık etmek. (BL)

güç ol-: Zor olmak. (CA) (KN)

güçeklen-: Zorbalık etmek. (ST)

güçlü: Güçlü, kuvvetli. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (AN) (VN)

güd-: Gütmek, koyun otlamak. (ST)

güde: Yavrulayacak, gebe inek. (CA)

güdücü: Hayvan güden kişi, çoban.

güft: Söz. (BL) (ST)

gül: Gül. (CA) (TN) (AN)

gül yağı: Gül yağı. (CA)

gül-: Gülmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

güldür-: Güldürmek. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

güleç: Güler yüzlü. (CA) (ST)

güleç yüzlü: Güler yüzlü. (CA)

gülef: Gül, gülef. (ÇMT) (VN)

gülgün: Gül renkli. (ST) (ÇMT) (VN)

gülice: Güllüce, kanarya otu. (CA)

gülüci: Gülen. (TN)

gülistân: Gül bahçesi, gülüstan. (CA)

güliš-: Güleşmek. (CA) (ST)

gülüci: Gülen. (CA)

gülümsi-: Gülümsemek, tebessüm etmek. (CA) (ST)

gülüş-: Karşılıklı gülmek. (ST)

gümân: Şüphelenmek, şüpheyeye düşmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gümân edici: Şüphe duyan. (KN)

gümân et-: Şüphelenmek. (KN)

gümân eyle-: Şüphelenmek. (KN)

gümân ilet-: Zannetmek. (BL)

gümâna düş-: Şüphelenmek. (BL) (KN)

gümânlan-: Şüphe etmek. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

gümânlandur-: Şüphe duymasına sebep olmak. (VN)

gümânlu: 1. Şüphe içinde olan, şüpheli. (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (VN) 2. Rahatsız eden, endişeye düşüren. (BL)

gümânluğa: Daha çok şüphe eden. (BL)

gümânsuz: Kesin olarak. (ÖN) (VN)

gümrah: Doğru yoldan ayrılmış, sapık. (BL) (ST)

gümrah bol-: Uzaklaşmak, kaybolmak, yok olup gitmek. (BL)

gümrahlık: Sapıklık, dalalet. (BL)

gümüſ → gümüſ. (CA) (TN)

gümüſ, gümüſ: Gümüſ. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gün: 1. Gün, ayı oluşturan her 30 günden birisi. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Güneſ. (CA) (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (VN) 3. Gündüz. (ÇMT)

gün batar: Batı, garp. (BL)

gün ısısı: Güneſ sıcaklığı. (CA)

gün toğariken: Güneſ doğarken, tan vakti. (BL)

günâh: Allah'ın emir ve yasaklarına akırı olarak yapılan işler; günah. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN)

günâh işle-: Günah işlemek. (CA)

günâhkâr: Günakar, günâh işleyen kimse. (CA) (ST) (AN)

günâhsız: Günahsız, suçsuz. (ÖN) (ST)

gündelük: Gündelik, günlük. (ST)

gündüz: Gündüz. (CA) (BL) (SN) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

gündüz eyle-: Gündüz etmek, gündüze çevirmek. (CA)

gündüzi geceye koy-: Gündüzü geceye çeviren. (CA)

gündüzin: Gündüz vakti, gündüzün. (BL)

güneſ: Güneſ. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

güneſdin yanğa: Doğu, doğu tarafı. (BL)

güney: Gün doğusu, doğu anlamında kullanılmış. (BL)

günileſ-: Birbiri ile çekiſmek, rekabet etmek. (ST)

günün: Gündüz, gündüz vakti. (BL)

günlük: Günlük (üzerinden gün geçmiſ veya geçecek olan. (ST)

günüle-: Haset etmek. (TN)

gür: Gür, yoğun, kuvvetli. (CA)

güreſ-: Güreſmek. (CA)

gürle-: Yıldırım çakıp korkunç ses çıkarmak. (VN)

gürüh: Cemaat, bölük. (CA) (BL)

gürülde-: Gürlemek. (CA)

gürz: Silah olarak kullanılan uzun saplı, büyük demir topuz. (ST)

güşe: Kulp. (BL)

güt-: İzlemek, takip etmek. (CA)

güven-: Güvenmek, inanmak. (CA)

güvür-: 1. Katmak, eklemek. (BL) 2. Koymak, sokmak, dahil etmek; batırmak, girdirmek. (BL)

güy-: Gözlemek, beklemek. (CA) (SN) (ST) (ÇMT)

güyâ: Güya, sanki. (CA)

güyegü: Güvey, damat. (CA) (BL) (SN)

güz: Güz. (ST)

güzâf: Eksiltme, azaltma; boş söz. (BL) (SN) (ÇMT) (VN)

güzâf iş işle-: Aşırıya kaçmak, haddi aşmak. (BL)

güzâf işlü: 1. Müsrif, israf eden. (BL) 2. Haddi aşan, mütecaviz. (BL)

güzel: Güzel, iyi, hoş. (CA) (KN) (ÖN) (AN)

güzel eyle-: Güzel yaratmak. (CA)

güzellik: Güzellik, iyilik, hoşluk. (TN) (KN)

güzide: Seçkin, seçilmiş, beğenilmiş. (CA) (ST)

güzide kıl-: Seçkin yaratmak. (CA)

2.9. H, Ħ

hâ': İşte. (CA) (ST)

ħ'âb: Uyku. (BL)

ħabât: Çadır. (TN)

ħabbe: Tane. (ÖN) (ST)

ħaber: Bilgi, haber, havadis. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ħaber al-: Haber almak, öğrenmek. (CA)

ħaber bir-: 1. Anlatmak, hikaye etmek, haber vermek. 2. Haber vermek, izin vermek. (BL)

ħaber elt-: Haber iletmek. (CA)

ħaber getir-: Haber getirmek. (CA)

ħaber gönder-: Haber göndermek. (CA)

ħaber kıl-: Haber vermek. (BL)

ħaber vir-: Haber vermek. (CA) (TN) (KN)

ħaber virin-: Bildirilmek, anlatılmak. (KN)

ħaberlü: Haberli. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

ħaber-dâr: Haberi olan. (CA) (ST) (AN)

ħabib: Dost. (ST)

ħabîbullāh: Allah'ın sevgilisi. (ST)

ħābil: Büyücü, sihirbaz, efsuncu. (ST)

ħabîr: Haberli, bilgili. (CA) (BL) (TN) (ST)

ħabîr pâdişāh: Haberdar padişah, bilgili padişah. (CA)

ħabiş: Kötü, alçak, pis. (CA) (ÖN) (KN) (ST)

ḥabīṣ ol-: Kötü olmak. (CA) (KN)

ḥabl: İp. (BL)

ḥabs: Hapis, alıkoyma tutma. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ḥabs eyle-: Hapsetmek. (CA) (KN)

ḥabs it-: Hapsetmek. (CA)

ḥabs olun-: Hapsolunmak. (CA)

ḥabṭ: Bozma, ibtal olma. (ST)

ḥac: Kabeyi ziyaret etme, hac. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

ḥac eyle-: Hac yapmak, Kabeyi ziyaret etmek. (CA) (KN)

ḥac eyyâmı: Hac dönemi. (CA)

ḥacdan dön-: Hacdan dönmek, hac ziyaretinden dönmek. (CA)

ḥacdan fâriğ ol-: Hacdan çekilmek. (CA)

ḥacâlet: Utanma, utanç. (CA) (ST)

ḥacc: Kabe'yi ziyaret etme. (BL) (KN) (ST) (VN)

ḥacc kıl-: İbadet yolu olarak kabul etmek, uygulamak. (BL)

ḥacc maḥâmı: Doğru yol, ibadet yolu, Allah'ın emir ve yasaklarının bütünü. (BL)

ḥaccâl: Gösterişli, şatafatlı. (ST)

ḥacer: Taş, kaya. (CA) (ST)

ḥacerü'l-esved: Siyah taş. (CA)

ḥâcet: İhtiyaç, lüzum. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ḥâcet dile-: İsteğini dilemek. (CA)

ḥâcet ol-: Gerekmek, ihtiyaç duyulmak. (CA)

ḥâcetlü: Muhtaç. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

ḥâcetlü kişi: İhtiyaç sahibi, muhtaç. (BL)

ḥâcetsüz: Hiç kimseye ve hiçbir şeye ihtiyacı olmayan. (ÇMT) (VN)

ḥacı: Hacca giden, haccı ziyaret eden. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

ḥacil: Utanmış, utancından yüzü kızarmış. (ÖN) (ST)

ḥacil eyle-: Rezil etmek, aşağılamak. (KN)

ḥâcir: Hicret eden, bir yerden bir yere göçen. (CA)

ḥad: Ceza. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (VN)

ḥad ur-: Ceza vermek. (CA) (ÇMT)

ḥadd: Sınır, derece, kenar. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

ḥaddan çık-: Sınırı aşmak, aşırıya gitmek. (KN)

ḥaddan geç-: Sınırı aşmak. (CA) (BL) (KN)

ḥaddan geçen: Sınırı aşan. (CA)

ḥaddan geçici: Sınırı aşan. (CA)
(BL) (ÇMT)

ḥadden geçiciler: Haddini aşanlar
(CA)

ḥadeb: Bucağ. (BL)

ḥâdem: Hizmetçiler. (CA)

ḥādī': Yardım eden, yardımcı, hidayet eden, doğru yolu gösteren. (CA) (TN) (SN) (ST)

ḥâdim: Hizmet eden. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ḥadīs: Hz. Muhammed tarafından söylenilen kutsal söz. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

ḥâdiṣe: Olay. (CA)

ḥaddu'llâh: Allah'ın tayin ettiği sınır. (KN)

ḥafaḥa: İnsanın yaptığı işleri yazmaya mahsus melekler. (ST)

ḥafī: Gizli, saklı. (ST)

ḥafīf: Ağır olmayan, hafif. (KN) (ÖN)

ḥafīflık: Ağır olmamak, hafiflik. (KN) (ÖN)

ḥâfız: Saklayan, koruyan.

ḥafṣa: Hazreti Peygamberin hanımlarından birinin adı; Hazreti Ömer'in kızıdır. (ÖN)

ḥaftalık: Haftalık. (ST)

ḥ'âher: Kız karındaş. (BL)

ḥâ'il: Engel olma, araya girme. (ÖN) (ST)

ḥâ'in: İhanet eden, hain. (ÖN)

ḥâk: Vasat, orta. (CA)

ḥâk: Toprak. (CA) (KN)

ḥak: Doğru, hak, hakikat, Allâh. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

ḥak it-: Hak etmek. (CA)

ḥak müminler: Hak müminler.
(CA)

ḥak söyle-: Doğru söylemek. (CA)

ḥak ve toğru: Doğru, gerçek, hak.
(BL)

ḥak yola kulağuzla-: Doğru yola yöneltmek. (CA)

ḥak yola kulağuzlan-: Doğru yola yönelmek. (CA)

ḥakka kulağuzla-: Hakka yönlendirmek. (CA)

ḥakḳı bâtıldan sec-: Gerçeği batıldan seçmek. (CA)

ḥakḳı beyân it-: Gerçeği beyan etmek. (CA)

ḥakḳı bil: Hakkı bilmek. (CA)

ḥakḳı bil-: Gerçeği bilmek. (CA)

ḥakḳı gizle-: Hakkı saklamak. (CA)

ḥakḳı gör-: Gerçeği görmek. (CA)

ḥakḳı ḥak it-: Hakkı gerçekleştirmek. (CA)

ḥakḳı işit-: Doğruyu duymak. (CA)

ḥakḳı söyle-: Doğruyu söylemek.
(CA)

ḥakḳı turgurıcı: Hakkı ayakta tutan, hakkı yaşatan. (CA)

ḥakḳı yalanla-: Hakkı yalanlamak. (CA)

ḥakḳ-ıla ḥükm it-: Hakla hükmetmek. (CA)

ḥakḳın isde-: Karşılık vermek, fayda vermek. (BL)

ḥakḳını öde-: Hakkını ödemek. (CA)

ḥakḳını men^c it-: Hakkını yasaklamak. (CA)

ḥakḳını vir-: Hakkını vermek. (CA)

ḥakḳını yerine getür-: Hakkını yerine getirmek. (CA)

ḥakḳu'l-mübîn: Hakkı açıklayan, yerine getiren, tanrılığa apaçık layık olan. (BL)

ḥakḳuñ rızâsın taleb it-: Hakkın iznini istemek. (CA)

ḥakḳların vir-: Haklarını vermek. (CA)

ḥaksuz yire: Haksız yere. (CA)

ḥakâret: Küçük düşürme, horlama. (ST)

ḥakâyık: Hakikatler, gerçekler. (ST)

ḥakḳu'llâh: Allâh için verilen yardım demektir. (CA)

ḥakḳında, ḥakḳunda: Hakkında. (CA) (SN)

ḥakḳuñda → ḥakḳıñda (CA)

ḥakem: Hakem, hakim olarak seçilen kimse. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ḥakîḳ: Hak sahibi olan, haklı. (ST)

ḥakîḳat: Gerçek, doğru. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

ḥakîḳat-ı ḥakḳ: Hakkın gerçeği. (CA)

ḥakîḳat kim: Şüphesiz, elbette, gerçekten, andolsun ki! (BL)

ḥakîḳaten: Gerçekten. (CA) (ST)

ḥakîḳî: Gerçek, doğru. (KN) (ÖN) (ST)

ḥakîm: Alim, bilgin, Allâh. (CA) (KN) (ST)

ḥâkim: Her şeye hükmeden, Allâh. (CA) (KN) (SN) (ST)

ḥâkim katı: Hükmeden katı. (CA)

ḥâkim: Hükmeden, hakim. (CA) (BL) (TN) (KN) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

ḥâkimlik: Hüküm, hüküm verme. (BL)

ḥâkimlik kıl-: Karar vermek, hükmetmek. (BL)

ḥâkimraḳ: Daha üstün. (ÖN)

ḥakîr: İtibarsız, değersiz, hakir. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ḥakîr edici: Değersizleştiren, aşağılayan. (KN)

ḥakîr gör-: Hakir görmek. (CA) (KN)

ḥakîr ol-: Değersiz olmak.

ḥaḥḥ: Hak, doğru, gerçek. (TN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

ḥaḥḥâ: Doğrusu, gerçeği. (BL) (ST) (VN)

ḥaḥḥında: İlgili olarak. (ÇMT)

ḥaḥḥıraḥ: Daha doğru, daha gerçek. (ST)

ḥaḥḥullâh: Allah hakkı. (ST)

ḥaḥḥlık: Doğruluk, gerçeklik. (KN) (ÖN) (ST)

ḥaḥḥlu: Haklı, müstehak. (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ḥaḥḥluraḥ: Haklı. (TN) (ÇMT)

ḥaḥḥraḥ: Daha haklı. (ÇMT)

ḥaḥḥsuz: Haksız, haksız yere, haksız olarak. (KN) (ÇMT) (AN) (VN)

ḥâl: Hal, durum. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ḥâlınden döndür-: Şeklini değiştirmek, tanınmaz hâle getirmek. (BL)

ḥâllerinden te‘eccüb it-: Durumlarına şaşırarak. (CA)

ḥâla: Hala. (KN) (ÖN)

ḥâlâl: Helal. (CA) (KN) (ÖN)

ḥâlâl et-: Helal etmek, meşru kılmak. (KN)

ḥâlâl eyle-: Helal etmek, meşru kılmak. (KN)

ḥâlâl ol-: Helak olmak, meşru olmak. (KN)

ḥâlâllan-: Helal kabul etmek. (KN)

ḥalâş: Kurtulma, kurtuluş. (CA) (ÖN) (ST) (AN)

ḥalâş et-: Kurtarmak. (KN)

ḥalâş eyle-: Kurtarmak. (KN)

ḥalâş ol-: Kurtulmak. (KN)

ḥalâşlık: Kurtulma, kurtuluş. (ST)

halavet: Tatlılık, şirinlik, zevk. (ST)

ḥalâvetlü: Tatlı. (ST)

ḥâlâyık: Mahluklar, yaratıklar, insanlar. (CA) (BL) (ST)

ḥâlâyıkı yarat-: Mahlukları yaratmak. (CA)

ḥâlef: Birinin yerine geçme. (CA) (ST)

ḥalel: Boşluk, bozma, bozukluk, zar (CA) (ÖN) (ST)

ḥalel getür-: Zarar getirmek. (CA)

ḥalellü: Muhafazalı, korunaklı. (ÖN)

ḥâlet: Hal, suret. (CA) (ST)

ḥâlet-i nezi‘: Can çekişme durumu, ölüm anı. (CA)

ḥalḥal: Kadınların ayak bileklerine taktıkları bilezik. (CA) (KN) (ÖN)

ḥalı: Genellikle yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı. (ST)

ḥâlîḥ: Yaratıcı, yoktan var eden, Allâh. (CA) (ÖN)

ḥâlîḥdan gizle-: Yaratıcıdan gizlemek. (CA)

ḥâlî: Tenha, boş. (CA) (ÖN) (ST)

ḥâlî kalmış tağ: Tenha kalmış dağ. (CA)

ḥâlî kıl-: Tenha yapmak. (CA)

ḥâlî ol-: Tenha olmak. (CA)

ḥālîçe: Genellikle yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı. (ST)

ḥâlid: Sonsuz, daim, ebedi. (CA)

ḥâlidler ol-: Sonsuzlar olmak. (CA)

ḥâlîfe: Birinin yerine geçen kimse, halife. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ḥâlîfe et-: Yerine geçirmek. (KN)

ḥâlîfe eyle-: Halifelik vermek. (TN) (KN)

ḥâlîfe kıl-: Yerine geçirmek, hakim kılmak. (BL) (KN)

ḥâlîfe ol-: Halife olmak. (TN) (KN)

ḥâlik: Bozulan, helak olan, silinen. (CA) (KN) (ST) (ÇMT)

ḥâliklık: Yaratıcılık. (ST)

ḥâliku's-şifât: Sıfatların yaratıcısı. (ST)

ḥâlikü'l-a'yân: Muayyen ve müşahhas olan şeylerin yaratıcısı. (ST)

ḥalil: Dost. (ÖN) (ST)

ḥalil edin-: Dost edinmek. (KN)

ḥalîm: Tabiatı yumuşak olan, yumuşak huylu. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

ḥalîmlik: Yumuşak huyluluk. (ST)

ḥâliş: Katkısız, saf. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ḥâliş olmuş kullar: Arınmış kul. (CA)

ḥâlişlik: Saflık. (KN) (ÖN)

ḥâlişu'l-ma'būd: İbadet edilenlerin hâlisi, saffetlisi. (ST)

ḥâliyâ: Şimdiki halde. (CA)

ḥalk: Yaratma, yaratılma, halk. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

ḥalk-ı âher: Bambaşka bir yaratık. (KN)

ḥalkı kığır-: Halkı davet etmek. (CA)

ḥalka: Ortası boş yuvarlak, halka, daire biçiminde olan şey. (CA) (BL) (ST)

ḥall: Çözme, çözülme. (CA)

ḥall idici: Çözen. (CA)

ḥall ol-: Çözülme. (CA)

ḥallâc: Pamuk, yatak, yorgan atan kimse. (ST)

ḥallü: Hamile. (CA)

ḥalt: Karıştırma. (ST)

ḥalvet: Yalnız, تنها kalma, tenhaya çekilme. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ḥalvet hakları: Yalnız kalma hakları. (CA)

ḥalvet kal-: Yalnız kalmak. (CA)

ḥalvet ol-: Yalnız kalmak. (KN)

ḥalvetnişīn: Yalnızlıkta oturan, tenhalıkta oturan. (CA)

ḥam: Bükülmüş, eğri. (CA)

ḥām: Pişmemiş, olmamış, çiğ. (CA)

ḥamâḳat: Ahmaklık, beyinsizlik. (CA) (ST)

ḥamâyl: Boyuna asılan silindir şeklinde gümüş kutu. (ST)

ḥamaz: Belli bir şeyin ya da zamanın gelmekte olduğunu önceden belirten ses; kıyamet süreci; kıyamet. (ÇMT)

ḥamd: Allâh'a olan şükran duygularını bildirme, hamd. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

ḥamd it-: Hamd etmek. (CA)

ḥamel: Bir burç ismi. (CA)

ḥamır: Şarap, içki. (KN)

ḥamīd: Övülmeğe değer, Allâh'ın isimlerindendir. (CA) (ST)

ḥâmid: Şükredenler, hamdedenler. (CA)

ḥâmil: Hamile, gebe. (CA)

ḥâmilât-ı vıḳren: Bulutlar. (ST)

ḥâmile: Gebe kadın, hamile. (CA) (BL) (ST)

ḥâmile bol-: Gebe kalmak, hamile olmak. (BL)

ḥamīm: Pek sıcak nesne. (CA) (BL) (ST)

ḥamīm suyu: Hamam suyu, kaynar su. (BL)

ḥamír: Hamur. (ST)

ḥâmise: Bişinci. (BL)

ḥamiyyet: Milli onur, haysiyet. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ḥaml: Anne karnındaki çocuk, gebelik. (CA) (ST) (ÇMT)

ḥamle: Atılış, atılma, hamle. (CA) (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ḥamle eyle-: Hamle yapmak. (TN)

ḥamle it-: Atılmak, hamle etmek. (CA) (KN)

ḥamle kıl-: Atılmak, hamle etmek. (CA)

ḥammâm: Hamam, banyo. (CA) (ST)

ḥammâmcı: Hamamcı. (ST)

ḥamr: Şarap, içki. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ḥamr iç-: Şarap içmek, içki içmek. (CA)

ḥân: Hükümdar, hakan. (CA)

ḥandaḳ: Hendek, kale hendeği. (BL) (ST)

ḥândân: Gülen, sevinçli. (CA)

ḥânedân: Aile, ehli beyt. (BL)

ḥanîfi: İslam dinine sımsıkı bağlı bulunan kimse. (ST)

ḥanīs: Ettiği yemini yerine getirmeme. (CA) (ST)

ḥannās: Şeytan. (ST)

ḥar: Eşek. (BL)

ḥ'âr: Aşağı, zelil, kıymetsiz. (BL)

ḥ'âr bol-: Hakir ve zelil olmak, baş eğmek. (BL)

ḥ'âr bolmuş: Alçaltılmış, horlanmış, zelil, hakir, aşağı. (BL)

ḥ'âr idici: Alçaltıcı, küçük düşürücü, hor eyleyici. (BL)

ḥ'âr kıl-: Küçük düşürmek, hor görmek. (BL)

ḥ'âr kılcı: Alçaltıcı, küçük düşürücü. (BL)

harâb: Yıkık, viran, bozuk. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

harâb eyle-: Yıkmaq, tahrip etmek. (KN)

harâb it-: Yıkmaq. (CA) (KN)

harâb kal-: Viran kalmak. (CA)

harâb ol-: Yıkılmak. (CA) (KN)

harâb olmuş köy: Yıkılmış köy. (CA)

harâbalık: Harâbelik, virânelik. (ST)

harâbla-: Harap etmek, zarar vermek. (ÖN)

harâblık: Bozulmuşluk. (CA)

harâbe: Eski binaların yıkıntısı. (CA)

harâç: Haraç, vergi. (CA) (ST) (ÇMT) (VN)

harac ver-: Haraç etmek. (KN)

harâç al-: Haraç almak. (CA)

haraf: Bunak. (ÇMT) (VN)

harâm: Şeriate ve dine göre yasak edilmiş şey, haram. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

harâm eyle-: Haram etmek. (CA) (TN) (KN)

harâm ile helâl: Haram ve helal. (CA)

harâm it-: Haram etmek. (CA) (TN) (KN)

harâm kıl-: Haram etmek, haram kılmak. (CA) (BL) (TN) (KN)

harâm kılın-: Haram kılınmak, yasaklanmak. (BL)

harâm mâl kazanmağ: Haram mal kazanma. (CA)

harâm ol-: Haram olmak. (CA) (TN) (KN)

harâm yi-: Haram yemek. (CA)

harâmı seçici: Haramı seçen. (CA)

harâmılık: Haramlık, haram. (CA) (ST)

harâmî: Hırsız, haydut. (CA) (ST)

harâmzâde: Haram yiyen, faiz yiyen. (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

harâmzâdelig: Haram yiyen, harama bulaşan. (ST)

harâret: Sıcaklık, ateş, yanma. (CA) (ST)

harb: Harp, savaş. (CA) (ÖN) (ST)

harbe: Kısa mızrak, süngü. (ST)

harc: Sarf, gider, harç. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

harc ét-: Harcamak. (KN)

harc eyle-: Harcamak. (KN)

harclan-: Ücretlendirilmek. (TN) (ST)

harçlık: Ufak tefek gereksinimler için ayrılmış para.

hardal: Tohumları küçük bir bitki, hardal. (CA) (BL) (KN) (ÖN)

hare: Yiyecek. (CA)

hareh: Yiyecek, yiyinti. (CA)

harekât: Davranışlar, işler. (KN)

hareket: Hareket. (CA) (ÖN) (ST)

hareket it-: Hareket etmek. (CA)

hareem: Her kesin giremeyeceği yer, harem. (CA) (BL) (ÖN) (ST) (VN)

harf: Harf, söz. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

harîr: İpek elbise. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

harîr döşek: İpekten döşek. (CA)

harîrle tokun-: İpekten örülmek, ipekten yapılmak. (CA)

harîş: Son derece hırslı olan. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

harîş ol-: Çok hırslı olmak. (CA) (TN) (KN)

harîş yaradıl-: Çok hırslı yaratılmak. (CA)

harîşirak: Daha çok hırslı. (CA)

harîşlik(ğ): Düşkünlük, aşırı istek. (ÇMT)

hârlık: Rezillik, zillet. (BL)

hârlık birle: Hakir, zelil, alçak. (BL)

hârlık birle gör-: Küçük düşürmek, hakir kılmak. (BL)

hârlık eyle-: Alçaltmak, küçük düşürmek. (BL)

harş: Ekin. (BL)

harûnlık: Harınlık, hayvanın huysuzluğu. (ST)

haş: Bir kimseye ait, özel. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

hasâret: Zarar, ziyan, has (ÖN) (ST)

hasâret et-: Zarara uğramak. (KN)

hasbet-en-lillâh: Allah rızası için, Tanrı uğruna. (ST)

haseb: Asillik, soy temizliği. (ST)

hasebí: Asil. (ST)

hased: Kıskançlık, çekememezlik. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

hased eyle-: Haset etmek, kıskanmak. (TN)

hased bul-: Kıskançlık bulmak. (CA)

hased it-: Kıskanmak. (CA)

hâseki: Yakın dost, sırdaş. (SN) (ÇMT) (VN)

hasen: Güzel. (CA)

ḥasenat: Güzel şeyler, sevap, temiz ve namuslu bulunma. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

ḥasenâtuñ ıvazı: İyiliklerin karşılığı. (CA)

ḥasene: İyilik, iyi iş, iyi hal. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ḥasenet: İyilikler. (SN)

ḥasf: Yere batma. (ST)

ḥâşıl: Meydana gelme, oluşma. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ḥâşıl ol-: Meydana gelmek, oluşmak. (CA) (KN)

ḥaşım, ḥaşm: Düşman, davacı. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ḥaşımlık: Düşmanlık. (SN) (ÇMT)

ḥaşır: Saz ve kurumuş bitkilerden örülmüş taban örtüsü. (ST)

ḥâsid: Haset eden, kıskanan, kıskanç. (ÖN)

ḥasīs: Ün. (BL) (KN) (ÖN) (ST)

ḥâşıyye: Özellik. (ST)

ḥasiyyet: Karakter, hut, mizaç. (CA)

ḥaşlet: Huy. (CA)

ḥaşr: Sıkıştıma, dar bir yerin içine alma, zorluk. (CA)

ḥasret: Üzüntü, iç sıkıntısı, özleyiş, hasret. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ḥasret eyle-: Hasret bırakmak, özletmek. (CA)

ḥasret günü: Hasret günü. (CA) (BL) (TN)

ḥasret kal-: Hasret kalmak. (CA)

ḥasret ol-: Hasret olmak. (CA)

ḥasrī: Hasret, üzüntü içinde olan. (TN)

ḥâşş: Mahsus, özel. (ST)

ḥâşşâ: Özellik, nitelik. (ST)

ḥasta: Hasta, rahatsız. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

ḥasta ol-: Hasta olmak. (CA) (KN)

ḥastalık: Hastalık. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

ḥastalıktan sağıl-: Hastalıktan kurtulmak, iyileşmek. (CA)

ḥasūd: Kıskanç, çekemeyen. (CA) (KN) (AN)

ḥasūd ol-: Çekememek. (CA)

ḥasūdlik: Kıskançlık. (KN) (ÖN) (ST)

ḥasüret: Sır saklayan, Kur'an – I Kerim'de Hz. Yahya bu kelime ile vasıflandırılmıştır. (CA)

ḥâşâ: Asla, kayiten. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

ḥaşem: Yanında bulunanlar, aile, yardımcı. (CA)

ḥaşerat: Küçük böcekler. (ST)

ḥâşî': Alçakgönüllülük gösterenler, mütevazi olanlar (CA)

ḥaşr: Toplama, ölümden sonar dirilip toplanma, kıyamet. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

ḥaşr eyle-: Toplamak. (KN)

ḥaşr günü: Kıyamet günü. (CA)

ḥaşr it-: Toplamak. (CA) (KN)

ḥaşr kıl-: Toplamak, bir araya getirmek. (BL)

ḥaşr ol-: Toplanmak. (CA) (KN)

ḥaşr olun-: Toplanmak. (CA) (KN) (TN)

ḥaşyet: Korkma, ürkme, büyüklük. (ST)

ḥaşyet'ullah: Allah korkusu. (TN)

ḥat: Yol. (CA)

ḥaṭâ: Yanlış, yanlışlık, hata. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ḥaṭâ bile işle-: Hata etmek, yanlışlık. (BL)

ḥaṭâ eyle-: Yanlışlık yapmak. (KN)

ḥaṭâ iden: Yanlışlık yapan. (CA)

ḥaṭâ idici: Yanlışlık yapan. (CA) (KN)

ḥaṭâ işle-: Yanlışlık yapmak. (KN)

ḥaṭâ işleyici: Yanlışlık yapan. (KN)

ḥaṭâ it-: Yanlışlık yapmak. (CA)

ḥaṭâ ol-: Yanlışlık olmak. (CA)

ḥaṭâyile ol-: Hata içinde olmak. (CA)

ḥatar: Tehlike, güvensizlik. (ST)

ḥaṭcuğaz: Küçük çizgi, küçük yazı. (ST)

ḥâtem: Mühür, üstü mühürlü yüzük. (CA) (ÖN)

ḥâteme'n-nebiyyin: Hz. Muhammed. (CA)

ḥâṭib: Hitab eden, söz söyleyen. (CA)

ḥâṭır: Zihin, fikir, düşünce, gönül. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

ḥâṭırından geç-: Zihninden geçmek. (CA)

ḥâṭırları melul olacak söz di-: Gönülleri melul olacak söz söylemek. (CA)

ḥâṭırlu: Hatırlı. (CA)

ḥâṭi: Yanıltan, şaşırtan, hataya düşüren. (ST)

ḥatib: Söz söyleyen, cemaate, topluluğa karşı güzel söz söyleyen kimse. (ST)

ḥatm: Hitama erdirmе, bitirme. (CA) (KN) (ST)

ḥaṭṭ: Yazı. (ST)

ḥattâ: Hatta. (CA) (TN) (KN) (ÖN)

ḥâtün: Kadın, eş. (CA) (ST) (AN) (VN)

ḥâtun al-: Kadın almak, evlenmek. (CA)

ḥatunına yakınlık eyle-: Eşine yakınlık göstermek. (CA)

ḥâtünlara ṭalâḳ vir-: Eşlerini boşamak. (CA)

ḥāṭur: Düşünme, akılda tutma yeteneği. (ST)

hava: Hava, boşluk. (CA) (ÖN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

havalarına uy-: Durumlarına uymak. (CA)

ḥavâdiş: Haber, havadis. (KN) (ÖN)

ḥavâle: Bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, havale, sara gibi bir hastalık. (CA) (ST)

ḥavâle eyle-: Havale etmek. (CA)

ḥavâle it-: Havale etmek. (CA) (KN)

ḥavâle kanı: Havale kanı. (CA)

ḥavâle kıl-: Havale etmek. (CA)

ḥavâle kılın-: Havale edilmek. (CA)

ḥavâle ol-: Havale olmak. (CA) (KN)

havan: İçinde çeşitli şeylerin dövülüp ufalandığı ağaç, maden veya taştan yapılmış çukurca kap. (ST)

ḥavārā: Yiyecek, yiyinti. (ST)

ḥavārī: Yardımcı, peygamberleri fikirlerini yaymada yardımı dokunan kimselerden her biri. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

ḥavâriyyūn: İsâ Peygamberin on iki kişiden oluşan yakın dostları, yardımcıları. (ST)

ḥavas: Havas ilmi. (TN) (ST)

ḥavâyıc: Hacetler, istekler. (ST)

ḥavf: Korku. (ST)

ḥâviye: Cehennemın yedinci kadı, en şiddetlisi. (CA) (ÖN) (ST)

ḥavl: Çevre, etraf, sur. (CA)

ḥavz: Havuz. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ḥavzca: Havuz kadar. (BL)

ḥay: Eyvah! Vay! (KN)

ḥayâ: Allâh korkusu ile günâhtan kaçınma, utanma, sıkılma. (CA)

ḥayâl: Düşünce, hayal. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ḥayâlât: Düşünceler, hayaller. (CA)

ḥayat: Yaşam, hayat, ömür. (CA) (KN) (ÖN)

ḥayâsızlık: Utanmazlık. (ST)

ḥayâsuz: Edepsiz. (CA) (ST)

ḥayf: Haksızlık, cevir, zulüm. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ḥayf eyle-: Haksızlık yapmak. (TN)

ḥayf it-: Haksızlık etmek. (CA)

ḥayf ol-: Haksızlığa uğrama, zulüm görme. (KN)

ḥayf olun-: Zulm olunmak. (CA)

ḥayıfsın-: Üzülmek. (CA)

ḥâyın: Hıyanet eden, nankör. (KN) (ÖN)

hâyınlık: Hıyanet etme, nankörlük. (KN) (ÖN)

hâyınlık ét-: Hıyanet etmek, nankörlük etmek. (KN)

hâyınlık eyle-: Hıyanet etmek, nankörlük etmek. (KN)

hayır: Hayırlı, iyi, faydalı. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

hayırlar it-: Hayırlar yapmak. (CA)

hayırlara iviş-: Hayırlara koşuşmak. (CA)

hayr dile-: Hayır dilemek. (CA)

hayr du'â it-: Hayır dua etmek. (CA)

hayr eyle-: İyilik yapmak. (KN)

hayr ırgür-: Hayır eriştirmek. (CA)

hayr iriş-: Hayır erişmek. (CA)

hayr işle-: Hayır işlemek. (CA) (KN)

hayr it-: Hayır yapmak. (CA)

hayr ol-: Hayır olmak. (CA) (KN)

hayr vir-: Hayır vermek. (CA)

hayrı gör-: Hayrı görmek. (CA)

hayrlurak: Daha hayırlı. (CA)

hayırlu: Hayırlı, faydalı. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

hayız: Kadının adet görmesi, hayız. (CA) (ÇMT) (VN)

hâyil: İki şey arasında veya bir şey önünde perde olan, mani olan, arayı kapayan engel. (ST)

hâyil ol-: Mani olmak. (KN)

hâyin: Hain, hıyanet eden, nankör. (CA) (ST)

hâyin ol-: Hain olmak. (CA)

hâyin tâyife: Nankör kabile. (CA)

hâyinleri sev-: Hainleri sevmek. (CA)

hâyinlerüñ mekri: Hainlerin tuzağı. (CA)

hâyınlık: Hainlik, nankörlük. (CA)

haykır-: Haykırmak. (CA) (SN) (ÇMT) (VN)

hayli: Epeyce, çokça. (CA) (ST)

hayme: Çadır. (ÖN)

hayr → hayır. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

hayrân: Şaşmış kalmış, şaşırmış, hayran. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

hayrân kal-: Hayran kalmak. (CA) (KN)

hayrân ol-: Şaşırmak. (KN)

hayrânlık: Şaşkınlık, şaşkın olma hâli. (KN) (ÖN)

hayrât: İyilikler, hayırlar. (BL) (ST)

hayret: Şaşma, şaşıрма, şaşakalma. (CA) (ST)

hayretde kal-: Hayrette kalmak, hayret etmek. (CA)

ḥayrlu: İyi, güzel, faydalı, hayırlı. (ÖN) (ST)

ḥaysiyet: Şeref, onur, itibat, değer.

ḥayvan: Hayvan, canlılık, canlı şey. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ḥayvanāt: Hayvanlar. (ST)

ḥayvancuḳ: Küçük hayvanlar. (ST)

ḥayvāniyyet: Hayvanlık. (ST)

ḥayy: Diri, canlı, Allāh'ın isimlerinden. (CA) (ÖN) (ST)

ḥayye: Yılan.

ḥayz: (kadın) âdet. (TN) (ÖN) (SN) (ST)

ḥayz gör-: Kadının âdet görmesi. (TN) (KN)

ḥayzdan kesil-: Kadının adet görmemeye başlaması. (KN)

ḥazâ: Bu. (TN) (ST)

ḥazâyin: Hazine. (CA) (ST)

ḥazen: Gam, üzüntü. (CA)

ḥazene'-i cehennem: Cehennem azabı. (CA)

ḥazer: Sakınma, kaçınma. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ḥazer eyle-: Sakınmak, kaçınmak. (CA) (KN)

ḥazer it-: Sakınmak, kaçınmak. (CA) (KN)

ḥazer kıl-: Sakınmak, kaçınmak. (CA)

ḥâzır: Bizzat bulunan, hazır. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ḥâzır bol-: Şahit olmak, bulunmak. (BL)

ḥâzır eyle-: Tanık etmek, şahit tutmak. (TN) (KN)

ḥâzır gel-: Bulunmak, hazır olmak. (BL)

ḥâzır kıl-: Hazırlamak. (CA) (BL)

ḥâzır ol-: Hazır olmak. (CA) (BL) (TN) (KN)

ḥâzır olun-: Hazır olunmak. (CA)

ḥâzırıl-: Hazırlamak. (CA)

ḥâzırılıḳ: Hazırlanmak için gereken şey veya durumların bütünü. (ST)

ḥazîn: Hüzünlü, mahzun. (CA) (ÖN) (AN)

ḥazîne: Hazine, altın, para ve mücevher gibi değerli şeylerin saklandığı yer. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ḥazînedâr: Hazine görevlisi. (CA) (KN) (ST)

ḥazîne-dârları: Selâm sizûñ üzerüñüze olsun ğâlûñüz hoş oldu. (CA)

ḥazrâ: En yeşil, daha yeşil. (ST)

ḥazravât: Yeşillikler, sebzeler. (ST)

ḥazret: Saygı üzerine büyüklere verilen ad, hazret. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

Ĥazret-i Rasûl: Hz. Muhammed. (CA)

Ĥazretine kavuşdur-: Hazretine kavuşturmak. (CA)

Ĥaķ Ĥazreti: Hak Hazretleri, Allâh. (CA)

ĥazretgâh: Hazır olunan, bulunulan yer. (BL)

ĥazz: Hoşlanama, zevklenme, hazz. (CA) (BL) (ST)

heb: Hep, her zaman. (CA) (TN)

hebâ: Toz, zerre. (BL) (ST)

hebb: Uykuda uyanma. (CA)

hecîl: Utanma, utanıp şaşırma. (CA)

ĥecîl ĥal-: Utanmak. (CA)

hecv: Hiciv, taşlama. (CA) (ST)

hediye: Hediye, armağan. (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

hefte: Hafta. (ST)

ĥekîm: Hikmet sahibi. (CA)

helâk: Mahvolma, ölme. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

helâk bol-: Yok olmak, helak olmak. (BL)

helâk eyle-: Mahvetmek, öldürmek. (CA) (TN) (KN)

helâk için ĥarc it-: Mahvolma için masraf etmek. (CA)

helâk idici: Mahveden, öldüren. (CA) (KN)

helâk it-: Mahvetmek, öldürmek. (CA) (TN) (KN)

helâk itme: Mahvetme, öldürme. (CA)

helâk ol-: Maholmak, ölmek. (CA) (TN) (KN)

helâk olacak ĥavm: Mahvolacak kavim. (CA)

helâk olan: Mahvolan, ölen. (CA)

helâk olun-: Yok edilmek, mahv edilmek. (KN)

helâk kıl-: Mahvetmek, yok etmek. (CA) (BL)

helâkdan ĥurtar-: Mahvolmadan kurtarma. (CA)

helâklık: Yokolma, mahvolma. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

helâklik dile-: Yokolmayı dilemek. (CA)

helâklik serâyı: Yokolma sarayı, ölüm. (CA)

ĥelâl: Helal, kullanılması caiz olan, nikahlı kadın. (CA) (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ĥelâl bol-: Helal olmak. (BL)

ĥelâl eyle-: Helal etmek. (CA) (TN)

ĥelâl gör-: Helal görmek, helal kabul etmek. (CA)

ĥelâl it-: Helal etmek. (CA)

helâl kıl-: Meşru ve helal kılmak. (BL)

helâl ol-: Helal olmak. (CA) (TN)

helâl mâl: Helal mal. (CA)

helâlden harâmı seçici: Helalden haramı seçen. (CA)

helâlden yi-: Helalden yemek. (CA)

helâllaş-: Birbirlerine haklarını helal etmek. (ST)

helâllik: Helal olma durumu. (ST)

helâlrak: Daha helal. (CA)

hele: Nihayet, sonunda. (ST)

hem: Eşitlik veya karşılık manası veren bağlaç. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

hem: -dak,-deş Farsça ek. (CA)

hemân: Hemen, derhal. (CA) (ST) (ÇMT) (VN)

hem-çün → hemçünân. (CA)

hem-çünân, hem-çün: Böylece, gibi. (CA)

hemezât: Vesveseler, kuruntul (CA)

hemîn: Hemen. (CA) (AN)

hemîşe: Her zaman, her an, hep. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

hemîşe bol-: Ebedî, daimi, kalıcı olmak. (BL)

hemîşe muhalled bol-: Ebediyyen kalmak. (BL)

hem-nişîn: Topluluk, meclis. (BL)

hem-püşt: Görünür, belli, açık. (BL)

hemtâ: Eş, ortak. (BL)

hemze: Arapçada harf üzerine konulan işaret, hemze. (CA)

henbâz: Ortak. (BL)

henbâz dut-: Şirk koşmak, Allah'a ortak koşmak. (BL)

hendek: Kale ve tarla gibi yerlerin etrafına kazılan geniş ve derin çukur. Hendek.

henüz: Şimdiye kadar, şu ana kad (CA) (KN) (ÖN) (ST)

hep: Hep, her zaman. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

hepsi: Tamamı. (ST)

her: Her, her biri. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

her biri: Her biri. (CA) (BL) (ÖN) (ÇMT)

her birisi: Her birisi. (CA) (ÖN)

her cebbâr: Her zorba. (CA)

her-çend: Her zaman, daima.

her işi hikmet-ile işle-: Her işi hikmet ile yapmak. (CA)

her kıanda: Her nerede, her nereye, her nereden. (ÖN)

her ki: Her kim. (CA)

her kim: Her kim. (CA) (ÖN) (ÇMT)

her kişi: Herkes, her insan. (CA) (ÇMT)

her kul: Her kul. (CA)

her ne: Her ne. (ÖN)

her ne ki: Her ne ki. (CA)

her nefis: Her nefis, her canlı. (CA)

her nesne: Her nesne. (CA)

her nesneyi ihâta idici: Her nesneyi kapsayan. (CA)

her nesneyi bilici: Her nesneyi bilen. (CA)

her ümmet: Her ümmet. (CA)

her yañ: Her yan, her taraf. (CA)

hergele: Eşek sürüsü. (ST)

hergiz: Asla, katiyyen, hiç bir zaman. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

herze: Boş söz. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

herzerek: En kötü. (ÇMT)

hesâb: Hesap, hesaplama. (BL) (ÇMT)

hesâb kılıcı: Hesap soran, hesap görücü. (BL)

hesâblu: Hesap eden, hesap gören. (BL)

hesâbsuz: Sayısız, çok bol, çok fazla. (BL)

heşr: Toplanma. (CA)

hevâ: İstek, arzu, heves. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

hevâlarına uy-: İsteklerine uymak. (CA)

hevâsını ma'bûd idin-: İsteğini edebileştirmek. (CA)

hevâmm: Böcekler, hasereler. (ST)

heves: Arzu, istek, heves. (CA)

heves it-: Heveslenmek. (CA)

hevl: Korku. (KN) (ÖN) (ST)

hevn: Hor ve zelil olmak. (ST)

hey'ât: Hâller, durumlar, şekiller. (KN) (ÖN)

heybet: (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

heybet al-: Heybet almak. (CA)

heybet bulun-: Heybet bulunmak. (CA)

heybet ciheti: Heybet yönü. (CA)

heybetinden kork-: Heybetinden korkmak. (CA)

heybetlü gün: Heybetli gün. (CA)

heybetlü kavm: Heybetli kavim. (CA)

heybetlü: Heybetli. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

heyef: Çörçöp, çöp. (ÖN)

hey'et: Şekil, suret, durum. (KN) (ÖN) (ST)

heyhât: Yazık, heyhat! (BL) (ST)

heyyin: Kolay. (ÖN)

hezâr: Bin. (ST)

hezârân: Binler, binlerce. (ST)

hezimet: Bozgunluk, mağlubiyet. (ST)

hezl: Eğlence, alay, şaka, latife. (ST)

hıdmet: Hizmet. (CA)

hıdmet-kâr: Hizmetçi, hizmet eden. (CA)

hıfz: Saklama, koruma, ezberleme. (CA)
(KN) (ÖN) (ST)

hıfz idici: Koruyan. (CA) (KN)

hıkd: Kin, haset. (ÖN) (ST)

hıkd ol-: Kin tutmak. (KN)

hıl'at: Süslü elbise, kaftan. (CA)

hıl'at-ı nübüvvet: Peygamber
kaftanı. (CA)

hılkat: Yaratılma, yaratılış. (CA)

hınzır: Domuz. (CA) (ST)

hırş: Öfke, kızgınlık, sonu gelmeyen, arzu,
istek. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

hırz: Sığınak. (ST)

hışım: Akraba, yakın, hısıım. (CA) (TN)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

hış(ı)mılık: Akrabalık, yakınlık. (BL)
(ÇMT) (VN)

hışnılu: Lezzetli. (TN)

hışşa: Hisse.(CA)

hışşa viril-: Hisse verilmek. (CA)

hışm: Öfke, gazap, kin. (BL) (KN) (AN)

hışm birle: Öfkeli, kızgın. (BL)

hışm dut-: Öfkelenmek, gazap
etmek. (BL)

hışm eyle-: Öfkelenmek. (KN)

hışm kıl-: Öfkelenmek, gazap
etmek. (BL)

hıttatün: Af dileyerek. (ÖN)

hıyânet: İhanet. (CA) (BL) (TN) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

hıyânet eyle-: Hıyanet etmek,
alçaklık yapmak. (TN) (KN)

hıyânet it-: İhanet etmek. (CA)
(KN)

hıyânet kılıcı: İhanet eden, hain.
(BL)

hıyať: Perdeler, engeller. (SN) (VN)

hıyâr: Hıyar. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

hızır: Hızır aleyhisselam. (TN) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (ÇMT) (VN)

hibe: Bağışlama. (ST)

hibr: Hoca, öğretmen, yahudi alimi. (CA)
(ÖN)

hibret: Bir şey hakkında bilgi ve tecrübe.
(CA)

hicâb: Utanma, sıkılma, perde. (CA) (BL)
(KN) (ÖN) (ST) (VN)

hicâb bol-: 1. Engel olmak. (BL) 2.
Haram, yasak olmak. (BL)

hicâb eyle-: Utanmak, sıkılmak.
(KN)

hicâb kıl-: Perde yapmak. (CA)

hicâbsız: Perdesiz, açık. (CA)

hıcr: Ayrılık, sayıklama, saçmalama. (CA) (SN) (ÇMT)

Hıcr Ehli: Hıcr ehli. (CA)

hicret: Bir yerden bir yere göç, İslam tarihinde Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

hicret eyle-: Göç etmek. (KN)

hicret iden: Göç eden. (CA)

hicret it-: Göç etmek. (CA) (KN)

hicret kıl-: Hicret etmek, göçmek. (BL)

hiç: Hiç, hiç bir. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

hiç bir: Hiçbir, hiçbir. (BL) (ÖN) (ST)

hiç kimerse: Kimse, hiç kimse. (BL)

hiç kimse: Hiç kimse. (CA) (BL)

hiç nesene: Hiçbir şey. (BL)

hiç ol-: Hiç olmak, yok olmak. (CA)

hiçe giç-: Zıyan olmak, hiç olmak. (CA)

hidâ: Kurnazlık. (AN)

hidâyet: Hak yoluna kılavuzlama, doğru yola kılavuzlama, hidayet. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

hidâyet bul-: Doğruyu bulmak. (CA) (KN)

hidâyet bul-: Hidayet bulmak. (CA) (KN)

hidâyet gör-: Hidayet görmek. (CA)

hidâyet dile-: Hidayet dilemek. (CA)

hidâyet idebil-: Doğruluk göstermek. (CA)

hidâyet üzerine cem' it-: Hak yol üzerine toplamak. (CA)

hidâyet vir-: Hidayet vermek. (CA) (KN)

hidâyet veril-: Doğru yol gösterilmek. (KN)

hidâyete kığır-: Hidayete davet etmek. (CA)

hidâyete uy-: Hidayete uymak. (CA)

hidâyete yol bul-: Hidayete yol bulmak. (CA)

hidâyetüme uy-: Hidayetime uymak. (CA)

hidâyetlü: Doğru yol gösterini olan. (KN) (ÖN)

hidâyetsüz: Hidayetsiz. (CA) (ÖN)

hidmet: Hizmet. (ÖN) (ST)

hikâyet: Hikayeler, anlatma. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

hikâyet eyle-: Anlatmak. (TN)

hikâyet it-: Anlatmak. (CA) (KN)

hikâyetler kıl-: Hikayeler anlatmak. (CA)

hikâyetleri ol-: Hikayeleri olmak. (CA)

hikmet: Hakimlik, bilgi, hikmet. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

hikmet eyesi: Hikmet sahibi. (CA)

hikmet işit-: Hikmet duymak. (CA)

hikmet öğret-: Bilgi öğretmek. (CA)

hikmet söyle-: Hikmet söylemek. (CA)

hikmet vir-: Bilgi vermek. (CA)

hikmet-ile işleyici: Hikmet ile çalışan. (CA)

hikmet-ile işle-: Hikmet ile çalışmak. (CA)

hikmet-ile işle-: Hikmet ile yapmak. (CA)

hikmetlü: Hikmetli, bilgili. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

hikmetlü pâdişâh: Hikmetli padişah, Allâh. (CA)

hikmetlü sulţân: Hikmetli sultan, Allâh. (CA)

hikmetlü Tañrı: Hikmetli Tanrı. (CA)

hikmetullâh: Allah'ın hikmeti. (ST)

hilâf: Karşı, zıt, yalan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

hilâf eyle-: Karşı çıkmak. (CA) (TN) (KN)

hilâf iden: Karşı çıkan. (CA)

hilâf it-: Karşı çıkmak. (CA)

hilâf kıl-: Karşı çıkmak. (CA) (BL)

hilâfınca: Çaprazlama. (BL)

hilâfet eyle-: Halifelik yapmak. (KN)

hilâl: Hilal, ay. (ST)

hil'ât: Karşıt, zıt, yalan. (ST)

hîle: Oyun, aldatma, tuzak, hile. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

hîle eyle-: Hile yapmak. (CA) (TN)

hîleler it-: Hileler etmek, hileler yapmak. (CA) (KN)

hîlet: Hile, tuzak. (BL)

hîlet kıl-: Hile yapmak, kötülük yapmak. (BL)

hilkat: Yaradılış. (KN) (ÖN) (ST) (AN)

hill: Hac zamanında Mekke dışında ehrama girilen yerin dışında bulunan alan, helal. (CA)

hilm: İnsanın tabitinde olan yavaşlık, yumuşaklık. (CA) (SN) (ÇMT) (VN)

himâr: Bürüncük. (BL)

himâyet: Koruma, korunma. (CA) (ÖN)

himâyet eyle-: Korumak. (KN)

himmet: Gayret, emek, çaba, çalışma. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

hisâb: Hesap, sayma. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

hisâb ‘alâmeti kıl-: Hesaplamak için vasıta yapmak. (CA)

hisâb eyle-: Saymak, hesaplamak. (CA) (TN) (KN)

hisâb günü: Kıyamet günü, hesap günü. (CA)

hisâb iden: Hesalayan, Allâh. (CA)

hisâb idici: Sayan, hesaplayan. (CA) (KN)

hisâb it-: Saymak, hesaplamak. (CA) (TN)

hisâb ol-: Sayılmak. (CA)

hisâb olın-: Sayılmak. (CA) (TN)

hisâbcı: Hesapçı, Allâh. (CA)

hisâbınca: Hesabına gore. (CA)

hisâbla-: Hesaplamak. (ST)

hisâblu: Hesaplı, hesap sahibi. (ÇMT)

hisâbsuz: Hesapsız. (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

hişâr: Kuşatma, etrafını alma, kale. (CA) (BL) (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

hişşe: Pay, nasip. (CA) (ST)

hisselü: Hisseli, hisse sahibi. (ST)

hisset: Pay, nasip. (ST)

hiţâb: Bir veya birçok kimseler ağızdan veya yazı yolu ile söyleme, hitap, Kur'an. (CA) (ÖN) (ST)

hiţâb-ı te‘eccüp: Şaşırlacak hitap. (CA)

hiyâbet: Suç, günah, kusur. (ST)

hiz: Atılan, kalkan. (CA)

hiz it-: Atılmak. (CA)

hizb: Bölük. (BL) (KN) (ÖN)

hizbu’llâh: Allah'ın tarafını tutanl (ÖN)

hizelık: Hastalık. (CA)

hizlân: Kimsesiz. (ST)

hizmet: Hizmet. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

hizmet it-: Hizmet etmek. (CA)

hizmet itmege lâıyık ol-: Hizmet etmeye layık olmak. (CA)

hizmetkâr: Hizmet eden, hizmetçi. (KN) (ÖN) (ST)

hoca: Hoca, öğretmen. (CA) (KN) (ÖN)

hod: Kendi, bizzat. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

hoķķa: İçine mürekkep konulan küçük kap, diva, hazne.

hon: Sofra; yemek. (SN) (ÇMT)

hondikar: Efendi. (SN)

hor: Değersiz, adi, hor, hakir. (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

hor baķ-: Hor bakmak. (CA)

hor dut-: Hor tutmak, hor görmek. (CA) (TN)

ḥor eyle-: Hor etmek. (CA) (TN) (KN)

ḥor gör-: Hor görmek. (CA) (KN)

ḥor idici: Değersizleştiren. (KN)

ḥor idici ‘azâb: Hor eden azap. (CA)

ḥor it-: Hor etmek. (CA) (KN)

ḥor nazar it-: Hor nazar etmek. (CA)

ḥor ol-: Hor olmak. (CA) (TN)

ḥor ve rüsvây ol-: Hor ve rezil olmak. (CA)

ḥor şu: Değersiz su. (CA)

ḥorata: Alay. (CA)

ḥorataya götür-: Alaya almak. (CA)

ḥôrırak(ğ): Daha aşağı, en aşağı derecede olan. (ÇMT)

ḥorla-: Küçük düşürmek. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ḥorlayıcı: Küçük düşürücü. (TN) (SN)

ḥorlık: Horluk. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ḥorlık eyle-: Aşağılamak. (TN) (KN)

ḥorlıktan kork-: Horluktan korkmak. (CA)

ḥorlu: Değersiz, kıymetsiz, aşağı, bayağı, zelil. (ÖN)

ḥorluk: Aşağılık olma hali, zelil olma durumu. (ÖN)

ḥorluluk: Aşağılanma, hor görülme, horluk. (ÖN)

ḥorrak: Daha hor, daha değersiz. (CA) (SN)

ḥorüs: Horoz. (CA)

hoş: Güzeli iyi, hoş. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

hoş dut-: Hoş tutmak. (CA)

hoş eyle-: Güzelleştirmek, iyileştirmek. (KN)

hoş geç-: Nimet ve iyilik içinde olmak. (KN)

hoş gel-: Hoş gelmek, güzel görünmek. (CA)

hoş gör-: Hoş görmek. (CA)

hoş ol-: Hoş olmak. (CA)

hoşlık: Hoşluk, güzellik, arzu, istek. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

hoşlık iriş-: İyilik erişmek. (CA)

hoşlık yaz-: İyi şeyler yazmak. (CA)

hoşnüd: Hoşnut, memnun, razı. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

hoşnüd bol-: Razı ve memnun olmak, rıza göstermek. (BL)

hoşnūd eyle-: Hoşnut olmak, razı olmak. (TN)

hoşnūd eylen-: Razi edilmek. (TN)

hoşnūd it-: Memnun etmek. (BL)

hoşnūd ol-: Memnun olmak. (CA) (BL) (TN)

hoşnūd olun-: Memnun olunmak. (KN)

hoşnūd it-: Memnun etmek. (BL)

hoşnūdlaş-: Birbirini memnun etmek, uyusmak. (ÇMT)

hoşnūdliġ: Memnunniyet. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

hoşnūdlu: Memnun, gönlü hoş edilmiş. (ST)

hoşnūz: Memnun. (SN) (ÇMT) (VN)

hoşnūzlaş-: Topluca hoşnut olmak. (VN)

hoşnūzlık: Memnun olma. (ÇMT)

hovâce: Hoca, öğretmen. (CA)

hoz: Kendi, bizzat. (CA)

hū: 1. Tanrı. (TN) (ST) 2. Adet, huy, ahlak. (AN) 3. Huy, fitrat. (VN)

hūb: Hoş, güzel. (BL) (ST)

hubūb: Taneler, tohuml (ÖN)

hubūbât: Satın alıcı, satın alan. (ST)

huccet: Delil, mucize. (TN) (AN)

huccetleş-: Tartışmak. (TN)

hud çanaġı: Uhud çukuru, müminleri savaş sırasına göre yerleştirme. (ÇMT)

hudâvend, hudâvenda: Allâh. (CA) (BL) (KN) (ÖN)

hudây: Rab, Allah. (BL)

huddâm: Hizmetçiler. (ST)

hudūd: Sınırlar. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

hudūdını bil-: Sınırlarını bilmek. (CA)

hukūk: Haklar. (ST)

hulâşa: Bir şeyin, bir sözün özü. (ST)

huld: Sekiz cennetten biri. (CA)

hulķ: Huy, tabiat, güzellik, ahlak. (ST)

hulķlan-: Ahlaklanmak, huy edinmek. (ST)

hulķlu: Huylu, karakterli, tabiatlı. (KN) (ÖN)

hulķūm: Boğaz. (CA)

hulle: Pahalı elbise. (CA) (ST)

hūlu: Sert, haşin, kaba. (TN) (SN) (VN)

hulūd günü: Kıyamet günü. (KN)

humâr: İçkiden sonra oluşan baş ağrısı, sersemlik. (KN) (ÖN) (ST)

hūn: Kan. (ST) (VN)

hūn bahā: Diyet. (VN)

hūndkār: Efendi, koca. (VN)

hūr: Cennet kızı, huri. (CA) (AN)

hurd: Küçük, ufak. (BL)

hurd oġlan: Küçük çocuk. (BL)

ḥūrī: Huri. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN)

ḥurma: Hurma. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ḥurma ağacı: Hurma ağacı. (CA) (BL) (TN) (KN)

ḥurmalığ, ḥürmelik: Hurma bahçesi, hurmalık. (CA) (ST)

ḥūru: Huri. (VN)

ḥurūf: Harfler. (CA) (ÖN)

ḥurum: Dince yasak olan şeyler, haramlar. (CA) (ST)

ḥurumât: Haramlar, yasaklar, haramın çoğulu. (BL)

ḥurz: Oranlamak, yâni tahminle bir şeyin miktarını söylemek.

ḥuşûlî: Tamamı, bütünü, var olanların tamamı, hasılı.

ḥuşūmet: Hasımlık, düşmanlık, çekememezlik. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

ḥuşūmet kıl-: Tartışmak, münazaada bulunmak, mücadele etmek. (BL)

ḥuşūşâ: Ayrıca, başka, üstelik, bilhassa, hususi olarak, hele. (ST)

ḥūş: Akıl; anlayış. (SN)

ḥuşūʿ: Gönül alçaklığı, mütevazılık. (CA) (ST)

ḥuşūʿ it-: Mütevazılık göstermek. (CA)

ḥuṭame: Cehnnemin beşinci katı, inatçı kafirlerin yeri. (CA) (ST)

ḥuṭbe: Hutbe, hatibin minberde verdiği dini öğüt. (CA) (ST)

ḥūy: Huy, tabiat, ahlâk. (KN) (ÖN) (ÇMT)

ḥūy edin-: Huy edinmek. (KN)

ḥuzâ: Tanrı. (CA)

ḥuzâyâ: Tanrı. (CA)

ḥuzūʿ: Alçak gönüllülük, mütevazılık. (ST)

ḥuzūr: Hazır bulunma, rahat. (CA) (ST)

ḥūb: Güzel, hoş, iyi. (CA)

ḥūb eyle-: Güzel yaratmak. (CA)

ḥūb gel-: Güzel görünmek. (CA)

ḥūb gör-: İyi görmek, iyi bilmek. (CA)

ḥūb yarat-: Güzel yaratmak. (CA)

ḥūblık: İyilik, güzellik. (CA)

ḥū: Huy, üslup, yaratılış. (ÇMT)

ḥūbrek: Daha iyi, daha hoş. (CA)

ḥüccet: 1. Delil, belge. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN) 2. Ayet. (BL) (SN) 3. Güç, kuvvet, yetkinlik. (BL)

ḥüccet eyle-: Delil yapmak. (CA)

ḥüccet getir-: Delil getirmek. (CA)

ḥüccet indür-: Delil indirmek. (CA)

ḥüccet it-: Delil yapmak. (CA)

hüccet ol-: Delil olmak. (CA)

hüccetin gör-: Delilini görmek.
(CA)

hüccetsiz → hüccetsüz. (CA)

hüccetsüz, hüccetsiz: Delilsiz. (CA) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

hüccetleş-: Tartışmak. (CA) (SN) (ÇMT)
(VN)

hücre: Oda. (TN) (ÖN) (SN) (ST) (AN)
(VN)

hücū: Uyku. (ST)

hücum: Saldırma, saldırış. (ST)

hücürāt: Gözler, odacıklar. (ST)

hüdâ: Doğru yol gösterme, Kur'ân-ı
Kerim. (ST)

hüdhüd: İbîbik kuşu, Süleyman peygamber
ile Seba melikesi arasında haber getirip
götüren kuş. (CA) (BL) (KN) (ÖN)

hükm, hüküm: Hüküm, emir. (CA) (BL)
(TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)
(VN)

hükm eyeleri: Hüküm sahipleri.
(CA)

hükm eyle-: Hükmetmek. (CA)
(TN) (KN)

hükm it-: Hükmetmek. (CA) (BL)
(KN)

hükm kes-: Hüküm kesmek. (CA)

hükm kıl-: Karar vermek; emir
vermek. (BL)

hükm ol-: Karara bağlamak. (KN)

hüküm ver-: Karar vermek, hüküm
vermek. (KN)

hüknullāh: Allah'ın hükmü. (ÖN) (ST)

hükümet: Mahkemeye başvurma,
muhakeme. (ÖN)

hükümet var-: Muhakeme olmak.
(KN)

hümeze: Şeytani vesevese, kuruntu. (ST)

hünerlü: Hayırlı olan. (TN) (ÇMT) (VN)

hünkâr: Hünk (TN)

hür, hür: Serbest, hür. (CA) (KN) (ÖN)

hür → hür. (CA)

hürmet: Saygı. (CA) (TN) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

hürmet eyle-: Saygı göstermek.
(KN)

hürmetlü: Saygılı. (CA) (BL) (TN) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

hürmetsiz: Saygısız. (ST)

hürmetsizlik: Saygısızlık. (ST)

hürre: Cariye veya esir olmayan kadın.
(CA)

hürrem: Şen, sevinçli, güleryüzlü. (CA)

hüsn, hüsün: Güzel, güzellik, iyilik. (CA)
(KN) (ÖN) (ST)

hüsün → hüsn (CA)

hüsnâ: En güzel. (CA) (SN)

hüsnâ uçmağı: En güzel cennet. (CA)

ḥüsrân: Ümit edilenin elde edilememesinden duyulan elem. Mahrumiyet acısı. Zarar, ziyan, kayıp. (ST)

ḥūt: Bir burç ismi, balık burcu. (CA)

ḥüve: Üçüncü tekil şahıs zamiri, o. (CA)

ḥüzn: Gam, keder, sıkıntı. (KN) (ÖN) (ST)

ḥüzün: Gam, keder. (ST)

ḥüzünlü: Hüzünlü, gamlı. (CA)

2.10. I

ıbrık: İbrik. (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

ıduğı: Olduğu. (CA)

‘ıḳâb: Eziyet, azap. (CA) (KN)

‘ıḳâb eyle-: Eziyet etmek. (KN)

‘ıḳâb ol-: Eziyet edilmek. (KN)

‘ıḳâblu: Azaplı. (CA) (KN)

ıḳlīm: Ülke, diy (KN)

ıl: Yıl. (TN)

ıla: İle. (CA)

ılıcaḳ: Pek az sıcak, ılıkça. (ST)

ılan: Yılan. (SN) (ST) (VN)

ıldıra-: Parıldamak. (ÇMT) (VN)

ıldırım: Yıldırım. (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

ıldurıcı: Parlak. (TN)

ılduz: Yıldız. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ılḡun: Meyvesiz ağaç. (TN) (KN) (ÖN)

ılḡım şalgım: Serap. (CA) (SN) (ÇMT) (VN)

ılḡun: Sedir ağacı. (ÇMT) (VN)

ılḳı: Geviş getiren hayvan. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

ıllan: Yılan. (ÇMT)

‘ılliyyīn: Yüksek tabaka. En yüksek. (TL)

‘ılvī: Yüksek, yüce. Eşsiz, benzersiz özellikler taşıyan. (TL)

ımızḡan-: Uyuklamak. (TN) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

ıman-: Güvenmek, inanmak.

‘ılliyyūn: Cennetin be gökyüzünün en yüksek ve en kutsal tabakası. (CA)

ır: Boş laf. (VN)

ır-: Devirmek, yere sermek. (CA) (TN) (ÇMT) (VN)

ıra-: Uzaklaşmak. (TN)

ıraḡ → ırak (CA)

ırâḳ, ırâḡ: Uzak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ırak bar-: Uzak durmak. (BL)

ırak bol-: Uzaklaşmak, uzak olmak, ayrılmak. (BL)

ırak eyle-: Uzak kılmak, uzaklaştırmak. (BL) (KN)

ırak ḳal-: Uzaklaşmak, ayrılmak. (BL)

ırak kılmış: Uzaklaştırılmış.
(BL)

ırak ol-: Uzak olmak. (CA) (KN)

ırağ eyle-: Uzak etmek,
uzaklaştırmak. (CA) (TN) (KN)

ırağ it-: Uzaklaştırmak. (CA) (KN)

ıraklık: Uzaklık. (CA) (BL) (TN) (TL)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ıraklık bol-: (rahmetten)
uzaklaşma, kovulma, lanet. (BL)

ırğa-: Sallamak, kımıldanmak, salınmak.
(CA)

ırıl-: Uzaklaşmak. (TN) (KN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (VN)

ırla-: Şarkı söylemek. (ST)

ırlad-: Türkü okutmak. (ST)

ırlayıcı: Türkü okuyan. (ST)

ırmağ → ırmağ. (CA)

ırmağ: Irmak, nehir. (CA) (BL) (TN) (TL)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ırmağlar eyle-: Irmaklar yapmak.
(CA)

ırz: Namus. Temizlik. Cinsî haysiyet. (TL)

ışfirâr: Sarı olma, sararma. (ST)

ısı: Sıcaklık. (CA)

ışın-: Isınmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN)
(SN) (VN)

ıştır-: Isırmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ışıt-: Isıtmak. (KN) (ÇMT) (VN)

ısızlık: Issızlık. (CA)

ısla-: Islatmak.

ışlâh: İyileştirme, düzeltme, ıslah. (CA)
(TL) (KN) (ÖN) (ST)

ışlâh eyle-: Islah etmek. (CA) (KN)

ışlâh it-: Islah etmek. (CA) (KN)

ışlâh ol-: İyileşmek, düzelmek.
(KN)

ışmarla-: 1. Sipariş etmek. (CA) (TL)
(KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) 2. Teslim etmek.
(CA) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN) 3.
Buyurmak. (CA) (ÖN) (ÇMT) 4. Emanet
etmek. (ST) (AN) (VN)

ışmarlan-: Teslim edilmek. (TN) (SN)
(ST) (ÇMT) (VN)

ışmarlaş-: Birbirine tavsiye ve tenbih
etmek. (CA) (ÖN) (KN) (SN) (AN) (VN)

ışrâ: Öte, ileri. (CA) (SN) (VN)

ışrâr: Direnme, ayak direme, üsteleme,
üstünde durma. * İnad etme. (TL)

ıssı: Sıcak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN)
(SN) (ÇMT) (AN)

ıssı it-: Sıcaklaştırmak. (CA)

ıssı ol-: Sıcak olmak. (CA)

ıssılık: Sıcaklık. (CA)

ıssuzluk: Tenha yer, ıssız yer. (BL)

ışâ namâzı: Akşam namazı. (KN)

ışık: Işık. (CA) (ST)

ışıklan-: Aydınlanmak. (ST)

ışıklıcağ: Nur, aydınlık. (ST)

ışık: Aşk, sevgi. (CA) (TL) (ST)

ışık odına yanmış velîler: Aşk
ateşinde yanmış verliler. (CA)

ışrûn: Yirmi. (TL)

ıta: Verme.

ıtâb: Azarlama, tersleme. (KN)

ıtâb eyle-: Azarlamak. (KN)

ıtâb ol-: Azarlanmak. (KN)

ıtlâ: Bildirme, haberli kılma. (ST)

ıtlak: Serbest bırakmak. (ST)

ıvaz: Bedel, karşılık. (CA) (ÇMT)

ıvaz eyle-: Karşılık vermek. (CA)

ıvazın al-: Karşılığını almak. (CA)

ıvazın vir-: Karşılığını vermek.
(CA)

ıvâzlandur-: Karşılığını vermek.
Mükafatlandırmak. (TL)

ıyâl: Evlat, çocuk. (BL)

ıyş: Yiyip içme, zevk u safâ. (VN)

ıztırâb: Acı, elem, sıkıntı, vesvese, azab.
(TL) (ST)

ıztırâr: Çâresiz olmak. Mecburiyet.
İhtiyaç. (TL) (ST)

2.11. İ

i/ı-: İmek, ek fiil, -dır/-dir; olmak. (BL)
(TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

i'âde: Eski hâline getirme, döndürme. (KN)
(ÖN) (ST)

îbâ: Tiksindirme, tiksindirilme. (CA)

ibâ eyle-: Çekinmek, razı olmamak.
(KN)

îbâ it-: Tiksindirmek. (CA)

ibâd: Kullar, ibadet edenler. (CA)

maşâlih-i ibâd: Salih kullar. (CA)

ibâdât: İbadetler. (TL)

ibâdet: İbadet, Allâh'ın emirlerini yerine
getirme. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ibâdet eyle-: İbadet etmek. (CA)
(KN)

ibâdet idici: İbadet eden. (CA)

ibâdet it-: İbadet etmek. (CA)
(KN)

ibâdet kıl-: İbadet etmek. (CA)

ibâdete meşgûl ol-: İbadet ile
meşgul olmak. (CA)

ibâdetleri añ-: İbadetleri anmak.
(CA)

ibâdethâne: İbadet etmek için ayrılan yer.
(CA)

ibâret: Oluşan, meydana gelen. Meydana
gelmiş, toplanmış. Bir şeyden teşekkül

etmiş. Bir şeyin aynı. Bir şeyin içindekini ve aslını beyan. (TL) (ST)

ibik: Hüdühüd kuşu. (ÇMT)

iblis: İblis, şeytan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

iblis leşkeri: Şeytan ordusu. (CA)

iblis tanusu: Şeytan benzeri. (CA)

iblis'ün şakâveti: Şeytan vesvesesi, şeytan sıkıntısı. (CA)

ibni sebîl: Yolcu, seyyah. (ST)

ibnullâh: Allah'ın oğlu. (ST)

'ibret: İbder, alınan ders. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

'ibret al-: Ders almak (CA) (KN)

'ibret dut-: İbret almak. (CA)

'ibret gör-: İbret görmek. (CA)

'ibret gözi: İbret gözü, ibret nazarı. (CA)

'ibret hâşıl ol-: İbret meydana gelmek. (CA)

'ibret olmağ: İbret olma. (CA) (KN)

'ibret ko-: İbret koymak. (CA)

'ibret kıl-: İbret etmek, ders vermek. (CA) (KN)

'ibret ol-: Ders almak, ibret olmak. (KN)

ibrık: Topraktan veya maddenede yapılmış su kabı. (CA) (KN) (ST)

ibrîşim: İpekten yapılmış iplik. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (AN)

ibtâl: Hükümsüz bırakma, bozma. (ST)

ibtidâ': Yoktan varetme, icat, örneksiz olarak yaratma. (CA) (ST)

ibtidâsuz: Başlangıcı olmayan. (KN)

ibtidâ-i İslâm: İslamın başlangıcı. (CA)

ibtîlâ: Düşkünlük. (ST)

ibük: Hüdühüd. (TN) (ÖN) (VN)

icâbet: Kabul etme, kabul edilme. (CA) (BL) (ÖN) (ST) (ÇMT) (ÇMT) (AN) (VN)

icâbet et-: Kabul etmek. (KN)

icâbet eyle-: Kabul etmek. (KN)

icâbet kıl-: 1. İcâbet etmek, karşılık vermek. (BL) 2. Duasını kabul etmek. (BL)

icâd: Vücuda getirme, getirilme. (ST)

icâre: Kira, gelir. (CA)

icâre it-: Kiralamak. (CA)

icrâ: Yapma, bir işi yerine getirme. (CA) (ST)

icrâm: Suç işleme, kabahat işleme. (KN)

ictihâd: Gayret etme, çalışma. (KN) (ÖN) (ST)

ictinâb: Sakınma, çekinme. (ST)

iç: 1. İç, içeri, ara. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN) 2. Kalp, gönül. (BL)

‘iç ara söyleş-: Aralarında konuşmak. (CA)

iç-: İçmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

içmege râzı ol-: İçmeye razı olmak. (CA)

içdür-: İçmesini sağlamak, içirmek. (ÖN)

içecek, içicek: İçecek. (CA) (TN) (ST)

içen: İçen. (CA)

içeri, içerü: İçeri, iç. (CA) (BL) (ST)

içerü gir-: İçeri girmek, girmek. (BL)

içici: İçen. (CA) (TN) (SN) (ST)

içicek → içecek. (CA)

içil-: İçilmek. (TN) (SN) (ÖN) (ST) (VN)

içim: İçin. (ST)

için, içün: İçin. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

içür→ içir-. (CA) (TN)

içir-, içür-: İçirmek. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (AN) (VN)

içiş-: Birlikte içmek. (ÖN)

içki: İçki. (TN) (ST)

içmek: 1. İçecek. 2. İçme işi, içme. (ÖN)

içmeklik: İçme. (ST)

içlik: Gömlek üstüne giyilen bir çeşit yelek. (CA)

içre: Kçerisinde, arasında. (ST)

içtimâ‘: Toplanma, bir araya gelme. (CA)

içtinab: Kaçınma, uzak durma.

içüñ → için. (CA) (BL) (KN) (SN)

‘id: Bayram. (CA) (TL)

id-: Yapmak, etmek; isimlerle birlikte birleşik fiil teşkil eder. (ÖN) (SN)

idbâr: Arkasını dönme, sırt çevirme. (ÖN)

idd: Düşvâr. (BL)

‘iddet: Boşanmış veya eşi ölmüş kadının tekrar evlenebilmesi için beklemesi gereken belli bir zaman. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘iddet çek-: Boşanmış yahut kocası ölmüş kadın için tekrar evlenmek üzere beklemek. (KN)

idebil- : Yapabilmek. (ST)

idğâm: Birbirine benzeyen iki harfi bir yazıp şedde ile okuma. (CA)

idhâl olun-: Dahil olunmak, içine alınmak. (KN)

idici: Eden, yapan. (TN) (SN) (ST)

idil-: Denilmek. (TN)

idin-: Edinmek, sahip olmak. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (AN)

dīn idin-: Din edinmek. (CA)

düşmân idin-: Düşman edinmek. (CA)

dost idin-: Dost edinmek. (CA)

idiş-: Anlaşmazlığa düşmek. (TN) (ST) (VN)

idrâk: Anlayış, kavrama, farkına varma.
(KN) (ÖN) (ST)

idrâk et-: Anlamak, idrak etmek.
(KN)

idrâk eyle-: Anlamak, idrak etmek. (KN)

ifâkat: Sarhoşluktan veya baygınlıktan ayılma. (ST)

ifâza: Dağılma, yayılma. (ÖN)

ifâza et-: Kalabalıklaşmak, akın etmek. (KN)

ifâza eyle-: Kalabalıklaşmak, akın etmek. (KN)

‘iffet: Temizlik, namus. (CA) (TL) (ST)

ifk: Yalan söylemek. (BL) (SN)

iflâh: Kurtulma, felaha erme. (ÖN) (AN)

iflâh ol-: İyileşmek, iyi bir hale gelmek. (KN)

iflâs: Bitirme, tüketme. (ST) (AN)

iftâr: Oruç açma, iftar (CA) (ST)

iftâr vahtı: İftar vakti. (CA)

iftikâr: Çok ihtiyacı olma. (ST)

iftirâ: Birine aslı olmayan suç yükleme, iftira. (CA) (BL) (ÖN) (ST)

iftirâ eyle-: İftira etmek. (CA) (KN)

iftirâ kelecı ol-: Yalan söz olmak. (CA)

iftirâ kıl-: Uydurmak, iftira etmek. (BL)

iftirâ it-: İftira etmek. (CA) (KN)

iftirâ itdükleri nesne: İftira ettikleri nesne. (CA)

iftirâ itdükleri sebeb: İftira ettikleri sebeb. (CA)

iftirâ olun-: İftira olunmak. (CA)

iftirâcı: İftiracı, iftira eden. (CA)

igen: Çok, pek, fazla. (CA)

iger: Eğer, şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şâyet. (VN)

igid: Yiğit. (CA)

igne: İğne. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

igne yurdusu: İğne deliği. (KN)

igvâ: Azdırma, yolunu şaşırtma. (ST)

ihvâ: Baştan çıkarma, saptırma. (CA)

ihâta: Çevime, kuşatma. (ÖN) (ST)

ihâta eyle-: Çevime, kuşatmak. (CA) (KN)

ihâta idici: Çeviren, kuşatan. (CA)

ihânet: Mahv etme. (CA) (ST)

ihdâs: Yeni bir şey ortaya çıkarma. (CA)

ihfâ’: Gizleme. (CA)

ihkâm: Sağlamlaştırma. (CA)

ihkâm idici: Sağlamlaştıran. (CA)

ihlâs: Kurtuluş. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ihlâş birle: Halis, has, katıksız. (BL)

ihlâş et-: Doğrulamak, bağlanmak. (KN)

ihlâş eyle-: (Tanrıya) teslim olmak, ibadet etmek, saf olmak. (TN) (ÇMT)

ihmâl: Ehemmiyet vermemek. (ST)

ihrâk: Yakma, yakılma. (ST)

ihrâm: Hac için hazırlanan dikişsiz özel bir örtü, hac elbisesi. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

İhrâm bağlan-: Hac elbisesine bürünmek. (CA)

İhrâm gey-: Hacı elbisesi, hac kıyafeti. (CA)

İhrâm geymiş ol-: Hac elbisesi giymiş olmak. (CA)

ihrâmlan-: İhramlı olmak, hacı adayı olmak. (TN)

ihşâ: Sayma, sayılma. (ÖN) (ST)

ihşân: İyilik etme, bağış, bağışlama. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ihşân eyesi: İyilik sahibi. (CA)

ihşân eyle-: İyilik yapan. (CA) (KN)

ihşân iden: İyilik yapan. (CA)

ihşân idici: İyilik yapan. (CA)

ihşân it-: İyilik yapmak. (CA) (KN)

ihşânı terk it-: İyilik yapmayı bırakmak. (CA)

ihtidâ: Doğru yola girme, İslam dinini kabul etme. (ST)

ihtilâf: Ayrılık, aykırılık, uyuşma. (CA) (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ihtilâf et-: Anlaşmamak, bir karara varamamak. (KN)

ihtilâf eyle-: Anlaşmamak, bir karara varamamak. (KN)

ihtilâm: Düş azmak. (CA)

ihtimâl: Mümkün olma, mümkülük. (CA) (ST)

ihtirâ': Benzeri görülmemiş bir şey vücuda getirme. (AN)

ihtirâz: Çekinme, sakınma. (ÖN)

ihtirâz et-: Sakınmak, çekinmek. (KN)

ihtiyâc: Muhtaçlık, gereklilik. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ihtiyâr: Seçme, seçilme, seçim. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ihtiyâr eyle-: Seçmek. (CA) (KN)

ihtiyâr it-: Seçmek. (CA) (KN) (ÇMT)

ihtiyâr kıl-: Seçmek. (CA) (BL)

ihtiyârsız: Seçimsiz. (KN) (ST)

ihtiyâf: Ölçülü davranma, sakınma. (ST)

ihtizâr: Can çekişme. (ST)

iḥyâ: Diriltme, uyandırma, canlandırma. (CA) (ST)

İḥyâ it-: Diriltmek, uyandırmak. (CA)

ik-: Tohum ekmek. (VN)

‘ikâb: Eziyet, azap. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

‘ikâblu: Eziyetli, azaplı. (CA) (ÖN)

iḳâmet: Oturma, yerleşme. (CA)

iḳâmet it-: Oturmak, yerleşmek. (CA)

iḳbâl: Dönme, dönüş, yönelme. (ÖN) (ST)

iḳdâm: Gayret ve sebatla çalışma, devamlı çalışma. (ST)

iken: İken. (CA) (SN) (ST) (ÇMT)

ikey → iki. (CA)

iki, ikey: İki (sayı), iki (kişi). (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

iki anca: İki misli, iki kat. (BL)

iki pâre ḳıl-: İkiye bölmek. (CA)

iki pâre ol-: İki parçaya bölünmek. (CA)

iki va’de: İki süre, ecel. (BL)

ikeḡu: İkişer. (BL)

ikelü: İkişer ikişer. (BL)

ikiledin: 1. Tekrar, yeniden, ikinci defa; iki defa, iki misli. (BL) (TN) 2. Tekrar, yine. (BL)

ikiledin eyle-: Tekrarlamak, ikinci defa yapmak. (BL)

ikiledin girü yarat -: Tekrarlamak, tekrar yaratmak. (BL)

ikileyin: İki defa, iki kez; ikinci defa, tekr (BL)

ikileyin ḳıl-: İkinci defa yapmak, tekrarlamak, iade etmek. (BL)

ikig: İkişer. (CA)

ikigü: İki birlikte. (ST)

ikile-: Tekrar etmek. (SN) (ÇMT)

ikilen-: Tereddüt etmek, bocalamak, ikide kalmak. (ÇMT)

ikiley: Tekr (CA)

ikin: 1. Tarlaya ekilen bitkilerin hasat sonuna kadar aldıkları durum. (VN) 2. İkişer. (VN)

ikinci: İkinci, tekr (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ikinci dirilt-: Tekrar diriltmek. (CA)

ikinci giçe: İkinci gece. (CA)

ikinci gün: İkinci gün. (CA)

ikinci kerre: İkinci kez. (CA)

ikindi, ikindü: İkindi. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ikindi namâzı: İkindi namazı. (CA) (KN)

ikindü → ikindi. (CA)

ikinlü: Verimli, tarıma uygun. (VN)

ikişer: İkişer, iki iki. (CA) (SN)

ikiz: İkiz, çift. (CA) (TN) (ÇMT)

ikiz ol-: İkiz olmak. (CA)

iklīm: İklim. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

ikra': Kur'an – 1 Kerim'de geçen sure ismi. (CA) (ST)

ikrâh: Zorlama, tikslenme. (CA)

ikrâm: Bağış, ikram, ağırlama. (CA) (KN) (SN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ikrâm it-: İkram etmek. (CA) (KN)

ikrâm olunmuşlar: Ağırlanmış olanlar. (CA)

ikrâma lâıyık: İkrama layık. (CA)

ikrâmum bâıy it-: İkramımı zengin etmek. (CA)

ikrâr: Dil ile söyleme, tasdik etme. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ikrâr eyle-: İtiraf etmek, kabul etmek. (TN) (KN) (ÇMT)

ikrâr idici: Tasdik eden. (CA)

ikrâr it-: Dil ile söylemek, tasdik etmek. (CA) (KN) (TN)

ikrâr ol-: Dil ile söylenmek, tasdik olmak. (CA)

iks-: Eksiltmek. (VN)

iksır: Ortaçağ kimyacılarının çok tesirli olduğuna ve herhangi bir madeni altın yapacak kadar kuvvetli bir hassası bulunduklarına inandıkları bir madde. (ST)

iktidâ: Tabi olma, uyma. (CA) (ÖN) (ST)

iktifâ: Yeter bulma, aza kanaat etme. (ST)

iktışâr: Sözü uzatmama, kısa kesme. (ST)

iktizâ: Gerekme, gereklilik, ihtiyaç. (CA) (ST)

il: 1. Ön. (TN) 2. Köy, belde. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN) 3. Rüzgar (TN)

il-: Bağlamak. (ST)

ila: İle (vasıta) (CA)

ilac: İlaç, care. (CA) (TL) (ST)

ilâh: Tanrı. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ilahe: Kadın tanrı. (CA)

ilâhi: 1. Allah ile ilgili. (ST) 2. Allah'a mensup. (ST) 3. "Ey benim Allah'ım" anlamında Allah'a hitap sözü. (VN)

ilâhiyyet: Tanrıçılık. (ST)

ilâka: Alâka. İlişik, rabıta, merbutiyet. (TL)

i'lâm: Elem verme, gam verme. (CA) (ST)

i'lâm it-: Gam vermek. (CA)

ilçi: Elçi. (CA) (TN)

ilçilik: Elçilik. (CA)

ilderer: Sert, yalan,çıplak. (SN)

ildir-: Değirmek, dokundurmak. (VN)

ile: İle (vasıta) (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

iledem ol-: İlerlemiş olmak, mesafe kat etmiş olmak.

ilet-: Alıp gitmek, götürmek, iletmek, çevirmek, sapturmak. (CA) (SN) (ST)

ilenc: Beddua, azarlama. (CA)

ilerde: Önce, evvel. (ST)

ilerü: Önce, evvel, daha önce. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ilerüki: Daha önceki. (CA) (BL) (ÖN) (SN) (VN)

ilerü dut-: 1. Sokmak. (BL) 2. Geçmek, önceden olmak. (BL)

ilerü geç-: 1. Önceden, evvelden olmak. (BL) 2. Savuşmak, kaçmak. (BL) 3. Öne geçmek. (BL)

ilerü gel-: 1. Öne gelmek. (BL) (TN) 2. Önceden işlemek, daha evvel yapmak. (BL) 3. Karşılama. (BL)

ilerü getir-: Yönelmek. (BL)

ilerü kıl-: Önceden yapmak, önden göndermek. (BL)

ilerü tut-: Önceden yapmak. (BL) (TN)

ilerüdaki: Önceki, daha önce, bundan önce. (BL)

ilerükileyin: Önceki, evvelki, eski. (BL)

ilerüleyin: Önceki, evvelki, eski. (BL)

ilerülik: Öncelik, önceden. (BL)

ilerülik dut-: Önceden geçmek, geçip gitmek, kurtulmak. (BL)

ilet-: 1. Göndermek, uzaklaştırmak, yok etmek. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) 2.

Ayrılmak, bir yeri terk etmek. (BL) 3. Gidermek, yok etmek. (BL) 4. Kesmek. (BL) 5. Gitmek, varmak, yürümek. (BL) (AN) 6. İletmek, ukaştırmak, alıp götürmek. (VN)

iletmeklik: Yok etme. (BL)

ilerzâm: Susuturma. (CA)

iley: Ön. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ileyince: Önünce, önu sıra. (BL)

il-hâh: Üzerine düşme, zorlama, ısrar etme. (ST)

ilhâd: İnkâr. (ÖN)

ilhâd et-: İnançdan dönmek, inanmamak, caymak. (KN)

ilhâh: Üzerine düşme, zorlama, ısrar etmek. (CA)

ilhâh it-: İsrar etmek. (CA)

ilhâk: Katma, ekleme, ilave. (CA)

ilhâm: İçe doğdurulma, lham. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ilhâm eyle-: İçe doğmak. (KN)

ilhâm olun-: İçe doğdurulmak. (CA)

‘ilm: İlm. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘ilminden çıkar-: İlmden çıkarmak. (CA)

‘ilm eyesi: İlim sahibi. (CA)

‘ilm gel-: İlm gelmek. (CA)

‘ilm gel-: İlm nazil olmak. (CA)

‘ilm hâşıl ol-: İlm meydana gelmek. (CA)

‘ilm ve hilm eyesi: İlm ve hilm sahibi. (CA)

‘ilm içinde mâhir olan: İlm içinde mahir olan. (CA)

‘ilm-ile eyle-: İlim ile yapmak. (CA)

‘ilm-ile işleyici: İlim ile çalışan. (CA)

‘ilm ve imân taldur-: İlm ve iman doldurmak. (CA)

‘ilm vir-: İlm vermek. (CA)

‘ilm viril-: İlm verilmek. (CA)

‘ilm-i levhu’l-mahfûz: İlâhi ilim. (CA)

‘ilmini ihâşa it-: İlmini kapsamak. (CA)

‘ilimsüz: İlmsiz. (CA) (KN) (VN)

iliş-: Yaklaşmak. (ÇMT) (AN)

‘iliyyin: Cennetin ve gökyüzünün en kutsal, en yüksek tabakası. (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

ilk: İlk, önceki, daha önce geçen. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

ilkden yarat-: İlkin yapmak, ilk olarak yapmak, ilkin başlamak. (BL)

ilkâ: Bırakma, burakılma, terk, atma. (CA) (ÖN) (ST)

ilkâ it-: Terk etmek. (CA) (KN)

ilkin: İlk olarak, önce, daha önce. (BL) (TN) (KN) (SN) (ÖN) (ÇMT)

ilkingi: Birinci, ilk, önceki. (ÇMT)

illâ: Ancak, yalnız, hariç. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

illet: Gaye, amaç, hastalık derecesinde amaç edinmek. (TL) (ST)

‘illetsiz: Sağlıklı. (ST)

‘ilm → ‘ilim. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN)

‘ilm: İlim. (ST) (VN)

‘ilmullâh: Allah’ın ilmi. (ST)

ilt-: Göndermek, götürmek. (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ilticâ: Sığınma, barınma. (CA) (ST)

iltifât: Lutfetme, gönül alma. (CA) (ÖN) (ST)

iltifât eyle-: Dönüp bakmak. (KN)

ilzâm: Cevap veremez hale getirme, susturma. (CA) (TN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

ilzâm eyle-: İsnat ve isbat etmek. (TN)

ilzâm it-: İsnat ve isbat etmek. (TN) (KN)

imâm: Namazda kendisine uyulan kimse, imam. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

imâm eyle-: İmam yapmak. (CA) (KN)

‘imâme: Sarık. (CA) (ST)

imâmet: İmamlık. (CA)

imâmlık: Önderlik. (KN)

īmân: İman, inanma, inanç. (CA) (BL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

īmân getir-: İman getirmek. (CA) (BL) (KN)

īmân getüren kavm: İman getiren kavim. (CA)

īmân getirücü: İman eden, iman getiren. (CA)

īmân nûrı: İman nuru. (CA)

īmâna gel-: İmana gelmek. (CA)

īmâna gelmege қо-: İmana gelmeye müsaade etmek. (CA)

īmâna getürmege қо-: İman getirmeye müsaade etmek. (CA)

imâna kulağuzla-: İmana yönlendirmek. (CA)

īmândan yaña kığır-: İmandan yana (olmaya) çağırmaq. (CA)

īmânlarınıñ üzerine şâbit qal-: İmanları üzerine sabit kalmak. (CA)

imâmlık: İmam olma işi, imamlık. (ÖN)

īmân: İnanç, iman. (ÖN)

īmânlu: İmanlı, mümin, inanan. (BL) (TN) (VN)

imânsuz: İmansız, inançsız. (ST)

‘imâret: Bina ve benzeri eser. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘imâret eyle-: İmar etmek. (TN) (KN)

‘imâret kıl-: Onarmak, imar etmek. (BL)

imden girü: Bundan sonra, bundan böyle.

imdi: Şimdi. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

imhal: Mühlet verme. (ST)

īmin: Emin, emniyetli. (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

īmin bol-: Emniyet içinde olmak, emin olmak. (BL)

iminlik: Emniyet, güven. (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

imkân: Fırsat, imkan. (ST)

imlâ: Yazma bilgisi, söyleyip yazdırma, imla. (CA) (BL) (ÖN)

imlâ eyle-: Yazmak. (CA) (KN)

imlâ kıl-: Okunmak, kıraat edilmek. (BL)

immâ: Yoksa, veya. (BL)

imren-: İmrenmek. (CA)

imtiḥân: Salâhiyet veya salâhiyetsizliğini anlamak için yapılan teftiş ve tecrübe. (KN) (ÖN) (ST)

imtinâ‘: Çekinme, isteme; yapma, geri durma. (ST)

in : 1. Genişlik, en. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN) 2. Mağara. (KN) (ÇMT) (VN) 3. İn, barınak. (BL)

in-: İnmek, vahyedilmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ine yoru-: İnmek, gelmek. (CA)

inâbet: Günahlara tövbe edip Allah yoluna dönme. (ST)

‘inâd: Israr, inat. (CA) (TL) (ST)

‘inâd idici: İnat eden. (CA) (KN)

‘inâd it-: İnat etmek. (CA)

inallâhü’r-raḥman: “Şüphesiz Allah rahmet edendir.” manasında bir söz. (ÇMT)

in ‘âm: Nimet verme, iyilik etme. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

in ‘âm eyle-: Nimetlendirmek, hediye etmek. (CA)

inâmlık: Emniyet, güven. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

inan-: İnanmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

inanan: İnanan. (CA)

inanıcı: İnanan. (CA) (TN) (SN) (ST)

inanıl-: İnanılmak. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

inanmaklık: İnanç. (ST)

inanma-: İnanmamak, yalanlamak. (BL)

‘inâyet: Dikkat, lütuf, ihsan, iyilik. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

‘inâyet dile-: İhsan dilemek. (CA)

‘inâyet edici: İyilik eden. (KN)

‘inâyet it-: Lütfetmek. (CA)

‘inâyet kubbesi: Lütuf kubbesi. (CA)

‘inâyet nazarı: İnanyet nazarı. (CA)

‘inâyet yeli: İhsan rüzgarı. (CA)

‘inâyet yüzi: İyilik yönü, iyilik yüzü. (CA)

‘inâyetçi: İhsan eden. (CA)

ince: İnce, zarif. (CA) (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ince billü: Zayıf, ince belli, semiz olmayan binek hayvanı. (BL)

incecik, incecük: İncecik. (CA)

incel-: İncelmek. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

inci: Değerli bir taş; inci. (ÇMT)

inci-: 1. Yaralanmak. (TN) 2. Eziyet etmek. (TN)

incidici: İnciten, eziyet eden. (CA) (KN) (ST)

incidil-: İncitilmek, eziyet edilmek. (CA) (ÇMT) (VN)

incidinil-: Eziyet edilmek. (ÇMT) (VN)

incidmeklik: İncitme. (ST)

incik: Baldır. (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

incil: İncil. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

incil-: Eziyet edilmek. (TN)

incin-: İncinmek, eziyet görmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

incinici: İncinen, eziyet edilen. (CA)

incir: İncir. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

incit-: İncitmek, eziyet etmek. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

incü: İnci. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

incük: Bacak. (SN) (ST) (VN)

ind: Arapçada zaman veya mekan adı yerine kullanılan söz. Manevi mekan. (TN)

indirici: İndiren, gönderen. (CA)

indiril-, indüril-: İndirilmek, gönderilmek. (CA) (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

‘indiyyet: Katında olma, yanında olma. (TL)

indir-, indür-: 1. İndirmek, göndermek. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. (ses) kısmak, azaltmak. (BL) 3. Batırmak, geçirmek. (BL)

indürmeklik: Konak yeri, menzil. (BL)

indüren: İndiren. (CA)

indüril-, indürül-: İndirilmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

indürücü: İndiren, indirici. (CA) (BL) (TN) (SN)

indürül→ indüril-. (CA) (TN)

inek: İnek. (CA) (VN)

inen: İnen, vahyedilen. (CA) (ST)

iñende: Çok, pek, daha çok, gayet, ziyade. (KN)

infâk: Nafaka verip geçindirmek, beslemek. (ST)

infisâl: Yerinden ayrılma. (ST)

inhizâm: Basılıp ezilme, bozulma. (ST)

iñilde-: İnlemek. (ST)

inildü: İnleme sesi. (ST)

iñile-: İnlemek. (VN)

iniş: İnme. (CA) (ST)

inkâr: İnkâr, reddetme. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

inkâr eyle-: İnkâr etmek, yalanlamak, reddetmek. (TN) (KN)

inkâr it-: İnkâr etmek. (BL) (KN)

inkâr kııl-: İnkâr etmek. (BL)

inkâr olun-: İnkâr edilmek, tanınmamak. (KN)

inkıfâ’: Kesilme, tükenme, bitme. (ST)

inkıyâd: Boyun eğme, kendini teslim etme. (ST)

iñle-: İnlemek. (CA) (ÇMT)

inmeklik: İnme, iniş. (ST)

ins: İnsan. (CA) (KN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN)

ins böbüligi: İnsan topluluğu. (CA)

inşâf: Acıma. (ST)

insan: İnsan. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

insân-ı kâmil: Kamil insan. (CA)
insâniyyet: İnsanlık. (ST)
inşâ: Vücuda getirme, meydana getirme. (ÖN)
inşâ'allâh: "Tanrı dilerse, Tanrı nasip ettiyse" anlamlarında dilek anlatan bir söz. (KN) (ÖN) (ST) (AN) (VN)
inşirâh: Açılma, açıklık. (ST)
intihâ: Son, nihayet. (KN) (ÖN)
intihâsuz: Sonsuz, nihayetsiz. (ÖN)
intikâl: Bir yerden bir yere nakletmek. (ST)
intikâl id-: Bir yerden başka bir yere göçmek.
intikâm: Öç alma. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)
intikâm alıcı: Öç alan. (KN)
intikâm bir-: İntikam almak. (BL)
intikâm edici: Öç alan. (KN)
intikâm ét-: Öç almak. (KN)
intikâm eyle-: Öç almak. (KN)
intişâr: Neşrolunma, yayılma, dağılma. (ST)
intizâr: Korkutma. (ST)
inzâr: Erteleme.,sonunun fena olacağını haber verip korkutma. (CA) (ÖN) (ST)
inzâr it-: Korkutmak. (CA)
inzâr ol-: Korkutulmak, ihtar edilmek. (KN)

ip: İp. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
ipine yapış-: İpine yapışmak. (CA)
iplerini bırak-: İplerini bırakmak. (CA)
iplik: İplik. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)
iplik gibi: İplik gibi. (CA)
ir: Er, erkek. (CA) (ST)
ir-: Ermek, varmak, ulaşmak, dokunmak. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)
irâdet: İrade, dileme, isteme. (CA) (KN) (ÖN) (ST)
irâdetullâh: Allah'ın iradesi. (ST)
i'râz: Yüz çevirme, başka tarafa dönme. (CA) (ÖN) (ST)
i'râz ét-: Yüz çevirmek, çekinmek, sakınmak. (KN)
i'râz eyle-: Uzak etmek, uzaklaştırmak. (CA) (KN)
irbe: Hâcet. (BL)
ircâ': Eski haline çevirme, çevrilme. (CA)
ircâ'olun-: Eski haline çevrilmek. (CA)
ircek: Er vakit, sabahın erken saati. (TN)
ircerek: Erkenden. (ST)
'irci'î: Dön. Hitab şeklinde "dön" manasında emirdir. (TL)
irde-: Araştırmak, incelemek. (ST)

irdele-: Açıklamak. (TN)

irdür-: Eriştirmek, ulaştırmak. (SN) (ST)

irgür-: Ulaştırmak, eriştirmek. (CA) (TN) (ST)

iri: Kaba, sert, katı, kalın, çok büyük. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

iri incü: Çok büyük inci. (CA)

iri yağmur iriş-: Sert (yağan) yağmur. (CA)

irilü ufaflu: Büyüklü küçüklü. (CA)

irici: Erişen, nâil olan. (TN) (SN)

iril-: Ulaşılmak, nâil olunmak. (TN) (SN)

irilik: Büyüklük. (ST) (ÇMT) (VN)

irin: İrin. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (AN) (VN)

irinül-: Ulaştırılmak, eriştirilmek. (VN)

irir-: Eriştirmek, ulaştırmak. (VN)

irirek: Daha iri. (ST)

iriş-: Erişmek, ulaşmak. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

irışdür-: Eriştirmek, ulaştırmak. (CA) (TN) (ÖN) (ST) (AN) (VN)

irışdürt-: Ulaştırtmak, yetiştirmek. (ST)

irkek: Erkek. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

irlik: Sertlik, kuvvet, azim. (TN)

irmek: Ermek, ulaşmak. (SN) (AN)

irmeklik: Yetişmek, yakalamak. (VN)

irsâl: Gönderme, yollanma. (ST)

irşâd: Doğru yolu gösterme. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

irşâd eyle-: Hak yolu göstermek. (CA)

irşâd it-: Doğru yolu göstermek. (CA)

irşâd yolına kulağuz: Doğru yola yönlendirmek. (CA)

irte: 1. Sabah, sabah vakti. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (VN) 2. Yarın, gelecek. (BL)

irte namâzı: Sabah namazı. (BL) (TN)

irteye degin bol-: Sabahlamak. (BL)

irtecek: Sabahın erken saati, tan yerinin ağarma zamanı, sabah. (TN) (SN)

irtele-: 1. Ertelemek. (TN) (ÖN) (SN) (ST) 2. Tafsil etmek, açıklamak. (TN) 3. (fasıl fasıl) ayırmak. (TN) 4. Öne almak, acele etmek, erkenden yapmak. (VN)

irtidâd: İslam dinini bırakarak başka bir bine geçme. (CA)

irtiḥâl: Göçme, göç etme. (ST)

irür-: Yetişmek, erişmek. (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

irüş-: Değmek, ulaşmak. (ST)

irüşdür-: Ulaştırmak, yetiştirmek, kavuşturmak. (ST)

irüt-: Eriştirmek, ulaştırmak, dokundurmak, isabet ettirmek. (ÇMT)

irzâ: Hoşnut etme, gönlünü alma. (CA)

is: Halk, ehl. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN)

is: Sahip. (CA) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

islerine tapşur-: Sahiplerine havale etmek. (CA)

îşâr: Görmek. (BL) (ÖN)

işbât: Kanıtlama. (ST)

isbeden: Hordal. (SN) (ÇMT) (VN)

isde-: 1. İstemek, dilemek, talep etmek. (BL) (VN) 2. Aramak, araştırmak. (BL)

isdenil-: İstenilmek. (ÇMT)

isdeş-: Birbirinden istemek. (ÇMT) (VN)

isdetil-: İstedilmek. (VN)

ise: Olunca, olsa da, olursa. (CA) (BL) (SN) (ÇMT)

isilik: Sıcaklık. (ST)

isiz: İssiz, boş, تنها, sahipsiz. (ST)

isim: Ad, isim. (CA) (ÇMT)

işkât: Sükut ettirme, susturma, razı ettirme. (CA)

islâm: Müslümanlık, islamiyet. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

İslâm nûrî: İslam nuru (CA)

İslâm'a kulağuzla-: İslama yönlendirmek. (CA)

ism: İsim. (TN)

‘işmet: Günahsızlık, mâsumluk. Günahlardan kaçınmak melekesine sâhib olmak. Suçsuzluk. (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

ism-i â‘zam: Yüce isim. (CA) (ST)

isrâf: Gereksiz yere harcama. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

isrâf eyle-: Gereksiz yere harcamak, israf etmek. (KN)

issi: Sahip. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

issi ol-: Sahip olmak. (CA)

issilik: Sıcaklık. (ST)

issüz: Kimsesiz, تنها. (ST)

iste-: İstemek, dilemek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

iste yor-: İstemek, dilemek. (CA)

ister ol-: İster olmak. (CA)

istebrağ: Sırma ile dokunmuş bir cins kalın kumaş. (ST)

istemeklik: İstemek. (SN) (VN)

isten-: Çağrılmak, davet edilmek. (KN) (ÖN) (AN)

istenil-: İsteme işi yapılmak, istenilmek. (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

isteyici: İsteyen, dileyen. (KN)

isti‘ânet: Yardım isteme. (CA)

isti‘âze: Allâh’a sığınma, sığınma. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

istib‘âd: İhtimal vermeme, inanmama. (KN) (ÖN)

istīcâl: Acele etme, tez olmasını isteme. (ST)

isti‘dâd: Kabiliyet, yetenek. (ST)

istidlâl: Bir delile dayanarak netice çıkarmak. (ST)

istifhâm: Sual sorup anlamak. Anlamak için sormak. (ST)

istiğfâr: Allâhtan günâhının bağışlanmasını isteme, tövbe etme. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

istiğfâr eyle-: Tövbe etmek. (CA) (KN)

istiğfâr iden: Tövbe eden. (CA)

istiğfâr it-: Tövbe etmek. (CA) (KN)

istiğfâr itmeklik: Tövbe etme. (CA)

istiğnâ: İhtiyaç yokluğu, muhtaç olmama. (ST)

istiḥfâf: Hafife alma, küçümseme. (ÖN) (ST)

istiḥkâk: Hak etme. (ST)

istiḥyâ: Haya etme, utanma. (ST)

istihzâ: Biriyle eğlenme, alay etme. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

istihzâ it-: Alay etmek. (CA) (KN)

istihzâ iden: Alay eden, alaycı. (CA)

istihzâ idiciler: Alay edenler, alaycılar. (CA)

istihzâ ḥâli: Alay etme durumu. (CA)

istihza olun-: Alaya alınmak. (CA)

istihzâlarının ‘azâbı: Alaylarının azabı. (CA)

istikâmet: Doğru hareket etme, Allâh’a kulluk etme. (CA) (ST)

istikbâl: Karşılama. (ST)

istilâm: Uzaktan okşama işaretinin yapılması, öpme veya el sürme. (CA)

istilam-ı ḥacer: Taşı okşama, taşı öpme. (CA)

istimâ‘: Dinlenme, işitme, işitilme. (ST)

isti‘mâl: Kullanma, sarf etme. (ST)

istimtâ‘: Faydalanma. (CA)

istincâ: Necasetten, pislikten temizlenme, arınma. (CA) (ÇMT) (VN)

istinsâḥ: Nasihat isteme, öğüt alma. (ST)

istinşak: Buruna su çekme. (CA)

istirâk: Çalma, çalınma. (CA) (ÖN) (ST)

istircâ‘: Geri dönme. (ST)

istîze: Kavga, çekişme. (ÇMT) (VN)

istışa: Suyu ihtiyaç duyma, yağmur duasına çıkma. (ST)

istisna: Ayırma, ayrı tutma, kuraldışı bırakma. (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

isüz: Sahibi olmayan, sahipsiz. (ÖN) (KN) (ST)

isüzlük: Kara, kır, çöl. (BL)

‘işyân: İtaatsizlik, boyun eğmeme, ayaklanma, isyan. (CA) (TL) (KN) (ÖN)

‘işyani kâbûl it-: İsyân kabul etmek. (CA)

‘îş: Yaşayış, yaşama. (CA)

iş: 1. İş, amel. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. İhtiyaç, hacet. (BL) 3. İş, emir, ferman. (BL) 4. İş, meşgale. (BL) (ÇMT) (AN) 5. Hesap. (BL) 6. Eş, zevce. (SN) (BL)

iş beze-: İş hazırlamak. (CA)

iş buyur-: İş buyurmak, emretmek. (CA)

iş dut: İş yapmak. (CA)

iş eyleri: İş sahipleri. (CA)

iş eyle-: İş yapmak. (CA)

iş getür-: İş getirmek. (CA)

iş işle-: İş yapmak. (CA) (BL) (KN)

iş tamâm ol-: İş bitmek. (CA)

işini âsân it-: İşini kolaylaştırmak. (CA)

‘işâ: Yatsı. (CA) (ÖN)

işâret: İşaretler, belirtiler, alametler. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

işâret kıl-: İşaret etmek. (BL)

işbu: Bu, işte bu. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

işbuncılayın: İşte bunun gibi. (VN)

işçi: İşçi. (TN) (VN)

işde: İşte. (CA) (ÇMT)

işek: 1. Bir yük hayvanı; eşek. (ÖN) 2. Sidik. (ST)

işid-: Duymak, işitmek. (BL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

işidici: Dinleyen, dinleyici. (BL) (KN) (SN) (ST)

işidil-: Duyulmak, işitilmek. (KN) (ÖN) (ST)

işig: Eşik. (CA) (SN)

işigine gel-: Eşiğine gelmek. (CA)

işik: Eşik. (TN) (VN)

işit-, işüt-: Duymak, işitmek, dinlemek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

işitdür-, işütdir-: İşittirmek, duyurmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

işütdüğünüz vakt: İşitdirdiğiniz zaman. (CA)

işitdürül-: İşittirilmek, duyurulmak. (CA) (ÇMT)

işkâre: Aşık, açık. (SN)

işkence: İşkence, eziyet. (CA) (TN) (SN)

işkencesi katı: İşkencesi katı, işkencesi zor. (CA)

işkencele-: İşkence yapmak. (CA)

işle-: Yaptmak, yerine getirmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

işledügi ucından: Yaptığı yüzünden. (CA)

işledügin gör-: Yaptığını görmek. (CA)

işledüğine râzı ol-: Yaptığına razı olmak. (CA)

işledüğüñüz işe peşimân ol-: Yaptığı iş için pişman olmak. (CA)

işledükleri iş: Yaptıkları iş. (CA)

işledükleri nesne: Yaptıkları nesne. (CA)

işlemek: Yapma, yerine getirme. (CA)

işlemiş ol-: Yapmış olmak. (CA)

işleyüp тұr-: Yapıp durmak, yapmak. (CA)

işlemeklik: Yapma, işleme. (BL)

işlen-: Yapılmak, yerine getirilmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

işlenen suç: Yapılan suç. (CA)

işlenil-: Yapılmak, yerine getirilmek. (ÇMT) (VN)

işlenmiş: Yapılmış olan. (CA) (ÇMT)

işlet-: Yaptırmak, çalıştırmak. (KN) (ÖN) (ST)

işleyici: Yapan, yerine getiren. (BL) (KN) (SN)

işlü: İş sahibi, işi olan, işli. (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

işmâm: Harfin sesini genizden hissettirme. (CA)

işrâk: Alaha ortak koşma, şirk. (CA)

‘işret: İçki içme, iyi yaşama. (CA)

işsüz: İşlemez, çalışmaz durumda, atıl olan. (VN)

işte: İşte. (CA) (ST)

işteş-: Birbirinden istemek. (SN)

iştihâ: İştah, yemek yeme isteği. (ST)

it: Köpek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

it-: Etmek, yapmak, yaratmak, meydana getirmek. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (AN) (VN)

iţâ‘at: Boyun eğme, tabi olma, itaat etme. (CA) (TN) (ST)

iţâ‘at olın-: İtaat olunmak. (CA)

‘itâb: Yorma, yorulma, zahmet verme. (CA) (TL) (ÖN) (ST) (AN)

‘itâb eyle-: Yormak, zahmet vermek. (CA)

‘itâb it-: Yormak, zahmet vermek. (CA)

‘itâb kıl-: Azarlamak, paylamak; darılmak. (CA)

itdirici: Sebep olan. (ST)

itdür-: Ettirmek, yaptırmak. (CA) (ÖN) (ST) (AN)

iti: Keskin. (CA) (ST) (AN)

i'tibâr: İbret alma, ehemmiyet, saygı gösterme, şeref. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

i'tibâr eyle-: İbret almak. (KN)

i'tibarî: Gerçek olmayan, var sayılan. (ST)

itibârsuz: Saygınlığı olmayan, değersiz. (VN)

itici: Yaratan. (CA)

iticilik: Yaratma, yapma. (CA)

itebil-: Yapabilmek. (CA)

i'tidât: Gururlanma. (CA)

i'tikâd: İnanma, gönülden tasdik ederek inanma. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

i'tikâd et-: İnanmak. (KN)

i'tikâdsuz: İmansız. (ST)

i'tikâf: Bir yere kapanıp ibadetle vakit geçirme. (CA) (TN) (ÖN) (ST)

i'tikâf eyle-: İbadetle vakit geçirmek. (KN)

itil-: İtilmek, sürünmek, itme işlemi yapılmak. (CA)

i'timâd: Emniyet, güven. (ST)

i'tizâr: Özür dileme. (CA)

i'tizâr it-: Özür dilemek. (CA)

itlâf: Zıyan etmek, telef etmek, bozmak. (ST)

ittibâ': Tabi olma, bağlanma. (ÖN) (ST)

ittifâk: Birleşme, uyuşma, sözleşme. (CA) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ittifâk it-: Birleşme. (CA)

ityân: bar-, belür-, gel-, işle-, kop-, yakınlık eyle-. (BL)

ityân bi: Getürmek. (BL)

iv: 1. Lif. (TN) 2. Ev. (TN)

iv-: 1. Acele etmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Yarışmak. (ÇMT)

ivici dünyâyı dile-: Geçici dünyayı dilemek. (CA)

'ivâz: Bedel, karşılık. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

'ivaż bir-: Ödül vermek, mükafatlandırmak. (BL)

'ivaż bol-: Karşılık vermek, ödüllendirmek ya da cezalandırmak. (BL)

'ivaż kıl-: Karşılık vermek, ödüllendirmek ya da cezalandırmak. (BL)

'ivaż gerü bir-: Karşılık vermek, bedelini mükâfat olarak vermek. (BL)

'ivaż ol-: Karşılık olmak. (CA)

'ivaż virül-: Karşılık verilmek. (CA)

'ivażlandur-: Karşılığını aldirmek. (ST)

ivdür-, ividür-: Acele ettirmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

ivecük: Aceleci, acele eden. (ST)

ividür→ivdür. (CA) (BL)

i'vicâc: Doğru hareket etmeme, eğrilme. (ST)

ivici: Geçici, aceleci. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST)

ivir-: Acele etmek. (TN)

iviş-: Acele etmekte yarışmak, koşuşmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ivişürek: Koşuşturarak. (CA)

ivülin-: Gönderilmek. (ÇMT)

iy: Ey (ünlem edatı), çağırma, hitap şekli. (CA) (BL) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

iy-: Söylemek. (ST)

'iyâl: Bir adamın üzerine nafakasını vermek vacip olan, kendilerini geçindirdiği kimseler. (TL)

iyd-: Söylemek. (ST)

iyi: İyi. (CA) (ST) (ÇMT)

iyile-: Yapmak, eylemek. (BL) (AN)

iyleyici: Eyleyen, yapan. (SN)

iz: İz, adım, arka, peş. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

izine dön-: Arkasına dönmek. (CA)

izleri üzerine yüri-: İzlerini takip ederek yürümek, peşlerinden gitmek. (CA)

iz: Andan, eğer. (BL)

izâ: Eziyet. (CA) (KN) (ST)

izâfe: Zammetme, katma, karıştırma. (ST)

izâfet: Atıfta bulunmak, bir sebebe bağlamak. (ST)

iz'ân: İtaat, söz dinleme, boyun eğme. (CA)

izâr: Örtü. (KN) (ÖN) (ST)

izce: İze göree, iz üzerinde. (VN)

izde-: İstemek. (ÖN)

izdiḥâm: Kalabalık, yığılma. (KN) (ÖN)

izhâr: Gösterme, meydana çıkarma. (CA) (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

izhâr eyle-: Zihar etmek, erkeğin karısını boşaması. (TN) (KN)

izhâr it-: Göstermek, meydana çıkarmak.. (CA) (KN)

izin: İzin, müsaade. (CA) (KN)

izle-: İzlemek, takip etmek. (CA) (ST)

izn: Buyruk, ferman. (BL) (TN) (ÖN) (ST)

'izz: Kıymet. Değer. Güçlü oluş. Alikadir olmak. Kavi. Şerif. Azim. (TL) (ST)

'izzet: Değer, kıymet, yücelik, güç, kudret. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

'izzet eyesi: İzzet sahibi. (CA)

'izzet issî: İzzet sahibi. (CA)

'izzet it-: Değer vermek. (CA)

'izzet ol-: Şeref vermek. (CA) (KN)

‘izzet ve hikmet eyesi: İzzet ve hikmet sahibi. (CA)

‘izzetçük: Kuvvetcik. (ST)

‘izzetlü: Kudretli, izzetli. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT)

‘izzetlü bağışlayıcı Tañrı: Kudretli, bağışlayan Tanrı. (CA)

‘izzetlü hikmetlü pâdişâh: Kudretli hikmetli padişah, Allâh. (CA)

‘izzetlü kâğıdlar: Değerli kağıtlar. (CA)

‘izzetlü konuk: Değerli konuk. (CA)

‘izzetlü konuklarınıñ haberi: Şerefli misafirlerinin haberi. (CA)

‘izzetlü kul: Şerefli kul. (CA)

‘izzetlü melîk: Kudretli melik, Allâh. (CA)

2.12. K

ķâ’: Yazı. (BL)

ķab: Türlü seylerin tasınması veya saklanması için kullanılan torba, kılıf, çanta vb. (SN) (ST) (AN)

ķabâhat: Çirkin hareket, uygunsuz is, kusur, suç. (ST)

ķabak: Kabak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķabar-: Kabarmak. (CA) (ST)

ķabâyiķ: Çirkinlikler, kötülükler. (CA) (ST)

ķabâyıl: Kabileler. (CA) (ST)

ķabâyilü’l-‘Arab: Arap kabileleri. (ST)

ķa’be: Ka’be. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

ķabîķ: Çirkin, yakışksız, fena. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

ķabîķ yüzlü: Çirkin yüzlü; mecazen kovulmuş, lanetli. (BL)

ķabîķrah: Daha çirkin. (CA)

ķabil: Kabul eden, kabul edici, olan. (CA) (SN) (ST)

ķabîle: Kabile. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķabîleler ķıl-: Kabileler yaratmak. (CA)

ķâbin, ķebin: Güveyinin geline verdiği ağırlık, mehir, nikah. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

ķabir: Mez (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

ķabre ķoy-: Mezara koymak. (CA)

ķabl: İlerü. (BL)

ķabla-: Kuşatmak, kaplamak; içine almak. (AN)

ķablan-: Kaplanmak. (AN)

ķablu: Kapalı. (TN)

ķabuķ: Bir şeyin üstünde onu dış etkilerden koruyan sertçe kısım; kabuk. (ÖN)

ķabŭl: Kabul etme, benimseme. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķabŭl eyle-: Kabul etmek, benimsemek. (CA) (TN) (KN) (ÇMT)

ķabŭl eyleyici: Benimseyen, kabul eden. (KN)

ķabŭl idici: Kabul eden, benimseyen. (CA) (KN)

ķabŭl it-: Kabul etmek, benimsemek. (CA) (KN)

ķabŭl kıl-: Kabul etmek, benimsemek. (CA) (BL)

ķabŭl ol-: Kabul edilmek, benimsenmek. (CA) (TN) (KN)

ķabŭl olun-: Kabul edilmek, benimsenilmek. (CA) (TN) (KN) (ÇMT)

ķabŭliyyet: Kabullenme. (ST)

kabŭllen-: Kabullenmek. (SN) (ÇMT) (VN)

ķabŭllık: Kabul etme. (ST)

ķabur: Çatlak ya da yarık yerleri tutturmak için konulan teneke ya da gön parçası. (ST)

ķabz: El ile tutma, avuç içine alma, ele geçirme. (CA) (ÖN) (ST) (AN)

ķabz eyle-: Ele geçirmek. (CA) (KN)

ķabz it-: Ele geçirmek. (CA) (KN)

ķabz ol-: Ele geçirilmek. (CA)

ķabza: Tıtacak, tutacak yer. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ķacak: Kap kakak. (ST)

ķaç: Kaç, ne kadar. (CA) (KN) (ST)

ķaç-: Kaçmak. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķaçan: Ne zaman. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķaçan ki: Ne zaman ki. (CA)

ķaçır-, ķaçur-: Kaçırmaq. (KN) (ST)

ķaçmaķlık: Kaçma, uzaklaşma. (BL)

ķadar: Miktar, kadar. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķadd: Boy. (ST)

ķadeh: Kadeh. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķadem: Ayak. (CA) (ÖN) (ST)

ķademli: Uğurlu. (KN)

ķader: Kader, alın yazısı. (CA)

ķaderlenmiş: Takdir edilmiş, kesinleşmiş. (BL)

ķadersüz: Kadersiz. (ST)

ķadılık: Kadılık. (ST)

ķadīm: Eski, kadim. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT)

ķadīm ev: Kabe. (VN)

ķâdir: Gücü yeten, kadir. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķâdir gicesi: “Kur’an-ı Kerim’in nüzule başladığı ramazanın yirmi yedin-ci gecesi” (KN) (ÇMT) (VN)

ķâdir ol-: Kadir olmak, gücü yetmek. (CA) (TN) (KN)

ķâdir pâdişâh: Güçlü padişah, Allâh. (CA)

ķâdirlik: Kuvvetli olma. (ST)

ķadr: Değer, şeref, kıymet. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

ķadrüni bil-: Değerni bilmek. (CA)

ķadr Gicesi: Kadir gecesi. (CA)

ķâî: Yapan, yerine getiren, kadı. (ST)

ķâf: Kaf Dağı. (KN) (TN) (ST)

ķafa: Baş, kafa. (ST)

ķâfî: Yetecek, kafi. (CA) (SN) (ST) (VN)

ķâfî hâdî ħalîm ‘alîm şâdık: Allah gücü her şeye yeten, doğru yolu gösteren, hoşgörü sahibi, her şeyi bilen ve sadık olandır. (ÇMT)

ķâfile: Kafiye, birlikte yolculuk eden topluluk. (KN) (ÖN)

ķâfir: Kafir, inkar eden, Allâh’ın varlığına ve birliğine inanmayan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķâfir ‘avrat: Kafir, şirk koşan kadın. (BL)

ķâfir bölügi: Kafir bölüğü. (CA)

ķâfir çerisi: Kafir asker, kafir ordu. (CA)

ķâfir-ile cenk it-: Kafir ile savaşmak. (CA)

ķâfir ķardaş: Kafir kardeş. (CA)

ķâfir ķavm: Kafir kavim. (CA)

ķâfir leşkeri: Kafir ordusu. (CA)

ķâfir nefis: Kafir nefis. (CA)

ķâfir ol-: Kafir olmak. (CA) (TN) (KN)

ķâfir öldür-: Kafir öldürmek. (CA)

ķâfir tîyife: Kafir kabile. (CA)

ķâfir tîyifeden ķurtar-: Kafir topluluktan kurtarmak. (CA)

ķâfir üzerine manşûr it-: (CA)

ķâfir yüzi: Kafir yüzü. (CA)

ķâfirden eyü toğ-: Kafirden iyi doğmak. (CA)

ķâfirden al-: Kafirden almak. (CA)

ķâfirden ayrıl-: Kafirden ayrılmak. (CA)

ķâfire i‘râz it-: Kafire yüz çevirmek. (CA)

ķâfiri ķo-: Kafiri bırakmak, kafiri koymak. (CA)

ķâfirler ġâlib ol-: Kafirler galip olmak. (CA)

ķâfirlerķün kızmış tîmû: Kafirler için ateşli cehennem. (CA)

ķâfirlerķün yaraķlan-: Kafirler için silahlanmak. (CA)

kâfirlerden kaç-: Kafirlerden kaçmak, kafirlerden uzaklaşmak. (CA)

kâfirlerden su'âl it-: Kafirlerle sormak. (CA)

kâfirlerden yaña: Kafirlerden yana. (CA)

kâfirlere arka çevür-: Kafirlerle arka çevirmek. (CA)

kâfirlere arka yardım ol-: Kafirlerle arka, yardım olmak (CA)

kâfirlere azguñ adın ada-: Kafirlerle azgın adını vermek. (CA)

kâfirlere di-: Kafirlerle söylemek. (CA)

kâfirlere dönder-: Kafirlerle çevirmek. (CA)

kâfirlere düşmen: Kafirlerle düşman. (CA)

kâfirlere fitne kıl-: Kafirlerle imtihan yapmak. (CA)

kâfirlere hıtab ol-: Kafirlerle hitap etmek. (CA)

kâfirlere iriş-: Kafirlerle erişmek. (CA)

kâfirlere küfr it-: Kafirlerle hakaret etmek. (CA)

kâfirlere la'net eyle-: Kafirlerle lanet etmek. (CA)

kâfirlere muṭî' ol-: Kafirlerle itaat etmek. (CA)

kâfirlere mühlet vir-: Kafirlerle zaman tanımak. (CA)

kâfirlere uy-: Kafirlerle uymak. (CA)

kâfirlere zeyn ol-: Kafirlerle süs olmak. (CA)

kâfirleri 'acebe getir-: Kafirleri hayrete düşürmek. (CA)

kâfirleri baş-: Kafirleri basmak. (CA)

kâfirleri def' it-: Kafirleri def etmek. (CA)

kâfirleri dost dutuñ-: Kafirleri dost edinmek. (CA)

kâfirleri helâk it-: Kafirleri mahvetmek. (CA)

kâfirleri ħor idici: Kafirleri hakir gören. (CA)

kâfirleri ihâta idici: Kafirleri kuşatan. (CA)

kâfirleri irşâd eyle-: Kafirlerle hak yolu göstermek. (CA)

kâfirleri kahr eyle-: Kafirleri kahr etmek. (CA)

kâfire: Kafir kadın. (CA)

kâfirlik: Küfür, inkar, inanmama. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

kaftan: Kaftan. (CA) (KN) (AN)

kâfûr: Uzak doğuda yetişen kokusu kuvvetli bir madde. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kâğıd: Kağıt, mektup. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kâğıd gönder-: Kağıt göndermek, mektup göndermek.. (CA)

kâğıd şal-: Mektup yollamak. (CA)

kâğıd yazdur-: Kağıt yazdırmak, mektup yazdırmak. (CA)

kâğız: Kâğıt. (TN)

kaḥd: Kıtlık. (VN)

kâhel: Ağır davranan, tembel, üşenen. (CA) (SN) (VN)

kâheller ol-: Tembeller olmak. (CA)

kâhellik: Ağır davranma, tembellik. (CA) (KN)

kaḥhâr: Kahreden, kahredici. (CA) (ST)

kaḥharlık: Yok etme. (ST)

kâhil: Gayretsiz, tembel. (ÖN) (ST) (ÇMT)

kâhil ol-: Tembellil etmek. (KN)

kâhin: Gaipten haber verdiğini iddia eden kimse, kahin. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

kaḥir: Kahreden, üstün gelen. (CA) (KN) (ÇMT) (VN)

kulları üzerine kaḥir: Kulları üzerine üstün olan. (CA)

kaḥkaha: Kahkaha. (BL)

kâhl: Nankör. (TN)

kaḥr: Zorlama, üstün gelerek mahvetme. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kaḥr eyle-: Mahvetmek. (CA) (KN)

kaḥr eyleyici: Üstün gelerek mahv eden. (KN)

kaḥr idici: Mahveden. (CA) (KN)

kaḥr idici pâdişâh: Üstün olan padişah, Allâh. (CA)

kaḥr it-: Mahvetmek. (CA)

kaḥrdan maḥhûr ol-: Kahrından mahvolmak. (CA)

kaḥt: Kıtlık. (SN) (ST)

kaḥtlık: Kıtlık, açlık. (ST) (VN)

kaide: Vaziyet. (TN) (KN) (ÖN)

kaide: Zaman, sıra. (TN) (ST)

kaide koy-: Esas, temel, yol koymak.

ka'il: Razı olmuş, boyun eğmiş. (CA)

ka'im: Ayakta duran, var olan.

kaḥ-: Ayağını yere vurarak yürümek. (KN) (ÖN) (ST)

kaḥi-: Öfkelenmek, kızmak, itiraz etmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kaḥıdıcı: Öfkeliendiren. (TN) (SN)

kaḥıl-: Çakılmak, saplanmak. (ST)

kaḥıla-: Öfkelenme, kıзма. (SN)

kaşımaklık: Kızgınlık, öfke. (VN)
kaşın-: Gazaba uğramak. (TN)
kaşınıl-: Kızılmak, öfkeye uğramak. (KN) (SN) (VN)
kaşır-: Kaki vermek. (CA)
kaşış-: Öfkelenmek, kızdırmak. (ÖN) (SN) (ÇMT)
kaşıt-: Öfkelenmek, kızdırmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
kaşıcı: Kızan, öfkelenen. (ST)
kaşu-: Öfkelenmek, kızmak. (VN)
kāl: Söz, laf. (ST)
kal-: Kalmak, geri kalmak, gitmemek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
kal'a: Kale, his (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (AN) (VN)
kal'alarda ikaemet it-: Kalelerde yaşamak, kalelerde oturmak. (CA)
kalan: 1. Artan. (CA) 2. Kalan, geriye kalan. (BL)
kalay: Kalay. (ST)
kalb: Kalp, yürek. (CA) (ST)
kalblık: Bir hâlden diğeri bir hâle çevirme, değişiklik. (ST)
kaldur-: Kaldırmak, yükseltmek, inşa etmek. (CA) (ÖN) (ST)
kaldurıcı: Kaldıran. (CA) (TN)

kalem: Kalem. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
kalem'i İdris: İdris'in kalemi. (CA)
kalendar: Dünyadan elini eteğini çekip her şeyi hoş gören kimse. (ST)
kalı: Halı. (CA)
kâlib: Biçim, durum. (ST)
kalıcı: Kalan. (TN) (KN) (SN)
kālî: 1. Kalın. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) 2. Sağlam, çok kuvvetli. (TN) (SN) (ÇMT) 3. Şiddetli, çetin. (VN)
kalin-: Kalınmak, geri bırakılmak. (SN) (VN)
kalinlık: Kalınlık. (KN) (ÖN) (ST)
kalıpsuz: Kulpsuz. (TN)
kalır: Güç, kudret, üstünlük. (AN)
kâlî: Çirkin yüzlü. (BL)
kâlî: Az, çok olmayan. (CA) (KN)
kalk-: Kalkmak,, doğrulmak. (CA) (ST)
kalkan: Kalkan. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
kamaş-: Kamaşmak. (CA) (SN) (ÇMT) (VN)
kamaşdur-: Kamaştırmak. (CA)
kamçı: Kamçı. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)
kâmet: Ezan. (ST)
kâmetlü: Boylu, boylu poslu. (CA)

kâmil: Bütün, tam, eksiksiz, alim, bilgin, kemale ermiş. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

kâmil ol-: Tam olmak, eksiksiz olmak. (CA) (KN)

kanu: Hepsi, hep, her, herkes. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

kanu muttali' ol-: Herkes bilici olmak. (CA)

kan: Kan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kan dök-: Kan dökmek. (CA)

kan dökici: Kan döken. (CA)

kan-ile getir-: Kan ile getirmek, kanlı getirmek (CA)

kan ve iriñ iç-: Kan ve irin içmek. (CA)

kan karış-: Kan karışmak. (CA)

kan ol-: Kan olmak. (CA)

kana bulaşmış şehirler: Kana bulaşmış şehitler. (CA)

kana dönder-: Kana çevirmek. (CA)

kan-: Doymak, kanmak. (CA) (TN) (ST) (VN)

kana-: Kanamak. (CA)

kañlı: Kanlı. (CA)

kanâ'at: Az şeyle yetinme, çok şey istememe, kanaat. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

kanâ'at ehli: Kanaat sahipleri. (CA)

kanâ'at-ile diril-: Kanaat ile dirilmek. (CA)

kanad: Kanat. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kanadı-le çal-: Kanadıyle vurmak. (CA)

kanadı-le ur-: Kanadıyla vurmak. (CA)

kanaduñ indür-: Kanadını indirmek. (CA)

kanaduñı döşe-: Kanadını indirmek. (CA)

kanat ger-: Kanat açmak. (CA)

kanadlu: Kanatlı. (ST)

kanat: Kanat. (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

kanca: Nere. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kancaru: Nerede. (CA) (BL)

kanda: Nerede. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kanda bul-: Nerede bulmak. (CA)

kanda bulun-: Nerede bulunmak. (CA)

kanda git-: Nereye gitmek. (CA)

kanda kal-: Nerede kalmak. (CA)

kanda ol-: Nerede olmak. (CA)

kandan: Nereden. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

kandil: Işık. (KN) (ÖN) (ST)

kandur: Hani, ne. (ÇMT)

ķandur-: Kandırmak, aldatmak. (CA) (ÖN) (ST) (ÇMT)

ķangı: Hangi. (CA) (SN) (ÇMT) (AN)

ķanı: Hani, nerede. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķâni': Kanaat eden. (CA) (ST)

ķâni 'ol-: Kanaat etmek. (CA)

ķankı: Hangi. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķankı ģaber: Hangi yana dönmek. (CA)

ķankı nişân: Hangi işaret, hangi belirti. (CA)

kankı söz: Hangi söz. (CA)

ķankı şüret: Hangi yüz, hangi sima. (CA)

ķankı yaña dön-: Ne tarafa dönmek, hangi yana dönmek. (CA)

ķankısı kim: Hangisi ki, ne zaman ki, -dığında. (BL)

ķanmaklıķ: Suyu kanma, doyasıya içme. (ST)

ķansı: Hangisi. (ÖN)

ķantar: Kantar. (CA) (KN)

ķânün: Kanun, bir çalgı aleti. (CA) (ST)

ķap: 1. Kap. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN) 2. Zar. (TN)

ķap ķaçak: Tabak çanak, kap kacak. (CA)

ķap-: Karmak, kapıp götürmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķapa-: Kapatmak. (CA) (KN)

ķapak: Kapak. (KN) (ST)

ķapı: Kapı, bir yere girilip çıkılırken içinden geçilen yer. (VN)

ķapımıl-: Atılmak, kovulmak. (VN)

ķapķara: Kapķara, simsiyah. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ķapķara yan-: Kapķara yanmak, kül olmak. (CA)

ķapla-: Karmak, kuşatmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķapladur-: Kaplattırmak. (ST)

ķaplamış: Karmamış, kuşatmış. (CA)

ķaplan : Kaplan. (ST)

ķaplan-: Kaplanmak, kuşatılmak. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķaplayıcı: Karmayan, kuşatan. (CA) (TN) (SN)

ķaplı: Karmamış, perdeli, kılıflı. (ÇMT) (VN)

ķapu: Kapı. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķapu aç-: Kapı açmak. (CA)

ķapu yanında: Kapının yanında. (CA)

ķapuları berkit-: Kapıları kilitlemek. (CA)

kapuları tekyelen-: Kapılara yaslanmak. (CA)

kapularında otur-: Kapılarında oturmak. (CA)

kapuma tal-: Kapıma salmak, kapıma göndermek. (CA)

kapusından gir-: Kapısından girmek. (CA)

kapuya gir-: Kapıya girmek. (CA)

kapuya segirdiş-: Kapıya koşuşturmak. (CA)

kapucu: Kapıcı, bekçi. (KN) (ÖN)

kapuk: Kabuk. (KN)

ķâr: Kar. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ķa' r: Dip, en derin nokta. (TN) (ST) (VN)

ķara: Kara, siyah. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķara beserekler: Siyah tüylü ve besili erkek deve. (CA)

ķara ilpik: Siyah iplik. (CA)

ķara ol-: Kara olmak. (CA)

ķara: Balçık toprak. (TN)

ķara-: Kararmak, siyahlaşmak. (ST)

ķarâbet: Yakınlık, akrabalık. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ķarâbet ile yarat-: Soy ve hısım ile yaratmak. (CA)

ķaragu: Karanlık, siyah. (CA)

ķarağulķ, ķarañulķ, ķarağulūķ: Karanlık. (CA) (BL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķaragulķ ol-: Karanlık olmak. (CA)

ķarañulķ it-: Karanlık etmek, gece etmek. (CA)

ķarañulķ ol-: Karanlık olmak, gece olmak. (CA)

ķaranulķdan aydınlıķa çıkar-: Karanlıktan aydınlıķa çıkarmak. (CA)

ķarañulķdan nūra çıkar-: Karanlıktan aydınlıķa çıkarmak. (CA)

ķarañulķda şu' le vir-: Karanlıkta ışık saçmak. (CA)

ķarañulķları yarat-: Karanlıkları yaratmak. (CA)

ķarağulın-, ķarañulan-: Karanlık olmak. (CA)

ķarâyib: Yakınlar, akrabal (CA) (ST)

ķaralķ: Siyahlık, kötölük. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķaralķ ciheti: Karalık yönü. (CA)

ķaralūķ → ķaralķ. (CA)

ķarañ-: Kararmak. (TN) (SN)

ķaranlķ: Karanlık. (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķarañu: Karanlık. (CA) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķarañulan→ ķarağulın-. (CA)

ķarañulık → ķarağulık. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN)

ķarañur-: Karanlık çökmek. (ÇMT)

ķarâr: Karar, hüküm, durma, devamlılık. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķarâr dut-: Huzur bulmak, sükuna ermek. (BL) (TN) (KN)

ķarâr eyle-: Karar etmek. (CA)

ķarâr it-: Karar etmek. (CA)

ķarâr itdür-: Karar ettirmek. (CA)

ķarâr kıl: Karar vermek. (CA)

ķarar-: Kararmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķarard-: Karartmak. (ST)

ķarârgâh: Karar yeri, karargah. (CA) (ST)

ķarârgâh eyle-: Karargah yapmak. (CA)

ķararlan-: Karar tutmak. (TN)

ķarart-: Karartmak. (CA) (KN)

ķaravâş: Cariye, hizmetçi. (CA) (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

ķaravaş nikâhı: Cariye nikahı. (CA)

ķaravaşı revâ görmek: Cariyeyi reva görme. (CA)

ķaravul: Karakol, öncü kuvvet, yardım, gözcü, nöbetçi. (CA) (VN)

ķarâyib: Yakınlar, akrabal (KN) (ÖN)

kârbân: Kafil. (TN)

ķarbuz: Karpuz. (CA)

ķarcaşdur-: Karıştırmak, karma karışık etmek. (CA)

ķarcaşdurunul-: Alt üst edilmek. (TN) (VN)

ķardaş → ķarındaş. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN)

ķarağuluk → ķarağulık. (CA)

ķarğa: Karga. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķarğa-: Beddua etmek, ah etmek. (CA)

ķarğaş-: Beddu etmek. (CA)

ķarğış: Beddua. (CA)

ķarğış vir-: Beddua etmek. (CA)

ķarı: İhtiyat, yaşlı (kadın). (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (AN) (VN)

ķarı ‘avrat: İhtiyar, yaşlı kadın. (BL)

ķarı ol-: Yaşlanmak, ihtiyarlamak. (KN)

ķarı-: Kocamak, yaşlanmak.

ķarıcık → ķarıcuk. (CA)

ķarıcuk ķarıcık: İhriyar kadıncıgaz. (CA)

ķarıl-: Karmak işi yapılmak, karışmak. (ST)

karılık: Evli kadının kocasına göre olan durumu veya görevi. (ST)

karın, karun: Karın. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

karın aç-: Acıkmak, karnı acıkmak. (BL)

karınlarda kayna-: Karınlarda kaynamak. (CA)

karını üzerine yürü-: Karnı üzerlerinde yürümek. (CA)

karının yar-: Karnın yarmak. (CA)

karında götür-: Karnında taşımak. (CA)

karından çık-: Karnından çıkmak. (CA)

karnuñuzu tldur-: Karnınızı doldurmak. (CA)

karınca: Karınca. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

karındaş, kardeş, kardeş : Kardeş. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kâfir kardeş: Kafir kardeş. (CA)

kardeşin öldür-: Kardeşini öldürmek. (CA)

kız kardeşina la'net it-: Kız kardeşine lanet etmek. (CA)

kardeşini al-: Kardeşini almak. (CA)

kardeşini fidâ itmek: Kardeşini feda etmek. (CA)

kardeşlar ol-: Kardeşler olmak. (CA)

kardeşları ol-: Kardeşleri olmak. (CA)

kardeşlarına di-: Kardeşlerine söylemek. (CA)

kardeşlarına eyit-: Kardeşlerine söylemek. (CA)

kardeşlarınuñ haberin getir-: Kardeşlerinin haberini getirmek. (CA)

kardeşlarıñuzu dostlar idin-: Kardeşlerinizi dostlar edinmek. (CA)

kardeşlarıñuzuñ arasını ıslâh it-: Kardeşleriniz arasında barış sağlamak. (CA)

kardaşımı yarlıga-: Kardeşimi bağışlamak. (CA)

kardeşuñla kuvvetlindür-: Kardeşinle kuvvetlendirmek. (CA)

kardeş → karındaş. (CA)

kardeşlerüñe düşüñi kıssa eyle-: Kardeşlerine rüyasını anlatmak. (CA)

karınlı: Karnı dolu. (ÇMT)

karış: Açık elin baş parmak ucundan serçe parmağı ucuna kadar olan ve ölçü gibi kullanılan açıklığı. (ST)

karış-: Karışmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

karış katış: Karma karışık. (CA)

karışdırınıl-: Karıştırılmak, anlaşılmaz hale getirmek. (ÇMT) (VN)

karışdur-: Karıştırmak. (KN) (ÖN)

karışık: Karışık. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (CA) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

karışıklı: Karışık olan. (ST)

karışuksuz: Karışık olmayan. (ST)

karışmış: Karışmış olan. (CA)

karıştur-, karışdur-: Karıştırmak. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

karî: Okuyucu, okuyan. (CA)

karî'a: Ansızın gelen büyük bela, kıyamet. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

karib: Hısım, akraba, yakın. (ÖN) (ST)

karibrağ: Daha yakın. (ST)

karîn: Yakın. (KN) (ST)

karlağuş: Kırlangıç. (ST)

karn: Nesil, yüzyıl. (CA)

karnları yokdan var eyle-: Nesilleri yoktan yaratmak. (CA)

karş-: Birbirine vurmak anlamında yardımcı fiil.

karşu: Karşı,-a/e doğru. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

karşu gel-: Karşı çıkmak, kabul etmemek. (CA)

karşu geleci: Karşı gelenler. (CA)

karşu karşu otur-: Karşılıklı oturmak. (CA)

karşu tur-: Karşı durmak. (CA)

karşula-: Karşılamak. (CA) (ÖN)

karşulan-: Karşılanmak. (CA)

kartabân: Karısının veya kendisine çok yakın bir kadının iffetsizliğine göz yuman kimse. (ST)

kâru: Kara, kıta.

kârubân → kâruvân. (CA)

karuñ → kariñ. (CA) (TN)

kârurat: Sırça. (BL)

kâruvân, kârubân, kervân: Kervan. (CA) (BL) (SN) (ÇMT) (VN)

kârvân yolu: Gezme, gezip dolaşma. (BL)

kâruvânın ur-: Kervanını vurmak. (CA)

karvânına gönder-: Kervanına göndermek. (CA)

kârvânserây: Kervansaray. (CA)

karye: Köy. (ST)

karz: Ödüş vermek, ödünç alma, ödünç verilen veya alınan şey. (CA)

karz-ı hasen: Allâh için verilen borç. (CA)

kaşas: Bildirme anlatma, hikaye etme. (ST)

kasâvet: Sertlik, katılık. (ST)

kaşd: Niyet, bilerek yapmak, hücum, saldırı. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kaşd birle işle-: Kasten işlemek, taammüden yapmak. (BL)

kaşd eyle-: Saldırmak. (CA) (KN)

kaşd idecek işler: Niyetlenilecek işler. (CA)

kaşd iden müşrik: Saldıran müşrik, hücum eden müşrik. (CA)

kaşd it-: Niyet etmek, niyetlenmek. (CA)

kaşden: Bile bile, isteyerek. (ÖN)

kaşdî: Kasten, bilerek yapılan. (BL)

kasem: Yemin, and. (CA) (ST)

kasem-i kudret: Allâh'ın ezeli güzüne yemin. (CA)

kâsıf: Rastladığı şeyi kıran şiddetli rüzgâr. (ST)

kasık: Kasık. (CA) (VN)

kâşır: Kısa, boysuz. (KN) (ST)

kasırğa: Kasırğa, fırtına. (CA) (SN) (VN)

kâşid: Ulak, haberci, tellal. (BL) (ST)

kaşıyy: Irak. (BL)

kaskatı: Çok katı, kaskatı. (CA)

kaşr: Köşk, saray. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

kaşr idici: Köşk yapan. (CA)

kaşr yap-: Köşk yapmak. (CA)

kaşr: Kısa kesme, kısaltma. (CA) (KN)

kaşr it-: Kısa kesmek, kısaltmak. (CA)

kaşurğa: Fırtına. (TN) (ÇMT)

kâş, kâş kî: Keşke. (CA) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kaşağı: Hayvanları tımar etmek için kullanılan dişli, saçtan alet. (ST)

kaşane: Büyük ve gösterişli yapı. (ÇMT)

kaşı-: Kaşımak. (ST)

kâşkâ: Keşke, ne olurdu... (BL)

kâške: Keşke, ne olurdu... (BL) (KN) (ST)

kâş kî → kâş. (CA) (ÖN)

kaţ': Kesme, doğrama. (CA) (ST)

kaţ' it-: Kesmek, doğramak. (CA)

kat, kıt: Kat, sıra, tabaka, ön. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kat kat: Kat kat, tabaka tabaka. (CA)

kat kat ol-: Kat kat olmak. (CA) (TN)

kat kat olmuş: Kat kat olan. (CA)

katuma gel-: Huzuruma gelmek. (CA)

katumuzda hâzır ol-: Huzurumuzda hazır olmak. (CA)

katumuzda muşarreb it-: Huzurumuda yakın olmak. (CA)

katumuzda ol-: Huzurumuzda olmak. (CA)

katumuzda öründür-: Huzurumuzda yerleştirilmek. (CA)

katumuzdan Peygâmbirlik vir-: Tarafımızdan peygamberlik vermek. (CA)

katuña var-: Yanına varmak, yanına ulaşmak. (CA)

katına gel-: Huzuruna gelmek. (CA)

katında bul-: Yanında bulmak. (CA)

kat-: Katmak, eklemek. (CA) (ST)

katâr: Katar, sürü. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

kaţarât: Damlalar. (CA)

katı: Şiddetli, haşin, sert, acıklı. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

katı acıdır: Katı eziyet eden. (CA)

katı âvâz: Yüksek ses. (CA)

katı ‘azâb: Katı azap. (CA)

katı ‘azâb itmek: Sert azap etme, şiddetli azap etme. (CA)

katı balçık: Sert çamur. (CA)

katı bol-: 1. Çok mücadeleci ve inatçı olmak. (BL) 2. Sertleşmek, katılaşmak. (BL)

katı çağır-: Yüksek sesle çağırmak. (CA)

katı çekiş eyeleri: Haşin savaşçıl (CA)

katı ceng eyeleri: Katı savaşçıl (CA)

katı depredil-: Şiddetli sarsılmak. (CA)

katı eser yil: Şiddetli rüzgar, fırtına. (BL)

katı eyle-: Sertleştirmek. (CA)

katı gel-: Şiddetli olmak. (CA)

katı ol-: Katı olmak, sert olmak. (CA) (TN)

katı peşimân ol-: Çok pişman olmak. (CA)

katı yel: Sert rüzgar. (CA)

katı ziyân iden: Çok ziyan etmek. (CA)

katırak: Daha katı, daha sert. (CA) (BL) (TN)

katırak kıyâmet: Daha sert kıyamet. (CA)

katırak od: Daha şiddetli ateş. (CA)

katık: Katık. (CA) (TN) (ST) (VN)

katıklan-: Katıklanmak. (ST)

katıklandur-: Katıklandırmak. (ST)

katıl-: Katılmak, karıştırılmak. (TN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

katılan-: Sabırlı olmak. (TN) (ÇMT)

katılık: Sertlik, katılık. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

katır: Katır. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

katırak: Daha sert, daha şiddetli. (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN)

katış → karış katış. (CA)

katış: Katkı, içerik. (CA)

kaṭî: Kesin, net. (CA)

kâtib: Yazan, yazıcı, usta yazıcı, katip. (CA)

kâtibine buyur-: Katbinie emretmek. (CA)

katil: Katleden, öldüren. (CA) (TN)

kardaşınıñ katli: Kardeşinin katili. (CA)

katl: Katletme, öldürme. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

katl it-: Katletmek, öldürmek. (CA)

katlan-: Sabretmek. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

katlandur-: Sabretmek. (TN) (ÇMT) (VN)

katlanıcı: Sabırlı. (TN) (KN) (SN)

katli ‘âm: Zaptolunan bir yerin irili ufaklı bütün halkını kılıçtan geçirme. (ST)

katl-i nefis: Nefisn öldürülmesi. (CA)

katlu: Bol, çok. (ÖN) (AN)

kaṭrân: Katran, siyah bir madde. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kaṭre: Damla. (ST)

kaṭış-: Cinsel ilişkide bulunmak. (BL) (KN)

kaṭışdur-: Kavuşturmak. (KN)

kaṭî: Kuvvetli, güçlü, güvenilir, sağlam. (CA) (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kaṭi eyle-: Sağlamlaştırmak. (TN)

kaṭî kıl-: Sağlamlaştırmak, sabit ve muhkem kılmak. (BL)

kaṭî meşğul bol-: Huşu ve huzur içinde olmak. (BL)

kaṭîlîg: Güçlülük, kuvvetlilik. (ST)

kaṭim, kaṭm: 1. Kavim. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) 2. Aile, yakınlar. (BL) 3. Cemaat, ümmet. (BL) 4. Nesil, soy. (BL) 5. Ehil, yaran; sahip. (BL) 6. Toplu hâlde, toplanmış. (BL) (AN) 7. İleri gelenler. (BL) 8. Taraf, zümre. (BL)

kaṭirak: En sağlam. (TN) (ST) (ÇMT)

kaṭl: Söz, laf, yemin. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kaṭl eyle-: Karar vermek, söz vermek, kavilleşmek. (TN)

kaṭl it-: Söylemek. (CA)

kaṭleṣ-: Sözleş yapmak, anlaşmak, işbirliği yapmak. (CA)

kaṭm → kaṭim. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN)

kaṭs: Bir burç ismi, yay burcu. (CA)

ķavseyn: İki kavis, iki yay, miraç gecesinde Hz. Muhammd'in Allâh'a olan yakınlık derecesi. (CA) (ST)

ķavş-: Kavuşturmak. (VN)

ķavşur-: Elleri birleştirmek. (TN)

ķavuk: Sidik torbası, mesane. (ST)

ķavül: Söz. (KN) (ÇMT) (VN)

ķavun: Kavun. (CA) (ST) (ÇMT) (VN)

ķavuş-: Kavuşmak. (CA) (ÖN) (ST)

ķavuşdur-: Kavuşturmak, ulaştırmak. (CA) (TN) (ÖN) (ÇMT)

ķavza-: Kavramak, yakalamak. (CA) (SN) (ÇMT) (VN)

ķaya: Kaya. (CA) (SN) (ST) (VN)

ķayd: Bağlama, bağ. (KN) (ÖN) (ST)

ķayda: Kaide, kanun, gelenek. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

ķayġu: Kaygı, tasa. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

ķayġu ye-: Gam çekmek, endişe etmek, tasalanmak. (KN)

ķayġulan-: Endişelenmek, tasalanmak, üzmek. (TN) (SN) (AN)

ķayġulandur-: Endişelendirmek, üzme. (KN) (TN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

ķayġulu: Kaygılı. (KN) (SN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

ķayġur-: Kaygılanmak. (CA) (BL) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

ķayġurt-: Kaygılandırmak. (CA) (ÖN)

ķayġusuz: Kaygı duymayan, üzmeyen, kedersiz. (ÇMT)

ķayı: Hangi. (CA)

ķayır: Kum. (TN) (ST)

ķayır-: Endişe etmek, üzmek. (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķayırt-: Üzmek. (TN) (VN)

ķayıt-: Geri dönmek. (CA) (ÖN) (AN)

ķâyil: Söyleyen, diyen, razı olmuş. (CA)

ķâyīm: Ayakta durma. (CA) (ST)

ķâyim ol-: Ayakta dik durmak. (CA)

ķaylūlegâh: Dinlenecek yer, öğle ve kuşluk vakti uykusunu uyumak için yer. (CA)

ķaymak: Süt kaymağı. (ST)

ķayna-: Kaynamak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

ķaynar şu: Kaynar su. (CA)

ķaynaġ: Yırtıcı hayvan pençesi. (CA)

ķaynar: Sıcaklığı belli bir dereceye ulaşmış, kaynamış. (ST)

ķayşer: Eski Roma ve Bizans imparatorlarının lâkabı. (ST)

ķaysı: Hangi. (ÖN)

ķaytar-: Dönmek. (CA) (ÖN) (AN)

ķaytarıcı: Dönen, vazgeçen. (AN)

ķaytarıl-: Dönülmek, geri dönülmek. (CA) (ÖN)

ķayu: Kaygı, endişe, tasa. (AN)

ķayunaĝ: Tırnak, pençe. (ST)

ķayur-: Üzülmek, kaygılanmak, bir işi yoluna koymak, bir işi yapmak. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķayyūm: Baki ve kaim olan, ezeli (Allah'ın adlarındandır). (ST)

ķaz-, ķazı-: Kazmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķazı→ ķaz-. (CA)

ķaz: Kaz. (CA)

ķazâ: Allâh tarafından takdir olunan şeylerin meydana gelmesi, vaktinde kılınmayan namaz, tutulmayan oruç borcunu ödeme, kaza. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķazâ it-: Dini emirleri zamanında yerine getirmeyip sonradan yapmak. (CA)

ķazâ eyle-: Allah'ın emirlerini zamanında yerine getirmeyip sonradan yapmak. (KN)

ķazâ kıl-: Öldürmek. (BL)

ķazan: Kazan, derin ve kulplu kap. (CA) (ÖN) (KN) (ST)

ķazan-: Kazanmak, işlemek, yapmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķazañç: Kazanç, gelir. (CA)

ķazandur-: Kazandırmak. (CA)

ķazf: Namuslu bir kadına zina suçunu isnad etme, atma. (CA)

ķazĝan-: Kazanmak, edinmek, sahip olmak. (BL)

ķazı-: Kazımak. (SN)

ķazıl-: (yer) kazılmak. (TN) (ÇMT) (VN)

ķazıyya: İş, husus, mesele, önerme. (CA) (SN) (VN)

ķazıyyayı 'arz it-: Meseleyi arz etmek. (CA)

ķazıyya temâm ol-: İş tamam olmak. (CA)

ķâzî: Kadı. (CA)

ķâzib: Yalancı. (ST)

ķazif: İftira atma. (CA)

ķazîlhķ: Kadılık, karar verme. (BL)

ķazîlhķ kıl-: Karar vermek, hükmetmek. (BL)

ķaziyye: Mesele, husus. (ST)

ķazma: Kazma. (ST)

kebâb: Kebap, doğrudan ateş üzerinde pişirilen et. (CA)

kebâb olanlar: Yananlar, ateşte yananlar. (CA)

kebâyir: Büyük günâhlar. (CA) (ST)

kebin → kâbin. (CA)

kebîr: Çok. (BL) (ST)

kebire: Büyük. (ST)

keç-: Geçmek. (CA)

keçe: Dokuma olmayan, yalnız dövülerek veya ayakla vurularak yapılan kaba yün aba, tepilmiş yün. (ST)

keçelen-: Keçelenmek. (ST)

keçi: Keçi. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (VN)

keçi boynuzu: Keçi boynuzu, bir bitki ismi. (CA)

keçük: Keçi. (CA)

keci: Kedi. (CA) (ST)

keenne-hu: Onun gibi, benzer. (ST)

kefâret, keffâret: Bir günâha karşı tutulmak üzere yapılan şey. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

kefâretin virmegi: Karşılığını vermek. (CA)

keffâret vir-: Karşılığını vermek. (CA)

keffâretin beyân it-: Karşılığını açıklamak. (CA)

kefe: Kefe, terazi gözü. (ST)

kefen: Ölüyü sardıkları bez. (ST)

kefere: Kâfirler (CA) (TN) (ÖN)

keff: El içi, el ayası, avuç. (ST)

keffâret → kefâret. (CA)

kefîl: Birinin bir şeyi yapması gerekirken yapmadığı takdirde yapmayı üstlenen kimse. (CA) (ST)

kefîl ol-: Kefil olmak. (CA)

kefûre: Hakkı gizleyici, doğruyu gizleyen. (ST)

kegezlik: Kolaylık, iki nokta arasındaki en kısa yolu kullanma. (CA)

kegit-, kigit-: Genişletmek, açmak. (CA)

kehellik: Tembellik. (KN)

kehf: Mağara. (ST)

kehkeşân: Hacıların yolu, saman yolu. (CA)

kehl: 30-50 yaş arasında bulunan kimse, olgun çağı. (ST)

kekez: Kolaylık. (CA)

kekez eyle-: Kolaylaştırmak. (CA)

kekez it-: Kolaylaştırmak. (CA)

kekez kııl-: Kolaylaştırmak. (CA)

kekezlik: Kolaylık. (CA)

kelâle: Yorguluk, gevşeklik. (KN) (ÖN)

kelâm: Söz, ibare, kelim. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (AN) (VN)

kelâm vir-: Söz vermek. (CA)

kelb: Hayvan adı köpek. (ST) (ÇMT) (VN)

kelbeten: Kelpeten. (CA)

kelebek: Kelebek. (CA) (SN) (ST) (ÇMT)

keleci: Sözi laf. (CA) (SN) (ST) (VN)

kelep: İğlik yumağı. (ST)

kelîm: Söz söyleyen, konuşan. (CA) (ST)

kelimât: Kelimeler. (CA) (KN) (ÖN)

kelime: Söz, kelime. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kelimeleri dönder-: Kelimeleri çevirmek. (CA)

kelimeleri düken-: Sözleri tükenmek. (CA)

kelime'-i 'azâb: Azap kelimesi. (CA)

kelime'i eyürek: Daha iyi kelime. (CA)

kelime'-i tevḥīd: Tekbir kelimesi. (CA)

kelimetu'llāh: Tanrı'nın sözü. (KN) (ÖN)

keliye: Kilise, keniye. (ÇMT)

kem: Az, noksan, kötü, aşağı tabaka. (CA) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kemine degin: Yarısına kadar. (CA)

kemā: Gibi. (ÇMT)

kemâl: Olgunluk, yetkinlik. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

kemâlde eriş-: Kemale erişmek. (CA)

kemâl-i kudret: Allahın gücü. (CA) (KN)

kemâl-i kerem: Allâh'ın keremi. (CA)

kemirek: Daha değersiz. (TN) (ÇMT)

kemük: Kemik. (CA) (KN)

kemük ol-: Kemik olmak. (CA) (KN)

kenâr: Kıyı, çevre. (CA) (ST)

kendi, kendü: Kendi. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kendüden öñdin geçen kitâblar: Kendinden önce olan kitaplar (CA)

kendözi → kendüzi. (CA)

kendüz: Kendi, kendi öz. (TN) (SN) (ÇMT)

kendüzi, kendözi: Kendisi. (CA) (TN) (SN) (ST)

keñez: Kolay. (AN)

kengel: Alay, şaka, eğlence. (CA)

kengele götür-: Alay etmek. (CA)

kenise: Kilise. (KN) (ÖN) (ST)

kensilet-: Zorlamak. (SN)

kenūd: Pinti, tamahkâr. (ST)

kepenek: Çobanların giydikleri kolsuz, keçeden yapılmış üstlük. (ST)

kerâhet: İğrenme, tikslenme. (ÖN)

kerâhet ét-: İğrenmek, tiksirmek. (KN)

kerâmet: İkrâm, kerem, bağış. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

kerâmet eyesi: Keramet sahibi. (CA)

kerâmetlü: Keramet sahibi. (ÖN) (ST)

kere, kerre: Kez, defa. (CA) (TN) (SN) (KN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kerem: Cömertlik, lütuf, ihsan. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN)

kerem eyesi: Kerem sahibi. (CA)

kerem it-: Cömerlik yapmak. (CA)

kerem kıl-: Cömertlik yapmak. (CA)

kerem kıl-: Lütuf etmek. (CA)

keremi bol: Lütü bol. (CA)

keremi bul-: Keremi bulmak. (CA)

keremi çok: Lütü çok. (CA)

keremi ol-: Lütü olmak. (CA)

keremi zâyî' kıl-: Lütü ziyan etmek. (CA)

keremînüñ nihâyeti: Kereminin sonu. (CA)

keremlerini gör-: Keremlerini görmek. (CA)

keremallâh veche: "Allah yüzünü ak etsin" anlamında Hz. Ali için söylenen ifade. (ST)

keremlü: Keremi, ihsan olan. (CA) (TN) (SN) (VN)

keremîd: Kiremit. (CA) (ST)

kerh: İğrenme, tiksınme, zorlama. (CA)

kerhen: İstemeyerek, zorla. (ST)

kerih: İğrenç, tiksinti verici. (ÖN) (ST) (VN)

kerih gör-: Çirkin görmek, tiksınmek. (KN)

kerihlik: İğrenç olma, tiksinti verici olma hâli. (ÖN)

kerihsin-: İğrenmek. (ST)

kerîm: Kerem sahibi, cömert. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kerîmrek: Daha kerim, daha lütüflü. (CA)

kerkes: Akbaba. (ST)

kerpiç: Kalıplara dökülerek güneşte kurutulmuş samanlı balçık. (ST)

kerr: Savaşta saldırma. (ÖN)

kerre → kere. (KN) (ÖN)

kerret: Defal (CA)

kervân → kâruvân (CA)

kes: Sahip, koruyucu, yardımcı. (CA)

kes-: Kesmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kesâd: Alışverişte durgunluk. (CA) (ÖN) (ST)

kesb: Kazanma. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kesb eyle-: Kazanç sağlamak. (TN) (KN)

kesb it-: Kazanmak. (CA) (TN)

kesb-i ma'îşet: Geçim sağlama, geçinme. (KN)

kesdür-: Kesici bir aletle ikiye veya parçalara ayırmak. (ST)

keseb: Çalışıp kazanma. (ST) (VN)

kesek: Parça. (ÖN) (SN)

keselânlık: Tembellik, gevşeklik, uyuşukluk. (ÖN)

keser: Kısa bir sapa geçirilmiş bir tarafı keskin, diğer tarafı çekiç şeklinde çelikten yapılmış dülgere ve marangoz aleti. (ST)

kesici: 1. Kesin, net. (BL) (TN) (SN) (ST)
2. (saç) kesen. (TN)

kesil-: Kesilmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kesinil-: Kesilmek. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

keşir: Çok. (ST)

keşret: Bolluk, ziyade. (CA) (ST)

kesük: Kesik, parçalanmış. (TN) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

keşf: Ortaya çıkarma. (ST)

keşiş: Keşiş. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

keşk: Yoğurt kurusu, kurut. (ST)

keşke: Keşke, ne olurdu. (KN) (SN) (ÇMT)

keskin: Keskin. (KN)

keşlik: Azgınlık. (CA)

ketb: Yazma. (ST)

ketm: Gizle. (BL)

kevkeb: Yıldız. (BL)

kevşer: Maddi ve manevi çokluk, Cennette bir havuzun adı. (CA) (KN) (ÖN) (SN)

kevneyn: İki alem, dünya ve ahiret. (ST)

key: 1. Büyük hükümdar. (CA) (KN) (ÖN) (SN) 2. Çok, pek, gayet. (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

keyd: Hile, oyun. (ST)

keydür-: Giydirmek, kaplamak. (ÇMT)

keyfiyyet: Nitelik. (ST)

keyfiyyetsüz: Niteliksiz. (KN)

keyl: Ölçü. (BL) (ÖN) (ST)

kez: Kez, defa. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kezib: Yalan. (BL)

kezzâb: Çok yalan söyleyen, pek yalancı. (CA) (ST)

kıbel: Yan, yön. (CA)

kıble: Namaza başlarken yönelilen taraf, Mekke tarafı, kible. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kıbtî: Kıbt soyundan, çingene. (KN) (ST)

kıç: Arka. (ST)

kıçlarına dön-: Arkalarını dönmek. (CA)

kıdemlî: Üstün, erdemli, kutsal, mübarek. (ÖN)

kıdr: Çömlek. (BL)

kığ: Koyun, keçi, deve gibi hayvanların toparlak ve kuru pisliği. (ST)

kıgılcım: Kıvılcım. (CA)

kıgır-: Bağırarak, çağırarak, davet etmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kıgırd-: Çağirtmek, davet etmek. (ST) (ÇMT) (VN)

kıgırıcı: Çağırarak, davet eden. (ST)

kıgırıl-: Çağırılmak. (TN) (ÖN) (ST) (AN)

kıgırın-: Seslenmek. (TN)

kıgıran: Çağırarak. (CA)

kıgırıcı: Çağırarak. (CA) (TN) (KN) (SN)

kıgrıl-: Çağırılmak, davet edilmek. (KN) (ST) (VN)

kıgrın-: Seslenmek. (SN) (VN)

kıgrış-: (birlikte) seslenmek. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

kıl: Kıl, tüy. (CA) (ST) (VN)

kıl-: Kılmak, yapmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kılı vir-: Yapıvermek. (CA)

kılavuzla-: Yol göstermek. (AN)

kılıcı: Yapan, eden. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (AN)

kıldur-: Kıldırarak. (CA) (KN) (ST)

kılıç: Kılıç. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

kılıc ur-: Kılıç vurmak. (CA)

kılıcla-: Kılıçlamak, kılıcıyla vurmak. (CA)

kılın-: Kılınmak. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kılınan: Kılınan. (CA)

kılmaıklık: İcraat etme, ifade etme. (ST)

kırnaç: Cariye. (KN)

kımār: Kumar. (VN)

kımıldan-: Kımıldanarak, hareket etmek. (CA)

kımıldayıcı: Kımıldanan. (CA)

kımıldat-: Kımıldatmak. (CA)

kın : İşkence, ceza, eziyet, felaket. (SN)

kın-: Öfkelenmek. (TN)

kına-: Kınamak, cezalandırmak. (CA) (ST)

kınalan-: Kına sürünmek, kınalanmak. (CA)

kınan-: Kınanmak. (CA)

kındur-: Teşvik ve tahrik etmek. (CA) (KN) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kın̄tar: Çok mal ve servet. (CA) (ÖN) (SN) (VN)

kır-: Kırmak vurmak. (CA) (TN) (ÖN) (ST)

kırâ'at: Okuma. (CA)

kırāg: Kenar, çevre. (CA) (BL)

kırāñ: Kenar, uç. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

kırāt: Namazın rükünlerinden olmak üzere Kur'an'dan muayyen parçaları okuma farızası. (ST)

kırba: Su kabı, matara.

ķırğıl: Saçına sakalına ak düşmüş. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

ķırğıllık: Saçına sakalına ak düşmüşme zamanı. (CA) (ST)

ķırğun: Dargın, küs. (CA)

ķırıl-: Kırılmak. (CA) (KN) (ST)

ķırınğ-: Yenilgiye uğratılmak, yenilmek. (ÇMT)

ķırışdur-: Kırıştırmak, buruşturmak. (ÖN)

ķırışdırınıl-: (içine) yerleştirilmek. (TN)

ķırk: Kırk, sayı. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķırķ-: Kırkmak. (CA) (AN)

ķırlağıc: Kılancı. (CA)

ķırmızı: Kırmızı, renk. (CA)

ķırnaķ: Cariye. (KN) (ÖN)

ķıs-: Eziyet etmek, sıkıntı vermek. (CA) (BL) (TN) (ST)

ķışa: Uzun'un zıddı, kısa. (ÖN) (ST) (ÇMT)

ķışa eyle-: Kısaltmak. (KN)

ķışâç: Kısaç, bir şeyi tutup sıkıştırmaya yarayan araç. (ST)

ķışal-: Kısa olmak, kısalmak. (ST)

ķışalt-: Kısa hale getirmek. (ST)

ķışâş: İntikam, öç. (CA) (ÖN) (ST)

ķışâş eyle-: Öldüreni öldürmek. (KN)

ķısır: Hayırsız, verimsiz, kısır. (KN) (ÖN) (ÇMT) (AN) (VN)

ķısm: Bölük, parça, takım. (CA) (ÖN) (ST)

ķısmet: Bölme, pay etme. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķısmet eyle-: Taksim ederek hakkını vermek. (TN)

ķışşa: Hikayet, rivayet. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķıssîs: Keşiş, Hristiyan din adamı. (KN) (ÖN)

ķış: Kış. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķıt: Kıt, az. (ST)

ķıt it-: Kıt yapmak, azaltmak. (CA)

ķıtâl: Savaş. (CA) (ST) (ÇMT) (VN)

ķıtâl eyle-: Birbirini öldürmek. (CA)

ķıtâlsuz: Savaşsız. (ST)

ķıtar-: Kıtlaştırmak, azaltmak, cezalandırmak. (CA)

ķıt → ķat. (CA)

ķıtlık, ķızlık: Kıtlık. (CA) (KN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķızlık yılları: Kıtlık yılları. (CA)

ķıvâm: Kıvam. (ST)

ķıvırcuķ: Kıvırcık. (ST)

ķıy-: Kıymak. (CA) (ÖN) (ST) (AN)

kıyâm: Ayaklanma, ölümden sonar dirilip ayağa kalkma. (CA) (BL) (ST)

kıyâma turan: Ayakta duran (kişi). (BL)

kıyâmet: Dünyanın sonu, kıyamet. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

kıyâmet bol-: Tekrar dirilmek, kıyamet. (BL) (KN)

kıyâmet günü: Kıyamet günü, hesap günü, o gün; ahiret günü. (BL) (TN)

kıyâmet kop-: Ahiret günü gelmek. (KN)

kıyâmet ol-: Ahiret günü olmak. (KN)

kıyâmet vakti: Kıyamet vakti. (CA)

kıyâs: Karşılaştırma. (CA) (ST)

kıyılayırak: Kıyıdan kıyıya. (CA)

kıyı: Kıyı; nezd; himaye. (SN) (VN)

kıymet: Değer, bedel, paha. (CA) (ST) (ÇMT) (VN)

kıymetî: Kıymetli, değerli. (ST)

kıymetlü: Değerli. (KN) (SN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

kıymık: Parça. (KN)

kız: Kız. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

kız karındaş: Kız kardeş. (BL)

kız-: Kızmak, öfkelenmek. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

kızmış od: Kızgın ateş. (CA)

kızmış tamû: Ateşli cehennem. (CA)

kızar-: Kırmızı ya da kızıl renge dönüşmek.

kızdur-: Kızdırmak, öfkelenmek, ateşlendirmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN)

kızdırıl-: Kızdırılmak, öfkelenilmek. (CA) (ST)

kızgın: Kızgın, öfkeli, savaş. (CA) (ST) (VN)

kızıl: Kırmızı. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kızılca: Kızıllık, allık. (ST)

kızılık: Kızıllık. (ST) (VN)

kızış-: Isınmak, kızgın hâle gelmek, kızmak. (KN) (ÖN)

kızlık → kıtlık. (CA) (ÖN)

kız oğlan: Bakire kız. (ÖN)

ki: Ki (bağlama edet). (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kibr: Büyüklük, ululuk, büyüklük taslama. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kibr eyle-: Kibirlenmek. (TN)

kibr kılan: Böbürlenmek, kasılan. (BL)

kibrit: Kırmızı yakut, altın. (ST)

kibriyâ: Büyüklük, ululuk. (ST)

kiçi: Küçük. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kiçi oğlan: Küçük çocuk, bebek, sabi. (BL)

kiçik: Küçük. (ÖN)

kiçilik: Küçüklük. (ST)

kiçirek: Daha küçük. (CA) (KN) (TN) (ST)

kifaf: Yetecek kadar olma, ihtiyaca yetecek kadar azık. (ST)

kifâyet: Yeterlik, yetişme, kafi gelme. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kifayet et-: Kafi gelmek, yetmek. (KN)

kigit→ kegit-: (CA)

kile: Biraz, bir mikt (CA) (TN) (KN) (ST)

kilid: Kilit. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kilim: Kilim. (ST)

kilise: Tapınak, ibadethane. (CA) (BL) (TN) (VN)

kilit: Kilit, anahtar. (KN)

kilitlen-: Kilitlenmek. (ST)

kilük: Katı, sert, şiddetli, çetin. (ÇMT)

kim: 1. Ki (bağlama edatı). (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Böylece, artık, o zaman. (BL) 3. Şüphesiz ki, muhakkak ki, elbette. (BL) 4. Ne zaman ki, ta, için. (BL) 5. O zaman ki, -dığında. (BL) 6. Muhakkak, çünkü. (BL) 7.

Ta ki, için, diye. (BL) 8. Ve. (BL) 9. Ki, eğer. (BL) 10. Öyle ki, hatta; -e kadar. (BL) 11. Sürerlik belirtir; hâlâ. (BL) 12. Bilakis, hayır! (BL) 13. Ancak, sadece. (BL) 14. Yoksa, veya, ya da. (BL) 15. Hani. (BL) 16. Belki, umulur ki, muhtemelen. (BL) 17. Sonra. (BL) 18. Nice. (BL) 19. Nasıl. (BL)

kimesne, kimsene: Kimse. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

kimerse: Kimse, kişi. (BL)

kimrek: Daha az. (TN)

kimse: Kişi, kimse (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kimse eyle-: Salıvermek, serbest bırakmak. (BL)

kimsene → kimesne. (CA) (BL) (ÖN)

kimi: Kimi, kimisi, bazısı. (BL) (ÖN) (ST)

kimyâ: Kimya ilmi; kimya. (KN) (ÖN)

kiñ: Ferah, geniş, her şeyi kuşatan. (BL)

kin: Kin, öç. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (AN) (VN)

kine çekici: İntikam alan. (BL)

kinin al-: Öcünü almak. (CA) (KN)

kinâyet: Amacı kapalı bir şekilde ve dolaylı şekilde anlatılan söz. (CA) (ST)

kîne: Kin, düşmanlık. (BL) (SN) (ÇMT) (VN)

kîne çekici: İntikam alan. (BL)

kir: Herhangi bir şeyin üzerinde oluşan veya biriken pislik; kir. (KN) (ÖN) (ST)

kirâ: Ücret, karşılık. (BL)

kirâm: Şerefliiler, soylular. (CA)

kirâm sefere: Takva sahibi melekler. (ST)

kirâmen kâtibin: İşlenilen günah ve sevapları yazmakla görevli bulunan melekler. (ST)

kireç: Kireç. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

kireçlenmiş: Kireçle yapılmış. (SN)

kiremid: Pişmiş toprak. (ST)

kiri: Ücret, karşılık, mükâfat, ecir. (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

kiriş: Kiriş. (ST)

kirlen-: Kirlenmek. (CA)

kirlü: Kirli. (ST)

kirpi: Kirpi. (CA) (ST)

kirpük: Kirpik. (CA)

kirsüz: Temiz. (BL)

kirtin-: 1. İnanmak, iman etmek. (BL) 2. Uymak, tabi olmak. (BL) 3. İtaat etmek. (BL)

kirtü: Doğru. (BL) (VN)

kirtü yol gösterici: Doğru yol, hidayet. (BL)

kisvet: Elbise, özel kıyafet. (CA) (KN) (ÖN)

kişi: Kişi, ferd. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kişi südi: Başkasının sütü, süt anne. (BL)

kişkirmeklik: Kışkıрма. (CA)

kişkür-: Kışkırtmak. (CA)

kişnemeg: Kişnemek. (CA)

kitâb: Kitap, Kur'an – 1 Kerim. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kitâbet: Yazı yazma, katiplik. (CA) (SN) (ST)

kitâbsuz: Kitap olmaksızın, kitapsız halde. (ÖN) (ÇMT) (VN)

kitâbu 'llah: Kur'an – 1 Kerim. (CA) (ST)

kitâl: Savaş, öldürme; katl. (ÇMT)

kiṭr: Erimiş pirinç. (BL)

kizb: Yalan. (ST)

ko-: Koymak, bırakmak, terk etmek, müsaade etmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kobar-: Koparmak. (CA)

koca: Yaşlı, ihtiyar. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

koca ol-: Yaşlanmak, ihtiyarlamak. (KN)

kocal-: Yaşlanmak. (ST)

kocalık: Yaşlılık, ihtiyarlık. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

koç: Koç. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

koç-: Kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak. (CA)

ꞑodı-: Bırakmak. (ST)

ꞑodır-: Koydurmak. (VN)

ꞑodur-: Bıraktırmak. (ST)

ꞑoğ: Kırılclım. (ST)

ꞑoğa: 1. Hasır otu. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) 2. Kova. (ST) (VN)

ꞑok-: Kokmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

ꞑoku: Koku. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

ꞑokudul-: Kokutulmak. (CA)

ꞑol: Kol. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

ꞑolañ: Yabaneşegi. (CA)

ꞑolay: Kolay, rahat. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ꞑoltuk: Koltuk. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ꞑomağ: Koyma, bırakma. (ST)

ꞑomayan: Müsaade etmeyen, izi vermeyen. (CA)

ꞑonak → ꞑonuk. (CA)

ꞑon-: Varmak, konaklamak, konmak. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

ꞑonak: Kalınan, oturulan yer. (VN)

ꞑonakla-: Misafir olmak. (TN) (ÖN)

ꞑondur-: Misafir etmek, ağırlanmak. (CA) (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

ꞑonıl-: Bırakılmak. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ꞑonın-: Kendi haline bırakılmak. (VN)

ꞑoñşı: Komşu. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ꞑonum ꞑoñşı: Konu komşu. (CA)

ꞑoñşılık: Komşuluk. (CA) (BL) (ST)

ꞑoñşılık kıl-: Komşu olmak. (BL)

ꞑonucı: Varis olanı (CA)

ꞑonuk, ꞑonak : Konuk, misafir. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ꞑonukla-: Misafir etmek, ağırlamak. (CA) (ST) (ÇMT) (VN)

ꞑonuklık: Misafirlik. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

ꞑonul-: Bırakılmak, terk edilmek. (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ꞑop-: 1. Kalkmak, çıkmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ÇMT) (AN) 2. Geri çevirmek, geri döndürmek. (BL) 3. Tekrar dirilmek. (BL) (SN) (ST) (ÇMT) 4. Ortaya çıkmak, zuhur etmek. (VN)

ꞑopan: Kalkan, çıkan. (CA)

ꞑopar-: Koparmak, yerinde çıkarmak, yaratmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ꞑoparıcı: Koparan. (ST)

ꞑoparıl-: Koparılmak, yaratılmak, çıkarılmak. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ꞑoparın-: Yerinden kaldırılmak. (ÇMT)

koparınıl-: Yerinden kaldırılmak, diriltilmek, hasredilmek. (KN) (ÖN) (ÇMT)

koparmaıklık: Diriltme. (ST)

kopmaıklık: Ortaya çıkma, dirilme, haşrolma. (ST)

korhu: Korku. (ST)

korı-: Korumak. (CA) (ST)

korın-: Korunmak. (CA)

korınıl-: Korunulmak. (SN)

korq-: Korkmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

korqak: Korkak. (KN) (ÖN)

korqıdıl-: Korkutulmak. (ST)

korqıt-, korqut: Korkutmak, sakınmak, çekinmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

korqı, korqu: Korku. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

korqu gider-: Korku gidermek. (BL)

korqu günü: Korku günü, kıyamet günü. (CA)

korqucı: Korkunç (CA) (BL) (KN) (SN) (AN)

korquducı: Uyarıcı. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST)

korquducı gönder-: Korkutucu göndermeki uyarıcı göndermek. (CA)

korquducılık: Uyarıcılık. (CA) (ÇMT)

korqut→ korqıt-: (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN)

korqudul-: Korkutulmak. (CA) (SN) (ST) (ÇMT)

korqul-: Korkulmak. (ST)

korquulu: Korku veren. (BL) (ST)

korqun-: Korkutulmak. (VN)

korquunç: Korkunç. (ST)

korqut-: Korkmasına yol açmak, kaygıya düşürmek. (KN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

koru-: Korumak. (TN) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

koş-: Koşmak, takmak, vermek. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

koşdaş: Meslektaş, arkadaş. (CA)

koşıl-, koşul-: Konulmak, verilmek. (CA) (ÖN) (ST)

kov: Koğ, çekiştirme, yerme. (VN)

kov-: Kovmak, ızaklaştırmak. (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kovan: Arı yuvası. (ST)

kovıcı: Münafık, gammaz. (KN) (ST)

kovıla-: Kovalayan, def eden. (AN)

kovuculuk: Dedikodu, gıybet yapma. (ST)

kovu: Dedikodu. (TN)

kovuq: Bir seyin oyuk durumunda bulunan iç bölümü. (ST)

kovul-: Kovulmak. (TN) (ST)

koy-: Bırakmak, terketmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

koyucu: Koyan, bırakan. (CA) (TN)

koyıl-: Akmak, dökülmek. (ST)

koyun: Koyun (hayvan). (CA) (BL) (SN) (ST)

koyunıl-: Sürülmek, çıkarılmak, atılmak. (ÇMT)

koyu: 1. Sert, şiddetli. (CA) (TN) (ÖN) 2. Alt, alta gelecek şekilde, (yüzün) koyun. (BL) 3. Koyu, kıvamı çok, sığ. (KN) (ST)

koyu 'azâb: Şiddetli azap. (CA)

koyul-: Koyulmak, bırakılmak, atılmak. (CA) (ST)

koyulan-: (işe) koyulmak, atılmak. (TN)

koyulık: Koyuluk, yoğunluk. (ST)

koyun: Koyun, kucak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

koyunına üfür-: Kucağına üfürmek. (CA)

koyunul-: Yere kapaklanmak. (TN) (ÇMT) (VN)

köz: Ceviz. (CA) (ST)

köfte: Köfte. (CA)

kök: Kök. (CA) (TN) (ÖN) (ÇMT) (AN) (VN)

köki kesil-: Kökü kesilmek, tükenmek. (CA)

kökin kes-: Kökünü kesmek, tüketmek, bitirmek. (CA)

kömür: Kömür. (CA)

köpek(g): Köpek. (ÇMT)

köprü: Köprü. (CA)

köpük: Köpük. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

köpüklen-: Köpüklenmek. (ST)

kör: Kör, görmeyen. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kör eyle-: Kör etmek. (CA) (KN)

kör it-: Kör etmek. (CA)

kör kıl-: Kör etmek. (BL)

kör ol-: Kör olmak, görmemek. (CA) (KN)

körü-: Görünmek. (AN)

körlik: Körlük. (CA) (ST) (AN)

körük: Körük. (CA)

köseğü: Ateş karıştırmada kullanılan ucu yanmış odun. (CA)

kössüz: Kör. (SN)

köşe: Köşe, ken (BL)

köşk: 1. Bina, köşk, saray. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Kule. (BL)

köşk eyle-: Köşk yapmak. (CA)

köşk yapdur-: Köşk yaptırmak. (CA)

köteklen-: Dövülmek. (ST)

köti: Kötü. (CA)

kötürüm: Yaşlılık veya hastalık sebebiyle yürüyemeyen kimse. (ST)

köy: Köy, kasaba, şehir. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

köylü: Köylü. (CA)

köyündür-: Yakmak. (KN)

köyündürici: Yakıcı. (KN)

kub: Kulp. (CA)

kubbe: Kubbe. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

kubra-: Toplamak, bir araya getirmek. (TN)

kubran-: Bir araya getirilmek. (TN)

kubranıl-: Bir araya getirilmek. (TN)

kubür: Mezarlar, kabirler. (CA)

kuç-: Kucaklamak. (ST)

kudret: Güç, kuvvet, Allâh'ın ezeli gücü. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kudret biril-: Güç verilmek, gücü yetmek, yapabilmek. (BL)

kudretlü: Kadir, gücü her şeye yeten. (BL)

kudretu'llâh: Allah'ın kudreti. (KN) (ÖN) (ST)

kuds: Kutsallık. (ST)

kuducı: Uyarıcı. (CA)

kudüm: Uzak bir yerden gelme, ayak basma. (CA)

kudur-: Yoldan çıkmak, azmak, kudurmak. (KN) (ÖN)

kul: 1. Kul, köle. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Oğul, evlat. (BL) 3. Tanrı'ya göre insan, abd. (ST)

kul karavaş: Kul hizmetçi. (CA) (BL) (ÇMT)

kul ol-: Kul olmak. (CA)

kul vir-: Kul vermek. (CA)

kullarını esirge-: Kullarını esirgemek. (CA)

kullarını esirgeyici: Kullarını esirgeyen. (CA)

kullarınun 'aybın ört-: Kullarının kusurunu kapatmak. (CA)

kulaçla-: Kulaçlamak. (ÇMT) (VN)

kulağuz: Kılavuz. (CA)

kulağuzcu ol-: Yönlendirici olmak, yönlendirmek. (CA)

kulağuzlâ-: Yönlendirmek. (CA) (SN) (TN) (ÇMT) (VN)

kulağuzlâyıcı: Yönlendiren. (CA)

kulağuzlayıcırağ: Daha çok yönlendiren (yönlendirici). (CA)

kulağuzlayıcırağ ol-: Daha çok yönlendirici olmak. (CA)

kulağuzlan-: Yönlendirilmek. (CA)

kulağuzlanan: Yönlendirilen. (CA)

kulağuzlanmış ol-: Yönlendirilmiş olmak. (CA)

kulağuzlanmışlardan ol-: Yönlendirilmişlerden olmak. (CA)

ķulađuzlanmıřraq: Daha çok
yönlendirilmiş. (CA)

ķulak: Kulak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķulađı üzerine mühr ur-: Kulağı
üzerine mühr vurulmak, sağır
olmak. (CA)

ķulađına söyle-: Kulağına
söylemek. (CA)

ķulak dut-: Dikkatle dinlemek.
(KN)

ķulak ur-: Dinlemek. (CA)

ķulaķların şağır eyle-:
Kulaklarının şağır etmek. (CA)

ķulaķlarına şok-: Kulaklarına
sokmak. (CA)

ķulaķlarında şağırlık ķıl-:
Kulaklarınsa şağırlık yapmak. (CA)

ķulavuz: Kılavuz. (ST)

ķulavuzla-: Kılavuzluk yapmak, rehberlik
etmek. (KN) (ÖN) (VN)

ķulavuzlayuvir-: Yol göstermek.
(ST)

ķulb: Kulp. (ST)

ķulblu : Kulplu. (ST)

ķullan-: Kullanmak. (CA) (BL) (KN) (SN)
(ST)

ķullık, ķulluk : İbadet, kulluk, tapınma.
(CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)
(AN) (VN)

ķulluk eyle-: İbadet etmek, kulluk
etmek. (CA) (KN)

ķulluk it-: İbadet etmek, kulluk
etmek. (CA) (KN)

ķulluķçı: Hizmetkar, carıye. (SN) (ST)
(ÇMT)

ķulmař: Hilekâr, düzenbaz. (ST)

ķulp: Kulp. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

ķulpa yapış- Kulpa yapışmak.
(CA)

ķulluk → ķullık. (CA) (TN)

ķum: Kum. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST)
(ÇMT) (AN) (VN)

ķumar: Kum (CA) (TN) (ÖN) (SN)
(ÇMT)

ķumâr oyna-: Kumar oynamak.
(KN)

ķumař: Kumaş. (CA) (BL) (TN) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķumrı: Kumru. (ST)

ķumsal: Kumsal. (ST)

ķuñdaķ: Kundak. (CA)

ķupķurı → ķupķuru. (CA)

ķupķuru, ķupķurı: Kupkuru. (CA)

ķur: 1. Akran, emsal. (CA)

ķur-: Kurmak, hazırlamak. (CA) (KN)
(ST) (AN)

ķur ķur it-: Kuruldamak. (CA)

ķur'a: Kura, ad çekme. (CA) (TN) (ÖN) (ST) (VN)

ķurâd: Hayvan kehlesi, haşerat, bit vb. gibi zararlı böcekler. (ÖN)

ķurak: Kurak. (CA)

ķurak yer: Kurak yer. (CA)

ķur'an: Hz. Muhammed'e inan kutsal kitap, Kur'an-ı Kerim. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

ķurb: Yakınlık. (CA) (ST)

ķurbağa: Kurbağa. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķurbân: Kurban. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķurbân bayrâmı: Kurban bayramı. (CA)

ķurbân bul-: Kurban bulmak. (CA)

ķurbân eyle-: Kurban etmek. (KN)

ķurbân idecek yir: Kurban edecek yer. (CA)

ķurbân idici: Kurban eden. (CA)

ķurbân it-: Kurban etmek. (CA) (KN)

ķurban kıl-: Kurban kesmek. (BL)

ķurban kılacak yir: Kurban kesme yeri. (BL)

ķurban vir-: Kurban vermek. (CA)

ķurbânun eyle-: Kurban kesmek. (CA)

ķurbânlık: Kurbanlık. (KN) (ÖN)

ķurbet: Yakınlık. (ST)

ķurd: Kurt. (CA)

ķureyş: Hz. Peygamberin mensup olduğu kabile. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT)

ķurı: 1. Kurumuş olan, taze ve yeşil zıddı; kuru. (ÖN) (SN) (ST) 2. Sulu olmayan, kuru olan. (ÖN) (BL)

ķurı-: Islaklığını, nemini yitirerek kuru hâle gelmek; kurumak. (ÖN) (ST)

ķurıl-: Kurtulmak. (KN) (ST) (AN)

ķurıt-: Kurutmak. (ST)

ķursa: Yuvarlak ve yassı nesne, teker, tekerlek nesne, ağırşak, çörek. (ST)

ķurşak: Kursak. (CA)

ķurşın-: (ağaç için) kurumak, kuru olmak. (TN)

ķurt: Kurt, kurtçuk. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ķurtar-, ķutar-: Kurtarmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķurtarıcı: Kurtaran. (KN)

ķurtıl-, ķurtul-: Kurtulmak. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ķurtulacak yir: Kurtulacak yer. (CA)

ķutulıbil-: Kurtulabilmek. (CA)

ķurtulan: Kurtulmuş olan. (CA) (BL)

ķurtulıcu: Kurtulan. (CA) (SN)

ķurtulmalık: Kurtulma. (CA)

kurtılmaçlık: Kurtulma. (CA)
kurtluca: Kurt düşmüş. (CA)
kurtul→ kurtıl-: (CA) (TN) (SN)
kuru: Kuru, kara, boş. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
kuru ağaç: Kuru ağaç. (CA)
kuru balçıktan yarat-: Kuru çamurdan yaratmak. (CA)
kuru balık: Kuru balık. (CA)
kuru çay: Kuru çay. (CA)
kuru et: Kuru et. (CA)
kuru etmek : Kuru ekmek. (CA)
kuru gönder-: Boş göndermek. (CA)
kuru hurma çibığı: Kuru hurma dalı. (CA)
kuru şalkūm: Kuru salkım. (CA)
kuru taşdan şu çık-: Kuru taştan su çıkmak. (CA)
kuru üzüm: Kuru üzüm. (CA)
kuru yir: Kara parçası, kara. (BL)
kuruda gezdür-: Karada gezdirmek. (CA)
kuruda götür-: Karada yürütmek. (CA)
kuruda zâhir ol-: Karada meydana çıkmak. (CA)
kuruya çıkar-: Karaya çıkarmak. (CA)

kuru-: Kurumak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
kurumuş kütük: Kurumuş kütük. (CA)
kuruca: Kurumuş. (ST)
kurul-: 1. Kurma işi yapılmak, kurulmak. (ÖN) (ST) 2. Yapılmak, inşa edilmek. (ÖN)
kurulık: Kuruluk. (ST)
kurut: Kaynatılıp suyu alınan ayran kurusu, kurut. (CA)
kurutlan-: Kurut haline dönüşülmek. (CA)
kurut-: Kurutmak. (CA)
kuşūr: Köşkler. (ST)
kuş: Kuş. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
kuş dili: Kuş dili. (CA) (BL)
kuş dilini öğret-: Kuş dilini öğretmek. (CA)
kuş kap-: Kuş alıp götürmek. (CA)
kuş ol-: Kuş olmak. (CA)
kuş şüretinde: Kuşa benzer şekilde. (CA)
kuşa-: Kuşatmak. (CA)
kuşak: kuşak. (SN)
kuşat-: Kuşatmak, sarmak. (TN)
kuşayıcı: Kuşatan. (CA)
kuşadıl-: Kuşatılmak. (CA)
kuşdeş: Arkadaş. (CA)

küşe: 1. Köşe, uzak. (BL) 2. Yan, taraf. (BL) 3. Yapı, his (BL)

kuşluğun: Kuşluk vakti. (BL) (TN)

kuşluk: Kuşluk. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kuşluk vakti: Kuşluk vakti. (CA)

kut: Uğur, bereket, hayır. (CA) (SN)

kutar→ kurt (CA)

kutıl-: Kurtulmak, selamet bulmak.

kutlandur-: Yardım etmek, desteklemek. (TN)

kutlu: Kutlu, mübarek. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kutlu kıl-: Bereketlendirmek. (BL)

kutu: Kutu. (CA)

kutul-: Kurtulmak. (AN)

kuvvet: Kuvvet, güç, takat. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kuvvet eyesi: Güç sahibi. (CA)

kuvvet bağışla-: Güç vermek. (CA)

kuvvetde katı: Çok güçlü. (CA)

kuvveti bol-: Mektedir olmak, yapabilmek, gücü yetmek. (BL)

kuvvet-ile kıl-: Kudretiyle yapmak. (CA)

kuvvetin dile-: Kudretini dilemek. (CA)

kuvvetine yitiş-: Olgunlaşmak. (CA)

kuvvetlerini muhkem it-: Güçlerini sağlamlaştırmak. (CA)

kuvvetüñ şına-: Gücünü sınamak. (CA)

kuvvetcük: Kuvvetcik. (ST)

kuvvetlen-: Güçlenmek. (CA) (ST) (ÇMT)

kuvvetlendür-: Güçlendirmek. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

kuvvetlü: Kuvvetli, kudretli. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kuvvetlü 'izzetlü pâdişâh: Kudretli şerefli padişah, Allâh. (CA)

kuvvetlü hüccet: Güçlü delil. (CA)

kuvvetlü şeytân: Kuvvetli şeytan. (CA)

kuvvetlürak: Daha kuvvetli, dah güçlü. (CA) (ÖN)

küy: Köy, mahalle. (KN) (ST) (ÇMT)

kuyruk: Kuyruk. (CA) (SN) (ÇMT) (VN)

kuyruk yağı: Kuyruk yağı. (CA)

kuyu: Kuyu. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kuyu dibine bırağ-: Kuyu dibine bırakmak. (CA)

kuyuya bırağ-: Kuyuya bırakmak. (CA)

kuzula-: Kuzulamak, kuzu yavrusu olmak.
(CA)

kübrâ: Daha, en, pek büyük olan. (ST)

küç-: Eziyet etmek, zulmetmek. (CA)

küçük: Küçük. (CA) (TN) (KN) (ÖN)
(ST) (VN)

küçük gün: Kısır gün, verimsiz gün.
(CA)

küçüklük: Küçüklük. (ST)

küdüret: Bulanıklık. (ST)

küffâr: Kafirler, inkar edenler. (CA) (ST)

küffârları toğur-: Kafirleri düğürmek. (CA) (TN)

küfr, küfür: Allâh'a inanmama, dinsizlik, küfr. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (AN) (VN)

küfr ciheti: Küfr yönü. (CA)

küfr karanlığı: Küfr karanlığı.
(CA)

küfr kelimesi: Küfr kelimesi. (CA)

küfr kıl-: Küfür etmek. (CA)

küfr ve nifâk: Küfr ve düşmanlık.
(CA)

küfr söyle-: Küfr etmek, küfürlü (söz) söylemek. (CA)

küfr zulmeti: Küfr karanlığı. (CA)

küfrden İslâma'a dön-: Dinsizlikten İslama yönelmek. (CA)

küfrden yığlın-: Küfrden çekinmek. (CA)

küfre dön-: Küfre dönmek, küfre yönelmek. (CA)

küfre yakınlaş-: Küfre daha yakın.
(CA)

küfri artur-: Küfrü artırmak. (CA)

küfri gider-: Küfrü gidermek. (CA)

küfri şatun al-: Küfrü satın almak.
(CA)

küfri terk it-: Küfrü terk etmek.
(CA)

küfrlerinde becid ol-: Küfürlerinde aceleci olmak. (CA)

küfürden pâk it-: Küfürden arındırmak. (CA)

küfürlerin ziyâde kıl-: Küfürlerini fazla etmek. (CA)

küfürlerinden yığlın-: Küfürlerinden çekinmek. (CA)

küfürlerine dönderil-: Küfürlerinde dönderilmek. (CA)

küfrân: İyilik bilmeme, lütuf ve insaniyetü unutmama. (CA) (ST)

küfrân it-: İyilik bilmemek. (CA)

küfrân-ı ni' met: Nankörlük. (CA)

küfür → küfr. (CA)

kükre-: Kükremek. (ST) (VN)

kül: Kül. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

külin şavur-: Külünü savurmak.
(CA)

külfet: Sıkıntı, zahmet, zorluk. (ÖN)

külhân: Hamamlarda suyu ısıtmak için ateş yakılan yer. (ST)

küllî: Hepsi, tümü. (CA) (TN) (KN) (ST)

küllî âyet: Tüm âyet. (CA)

küllî dînler: Bütün dinler. (CA)

kün: Güneş. (CA)

künyet: Bir kimsenin adı, soyadı, doğumu, memleketi, mesleği ve işi gibi hususiyetlerini gösteren kayıt. (ST)

küp: Küp. (CA)

küre: Top, küre. (ÖN)

kürsi: Kürsü, taht. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

kürsiler üzerinde otur-: Kürsüler üzerinde oturmak. (CA)

kürsisinüñ ayağı: Kürsüsünün ayağı. (CA)

kütüb: Kitaplar. (ST)

kütük: Kütük. (CA)

küy-: Beklemek, sabretmek, gözetlemek. (BL) (KN) (SN) (VN)

küy: Köy, mahalle. (CA)

küye gir-: Köye girmek. (CA)

küye harâb it-: Köyü harabeye çevirmek. (CA)

küyler helâk it-: Köyleri yok etmek. (CA)

küyleri şirkil-: Köyleri yerle bir olmak. (CA)

küyleri helâk idici: Köyleri yok eden. (CA)

2.13. L

lâ: Arapça olumsuzluk edatı. (CA) (KN) (TL) (ÇMT)

lâ-be's: Sakınca yok. (CA)

lâ-büd: Lazımlı, gerek. (CA) (TN) (SN)

lâ-cerem: Şüphesiz. (CA) (KN)

lâ-misâs: Dokunulmaz şey. (CA)

la'b: Ağızdan salya akmak. (TL)

lâbud: Şüphe yok ki. (ÇMT) (VN)

lâ-cerem: Şüphesiz, şüphesiz ki. (ÖN) (ST)

lafz: Söz. (CA) (TL) (ST)

lağv: Faydasız, hükümsüz, iptal. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

lağv it-: Anlaşılmaz hale getirmek, iptal etmek. (CA)

lağv iş: Faydasız, boş iş. (BL)

lağv söz: Boş söz. (BL)

lâhiq: Eklenen. (CA) (ÖN)

lâhiq ol-: Ulaşmak, erişmek. (CA)

lahm: Et. (CA) (TL)

lahza: An. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

lâ ilâhe: İlah yoktur. (ST)

lâ ilâhe illa'llâh: “Allah’tan başka ilah yoktur” anlamına gelen sözler birliği. (ÖN) (KN) (SN) (ST)

la‘în: Lanet. Lanetlenmiş. Lânet eden. Lânetleyen. * Herkesin kınadığı. (TL) (KN) (ST)

laḳab: Lakap. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

laḳaḡabey: Kötü lakap. (CA)

lâkin, lekin, likin: Ama, fakat, lakin. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN)

lâ-misâs: “Dokunmayın” anlamına gelen Arapça ibare. (KN) (ÖN)

la‘n: Lânet etme. Lânetleme. (TL)

la‘net: Lanet, beddua. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

la‘net eyle-: Lanet etmek. (CA) (TN) (KN)

la‘net it-: Lanet etmek. (CA) (KN)

la‘net itmeklik: Lanet etme. (CA)

la‘net ḳıl-: Lanet etmek, lanetlemek. (BL)

la‘net ol-: Lanet olmak. (KN)

la‘net olmuş: Lanetlenmiş olan. (CA)

la‘net taş: Lanet taşı. (CA)

la‘net taş-ile taşlan-: Lanet taşı ile taşlanmak. (CA)

la‘net ur-: Lanet etmek. (CA)

la‘netlen-: Lanetlenmek. (CA)

la‘anetullâh: Allâh’ın laneti, Allâh lanet etsin. (CA)

lât: İslam öncesi Arabistan’ında kader ve kısmet tanrıçası. (TN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

laṭîf: Hoş, güzel. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

laya‘ḳıl: Dalgın. (CA)

lâyıḡrak: Müstehak. (TN)

lâyık: Yakışan, yaraşan, uygun olan. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

lâyık ḥâdim: Layık hizmet eden. (CA)

lâyık ol-: Layık olmak. (CA) (KN)

lâyıkḳrak: Daha layık (olan). (CA) (BL) (SN) (ST) (ÇMT)

lazâ: Ateş, alev. (ST)

lâzım: Gerekli. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

lâzım eyle-: Gerekli kılmak. (KN)

lâzım ol-: Gerekmek. (CA) (KN)

lebbeyk: “Buyurunuz” anlamında kullanılan bir kelime. (CA) (TL) (ST)

leben: Süt. (TL)

lebūs: Zırh. (BL)

legen: Leğen. (CA)

legençe: Küçük leğen. (ST)

leheb: Alev. (ST)

lehv: Oyun, eğlence. (ST) (ÇMT) (VN)

lekin → lâkin. (CA)

lemem: Kişinin Allah korkusuyla pişman olup tövbe ettiği günah. (ST)

lemh: Göz atma, bir defa bakış. *Parlama, parıltı. (TL)

lemme: Şiddet. Meşakkat, zorluk. * Az şey. (TL)

lem yezel: Devamlı olma, baki olma, sürme. (ÖN)

leṭâfet: Latiflik, hoşluk, güzellik. (CA) (TL) (ST)

leṭâyif: Latifeler, güldürecek sözler, hikayeler. (CA) (ST)

leşker: Ordu. (CA) (TN) (TL) (ST)

leşkeri kon-: Ordusu varmak. (CA)

levh: Levha. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

levha: Yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgileri kapsayan kitab-ı mübin. (ST)

levh-i maḥfûz: Ana kitap, levh-i mahfuz. (BL) (KN)

levhü'l-maḥfûz: Yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgileri kapsayan kitab-ı mübin. (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

levm: Çekiştirmek. Birisinin yüzüne karşı kötü söz söylemek. Zemmetmek. Paylamak. Başa kakmak. (TL)

levn, levin: Renk. (CA) (BL) (TL) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

levn levn : Renk renk. (CA)

levn levn çıkar-: Rengârenk çıkarmak. (CA)

levn levn çiçekler: Rengârenk çiçekler. (CA)

levvâme: Kınayan. (ÖN) (ST)

leyâl: Geceler. (CA)

leyl: Gece. (CA) (TL) (ST)

leyyin: Yumşak (BL) (TL)

leṣâ: Ateşperestler için olan, cehennemnin beşinci kapısının ismi. (CA)

lezzât: Tatlar, çeşniler. (ST)

lezzet: Lezzet, tat. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

lezzetlü: Lezzetli. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

li: Kim, ki. (BL)

li 'ânet: Lanetleşme, birbirine lanet etme. (ST)

libas: Elbize, kıyafet, giyecek. (CA) (TL) (KN) (ÖN)

libâslarını çıkar-: Kıyafetlerini çıkarmak. (CA)

licâm: Dizgin. Gem. (TL)

lîf: Tel, ip. (CA) (KN) (ÖN)

likâ: Kavuşma. (CA) (BL) (KN) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

líki: Lakin. (ST)

likin → lakin (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN)

lisân: Dil. (BL) (TL)

livâta: Çirkinlik, sapıklık. (CA) (TL) (ST)

livâta işle-: Günah işlemek. (CA)

livâta it-: Günah işlemek. (CA)

lizâm: Giriftârlık. (BL)

loğma: Yiyecek parçası, lokma. (CA) (TL) (ST)

loğmân: Lokman, peygamber olup olmadığı belli olmayan Hz. Davut döneminde yaşadığı rivâyet edilen hikmetli bir kişi. (KN) (TN) (ÖN) (VN)

lu ‘ b: Oyun, eğlence. (ST)

luciyy: Derin. (BL)

luğat: Sözlük. (ST)

luṭf: İyilik, lutuf. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

luṭf edici: İyi davranan. (KN)

luṭf et-: İyi davranmak. (KN)

luṭf eyesi: Lutuf sahibi. (CA)

luṭf işle-: İyilik yapmak. (CA)

luṭf-ı müste‘ân: Allâh’ın lutfu. (CA)

lūṭī: Lût kavminin çirkin hallerini tekrarlayan. (ST)

lūbb: İç. Öz. Her şeyin iyisi, hülâsası. * Akıl, içli şeyin içi. (TL) (ST)

lüğat: Dil. (CA) (TL) (KN) (ÖN)

lümeze: Bir kimsenin arkasından ayıplarını söyleyen, gıybet eden. (ST)

2.14. M

mâ: O şey ki, şu nesne ki. (ST)

ma ‘âlimü’ d-dîni sırran: Dinî inançlara ait meselelerin sırrı. (TN)

ma ‘âni: Mânâlar. (ST)

ma ‘âş: Asilikler, isyanl (CA)

ma ‘aşıya bak-: Günaha girmek. (CA)

ma ‘âşî: Günahlar, itaatsizlikler. (ST)

ma ‘âşie: Günahlar. (ST)

ma ‘şiyet: Günah, asilik, isyan, itaatsizlik.

ma ‘âş: Yaşayış, geçinilecek şey. (CA) (ST)

ma ‘âz: Sığınacak yer. (ST)

ma ‘âza’llâh: Allah korusun. (KN)

ma ‘bed: İbadet edilecek yer. (CA) (AN)

mabğüz: Nefret ve buğz edilmiş, sevilmemiş. (ST)

ma ‘būd: İbadet edilen, tapılan, Allâh. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ma ‘būd di-: Allâh demek. (CA)

ma ‘būd idin-: Allâh edinmek. (CA) (KN)

ma ‘būd katı: Allâh katı. (CA)

ma ‘būd şan-: Allâh sanmak, Allâh olarak görmek. (CA)

ma ‘būd taleb it-: Tapılacak (birini) talep etmek. (CA)

ma ‘būdına yaqışla-: Allâh’ına yaklaşmak. (CA)

ma‘būduña nazar eyle-: Allâh’ına dönmek, Allâh’ına bakmak. (CA)

ma‘būd-ı hâk: Gerçek ibadet edilen. (KN)

ma‘budlık: Alah olma durumu. (ST)

mâcerâ: Cereyan eden, geçen, olup geçen şey. (CA)

ma‘cūn: Macun, tatlı bir yiyecek.

mâdâm: Madem, öyle ise. (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

madde: Mal mülk. (ÇMT)

ma‘de: Mide. (ST)

mâdem: Müddetçe, -dıkça. (CA) (BL) (ÖN) (ÇMT) (VN)

ma‘den: Maden. (ST)

ma‘din: Maden. (VN)

ma‘dūd: Hesabedilen, sayılan, belli. (ST)

mafâcân: Azaplı, şiddetli. (ÇMT)

mağâra: Mağara. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

mağârada eglen-: Maparada eğlenmek. (CA)

mağārib: Garblar, batılar. (ST)

mağbūn: Alışverişte aldanmış olan. (ST)

mağbūnlık: Aldanma. (TN) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

mağfiret: Allâh’ın kullarının günâhlarını bağışlaması, af, bağışlama. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

mağfiret eyesi: Bağışlayan. (CA)

mağfiret dile-: Af dilemek. (CA)

mağfiret dileñ-: Af dilenmek (CA)

mağfiret eyle-: Affetmek. (CA)

mağfiret olun-: Bağışlanmak. (CA)

mağfiret taleb it-: Af talep etmek. (CA)

mağfiret vir-: Affetmek. (CA)

mağfirete iviş-: Bağışlanmaya acele etmek. (CA)

mağfiret-ile beşâret eyle-: Bağışlanmak ile müjdelemek. (CA)

mağfūr: Bağışlanmış, mağfirete nail olmuş kimse. (ST)

mağlūb: Yenilmiş, yenilen. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

mağlūb it-: Yenmek. (CA)

mağlub ol-: Yenilmek. (KN)

mağlūb ol-: Yenilmek. (CA) (KN)

mağrib: Garb, batı. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

mağrib sultānı: Batı’nın sultanı. (CA)

mağribden toğ-: Batı’dan doğmak. (CA)

mağrur: Aldanmış. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

mağrūr eyle-: Aldatmak. (CA) (TN) (KN)

mağrur it-: Aldatmak. (CA)

mağrūr kıl-: Aldatmak. (CA)

mağrūr olan: Aldanan. (CA)
mağrurlık: Aldanma, aldanış. (CA) (TN) (ST) (ÇMT) (VN)
maḥabbet: Sevgi. (CA) (KN)
maḥall: Yer. (CA) (ST)
maḥallini beyân it-: Yerini beyan etmek. (CA)
maḥalle: Bir şehir ve kasabanın bölündüğü kısımlardan her biri, mahalle. (CA) (ST)
maḥallî: Bir yere mahsus, yerli. (ST)
maḥbûb: Sevilmiş, sevilen, sevgili. (CA) (ST)
maḥbûbe: Sevilmiş, sevilen, sevgili. (CA)
maḥbûn: Şaşkın, şaşırmış. (CA)
maḥbûn dön-: Şaşkın (olarak) dönmek. (CA)
maḥbûn ol-: Şaşırmak. (CA)
maḥbûn oldukları gün: Şaşkın oldukları gün. (CA)
maḥbûnlık: Şaşkınlık. (CA)
maḥbûs: Hapsolünmüş, bir yere kapatılmış. (CA)
maḥbûs kal-: Mahpus kalmak. (CA)
maḥcûb: Utanan, utanmı, kapalı, örtülü. (CA) (KN) (ST)
maḥdûm: Oğul, evlat, hizmet edilen. (CA)
maḥfi: Gizli, saklı. (KN) (ÖN)
maḥfi ol-: Gizli olmak. (KN)

maḥfûz: Saklanmış, muhafaza edilmiş. (KN) (ÖN) (ST)
mâhir: Maharetli, hünerli, elinde iş gelir. (CA)
maḥlûk: Yaratılmış. (CA) (KN) (ÖN) (ST)
maḥlûka anlat-: Yaratılmış (olana) anlatmak. (CA)
maḥlûkât: Yaratılmışlar (CA) (KN) (ÖN) (ST)
maḥlûkâta menzil kılmak-: Canlılara menzil yapmak. (CA)
maḥlûkâtı yarat-: Canlıları yaratmak. (CA)
maḥmaşa: Açlık, açlıktan zayıf düşme. (ST)
maḥmûd: Övülmeye değer, övgüye layık. (KN) (ÖN) (ST)
maḥmûl: Yüklenmiş, kurulmuş. (CA)
maḥmûr: Sarhoşluğun verdiği sersemlik. (KN) (ÖN) (ST)
maḥrem: Başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, duyulması, istenmeyen, gizli. (ST)
maḥrûm: İstedigini elde edemeyen, nasipsiz. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
maḥrûm ol-: Nasipsiz olmak. (CA) (KN)
maḥrûmlık: Nasipsizlik. (CA)
maḥsûr: Hasr edilmiş, adanmış. (ÖN)

maḥsūr ol-: Sınırlamak, kuşatılmak. (KN)

maḥṣūṣ: Tahsis edilmiş. (CA) (ÖN) (ST)

maḥṣūṣ eyle-: Tahsis edilmek. (KN)

maḥṣuṣ kıl-: Tahsis etmek. (CA)

maḥṣūṣa: Mahsus, hususi. (ST)

maḥṣer: Kıyamet gününde ölülerin dirilip toplanacağı yer. (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN)

maḥv: Yok etme, perişan etme. (CA) (ÖN) (ST) (AN)

maḥv eyle-: Yok etmek, mahv etmek. (CA) (KN)

maḥv it-: Yok etmek, mahv etmek. (CA)

maḥv ol-: Yok olmak, mahvolmak. (CA) (KN)

maḥved-: Yok etmek, perişan etmek. (KN)

maḥz: Tam, ta kendisi, aslı. (ST)

maḥzūl: Hor, hakir, perişan, rüsva. (BL) (ST)

maḥzūl kılıcı: Yalnız ve yardımsız bırakan. (BL)

maḥzūn: Tasalı. Kederli. Hüzünlü. Gamlı. (KN) (ST)

maḥzūr: Engel, sakınca. (CA)

maḥzūrât: Ser'an yasak edilmiş olan şeyler.

mâ'ide: Sofra. (KN) (ÖN)

ma'ín: Saf, akar su. (ST)

ma'íşe: Geçinmek için lüzumlu olan şey. (ST)

ma'īšet: Yaşama, yaşayış, geçinme. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

maḳâlât: Sözler. (ST)

maḳālet: (Ar.) Söz. (ST)

maḳâm: 1. Makam, durulacak yer. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN) 2. Yurt, diyar; saray. (BL) 3. Yer, makam, halk. (BL) (ST) 4. Memleket, ev, mesken. (BL)

maḳâm eyle-: Yerleştirmek, yer vermek. (BL)

maḳâm ol-: Makam olmak, yer olmak. (CA)

maḳâm-ı maḥmūd: Maḥṣer günü Hz. Muhammed'in diğer peygamberlere ve velilere sığınacak yer olan en büyük bağışlama makamı. (CA)

maḳāmlu: Makamlı, makam sahibi. (ST)

maḳâsıd: Maksudlar, istekler, gayeler. Niyetler. (ST)

maḳber: Mezarlık, mezaristan. (KN) (ÇMT)

maḳbere: Kabir, mezar. (KN) (ST)

maḳbūḥīn: Hoşa gitmeyen, beğenilmeyen. (CA)

maḳbūl: Beğenilmiş, kabul olunmuş. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

maḵbūl ol-: Beğenilmek, kabul olunmak. (CA)

maḵdūr: Güç, kuvvet, kudret. (ST)

maḵhūr: Kahrolmuş, Allâh'ın gazabına uğramış. (CA) (ST)

maḵhūr ol-: Kahrolmak. (CA)

maḵşad: Amaç, istenilen şey. (CA)

maḵşūd: İstek. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

maḵşūda: Kasdolunan, istenilen şey, maksat. (ST)

maḵtūl: Katledilmiş, vurulmuş, öldürülmüş. (CA)

mâl: Valık, servet, para, mal. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

mâl vir-: Mal vermek. (CA)

mâl eyesi: Servet sahibi. (CA)

mâl yığ-: Servet toplamak, mal toplamak. (CA)

mâlı cem' eyle-: Serveti toplamak. (CA)

mâlı gider-: Malı gidermek. (CA)

mâlı şağışla-: Serveti saymak. (CA)

mâlı yağmalat-: Serveti yağmalatmak. (CA)

mâln artur-: Servetini çoğaltmak. (CA)

mâln yiye: Malını yiyen. (CA)

mâlına mağrūr ol-: Malına aldanan, malıyla gurur duyan. (CA)

mâlından az şadaḵa it-: Servetinden az sadaka vermek. (CA)

mâlını cânını peygambere fidî kılmak: Malını, canını peygambere fide etmek. (CA)

mâlını nafaḵa vir-: Servetini nafaka vermek. (CA)

mâlını vir-: Servetini vermek. (CA)

mâlları alıñ-: Servetleri alınmak. (CA)

mâlları çoğal-: Servetleri çoğalmak. (CA)

mâlları fâyide it-: Servetleri yararlı olmak. (CA)

mâlları-la ğazâ eyle-: Servetleriyle savaşmak. (CA)

mâlların ıslâḥ it-: Servetlerini iyi duruma getirmek. (CA)

mâlların pâk it-: Servetlerini arındırmak. (CA)

mâlların Tañrı yolına ḥarc it-: Servetlerini Tanrı yoluna harcamak. (CA)

mâlların yidür-: Mallarını yedirmek. (CA)

mâllarından nafaḵa vir-: Mallarından nafaka vermek. (CA)

mâllarını görücü ol-: Servetlerini gören. (CA)

mâllarını mahv eyle-: Servetlerini yok etmek. (CA)

mâllar-ile çalış-: Servetleri ile çaba çalışmak. (CA)

mâllari-le meded vir-: Mallarıyla yardım etmek. (CA)

mâllarîle helâk it-: Mallarıyla yok etmek. (CA)

mâluñuzı şadeķa it-: Malınızı sadaka etmek. (CA)

mâluñuzı Tañrı yoluna vir-: Malınızı Tanrı yolunda harcamak.. (CA)

mâlâyâ'ni: Mânasız, faydasız, boş şeyler. (ST)

mâlcağız: Malcağız. (ST)

mâldâr: Malı olan, zengin. (CA) (ST)

mâl-dârlıg: Zenginlik. (CA)

mâlik: Malik, sahip. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

mâlik bol-: Sahip olmak, gücü yetmek, hükmetmek. (BL)

mâlik kıl-: Gücü yetmek. (BL)

mâlik ol-: Sahip olmak. (CA) (TN) (KN)

mâlikü'l-mülûk: Allah. (ÖN) (ST)

mâllu: Mal sahibi. (KN) (ST)

ma'lûm: Belli olan, bilinen. (CA) (BL) (TN) (ST)

ma'lûm aylar: Belli aylar. (CA)

ma'lûm gün: Belli gün, kıyamet günü. (CA)

ma'lûm kıl-: Belli etmek. (CA)

ma'lûm ol-: Belli olmak, bilinmek. (CA)

ma'lûmât: Bilinen şeyler, bilgi. (ST)

ma'mûr: Bayındır. (CA) (ST)

ma'nâ: Mana. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

mânend: Benzer, eş. (BL)

mânendi yok: Benzersiz, eşsiz, yüce; esma-yı hüsnadan. (BL)

mânendsüz : Eşsiz, büyük, kudret sahibi; esma-yı hüsnadan. (BL)

ma'nî: Mana, anlam. (CA) (KN) (ST)

ma'nîsini şor-: Anlamını sormak. (CA)

mâni': Mani, engel, alıkoyma. (CA) (ST)

mâni' ol-: Engel olmak. (CA)

ma'nice: Manaya göre. (ST)

ma'niyâ: Manalar. (ST)

manşıb: Makam, rütbe, derece. (ST)

ma'şiyet: Asilik, azgınlık, fesat çıkarma. (TN) (SN)

manşûr: Allâh'ın yardımıyla galip, üstün gelmiş. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

manşūr ol-: Allâh'ın yardımıyla galip gelmek, üstün olmak. (CA)

manzūd: Üst üste istif edilmiş. (ST)

maraz: Hastalık. (CA) (ST)

ma'rifet: Bilgi, ilim. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ma'rūf: Dinin buyurduğu faydalı iş, münkerin zıddı. (BL) (ST)

marzi: Hoşa gitmiş, beğenilmiş. (ÖN) (ST)

masal: Masal, efsane, hurafe. (BL)

maşâlih: İşler. (CA)

maşâlih-i 'ibâd: İbadet edenin amelleri. (CA)

maşdar: Fiillerin şahıs ve zaman gösteremeyen; fakat olumlu ve olumsuz halleri bulunabilen isim şekli. (ST)

mā-sebak: Sebkat eden, geçen, geçmiş. (ST)

maşhara: Alay ve eğelence konusu. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

maşharalığa al-: Alaya almak, alay etmek. (CA) (KN)

maşharalık: Alay etme, eğlenme. (CA) (KN) (ÖN) (AN)

maşharalık et-: Alay etmek, eğlenmek. (KN)

maşharalık eyle-: Alay etmek, eğlenmek. (KN)

ma'şiyet: Günah, itaatsizlik. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ma'şiyete dön-: Günaha yönelmek. (CA)

ma'şiyetler-ile қо-: Günahlar ile bırakmak. (CA)

maşlahat: İş, ihtiyaç. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

maşlahatı bil-: İş bilmek. (CA)

maşlahatın қayur-: İşini hazırlamak. (CA)

maşlahatlu: Faydalı. (VN)

maşnū': Sanatla yapılmış. (ST)

maşnu'at: Sanatla yapılmış şeyler. (ST)

maşrū': Sara hastalığına tutulmuş. (ST)

ma'şūm: Suçsuz, kabahatsiz, masum. (CA) (ST)

māşa'allah: Allah'ın istediği gibi. (ST)

maşraba: Su kabı. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

maşrık: Şark, doğu. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

maşrık sultânı: Doğu sultanı, Allâh. (CA)

maşrık ırâklığı ol-: Doğu uzaklığı olmak. (CA)

maşrık ile mağrib: Doğu ve batı. (CA)

maşrıkdan döndür-: Doğu'dan (yana) çevirmek. (CA)

maşrıkdan getür-: Doğu'dan getirmek. (CA)

maşrıķ'ũn ve mağrib'ũn Tañrısı:

Dogu'nun ve Batı'nın Tanrısı. (CA)

ma'shũk: Sevilen, sevilmiş. (CA) (ST)

matbũ': Kendisine uyulan, kendisine tabi olunan. (ÖN)

maṭrũd: Koğulmuş, tard ve def' edilmiş. (ST)

mâ'ũn: Yardım, imdat. (CA) (ST)

mâyide: Üzerinde yemek bulunan sofrâ, Kur'an – 1 Kerim'de bir sure ismi. (CA) (ST)

mâyideden yi-: Sofradan yemek. (CA)

mâyil: Bir yana eğilmiş, eğik. (CA) (ST) (VN)

mâyil ol-: Eğik olmak, meyilli olmak. (CA)

maymun: Maymun. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

maymun sũretine döndür-: Maymun şekline çevirmek. (CA)

ma'yũb: Ayıplanan, ayıplanmış. (CA)

ma'âzallâh: Allah korusun, Allah esirgesin. (ÖN)

maẓarrat: Zarar, ziyan. (BL) (ST)

maẓhar: Ortaya çıkış yeri. (CA)

maẓleme: Zulũm, can yakma, haksızlık. (CA) (ST)

maẓlemeden kurtulmalığ: Zuluũmden kurtulma. (CA)

maẓlum: Zulmedilmiş olan, zulme uğramış olan. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

maẓlumuñ du'âsını ve hâlini bilici

ol-: Zulmedilmiş olanın duasını bilir olmak. (CA)

maẓlũm ol-: Zulme uğramak. (CA)

maẓmaẓa: Abdest alırken ağıza su alma. (CA) (ST)

ma'zũl: Azledilmiş, işinden çıkarılmış. (CA)

ma'zũllık: Azledilme. (ST)

ma'zũlsız: Azledilmemiş. (ST)

ma'zũr: Özũrlũ, özũrũ olan. (CA) (ST) (ÇMT) (VN)

ma'zũr ol-: Özũrũ olmak. (CA)

me'âric: Çıkacak yerler, merdivenler. (SN)

mebgũz: Buğz edilen, nefret edilen, sevilmeyen. (ST)

mebni: Bina edilmiş, yapılmış, bir şeye dayanan, nır şeyle ilgili. (ST)

mecâl: Güç, kuvvet, fırsat, imkan. (CA) (ST)

mecâzĩ: Mecazla ilgili olan. (ST)

mecbul: Yaratılmış. (ST)

mecd: Mecid. (SN)

meclis: Toplantı, yer, meclis. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

meclisinden ṭur-: Yerinden kalkmak. (CA)

mecmu': Cem olunmuş, toplanmış. (CA)
(ST)

mecmu'ı terk it-: Hepsini
terketmek. (CA)

mecmū'ına ĩmân getür-: Hepsine
iman getirmek. (CA)

mecmu'ısını ulula-: Tamamını
yüceltmek. (CA)

mecmū'-ı âlem: Bütün alem. (CA)

mecnūn: Cin tutmuş, çıldırmış, deli. (CA)
(ST)

mecrūh: Yaralanmış. (ST)

mecūsî: Mecusi, ateşe tapan. (BL) (SN)
(ÇMT) (VN)

me'cüc: Mecüc kavmi. (TN) (KN) (ÖN)
(SN) (ÇMT)

medd: Uzatma, çekme. (CA)

meded: Yardım, imdat. (CA) (BL) (TN)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

meded dile-: Yardım dilemek. (CA)
(BL)

meded dileyen: Yardım dileyen.
(CA)

meded eyle-: Yardım etmek. (KN)

meded iste-: Yardım istemek. (CA)
(BL) (KN)

meded it-: Yardım etmek. (CA)
(BL) (KN)

meded itmeklik: Yardım etme.
(CA)

meded kıl-: Yardım etmek,
desteklemek. (BL)

meded tut-: Yardım etmek,
yardımcı olmak. (BL)

meded vir-: Yardım etmek. (CA)
(KN)

mededleş-: Yardımlaşmak. (CA)

medh: Övme. (CA) (ÖN) (ST)

medh it-: Övmek. (CA) (KN)

medh ol-: Övülmek. (KN)

medhuş: Dehşete kapılmış, şaşırılmış.

medyen: Kızıldeniz sahilinde br bölge.
(KN) (SN) (ÇMT) (VN)

mefâca: Azaplı, şiddetli. (SN)

mefâcân: (Müfacat) Ansızın oluverme,
erişme. (VN)

mefhum: Kavram. (ST)

mefsede: Fesatlık. (CA)

meftulu ol-: (Gözü) aydın olmak, sevilmek.
(ÇMT)

meftūn: Hayran olmuş, şaşmış. (CA)

meftūn ol-: Hayran olmak. (CA)

meger: 1. Ancak, yalnız, müstesna. (CA)
(BL) (TN) (SN) (ÇMT) 2. Belki, böylece,
o zaman. (BL) 3. Dikkat edin, gözünüzü
açın, şunu bilin ki! (BL) 4. Yakında, hemen,
derhal. (BL) 5. Ya da, veya, yoksa. (BL)
(ÖN) 6. Doğrusu, gerçekten, bilakis. (BL)
7. Eğer. (BL) 8. Ama, fakat. (BL) 9. Meğer,
oysaki, halbuki. (ST) (VN)

meger kim: 1. Meğer ki, böylece, belki, umulur ki. (BL) 2. Nedeniyle, - den dolayı. (BL) 3. Ancak, sadece, - den başka, hariç. (BL) 4. Hatta, olmadıkça. (BL) 5. Adeta, neredeyse. (BL) 6. Eğer, şayet. (BL)

mehl: Vade, vakit verme. (ST)

mehleke: Helak olacak yer. (CA) (ST)

mehr: Evlenirken erkek tarafından kadına verilen nikah bedeli. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

mehirlerini bağışla-: Mehirlerini vermek. (CA)

mehirlerini taqdîr etmiş ol-: Mehirlerini takdim etmiş olmak. (CA)

mehirlerini vir-: Mehirlerini vermek. (CA)

mehr vir-: Mehir vermek. (CA)

mehzûm: Hezimete uğramış. (ST)

mekân: Mekan. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

mekânlu: Mekanı olan. (ST)

mekârim: Keremler, cömertlikler. (ST)

mekâtib: Okull (TN) (ÖN)

mekâyir: Hileler, aldatmalar. (ST)

mekir, mekr: Hile. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

mekirlerinüñ serencâmı: Hilelerinin emri. (CA)

mekr it-: Hile yapmak. (CA)

mekr eyle-: Hile yapmak. (CA) (KN)

mekr kılm-: Hile yapmak, tuzak kurmak. (BL)

mekr olun-: Tuzağa düşmek. (CA)

mekr iden: Hile yapan. (CA)

mekrûñüzî divşür-: Tuzağınızı devirmek. (CA)

mekirlü: Hileli. (KN)

meknûn: Dizilmiş. (ST)

mekr → mekir. (CA) (KN) (ÖN)

mekruh: İğrenç, tiksinti veren. (KN) (ÖN) (ST)

mekş: Durma, bekleme, bir yerde kalma, eğlenme. (ST)

meksûfu'l-ğalb: Kararmış kalp. (ST)

mektûb: Mektup. (CA) (ST)

mektûbın getir-: Mektubunu getirmek. (CA)

melâike: Melekler. (ST)

melâlet: Utanç, usanma, sıkılma. (CA) (ÖN) (ST)

melâletden pâre pâre ol-: Utançtan pare pare olmak. (CA)

melâmet: Ayıplama, kınama, suçlama. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

melâmet eyle-: Kınamak. (TN) (KN)

melâmet iden: Ayıplayan. (CA)

melâmet idici: Ayıplayan. (CA)
(KN)

melâmet it-: Ayıplamak. (CA)
(KN)

melâmet olun-: Ayıplanmak. (CA)

melâmetlik: Kınanma, ayıplanma. (CA)

melâ-yı a'lâ: Yüce cemaat. (ST)

melâyik → melâyike. (CA) (TN)

melâyike, melâyik: Melekler. (CA) (KN)
(ÖN)

mele-: Melemek. (CA)

melek: Melek. (CA) (TN) (KN) (ÖN)

melek gel-: Melek gelmek. (CA)

melek kılıcı: Melek kılıcı. (CA)

melek şüretine givür-: Meleğe
dönüştürmek. (CA)

melek-i rahmet: Rahmet meleği.
(CA)

melekî: Meleğe mensup, meleklerle ilgili.
(ST)

melik: Hükümdar. (CA) (BL) (KN) (ÖN)
(SN) (ÇMT)

âlemlerüñ meliki: Alemlerin
hükümdarı. (CA)

melîkūñ taqdîri: Hükümdarın
takdiri. (CA)

melekût: Hükümdar. (CA) (BL) (KN)
(ÖN) (ST)

melekü'l-mevt: Ölüm meleği,
Azrail. (KN) (ST) (VN)

melik: Padişah, hakan, hükümdar. (BL)
(ST) (VN)

melik ol-: Hükümdar olmak. (KN)

melül: Usanmış, bıkmış. (CA) (TN) (KN)
(ST)

melül eyle-: Usandırmak,
bıktırmak. (KN)

melüllik: Usanma, bıkmak. (CA)

mel'ün: Lanet edilmiş. (CA) (BL) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

memdūh: Övülmeye değer, güzel. (ST)

meme: Meme. (CA) (KN)

memleket: Memleket, ülke, diy (CA) (ST)

memleket-i mışr: Mısır ülkesi.
(CA)

memlūk: Birini malı olan, kul, köle. (CA)
(BL) (ST)

memnū': Yasak edilmiş. (CA) (KN) (ÖN)
(ST)

me'mur: Emir almış kimse. (CA)

men: Ben. (TN) (ÖN) (AN)

men': Mani olma, önleme. (CA) (TN) (SN)
(ST) (ÇMT) (VN)

men' eyle-: Men etmek. (CA) (KN)

men' it-: Engellemek. (CA) (KN)

men' ol-: Mani olmak, önlemek.
(KN)

men' olun-: Men edilmek. (KN)

menāfi‘: Menfaatler, yararlar, çıkarlar. (ST)

menān: İhsanı bol, en çok nimet veren Allah. (ST)

menāş: Kaçıp sığınılacak yer. (ST)

menâşib: Payeler, makamlar, dereceler, rütbeler. (ST)

menâsik: İbadet yerleri. (CA) (KN) (ÖN)

menâsik-i hac: Hac ibadet yeri. (CA) (KN)

menât: Mekke ile Medine arasında bulunan bir putun adı. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

menâzil: Menziller, konak yerleri. (CA) (ST)

menba‘: Kaynak. (ST)

menber: Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü. (ST)

mendüb: Şeriatçe yapılması uygun görülen. (ST)

menfa‘, menfa‘at: Fayda, yar (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

menfa‘at deg-: Fayda vermek, yararlı olmak. (BL)

menfa‘at ol-: Faydalanmak, yararlanmak. (KN)

menfa‘ın işit-: Yararını öğrenmek, yararını duymak. (CA)

menfa‘atlen-: Faydalanmak, yararlanmak. (KN) (ÖN) (ST) (VN)

menfa‘atlindür-: Yararlandırmak. (CA)

menfa‘atlu: Faydalı, yararlı. (KN) (ÖN)

menfa‘atsiz: Faydasız, yararsız. (ST)

menhî: Haram olunmuş. (ST)

meni‘: Döl suyu. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

menîget-: Döl suyu dökmek. (CA)

menkûhe: Nikahlı kadın, eş. (BL)

menkûş: Nakşolunmuş, işlenmiş. (ST)

menn: Kudret hevası, ihsan. (CA) (KN)

menn ü selvâ: Bildircin eti. (CA)

menşüb: Bağlı, ait. (ST)

mensüh: Nesholunmuş, hükmü kaldırılmış. (CA) (ST)

menşür: Neşrolunmuş, dağıtılmış, yayılmış. (ST)

menzil: Menzil, yer. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

menzil kıl-: Ev yapmak, barınacak yer yapmak. (CA)

menzile: Derece, rütbe, paye. (ÖN) (ST)

menzilet: Derece, rütbe, yükseklik derecesi. (ST)

menzillü: Makamlı, rütbeli. (ST)

merâtib: Rütbeler, dereceler. (CA)

mercân: Mercan. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

merci': Dönülecek yer, başvurulacak yer. (CA)

mercümek: Mercimek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

merdubân: Merdiven. (TN)

merdūd: Reddolunmuş, kovulmuş. (CA) (ST)

merhaba: Günaydın, merhaba, hoşgeldiniz. (CA) (ST)

merhamet: Acıma, şefkat gösterme. (CA) (ST)

merhûm: Allah'ın rahmetine kavuşmuş; ölmüş, ölü. (ST)

merkeb: Binilecek şey, binek. (CA)

merkez: Merkez, tarz, yol. (CA)

mermer: Mermer. (CA) (ST)

merriḥ: Bir yıldız ismi, Merih yıldızı. (CA)

mersin: Mersin ağacı. (ST)

mertebe: Derece, rütbe, mertebe. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

mertebelü: Rütbeli. (ST)

merzî: Razılık, hoşnutluk. (CA)

merzûḳ: Rızık verilmiş, bahtiyar. (ST)

merzûḳât: Rızıklar. (ST)

mesâcid: Küçük camiler. (ST)

mesafe: Uzaklık, ara. (ST)

mesâfet: Uzaklık, ara. (CA) (KN) (ÖN)

meşâlih: İşler. (ST)

mesâvî: Fenalıklar, kötülükler. (CA)

mescid: Mescit. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

mescid ehli: Mescid-i Aksa'da olanlar. (TN)

Mescid-i Akşâ: Mescid-i Aksa. (TN) (VN)

mescid-i ḥarām: Müslümanların kutsal mekânı, Kâbe-i Muazzama, Kâbe. (KN) (ÇMT) (VN)

mescûre: Taşkın su, deniz, alevli ateş. (CA) (ST)

meşel: 1. Misal. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Masal. (BL) (ÇMT) (AN)

meşel ur-: Açıklamak, anlatmak, izah etmek. (BL) (KN)

meşelâ: Misal olarak, şunu gibi. (ST)

mes'ele: Çözülmesi istenilen. (ST)

mesh: Silme, sığama, bir şeyi el ile sığama, mesh. (CA)

mesh it-: Meshetmek. (CA)

meshûr: Büyülenmiş. (KN) (ÖN) (ST)

mesken: Ev, oturulacak yer. (CA) (ST)

meskenet: Miskinlik, fakirlik, yoksulluk. (CA) (ST) (AN)

mesmûm: Zehirlenmiş, zehirli. (SN)

mesrûr: Sevinçli, memnun. (ÖN)

mess: Yapışma, dokunma, değme. (ST)

mest: Sarhoş. (CA)

mestûr: Gizli, örtülü. (ÖN) (ST)

mestur ol-: Gizlenmek, örtülmek.
(KN)

mestüralık: İffetli olma durumu. (VN)

mestüre: Örtülü, kapalı. (BL) (TN) (KN)
(ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

mestüre ‘avrat: Örtünmüş, iffetli
kadın. (BL)

meşakkat: Zahmet, sıkıntı, güçlük, zor.
(CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

meşakkat çek-: Zorluk çekmek.
(CA)

meşakkatlu: Sıkıntılı, zahmetli. (KN)

meşakkatlürak: Daha zahmetli, daha zor.
(CA)

meşarık: Güneşin doğduğu taraflar,
doğular. (ST)

meş‘ar-i harām: Hac zamanında ziyaret
edilecek muayyen yer. (VN)

meşâyiḥ: Şeyhler. (CA) (ST)

meşe, mīše: Orman. (CA)

meş‘eme: Sol taraf, sol. (ST)

meşgûl: Uğraşan, oyalanan, zevk. (CA)
(BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (SN) (ST)
(ÇMT) (AN) (VN)

meşgûl eyle-: Meşgul etmek. (KN)
(TN) (ÇMT)

meşgûl it-: Meşgul etmek. (KN)
(TN)

meşgûl kıl-: Meşgul etmek. (CA)
(BL)

meşgûl ol-: Meşgul olmak. (KN)
(TN)

meşhûd: Gözle görülmüş, görülen. (ST)

meşhûr: Ünlü şöhretli, herkesçe tanınan.
(ST)

meşime: Döl yatağı, son. (ST)

meşiiyyet: İrade. (CA) (KN) (ST)

meşkûr: Övülmüş. (KN) (ÖN) (AN)

meşrû‘: Dini olarak caiz olan şeyler. (CA)

meşrû‘ ol-: Kanuna uygun olmak,
meşru olmak. (CA)

meşveret: Danışma. (CA) (KN) (ÖN)

metâ‘: Mal, servet. (CA) (BL) (TN) (KN)
(ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

metbû‘: Kendisine tabi olunan, uyulan.
(CA) (KN)

metrûk: Terkedilmiş, bırakılmış. (CA)

me‘ûnet: Zahmet, sıkıntı. (CA)

me‘vâ: Oturulacak yer. (CA) (KN) (SN)
(ST) (ÇMT)

mevâ‘iz: Nasihatler, öğütler. (ST)

mevârîş: Miraslar. (CA)

mevc: Dalga. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN)
(SN) (ST) (ÇMT) (VN)

mevc ur-: Dalga vurmak. (CA)

mevcûd: Var olan, bulunan, mevcut. (ÖN)
(ST)

mevcūd ol-: Var olmak, hazır olmak. (KN)

mevcūdât: Var olan şeyler, yaratıklar. (CA) (ST)

mevîz: Muz. (CA) (ÇMT)

mev'ize: Öğüt, nasihat. (KN) (SN) (ST)

mevķı' : Yer. (ST)

mevķıf: Duracak yer, durak. (ST)

mevķūf: Durdurulmuş, alıkonulmuş. (BL) (KN) (ÖN) (ST)

mevķūf bol-: Durdurulmak, alıkonulmak. (BL)

mevlâ: Sahip. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

mevlî: Efendi, sahip, mâlik; Allah. (ST)

mevlid: Doğulan zaman. (ST)

mevsim: Yılın dört bölümünden her biri. (ST)

mevşūf: Vasıflanan. Bir sıfatla tavsif edilen. (SN) (ST)

mevt: Ölüm, vefat; ölü. (SN) (ST) (ÇMT)

mev'ūd: Vaat, söz. (KN) (ÖN)

mev' ūde: Söz verilmiş. (ST)

mevzi' : Bir şey konulacak yer, yer. (ST)

meydan: Meydan. (CA) (ST)

meyhâne: Şarap, içki içilen ve satılan yer. (ST)

meyl: Eğilme. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

meyl eyle-: Yönelmek, meyletmek. (CA) (TN) (KN)

meyl et-: Eğilmek, yönelmek. (KN)

meymene: Ordunun sağ cinahı, sağ kenarı. (CA) (ST)

meysir: Kum (CA)

meyšūm: Uğursuz. (AN)

me'yūs: Ümidi kesilmiş, ümitsiz. (CA)

meyve, mīve: Meyve, yemiş. (CA)

mīvelere and iç-: Meyvelere yemin etmek. (CA)

mīvelerini vir-: Meyvelerini vermek. (CA)

meyyit: Ölmüş. (CA) (SN) (ST)

mezār: Kabir, ölünün gömüldüğü yer, sin. (ST)

mezbele: Çöplük. (CA) (ST)

meżemmet: Kınama. (CA)

meżgit: Mescid. (BL) (SN) (ÇMT) (VN)

meżheb: Gidilen, tutulan yol, mezhep. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

meżkūr, meżkūre: Zikr edilmiş, adı geçmiş. (CA)

meżkūrât, meżkūret: Adı geçmişler, zikrolunmuşl (CA)

meżkūre → meżkūr. (CA)

meżkūret → meżkūrât. (CA)

meżmūm: Zemmolunmuş, yerilmiş. (CA) (ST)

mezra': Ekilecek yer, tarla. (CA)
mı/mi: Soru eki. (KN) (ST) (ÇMT) (AN)
mıh: Çivi, kazık. (KN) (ST) (ÇMT) (VN)
mıhla-: Çivilemek. (ST)
mıhlan-: Çivilenmek. (ST) (VN)
mıhlu: Kazıklı. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)
mışdâk: Bir şeyin doğru olduğunu ispat eden şey. (ST)
mî'âd: Belirtilen, söz verilen. (KN) (ÖN) (ST)
midâd: Yazı mürekkebi. (VN)
miftâh: Anaht (CA) (KN) (ÖN) (ST)
mîh: Zırh. (CA) (TN) (SN) (AN)
mihirzânlık: Ruhbanlık. (ÇMT)
mihnet: Zahmet, eziyet. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
mihr: Merhamet, şefkat. (BL)
mihrlü: Esirgeyen, merhametli, şefkatli; esma-yı hüsnadan. (BL)
mihrâb: 1. Mihrap. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (VN) 2. Yüksek yer, kale. (BL) (ÇMT)
mihribân: Şefkatli, merhametli. (CA) (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)
mihribânlık: Merhametlilik. (VN)
mihter: İleri gelen, büyük, önder. (ÇMT) (VN)
miķât: Bir iş için belirlenen zaman veya yer. (KN) (ÖN) (AN)

miķdar: Parça, kısım, bölüm. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (AN)
miķdârlu: Ölçülü. (ST)
mîl: Bir kilometre yakın bir uzaklık. (CA) (ST)
mîle-: Böğürmek. (TN)
milh: Acı. (BL)
milk: Mülk, varlık. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST)
milkini al-: Mülkünü almak. (CA)
milklerinden çıkar-: Mülklerinden çıkarmak. (CA)
milk-i yemin: Köle, cariye. (KN)
milkiyyet: Mülk sahipliği. (ST)
milklendür-: Mülk sahibi yapmak. (ST)
millet: Topluluk. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)
mi' mâr: İnşaat planları yapan ve bunların kurulmasına bakan sanatkâr. (ST)
minber: Konuşma yapmak üzere çıkılan yüksekçe yer. (CA) (ST)
minķâr: Yırtıcı kuş gagası. (ST)
minnet: İyilik, bağış. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
minnet eyle-: Nimetlendirmek. (TN) (KN)
minnet kıl-: Lutfetmek, iyilik etmek, minnet vermek. (BL)

minnet  o-: Ba a kakmak. (BL) (TN)

minnet koy-: Lutfetmek, iyilik etmek. (BL)

minnets z: Minneti olmayan. (KN) (ST) (AN)

mi'r c: G ge yükselme, göge  ıkma; Peygamberimiz Hz. Muhammed'in göge yükselmesi. (KN) ( N) (ST) (AN)

m r  : Miras. (CA) (BL) (TN) (KN) ( N) (SN) (ST) ( MT) (AN) (VN)

m r   al-: Miras almak. (BL) (TN)

m r   alıcı: Varis. (BL) (TN)

m r   almışlar: Varisler, yakınlar. (BL)

m r   bir-: Miras bırakmak, varis kılmak. (BL) (TN) (KN)

m r   bul-: Varis olmak. (BL)

m r   et-: Miras bırakmak, varis olmak. (KN)

m r   ver-: Miras olarak vermek. (KN)

m r  silet-: Miras almak, mir bırakmak, v ris kılmak. (BL)

m r  siletten: Mirasçı, varis. (BL)

m r  siletici: Varis, mirasçı; miras sahibi. (BL)

m r  s-y r: Miras yiyen, mirasçı olan kimse. ( MT)

mis fir: Yolcu. ( N)

m    : Sözleşme. (KN) ( N) (ST)

misal: Misal,  rnek. (CA) (BL) (TN) ( N) (ST) ( MT) (VN)

misal eyle-: Misal vermek, örnek vermek. (KN)

m     z: Aziz, yüce, benzersiz; esma-yı hüsnadan. (BL)

misk: Misk. (CA) (TN) (KN) ( N) (ST) ( MT) (VN)

m    l: Bir ağırlık  l  s . (CA)

misk n: Fakir, yoksul. (CA) (TN) (KN) ( N) (SN) (ST) ( MT) (VN)

misk n  oyur-: Fakir doyurmak. (CA)

misk n yid r-: Fakir yedirmek. (CA)

miskine fidye vir-: Fakire fidye vermek. (CA)

misk ne nafa a vir-: Fakire nafaka vermek. (CA)

misk nlere nesne vir-: Fakirlere eşya vermek. (CA)

misk nlere  a' m yed r-: Fakirlere yemek yedirmek. (CA)

misk nlere te add   it-: Fakirlere sadaka vermek. (CA)

miskinlik: Zillet, miskinlik. ( N) ( MT) (VN)

miskinlik et-: Zayıf düşmek, yoksulla mak. (KN)

miskinlik eyle-: Zayıf düşmek, yoksullaşmak. (KN)

mişl: 1. Benzer, eş, gibi. (CA) (BL) (TN) (ST) (VN) 2. Kat. (BL) (ÇMT)

mişli bulun-: Eşi bulunmak, benzeri bulunmak. (CA)

mişli yok: Aziz, yüce, benzersiz; esma-yı hüsnadan. (BL)

mişlerin yarat-: Benzerlerini yaratmak. (CA)

mişsüz: Aziz, yüce, benzersiz; esma-yı hüsnadan. (BL)

mismâr: Çivi, mılh. (KN) (ÖN)

misvâk: Diş temizliğinde kullanılar bir çeşit fırça, misvak. (CA) (KN) (ÇMT) (VN)

mîşe → meşe. (CA)

mîve → meyve. (CA)

miyân: Orta, vasat. (BL) (ÇMT)

miyâncı bol-: Aşırılığa kaçmamak, orta yolu tutmak. (BL)

miyâncı : Ortalama, vasati. (BL) (SN) (ÇMT) (VN)

mizâc: Karışım, terkip. (KN) (ÖN)

mizân: Terazî, ölçü. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

möle-: Böğürmek. (ÇMT) (VN)

mu: Soru edatı. (ST)

mu'âheze: Azarlama, çıkışma. (CA)

mu'âheze eyle-: Azarlamak, çıkışmak. (KN)

mu'ahhar: Tehir edilmiş, sonraya, geriye bırakılmış.

mu'âkab: Cezalandırılmış. (ST)

mu'allak: Asılmış, asılı. (CA) (ST)

mu'allim: Talim eden, öğretene. (ST)

mu'âmele: Davranma. (CA) (ST)

mu'âmele it-: Davranmak. (CA)

mu'ânid: İnatçı. (CA) (KN) (ÖN)

mu'ânid kavm: İnatçı kavim. (CA)

mu'âraza: Birbirine karşı gelme. (CA) (ÖN) (ST)

mu'âraza eyle-: Birbirine karşı gelmek. (CA) (KN)

mu'âraza it-: Birbirine karşı gelmek. (CA)

mu'ârız: Karşı koyma. (ST)

mu'atthal: Bırakılmış, kullanılmaz, boş. (ST)

mu'athtar: Güzel kokulu. (CA)

mu'athtar kıl-: Güzek kokulu yapmak. (CA)

mu'âvenet: Yardım, yardım etme; yardımcılık. (ST)

mu'âvin: Yardım eden. (CA) (ST)

mu'âvin ol-: Yardımcı olmak. (CA)

mu'avvizeteyn: Felak ve nâs sûrelerinin ikisine birden verilen isim. (ST)

mu'âyene: Gözden geçirme. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

mu‘âyene gör-: Gözden geçirilmek. (CA)

mu‘ayyen: Belirli. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

mu‘azzam: İri, ulu. (CA)

mu‘azzeb: Ezizet çeken, azap içinde bulunan. (ST)

mu‘azzez: Taziz edilmiş, izzetlendirilmiş, yüceltilmiş. (ST)

mubâh: İşlenmesinde sevap ve günah olmayan iş. (ST)

mubtil: Boş söz söyleyen, yanlış fikirler ileri süren. (BL)

mücib: Gerekli, sebep. (CA) (ST)

mucibe‘d-da‘vât: Allah için “duaları kabul eden” anlamında kullanılan bir söz. (ST)

mu‘ciz: Bir şey konusunda diğerlerini acze düşüren şey; mucize. (KN) (ÖN)

mu‘cizâ: Mucize. (AN)

mu‘cizât: Mucizeler. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

mu‘cize: Mucize. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

mudara: Eğreti, kuvvetsiz. (SN)

mufazzal: Başkalarından üstün tutulmuş. (AN)

muğalağa: Yanıltmak için, yanıltacak yolda söz söyleme. (ST)

muğannî: Şarkıcı. (ST)

muğaylân: Deve dikenli. (ST)

muğîş: Yardım eden, yardıma koşan. (ÖN)

muğlak: Anlaşılmaz, karmaşık, çapraşık. (KN) (ÖN)

muğtâb: Gıybet söyleyici, gıybet eden. (ST)

muḥabâ: Korku, çekingenlik. (ST)

muḥabbet: Sevgi, muhabbet. (ÖN) (ST)

muḥabbetullâh: Allah sevgisi. (ST)

muhâceret: Muhacirlik, göç etme, göç. (ST)

muhâcir: Hicret eden, Mekke’den Medine’ye göç eden kimse. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

muḥâfaza: Hıfzetme, saklama, koruma. (CA)

muḥakḳak: Hakikati, gerçekliği, doğruluğu belli olmuş. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

muḥakḳık: Gerçeği arayıp meydana çıkaran, soruşturucu.

muḥâl: Mümkün olmayan, olmayacak. (ST)

muḥâlefet: Ayrılık, aykırılık. (CA) (BL) (TN) (SN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

muḥâlefet eyle-: Muhalefet etmek, ayrılık çıkarmak. (TN) (KN)

muḥâlefet it-: Karşı çıkmak. (CA) (TN) (KN)

muḥâlefet kııl-: İhtilafa düşmek,
anlaşmazlık yaşamak, karşı gelmek.
(BL)

muḥâlif: Karşı çıkan, ayrılık gösteren.
(CA) (ST) (KN) (ÖN)

muḥâlif işle-: Karşı çıkmak. (CA)

muḥâlif ol-: Karşı çıkmak. (CA)

muḥâlif olan: Aykırı olmak. (CA)

muḥâlif söz: Aykırı söz. (CA)

muḥâlifleri helâk it-: Karşı
çıkanları yok etmek. (CA)

muḥâlifet: Uygunsuzluk, aykırılık. (ST)
(ÇMT)

muḥalled: Ebedi, daimi. (BL) (ÖN) (ST)

muḥalled bol-: Ebedi olmak. (BL)
(KN)

muḥalled diri bol-: Gerçekten
yaşamak, daimi hayat sürmek. (BL)

muḥammed: Son semavî din olan
İslamiyeti tebliğ etmek için gönderilmiş
olan peygamber; Hazreti Muhammed. (ÖN)
(TN) (KN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

muḥammin: Tahmin eden, sanan. (ST)

muḥârebe: Savaşma, harp etme. (ST)

muḥarrem: Haram kılınmış. (KN) (ÖN)
(ST) (VN)

muḥaşama: Mücadele etmek. (ST)

muḥâseb: Hesaplaşma, hesap görme. (ST)

muḥâsebe: Hesaplaşmak. Hesap görmek.
Hesap işi ile uğraşmak. Hesab işini gören
resmi makam. (ST)

muḥâsib: Muhasip, hesaplaman, sayan.
(CA)

muḥaşşın: Korunaklı, muhkem. (ÖN)

muḥâṭara: Tehlike, zarar, ziyan, korku.
(CA)

muḥaylân: Bir çeşit mimosa veya akasya.
(CA)

muḥayyebât: Gizli, görünmez şeyler. (CA)

muḥayyer: İstedigini seçmekte, dilediği
gibi davranmakta serbest olan kimse. (ST)

muḥibb: Seven, sevgi besleyen, dost. (CA)

muḥîş: Çevreleyen, kuşatan, kapsayan,
Allâh'ın isimlerindendir. (CA)

muḥîṭ: Çevreleyen, kuşatan. (KN) (ÖN)
(AN)

muḥkem: Sağlamlaştırılmış, kuvvetli.
(CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST)
(ÇMT) (AN) (VN)

muḥkem 'ahd: Sağlam söz. (CA)

muḥkem bağlañ-: Sağlam
bağlanmak, sıkı bağlanmak. (CA)

muḥkem dut-: Sağlam tutmak.
(CA) (KN)

muḥkem eyle-: Sağlamlaştırmak.
(CA) (TN) (KN)

muḥkem iş: Sağlam iş. (CA)

muḥkem it-: Sağlamlaştırmak.
(CA) (KN)

muḥkem qarâ yeri: Sağlam toprak,
sağlam yer. (CA)

muḥkem kıl-: Sağlamlaştırmak,
kuvvetlendirmek. (BL)

muḥkem kuvvet eyesi: Sağlam güç
sahibi. (CA)

muḥkem ol-: Sağlam olmak. (CA)
(KN)

muḥkem sedd: Sağlam sınır. (CA)

muḥkem söz: Sağlam söz. (CA)

muḥkem taşlar: Sağlam dağlar.
(CA)

muḥkem tur-: Sağlam durmak.
(CA)

muḥkem tuvaqlan-: Sağlam
örtülmek, sıkı kapatılmak. (CA)

muḥkem yapış-: Sağlam tutunmak,
sıkı tutunmak. (CA)

muḥkemlik: Sağlamlık. (ST)

muḥkemrek: Daha sağlam, daha sıkı. (CA)
(TN)

muḥliş: İhlas sahibi, samimi. (CA) (KN)
(ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

muḥliş bende: İhlas sahibi kul.
(CA)

muḥliş ol-: İhlas sahibi olmak. (CA)

muḥşan: Akıl, buluş. (CA)

muḥşene: Haramdan kaçınan, temiz kadın.
(CA)

muḥşene olan: Haramdan kaçınan
namuslu kadın olan. (CA)

muḥsin: İhsan eden, ikram eden. (BL)
(SN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

muḥsine: İhsan eden, iyilikte, bağışta
bulunan kadın. (CA) (ST)

muḥtâc, muḥtâç: İhtiyacı olan, muhtaç.
(CA) (KN) (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN)
(VN)

muḥtâc ol-: İhtiyacı olmak. (KN)

muḥtâclık: İhtiyac olma durumu. (CA)
(ST)

muḥtâcsuz: Kimseye muhtaç olmayan;
esma-yı hüsnadan. (BL)

muḥtâcsuz kıl-: İhtiyaçsız hâle
getirmek, ihtiyacını karşılamak.
(BL)

muḥtâr: Seçkin, seçilmiş. (CA) (TN) (ST)

muḥtedî: Hile yapan. (CA)

muḥtelif: Çeşitli, türlü. (CA) (BL) (KN)
(ÖN) (ST)

muḥtelif bol-: İhtilafa düşmek.
(BL)

muḥtelif ol-: Birbirine uymamak.
(KN)

muḥterem: Saygıdeğer. (KN) (ÖN)

muḥzır: Şeriat mahkemelerinde mübaşir
hizmetini gören kimse. (ST)

mu‘īn: İlane eden, yardımcı. (KN) (ÖN) (ST)

mu‘izz: İzzet ve ikram edici, ağırlayıcı; Allah. (ST)

mujdī: Müjde. (CA)

mukâbele: Karşılık vermek, karşılık. (CA) (ST)

mukâbil: Karşı karşıya gelen, karşısında bulunan. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

mukâbil ol-: Değeri biçilmek. (KN)

mukaddem: Takdim edilen, sunulan [küçükten büyüğe-].(ST)

mukadder: Değeri biçilmiş, takdi olunmuş. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

mukadderât: Alın yazısı. (ST)

mukaddes: Mübarek, kutsal. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

mukârin: Yaklaşmış, ulaşmış, çok yakın; dost. (ÖN) (ST)

mukarreb: Yaklaşmış, yakın. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

mukarreb it-: Yaklaştırmak. (CA)

mukarreblerden ol-: Yakınlardan olmak. (CA) (KN)

mukarreblik: Yakınlık. (CA)

mukarrer: Kararlaştırılmış, sağlam. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

mukarrer ol-: Sağlam olunmak, kararlaştırılmak. (CA)

mukaşşır: Kusur işleyen, suçlu. (CA)

mukassimât-ı ermen: Melekler. (ST)

mukâteb: Yazılmış, yazılı. (BL)

mukâteb kılmağ: Yazılı antlaşma yapma, antlaşma. (BL)

mukâtele: Birbirini öldürme, vuruşma. (CA) (BL) (ST)

mukâtele kıl-: Savaşmak. (BL)

mukâtil: Birbiriyle vuruşan, birbirini öldüren. (CA) (ST)

mukâvemet: Karşı durma, dayanma, karşı koyma. (CA) (ST)

mukayyed: Kayıtlı. (ST)

mukdetâ: Kendisine uyulan. (CA) (ÖN)

muktedâ ol-: Uymak, tabi olmak. (CA)

muktedâlar kıl-: Uyanlar, kendisine tabi edenler (olarak) yapmak. (CA)

mukırr: İkrar eden, doğruyu söyleyen. (ST)

mukîm: İkamet eden, oturan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

mukîm ol-: Yerleşmek, ikamet etmek. (CA) (TN) (KN)

mukîm olaçağ ev: Oturulacak ev. (CA)

mukîm olmağ: İkamet etmek. (CA)

muktaşit: İçi dışı bir olan. (VN)

muntazır: Bekleyen. (KN)

muntazır ol-: Beklemek. (KN)

muḳtedā: Kendisine uyulan kimse. (ÖN) (ST)

muḳtedī: Uyan, arkadan gelen. (ST)

muḳteşid: Tutumlu. (ÖN)

muḳteza: Bir şeyin gereği olan, gereken lazım gelen şey. (ST)

muḳviye: Misafir. (ST)

mum: Mum. (ST)

mūnis: Yabancı olmayan, tanıdık; kıymetli, şerefli. (ÇMT)

muñtaẓır: Bekleyen. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

muñtaẓır bol-: Beklemek. (BL)

muñtaẓır ol-: Beklemek. (CA) (KN)

murād: İstek, arzu, amaç. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

murādına ir-: Muradına ermek. (CA)

murādları ḥâşıl: İsteklerin olması. (CA)

murādsuzlık/ğ: Gayrimeşru ilişki, zina. (BL)

murâḳab: Kendini kontrol etmek, iç alemine bakmak, gözetmek. (ST)

muraşşa': Kıymetli taşlarla süslenmiş. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

murdâr: Pis, kirli. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

murdâr iş: Kirli iş. (CA)

murdar ol-: Murdar olmak, pis olmak. (CA) (KN)

murdâr olan nesne: Kirli nesne. (CA)

murdâr murdâr ḳok-: Pis pis kokmak. (CA)

murdârı bismilden seç-: Pis olanı temizden seçmek. (CA)

murdârlıḳ: Kirlilik, pislik. (ST)

murtaẓā: Beğenilmiş, seçilmiş. (ST)

murzi'a: Süt vermek için tutulan kadın, süt anne. (KN) (ÖN)

muşaddıḳ: Tasdik eden. (ST)

muşâfaḥa: El sıkışma, tokalaşma. (CA)

muşâḥabet: Sohbet etme, konuşma, görüşme. (ST)

muşāḥere: Evlenme yolu ile meydana gelen akrabalık. (CA)

muşāḥḥar: Emir altında, ele geçirilmiş. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

muşāḥḥar eyle-: Ele geçirmek. (CA) (TN) (KN)

muşāḥḥar it-: Ele geçirmek. (CA) (KN)

muşāḥḥar ḳıl-: Emir altına sokmak. (CA) (BL) (TN)

muşāḥḥar ol-: Boyun eğdirilmek. (KN)

muşâhib: Birisiyle sohbette bulunan, arkadaş. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

muşâhibet: Sohbet etme. (ST)

muşâlaḥa: Barışma, uzlaşma. (ST)

muşâlih: Sulh yapan, barışan. (CA)

muşâliḥa: Barışma, uzlaşma. (ST)

muşallâ: Namaz kılmaya mahsus açık yer. (ST)

musallaṭ: Rahatsız eden, sataşan. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

musallaṭ eyle-: Musallat etmek. (CA) (TN) (KN)

musâllaṭ it-: Musallat etmek. (CA) (KN)

musâllaṭ kıl-: Rahatsız eden, sataşan. (KN)

musallaṭ ol-: Musallat olmak, başına bela olmak. (TN)

musâvî: Eşit, denk, birinin ötekinden farksız olanı. (CA)

muşavver: Resimli, tasvirli. (CA) (ST)

muşavvir: Tasvir eden. (ST)

muşḥaf: Sayfa haline getirilmiş şey, kitap. (CA) (TN) (ÖN) (ST)

muşırr: İsrar eden, direnen. (CA) (ÖN)

muşırr ol-: İsrar etmek, direnmek. (CA) (KN)

muşîbet: Felaket, bela. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

muşîbet gel-: Felaket gelmek. (CA)

muşîbet ir-: Felakete uğramak. (CA)

muşîbet ırgür-: Felaket erişmek. (CA)

muşîbet iriş-: Felakete uğramak. (CA)

muşîbet in-: Felaket inmek. (CA)

muşîbet yitiş-: Felakete uğramak. (CA) (KN)

muşırr: İsrar eden, ayak direyen. (ST)

muşlih: İslah eden, iyileştiren. (CA)

muşlihın: İyileştirenler, ıslah edenler. (CA)

muştâfil: Uzayan. (ST)

musvedden: Kararmış. (TN)

muşdula→ muştıla-: (CA)

muşt: Yumruk, tokat. (VN)

muştucu: Müjdeleyici. (TN) (KN) (ST)

muştıla-, muşdula-: Müjdelemek. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

muştılan-: Müjdelenmek. (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

muştı, muştı: Müjde. (CA) (BL) (ÇMT) (AN)

muştucu gönder-: Müjde haberini veren göndermek. (CA)

muştucu ve korkuducu gönder-: Müjdeleyen ve korkutan göndermek. (CA)

muştucılık: Müjdeci. (CA) (KN)

muştula-: Müjdelemek. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

muştılayıcı-muşdılayıcı: Müjdeleyen. (CA) (SN) (ÇMT)

muştulan-: Müjdelenmek. (CA) (TN) (ÖN) (ÇMT)

muştulanan: Müjdelenen. (CA)

muştulaş-: Birbirine karşılıklı müjde vermek. (CA)

muştuluk, muştuluk: Müjde. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

muştuluk ol-: Müjde olmak, müjde olsun. (CA)

muta': Verilmiş. (BL) (KN) (ÖN) (ÇMT)

muta' kıl-: Boşanan kadına elbise ve eşya vermek; faydalandırmak. (BL)

mut'a: Boşanma bedeli verip boşama. (VN)

muta'azzım: Büyüklük taslama.

mutâba'at: Anlaşma, kabul etme, tabi olma. (ST)

muṭaffif: Alış verişde hilekârlık eden. Fazla alıp noksan mal veren. (CA) (SN) (ST)

muṭahhar: Temizlenmiş, temiz. (ST)

mu'talandur-: Nikahına almak. (CA)

mutaşarrıf: Tasarruf eden. (ST)

mutaşavver: Tasavvur edilmiş, tasarlanmış, düşünülmüş. (ST)

mutavvi': İtaat eden, itaatli. (ST)

mu'teber: İnanılır, güvenilir, saygın. (CA) (ST)

mu'ted: Haddi aşan, aşırıya giden. (ÖN)

mu'tedil: Uygun, ılımlı. (KN) (ÖN) (ST) (VN)

mu'tekif: Camide itifâka çekilip ibadetle meşgul olan. (CA)

mu'tezil: Kaderi inkâr ederek ehl-i sünnetten ayrılan Vâsıl bin Atâ yolunda olan kimseler. (ST)

mu'tezile: Kaderi inkâr ederek ehl-i sünnetten ayrılan Vâsıl bin Atâ yolunda olan kimseler. (ST)

muṭma'in: İçi rahat, emin. (CA)

muṭi': Boyun eğen, itaatkâr (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

muṭi' bol-: İtaat etmek, tabi olmak, boyun eğmek. (BL)

muṭi' eyle-: İtaat etmek, boyun eğmek. (CA)

muṭi' degül: Kafir, inkâr eden. (BL)

muṭi' 'avrat: Allah'a itaat eden kadın. (BL)

muṭi' eren: Allah'a itaat eden erkek. (BL)

muṭi' ol-: İtaatkar olmak, boyun eğmek. (CA) (KN)

muṭi' olun-: İtaat edilmek, boyun eğilmek. (CA)

muṭṭi'lik: İtaat etme, boyun eğme. (KN)

mutlak: Sınırı olmayan, tam. (ST)

muṭma'in: Tatmin olmuş, kalbi hoşnut olmuş, içi rahatlamış, huzur bulmuş. (ÖN) (ST)

muṭma'in ol-: İçi rahat olmak, emin olmak. (KN)

mutta'iz: Uyarılan, nasihat dinleyen. (ST)

muṭṭali': Bilgi sahibi olan, haberdar (CA) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

muṭṭali' it-: Haberdar etmek. (CA)

muṭṭali' kıl-: Haberdar etmek. (CA)

muṭṭali' ol-: Haberdar olmak. (CA) (KN)

muttaşıl: Bitşik. Aralıksız. Fâsılasız. Hiç durmadan. İttisâl eden, ulaşan, kavuşan. (ST)

mutteḳî: Tanrı'dan korkan, takva sahibi. (BL) (VN)

muvâcehe: Yüzleşme, yüz yüze gelme. (ST)

muvâfaḳat: Uygunluk, uyma, razı olma. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

muvâfıḳ: Uygun. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

muvâfıḳ ol-: Uygun olmak. (KN)

muvâḥaze: Sorumlu tutma, mesul tutma. (ÖN)

muvaḥḥid: Allah'ın birliğine inanan. (KN) (ÖN) (ST)

muvâneset: Birbirine alısıp beraber yasama.

muvâziyet: Dikkat. (TN)

muẓâ'af: Kat kat, katmerli. (CA)

muẓâ'af ol-: İki kat olmak. (CA)

muẓaffer: Üstünlük kazanmış, üstün. (CA)

muẓaffer ol-: Üstün olmak. (CA)

muẓârebe: Dövüşme. (CA)

muẓârebe malı: Savaş malı, ganimet. (CA)

muẓârebeye vir-: Sermayeye vermek gibi. (CA)

muẓḡa: Bir parça et. (CA) (ST)

muẓill: Zelil kılan, zillate düşüren, aşağılaştıran, bayağılaştıran. (ST)

mūziyât: İnsana rahatsızlık veren küçük hasereler.

muẓmer: Gizli, saklı, örtülü. (ST)

muẓṭâr: Zorda kalma. (CA)

muẓṭâr ol-: Zorda kalmak. (CA)

mübâḥ: Yapılması veya yapılmaması gerekli olan şey. (CA)

mübâḥ it-: Yapılması veya yapılmaması gerekli olmak, mübah olmak. (CA)

mübâlaḡa: Pek fazla, çok aşırı. (CA) (KN) (ÖN)

mübârek: Bereketli, uğurlu. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

mübârek eyle-: Bereketli yapmak. (CA)

mübârek gece: Bereketli gece (CA)

mübârek kitâb: Kutsal kitap, Kur'an – 1 Kerim. (CA)

mübârek va'z: Kutsal (dini) öğüt. (CA)

mübârek yer: Mübarek yer. (CA)

mübâreklik: Vahiy. (ST)

mübâşeret: Bir işe başlama, girişme. (ST)

mübeddel: Tebdil edilmiş, değişmiş, değiştirilmiş. (ST)

müberrâ: Temize çıkmış, aklanmış. (CA) (ST)

mübeşşirât: Hayırlı alâmetler, hayırlı haber verenler. (ST)

mübeyyen: Belli, apaçık. (BL)

mübîn: Apaçık. (CA) (BL) (ST)

mübtelâ: Düşkün, tutkun, tutulmuş. (CA) (ST)

mübtelâ it-: Tutkun etmek, müptela yapmak. (CA)

mübtelâ kıl-: Tutkun etmek, müptela yapmak (CA)

mübtelâ kıl-: Düşkün yapmak. (CA)

mübtelâ ol-: Tutulmak. (CA)

mübtelâ ol-: Tutkun olmak, müptela olmak. (CA)

mücâdele: Uğraşma, çekişme, savaşma. (CA) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

mücâhede: Cehd etme, gayret etme, uğraşma, nefsi yenmeye çalışma. (ST)

mücâhid: Din için savaşan, çalışan. (CA) (ST)

mücâmaat: Cinsi yakınlıkta bulunmak. (CA)

mücâvir: 1. Hicret eden kişi. 2. Komşu, komşuluk eden.

mücazat: Karşılık, cezalar. (ST)

mücehhez: Hazırlanmış. (ÖN)

mücerred: Tek, yalnız, tecrid edilmiş. (CA)

mücerred dil ikrârı-y-ıla îmân ol-: (CA)

mücessem: Tecessüm etmiş, cisimlenmiş. (ST)

mücevef: Oyuk, içi boş. (ST)

mücez: İcaz yoluyla, kısa, derli toplu yazılmış olan. (ST)

mücrim: Suçlu. (CA) (BL) (ST)

mücrimler ol-: Suçlular olmak. (CA)

müctebâ: Seçilmiş, seçkin. (ST)

müdâhin: Müdahene eden, yüze gülen, dalkavuk. (ST)

müdârâ: Yüze gülme, dost gibi görünme. (CA)

müdâvim: Devam eden, bir yere sürekli olarak gidip gelen. (CA)

müdâvim ol-: Bir yere sürekli olarak gidip gelmek. (CA)

müdd: Batman nevinden bir ölçek. (ST)

müdde'î: İddia eden, davacı. (CA)

müddessir: Giyinmiş bir örtüye bürünmüş. Kur'an'ın 74. suresi olup 56 ayettir. (SN)

müddet: Süre, zaman. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

müddet kıl-: Zaman vermek. (CA)

müddete degin: (belli bir) Zamana kadar, müddete kad (CA)

müddet-i ma'lûm: Belirli zaman, kıyamet günü. (CA)

müddeti öde-: Zamanı tamamlamak. (CA)

müdebbir: Allah'ın isimlerindendir. "İdare eden, yöneten, bütün yaratılmışları düzen ve dengeyle idare eden ve birbirine yardımcı eden" anlamına gelir. (KN) (ÖN) (ST)

müdebbirât: İş düzenleyenler. (ST)

mü'ekked: Te'kidedilmiş, sağlamlaştırılmış. (ST)

müferraḳ: Ayır ayrı, parça parça, kısım kısım. (KN) (ÖN)

müfessir: Ayetleri tefsir eden, açıklayan. (CA) (ST)

müfliḥ: Felah bulan, kurtuluşa eren. (ÖN)

müflis: Parasız, zügürt. (ST)

müfsid: Bozguncu, fesatçı. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

müfsidlerden ol-: Bozgunculardan olmak, fesatçılardan olmak. (CA)

müfsidlik: Bozgunculuk, fesatçılık. (CA)

müfti: Fetva veren, din işlerine bakan, müftü. (CA) (ST)

mühim: Önemli, mühim. (KN) (ÖN) (ST)

mühimmât: Lüzumlu şeyler. (ST)

mühirlen-: Mühürlenmek, damgalanmak. (TN)

mühlet: Belli bir zaman, bir işin yapılması için verilen zaman (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

mühlet vir-: Zaman tanımak, zaman vermek. (CA) (TN) (KN)

mühlet virül-: Zaman tanımak, zaman verilmek. (CA) (TN) (KN)

mühletsiz: Süresiz. (ST)

mühlik: Helak eden, öldürücü. (CA)

mühlike: Öldürücü hastalık.

mühmel: İhmal edilmiş. (CA) (ÖN)

mühmelât: Manasız boş sözler. (CA)

mühr, mühür: Mühür. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

mühter eyle-: Mühürlemek. (TN)

mühter kıl-: Mühürlemek. (BL)

mühter ur-: Mühürlemek. (CA) (TN) (KN)

mühter urul-: Mühürlenmek. (CA)

mühterle-: Mühürlemek. (CA)

mühürülen-: Açılmaması gerektiğini belirtmek veya açılırsa farkedebilmek için bir şeyi kapatılıp üzerine mühür basılmak. (ST) (ÇMT) (VN)

mühürlü: Mühürlenmiş, mühürlü. (ÖN)

mühtedî: İman eden. (CA)

mühter ur→ mühter ur-. (CA)

mühter urul→ mühter urul-. (CA)

müjde: Müjde. (CA)

mükâbere: Sözünün manasız ve kendinin haksız olduğunu bildiği halde ağız kalabalığı ile karşısındakini susturmaya çalışma; kendini büyük görme. (ST)

mükâfat: Değerlendirici davranış. (ST)

mükâleme: Karşılıklı konuşma, anlaşma. (ST)

mükâşife: Hakikat ehline Allah sırlarının görünmesi, kendileri Allah nûrunu görmeleri. (ST)

mükâteb: Kendini satın alarak özgürlüğüne kavuşmak için efendisiyle anlaşma yapan köle. (KN) (ÇMT) (VN)

mükâtebe: Para kazanıp bedelini ödeyerek azat olma. (ÖN) (SN)

mükâtib: (fıkıh) köle veya cariyesinin azad edilmesini bir kazanca veya bir müddete bağlayan efendi. (TN) (KN) (VN)

mükâtib eyle-: Mukatebe yapmak, doğru veya yanlış olduğunu hesaplamak. (TN)

mükâtib ol-: Mukatebe yapmak, doğru veya yanlış olduğunu hesaplamak. (TN)

mükedder: Bulanık, bulanık olma. (ÖN) (ST)

mükeddî: Israr ile alıp israf ile yiyen kişi. (ST)

mükellef: Vazifeli. Muvazzaf. (ST)

mükerrem: Kerim olan, kendisine değer verilen. (CA) (ST)

mükerrem kıl-: Değerli kılmak. (CA)

mükerrer: Tekrarlı. (CA)

mükezzib: Tekzib eden. Yalanlayan, yalan çıkaran. (ST)

müknet: Kuvvet, kudret, güç. (ST)

mülâkî: Buluşan, kavuşan. (CA) (ST)

mülâzemet: Bir yere veya kimseye sınımsıkı bağlanma. (ST)

mülâzım: Tutkun, bağlı. (KN) (ÖN) (ST)

mülhid: Allah'ı inkâr eden, dinsiz, imansız. (ST)

mülhidlik: Dinsizlik. (CA)

mülîm: Elemlî, acı. (ST)

mülk: Mülk, taşınmaz ve gelir getiren mal.
(CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST)
(ÇMT) (AN) (VN)

mülk issi: Mülk sahibi, Allâh.
(CA)

mülk vir-: Mülk vermek. (CA)

mülkini vir-: Mülkünü vermek.
(CA)

mülkcegüz: Mal, para, mülk. (ST)

mülkiyet: Mülk sahipliği. (ST)

mülkullâh: Allah mülkü. (ST)

mültebis: Karışık, şüpheli, bulanık. (ST)

mülzem: Lüzumlu görülmüş. (ST)

mümâşelet: Misil olma, benzerlik. (CA)

mü'min: İman eden, inanan. (CA) (BL)
(TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)
(VN)

mü'min avrat: Mümin kadın. (BL)

mü'min bende: İnanan kul. (CA)

mü'min bol-: İnanmak, mümin
olmak. (BL)

mü'min er: Mümin erkek. (BL)

mü'min eren: Mümin erkek. (BL)

mü'min kardeş: Mümin kardeş.
(CA)

mü'min kul: Mümin kul. (CA)

mü'min kul: Mümin kul. (CA)

mü'min ol-: İnanan olmak, mümin
olmak. (CA) (KN)

mü'mine: Mümin kadın. (CA)
(TN) (KN) (ÖN) (SN)

mü'minleri kırtar-: Müminleri
kurtarmak. (CA)

mü'minlerün götürüsi:
Müminlerin tamamı. (CA)

mü'mine: İman etmiş, İslam dinine
inanmış kadın. (BL) (KN) (ST) (ÇMT)
(AN) (VN)

mü'mine avrat: Mümine, inanan
kadın. (BL)

mü'minlik: Müminlik. (CA) (ST)

mümkün: Olabilen. (CA) (BL) (ST)

mümkün bol-: Yerleşmek. (BL)

mümsik: Çok cimri, eli sıkı. (ST)

mümsiklik: Cimrilik. (ST)

mümtâz: Seçkin, üstün. (CA)

mümtedd: Uzayan, uzanan, süren. (ST)

mümteni': İmtina eden, kaçınan, sakınan.
(ÖN)

mümteni' ol-: Çekinmek,
sakınmak. (KN)

müna'am: Nimetlendirilmiş, refaha
ulaşmış. (ST)

münâcât: Duai kurtuluş için Allâh'a
yalvarma. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

münâcât eyle-: Dua etmek, kurtuluş
için Allâh'a yalvarmak. (CA)

münâcât it-: Dua etmek, kurtuluş
için Allâh'a yalvarmak. (CA)

münâcât kııl-: Dua etmek, kurtuluş için Allâh'a yalvarmak. (CA)

münâdî: Çağırın, seslenen. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

münâfık: Kendisini müslüman gösteren, ikiyüzlülük yapan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

münâfık olan tâyife: Münafık kavim. (CA)

münâfıkı muhlişden ayır-: Münafıkı ihlaslı (birinden) ayırmak. (CA)

münâfıklar ol-: Münafıklar olmak. (CA)

münâfıklara destûr vir-: Münafıklara izin vermek. (CA)

münâfıkları bil-: Münafıkları bilmek, münafıkları tanımak. (CA)

münâfıkları cem' idici: Münafıkları toplayan. (CA)

münâfıkları kahr eyle-: Münafıkları kâhretmek. (CA)

münâfıka: Münafık kadın ve kız. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

münâfıklık: Münafıklık, ikiyüzlülük. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

münâfıklıkların gizle-: Münafıklıklarını gizlemek. (CA)

münâkaşa: Ağız kavgası, çekişme. (ST)

münakkaş: Nakşedilmiş, nakışlı, resimli, işlemeli. (ST)

münâsebet: İlişki, yakınlık. (ST)

münâsib: Uygun, yakışır. (CA)

münâsibet: Münasiplik, uygunluk. (ST)

münâza'â: Tartışma, şart koşma, karşı çıkma. (ST)

münbid: Verimli. (CA)

müncerr: Bir tarafa çekilip sürüklenen, sürülen, kayıp bir tarafa giden. (ST)

münciye: Kurtarıcı, kurtaran. (ST)

müneccim: Kâhin, müneccim. (KN) (ÖN) (SN) (ST)

münevver: Aydınlatan, nurlandıran. (KN) (ÖN) (ST)

münezzeh: Temiz, arınmış. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

münezzeh ol-: Temizlenmek, arınmak. (KN)

münezzehlik: Temizlik, arılık. (ST)

münfekkk: Ayrılan, ayrılmış. (ST)

münhezim: Hezimete uğramış, bozguna uğrayan. (ÖN) (ST)

münhî: Haber ulaştıran, haberci. (ST)

mün'im: Yedirip içiren, nimet veren, velinimet. (ST)

münkâd: Boyun eğen. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

münkâd ol-: Boyun eğmek. (KN)

münkaṭı': Kesilen. (CA)

münker: İnkâr edilmiş, kabul edilmeyen. (CA) (BL) (KN) (ST)

münker iş: Kabul edilmeyen iş. (CA)

münkerden yığın-: Caiz olmayandan çekinmek. (CA)

münkir: İnkâr eden, kabul etmeyen. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

münkir bol-: İnkâr etmek, tanımamak. (BL)

münkir heybetlü kavım: İnkarcı ve heybetli kavim. (CA)

münkir ol-: İnkarcı olmak. (CA)

münkirden kork-: İnkâr edenden korkmak. (CA)

müntehâ: Sonunda, nihayetinde. (ÖN)

müntehi: Sona eren, nihayet bulan. (ÖN)

müntehir: Yayılmış, dağılmış. (ÖN)

münşeriḥ: Açık olan, açılmış. (ÖN)

münşev: Canlının büyümesi, boy atması. (ST)

müntefi': Menfaatlenen, yararlanmış. (ST)

müntehir: İntişar etmiş, yayılmış, açılmış. (ST)

münzecir: Men ve neyh olunmuş. (ST)

münzir: Olacak bir şeyi haber vererek korkutan, akibetin kötülüğünü bildiren. (ST)

mürâca'at: Danışma, yardım isteme. (ST)

mürayi: İki yüzlü kimse, dalkavuk, münafık. (ST)

mürde: Ölmüş. (CA)

mürebbiye: Eğitici, yol gösterici. (ST)

mürekkeb: İki veya daha çok şeylerin birleşmesinden meydana gelen, birleşik, boya. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

mürekkeb ol-: Mürekkep olmak. (CA)

müretteb: Tertib edilmiş, dizilmiş, yerli yerine konulmuş, sıralanmış. (ST)

mürîd: Belli bir şeyhe, yol göstericiye bağlı olan kimse. (ST)

mürsel: Gönderilmiş, peygamber. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

mürsellerden eyle-: Gönderilmişlerden yapmak. (CA)

mürsellere uy-: Peygamberlere uymak. (CA)

mürsellerün karadaşı: Peygamberlerin kardeşi. (CA)

mürselât: Gönderilen şeyler, rüzgar. (ST)

mürşid: İrşad eden, iman yolunu gösteren. (CA) (ST)

mürted: Dinden çıkan. (CA) (ÖN) (ST)

mürted ol-: Dinden çıkmak. (CA) (KN)

mürtedi': Yasak olan şeylerden kaçınan. (ST)

mürtehin: Rehin olarak, ipotek olarak alan. (ST)

mürtekib: Kötü, yakışksız iş yapan. (ÖN) (ST)

mürtekib ol-: Kötü, yakışksız iş yapmak. (KN)

mürvārid: İnci. (ST)

müsāfir: Misafir, yoldan gelen, yolcu. (KN) (ST)

müsāmaḥa: Göz yuma, hoş görme. (ÇMT) (VN)

müsebbeḥ: Tesbih eden. (ST)

müsellem: Doğruluğu kabul edilen, teslim edilmiş. (CA) (ST)

müselles: Üçleştirilen, üçlü, üç. (SN) (VN)

müselmân: Müslüman, İslam dinine uymuş olan. (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN)

müsel: Silsile halinde devam eden, ağızdan ağza yayılan, rivayet. (ST)

müsemma: İsimlendirilen, ad verilmiş olan, bir ismi olan. (ST)

müseyyeb: Tembel, uyuşuk, üşengeç. (ST)

müsi'e: Kötülükte bulunan. (ST)

müslim: İslam, islam olan. (CA)

müslime: Müslüman kadın veya kız. (ST)

müslümān: İslam dininde olan. (ST) (ÇMT) (VN)

müslümānluḥ: Müslümanlık. (CA) (ÇMT)

müsrif: İsrâfçı, israf eden. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

müstaḡnī: Tok gözlü, çekingen. (CA) (ÖN) (ST)

müstaḥab: Hş görünen, güzel görünen. (CA)

müstaḥaḥ: Hak etmiş, hak kazanmış, layık. (CA) (KN) (ST)

müstaḥiḥ ol-: Hak etmek, hak kazanmak, layık olmak. (CA) (KN)

müstaḥarr: Yerleşilen, durulan yer. (ST)

müstaḥīm: Doğru. (TN) (ÖN) (ST)

müstaḥīme: Doğru. (ST)

müstecâb: Kabul gören. (CA) (ST)

müstecâb kıl-: Kabul etmek. (CA)

müstecel: Belirli bir vakte kadar geciktirilen. (ST)

müsteḥabb: Sevilmiş, sevaplı. (CA) (ST)

müsteḥaḥ: Hakeden, layık. (CA) (ÖN)

müstelezzât: Lezzet alınan şeyler. (CA)

müstemirr: Sürekli devam eden. (CA)

müstesnâ: İstisna edilen, kural dışı bırakılan. (CA)

müstevi: Her tarafı bir, doğru, tesviye görmüş. (ST)

müstevir: Ad verilmiş, belirli. (AN)

müstevlī: Yayılan, her tarafı kaplayan. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (ST) (VN)

müstevlî ol-: Yayılmak, yerleşmek.
(KN)

müslmân: İslam dininde olan, müslüman.
(CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT)
(VN)

müslmân bol-: Teslim olmak,
İslam'ı kabul etmek. (BL) (KN)

müslmân eren / 'avrat:
Müslüman erkek / kadın. (BL)

müslmân eyle-: Allah'a teslim
olmasını sağlamak. (KN)

müslmânlık: Müslümanlık. (CA) (TN)
(KN) (SN) (ST) (VN)

müşabih: Benzeyen, benzer. (ST)

müşâhede: Bir şeyi gözleme. (CA) (ÖN)
(ST)

müşâkil: Diğerine uygun olan, şeklini
benzeten, şekilce benzeyen. (ST)

müşebbihe: Allah'ı insan biçiminde tasvir
tasvir ve tasavvur edenlerin bulundukları
Kelâmî mezheb. (ST)

müşekkel: Şekil verilmiş. (ST)

müşfik: Merhametli, şefkatli. (ÖN) (VN)

müşk: Misk. (CA) (SN)

müşge beñze-: Miske benzemek.
(CA)

müşkil: Güç, zor, engel. (CA) (TN) (SN)
(ST) (VN)

müşkiller hall idici kitâb:
Zorlukları halleden kitap, Kur'an – 1
Kerim. (CA)

müşrik: Allâh' a şerik, ortak koşan. (CA)
(BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)
(AN) (VN)

müşrik er / 'avrat: Müşrik erkek
/müşrik kadın. (BL)

müşrik erler: Müşrik erkekler.
(CA)

müşrik kavm: Müşrik kavım.
(CA)

müşrik ol-: Müşrik olmak, ortak
koşmak. (CA) (TN)

müşrik tâyife: Müşrik topluluk.
(CA)

müşriklerden dönder-:
Müşriklerden yüz çevirmek. (CA)

müşriklerden ol-: Müşriklerden
olmak. (CA)

müşrike: Müşrik kadın, ortak koşan
(kadın). (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

müştâk: İştiaqlı, özleyen. (CA) (ST)

müştemil: İçine alan. (CA)

müşterek: Ortak, birlikte. (CA) (ST)

müşterî yıldızı: Bir yıldız ismi. (CA)

müt'a: Boşanan kadına ayrılma bedeli
verme. (CA) (SN)

mütâba'at: Uyuma, itaat etme. (BL)

mütâba‘at kııl-: Tabi olmak, itaat etmek, uymak. (BL)

mütâli‘a: Okuma, tetkik, düşünce. (CA)

müte‘âli: Yükselen, yüksek olan. (CA)

müte‘allık: Asılı, bağlı. (CA) (ST)

müte‘ayyin: Belli, meydanda olan, meydana çıkan. (ST)

müte‘ellim: Acıyan, elemli ve kederli olan. (ST)

müteferrik: Dağınık, ayrı ayrı. (CA) (ÖN) (ST)

müteğayyir: Başkalaşan, değişken. (CA) (ÖN) (ST)

müteğayyir ol-: Değişmiş olmak. (CA)

mütehallif: Uymayan. (KN) (ÖN) (ST)

mütehallif ol-: Uymamak, uygun gelmemek. (KN)

mütehasın: Korunaklı bir yere saklanmış. (ÖN)

mütehavvel ol-: Değişmek. (KN)

mütehayyi: Israrcı, direnen. (ÇMT)

mütehayyîr: Şaşmış, şaşırmış, hayrette kalan. (CA) (ST) (VN)

mütehayyîr kıal-: Şaşırmak, şaşa kalmak. (CA)

mütehayyîr ol-: Şaşırmak. (CA)(KN)

mütekebbir: Kibirlenen, büyüklük taslayan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

mütekebbir ol-: Kibirli olmak, kibirlenmek. (CA)

mütemekkin: Yerleşen, yerleşmiş, oturan. (CA) (ST)

mütemerrid: Dikbaşlılık eden, dikkafalı. (CA)

mütemmem: Tamamlanan, eksikleri kalmayan, nihayette eren. (ST)

mütena‘im: Varlık içinde ve nazlı büyüyen. (ST)

mütenebbih: Öğüt, ihtar sayesinde gafletten uyanan. (ST)

müterakķib: Bekleyen, gözetleyen, uman. (BL)

müteşâbih: Manası kapalı ayet ve hadis, birbirine benzeyen. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

müteşâbih ol-: Birbirine benzemek. (KN)

mütevâzı: Uysal. (VN)

mütevellî: Birbirinin yerine geçen. (KN) (ÖN)

müteẓâd: Birbirine zıt olan, birbirinin aksi.

müttaķî: Sakınan, çekinen, Allâh’tan korkan. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

müttaķîlerüñ nişanı: Allha’tan korkanların alameti. (CA)

müttefik: Birleşmiş, ittifak etmiş. (KN)
(ÖN)

müvekkel: Biri tarafından vekil tayin edilen. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

müvekkel kıl-: Vekil yapmak.
(KN)

müvekkil: Vekalet veren. (ST) (AN)

müvesvis: Vesvese veren, şek veren.
Şüphelenmeğe sebep olan. (ST)

müyesser: Kolay gele, kolaylıkla olan.
(CA) (ST) (AN)

müyesser kıl-: Kolaylıkla yapmak.
(CA)

müyesser ol-: Kolay olmak. (CA)

müzd: Ücret, karşılık, mükafat. (CA) (BL)
(TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

müzdi eksil-: Mükafatı eksilmek.
(CA)

müzdleri berâber ol-: Mükafatları
eşit olmak. (CA)

müzdür: Hizmetçi, çalışan. (BL)

müzdür bol-: Hizmet etmek,
üzretle çalışmak. (BL)

müzekkîr: Zikrettiren, hatıra getiren,
andıran. (ST)

müzemmil: Bir şeye sarılmış, sargılanmış.
(ST)

müzeyyen: Süslenmiş, süslü. (ST)

müzzemmil: Tezmil eden, elbise içine
saran. (SN)

2.15. N

nâ: Başa gelerek kelimeyi menfilestiren bir
edat. (SN) (ÇMT)

na‘am: Arapça “evet” kelimesi. (CA)

nâ-bedîd: Görünmez, belirsiz, kayıp. (CA)

nâ-bedîd it-: Görünmez yapmak.
(CA)

nâ-bedîd ol-: Kaybolmak. (CA)

nâ-bekâr: Ahlaksız. (BL)

nâ-bekâr er / ‘avrat: Ahlaksız kadın/
hlaksız erkek. (BL)

nâ-çâr: Çaresiz, ister istemez. (CA) (ST)

nâdân: Câhil. (BL)

nafağa: Yardım, geçimlik, nafaka. (CA)
(BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)
(VN)

nafağa eyle-: Geçinmek. (TN)
(KN)

nafağa idecek mâl: Nafaka verecek
mal. (CA)

nafağa it-: Nafaka etmek, nafaka
vermek. (CA) (KN)

nafağa kıl-: Nafaka vermek,
harcamak. (BL)

nafağa vir-: Nafaka vermek. (CA)
(TN)

nafağaları kabûl ol-: Nafakaları
kabul olmak. (CA)

naḥāṣını al-: Nafakasını almak. (CA)

naḥāyî zâyi' kıl-: Nafakayı ziyan etmek. (CA)

naḥālandur-: Nafaka bağlama işini yaptırmak. (ST)

nâfile: Gerekli olmadığı halde yapılan. (KN) (ÖN) (ST)

naḥîz: Sözü geçen, kendine itaat edilen. Te'sirli, nüfuzlu. (ST)

nâ-gâh: Vakitsiz, ansızın, birdenbire. (CA) (BL) (SN) (ST)

nâ-gâh dut-: Ansızın tutmak. (CA)

nâ-gâh evlen-: Vakitsiz evlenmek. (CA)

nâ-gâh gel-: Ansızın gelmek. (CA)

nâ-gâh gör-: Ansızın görmek. (CA)

nağme: Ahenk, güzel ses. (CA)

nâ-ḥaḥḥ: Haksız. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

nâ-ḥaḥḥ da'vâ iden: Haksız yere dava eden. (CA)

nâ-ḥaḥḥ yere: Boş yere. (CA)

naḥl: Hürmâ. (BL)

naḥr: Boğazlama, kesme. (ST)

naḥs: Uğusuzluk. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

na'îm: Cennetin bir kısmı. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

nâḥat: Dişi deve. (BL)

naḥd: Akçe, para. (ST)

nâkeslik: Cimrilik. (ST) (AN)

nâḥîş: Eksik, noksan, tam olmayan. (ST)

naḥîb: Vekil. (CA) (KN) (ÖN)

naḥîr: Hurma çekirdeği. (CA) (KN) (ÖN)

naḥîr kadar zulm olun-: Hurma çekirdeği kadar eziyet olunmak. (CA)

naḥîr vir-: Hurma çekirdeği vermek, cömertlik yapmak. (CA)

naḥl: Anlatma. (ÖN) (ST)

naḥlî: Nakle dayanan, söylenen. (CA)

naḥmet: Bela, musibet, ceza. (ÖN)

naḥş: Eksiltme, azaltma. (ST)

naḥş: Resim, renk. (CA)

naḥz: Bozma, iptal etme.

na'l: Nal, ayakkabı. (CA) (ST)

nalın: Tahtadan tek parça halinde oyulmuş yüksekçe ayakkabı, takunya. (BL) (KN) (ÇMT) (VN)

na'lüñ: Ayakkabı. (TN) (ÖN) (SN)

na'ma: Nimet, ihsan. (ST)

nâ-maḥrem: Mahrem olmayan, yabancı. (CA) (ST)

nâ-maḥreme baḥ-: Mahrem olmayana bakmak. (CA)

namâz: Namaz. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

namaz durğur-: Namaz kılmak. (KN)

namâz kıl-: Namaz kılmak. (CA) (BL) (TN) (ÇMT)

namâz kılıcı: Namaz kılan. (CA) (TN)

namâza muķīm bolmaķ: Devamlı namaz kılmak. (BL)

namaza tūr-: Namaza durmak, namaz kılmak için dopru şekli almak. (CA)

namazı öde-: Namaz kılmak, namaz borcunu ödemek. (CA)

nâme: Mektup. (CA) (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

nâme yazılmış: Yazılı, yazılmış (amel defteri). (BL)

nâmeşru': Dine uymayan, yasak. (CA)

nâmeşru iş işle-: Yasak iş yapmak. (CA)

nâ-müvecceķ: Yöneltilmemiş. (CA)

na'ne': Nane. (CA)

nâr: 1. Nar. (CA) (TN) (SN) 2. Ateş. (ST) (VN)

nar: Nar. (CA) (SN) (ÇMT) (AN)

na'ra: Nara, yüksek sesle bağırma. (CA) (AN)

narķ: Nark, çarşıda, pazarda satılan şeyler için resmi makamlarca gösterilen fiyat. (ST)

nâs: İnsanlar. (CA) (KN)

naşârâ: Hıristiyanl (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

naşârî: Hristiyan. (TN) (ST) (ÇMT)

naşâyiķ: Nasihatlı Öğütler. (ST)

naşb: Dikme, saplama. (ST)

naşıf: Açığı iki eşit parçaya bölen. (CA)

nâsiķ: Nasihat eden, öğüt veren. (CA) (ST)

nâşır: Yardımcı. (KN) (ÖN) (ST)

naşīb: Pay, hisse, Allâh'ın nasip ettiği şey. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

naşīb eyle-: Payını, hissesini vermek. (KN)

naşībölü: Kısmetli, nasipli, talihli. (ÖN)

naşīķat: Öğüt. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

naşīķat kılıcı: Öğüt veren. (BL)

naşīķat ol-: İbret olmak. (KN)

nasihatle-: Öğütlemek. (ST)

nâ-sipâs: Şükretmeten, nankör. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

nâ-sipâslık: Nankörlük. (ÖN) (ÇMT) (VN)

nâşiye: Alın. (ST)

naşr: Yardım. (KN) (ÖN) (SN) (ST)

naşrânılıķ: Hıristiyanlık. (CA)

naşrânî: Hıristiyan. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

naşrâniyye: Hıristiyanlık. (CA)

naşş: Sarihlik, açıklık. (ST)

naştūriyye: Nastur mezhebi. (CA)

naşūh: 1. Halis, temiz. (KN) (ÖN) 2. Öğütçü. (ST) (AN)

nâşirat: Rahmet getiren rüzgar adı. (ST)

nâşîât: Meleklerden bir taife. (ST)

na't: Medhederek anlatma. (CA) (ST)

nây: Ney. (CA)

nâyib: Vekil. (ST)

nâyiblik: Vekillik. (ST)

nâ-zâd: Doğmamış, olmayacak. (BL)

nâz: Naz, şımarıklık. (CA) (TN) (SN) (ST) (AN) (VN)

nâz it-: Naz etmek. (CA)

nâ-zâd: Doğmamış, olmayacak. (BL)

nażar: Bakma, göz atma. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

nażar ehli: Nazar ehli. (CA)

nażar eyle-: Bakmak, gözetlemek. (KN)

nażar kııl-: Bakmak, izlemek. (CA) (KN)

nâżır: Nezaret eden, bakan. (CA) (ST)

nâżır ol-: Gözetmek. (CA)

nâzi'ât: Meleklerden bir taife. (ST)

naziklik: İncelik, narinlik. (ST)

nâzil: İnen, yukarıdan aşağıya inan. (CA) (ST)

nażîr: Benzer, eş. (CA) (ST) (ÇMT)

nażî re: Bir davranışa karşılık olarak yapılan davranış. (VN)

nażîri: Benzer, eş, örnek.

nâzûk: İnce, güzel, zarif. (CA) (ST)

nâzûl: Yukardan aşağı inen, inici. (ST)

ne: 1. Ne kadar, soru zamiri. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Ne! çok, pek çok. (BL) 3. Ne, niçin? (BL) (ST) 4. Ne... ne de... (BL) 5. Olumsuzluk ifade eder; değil. (BL)

ne bolur: Nedir? (BL)

ne kim: Ne ki, o ki; her şey, her ne ki. (BL)

ne kim gerek: Ne için gerekli, için, diye. (BL)

ne nese: Ne, hangi şey? (BL)

ne üçün: Niçin, neden? (BL)

ne'am: Evet. (ÖN)

nebât: Bitki. (CA) (TN) (ST)

nebâtât: Bitkiler. (CA) (KN) (ÖN)

nebe': Haber. (BL) (ST)

nebî: Peygamber. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

nebî kııl-: Peygamber yapmak. (CA)

nebiyya'llâh: Allâh'ın peygamberi. (CA) (KN)

nebilik: Peygamberlik. (KN) (ÖN)

nebiyyallah: Allah'ın peygamberi. (ST)

necât, nicât: Kurtulma. (CA) (ÖN) (ST)

necât bul-: Kurtuluş bulmak. (CA)

necâset: Pislik, murdarlık. (ST)

neccâr: Marangoz. (ST)

neces: Uğursuz. (ÇMT)

necis: Pis. (CA) (KN) (ÖN)

necis ve murdâr: Pis ve murdar.
(CA)

necis bulaş-: Pislik bulaşmak. (CA)

necm: Yılduz. (BL) (ST) (AN)

necve: Tümsek ve yüksek yer. (ST)

neçe: Nice. (CA)

neçe ol-: Nice olmak. (CA)

neçük: Nasıl. (ÖN)

nedâmet: Pişmanlık. (CA) (KN) (ÖN)
(ST)

nedâmet êt-: Pişman olmak. (KN)

neden: Neden, niçin. (CA) (ST) (AN)

nedve: Görüşme, konuşma. (ST)

nef: Fayda, kar, çık (CA)

nefer: Bir adam, tek kişi. (ST)

nefes: Soluk. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (VN)

nefes al-: Nefes almak. (CA)

nefes ür-: Gün ağarmaya başlamak,
aydınlığın giderek artması. (ÇMT)

nefis: Nefs, can, kişi, öz, kendi. (TN) (VN)

nefh: Üfürme. (KN) (ÖN) (ST)

nefha: Üfürme. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

nefret: Ürküp kaçma. (ST)

nefrîn: Nefret. (CA) (BL)

nefrîn kıl-: Lanetlemek, kahretmek.
(BL)

nefs: Kendi, kişi, şahıs. (CA) (BL) (TN)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

nefs ârzûsı: Nefis arzusu, şehvet.
(BL)

nefs ‘azâbı: Nefs azabı. (CA)

nefs eyesi: Nefs sahibi. (CA)

nefse zulm idici: Nefse eziyet eden.
(CA)

nefse zulm it-: Nefse eziyet etmek.
(CA)

nefse zulm olun-: Nefse eziyet
edilmek. (CA)

nefsî arzularına uy-: Nefsi
arzularına uymak. (CA)

nefsi öldür-: Nefsi öldürmek. (CA)

nefs-içün cihâd it-: Nef için
savaşmak. (CA)

nefsinden gizle-: Nefsinden
saklamak. (CA)

nefsine uy-: Nefsine uymak. (CA)

nefsini habs idici: Nefsini
haspseden. (CA)

nefsini helâk it-: Nefsini helak
etmek. (CA)

nefsini şat-: Nefsini satmak. (CA)

nefsini şatun al-: Nefsini satın almak. (CA)

nefsleri kaygısı: Nefslerin kaygısı. (CA)

nefsânî: Bedenin arzularıyla ilgili. (ST)

nefsî: Nefisten doğan şeyle ilgili. (ST)

nefssüz: Bir kişiye bedel olmaksızın. (VN)

nefy: İnkâr etme. (ST)

nehâr: Gündüz. (CA) (ST)

nehb: Ecel. (BL)

nehy: Yasaklama, men etme. (CA) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

nehy eyle-: Yasaklamak, men etmek. (KN)

nehy it-: Yasaklamak, men etmek. (CA) (KN)

nehy ol-: Yasaklanmak, men edilmek. (KN)

nehs: Uğursuz. (TN)

nekbet: Talihsizlik, felaket.

nekîr: 1. Ceza. (BL) 2. Kabirdeki sorgu meleklerinden biri. (ST)

nemmâm: Koğucu, ara bozan. (ST)

nemmâmlık: Koğuculuk, ara bozuculuk. (ST)

nerde: Nerede. (ST)

nerdübân: Merdiven. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

nere: Nereye. (ST)

nese: Şey, nesne. (BL) (SN) (VN)

neseb: Nesil,soy, akrabalık. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

nesene: Şey. (BL) (SN) (ST) (VN)

nesh: Hükümsüz bırakma, kaldırma. (CA) (BL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

nesh eyle-: Hükümsüz bırakmak, kaldırmak. (CA) (KN)

nesh it-: Hükümsüz bırakmak, kaldırmak. (CA)

nesh kıl-: İptal etmek, boşa çıkarmak, yok etmek, hükümsüz kılmak. (BL)

nesil: Nesil, soy. (TN) (KN) (SN) (ST) (VN)

nesîm: Hafif rüzg (CA)

nesir: Nuh kavminin putlarından biri. (ST)

nesl: Nesil, soy. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

nesne: Nesne, şey. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

nesne-yi bînâ: Her nesneyi gören. (CA)

nesnecük: Küçük nesne. (ST)

nesnesüz: Kendiliğinden, bir şeye ihtiyaç duymadan. (ÖN) (VN)

nesr: Akbaba, kartal. (KN) (ÇMT) (VN)

neşât: Sevin. Şen şâd ve hoşdîl olmak. Sürur, keyf. (CA) (ST)

neşr: Yayma, dağıtma. (ST)

ne‘üzübillâh: Allah’a sığıyoruz. (KN) (ÖN)
nev’: Çeşitli, türlü, cins. (CA) (ST)
nevâhi: Yanlar, bucaklar, taraflar. (ST)
nevâle: Vergi, bağış, kısmet. (CA)
nevbet: Sıra, sıra ile yapılan iş. (CA) (KN) (ST)
nevcüvân: Taze, genç, delikanlı. (CA)
nevcüvân ol-: Yenilenmek. (CA)
nevm: Uyku. (BL)
nevmîd: Ümitsiz. (CA) (BL) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)
nevmîd bol-: Ümidi kesmek, ümitsiz olmak. (BL)
nevmîd ol-: Ümitsiz olmak. (CA) (KN)
nevmîz: Ümitsiz, çaresiz. (TN) (ÖN) (ÇMT) (VN)
neye : Niçin, neden. (SN)
neyle: Nasıl. (ST)
neyle-: Ne yapmak, ne etmek. (CA) (ST)
nez’: Çekip koparmak, ayırmak. (ST)
nezîr: Adak, söz. (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
neẓr: Adak. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
neẓr eyle-: Adak yapmak. (KN)
neẓr it-: Adak yapmak. (CA)
neẓr kııl-: Adamak. (BL)

neẓre vefâ it-: Adağı yerine getirmek. (CA)
nışf: Yarım, yarı. (CA) (ST)
nışfa yakın: Yarıma yakın. (CA)
nışfdan kem: Yarıdan az. (CA)
ni‘âm: Nimetler.
nicât → necât. (CA)
nice, niçe: Nasıl, nice. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
nice müddet: Ne kadar süre? (BL)
nicün: Neden. (CA) (ÖN)
niçe → nice. (CA) (SN)
niçe: Ne kadar, kaç. (CA) (ÖN) (SN) (KN)
niçe ki: Nasıl ki. (CA)
niçe kim: Nasıl ki. (CA) (BL)
niçün: Niçin. (KN) (ST) (ÇMT) (AN)
nid-: Ne etmek. (ST)
nidâ: Çağırma, seslenme. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
nidâ eyle-: Çağırma, seslenmek. (KN) (SN)
nidâ gel-: Çağırma, seslenmek. (CA)
nidâ it-: Çağırma, seslenmek. (CA) (TN) (KN)
nidâ kııl-: Çağırma, seslenmek, davet etmek, dua etmek. (BL)

nifâk: Münafıklık, ara bozukluğu, ikiyüzlülük. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

nifâk it-: Münafıklık etmek. (CA)

nifâk ol-: Münafık olmak. (KN)

nifâkdan iv-: Münafıklıktan acele etmek. (CA)

nifâkı ko-: Münafıklığı bırakmak. (CA)

nifâkı zâhir ol-: Münafıklığı belli olmak. (CA)

nifâkları ucından: Münafıklıkları yüzünden. (CA)

nifâklarından i'râz it-: Münafıklıklarından yüz çevirmek. (CA)

nigûsâr: Baş aşağı. (BL)

nigûsâr bol-: Tersyüz olmak, baş aşağı olmak. (BL)

nihân: Gizli, saklı. (CA) (ST)

nihânî ve âşikâreyi bilen: Gizliyi ve aşıkârı bilen, Allâh. (CA)

nihânuñ ve âşikârenüñ 'âlimi: Gizlinin ve aşıkârın alimi, Allâh. (CA)

nihâye: Son, uç, son derece. (CA)

nihâyeye degin: Sonsuza kadar. (CA)

nihâyet: Son, uç, son derece. (CA) (ST) (VN)

nihâyeti kadar: Sonuna kadar. (CA)

nihâyeti yok: Sonu yok, sonsuz, Allâh. (CA)

nihâyetsüz: Sonsuz. (ST)

niğâb: Peçe, yüz örtüsü. (CA)

nikâh: Nikah. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

nikâh birle al-: Nikahlamak, nikahına almak. (BL)

nikâh eyle-: Nikahlamak. (CA) (TN)

nikâh it-: Nikahlamak. (CA) (TN)

nikâh kıl-: Nikah kıymak, nikahlamak. (BL)

nikâh um-: Nikah beklemek, nikah ummak. (CA)

nikâhına güvür-: Nikahına almak, evlenmek. (BL)

nikâhına ruşşat vir-: Nikahına izin vermek. (CA)

nikâhlan-: Bir kimseye nikahla bağlanmak. (ST) (ÇMT) (VN)

nikâhlu: Evli. (ST)

niğ-baht: Talihli kimse. (ÇMT) (VN)

ni 'me: İyilik, lütuf, azık, yiyecek, içecek. (ST)

ni 'met: İyilik, ihsan, nimet. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ni'met bir-: Nimet vermek, ihsan etmek, iyilik yapmak. (BL)

ni'mwt çoğı: Bolluk, ferahlık. (BL)

ni'met içinde yat-: Nimet içinde yatmak. (CA)

ni'met issi: Nimet sahibi, refah içinde yaşayan. (BL)

ni'met vir-: Nimet vermek. (CA) (TN) (KN)

ni'metde ebedī kal-: Nimet içinde ebedi kalmak. (CA)

ni'metden kaç-: Nimetten uzaklaşmak. (CA)

ni'mete şükr it-: Nimete şükr etmek. (CA)

ni'meti dile-: Nimeti dilemek. (CA)

ni'meti fıska harc it-: Nimeti günâha harcamak. (CA)

ni'meti unut-: Nimeti unutmak. (CA)

ni'metler vir-: Nimetler vermek. (CA) (KN)

ni'metlere şükr kıl-: Nimetlere şükr etmek. (CA)

ni'metlerinden yidür-: Nimetlerinden yedirmek. (CA)

ni'metlü: Nimet sahibi. (BL) (ÖN) (ST) (VN)

nîrân: Nurlar, parıltılar, cehennem. (CA)

nirde: Nerede. (ST)

nire: Nere, neresi (CA) (ST)

nisâ': 'avrat. (BL)

nişâr: Saçma, serpmeye. (ST)

nisbet: Nispet. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

nisbet eyle-: Nisbet etmek, ilişkilendirmek. (KN)

nisbet it-: Nispet etmek. (CA) (KN)

nisbetlü: Nispetli. (CA)

nisyâb: Bir malın zekatını vermek üzere varılması gereken miktar. (ST)

nisyan: Unutma. (ST)

nişân: 1. İz, belirti, delil. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
2. Ayet. (BL) (SN)

nişân eyle-: Delil göstermek. (CA)

nişân getir-: Delil getirmek. (CA) (TN)

nişân it-: Delil göstermek. (CA)

nişân kıl-: Delil getirmek. (CA) (TN)

nişâne: İz, belirti, delil. (CA) (ST)

nişâne indür-: Delil getirmek. (CA)

nişâne it-: Delil göstermek. (CA)

nişâne kıl-: Delil getirmek. (CA)

nişâne ko-: Delil getirmek. (CA)

nişâne ol-: Delil olmak. (CA)

nişânla-: İşaretlemek.

nişânlan-: İşaretlenmek. (CA) (SN)
(ÇMT) (AN) (VN)

nişâf: Sevinç, neşe, şenlik. (ST)

nişe: Nasıl, niçin. (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT)
(VN)

nit-: Ne yapmak, ne etmek. (ST)

nite: Nasıl. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

nite ki: Nasıl ki. (CA) (BL) (TN) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

nite kim → nite ki. (CA) (TN) (KN)

nitelik: Özellik, durum. (SN) (ST)

nitesi: Nasıl. (ST)

nivirden: Nasıl, ne zaman, nereden. (BL)

niyâz: Yalvarma, dua. (CA) (BL) (ST)

niyâz it-: Dua etmek. (CA)

niye: Neden. (TN) (AN)

niyyet: Niyet, amaç. (CA) (KN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (VN)

niyyet it-: Niyetlenmek. (CA)

nizâ': Çekişme, kavga. (CA) (ST) (ÇMT)
(VN)

nizâ' it-: Çekişmek, kavga etmek.
(CA)

nizâm: Düzen, sıra. (CA)

nohud: Nohut. (ST)

noğşân: Kusur, noksan. (CA) (ST)

nokta: Nokta. (CA)

nol-: Ne olmak. (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

nolar: Ne olur. (CA)

nolaydı: Ne olurdu. (CA)

noldı: Ne oldu. (TN) (VN)

nöker: Hizmetçi. (CA)

nūr: Aydınlık, parlaklık. (CA) (BL) (KN)
(TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)
(VN)

nūr eyle-: Nurlandırmak. (CA)

nūr kıl-: Aydınlık yapmak. (CA)

nūrına kulağuzla-: Nuruna
yönlendirmek. (CA)

nūrlan-: Parlamak, parıldamak,
aydınlanmak. (KN) (ÖN) (ST)

nūrlı, nurlu: Nurlu, aydın. (CA) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (VN)

nurlu eyle-: Aydınlatmak. (KN)

nūrlu → nurlı. (CA)

nūr-ı hidâyet: Hidayet nuru. (CA)

nürsuz: Işıksız, parıltısız. (ST)

nuşret: Üstünlük, zafer, yardım. (CA) (TN)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

nuşret et-: Yardım etmek. (KN)

nuşret eyle-: Yardım etmek. (KN)

nuṭfe: Döl suyu. (CA) (BL) (KN) (TN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

nuṭfe suyu: Döl suyu, meni. (BL)

nuṭk: Söz söylemek. (BL) (ST)

nübüvvet: Peygamberlik. (CA) (KN) (ÖN)
(ST) (VN)

n'üçün: Niçin, neden? (BL) (ÖN)

nükte: 1. İncelik. (CA) 2. Derin anlam, ince mana, anlam. (ST)

nüşa: Yazılmış şey, muska. (CA) (KN) (ÖN)

nüşk: Allâh yolunda ibadet etme. (CA)

nüşür: Yeniden dirilme. (BL) (KN) (ÖN)

nüşür koparmak: Tekrar dirilme, ba's, bade'l-mevt. (BL)

nüşuz: Kadının kocasından nefret edip kaçması. (CA)

nüzül: Aşağı inme. (CA) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

2.16. O

o: İşaret sıfatı. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

obır-: Yere geçirmek, batırmak. (ÇMT) (VN)

od: 1. Cehennem. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Ateş. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN)

oda koy-: Ateşe atmak. (CA)

od kıymak: Ateş parçaları, kıvılcım. (ÇMT)

odır-: Oturmak. (ÇMT)

odlu: Ateşli. (CA) (TN) (KN) (ÖN)

oduñ: Odun. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

oğl: Oğul, erkek çocuk. (SN)

oğlak: Oğlak. (CA)

oğlan: 1. Oğlan, erkek çocuk. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Evlat, çocuk, küçük çocuk. (BL) (ÖN) (SN) (ST) 3. Nesil, soy. (BL) (ÖN)

oğlan ağrısı: Doğum sancısı. (BL)

oğlan eyle-: Doğurmak, doğum yapmak. (BL)

oğlan eylendük: Evlatlık. (BL)

oğlandan nâ-zâd: Kısır. (BL)

oğlancuk: Küçük çocuk. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

oğlanlık: Çocukluk. (BL) (KN) (ÖN) (ST)

oğlansuz: Çocuğu olmayan. (VN)

oğrı: Gizli.

oğrulık: Hırsızlık. (CA)

oğul: Erkek çocuk, oğul. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

oğul tut-: Çocuk edinmek. (CA)

oğulcân: Rahim. (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

oğulduk: Filiz. (VN)

oğullık: Evlat, zürriyet. (BL)

oğullıka al-: Evlat edinmek. (BL)

oğurla-: Hırsızlık yapmak. (CA)

oğurlayın: Gizlice. (CA)

oğurlayın gir-: Gizlice girmek. (CA)

oğşa-: Benzemek. (ÖN)

oḥṣat-: Benzetmek. (ÖN)

ok: Ok. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

okı-, oku-: 1. Dua etmek, niyaz etmek; tapmak. (BL) (TN) (KN) (SN) (ÇMT) 2. Çağırarak, davet etmek, seslenmek, bağırarak. (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN) 3. İstemek, dilemek, temenni etmek. (BL) (ÇMT) 4. Okumak. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) 5. Anlatmak, açıklamak, ayet ayet ayırmak. (BL) (ÖN)

okın-, okun-: Okunmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

oklaḡu: Oklava. (CA)

oklaṣ-: Karşılıklı olarak ok atmak. (ST)

oku→ okı-. (CA) (TN) (SN)

okumak → okımak. (CA)

okumaḡlık: Okuma. (CA) (BL) (TN) (VN)

oku→ okı. (CA)

okun→ okın-. (CA) (TN) (SN)

okunul-: Çağrılmak, davet edilmek. (ÇMT) (VN)

okuṣ-: Karşılık okumak. (CA)

okut-: Okutmak. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

okutma: Okutma. (CA)

okuyıcı: Okuyan. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT)

ol: 1. İşaret sıfatı. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (VN) 2. O, 3. tekil şahıs zamiri. (BL)

(TN) (KN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 3. Allah. (BL)

ol anlar: O kişiler, o kimseler. (BL)

ol ara: Ora, orası. (BL)

ol cihân: Öbür dünya, ahiret. (BL)

ol dünyâ: 1. Dünya, bu dünya. (BL)

ol dünyâ sarâyı: Ahiret yurdu. (BL)

ol gün: O gün, o vakit. (BL)

ol iki: O iki, o ikisi. (BL)

ol-: 1. Olmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN) 2. Bulunmak. (CA) (KN) (SN) (AN)

ola ki, ola kim: Olur ki, belki. (CA) (BL) (ÖN) (VN)

olan: Olan. (SN)

olar: Onlar. (CA) (ÖN) (ST)

olarçılâyın: Onlara gore. (CA)

olıcı : Olacak olan. (SN) (ST)

olın-, olun-: Olunmak (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) (VN)

olınan: Olunan. (CA)

olmaḡlık: Olma. (CA) (SN) (ST) (VN)

oluḡ: Yağmur sularını damların kenarlarına toplayıp akıtan yatay konumlu, genellikle çinko vb. boru, oluk.

omca: Uyluk kemiği. (ST)

omuz: Omuz. (CA) (ST)

on: On, sayı. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

on gün: 10 gün. (BL)

onda bir: Onda bir, 1/10. (BL)

onda biri: Onda biri. (CA)

ona: Kabul etmek, uygun görmek. (VN)

onağı: İnatçı, yaman. (AN)

onar onar: Onar on (CA)

oñ-: Daha iyi bir duruma girmek, salah bulmak. (ST)

oña: Ona. (ST)

ona-: Onaylamak, istemek. (KN) (TN) (SN) (ÇMT)

oñar-: Onarmak, yenilemek. (CA) (BL) (TN) (ST)

oñart-: Düzeltmek, barıştırmak. (ÇMT) (VN)

oñat: Doğru, uygun. (CA)

onda: O zaman, o vakit. (CA)

ondan: o 3. tekil şahıs zamirinin ayrılma hali. (KN)

oñdur-: Bir kişinin iyileşmesini, mutlu olmasını sağlamak. (ST)

oñıl-: İyileştirmek. (VN)

oñılt-: Ferahlatmak, ferahlık vermek. (ÇMT)

onlar: Onlar. (CA) (ÖN) (SN) (ST)

oñmak: Feyz ve bereket bulmak. (CA)

onmağın dile-: Düzelmeyi dilemek. (CA)

oñmış: Düzelmiş. (CA)

oñmış ol-: Düzelmiş olmak. (CA)

oñuldur-: İyileştirilmek. (CA)

oñult-: Düzeltmek, iyi etmek, şifa vermek. (TN)

oñur-: İyileştirmek. (CA)

op-: Somurmak. (ÖN)

orada: Orada. (CA) (AN) (VN)

orak: Orak. (CA) (ST)

oran: Had, sınır, ölçü. (SN) (ÇMT) (VN)

orta: Orta, ara. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

orta namaz: İkinci namazı. (CA)

ortak: Ortak. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ortağı ol-: Ortağı olmak. (CA)

ortak dut-: Şirk koşmak, ortak koşmak. (BL) (KN)

ortak eyle-: Ortak etmek. (CA) (BL) (KN)

ortak it-: Ortak etmek. (CA) (KN)

ortak ol-: Ortak olmak. (CA)

ortakçı: Ortak. (CA)

ortaklık: Ortaklık. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

ortala-: İki şeyin arasına kurmak, inşa etmek. (ÖN)

ortancı: Ortada bulunan, ortadaki. (ÖN)

ortalı: Ortalı, ortak. (CA)

oruç: Oruç. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

oruç dut-: Oruç tutmak. (CA) (TN) (KN)

oruç dutucu eren / 'avrat: Oruç tutan erkek / oruç tutan kadın. (BL)

orun-: Yerleşmek. (CA)

orunlanmış: Yerleşmiş. (CA)

oru tur-: Ayağa kalkmak. (CA)

oşânlık: Gafillik. (TN)

ot: 1. Ot. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Ateş. (ÇMT)

otad-: (hayvan) otlatmak. (TN)

otar-: Otlatmak, otarmak. (CA) (BL) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

otcuğaz: Küçük ot. (CA)

otla-: (hayvan) dolaşarak yerdeki ot, çimen, yaprak vb.ni yemek. (ST) (VN)

otlak: Otlak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

otla-: Otlamak. (CA) (TN) (SN)

otlan-: Otlamak. (ST)

otlat-: (hayvan) otlatmak. (TN) (ÇMT)

otsuz: Otu olmayan yer, çorak. (ÖN) (ÇMT) (VN)

otur-: Oturmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

oturmuş: Oturmuş. (CA)

oturan: Oturan. (CA)

oturucu: Oturan. (CA) (SN)

oturt-: Oturtmak. (SN) (ST) (VN)

otuz: Otuz, sayı. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ova: Ova. (ST)

ovuğ: Oyuk. (ST)

oy: Rey, fikir. (ÖN) (SN)

oy-: Oymak. (ST) (VN)

oyatlık: Avret mahhalleri, ayıp yerleri, cinsel organlarının bulunduğu bölgeler. (ÖN)

oyna-: Oynamak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

oynaş: Kadının veya erkeğin eşinden başka sevdiği kişi. (CA)

oynaş dut-: Meşru olmayan dost edinmek. (KN)

oynaş edin-: Meşru olmayan dost edinmek. (KN)

oynayu: Boşuna, faydasız; eğlence olsun diye. (BL)

oyun: Oyun. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

oyına meşgûl bol-: Önem vermemek, dalgaya almak, gafil olmak. (BL)

oyın eyle-: Eğlenmek, oyun oynamak. (BL) (TN)

oyuncağ: Oyuncak. (CA) (BL) (BL) (ÖN) (ST)

oyuncak edin-: Dalga geçmek, eğlenmek. (KN)

oyuncak eyle-: Oyuncak yapmak. (CA)

oyuncak it-: Oyuncak yapmak. (CA)

2.17. Ö

öb-: Öpmek. (SN)

öç: Öç, intikam. (TN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

öd: Safra kesesi. (ST)

öde-: Ödemek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ödek: Verme, karşılama. (ÇMT)

öden-: Ödenemek. (CA) (BL) (ST)

ödenil-: Belirlenmek. (ÇMT)

ödeyici: Öc, intikam alan. (AN)

ödiş: Borç. (VN)

ödünç: Ödünç. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ödünç vir-: Ödünç vermek. (CA) (KN)

ödüş: Karşılık beklemeden verilen. (SN) (ÇMT) (VN)

öf: Öf. (CA) (SN) (ST) (VN)

ög-: Övmek. (CA) (TN) (KN) (TL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ögdı: Övgü. (TN)

ögey: Üvey. (CA) (TN) (SN) (ÇMT)

ögil-: Övülmek, yüceltilmek. (BL) (KN) (ÇMT)

ögilmiş: Övülmüş. (CA) (BL)

öginil-: Övülmek. (VN)

ögin-: Övünmek. (SN) (ÇMT)

ögit: Öğüt, nasihat. (BL) (ST)

ögi/üt bir-: Öğüt vermek, nasihat etmek, hatırlatmak. (BL)

ögit dut-: Öğüt almak, ibret almak, ders almak. (BL)

ögit- Ezmek, çiğnemek. (ST) (AN)

ögitile-: Öğüt vermek, nasihat etmek. (VN)

ögitlen-: Öğütlenmek. (ST)

ögme: Yüceltme. (ÇMT)

ögmeklik: Hamd, övgü, şükür. (VN)

öğred-: Öğretmek. Belletmek. Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak. Bilinmeyen bir konuda bilgi sahibi olmasını sağlamak. (TL) (SN)

öğredi: Bilgi, örnek.

öğredici: Öğreten. (CA)

öğredil-, öğredül-: Öğretilmek. (CA) (KN) (ÖN)

öğredül→ öğredil-. (CA)

öğrediş-: Birbirine tavsiyede bulunmak. (VN)

ögrek: Sürü, at sürüsü. (CA)

öğren-: Öğrenmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

öğrenil-: Övülmek. (SN) (ÇMT) (VN)

öğrenmiş: Öğrenmiş olan. (CA) (TN)

öğret-: Öğretmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

öğretici: Öğreten. (ÇMT)

ögsüz: Anası veya hem anası hem de babası ölmüş olan çocuk; öksüz. (ÇMT)

öğüd → öğüt. (CA) (TN) (TL) (SN)

öğül-: Övülmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

öğülmiş: Övülmüş. (CA)

öğün-: Övünmek. (CA) (TN) (TL) (SN)

öğünç: Öç, intikam. (SN)

öğür-: Düşünmek. (TN)

öğürt-: Bağırarak, haykırmak. (CA)

öğürtle-: Seçmek. (CA)

öğürtlenmiş: Seçilmiş. (CA)

öğüt, öğüd: Öğüt. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

öğüdci: Öğüt veren. (CA)

öğüt-: Öğütmek. (CA) (SN)

öğütle-: Öğüt vermek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

öğütlen-: Öğütlenmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

öğütleş-: Karşılıklı öğütler vermek. (ST)

öğütleyici: Nasihat eden, öğüt veren. (KN) (ÇMT)

öğütici: Nasihat eden. (ST)

ökçe: Topuk. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

öksüz: Yetim. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (AN) (VN)

ökünc: Öc, intikam, hınç. (SN) (ÇMT) (VN)

öküz: Öküz. (CA) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

öl-: Ölmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

öldi şan-: Öldü sanmak. (CA)

öldüğü gün: Öldüğü gün. (CA)

öldüğü vaqt: Öldüğü zaman. (CA)

öldüğün haber vir-: Öldü haberini vermek. (CA)

ölmekden kaç-: Ölmekten kaçmak. (CA)

ölç-: Ölçmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ölçek: Ölçek, tartı. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ölcegi eksi-: Ölçeği azalmak. (CA)

ölcegi temâm dut-: Ölçeği tam tutmak. (CA)

ölcegi terâzûyı eksük dutanlar: Ölçeği tartıyı eksik tutanlar (CA)

ölçü: Ölçü. (BL) (KN) (ÖN) (ST)

öldür-: Öldürmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

öldüreni öldür-: Öldüreni öldürmek. (CA)

öldürmek iste-: Öldürmek istemek. (CA)

öldürül-: Öldürülmek. (CA) (ÖN) (SN) (VN)

ölen: Ölen. (CA)

öli: Ölü. (CA) (ST) (VN)

ölici, ölüci: Ölen. (CA) (SN)

ölüm → ölüm. (CA) (BL)

ölme: Ölmek. (ST)

ölmüş: Ölmüş. (CA) (KN)

ölü: Ölü. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ölü dirilt-: Ölü diriltmek. (CA)

ölüyü dirilt-: Ölüyü diriltmek. (CA)

ölüleri çıkar-: Ölüleri çıkarmak. (CA)

ölüyü dirilt-: Ölüyü diriltmek. (CA)

ölücü → ölici. (CA) (TN)

ölüdiril-: Öldürülmek. (CA)

ölüm, ölüm: Ölüm. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ölüm acısı: Ölüm. (BL)

ölüm demi: Ölüm anı. (CA)

ölüm firiştesi: Ölüm meleği. (CA)

ölüm gel-: Ölüm gelmek. (CA)

ölüm korkusu: Ölüm korkusu. (CA)

ölümden emîn ol-: Ölümden emin olmak. (CA)

ölümden gâfil ol-: Ölümden gafil olmak. (CA)

ölümden kurtul-: Ölümden kurtulmak. (CA)

ölümden men' it-: Ölümden men etmek. (CA)

ölüme git-: Ölüme gitmek. (CA)

ölüme yaklaş-: Ölüme yaklaşmak. (CA)

ölümlü: Ölümlü. (CA)

ölün-: Ölünmek. (ST)

ölür-: Can almak, öldürmek. (ÇMT)

‘ömr, ‘ömür: Ömür. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

‘ömür → ‘ömr. (CA) (TN) (TL)

‘ömürlindür-: Ömür vermek. (CA) (TN) (ÇMT) (VN)

‘ömürlü: Ömrü uzun olan, uzun ömürlü. (ÇMT) (VN)

öñ: Ön, eski, geçmiş. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

öñince gel-: Önünce yürümek. (CA)

öñince yürü-: Önünce yürümek. (CA)

öñinde тұr-: Önünde durmak. (CA)

öñinde тұr-: Önünde durmak. (CA)

öñünce yürü-: Önünden yürümek. (CA)

önce: Önce, geçmiş zaman. (KN)

öñdin, öñdün: Önce, daha önce. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

öñdin geçen: Daha önce gelmiş geçmiş. (CA)

öñdinlerüñ haberleri: Öncekilerin haberleri. (CA)

öñdinki: Önceki. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

öñdün → öñdin. (CA) (KN) (SN)

önegü: İnatçı. (CA)

önegülik: Öncülük, öncelik. (SN) (ST) (VN)

öñgince: Önceki gibi. (ÖN)

öñür: Kendinden önceki, eski. (CA)

öñür-: İndirmek. (CA) (TN) (KN)

öñerd-: Önde gitmek, başı çekmek. (ST)

öñürdi : Önce, daha önce, ilk önce. (ST)

öñürdice: Önde giden, başı çeken. (ST)

öñürdüş- : Yarışmak, yarış etmek. (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

öñüret-: 1. (olumsuzluk eki ile birlikte) en hayırsız işi yapmak. (TN) 2. (olumsuzluk eki ile birlikte) öne geçmemek, yarışta öne geçmemek. (TN)

öñüretül-: öne geçirilmek, seçilmek, üstün kılınmak. (TN)

öñürtle-: öne geçirmek, seçmek, üstün kılmak. (TN)

öñürt-: Daha önce yapmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

öñürüt-: Önüne geçmek. (CA)

öp-: Öpmek. (CA) (TN) (ST) (ÇMT)

ördek: Ördek. (CA)

ör-: Ortaya koymak; göstermek. (TN) (AN)

örged-: Öğretmek. (SN) (AN)

örget→ öğret-. (CA)

örgen→ öğren-. (CA)

örs: Tırpan, bilemeye yarayan araç. (CA)

ört-: 1. Örtmek, saklamak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Saklamak, kapatmak. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

örti → örtü. (CA)

örtül-, örtül-: Örtülmek. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

örtle-: Bir şeyin iyisini kötüsünü ayırmak, seçmek. (CA)

örtü, örti: 1. Örtü. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Örtü, elbise. (BL) (TN) (ÇMT) 3. Habersiz olma, gaflet. (BL)

örtücü: Örtten, saklayan. (CA) (KN) (TN) (SN)

örtük: Örtü. (CA)

örtülü: Örtülü, kapalı. (CA) (BL) (ÖN) (ST) (AN)

örtülü bol-: Gizli olmak, gizlemek. (BL)

örtülü dut-: Gizlemek. (BL)

örtülü iyle-: Gizlice yapmak, saklamak. (BL)

örtül→ örtül-: (CA) (TN) (KN) (SN)

örtün-: Örtünmek. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

örtünil-: Kaplamak. (SN) (ÇMT) (VN)

örtüsüz: Örtüsüz. (CA)

örü: Ayakta durma. (CA) (ST)

örü tur-: Ayakta durmak. (CA) (TN) (SN)

örü dur→ örü tur-: (CA) (BL)

örül-: Örülme. (CA) (SN) (VN)

örümcek: Örümcek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

‘öşr: Onda bir. (KN) (ÖN) (ST)

öt-: Geçmek, aşmak. (CA) (BL) (ÖN)

öte: Öbür taraf, öte. (CA) (TL) (ST) (AN)

öteki: Öteki. (ST)

ötrü, ötürü: Dolayı, sebebiyle. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

öv-: Övmek. (CA) (ÇMT)

övic: Öven. (CA)

övil-: Övülme. (CA)

övütle-: Öğütlemek, nasihat etmek. (TN)

öy-: Öğmek. (SN)

öyke: Öfke. (SN) (VN)

öyken: Akciğer. (ST)

öyle: 1.Öğle. (CA) (BL) (KN) (TN) (ST) (ÇMT) (VN) 2. Öyle, böyle. (BL)

öyle vakti: Öyle vakti. (CA)

öyleye degin: Öyleye kadar. (CA)

öyn: 1. Yemek. (SN) 2. Öyle. (CA) (BL)

öyün: Öğün. (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

öz: İç, bir şeyin içi. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

özdek: Esas, gövde, temel, kök. (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

özdeklü: Köklü, kökü olan. (VN)

özdeksüz: Köksüz, kökü olmayan. (VN)

özge: Başka, yabancı. (CA) (ÖN) (AN)

özge yir: Başka yer. (CA)

özgelerden necât bul-: Başkalarından kurtuluş bulmak. (CA)

özni: Özünü. Kendisini. Şahsını. (TL)

‘özr, ‘özür: Özür. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

‘özr dile-: Özür dilemek. (CA) (KN) (VN)

‘özr eyle-: Özür dilemek, bağışlanmayı dilemek. (KN)

‘özrlerin beyân it-: Özürlerini beyan etmek. (CA)

‘özürlerin getir-: Özür dilemek. (CA) (BL)

‘özür → ‘özü. (CA) (KN)

‘özürülen-: Mazeretlenmek, mazeretli olunmak. (ÇMT) (AN) (VN)

2.18. P

pâdişâh: Padişah. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

pâdişâh-ı mu‘azzam: Yüce padişah, Allâh. (CA)

pâdişâhlık: Padişahlık. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

pahıl: Cimri, esirgeyen. (ÇMT)

pahıllık: Cimrilik, esirgeme. (ÇMT)

pâk: Temiz, pak, saf, kutsal. (CA) (TL) (KN)

pâk bil-: Tezim (olarak) bilmek. (CA)

pâk ‘ibâdet: Kutsal ibadet. (CA)

pâk it-: Temizlemek. (CA) (KN)

pâk ol-: Temiz olmak. (CA) (KN)

pâk rûzî: Pak rızık. (CA)

pâk ta‘âmlar: Temiz yiyecekler. (CA)

pâk Tañrı: Mübarek Tanrı. (CA)

pâk toprağ: Temiz toprak. (CA)

pâk zürriyet: Temiz zürriyet. (CA)

pâkdürrek: Daha temiz, daha saf. (CA)

pâklan-: Pak olmak, temizlenmek. (CA)

pâklık, pâklik: Temizlik, saflık. (CA) (TL) (KN)

pâklik dile-: Paklık talep etmek, temizlik istemek. (CA)

pâklik → pâklık. (CA)

pâkrekdür: Daha pak, daha temiz. (CA)

pala: Bez parçalarından dokunan basit kilim, yaygı. (ST)

panbûk: Pamuk. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

para: Parça, kısım; para. (SN)

parala-: Parçalamak. (CA) (ÖN)

paralan-: Parçalanmak. (KN) (ÖN)

pâre: Parça, hisse. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

pâre bol-: Parçalanmak. (BL)

pâre et-: Et parçası, mudga, cenin. (BL)

pâre pâre: Parça parça, bölük bölük. (CA) (ÖN) (SN) (ÇMT)

pâre pâre eyle-: Parça parça yapmak. (CA) (TN) (KN)

pâre pâre kıl-: Parça parça yapmak. (CA) (BL) (KN)

pâre pâre ol-: Parça parça olmak. (CA) (BL) (TN) (KN)

pârele-: Parçalamak, ayırmak. (ÇMT) (VN)

parmağ: Parmak. (CA) (ÇMT)

pars: Pars. (CA)

pas: Pas. Kir. (TL)

paslu: Paslı. (CA)

pay: Pay, hisse. (KN) (ÇMT)

payende: Kefil. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

pâyidâr: İyice yerleşmiş, sağlam. (CA)

pâyidâr taşlar: Sağlam dağlar. (CA)

peder: Ata. (BL)

pehlû: Vücudun iki yanından biri, yan. (TL)

pek: Kuvvetli, sağlam, sıkı. (ÇMT) (VN)

pelîd: Günah. (BL)

penâh: Sığınma, sığınacak yer. (CA) (ST)

pend: Öğüt. (BL)

perâkende: Dağınık, darmadağın, azar az (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

perâkende indür-: Azar azar indirmek. (CA)

perâkende kıl-: Dağıtmak. (CA) (BL)

perde: Perde. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

perde ardı: Perde arkası. (CA)

perde dut-: Perde tutmak. (CA)

perde eyle-: Perde yapmak. (CA) (KN)

perde kıl-: Perde yapmak. (CA)

perde ol-: Perde olmak. (CA)

perdele-: Gizlemek, engellemek. (TL)

perdelü: Perdeli. (CA)

perde-dâr: Perde açıcı, perde kaldırıcı. (CA)

perhîz: Pehrîz, dince yasak olan şeylerden uzak kalma. (CA) (BL) (TL) (ST)

perhîz it-: Pehrîz tutmak. (CA)

perhîz kıl-: Sakınmak, korkmak, takva sahibi olmak. (BL)

perhîzlü: Allah'tan korkan, takva sahibi. (BL)

perhîzkar: Mahrem olan şeylerden kaçınan. (CA) (BL) (ST)

perhîzkarlık: Takva sahibi olma, Allah'tan korkma. (BL)

perî: Peri, cin. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

perîşân: Dağınık, karışık. (ST)

perkit-: Sağlamlaştırmak. (CA)

perşembe: Perşembe. (CA)

pervâne: Geceleri ışığın etrafında dönüp duran küçük kelebekler. (ÖN) (KN)

perverdigâr: Allâh. (CA) (ST)

pervîn: Ülker yıldızı. (CA)

pes: Şimdi, ne zaman ki, işte, sonra. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

peşimân: Pişman. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

peşimân bol-: 1. Pişman olmak. 2. Alaya almak, alaya alınmak. (BL)

peşimân ol-: Pişman olmak. (KN)

peşimânlık: Pişmanlık. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

peydâ: Hazır, meydana, açık. (CA) (BL)

peydâ kıl-: Açıklamak, göstermek. (BL)

peydâ ol-: Hazır olmak. (CA)

peygâamber: Peygamber, elçi. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

peygâamber hadisi: Peygamber sözü. (CA)

peygâamber hânedânı: Peygamberin ev halkı, ehl-i beyt. (BL)

peygâamber kıl-: Peygamber yapmak. (KN)

peygâamber ol-: Peygamber olmak. (KN)

peygâmbere hılâf kıl-: Peygambere karşı yapmak. (CA)

peygâmbere şor-: Peygambere sormak. (CA)

peygamberlik: Peygamberlik. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

peymân: Yemin, and. (CA)

peymânlarını boz-: Yeminlerini bozmak. (CA)

peynir: Peynir. (CA) (ST)

pınar: Pın (CA) (BL) (TN) (ÇMT) (AN)

pınar çık-: Pınar akmak. (CA)

pırl: Fil. (VN)

pîr: Yaşlı, ihtiy (CA) (TL) (ÖN) (ST)

pîr it-: Yaşlandırmak. (CA)

pîr kişi: İhtiyar insan, ihtiyar erkek. (CA)

pîr ol-: Yaşlanmak. (CA) (KN)

pîr ve kahr idici pâdişâh: Yaşlandıran ve kahreden padişah. (CA)

pîrel-: Yaşlanmak, ihtiyarlamak. (ST)

pirinç: Pirinç, maden. (BL)

pîrle-: Yaşlanmak, ihtiyarlamak. (ST)

pîrlik: Yaşlılık, ihtiyarlık. (CA) (ST)

pîrlik ir-: Yaşlılık (ğa) ermek. (CA)

pîrlik yitiş-: Yaşlı olmak. (CA)

piş-: Pişmek. (TL) (KN) (ÇMT)

pîşe: İş, tabiat, huy. (CA) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

pişman: Pişman. Nâdim. Nedâmet etmiş. (TL) (ST)

pişür-: Pişirmek, yakmak, kavurmak. (ÇMT)

pul: Bir akçanın üçte biri. (CA) (ST)

pul-: Bulmak. (ÇMT)

puşu: Düşmana hücum etmek için saklanma, hücum için saklanılıp beklenen yer. (TL)

puşt mǎzū: Sırt kemiği. (ÇMT)

put: Put. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

puta tap-: Puta tapmak. (CA)

putlara inan-: Putlara inanma. (CA)

putların terk it-: Putlarını terk etmek. (CA)

putlarına boğazla-: Putlarını boğazlamak. (CA)

putlar-ile korkut-: Putları ile korkutmak. (CA)

puthane: Putların bulunduğu ibadet yeri. (ST)

put-perest: Puta tapan, putperest. (CA)

puzine: Maymun. (SN)

pürçeçük: Saç, kakül. (CA)

pürçek: Perçem. (TN) (AN) (VN)

pür-ḥikmet: Hikmetli. (CA)

pür-kerem: Keremli. (CA)

pür-muḥâl: Tamamen batı, boş. (TL)

pür-nūr: Nurlu. (CA)

püşt: Arka, sırt. (BL)

püşt suyu: Döl suyu, meni suyu. (BL)

püştî: Yastık. (CA)

püştümüzü: Bel, sırt. (VN)

2.19. R

rabb: Allâh, Tanrı. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

rabbânî: Kendini Allâh'a vermiş kimse. (CA)

rabbâni kullar: Tanrı kulları. (CA)

rabbâniye: Kendini Allah'a vermiş kimse. (ST)

rabbenâ: Rabbimiz! (BL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

rabb-ı erbâb: Muktedir Allâh. (CA)

rabbî: Rabbim. (KN) (ÖN) (ST)

rabb-i a'lâ: Yüce, ulu Rab. (ST)

rabbî'l-âlemîn: Alemlerin rabı, alemlerin tanrısı. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

rabt: Bağlamak. (BL)

rabvet deresi: Yüksek yer, tepe, sırt. (BL)

racim: Kovulmuş. (ÖN)

radiya'llahu 'anhâ: 'Allah ondan razı olsun' manasında bir söz. (ST)

rağab: Ümîd. (BL)

rağbet: İstekle karşılama, istek. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

rağbet eyle-: İstekle karşılamak, istemek. (KN)

rağbet idici: İstekle karşılayan, istekli. (CA) (KN)

rağbet it-: İstekle karşılamak,
istemek. (CA) (KN)

rağm: Aksine, inadına. (CA)

râh: Yol. (BL)

râhat: Rahat, huzur. (CA) (BL) (TN) (ÖN)
(SN) (ST) (ÇMT) (VN)

râhat bol-: Kurtulmak, rahata
ermek. (BL)

râhat ol-: Rahat olmak. (CA) (KN)

râhat otur-: Rahat oturmak. (CA)

râhatlandur-: Rahat ettirmek. (ST)

râhatlık: Rahatlık. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

râhatlık gör-: Rahatlık görmek.
(CA)

râhatlık vir-: Rahatlık vermek.
(CA)

râhib: Rahip. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST)
(ÇMT) (VN)

râhibe: Manastırda yaşayan kadın rahip.
(ST)

râhiblik: Rahiplik. (AN)

rahiq: (kızıl renkli) duru ve temiz şarap,
ırmak. (ST)

rahim: Döl yatağı, rahim. (CA) (BL) (KN)
(SN) (ÇMT) (VN)

rahîm: Merhametli, esirgeyen. (CA) (BL)
(TN) (ST)

rahîm ol-: Esirgeyen olmak,
merhametli olmak. (CA)

rahîm sultân: Merhametli sultan,
Allâh. (CA)

rahimehullâh: Allah rahmet etsin. (ST)

rahîmlik: Merhametlilik. (CA)

rahm: 1. Acıma, esirgeme, koruma. (ÖN)
(SN) (ST) 2. Döl yatağı, rahim. (ÖN) (ST)

rahmân: Rahmeti bütün yaratıkları
kaplayan, Allâh. (CA) (BL) (TN) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

rahman ol-: Rahmeti bütün
yaratıkları kapsayıcı olmak. (CA)

rahmân'a 'âşî ol-: Rahmana asi
olmak, Allâh'a asi olmak. (CA)

rahmân'a secde it-: Rahmana
secde etmek, Allâh'a secde etmek. (CA)

rahmân'a sücüd it-: Rahmana
secde etmek, Allâh'a secde etmek. (CA)

rahmân'ıuñ 'azâbı: Rahmanın
azabı, Allâh'ın azabı. (CA)

rahmânlik: Merhametlilik. (CA)

rahmet: Acıma, esirgeme, rahmet. (CA)
(BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)
(AN) (VN)

rahmet edici: Acıyan, esirgeyen.
(KN)

rahmet et-: Acımak, esirgemek.
(KN)

rahmet eyesi: Merhamet sahibi.
(CA)

raḥmet eyle-: Merhamet etmek. (KN)

raḥmet kıl-: Acımak, merhamet etmek. (BL) (TN)

raḥmet ol-: Rahmet olmak. (CA) (KN)

raḥmet olun-: Esirgenmek, rahmet edilmek. (CA)

raḥmetin um-: Rahmetini ummak. (CA)

raḥmetlū: Rahmet sahibi, merhametli. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (VN)

raḥmetullāh: Allah'ın rahmetine kavuşmuş. (ST)

raḥmetullāhi 'aleyhi: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun. (ST)

raḥm → raḥim. (CA)

raḥt: Yol levazımı. (ST)

râ'i : Gören. (KN) (ST)

râ'inâ: Bizi koru, muhafaza et. (CA) (KN) (ÖN)

ra'ina demekden men' it-: Bizi koru demekten men etmek. (CA)

ra'iyet: İdaresi altında bulunan. (ST)

raḥb: Saklamak. (BL)

râki' : Namazda rûku eden. (CA)

raḥīb: Birbirinden üstün olmaya çalışan kimse. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

raḥīm: Yazı yazılacak levha. (KN) (ÖN)

ramazan: Oruç ayı. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

raşad: Gözetme, bekleme, pusu tutma. (ST)

raşâş: Kurşun, kalay. (CA)

râsiḥ: Sağlam, temel, kuvvetli. (ST)

râsiṭhğ: Akıllılık. (CA)

râst: Doğru, gerçek, uygun. (CA) (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

rast bol-: Olfunlaşmak. (BL)

rast bulun-: Doğru bulunmak. (CA)

râst cevap vir-: Doğru cevap vermek. (CA)

râst eyle-: Uygun yaratmak. (CA) (ÇMT)

râst hüküm: Doğru hüküm. (CA)

râst it-: Uygun yaratmak. (CA)

rast îmân getür-: Gerçekten inanmak. (CA)

râst kıl-: Gerçekleştirmek, yerine getirmek, sadık olmak. (BL)

râst kullar: Gerçek kull (CA)

râst ol-: Doğru olmak. (CA)

râstî: Doğruluk, gerçeklik. (CA)

râstlḥ: Gerçek, hak, doğruluk. (BL)

ratbe: Sıra, derece, basamak. (ST)

ravz: Bahçeler, ağaşlık, çimenlik yerler. (ST)

ravza: Sulu yer, bahçe, bostan, çimenlik yer. (ST)

rây: Düşünce, fikir. (KN) (ÖN) (SN) (VN)

rây ét-: Düşünmek. (KN)

râygân: Bedava. (ST)

rayi: Yol. (ÇMT)

râyic: Revaçta olan, rağbet bulan. (ST)

râz: Sır. (CA) (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

râz aç-: Sır açmak. (CA)

râzını bil-: Sırrını bilmek. (CA)

râzını bilici: Sırrını bilen. (CA)

râzını görici: Sırrını gören. (CA)

razâ'at: Süt emme. (CA)

râzî: Rıza gösteren, kabul eden. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

râzî bol-: Rızî olmak, hoşnut olmak. (BL) (KN)

râzî it-: Kabul etmesini sağlamak. (CA)

razî ol-: Rıza göstermek. (CA) (KN)

razî': Süt emen çocuklar. (ST)

râzık: Rızık veren. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

râzılık: Rıza, razî olma, hoşnutluk, hoşnut olma. (KN) (ÖN)

râzılaş-: Anlaşmak. (CA)

râzi: Hoşnut. (ÖN)

rebî': Bahar. (ST)

recâ: Ümit, umma. (ST)

rec'at: Dönüş. (CA) (SN) (ST) (VN)

rec'at buln-: Dönüş bulunmak, dönüşü olmak. (CA)

rec'at it-: Dönmek. (CA)

receb: Arabi ayların yedincisi. (CA) (SN) (ST) (VN)

receb ayı: Recep ayı. (CA)

rec'î: Tekrar kocasına dönmesi mümkün olan üç talakla boşanmış kadın. (ST)

recm: Taşa tutma, taşlama. (CA) (ST)

recm it-: Taşa tutmak, taşlamak. (CA)

recm-ile hüküm it-: Allâh'ın indirdiği ile hüküm etmek. (CA)

reda': Yasaklama. (ST)

redd: Geri çevirme, inkar etme. (CA) (BL) (ÖN) (ST)

red eyle-: Geri çevirmek, inkar etmek. (KN)

redd kıl-: Geri çevirmek. (BL)

redd ol-: Redd olmak. (CA) (KN)

redd olun-, red olun-: Geri çevrilmek, inkar olunmak. (CA)

redd olun→ red olun-. (CA)

ref': Yukarı kaldırma, yükseltme. (ST)

refâhiyyet: Bolluk, rahatlık. (CA)

ref'et: Merhamet etme, acıma. (ST)

refi': Yüksek, yüce. (ST)

refref: Hz. muhammed'in Mirac gecesi bindiği dört binekten sonuncusu. (ST)

reften: Akmak. (BL)

reh-i akl: Akıl yolu, akla uygun.

reh-nümâ: Yol gösteren, kılavuz. (CA)

re'is: Baş, başkan. (CA) (ST)

rek'at: Namazda rekat. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

rekâyiğ: İnce, nazik olan şeyler. (ST)

rekb: Bileşik. (ST)

renc: Ağrı, sızı, zahmet. (CA) (BL) (TN) (ST) (AN) (VN)

rence getir-: Eziyet edilmek. (BL)

rence kıl-: Eziyet etmek, incitmek. (BL)

renci-: Sıkıntı, eziyet çekmek. (BL)

renclü: Ağrılı, sızılı, zahmetli. (CA)

rencür: Sıkıntılı, rahatsız, hasta. (ST)

reng: Renk. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

renglü: Renkli. (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

re's: Baş, esas, ana. (ÖN)

re's-i mâl: Ana mal. (CA) (KN)

reside: Olgunlaşmış, yetişmiş. (CA) (BL) (SN) (ST) (ÇMT)

reside bol-: Erişmek, ulaşmak, yetişmek. (BL)

resîdelik: Yetişkinlik, buluş çağına erişmiş. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

reside ol-: Erişmek, yetişmek, olgunlaşmak. (CA) (BL)

resm: Adet, usul, tarz. (ST)

ress: Taşla yapılmış, taşla örülmüş kuyu, Semud taifesinden kalmış bir kuyunun adı.

resûl: Elçi, peygamber. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

resûl-i emîn: Güvenilir elçi, Hz. Muhammed için kullanılan bir sıfat. (CA)

resûli's-şakaleyn: İnsanların ve cinlerin peygamberi, Hz. Muhammed. (ST)

resûllik: Peygamberlik. (ST)

resûlu'llâh: Allâh'ın elçisi. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

rasûlu'llâh katında: Hz. Muhammed huzurunda. (CA)

reşâd: Doğru yolu bulup o yola girme. (CA)

reşîd: Ergin, erişkin. (BL) (VN)

reşîd bol-: Buluş çağına ermek. (BL)

revâ: Uygun, yerinde. (CA) (TN) (ST) (VN)

revâ gör-: Uygun görmek. (CA)

revâ ol-: Uygun olmak. (CA)

revân: Akan, akıp giden. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

revân ak-: Çabuk akmak. (CA)

revân ol-: Akarsu olmak. (CA)

revâne: Giden, yürüyen. (CA)

revâş: Pisilikler. (ST)

revh: Rahat, gönül rahatlığı. (CA)

revhâ: Rahat, gönül rahatlığı.

revnak: Parlaklık, göz alıcılık. (KN) (ÖN)

re'y: Rey, oy. (SN)

reyâhîn: Fesleğenler. (ST)

reyb: Şüphe, kuşku. (ÖN) (ST)

reyhân: Fesleğen. (CA) (KN) (ÖN)

reyyân: Suyu kanmış. (CA) (SN)

rezâyil: Faydasız, asılsız. (KN) (ÖN)

rezzâk: Bütün mahlukların rızkını veren, Allâh. (CA) (ST)

rezzâklık: Rızık verme işi. (ST)

riḍvânallâhu 'aleyhim: Allah razı olsun. (ST)

rızâ: Rıza, hoşnutluk. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

rızâ gözi-y-le bak-: Rıza gözüyle bakmak. (CA)

rızâ dile-: Rıza istemek. (CA)

rızâsın iste-: Rızasını istemek. (CA)

rızâsın talep it-: Rızasını istemek. (CA)

rızâsına uy-: Rızasına uymak. (CA)

rızâlaş-: Karşılıklı birbirinin rızasını almak. (CA)

rızk: Rızık. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

rızk bolluğu: Rızık bolluğu. (CA)

rızk idin-: Rızık edinmek. (CA)

rızk indür-: Rızık indirmek. (CA)

rızk ol-: Rızık olmak. (CA)

rızk vir-: Rızık vermek. (CA) (KN)

rızk viren: Rızık veren. (CA)

rızk virici: Rızık veren. (CA) (KN)

rızkın dileyen: Rızkın isteyen. (CA)

rızkın yi-: Rızkın yemek. (CA)

rızkların götür-: Rızıklarını almak. (CA)

rızkuñuza şerîk ol-: Rızkınıza ortak olmak. (CA)

rızklan-: Rızıklanmak. (CA)

rızklandur-: Rızık vermek. (ST)

rızksız: Yiyecek, içeceklessiz. (ST)

rızvân: Razı olma, hoşnutluk. (CA)

rî': Yüksek. (BL)

ri'âyet: Gözetme, sayma. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ri'âyet eyle-: Gözetmek. (KN)

ri'âyet it-: Gözetmek. (CA)

ribâ: Faiz, haram para. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ribâ mâlı: Haram mal. (CA)

ribâ mâlın al-: Haram malını almak. (CA)

ribâ mâlın yiye: Haram malını yiyen. (CA)

ribâ mâlını, helâl gör-: Haram malı helal (olarak) görmek. (CA)

ribâdan kal-: Faizden kalan. (CA)

ribâyı harâm buyur-: Faizi haram (olarak) emretmek. (CA)

ribâyı harâm eyle-: Faizi haram etmek. (CA)

ric'a: Boşayan erkeğin tekrar karısına dönmesi. (CA)

rical: Erkekler. (ST)

ric'at: Geri dönme, gerileme, çekilme. (CA) (ST) (ÇMT)

ric'ata şânuh dut-: Geri dönmesine şahit tutmak. (CA)

ric'at-ile dermân it-: Geri dönme ile tedavi etmek. (CA)

ric'i: Geri dönmeye ilgili, geri dönmeye ait. (ÖN) (ST)

ricl: Ayak. (BL)

ricz: Azap, işkence, eziyet. (BL)

ridâ: Belden yukarı örtülen örtü. (ST)

ridâsuz: Örtüsüz. (ST)

rih: Yel, rüzgar. (ST)

rihlet: Göç, göçme. (ST)

rikkat: 1. Rakiklik, yufkalık, incelik. (ST)
2. Merhamet, acıma. (ÖN)

rikkat eyle-: Gözetmek. (KN)

rindlik: Naziklik, kibarlık. (ÖN)

rindlik eyle-: Kurnaz davranmak, dikkat çekmemek. (KN)

risâlat: Gönderilmiş şeyler. (ÖN)

risâlet: Elçilik, peygamberlik. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

risâleti vir-: Peygamberliği vermek. (CA)

risâletüne şânuh vir-: Peygamberliğine şahitlik etmek. (CA)

rişvet: Rüşvet. (CA) (KN) (SN) (ST) (VN)

rişvet vir-: Rüşvet vermek. (CA) (KN)

rivâyet: Nakil, rivayet. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

rivâyet olun-: Rivayet olunmak. (CA)

riyâ: Gösteriş, riya, iki yüzlülük. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

riya et-: İki yüzlü davranmak. (KN)

riya eyle-: Gösteriş yapmak, iki yüzlü davranmak. (KN)

riyâsuz: Riyasız. (CA)

riyâ-y-ile kıl-: Riya ile yapmak. (CA)

riyâset: Reislik, başkanlık, önderlik. (KN) (ÖN) (ST)

riyâzat: Nefsi kırma, dünyâ lezzetlerinden ve rahatından sakınma, perhizle, kanaatle yaşama. (ST)

rubûbiyyet: İlahlık, Tanrılık. (ST)

rucū' : Geri dönme. (KN) (SN)

rucū' êt-: Geri dönmek. (KN)

rūd: Dere. (BL)

ruh: Ruh. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

rūhumdan üfür-: Ruhumdan üfürmek. (CA)

rūhumuzu gönder-: Ruhumuzu göndermek. (CA)

ruhânî: Ruhtan meydana gelmiş. (ST)

ruhbân: Papazlı (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ruhbâniyyet: Rahiplik. (CA)

ruhşat: İzin, müsaade. (CA) (ÖN) (ST)

rukū: Namazda öne doğru eğilme, rüku. (CA) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

rukū' eyle-: Rükü etmek. (KN)

rukū' it-: Rükü etmek. (CA) (KN)

rukū' ve sücūd it-: Rükü ve secde etmek. (CA)

rukū'lu: İçinde rükü yapılması gereken. (VN)

ruḳye: Dua, efsun. (ST)

rūmi: Rum, Bizanslı. (VN)

rumūz: Remizler, işaretler, manası gizli olan sözler. (ST)

rūşen: Aydın, parlak, açık. (CA) (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

rūşen âyetler: Açık ayetler. (CA)

rūşen bol-: Aydın olmak, parlamak, ışıldamak. (BL)

rūşen dut-: (gözü) aydın olmak, mutlu olmak, sevinmek. (BL)

rūşen eyle-: Aydınlatmak. (CA)

rūşen ḥüccetler-ile gel-: Açık delillerle gelmek. (CA)

rūşen kıl-: Parlamak, ışıldamak. (BL)

rūşen kitâb: Aydın kitap. (CA)

rūşen ol-: Açık olmak, belli olmak. (CA)

rūşen rūşen ol-: Açık açık olmak. (CA)

rūşen yol: Açık yol. (CA)

rūşren idici: Aydınlatan. (CA)

rūşenlik: Aydınlık. (CA) (ST)

ru'ūnet: İnsana ağır gelecek hallerde bulunma. (KN) (ÖN)

rūz: 1. Gün. (BL) 2. Rızık. (BL)

rūzî: Rızık, nasip. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

rūzī bir-: Nimet vermek, rızıklandırmak. (BL)

rūzī eyle-: Rızı vermek. (CA)

rūzī it-: Rızık vermek. (CA)

rūzī kıl-: Rızık vermek. (CA) (BL)

rūzī vir-: Rızık, nimet vermek. (TN) (SN)

rūzigâr: Zaman, devir, yel. (CA) (KN) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

rūzgâr: Zaman. (BL) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN)

ru‘ūnet:1. Sünepelik. (CA) 2. İnsana ağır gelecek hallerde bulunma. (KN)

rūcū‘: Dönme, ger, dönme. (CA) (ÖN) (ST)

rūcū‘ idici: Dönen, sözünden dönen. (CA)

rūcū‘ it-: Dönmek, geri dönmek. (CA)

rūkn: Bir şeyin en sağlam tarafii temel direği. (ST)

rūkū‘: Ruku. (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

rūsvâ: Rezil, itibarsız. (BL) (TN) (SN)

rūsvâ bol-: Rezil olmak. (BL) (TN)

rūsvâ kıl-: Rezil etmek, utandırmak. (BL)

rūsvây: Rezil. (CA) (KN) (SN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

rūsvây edici: Rezil eden. (KN)

rūsvây eyle-: Rezil etmek. (CA) (KN)

rūsvây it-: Rezil etmek. (CA) (KN)

rūsvây ol-: Rezil olmak. (CA) (KN)

rūsvâyılık: Rezillik. (CA) (KN) (SN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

rūsül: Peygamber. (ÖN)

rūsvâlık: Alçaklık, rezillik. (TN) (ÖN) (SN)

rūşd: Doğru yolu bulma. (CA)

rūşvet: Bir menfaat sağlamak amacıyla bir kişiye verilen mal veya para; rüşvet. (ÖN) (ÇMT) (VN)

rū’yâ: Rüya. (KN) (ÖN)

2.20. S, Ş

sa-: Saymak, hesap etmek. (BL)

şa‘: Bin dirhemlik bir hububat ölççeği. (CA) (ST)

sa‘âdet: Mutluluk. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

sa‘âdet bul-: Mutluluk bulmak. (CA)

sa‘âdet ehli ol-: Mutluluk ehli olmak. (CA)

sa‘âdete kulağuzla-: Mutluluğa yönlendirmek. (CA)

sa‘âdetsüzlik: Mutsuzluk. (CA)

sa‘âdetlen-: Sevinmek. (CA)

sa‘âdetlenmiş ol-: Sevinmiş olmak.
(CA)

sâ‘at: Saat, vakit, an. (CA) (BL) (TN)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şa‘b: Güç, zor, çetin. (ST)

şabâ: Gün doğusundan esen bir rüzgar.
(CA) (ÖN) (ÇMT)

şabâh: Sabah vakti, sabah. (CA) (TN)
(KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şabâh namâzı: Sabah namazı. (CA)

şabağ ol-: Sabah olmak. (CA)

şabağa degin: Sabaha kad (CA)

şabâhda ahşâmda tesbîh idiciler:
Sabah ve akşam tesbih edenler.
(CA)

şabâhı yaradan: Sabahı yaratan,
Allâh. (CA)

şabâhlarda ve ahşamlarda secde
it- :sabah ve akşamları ibadeet
edenler. (CA)

şabâhla-: Sabahlamak. (CA)

şaban: Çift süren hayvanların koşulduğu
demir uçlu tarım aracı. (ST)

şabb: Dökilmek. (BL)

sâbık: Geçen, geçmiş. (CA) (ÖN) (ST)

sâbıkâ: Geçen, geçmiş. (ST)

şabır, şabr: Sabır. (CA) (BL) (TN) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şabr eyle-: Sabretmek. (CA) (KN)

şabr it-: Sabretmek. (CA) (KN)
(BL)

şabr itdür-: Sabrettirmek. (CA)

şabr kıl-: Tahammül etmek,
sabretmek, katlanmak. (BL)

şabırlı: Sabırlı. (TN) (BL)

şabırlık: Sabırlı olma. (KN) (ÖN) (ÇMT)

şabırsızlık: Sabırlı olmama. (ST)

şâbî: 1. Yıldızlara tapan kimse. (BL) (ÖN)
(VN) 2. Büluğ çağına gelmemiş çocuk.
(ST)

sâbîhât: Yüzenler. (ST)

sâbîkât: Yarışanlar. (ST)

şâbir: Sabreden. (CA) (BL) (KN) (TN)
(ST)

şâbir eren / ‘avrat: Sabreden erkek
/ kadın. (BL)

şâbit: Yerinde duran, hareketsiz, gerçek,
sağlam. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şâbit eyle-: Sabit kılmak, yerinde
bırakmak. (KN)

şâbit it-: Sabit kılmak, yerinde
bırakmak. (CA) (KN)

şâbit kal-: Sabit kalmak, yerinde
kalmak. (CA)

şâbit ol-: Sabit olmak, yerinde
durmak. (CA) (TN) (KN)

şâbit olan: Sabit olan. (CA)

şâbit tût-: Sabitlemek, sabit tutmak.
(CA)

şâbitrak: En sağlam. (TN)

şâbit kadem: Yerinde veya sözünde duran.
(CA)

şâbit-kadem ol-: Yerinde veya sözünde durmak. (CA)

şabkat ol-: Geçmek, öne geçmek.
(KN)

şabr → şabır. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN)

şâbûn: Sabun. (ST)

şaburlu: Dayanıklılı. (VN)

şabursuz: Sabırlı olmayan. (ST) (ÇMT)
(AN) (VN)

şabursuzluk: Sabırlı olmama. (ST)

sacde: Secde. (AN)

sâcid: Secde eden, alnını yere koyan. (CA)

şaç : Saç. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şaçına yapış-: Saçına yapışmak,
saçından tutmak. (CA)

şaç-: Saçmak, dağıtmak, serpmek. (CA)
(KN) (ÖN) (ST)

şaçı: Cehennemın beşinci tabakası. (TN)

şaıcı: Saçan, saçıcı. (ST)

şaıl-: Saçılmak, dağılmak, serpmek.
(CA) (ÖN) (KN) (ST) (AN)

şaılıcı: Saçılan. (CA)

şaınıl-: Saçılmak, dağılmak. (ÇMT)

şaılı: Saçılı. (VN)

şaı: Şenliklerde atılan para. (ST)

şad: Yüz. (BL)

şa'd: Kutluluk; uğur. (ST)

şadağa: Bağış, sadaka. (CA) (BL) (TN)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şadağa bereketi: Sadaka bereketi.
(CA)

şadağa bir-: Yedirmek, karnını
doyurmak, sadaka vermek. (BL)

şadağa birici eren / 'avrat: Sadaka
veren erkek / kadın. (BL)

şadağa eyle-: Sadaka etmek. (CA)
(BL) (TN) (KN)

şadağa iden kullar: Sadaka eden
kullar. (CA)

şadağa idenler: Sadaka edenler.
(CA)

şadağa it-: Sadaka etmek. (CA)
(KN)

şadağa üleşdür-: Sadaka
bölüşdürmek. (CA)

şadağa vir-: Sadaka vermek. (CA)
(TN) (KN)

şadağaları kabûl it-: Sadakaları
kabul etmek. (CA)

şadağalarıñuzı zâyi' kıl-:
Sadakalarını ziyan etmek. (CA)

şadağanıñ âşikâresi: Sadakanın
açık olanı. (CA)

şadakaşın men' idici: Sadakasını men eden. (CA)

şadakayı beyân it-: Sadakayı açıklamak. (CA)

şadakayı gizle-: Sadakayı saklamak. (CA)

şadaka-i mâl: Malın sadakası. (CA)

şadakât: Sadakalar. (ST)

şadef: Sedef, inci. (CA) (ÖN) (KN) (ST)

şâdık: Doğru, gerçek. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

şâdır: Çıkan. (CA) (ST)

şadr: En yukarı, en baş, oturulacak en itibarlı yer. (ST)

şaf: Dizi, sıra. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şaf bağla-: Sıralanmak, sıraya girmek. (KN)

şaf kıl-: Saf tutmak, yan yana gelmek. (BL)

şaf ol-: Sıra olmak. (CA) (TN)

şafşaf ol-: Sıra sıra olmak, sıralanmak. (CA)

şafâ: Saflık, berraklık, gönül şenliği. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şafâ vir-: Sefa vermek. (CA)

şafâlar sür-: Sefalar sürmek. (CA)

şafâlık: Saflık, berraklık. (ST)

şafâsuz: Saf olmayan, berrak olmayan. (ST)

şafir: Arabi aylardan ikincisi. (CA)

şaff: Dizi, sıra. (ST) (AN)

şaff bağla-: Sıralanmak, dizilmek. (CA)

şâff dutıcı: Sıra tutan. (CA)

şaff ol-: Sıra olmak. (CA)

şaff şaff: Sıra sıra. (CA) (BL) (ÖN)

şâfî: Arınmış, saf. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şâfîlık: Saflık. (CA) (KN) (ÖN)

sâfilîn: Aşağılar, alçaklar. (ST)

şafravî: Safraya, öde mensup. (ST)

şag: Sağ taraf. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

sağ el: Sağel. (BL)

şag eline virilmiş ol-: Sağ eline verilmiş olmak. (CA)

şag ellerine şunul-: Sağ ellerine sunulmak. (CA)

sağ köşe: Sağ taraf. (BL)

sağ yan: Sağ, sağ taraf. (BL)

şag: 1. Sağlam, temiz, saf. (CA) (ÖN) (SN) (ÇMT) **2.** Sağ. (CA) (KN) (ÖN) (SN)

şag-: Sağmak. (CA) (ST)

şagalt-: İyileştirmek, tedavi etmek. (CA) (KN)

şagâyir: Küçük günâhl (CA) (ST)

sağıl-: İyileşmek, tedavi olmak. (CA)

şagın→ şakın-. (CA) (ÖN)

şagınç: Emel, istek. (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

şagır: Sağır. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şagır eyle-: Sağır etmek. (CA) (TN) (KN)

şagır it-: Sağır etmek. (CA) (KN)

şagır ol-: Sağır olmak. (CA) (TN) (KN)

şagır ışıtdür-: Sağır ışıttirmek. (CA)

şagırlık: Sağırlık. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

şagırlık kıl-: Sağırlık yapmak. (CA)

şagırlık ko-: Sağırlık. (CA)

şagış: Sayı, mikt (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şagışa gelmez nesne: Sayı gelmez nesne. (CA)

şagış kılma: Hesap etme, hesaplama. (BL)

şagışçı: Sayan, hesap eden. (BL)

şagışla-: Saymak. (CA) (KN) (ÖN)

şagışlan-: Sayılmak. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

şagışlu: Sayılı, az sayıda. (KN) (ÖN) (ST) (VN)

şagıre: Küçük günah. (ST)

şagla-: Sağlamlaştırmak. (ST)

şaglıcak: Sağlık, sıhhat. (ST)

şaglık: Sağlık, sıhhat. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

şaglık bir-: Sağlık vermek, iyileştirmek. (BL)

şagrak: Daha sağlam. (CA) (TN) (VN)

şagu: Ağıt. (ST)

şahā: Cömertlik, elaçıklığı. (ST)

şahābe: Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş kimseler. (CA) (SN) (ST)

şahayif: Sayfalar. (ÖN)

şahayif -i a'mal: Amel defterleri. (KN)

şahha: Kulakları sağır eden şiddetli bağırış ve çığlık. (ST)

şahın-: Korunmak, kaçınmak, sakınmak. (ÇMT)

şahib: Sahip, malik. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

şahibi ol-: Sahibi olmak. (CA)

şahife: Sayfa. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

şahih: Doğru, iyi, güzel. (ST)

şahihā: Gerçek doğru. (CA)

şahihra: Daha doğru, en doğru. (ST)

şahil: Göl, nehir veya deniz kenarı. (KN) (ÖN) (ST)

şahir: Sahir. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

şahire: Yer yüzü. (ST)

şahrâ: Sahra, kır. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

şahrâya at-: Sahraya bırakmak. (CA)

şahrâya atıl-: Sahraya bırakılmak. (CA)

saḥsı: Pişirilmiş, topraktan yapılan kap, çömlek. (ST)

saḥt: Güç, sert, zorlu. (ST)

saḥtiyân: Deri çizme. (ST)

sâ'ibe: Başı boş bırakılmış hayvan. (CA)

sa'id: Mutlu, uğurlu. (CA)

şâ'ika: Şimşek. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

sâ'il: Dilenci. (ST)

şâim: Oruç tutatn, oruçlu. (CA)

sa'ir: Diğer, başka. (CA) (ST)

sâḳ: Baldır, incik. (BL) (ST)

saḳâ: Su taşıyan kimse. (KN)

şakal: Sakal. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (VN)

şakalın ḥâlinde ḳo-: Sakalını gerektiği gibi bırakmak. (CA)

şakaleyn: İnsanlar ve cinler. (KN) (TL)

saḳar: Cehennem, tamu. (KN) (ST) (ÇMT)

saḳf: Tavan, çatı. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

saḳf eyle-: Çatı yapmak. (CA) (KN)

saḳfını ḳaldur-: Çatısını yükseltmek. (CA)

şâḳıḅ: Parlak, ışıklı. (ST)

şakın: Asla, sakın. (CA) (ÖN) (ST)

şakın-: Korkunmak, çekinmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

şakınur bol-: Takva sahibi olmak. (BL)

şakınıcı: Sakınan (SN) (ST) (ÇMT)

şâḳınıl- : Muhafaza edilmek. (SN) (ÇMT) (VN)

sâḳınmaḳlıḳ: Takvalı olma durumu. (VN)

sâḳıṭ: Hükümsüz. (ÖN)

sâḳıṭ ol-: Düşmek, çökmek. (KN)

sâḳî: su veren, su dağıtan. (KN) (ÖN)

şakıl: Çirkin. (ST)

sâḳin: Oturan, sakın. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

sâḳin eyle-: Durdurmak, oturtmak. (CA) (KN)

sâḳin it-: Durdurmak, oturtmak. (CA) (KN)

sâḳin ḳıl-: Durdurmak, oturtmak. (CA)

sâḳin ol-: Durmak, oturmak. (CA) (TN) (KN)

sâḳinlen-: Rahatlamak, huzur içinde olmak. (ST)

sâḳinlendür-: Bir yere oturtmak. (ST)

sâkit: Susan, sessiz olan. (CA) (ST) (ÇMT)

sâk: Bacak. (BL)

saqqâ: Su dağıtan, saka. (ÖN)

şakla-: Korumak, muhafaza etmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şaklar eren: Koruyan erkek. (BL)

şaklamaklık: Saklama, muhafaza etme. (CA) (ST) (ÇMT) (VN)

şaklan-: Saklanma, muhafaza edilme. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şaklanıcı: Saklanan, muhafaza edilen. (CA)

şaklanıl-: Saklama işi yapılmak. (ST) (VN)

şaklaş-: Gözetmek, korumak. (CA) (ÖN) (AN)

şaklayan: Saklayan, koruyan. (CA)

şaklayıcı: Saklayan, koruyan. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST)

şaklık: Dikkat, uyanıklık. (ÇMT) (VN)

şaklu: Saklı, gizli. (CA) (ST)

şaklu sakf eyle-: Saklı çatı yaratmak. (CA)

şaknıcı: Takva sahibi. (TN)

şakrâk: Kadeh. (ÇMT)

şakşı: Saksı. (CA) (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

sâl: Yıl. (BL)

şal-: 1. Salmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) 2. Vekil etmek, memur kılma. (ÇMT) 3. (Hayvanlar için) otlamaları için bırakmak. (VN)

şalâ: Cenazeye çağırmak için minarede okunan dua. (CA)

şalâ vir-: Cenazeye çağırmak için minarede dua okumak. (CA)

şalâ eyle-: Cenazeye çağırmak için minarede dua okumak. (CA)

şalâh: Düzelme, iyileşme, barış. (CA) (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şalâh işle-: Faydalı iş yapmak. (BL)

şalâhiyyet: Yetki. (ST)

salâmat: Esen, salim. (ÇMT)

şalât: Namaz. (BL)

şalavât: Hz. Muhammed'e edilen dualar. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

şalavât bir-: Salavat getirmek. (BL)

şalavât getir-: Hz. Muhammed'e dua etmek. (CA) (BL)

şalavat ver-: Hz Muhammed'e dua etmek. (KN)

salb: Alıp yok etmek. (ST)

şalgım → ılgım şalgım. (CA) (TN)

şalgın: Salma yoluyla alınan vergi. (ST)

şalım: Başiboşluk. (ST)

şalın-: Salıverilmek, bırakılmak, salınmak. (CA) (ST) (ÇMT) (VN)

şalınıcı: Salınan, bırakılmak. (CA) (TN)

şalış-: Çekışmek. (CA)

şalivir-: Salıvermek, bırakıvermek. (CA) (TN) (ST) (ÇMT)

şaliviril-: Salıverilmek, bırakıverilmek. (CA)

şâlih: İyi, uygun, elverişli. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şâlih ‘amel: Salih amel, faydalı iş. (BL)

şâlih bende: İyi kul. (CA)

şâlih kavm: İyi kavim. (CA)

şâlih kul: İyi kul. (CA)

şâlih mü'minler: İyi müminler. (CA)

şâlih oğul vir-: İyi oğul vermek. (CA)

şâlih oğul: İyi oğul. (CA)

şâlih ol-: İyi olmak. (CA) (KN)

şâlihlerden bul-: Salihlerden bulmak. (CA)

şâlihlerden eyle-: Salihlerden yapmak. (CA)

şâlihlere yardım it-: Salihlere yardım etmek. (CA)

şâlihî: Günahkar olmayanlar. (ST)

sâlik: Yolda giden. (AN)

şâliṭa ḥâtun: Salih olan kadın. (CA)

sâlim: Eksikliği olmayan, sağlıklı, sağlam. (CA) (KN) (ÖN) (AN)

şalkûm: Salkım. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şalkûmlar çıkar-: Salkımlar çıkarmak. (CA)

şallallāhü ‘aleyhi ve’s-selem: “Allah’ın rahmeti, bereketi, selamı onun üzerine olsun” anlamında Peygamber için söylenen duâ. (ST)

şalma: Başiboş bırakılmış, salıverilmiş. (ST)

şalşāl: Kumla karışık ince çamur. (ST)

şalt: İçine yabancı hiçbir şey karışmamış, arı. (CA)

salṭanat: İdari kuvvet ve kudret, padişahlık. (CA) (ST)

şalu: Vade, süre. (SN) (ÇMT) (VN)

şamân: Saman. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

şamed: Kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah. (ST)

san: Yıl. (ÇMT)

şân: Şöhret, ün. (CA)

şâna şağısa gel-: Tahmin edilmek. (CA)

şan-: Zannetmek, sanmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

saña: Sen 2. Teklik şahıs zamirinin yönelme hali, sana. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şana-: Hesap etmek, hesaplamak. (ÖN)

sanâ'at: Bir şey yapmada gösterilen ustalık. (ÖN) (ST)

sanayi': Sanatlar, yaratılmış şeyler. (ST)

şancağ: Sancak. (CA) (ST)

şancış-: Çarpışmak. (CA)

sanç-: Batırmak. (ST)

şanduk: Sandık. (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

şanem: Put. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

şaneme tap-: Puta tapmak. (CA)

şanıcı: Zanneden, sanan. (CA) (SN) (ST)

şanıl-: Sanılmak, düşünölmek. (SN)

şanısız: Şüphesiz. (ÇMT)

şânî: İkinci. (TL) (ST)

şânî'a: Yapan, yaratan, meydana getiren. (ST)

şanî'ât: Düzme, tertipli işler. (ST)

sanki: Sanki. (ST)

şanu: 1. Fikir, düşünce. (KN) (ÖN) (SN) 2. Zan. (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şanuğlu: Sayılan, sayılmış. (ÖN)

şap-: Sapmak. (CA) (ST)

şapan: Sapan. (CA)

şapraş: Abuk sabuk konuşma. (ST)

şar-: Sarmak, kaplamak. (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şara-: Sararmak, solmak. (ST)

şarar-: Sararmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

sarây: Diyar, yurt, ev. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

sarây-ı ahiret: Ahiret yuru. (BL)

şarb: Güç, güçlük. (KN) (SN) (AN)

şarf: Çevirme, döndürme. (CA) (ÖN) (ST)

şarf eyle-: Dönmek, uzaklaşmak. (KN)

şarf ol-: Çevrilmek, döndürölmek. (KN)

sarhoş: Sarhoş. (CA)

şarîh: Açık, meydanda. (ST)

şarıl-: Sarılmak. (CA) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

şarı şu: İrin. (ÖN)

şarîh: Açık, belli. (CA)

şark-: Sarkmak. (CA) (ST)

şarkıt-: Sakıtmak. (CA) (ST)

sarmaş-: Sarılmak. (KN)

şarp: Zor, güç, sıkıntılı. (TN) (KN) (ÖN) (ÇMT) (AN) (VN)

şarplık: Zorluk. (KN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

şarşar: Şiddetli, güröltölü rüzgar. (ST)

şaru: Sarı. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

saru bolmış: Sararmış. (BL)

şaru şu: Sarı su, irinli su. (CA)

şaru şuv: Sarı su. (CA)

şaruca: Sarıya yakın, az sarı. (ST)

şarulıĝ: Sarılık. (CA) (ST)

şaruraĝ: Daha sarı, en sarı. (ST)

şaruşın: Sarışın. (ST)

şarvân: Deve süren, deveci. (CA)

şası-: Kokusu deĝişmek. (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

şat-: Satmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şataş-: Sataşmak. (CA) (BL) (SN) (ST)

şataşdur-: Karşılaştırmak. (CA)

şatı: Satış, ticaret. (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şatıl-: Satılmak. (TN) (VN)

şatılış-: Alışveriş etmek. (ÇMT) (VN)

şatu: Alışveriş. (TN) (KN) (ÖN) (VN)

şatu bazar: Alışveriş. (CA)

şatu-bâzâr eyle-: Alışveriş yapmak. (KN)

şatu bazar it-: Alışveriş yapmak. (CA)

şatun: Ederini verip almak. (SN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN)

satun al-: Satın almak. (BL) (KN) (VN)

şâ‘um: Birakan, uğurlayan. (CA)

şavâb: Sevap, doğruluk, dürüstlük. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

şavâba meyl it-: Doğruluĝa eğilimli olmak. (CA)

şavâb ol-: Doğru olmak. (CA)

şavâb yolu: Doğruluk yolu. (CA)

şavâbdan yüz çevür-: Doğruluktan yüz çevirmek. (CA)

şavâblu: Doğru, uygun. (ST)

şavabluraĝ: Daha doğru, en uygun. (ST)

şavâbraĝ: Daha sevap. (CA)

şav-: Savmak, kurtarmak. (CA)

şavma‘a: Manastır. (CA) (BL)

şavaş: Savaş. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (AN) (VN)

savaş et-: Savaşmak. (KN)

savaş eyle-: Savaşmak. (KN)

savaş kılmak: Savaş, savaşma. (BL)

savaş-: Savaşmak. (TN) (KN) (ÖN) (ÇMT) (AN) (VN)

şavaşcı: İyi savaşan, savaşçı, cihangir. (KN) (ÖN) (SN) (AN) (VN)

şavaşlu: Düşman. (VN)

şavma‘a: Tapınak. (KN) (ÖN) (ST)

şavril-: Savrulmak. (CA) (ST)

şavşur-: Çaprazlamak. (VN)

şavt: Ün. (BL) (TN) (ÇMT) (VN)

şavuk: Soĝuk. (ÖN)

şavur-: Savurmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şavurıcı-: Rüzgar, şiddetle eserek bir yeri, bir şeyi altüst etme, havaya kaldırma, dağıtma. (KN) (ST)

şavurış: Savurma. (CA)

sa'y: Gayret, çaba. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

sa'y eyle-: Çaba göstermek. (KN)

sa'y it-: Gayter göstermek, çaba göstermek. (CA) (KN)

şay-: Saymak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

sâye: Gölge. (BL)

şayf: Yaz mevsimi. (ST)

şayha: Bağırma. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

şayıcı: Sayan, hesaplayan. (KN)

şayıl-: Sayılmak, hesaplanmak. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şayın-: Sayılmak, hesaplanmak. (ÇMT) (VN)

şayınıl-: Kabul edilmek. (VN)

sâyibe: Başboş bırakılan hayvan. (KN) (ÖN)

şaykallu: Cilalı. (CA)

şaymaıklık: Adet, sayı, hesap. (TN)

sayru: Hasta. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

sayru bol-: Hastalanmak. (BL) (TN)

sayruluk: Maraz, hastalık. (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şayvân: Pervaz, kıvrım. (CA) (ST) (ÇMT) (VN)

sâz: Silah. (CA) (ST)

se: Meğer. (BL)

seb'a: Yedi. (CA)

seb'a meşânî: Kur'an – 1 Kerim'de ilk sureyi teşkil eden Fatiha suresi. (CA)

sebât: Azim, sebat. (CA) (TL)

sebeb: Sebep, bağ, münasebet. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

sebeb kıl-: Vesile kılmak, vesile tayin etmek.

sebeb ol-: Sebep olmak. (CA)

sebeb-i nüzûl: İniş sebebi. (CA)

sebîl: Yol. (BL) (ST)

sebkat: Geçme, ilerleme. (CA) (ÖN) (ST)

sebkat it-: Geçmek, ilerlemek. (CA)

sebt: Cumartesi. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN)

sebt günü: Cumartesi günü. (CA) (TN)

sebze: Sebze. (CA)

secde: Secde. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

secde eyle-: Secde etmek. (CA) (TN) (KN)

secde it-: Secde etmek. (CA) (TN) (KN)

secde kııl-: Secde etmek. (CA) (BL) (TN)

secde kıılmağdan men' it-: Secde kıılmaktan men etmek. (CA)

secdeye bar-: Secde etmek, secdeye varmak. (BL)

secdeye da'vet olun-: Secdeye davet olunmak. (CA)

secdeye dur-: Secde etmek, secdeye varmak. (BL)

secdeye var-: Secdeye varmak. (CA)

seç-: 1. Seçmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) 2. Ayırt etmek. (ST) 3. Açıklamak, anlaşılır hale getirmek. (VN)

seçen: Seçen. (CA)

seçi: Ayırt olan, üstün olan, daha ileri olan. (TN)

seçici: Ayırt eden. (ST)

seçil-: Seçilmek. (CA) (SN) (ST)

seçilin-: Ayırt edilmek, seçilmek. (VN)

sedd: Engel duvarı, set. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

sed eyle-: Tıkanma, engel olma. (CA) (KN)

sedd yap-: Engellemek. (CA)

sefâhat: Düşkünlük, akılsızlık. (CA)

sefer: Yolculuk, sefer. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

sefer eyle-: Yolculuk yapmak. (KN)

sefer it-: Yolculuk yapmak. (CA) (KN)

sefer itmek iste-: Yolculuk yapmak istemek. (CA)

sefer üzerinde bulun-: Yolculuk üzere olmak. (CA)

sefer üzerine ol-: Yolculuk üzere olmak. (CA)

seferden dön-: Yolculuktan dönmek, seferden dönmek. (CA)

seferden gel-: Yolculuktan gelmek, seferden gelmek. (CA)

sefere çık-: Yolculuğa çıkmak. (CA)

sefîh: Zevk ve eğlenceye düşkün. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

sefinci: Müttakin, erdem ve takva sahibi. (TN)

sefine: Gemi, vapur. (ST)

segir-: Koşmak, yürümek. (CA) (KN) (ÇMT) (VN)

segirdüm: Koşma. (KN) (ÖN) (ST)

segirdiş-: Koşuşmak. (CA) (ST)

segirici: Atılan, sıçrayan. (ÇMT)

segirt-: Seğirtmek, hızla hareket etmek, koşmak. (TN) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

segri-: Seğirmek, titremek. (VN)

sehâ: Cömertlik, el açıklığı. (ST)

sehel: Kolay. (ÇMT) (VN)

seher: Sabahın gün doğmadan önceki zamanı. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

seher vakti: Seher vakti. (CA) (KN) (TN)

seher yeli: Seher yeli. (CA)

seherlerde istiğfâr it-: Gün doğmadan Allâh'tan af dilemek. (CA)

sehel → sehl. (CA)

sehl, sehel: Az, azıcık, kolay. (CA) (TN) (SN) (ST)

sehlce: Kolayca, kolay. (ST)

sehlce irüş-: Kolayca erişmek. (CA)

sehelce gel-: Kolayca gelmek. (CA)

sehv: Yanlış. (CA) (ST)

sehv ol-: Yanlış olmak. (CA)

şekaf: Bulmak. (BL)

şekaleyn: İnsan ve cin. (ÖN)

şekar: Cehennemi meydana getiren tabakalardan üçüncüsü. (CA) (TN) (SN)

şekar tamusu: Cehennem'i meydana getiren tabakalardan üçüncüsü. (CA)

sekerât: Sarhoşluk. (ST)

sekidinil-: Reddedilmek, menedilmek; azarlanmak. (ÇMT)

sekiz: Sekiz, sayı. (CA)

sekîne, sekînet: Dinlenme, huzur. (CA) (KN) (ÖN)

sekînet → sekîne. (CA)

sekit-: Reddetmek. (CA) (KN) (ÇMT) (VN)

sekidinil-: Azarlanmak, takdir etmek. (VN)

sekitil-: Men edilmek. (TN)

sekiz: Sekiz, sayı. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

sekizinci: Sekizinci. (TN) (KN) (ÖN) (VN)

sekni-: Sakinleşmek. (SN)

sekr: Sarhoşluk. (ST)

seksen: Seksen. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

seksen ağac ur-: Seksen ağaç vurmak. (CA)

seksen-: 1. Ürpermek, birdenbire ürküp kaçmak. (SN) (ÇMT) 2. Azarlamak. (VN)

sekz: Sekiz. (SN)

sel: Sel. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN)

selâm: Selam. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

selâm bir-: Acımak, merhamet etmek. (BL)

selâm bol-: Selamet dilemek, selam olsun! (BL) (TN) (KN)

selam degür-: Selam vermek, selamlamak.

selâm di-: Selam vermek. (CA)

selâm erişdür-: Selam eriştirmek. (CA)
selâm kıl-: Selam vermek. (BL)
selâm ol-: Selamet dilemek, selam olsun! (BL) (KN)
selâm vir-: Selam vermek. (CA) (TN) (KN)
selâm viril-: Selam verilmek. (CA) (KN)
selâmların al-: Selamlarını almak. (CA) (KN)
selâmet: Emin olma, eminlik. (CA) (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
selâmet dut-: Kurtarmak, selamete çıkarmak. (BL)
selamet ol-: Güvende olmak. (CA)
selam vër-: Selam vermek, selamlamak. (CA)
selâmetlik: Selamet, emin olma, eminlik. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
selâmetsiz: Emin olmayan. (ST)
selâmla-: Selamlamak. (TN)
selâmlan-: Selamlanmak. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)
selâşe: Üç. (BL)
selb: Ret, kaldırma, silme. (CA)
sele: Sepet. (ST)
selef: Bir yerde, bir işte, bir vazifede başka birinden önce bulunmuş olan kimse. (ST)

selîm: Sağlam, kusursuz. (CA) (KN) (TN) (ÇMT) (VN)
selindi: Sel suyunun bıraktığı çör çöp. (CA)
selsebîl: Cennetteki bir çeşmenin adı. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)
selsîm: Susam. (VN)
selvâ: Bildırcına benzer bir kuş. (CA) (KN) (ÖN)
selvayı indür-: Selvayı indirmek. (CA)
selver: Baş, başkan, reis. (ÇMT)
sem': İşitme, dinleme. (CA) (ST)
semâ: Gökyüzü. (ST)
semân: Sekiz. (BL)
semâne: Bildırcın. (BL)
semâvî: Allah'tan olan. (ST)
semâvât: Gökler. (CA)
semender: Ateşte yaşayan bi masal hayvanı, kuş. (CA)
semer: Yemiş. (BL) 2. İstenilen sonuç, verim. (ST)
semerât: 1. Yemişler, meyval (TL) 2. Faydalar, verimler. (TL) 3. Neticeler. (TL)
şemere: Fayda, yar (KN) (ÖN) (ST)
şemme: Olar. (BL)
sem'i: İşiten, işitme kuvveti olan. (CA) (ST)
semir-: Şişmanlamak, besili bir duruma gelmek. (ST)

semirt-: Şişmanlatmak. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

semiz, semüz: Besili, semiz. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

semrit-: Semirtmek, tavlandırarak, şişmanlatmak. (SN)

semûm: Şiddetli azap. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

semûm odı: Azap ateşi. (CA)

semüz → semiz. (CA) (ÖN)

sen, sin: 2. Teklik şahıs zamiri, sen. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

senâ: Övme. (CA) (TN) (TL) (SN) (ST) (VN)

senâ it-: Övmek. (CA)

senâyı ve du‘â‘i ko-: Övgüyü ve duayı etmek. (CA)

senâleri-le tesbîh it-: Övgüleriyle tespih etmek. (CA)

senâ‘ullâh: Allah övgüsü. (ST)

sencileyin: Senin gibi. (ST)

sened: Dayanılacak şey. (ST)

sengsâr: Taşlı, taşlık. (BL) (SN)

sengsâr bolan: Taşlanmış, recm edilmiş. (BL)

sengsâr kıl-: Taşlayarak öldürmek, recm etmek. (BL)

senîh: İyi ve güzel hareket. (ST)

señir: Omurganın alt kemik bölgesi. (TN)

seşser: Taşa tutma. (ÇMT)

seşser eyle-: Taşlamak. (VN)

sepet: Sepet. (CA)

ser: Baş, kafa. (ST)

ser-: Yaymak, sunmak. (AN)

serâ: Toprak. (CA) (BL) (TL)

serâb: Ilgım, serap. (KN) (ÖN) (ST)

serây: Saray. (CA) (SN) (ST)

serdâb: Çok sıcak günlerde basrınılna derin ve yeraltı odası. (CA)

serdümen: (metafor) gemide dümeni elinde bulunduran kişi, usta. (TN) (SN)

sere geçük: Ahmakça konuşma. (ST)

serencâm: Bir işin sonu. (CA)

ser-gerdân: Şaşkın, perişan. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

ser-gerdân it-: Perişan etmek. (CA)

ser-gerdân kal-: Başı dönen, sersem.

ser-gerdân ol-: Başı dönmek, sersemlemek.

ser-hoş: Sarhoş. (CA) (KN)

serhoş ol-: Sarhoş olmak. (KN)

ser-hoşluk: Sarhoşluk. (CA) (KN) (ÖN)

serigsar: Recm, taşa tutma. (SN)

seril-: Serilmek, yatmak. (ÖN)

serk-: Atlamak, sekmek. (ST)

ser-keş: Dikbaşlı, inatçı. (CA) (ST)

ser-keş it-: İnatçı etmek. (CA)

ser – keş ol-: İnatçı olmak. (CA)

serkeşlik: Dikbaşlılık, inatçılık. (CA) (ST)

ser-keşlik idici: İnatçılık yapan. (CA)

ser-keşlik it-: İnatçılık yapmak. (CA)

ser-mâye: Sermaye. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

sermedi: Daimi, sürekli. (KN) (ÖN)

sernigün: Baş aşağı. (BL)

sernigün kılmak: Baş aşağı bırakmak, yüzü koyun atılmak. (BL)

sert-: Koşmak. (ST)

server: Başkan, reis. (CA) (BL) (KN) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

serzeniş: Kınama. (SN) (ST)

setik: Mercan. (ÇMT) (VN)

settâr: Örtme, Allâh. (CA)

setr: Örtme, kapatma, görmezden gelme, gizleme. (KN) (ÖN) (ST)

settâr: Örtme, Allah. (ST)

sev-: Sevmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

seve-tur-: Sevmek. (CA)

sevâ: Beraber. (BL)

sevâb: Karşılık, mükafat. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ÇMT) (VN)

sevâb vir-: Sevap vermek. (CA) (TN)

sevâb virici: Sevap veren. (CA) (TN)

sevâbdan müstağnî ol-: Mükafattan (CA)

şevâbsuz: Sevabı olmayan. (ST)

sevad: Karalık, siyahlık. (CA)

sevâhil: Yahılar, kıyılar. (ST)

sevdâvî: Kara safra, vücutta bulunan dört ana maddeden biri. (ST)

sevdür-: Sevdürmek. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

sevgü: Sevgi. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

sevgülü: Sevgili, sevimli. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

sevgülürak, sevgülüreke: Daha sevgili (olan), daha sevimli (olan). (CA) (TN) (SN) (ÇMT)

sevgülüreke → sevgülürak. (CA)

sevi: Aşk. (ST)

sevici: Seven. (KN) (ST)

sevil-: Seviilmek. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

sevin-, sevün-: Sevinmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

sevindür-: Sevindirmek. (CA) (ST) (VN)

seviniş-: Birlikte sevinç duymak, birlikte sevinmek. (ÖN) (ÇMT) (AN)

seviş-: Karşılıklı sevinmek. (CA)

sevişmek: Karşılıklı sevinme. (CA)

sevmemeklik: Kin. (VN)

sevmeg → **sevmek.** (CA)

sevü: Sevgi, aşk. (CA)

seyâhat: Yolculuk, gezi, seyahat. (ÖN) (ST)

seyf: Kılıç. (CA)

seyîr: Seyr. (CA)

seyl: Sel. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT)

seyr: Gezme, gezinme. (CA) (ÖN) (ST)

seyr eyle-: İzlemek. (CA) (KN)

seyr idici: Gezen, yürüyen. (CA)

seyr it-: Gezmek, yürümek. (CA) (KN)

seyrân: Gezinme, bakıp seyretme. (ST)

seyvân: Gölge, gölgelik yer, dört tarafı açık kulübe. (TN) (SN)

seyyâre: Gezegen, kabile. (CA)

seyyi'ât: Fenalıklar, kötülükler. (CA)

seyyid: Efendi, büyük. (ÖN) (ST)

seyyide: Muhterem kadın. (ST)

seyyidü'l-kā'ināt: Kainatın efendisi, Hz. Muhammed. (ST)

seyyidü'l-mürselîn: Peygamberlerin efendisi, Hz. Muhammed. (ST)

seyyi'e: Kötülük, kötü olan her şey. (KN) (ÖN) (ST)

sezâ-vâr: Münasip, uygun. (CA)

sez-: Sezmek, anlamak. (CA) (KN) (AN)

şı-: Kırmak, bozmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şıbt: Torun. (CA) (ÖN) (VN)

şıçra-: Sıçramak. (CA) (ST) (AN)

şid-: Kırmak. (CA) (ST)

şiddik: Doğru, sözünün eri. (CA) (ST)

şidk: Doğruluk. (CA) (ST)

şidur-: Kırdırmak, yok ettirmek. (KN)

şifat: Vasıf, sıfat, nitelik. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şifatla-: Nitelemek. (KN)

şifatlan-: Nitelemek, vasıflandırmak. (ÖN)

şifatlu: Vasıflı, nitelikli. (CA) (KN) (ST)

şığ-: Sığmak. (CA) (ST)

şığmaz ol-: Sığmaz olmak (CA)

şığa-: Sıvamak, meshetmek. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

şığın-, şığun: Sığınmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şığınacak yir, şığınacak yer: (CA)

şığınacak yer → **şığınacak yir.** (CA)

şığınca: Sığınacak yer. (CA)

şığında: Sığınma, sığınacak yer. (BL)

şığındur-: Sığındırmak. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

şığınıcı: Sığınan, yardım ve koruma talep eden. (ST)

şığır: Sığır. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şığır boğazla-: Sığır boğazlamak. (CA)

şığircuk: Sığabilecek. (ST)

şıgun→ şığın. (CA)

şıhhat: Doğruluk, sağlık, sağlamlık. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

şıķ- Sıkılamak. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şıķıl-: Sıkılmak, bir araya getirilmek, üst üste gelmek. (TN) (VN)

şıķılan: Sıkılan. (CA)

şıķılan-: Zorsunmak, sızlanmak, ağlamak. (TL)

şıķlet: Ağırılık. Mânevi sıkıntı. (TL) (ST)

şıķlık: Islık. (CA) (TN) (ÇMT)

şıķlık vir-: Islık çalmak. (CA) (TN) (VN)

şılâ: Ulaşma, iki şeyin kavuşması. (ST)

şılâ et-: Ziyaret etmek. (KN)

şılâ olun-: Ziyaret edilmek. (KN)

şın- Kırılmak, bozulmak. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şına- Sınamak, denemek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şınañ: Kırılan. (CA) (TN)

şınan-: Sınanmak, denenmek. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

şınanıl-: Yoklanılmak, denenilmek, sınanılmak. (ÇMT) (VN)

şınayıcı: Sınayan, deneyen. (CA) (BL) (TN) (SN)

sındı: Kırık, parçalanan, yok olan, yok olmaya mahkum. (BL)

sındu: Makas. (ST)

şındur-: Kırıp geçirmek, kırmak, bozmak. (KN) (ÖN)

şınıf: Sınıf. (CA) (ÖN)

şınıf eyle-: Sınıflandırmak. (CA)

şıngın: Yenilgi, mağlubiyet. (SN) (ST)

şıngın-: Yenilmek. (KN)

şınıķ- Bozguna uğramak, yenilmek. (ÖN) (ST) (VN)

şınıl-: 1. Hezimete uğratılmak, bastırılmak, yok edilmek. (TN) (ÇMT) (VN) 2. Hor görülmek, âciz olmak. (TN)

şınıuķ: Kırılmış, kırık. (AN)

şınıuķlık: Kırıklık, hüzn. (CA)

şınur: Sınır, hudut. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

sır: Gizli olan şey. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

şıralan-: Sıra, dizi oluşturacak şekilde yer. (ÖN) (ÇMT) (VN)

şıralaş-: Birlikte sıra sıra dizilmek, sıralanmak. (ÖN)

şırât: Ahirette cennete gitmek için üstünden geçilen köprü. (CA) (SN) (ST)

şırça: Cam, billur. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şırçadan köşk: Cam köşk. (CA)

sırdaş: Birinin sırrını bilecek kadar ona yakın olan kimse. (KN) (ÖN)

şırıncağ: Yalçın, verimsiz, kaygan. (CA)

sırt-: Gülümsemek. (ÇMT) (VN)

sırr: Sır. (KN) (ST)

şırtar-: Gülmek. (TN)

sıtır: Örtülmesi gereken yer, avret yeri. (ÇMT)

şıva-: Kapamak, duvar örmek. (ST)

sıvar-: Sulamak. (TN) (ÇMT) (VN)

sıvarın-: (su) içirmek. (TN) (VN)

şıvarınıl-: İçirilmek. (ÇMT) (VN)

şvık: Sulu, cıvık, akıcı. (ST)

şıy-: Kırmak. (CA) (ST)

şıyıcı: Bozan, nakzeden. (ST)

şıyır-: Sıyırmak. (CA) (SN) (ST)

şıyırıl-: Sıyrılmak. (CA)

şıyrın-: Sıyrılmak, kayıp gitmek. (ÇMT) (VN)

sıyrıncağ: Yalın, çıplak, sert. (SN)

şız-: Sızmak. (CA) (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

sızdur-: Akıtmak, sızdırmak. (ST)

şızındı: Sızıntı. (CA)

sızır-: Sızdırmak, eritmek, süzmek. (ST)

sibâh: Tuzlu toprak. (ÖN)

siccîl: Taşlaşmış çamur. (CA) (KN) (ÖN)

siccîn: Siccîn, aşağı zindan. (CA) (TN) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

sicil: Resmi vesikaların bulunduğu kütük, sicil. (CA)

siç-: Seçmek, ayırmak. (TN)

siçil-: Seçilmek, ayrı ayrı olmak. (TN)

siçinil-: Seçilmek, ayrı ayrı olmak. (TN) (VN)

sidr: Arabistan kirazı. (CA) (BL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

sidratü'l-müntehâ: Yaratılanların bittiği sınır. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

sidre: Sedir ağacı. (KN) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

sifâriş: Sipariş. (CA)

şîğa: Şekil, form, durum. (ST)

sigirtici: Seğirten, hızla akan. (TN)

sihir: Sihir, büyü. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN)

sihr al-: Büyü ile uğraşmak. (CA)

sihr düz-: Büyü yapmak. (CA)

sihr it-: Büyü yapmak. (CA)

sihr öğret-: Sihir öğretmek. (CA)

sihr yaz-: Büyü yapmak. (CA)

sihir olun-: Büyülenmek. (KN)

sihrlen-: Büyülenmek. (CA) (ST)

sihirlen-: Büyülenmek. (ST)

şikâh: Ağır olan, ağır şeyler. *Ağırcaanlı kimseler. (TL)

şil: Sel. (BL) (SN) (ST) (ÇMT)

şil suyu: Sel suyu. (BL)

sil-: Silmek, temizlemek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

şilâh: Silah. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

silâhlan-: Silah sahibi olmak. (ST)

silâhlu: Silahlı asker. (ÇMT) (VN)

silk-: Silkmek. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

silkin-: Silkinmek. (CA) (ST)

silsile: Zincirleme, silsile. (CA)

şimâ: Yüz, sima. (CA)

sin: 1. Mezar. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. sen, 2. tekil şahıs zamiri. (BL) (TN)

sinlerinden kop-: Mezarlardan kalkmak. (CA)

siñ-: Sinmek, hazmolmak. (CA) (BL) (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

şine: Göğüs. (BL) (TN)

siñek: Sinek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

siñek üş er-: Üşüşmek, bir yere toplanmak. (CA)

sin → sen. (CA)

sini: Sini, tepsi. (CA)

siñici miñici-: Afiyet ve lezzet veren, insanın içine sinen. (VN)

siñir: Sinir. (ST)

siñir-: Hazmetmek. (AN)

siñirle-: Hareket edemez hale koymak için vurup ayak sinirini kesmek. (KN) (ÖN)

sinle: Mezarlık, mez (CA) (BL) (TN) (ST)

sipâs: Şükür, şükran, hamd, övgü. (BL) (SN) (ÇMT) (VN)

sipâs ve şükr: Hamd ve şükür. (BL)

sipâslık: Şükür etme ve övme. (VN)

sipâssuz: Küfürde ısrar eden, şükretmeyen, nankör. (BL)

sipâssuz bol-: İnkâr etmek, nankörlük etmek. (BL)

sipâssuzluk kıl-: Küfretmek, nankörlük etmek,

şükretmemek. (BL)

sipsirülük: Kaygan. (CA)

şiret: Davranış, ahlak. (CA) (ST)

sirişte: Yoğrulmuş, karıştırılmış. (ST)

sirke: Sirke. (CA) (VN)

sitâre: Yılduz. (BL)

sitenbe: Çok çirkin, iğrenç, korkunç. (BL)

sitir: Avret yerleri. (TN) (SN) (VN)

sitize: Kavga, çekişme. (ÖN)

sitte: Altı. (sayı adı). (TN) (ST)

sivri: Ucu keskin ve ince olan. (ST)

sivrisiñek: Sivrisinek. (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

siyāk: Söz gelişi, ifade tarzı. (ST)

siyâset: Siyaset. (CA) (ST)

siyl: Sel. (VN)

siz: İkinci çokluk şahıs zamiri, siz. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

siz-: 1. Sezmek, hissetmek, farkına varmak, fark etmek. (ÖN) 2. Ummak, beklemek. (ÖN)

sizcileyin: Sizin gibi. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (VN)

sofra: Sofra. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

şoğan: Soğan. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şoğıl-: İçine çekilmek. (TN) (SN) (ST)

soğul-: Soğutulmak. (VN)

şoħbet: Görüşüp konuşma. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

şoħbet it-: Konuşmak, sohbet etmek. (CA)

şok-: Sokmak. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

soķâķ: Sokak, çarşı paz (CA) (ST)

soķradaki: Sonraki, bundan sonra. (BL)

şoķul-: Yanaşmak, yaklaşmak. (ST)

şol: Sol. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

sol-: Solmak. (BL)

şolu-: Solumak, nefes alıp vermek. (KN) (ÖN)

şoñ: Son, sonuç. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şoñ eylük: Akibet, son, cennet. (BL)

şoñ ev: Ahiret. (CA)

soņa ķal-: Gecikmek, ertelemek, tehir etmek. (BL)

sonra: Sonra. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şoñrağı: Sonra gelen, sonraki. (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

şor-: Sormak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şoral-: Sorulmak, sorma işine konu olmak. (ST)

şoraş-: Söyleşmek. (ST)

şorıcı: Soran. (KN) (SN)

şorıl-, şorul-: Sorulmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şorın-: Sorguya çekilmek. (KN) (ÇMT) (AN) (VN)

şorınıl-: Hesap sorulmak. (VN)

şoriş-, şoruş-: Birbirine sormak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şorul→ şorıl-: (CA) (TN)

şoruş→ şoriş-: (CA) (TN) (SN)

soru: Sorgu, sual. (AN)

şovu-, sovi-: Soğumak. (ST)

şovucağ: Serin, serince. (CA) (ST)

şovuk: Soğuk. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şovuqlık: Soğukluk. (ST)

şovut-: Soğutmak. (CA) (ST)

şoy: Soy, nesil, kök. (CA) (KN) (SN) (VN)

şoy-: Soymak, çıkarmak. (CA) (ST)

şoyağış-: Arka arkaya gelmek, peş peşe gelmek. (CA)

şoyağışdur-: Helak etmek. (VN)

şoyul-: Soyulmak. (CA) (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

sög-: Sövmek, küfür etmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

sögül-: Sövülmek, küfür edilmek. (CA) (ST)

söndür-: Sönmesini sağlamak, söndürmek. (ÖN) (ST)

söyin-: Sönmek. (ST)

söyke-: Dayamak. (SN)

söyken-: Yaslanmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

söykenil-: Yaslanmak, dayanmak. (ÇMT) (VN)

söyle-: Söylemek, demek, anlatmak, konuşmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

söyleyü bil-: Söyleyebilmek, anlatabilmek, konuşabilmek. (CA)

söylen-: Söylenmek, iletilmek. (TN) (KN) (ÖN) (VN)

söylenil-: Söylenmek. (SN)

söyleş-: Karşılıklı konuşmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

söyleşil-: Müzakere edilmek. (ST)

söylet-: Söyletmek, konuşturmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

söyleyici: Söyleyici. (KN) (SN) (ST) (ÇMT)

söylet-: Konuşturmak. (ÇMT)

söynük: Sönük, sönmüş olan. (CA)

söyün-: Sönmek. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

söyündür-: Söndürmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

söyünil-: Sönmüş hale gelmek. (TN)

söz: Söz, konuşma. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

söz aıla-: Laf anlamak. (CA)

söz bil-: Söz anlamak. (CA)

söz di-: Söz demek, söz söylemek. (CA)

söz dönder-: Karşı çıkmak, cevap vermek. (CA)

söz işit-: Söz işitmek. (CA)

söz söyle-: Söylemek, konuşmak, hitap etmek. (BL)

sözden yıldı: Dilsiz hayva, dört ayaklı davar. (BL)

sözi geç-: Sözü geçmek. (CA)

sözi **gerçekle-:** Sözü
geçekleştirmek. (CA)

sözi irişdür-: Sözü eriştirmek. (CA)

sözi gizle-: Gizlice söylemek. (BL)

sözcî: Mesih. (TN)

sözleş-: Konuşmak. (AN)

sözlü: Söz sahibi, sözlü. (ÖN) (SN) (ST)
(ÇMT) (AN) (VN)

şu: Su. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (AN) (VN)

su bir-: Su vermek, içirmek,
sulamak. (BL)

su çık-: Kaynamak, taşmak. (BL)

su evi: Ayak yolu, hela, tuvalet.
(ÖN)

su'âl: Soru. (CA) (ÖN) (ST)

su'âl eyle-: Sormak. (KN)

su'âl it-: Soru sormak. (CA) (KN)

su'âl olun-: Soru sorulmak. (CA)
(KN)

su'âlât: Sorular. (ST)

şu'bân: Evran. (BL) (TL)

şubaşı: Komutan. (ST)

subaşılık: Subaşılık. (ST)

subât: Ârâm makâmı. (BL)

şubh: Sabah, sabah vakti. (CA) (BL) (TN)
(KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şubh kıl-: Sabahlamak. (BL)

subhâna 'llâh: Allah her türlü eksiklikten
uzak ve bütün üstün sıfatlara sahiptir. (VN)

şubuh: Sabah. (VN)

subûr: Vâveylâ okımağ. (BL)

şucî: Kadeh. (SN)

sucûd et-: Secde etmek. (KN)

sucûd eyle-: Secde etmek. (KN)

şuç: Suçi günâh. (CA) (BL) (TN) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şucından geç-: Günahından
geçmek, affetmek. (CA)

şuc-ile dolu: Suç ile dolu. (CA)

şuçâ kal-: Bağışlayan. (CA)

şuçî iç-: Günah yapmak, suç
işlemek. (CA)

şuçından geçen: Günahından
geçen, affeden. (CA)

şuçlardan geçici: Günahlardan
geçen, affeden. (CA)

şuçumı bağışla-: Günahımı
bağışlamak. (CA)

şuçunûz dilen-: Bağışlanmayı
dilemek. (CA)

şuçlu: Suçlu, suç işlemiş. (CA) (ST)

şuçsuz: Kabahatsiz, günahı olamayan,
masum. (ST)

şudğ: Şakak. (ST)

şûf: Yün. (ÖN)

sufeyhâ: Levhacık. (CA)

şuffe: Sofa. (CA)

sufi: Tasavvuf ehli, sofu. (ST)

şuğrā: En küçük, daha küçük. (ST)

suḥḳ: Cehennemde bir derenin adı. (ST)

şuḥūf: Sayfalar. (CA) (KN) (ÖN) (ÇMT) (AN) (VN)

sūḳ: Çarşı, pazar. (ST)

şula-: Sulamak, suvarmak. (CA) (ST)

şulahâ: Salih, iyi. (CA)

sulâle: Öz, özsuyu. (BL)

şulan-: Sulanmak, su gereksinimini gidermek. (CA) (ST)

şulb: Nesil, soy. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

şulḥ: Barış. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

şulḥ eyle-: Barış yapmak. (KN)

şulḥ it-: Barış yapmak. (CA) (KN)

şulḥa da‘vet it-: Barışa davet etmek. (CA)

şulḥa uy-: Barışa uymak. (CA)

şulḥ-ile buyur-: Barış ile idare etmek. (CA)

şulḥi ilerü dut-: Barışa önemsemek, barışa önde tutmak. (CA)

sulṭân: Sultan, padişah. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

sulṭân ol-: Sultan olmak. (CA)

sulṭân ve ‘azametlû pâdişâh: Sultan ve yüce padişah, Allâh. (CA)

sulṭân-ı a‘zam: Yüce sultan. (CA)

sulṭanlıḳ: Sultanlık. (KN) (ST)

şulu: Suyu olan, sulu. (ÖN)

şun ‘: Etki, kudret. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

şun-: Sunmak. (CA) (ST)

şunul-: Sunulmak. (CA)

şunuş-: Birbirlerine karşılıklı sunmak. (CA)

şūr: Sur, kıyamette üflenecek olan boru. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şūr çalın-: Sur çalınmak. (CA)

şūr urul-, şūr urıl-: Sur üflenmek. (CA)

şūr üfürül-: Sur üfürülmek. (CA)

şūr urıl→ şūr urul-: (CA)

sūre: Süre. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

sūret: Sure. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şūret getir-: Örnek vermek, benzetmek. (VN)

şūretlen-: Şekil almak. (TN) (ÇMT) (AN) (VN)

şūretlendür-: Şekil vermek. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

şūretlû: Şekil verilmiş, biçim verilmiş. (ÖN)

şuşa-: Susamak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şuşalık: Susama, susuzluk. (ST)

şuşan-: Susatılmak. (CA)

şusuzlık → şusuzluğ. (CA)

sust: Gevşek, zayıf. (ÇMT)

şusuz: Susuz. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

şusuzluğ, şusuzluğ: Susuzluk. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

şu‘ūd: Yükselme. (ST)

şuv: Su. (CA) (ST)

suva-: Su içmek. (BL)

şuvar-: Sulamak, suvarmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şuvarıl-: Sulanmak, suvarılmak. (CA) (TN) (KN) (ST)

şuvarın-: İçirilmek. (ÇMT) (AN) (VN)

şuvarınıl-: Sulanılmak. (KN) (ÖN) (VN)

şuvarmağ: Sulama, suvarma. (CA)

şuvaruğ: Su verme, sulama. (ÖN)

şuvat: Hayvanların su içtiği yer. (ÇMT) (VN)

sūy: Adım, iz. (BL)

şuya bakıcı: Falcı. (ST)

sū: Güç, asker. (CA) (BL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

sübāt: Uyku, hafif uyku. (ST)

sübḥân: Allah. (ST)

sübḥānallāh: “Allah’ı her türlü arazlardan, kusur, ayıp ve eksiklerden tenzih ederim” anlamındadır. (ST)

süci: Şarap, içki. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

süçiyi içür-: Şarabı içirmek. (CA)

sücūd: Secde edenler. (CA) (BL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

sücūd it-: Secde etmek. (CA)

sücūd kıl-: Secde etmek, yere kapanmak. (BL)

sücūd şüreti: Secde şekli. (CA)

süd: Süt. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

süd emer oğlancuğ: Süt emen çocuk. (CA)

südden kes-: Sütten kesmek. (CA) (KN)

südin sağ-: Sütünü sağmak. (CA)

süfli: (Seviye olarak) aşağı, alçak. (KN) (ÖN)

süḥan: Kelime. (BL)

süknâ: Oturulacak yer, konak. (CA) (ST)

süks: Boyun kökü, ense. (CA)

sükûnet: Durgunluk, dinginlik. (ST)

sükût: Susma. (ST)

süliş: Üçte bir. (CA) (TL) (KN) (AN)

sülüşden artuğ ol-: Üçte birinden fazla olmak. (CA)

süllem: Merdiven. (ÖN)

sülük: Bir yola girme, bir yol tutma. (ST)

sülüş: Üçte bir. (KN) (ÖN) (ST) (AN)

şülüşân: Üçte iki. (ST)

sümeye: Boş yere, beyhude. (CA) (SN)

sümkür-: Soluğu burundan hızla vererek
sümüğü dışarı atmak. (ST)

şümme: Sonra; tekrar ve tekrar. (ST)

süñ-: Uzanmak, el uzatmak. (ST)

sünbüle: Bir burç ismi, başak. (CA)

sündüs: Renkli ipek kumaş. (CA) (ST)

sünnet: İyi ahlak, Hz. Muhammed'in
müslümanlar tarafından uyulması gereken
söz ve davranışları, sünnet. (CA) (BL) (TN)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

sünnetullāh: İlahi kanunlar. (ST)

sünnî: Sünnet ehlinde olan kimse. (ST)

süñü: Mızrak. (TN) (KN) (ÖN) (ÇMT)
(VN)

süñük: Kemik. (CA) (BL) (TN) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

süñükler ol-: Kemikler olmak.
(CA)

süñüklere et geyür-: Kemikleri etle
kaplamak, vücudu şekillendirmek.
(CA)

süñükleri çüri-: Kemikleri
çürümek. (CA)

süñüklerin divşür-: Kemikleri
derleyip toplamak. (CA)

süñüklü: Kemik yığını. (ÇMT)

süpür-: Süpürmek, temizlemek. (BL) (ST)

sür-: Uzaklaştırmak, göndermek, yaşamak,
ekip biçmek. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (VN)

sürādık: Büyük padişah çadırı. (ST)

sür'at: Çabukluk, hız. (CA) (KN) (ÖN)
(ST)

sür'at et-: Hızlanmak, koşmak.
(KN)

süril-: Sürüklenmek. (AN)

sürin-: 1. Sürünmek, sürünerek hareket
etmek. (BL) (TN) (ÇMT) (AN) 2.
Sürünmek, dokunmak. (BL) (TN) 3. Cinsi
münasebette bulunmak. (BL)

sürç-: Yanılmak. (CA) (ST)

sürçid-: Sürçmesine sebep olmak. (ST)

sürçün-: Sürçmek, takılmak. (ST)

sürgün: Tañrı sürgünü; Allah'ın kainatta
vaz' ve icra ettiği kanun. (TN) (SN) (ÇMT)
(VN)

süri: Asker. (TN)

süri-: Sürümek. (CA) (ST)

sürici: Süren, uzaklaştıran. (KN) (SN) (ST)

süril-, sürül-: Sürüklenmek, sürülmek.
(CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

sürül→ süril-: (CA) (TN)

sürin-: Sevk edilmek. (TN) (ST) (VN)

sürme: Kadınların güzel görünmek için.
(ÖN)

sürmelen-: Sürmelenmek, sürme çekmek.
(CA)

sürmelü: Gözünde sürme olan, sürmeli. (KN) (ÖN) (ST)

sürt-: Bir şeyi bastırarak diğer bir şeyin üzerinden geçmek. (ST)

sürtin-: Sürtünmek. (CA)

sürür: Sevinç. (CA) (ST)

sürü: Asker, ordu. (TN) (ST) (VN)

sürü-: Bir şeyi yerden kaldırmaksızın çekerek, iterek götürmek, sürüklemek.

sürücü: Sevkeden. (TN) (SN) (ST)

sürük-: Sürülmek, uzaklaştırılmak, sürünmek. (SN) (VN)

sürül-: Sürülmek. (SN) (ST) (VN)

sürün-: Sürüklenmek. (ÇMT)

sürünil-: Götürülmek, sevkedilmek. (VN)

süryânî: Süryani, hristiyan topluluktan olan kimse. (CA)

süs-: Boynuz darbesi vurmak. (TN) (KN) (ST) (VN)

süsil-: Boynuzlanmak. (CA)

süst: Gevşeklik. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

süst bol-: Tembellik etmek, ihmal etmek. (BL)

süst ol-: Gevşek olmak. (CA) (KN)

süstrek: Daha zayıf, daha güçsüz, daha dayanıksız. (BL)

süstlük: Güçsüzlük, kuvvetsizlik. (BL) (SN) (ST) (VN)

süt: Süt. (BL) (ÇMT) (VN)

süt bir-: emzirmek. (BL)

süvâr: Ata binmiş, binici. (CA)

süver-: Sureler. (CA)

süzül-: Süzölmek. (CA) (AN)

2.21. Ş

şa‘bân: Ay takviminin sekizinci ayı, üç ayların ikincisi. (CA)

şabla: Tokat. (ST)

şâd: Mutlu, sevinçli. (CA) (BL) (TN) (KN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şâd bol-: Sevinmek, övünmek, ferahlamak. (BL)

şâd it-: Mutlu etmek. (CA) (TN)

şâd ol-: Mutlu olmak. (CA) (TN) (KN)

şâdılık: Mutluluk. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

şâdımân, şâdumân: Mutlu, sevinçli. (CA) (AN)

şâdumân → şadımân. (CA)

şâdî: 1. İyilik, hayır. (BL) 2. Mutluluk, sevinç. (BL)

şâdî kıl-: 1. Sevinmek. (BL) 2. Övünmek, böbürlenmek. (BL)

şâdîlık: Maharet, ustalık. (BL) (KN)

şâdîlık kıl-: Sevinmek, ferahlamak. (BL)

şâdu u hürrem: Mutlu ve sevinçli, mutlu mesut. (CA)

şafak: Güneşin batmasından sonra ortaya çıkan alacakaranlık. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şâfi'i: Dört hak mezhebinin gafi mezhebinin kurucusu ve imamı. (ST)

şâh: 1. Budak. (BL) 2. Padişah. (ST)

şahâdet: Şahadet etme, tanıklık. (CA)

şahâdet eyle-: Tanıklık etmek. (CA)

şahâdet it-: Tanıklık etmek. (CA)

şâh-dâne: İri inci tanesi. (CA)

şahıs: Şahıs, kişi. (BL) (ÖN) (ST)

şâhid: Şahitlik yapan, tanık. (CA) (TL) (SN) (ST)

şâhid ol-: Şahit olmak. (CA)

şâhin: Kuş. (CA)

şahş: Şahıs, kişi. (TL) (ST)

şahsı: Şahsa, kişiye ait, kişiyle ilgili. (ST)

şâ'ir: 1. Şair. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Bahtsız, bedbaht, ümitsiz. (BL)

şâ'ir sözi: Şair sözü, şiir. (CA)

şakımak: Şimşek veya yıldırım gibi çakmak, parlamak. (CA)

şakî: 1. Haydut, zorba. (CA) (BL) (ÖN) (TL) (ST) 2. Bahtsız. (CA) (BL) (KN)

şâkir: Şükreden. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

şâkir kul: Şükr eden kul. (CA)

şâkirlerden ol-: Şükredenlerden olmak. (CA)

şakîrak: Daha şükreden. (CA)

şâkird: Talebe, çırak. Mürid. (TL) (KN) (ST)

şakq: Yarma, yarıma, çatlama, yırtma. (ST)v

şâmil: Çevreleyen, içine alan, ihtivâ eden, kaplayan. (TL)

şân: Şan, şöhet. (CA) (TL) (ST)

şâr: Belde. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

şarâb: Şarap. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şarâb iç-: Şerap içmek. (CA)

şarâb içür-: Şerap içirmek. (CA)

şarâbdan içüril-: Şerap içirilmek. (CA)

şarâbı şunul-: Şerap sunulmak. (CA)

şarâblu: Şarapla dolu olan. (VN)

şâri': Şeriatı meydana koyan, teşri eden. Allah (C.C.). (TL)

şark: Doğu. (CA) (KN) (ST)

şart: Şart. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

şart it-: Şart koşturmak. (CA)

şaşı: Şaşı. (CA)

şaşur-: Çarpazlamak. (TN)

şaşurı: Çarpaz. (SN) (ÇMT) (VN)

şavk: Işık, aydınlık. Çıngı. (TL) (ST)

şâyed: Şayet. (CA) (ST)

şâyi': Herkesçe bilinmiş, duyulmuş. (ÖN)

şaz: Sevinçli. (SN) (ST) (AN) (VN)

şâzılık: Sevinç. (TN) (TL) (SN) (ST)

şâzz: Kaide dışı, kaideye uymayan. (SN)

şeb: Dün. (BL)

şeba': Tokluk, tamamlık, dolgunluk. (ST)

şebať: Cihet, yön, taraf. (ÇMT)

şebih: Benzeyen, benzeyici. (ÖN)

şebihün: Gece baskını. (SN) (ÇMT) (VN)

şecâ'at: Yiğitlik, cesaretlilik. (CA) (TL) (KN) (ÖN)

şecer: Ağaç. (ST)

şecere: Şecere. (CA) (TL)

şedâ'id: (Şedâ'id) Afât. Meşakkatli haller. Şiddetli musibetler. (TL) (KN) (ÖN) (ST)

şedîd: Şiddetli, sert, katı, katı, sıkı. (TL) (ST) (AN)

şefâ'at: Aracılık. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şefâ'at bol-: Şefa'at etmek, iltimas göstermek. (BL)

şefâ'at eyle-: Aracılık yapmak. (CA) (TN) (KN)

şefâ'at idici: Aracılık yapan. (CA) (KN)

şefâ'at it-: Aracılık yapmak. (CA) (BL) (KN)

şefâ'at kıl-: Şefa'at etmek. (BL)

şefâ'atile fâyide it-: Aracılığıyla fayda etmek. (CA)

şefâ'atların kabûl it-: Aracılığı kabul etmek. (CA)

şefâ'atci: Aracılık yapan. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şefî': Şefa'at eden. (CA) (TN) (TL) (ST)

şefkat: Merhamet, acıma. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

şefkat et-: Merhamet etmek. (KN)

şefkatlu: Şefkatli, rahman. (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

şefkatluluk: Şefkatlilik, sevgi. (BL)

şehâdet: (Şehâdet) Şâhidlik. * Bir şeyin doğruluğuna inanmak. * Delâlet. Alâmet, işaret, iz. (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

şehîd: Şehit. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şehîd ol-: Şehit olmak. (KN)

şehîdlik: Şehitlik, Allah yolunda veya din uğrunda ölme. (ST)

şehir: Şehir, köy, kasaba. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şehr: Şehir. (CA) (BL) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

şehvet: Şiddetli arzu, şehvet. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şehvet dökici: Şehvetle yaklaşan. (CA)

şehvetden yarat-: Şehvetten yaratmak. (CA)

şehvete kulağuzla-: Şehvete yöneltmek. (CA)

şehvete şabr it-: Şehvete sabretmek. (CA)

şehvetlerine tabî: Şehvetlerine tabi. (CA)

şehvetüñüz harama harc it-: Şehvetinizi harama harcamak. (CA)

şek: Şüphe. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şekk artur-: Şüphe artırmak. (CA)

şekk eyle-: Şüphelenmek. (CA) (KN)

şekk içinde: Şüphe içinde. (CA)

şekk içinde ol-: Şüphe içinde olmak. (CA)

şekkde ol-: Şüphede olmak. (CA)

şekâvet: Bedbahtlık. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

şekil: Şekil, biçim. (CA) (TL) (ST)

şeklini ve şüretini vir-: Şeklini ve tarzını yaratmak. (CA)

şekillü: Şekilli, biçimli. (ST)

şekk → sek. (CA) (TL)

şekker: Şeker. (ST)

şeklü: Şüphe eden, şüpheli, şüphe içinde. (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

şeklü degül: Tam inanan, inancına şüphe karıştırmayan. (BL)

şeksüz: 1. Kati ve şüphesiz olan şey. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) 2. Tam inanan, hiç şüphesi kalmayan. (BL)

şekür: Çok şükreden. (TL) (ÖN) (KN) (ST)

şemail: Huylar, ahlaklar. (ST)

şems: Gün. (BL) (TL) (SN)

şenbe → şenbih. (CA)

şenbih, şenbe: Cumartesi. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

şer: Kötülük. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şer: Din kuralları. (KN) (ST) (ÇMT)

şerâre: Kıvılcım. (ÖN)

şerait: Koşullar. (ST)

şerbet: Şerbet. Tatlı içecek. (TL) (ST)

şeref: Şeref, yükseklik, üstünlük. (CA) (TN) (SN) (BL) (TL) (ST)

şerefe: Yüksek bir yerin çıkıntısı. (ST)

şerh: Açıklama, anlatma. (CA) (TL) (KN) (ÖN)

şerh it-: Şerhetmek. (CA)

şer'i: Şeriatla ilgili olan. (CA)

şer'i muhkem dut-: Şeriatı sağlam tutmak. (CA)

şer'i at: Doğru yol, ibadet yolu. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şerîf: Şerefli, soylu. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

şerîk: Ortak. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

şerîk dut-: Ortak tutmak. (CA) (BL)

şerîk eyle-: Birisini bir işe ortak yapmak. (KN)

şerîk getir-: Ortak getirmek. (CA)

şerîk it-: Ortak etmek. (CA)

şerîk kıl-: Ortak etmek (CA)

şerîk ol-: Ortak olmak. (CA) (KN)

şerikler eyle-: Ortaklar yapmak. (CA) (KN)

şerîyyet: Şeriat. (CA)

şerîyyeti bildür-: Şeriati bildirmek. (CA)

şerlû: Şerli, uygun olmayan. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

şerm: Utanmak. (BL)

şerm-sârlık: Mahcupluk, utangaçlık. (ST)

şerr: Şer, kötülük. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

şerri fâş ol-: Kötülüğü kuşatmış olmak. (CA)

şeş: Altı. (BL)

şeş-: Çözmek. (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

şeşil-: Çözülme. (ST)

şetm: Sövmek, azarlamak, küfretmek. (TL)

şettâ: Perakende. (BL)

şevher: Eren. (BL)

şevk: Şevk, istek. Çok istek, şiddetli arzu. * Neş'e. *Bir şeyi bir yere şeye sağlamca bağlama. * Memnun. Şâduman. (TL) (ST)

şevket: Büyüklük, heybet. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

şevketlü: Padişaha has kudret. (TN)

şevval: Arabi aylardan biri. (CA)

şey': Şey, nesne. (CA) (TL) (ST) (ÇMT) (VN)

şeyâtîn: Şeytanlar. (CA) (TL) (ST) (ÇMT) (VN)

şeyâtîne îmân getir-: Şeytanlara inanmak. (CA)

şeytân: Şeytan. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şeytân-ı racim: Taşlanmış, kovulmuş şeytan. (KN)

şeytâna uy-: Şeytana uymak. (CA)

şeyb: Kocalık. (BL)

şeyh: Yaşlı adam. * Bir kabilenin ileri geleni. Kabile reisi. * Tarıkatta müridlerin reisi. (TL) (ST)

şeyn: Kusur, ayıp, noksan, kabahat. Yaramaz şey. (TL)

şığır-: Sıçramak, yürümek. (CA)

şinhıyârı: Kabak. (VN)

şıkkı: Tercihi. Seçeneği. (TL)

şinhıyar: Hıyar, acur. (SN) (ÇMT)

şî'a: Şiilik. Şia. Yardımcılar mânâsiyle, Alevilik, Şiilik. İfrat ve tefrit ve dünyevi sebebler yüzünden Ehl-i Sünnet ve Cemaat Mezhebinden ayrılan bir fırka. Bir şahsa taraftar olmak. (TL)

şî'at: Bölük. (BL)

şiddet: Şiddet, katılık. (CA) (TL) (ST)

şifâ: Hastalıktan kurtulma, iyi olma. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şifâ bul-: Hastalıktan kurtulma. (CA)

şifâ vir-: Şifa vermek, iyileştirmek. (CA) (TN) (KN)

şihâb: Yanmış. (BL) (ST)

şî'ir: Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz. (KN) (ST) (ÇMT)

şikâyet: Şikayet, yakınma. (CA) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şikâyet eyle-: Şikayet vermek, yakınmak. (KN)

şikâyet it-: Şikayet etmek. (CA)

şikâyet kıl-: Şikayet etmek, yakınmak. (CA)

şikem: Karın. (BL)

şikeste: Kırık, kırılmış yenilmiş. (CA)

şikeste gönüller: Kırık kalpler. (CA)

şikestelik: Kırıklık, kırılmışlık, yenilmişlik. (CA)

şimâl: Kuzey. (CA) (ÖN) (ST)

şimden: Şimdiden. (ST)

şimdi: Şimdi. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şimşâd: Şimşir ağacı. (CA)

şimşek: Şimşek, yıldırım. (CA)

şimşek şakı-: Şimşek çakmak. (CA)

şindi: İçinde bulunduğumuz zaman, şimdi. (ÇMT) (VN)

şinik: On litre su alabilen teneke kutu şeklinde bir ölçü çeşidi. (KN) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

şî'r: Şiir. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (VN)

şî'r ayıt-: Şiir söylemek. (CA)

şî'ra': İki yıldızın adı. (KN) (ST)

şî'râ: Satın alma, satın alınma. (TL)

şîrah: Açma, genişletme. (TL)

şirk: Tanrıya ortak koşma, şirk. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şirk dut-: Şirk koşmak, Tanrı'ya ortak koşmak. (BL)

şirk eyle-: Şirk koşmak. (TN) (KN)

şirk getür-: Ortak koşmak, şirk getirmek. (CA) (BL) (TN) (KN)

şirk kıl-: Şirk koşmak, Tanrı'ya ortak koşmak. (BL)

şirket: Ortaklık. (TL) (ÖN) (ST)

şirret: Terbiyesizlik, hayasızlık, edepsizlik.

* Geçimsiz, huysuz ve kavgacı. (TL)

şirrire: Çok şer işleyeni pek çok şerir. (ST)

şiş-: Şişmek. Bir şeyin hacminin büyüyüp genişlemek. (TL) (ST)

şîşe: Cam, billur, şişe. (BL) (KN) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şişür-: Şişirmek. (ST)

şol: Şu (işret sıfatı). (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

şol vaqt ki: O zaman ki. (CA)

şolok: O vakit, o anda. (CA)

şom: Uğursuzluk. (TN) (TL) (SN) (ÇMT)

şom gör-: Uğursuz olduğunu düşünmek. (TN)

şor: Tuzlu. (CA)

şöhret: Ün. Tanınma, ün yapma. (TL) (ST)

şöyle: Şöyle. (CA) (BL) (TN) (TL) (SN) (ST) (VN)

şöyle kim: Şöyle ki, gibi. (BL) (SN)

şu: Şu (işaret sıfatı). (CA) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şu‘â‘: Bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri. (TL) (ST)

şu‘ab: Şubeler, bölümler. (KN)

şu‘be: Şube. (CA)

şuhūd: Şâhidler. * Görme, şahid olma. * Müşahede etme. * Görünecek halde şekillenme. (TL)

şuğl: İş, meşgul oluncak şey. (ST)

şu‘le: Alev. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

şu‘le kıl-: Alev yapmak. (CA)

şu‘le ol-: Alev olmak. (CA)

şu‘le vir-: Şule saçmak. (CA)

şu‘lelen-: Işıklanmak, ışık saçmak. (ST)

şu‘lelü: Parlak, alevli. (CA)

şüm: Uğursuz. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

şümlük: Uğursuzluk. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

şuncılayın: Şunun gibi. (CA)

şundayık: Böylece. (SN) (VN)

şunlar: İşaret zamiri: bunlar. (ÖN) (VN)

şurū‘: Niyet etmek, yönelmek. (TL)

şübhât: Şüpheler. (TL)

şübhe: Şüphe, kuşku. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

şübhe ko-: Şüphelenmek. (CA)

şübhelü: Kuşkulu. (CA) (ST)

şühedâ: Şehitler. Şahitler. (TL)

şükr: Hamd, şükr. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

şükr et-: Şükretmek. (BL)

şükr eyle-: Şükretmek. (CA) (TN) (KN)

şükr it-: Şükretmek. (CA) (TN) (KN)

şükr kıl-: Şükr etmek. (CA) (BL) (TN)

şükru'llāh: Şükür Allah'ındır, Allah'a şükürler olsun. (ÖN)

şükür: Şükür, hamd. (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

şükürlü: Şükür sahibi. (ST)

şümâr: Hesap, sayı. (CA)

şühhesüz: Kuşkusuz, şühpesiz. (CA)

şürü': Başlama. (CA) (TL) (ST)

şürü' it-: Başlamak. (CA)

şürür: Şerler, kötülükler. (ST)

2.22. T, Ṭ

ṭâ: Kadar, için. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

tâ kim: Belki, mümkündür ki, olur ki...(BL)

tâ meger: Belki, olur ki, umulur ki. (BL)

ṭa': Kınama. (VN)

ta'ab: Yorgunluk, sıkıntı. (CA) (KN) (ÖN)

ta'accüb: Şaşakalma. (CA) (ST)

ta'accüb it-: Şaşırmak. (CA)

ta'addī: Saldırma, adaletsiz davranma. (CA) (ÖN) (ST)

ta'addī eyle-: Saldırmak, adaletsiz davranmak. (KN)

ta'addī it-: Saldırmak, adaletsiz davranmak. (CA) (KN)

ta'alluḡ: Asılı olma, ait olma. (CA) (ST)

ṭa'âm: Yemek. (CA) (BL) (KN) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ṭa'âm bir-: Yemek vermek, yedirmek, doyurmak. (BL)

ṭa'âm yi-: Yemek, yemek yemek.(BL)

ta'arruḡ: İlgi, alaka. (ÖN) (ST)

tâ'at: Allâh'ın emirlerini yerine getirme, ibadet. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ṭâ'at it-: İbadet etmek. (CA)

ṭâ'ate şabr it-: İbadete sabretmek. (CA)

ṭâ'atinden çık-: Emrinden çıkmak. (CA) (TN)

ṭab: Yeterli, kafi. (TN) (ST)

ṭabaḡ: Tabak. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ṭabaḡa: Tabaka. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN) (VN)

ṭaban: Ayak tabanı. (TN) (ST) (VN)

ṭabar: Bekçi. (AN)

tâbi': Boyun eğen, bağlı olan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

tâbi' it-: Bağlı olmak. (CA) (KN)

tâbi' ol-: Bağlı olmak. (CA) (BL) (KN)

ṭabī'at: Huy, tabiat, mizaç. (CA) (ST)

ṭabīb: Hekim, doktor. (ST)

tabi'în: Hz. Muhammed'i görmüş olanları görüp kendilerinden hadis dinlemiş olanlar. (ST)

ta'bir: İfade, anlatma, rüya yorma. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

ta'bir eyle-: Düş yormak. (KN)

tâb'iyet: Tabilik, tabi olma. (CA)

tabış-: Karşılaşmak, karşı karşıya gelmek, buluşmak. (ÖN)

tabl: Davul. (CA) (ST)

tabut: Sandık, tabut. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tâc: Hükümdarların başlarına giydikleri cevahirli başlık, taç. (CA) (ST)

ta'cîl: Çabuklaştırma. (CA) (ST)

ta'cîl ét-: Çabuklaştırmak. (KN)

ta'cîlle-: Çabuklaştırmak. (KN)

tâcir: Ticaretle uğraşan. (CA)

tâcirlik: Ticaretle uğraşma. (KN) (ÖN)

ţad: Dil tarafından algılanan duyum. (ÇMT) (VN)

ţad-: Tatmak. (CA) (BL) (SN) (ST) (VN)

ţadır-, ţadur: Tattırmak. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ta'dîl: Doğrultma, doğrulama. (ST)

ţadur→ţadır. (CA)

tafdil: Birini veya bir şeyi diğerlerine tercih etme. (ST)

tafşîl: Etraflıca açıklama. (CA) (ST)

tafşîl it-: Etraflıca açıklamak. (CA)

tafzîl: Üstün tutma. (CA)

taş: Dağ. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

taşlar eyle-: Dağlar yapmak. (CA)

taşlar pâre pâre ol-: Dağlar parçalanmak. (CA)

taşlar yerinden kop-: Dağlar yerinden kopmak. (CA)

taşlara bak-: Dağlara bakmak. (CA)

taşları evler yon-: Dağları evler yapmak. (CA)

taşları yürüt-: Dağları yürütmek. (CA)

tağa cân vir-: Dağa can vermek. (CA)

tağa çıkar-: Dağa çıkarmak. (CA)

taşarcuk: Çömlek, kap. (CA)

tağayyür: Değişme, başkalaşma, değişiklik. (ÖN)

tağayyürât: Değişmeler, başkalaşmalar. (ST)

taşbir: Bulanma. (KN)

taşıl-: Dağılmak, uzaklaşmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

taşılacak vakt: Çalışma vakti. (CA)

taşılın-: Parçalanılmak. (VN)

taşılmış: Dağılmış, uzaklaşmış. (CA) (BL)

tağıt-: Dağıtmak, uzaklaştırmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tağıtıcı: Yayan. (ÇMT)

tagī: Azgın, isyan eden. (ST)

tağılık: Azgınlık, isyan etme. (ST)

tağiye: Azgın, isyan eden. (ST)

tağla-: Dağlamak. (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

tağlandur-: Kızgın bir şeyle vücudun bir yerine damga vurmak, dağlamak. (ÖN) (KN)

tağlanıl-: Dağlanmak. (CA)

tağuk: Dağınık, perişan. (CA) (ST)

tağul-: Dağılmak, saçılmak. (CA)

tağūt: Şeytan. (SN) (VN)

tağyīr: Değiştirme. (CA) (TN) (ÖN) (ST) (AN)

tağyīr eyle-: Değiştirmek. (KN)

tağyīr iden: Değiştiren. (CA)

tağyīr idici: Değiştiren. (CA)

tağyīr it-: Değiştirmek. (CA) (KN)

tağyīr ol-: Değiştirilmek. (KN)

taḥallūf: Uymama. (ST)

taḥammül: Yüklenme, bir yükü üstüne alma. (CA) (ST)

taḥammül it-: Yüklenmek, bir yükü üstüne almak. (CA)

taḥâret: Temizlik, temizlenme. (ST)

taḥassür: Hasret çekme, üzülmek. (CA) (ST)

taḥayyür: Hayran olma, şaşırıp kalma. (CA) (ST)

taḥfîf: Hafifletilme, yükünü azaltma. (CA) (ST)

taḥıl: Tahıl. (CA) (ST)

ṭâhir: Temiz. (CA) (ST)

taḥiyyet: Selam verme, selamlama, selam. (BL) (ÖN) (ST)

taḥkîk: Gerçekten, muhakkak, şüphesiz. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN)

taḥkîr: Hakaret etme, hor görme. (CA) (ST)

taḥlid: Daimi olarak oturma, kalma. (ST)

taḥmîd: Hamdetme, şükretme. (ST)

taḥrîm: Haram kılma. (ST)

taḥrîz: Kısıktırma. (ST)

taḥşîl: Hasıl etme, ele geçirme. (CA)

taḥsîn: Güzel bulu takdir etme. (CA)

taḥşîş: Bir yere mahsus kılma, bağlama. (CA) (ST)

taḥt: Taht. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

taḥtdan ayır-: Tahttan ayırmak. (CA)

taḥtı altında gizlü: Tahtı altında gizli. (CA)

taḥt-ı serâ: Yaş, nemli toprağın altı. (BL)

tahtını ısmarla-: Tahtını vermek.
(CA)

tahtlar üzerinde otur-: Tahtlar
üzerinde oturmak. (CA)

tahta: Tahta. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST)
(ÇMT) (AN) (VN)

tahteş-şerāp: Toprak altı. (ST)

ṭahūr: Arı. (BL) (AN)

taḥvif: Korkutma. (ST)

taḥyil: Akla getirme, zannetme, hayal etme.
(ÖN)

ṭāʿife: Topluluk, grup, kısım. (BL) (ÖN)
(ST)

tāk: Takat kelimesiyle birlikte deyim
olarak kullanılır, takati kesilmek anlamına
gelir. (ST) (AN)

ṭaḥ-: Bir şeyi baska bir yere uygun bir
biçimde tutturmak, iliştiirmek, geçirmek.
(ST)

ṭāka: Pencere. (KN) (ÖN)

taḥallüb: Dönme, bir yerden bir yere
çevrilme, değişme. (CA)

ṭāḡat: Güç, kuvvet. (CA) (BL) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (VN)

ṭāḡati yet-: Gücü yetmek. (CA)

taḡaḡa: Başa kakma. (ST)

taḡdīm: Öne geçirme, sunma. (CA) (ÖN)
(ST)

taḡdīm eyle-: Öne geçirmek,
sunmak. (KN)

taḡdīm it-: Öne geçirmek, sunmak.
(CA) (KN)

taḡdīm ol-: Öne geçirilmek,
sunulmak. (KN)

taḡdīr: Alın yazısı, nasip, taktir. (CA) (BL)
(TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)
(VN)

taḡdīr eyle-: Taktir etmek. (CA)
(TN) (KN)

taḡdīr iden: Taktir eden. (CA)

taḡdīr idenlerüñ yegī: Taktir
edenlerin daha iyisi. (CA)

taḡdīr it-: Taktir etmek. (CA) (TN)
(KN)

taḡdīr itdügi vaḡt: Taktir ettiḡi
vakit. (CA)

taḡdīr itmiş ol-: Taktir etmiş
olmak. (CA)

taḡdīr kıl-: Daraltmak, azaltmak,
kısmak. (BL)

taḡdīr olan vaḡt: Taktir olan vakit.
(CA)

taḡdīr olunmuş: Taktir olumuş.
(CA)

taḡdīrce: Taktir edildiḡi süre
boyunca. (CA)

taḡdīre ḡayil: Taktire inanan. (CA)

taḡdīr-i ilāhi: Allāh'ın taktiri. (CA)

taḡdīrât: Takdirler. (ST)

taḳdirlen-: Belirlenmiş, takdir edilmiş.
(VN)

taḳdırullâh: Takdirler, övgüler. (ST)

taḳdis: Ululama, tazim. (SN) (ST) (VN)

taḳıl-: Takma isi yapılmak. (ST)

taḳın-: Takınmak. (CA)

taḳış-: Karşılıklı lakap takmak. (AN)

tâki: ta ki, -e kadar. (KN) (ST)

taḳlîd: Asma, kuşatma. (CA)

taḳrîr: Yerleşirme, sağlamlaştırma. (CA)
(ST)

taḳrîr it-: Yerleştirmek,
sağlamlaştırmak. (CA)

taḳrîr olan: Yerleştiren,
sağlamlaştıran. (CA)

taḳrîr olun-: Yerleştiren,
sağlamlaştıran. (CA)

taḳsîm: Bölme, ayırma. (ST)

taḳşîr: Bir işi eksik yapma, ihmal etme.
(CA) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

taḳşîr eyle-: Bir işi eksik yapmak,
ihmal etmek. (KN)

taḳşîrlîk kıl-: Bir işi eksik yapmak, ihmal
etmek. (CA)

taḳşîrlîk: İhmalkarlık. (CA) (TN) (SN)
(ST) (ÇMT) (VN)

taḳşîrlîk eyle-: Kusur etmek, hata
yapmak, haddi aşmak. (TN)

taḳşîrsüz: Eksiksiz, kusursuz. (KN) (ÖN)

taḳvâ: Allâh'tan korkma, sakınma. (CA)
(TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

taḳvâ et-: Allâh'tan korkmak,
sakınmak. (CA)

taḳvâ geyecegi: Takva elbisesi.
(CA)

taḳvâ üzerine sâbit ol-: Takva
üzerine sabit olmak. (CA)

taḳvâyâ buyur-: Takvaya
buyurmak. (CA)

taḳvâyâ yakınraḳ: Takvaya daha
yakın. (CA)

taḳviyet: Kuvvetlendirme,
kuvvetlendirilme. (CA)

ṭal: Dal, ağacın gövdesinden ayrılan
kollardan her biri. (ST)

ṭal-: Batmak, dalmak. (CA) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (VN)

ṭala-: Köpek, kurt vb. hayvanlar dişlemek,
ısırmak. (ST)

ṭalâḳ: Boşama, nikahlı kadını bırakma.
(CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)
(VN)

ṭalâḳ bir-: Boşamak, nikahlı kadını
bırakmak. (BL)

ṭalâḳ vir-: Boşamak. (CA) (TN)

ṭalâḳa ḳaşd it-: Boşamaya niyet
etmek. (CA)

ṭalaz: Dalga, kasırğa. (CA)

ṭaldur-: Daldırmak. (CA) (TN) (VN)

ṭaldurul-: Daldırılmak. (ST)

ṭaleb: İstek. (CA) (ÖN) (ST)

ṭaleb eyle-: İstemek. (CA)

ṭaleb it-: İstemek. (CA) (KN)

ṭaleb olunmuş: Talep olunmuş. (CA)

ṭaleb itmeklik: İsteme. (CA)

ṭahıcı: Dalgıç. (KN) (TN) (ÇMT)

ṭalğa: Dalga. (CA) (TN)

ṭalgıcı: Dalgıç. (CA) (ST)

ṭalh: Muza benzer meyve. (ST)

ṭalib: İsteyen, istekli. (ST)

ṭaliḥ: Kısmet, kader. (ST)

ta' līm: Öğretme. (CA) (ST)

ta' līm eyle-: Öğretmek. (CA)

t'allahi: Vallahi billahi kelimelerinden sonra daha çok inandırıcı olmak üzere söylenen üçüncü kelime. (SN) (VN)

ṭâlūt: İsrailoğullarının Câlūt ile mücadelesinde Allah tarafından melik tayin edilen kişi; Tâlūt. (ÖN) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

ṭam: Dam. (CA) (SN) (ST) (VN)

ṭama': Arzu, istek, ümit. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ṭama' eyle dut-: Ummak, arzu etmek. (BL)

ṭama' ı terk it-: İsteği terk etmek. (CA)

ṭama' it-: İstemek. (CA) (BL) (KN)

ṭama' kıl-: Arzu ve ümit etmek. (BL)

ṭama' ıraḥ: En hırslı. (TN)

ṭamâ' kâr: İsteyen, hırsla isteyen. (TN)

tama' landur-: Tamahkar hale getirmek. (TN) (VN)

tamâm: Tamam, eksiksiz. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

tamâm bol-: Tamamlanmak, bitmek, hallolmak. (BL)

tamâm bul-: Tamamlanmak. (CA)

tamâm çalış-: Tam çalışmak. (CA)

tamâm dut-: Eksiksiz tutmak. (CA)

tamâm endâzelü: Ölçülü, doğru ölçülerde olan. (BL)

tamâm et-: Tamamlamak. (BL) (KN)

tamâm eyle-: Tam (olarak) yaratmak. (CA) (TN) (KN)

tamâm idici: Tamamlayan. (CA) (KN)

tamâm it-: Tam yapmak, tam yaratmak. (CA) (BL) (KN)

tamâm kıl-: Tamamlamak, yerine getirmek, ödemek, ifa etmek. (BL)

tamâm ol-: Tamamlanmak. (CA) (TN) (KN)

tamâm olduğu vaḫt: Tam olduğu zaman, tamamlandığı zaman. (CA)

tamâm öde-: Tam (olarak) ödemek.
(CA)

tamâm tut-: Tamam tutmak. (CA)

tamâm vir-: Tam (olarak) vermek.
(CA)

tamâm yitişdüril-: Tam (olarak)
yetiştirmek. (CA)

tamâmca: Tamamiyle. (CA)

tamāmırak: Daha tamam, en tamam. (ST)

tamâmla-: (Süre için) sona erdirmek,
bitirmek. (VN)

tamâmlık: Tamamlamak için. (TN) (SN)
(ST) (ÇMT) (VN)

taman: Sanki, gibi, tıpkı. (SN)

țamar: Dam (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST)
(ÇMT) (AN) (VN)

țamarlara sür-: Damarlara sürmek.
(CA)

țamğala-: Damgalamak. (TN)

țamla: Damla. (ST)

țamlam: Damla. (AN)

țâmme: Kıyamet vakti. (ST)

țamû: Cehennem. (CA) (BL) (TN) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

țamû deñizi: Cehennem denizi.
(CA)

țamû dutruğı: Cehennemi
tutuşturacak çör çöp. (CA)

țamû ehli: Cehennem ehli. (CA)

țamû firişteleri: Cehennem
melekleri. (CA)

țamû heybeti: Cehennem heybeti.
(CA)

țamû it-: Cehennem yapmak. (CA)

țamû kapısı: Cehennmin kapısı.
(CA)

țamû odı: Cehennem ateşi. (CA)

țamû odın yi-: Cehennem ateşini
yemek. (CA)

țamû yaluñı: Cehennem ateşi,
cehennem alevi. (CA)

țamû yolu: Cehennem yolu. (CA)

țamû yolına kulağuzla-
Cehennem yoluna yöneltmek. (CA)

țamûda ebedî kal-: Cehennemde
ebedi kalmak. (CA)

țamûdan çıkar-: Cehennemden
çıkarmak. (CA)

țamûdan ırâğ ol-: Cehennemden
uzak olmak. (CA)

țamûdan ırak oluñ-: Cehennemden
uzak olunmak. (CA)

țamûnuñ âvâzı: Cehennemin
çığlığı. (CA)

țamûnuñ orta yeri: Cehennemin
orta yeri. (CA)

țamûnuñ yakıcı ‘azâbını țat-
Cehennemin yakıcı azabını tatmak.
(CA)

ṭamūnuñ zebânileri: Cehennem
zebanileri. (CA)

ṭamūya birağıl-: Cehenneme
atılmak. (CA)

ṭamūya da‘vet it-: Cehenneme
davet etmek. (CA)

ṭamūya gir-: Cehenneme girmek.
(CA)

ṭamūya giren: Cehenneme giren.
(CA)

ṭamūya girici: Cehenneme giren.
(CA)

ṭamūya girmiş ol-: Cehenneme
girmiş olmak. (CA)

ṭamūya git-: Cehenneme gitmek.
(CA)

ṭamūya kığır-: Cehenneme
çağırarak. (CA)

ṭamūya қо-: Cehenneme koymak.
(CA)

ṭamūya şöк-: Cehenneme sokmak.
(CA)

ṭamūya sür-: Cehenneme sürmek.
(CA)

ṭamūyı gör-: Cehennemi görmek.
(CA)

ṭamūy-ile cezâ it-: Cehenneme ile
cezalandırmak. (CA)

ṭamū-y-ile muşdılayıcı:
Cehenneme ile müjdeleyen. (CA)

ṭamūlık: Cehennemlik. (CA) (TN) (SN)
(ST) (ÇMT) (VN)

ṭamūlık kıl-: Cehennemlik etmek.
(CA)

ṭa‘n: Yermek, ayıplama. (CA) (ST) (ÇMT)

ṭa‘n eyle-: Yermek, ayıplamak.
(KN)

ṭa‘n it-: Ayıplamak. (CA) (KN)

ṭaň: 1. Şafak vakti. (CA) (TN) (KN) (ÖN)
(SN) (ÇMT) (VN) 2. Hayret verici,
şaşırtıcı. (KN) (ÇMT) (VN)

ṭaňla tarafı: Sabah vakti. (CA)

ṭan-: Danışmak, istişare etmek. (CA) (TN)
(VN)

ṭaňdur-: Şaşırtmak, hayrete düşürmek.
(TN)

ṭana: Dana. (CA)

ṭanık: Şahit, tanık. (CA) (ST) (ÇMT) (AN)

ṭanık ol-: Şahit olmak, tanık olmak.
(CA)

ṭanıklık: Şahitlik, tanıklık. (CA) (ST)
(ÇMT) (AN) (VN)

ṭanıklık vir-: Şahitlik yapmak.
(CA)

ṭa‘nılu: Yerilmiş, kınanmış. (ST)

ṭanış-: Danışmak, istişare etmek. (CA)
(ÖN) (ST) (VN)

ṭanışık: İstişare, danışılan konu. (CA) (SN)
(ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ṭanışık it-: İstişare etmek. (CA)

tanıt-: Tanıtmak. (ST)

tañla: Sabahleyin, yarın. (KN) (ÖN) (ST)

tañla-: Şaşmak, hayrete düşmek. (CA)
(TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

tañlandur-: Şaşırtmek, hayrete düşürmek.
(VN)

tañlaş-: (birlikte) şaşırmak. (TN)

tañlat-: Beğenmek, hoşuna gitmek. (ÇMT)
(VN)

tañlatdur-: Sevindirmek, beğendirmek.
(ÇMT) (VN)

tang: Şaşkınlık. (TN)

tañrı: 1. Tanrı. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN)
(SN) (SN) (VN) 2. Sahip, malik,
hükmeden, efendi. (BL) 3. Yardımcı, dost.
(BL)

Tañrı tañzeti: Tanrı Hazretleri.
(CA)

Tañrı 'ışkı: Tanrı aşkı, Tanrı
sevgisi. (CA)

Tañrı idin-: Tanrı edinmek. (CA)

Tañrı kalemi-le yazmağı öğret-:
Tanrı kalemiyle yazmayı öğretmek.
(CA)

Tañrı katında şaklu: Tanrı katında
saklı. (CA)

Tañrı katında seçil-: Tanrı katında
seçilmek. (CA)

Tañrı kelâmı: Tanrı sözü. (CA)

Tañrı ta'atinden çıkan: Tanrı
ibadetinden çıkmak. (CA)

Tañrıdan kork-: Tanrıdan
korkmak. (CA)

Tañrıdan yaña: Tanrı yönü. (CA)

Tañrının ahdini yerine getir-:
Tanrının sözünü yerine getirmek.
(CA)

Tañrının Bendesi: Tanrı kulu.
(CA)

Tañrının gazabı: Tanrının gazabı.
(CA)

Tañrının gazabına müstahtık ol-:
Tanrı gazabını hak etmek. (CA)

Tañrının hidâyeti: Tanrının
hidayeti. (CA)

Tañrının hûb kelimesi: Tanrının
iyi sözü. (CA)

Tañrının irâdeti: Tanrının
dilemesi. (CA)

Tañrının karavaşı: Tanrının
hizmetçisi. (CA)

Tañrının kızları ol-: Tanrının
kızları olmak. (CA)

Tañrının kitâbı: Tanrının kitabı.
(CA)

Tañrının Kur'an'ı'na tayan-:
Tanrının Kur'anına dayanmak.
(CA)

Tañrınıñ ni‘metlerine şükr idici ol-: Tanrının nimetlerine şükreden olmak. (CA)

Tañrınıñ ni‘meti: Tanrının nimeti. (CA)

Tañrınıñ rızâsı: Tanrının rızası. (CA)

Tañrınıñ tevfiķi: Tanrının iradesi. (CA)

Tañrınıñ va‘di: Tanrının vaadi. (CA)

Tañrınıñ vaḥdâniyyeti: Tanrının birliği. (CA)

Tañrım râzı olduğı yir: Tanrının uygun gördüğü yer. (CA)

Tañrısını hevâsın eyle-: Hevesini Tanrı yapmak, hevesini ilahlaştırmak. (CA)

Tañruñ katında: Tanrının katından, Tanrının huzurunda. (CA)

Tañrıya ortak ol-: Tanrıya ortak olmak. (CA)

Tañrıya sög-: Tanrıya küfr etmek. (CA)

tañrı’ya tap-: Tanrıya tapmak. (CA)

tañrılık: İlahlık. (VN)

tanuķ: Şahit, tanık. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tanuķ dut-, tanuķ tut-: Şahit tutmak. (CA) (TN) (KN)

tanuķ eyle-: Şahit yapmak. (KN)

tanuķ ol-: Şahit olmak. (CA) (KN)

tanuķ tut→ tanuķ dut-: (CA)

tanuķlık: Şahitlik. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tanuķlık bir-: Şahit olmak, tanıklık etmek. (BL)

tanuķlık vir-: Şahitlik yapmak. (CA) (TN) (KN)

tanuķlığı gizle-: Şahitliği gizlemek. (CA)

tanuķlığı yerine getir-: Şahitliği yerine getirmek. (CA)

tañış-: Danışmak, görüşmek. (TN)

tañz: Alay etme, eğlenme. (CA)

tañz it-: Alay etmek, eğlenmek. (CA)

tap: Kâfi, yeterli. (BL) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

tap bol-: Kâfi olmak, yetmek. (BL)

tap-: Tapmak, ibadet etmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

tapacaķ: İbadet edilen, mabut. (KN)

tapan: Tapan, ibadet eden. (CA)

tapucı: Tapan. (CA) (BL) (TN) (SN)

tapucılar ol-: Tapanlar olmak. (CA)

tapalamaklık: İbadet etme, iman etme. (ST)

ṭapan: Taban, ayak. (ÇMT)

ṭapdur-: Başkalarının ṭapmasını sağlamak. (ST)

ṭapıcı: Tapan. (KN) (ST)

ṭapıl-: Tapılmak, ibadet edilmek. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

ṭapılan-: İnanmak. (TN)

ṭapın-: Tapınmak. (CA) (TN) (ST)

ṭapınul-: Tapılmak, kulluk edilmek. (VN)

ṭapış-: Rastlamak, karşılaşmak. (ÖN)

ṭapla-: Vurmak. (VN)

ṭapmaklık: Tapma. (CA) (TN) (VN)

ṭapşurul-: Verilmek, teslim edilmek. (CA)

ṭapu: Huzur, makam, kat. (CA) (BL) (AN)

ṭapu kıl-: İbadet etmek, ṭapmak, kul olmak. (BL)

ṭapuçı: Hizmetçi, uşak. (BL) (KN) (ÖN) (ST)

ṭapun-: Tapınmak. (ÇMT)

ṭar: 1. Dar. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN) 2. Bol olmayan, kısıtlı. (ÖN) (ÇMT)

ṭar bol-: Daralmak. (BL)

ṭar dirlik: Zaruret içinde yaşama. (CA)

ṭar eyle-: Daraltmak, sıkıntı vermek. (KN)

ṭar kıl-: Daraltmak. (CA) (TN)

ṭâr ol-: Daralmak. (CA) (TN) (KN)

ṭar olun-: Daralmak. (CA) (TN)

ṭar yer: Dar yer. (CA)

ṭaraf: Yön, bölge. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ṭârık: Sabah yıldızı. (CA) (KN) (ÖN) (SN)

ṭaral-: Sıkılmak, sıkıntı çekmek. (ÖN) (ST)

ṭaralt-: Kısmak, daraltmak, azaltmak. (ÖN)

tarat-: Daraltmak. (AN)

tarḥuñ: Tuzla otu, kokulu bir bir nebat. (CA)

ṭarıl-: Daralmak, sıkılmak. (CA)

ṭarırak: Daha dar, en dar. (ST)

ṭarīk: Yol. (CA) (ST)

ṭarīka → ṭarīkat. (CA)

ṭarīkat, ṭarīka: Allâh'a ulaşmak arzusuyla tutulan yol, tarikat. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ta' rîz: Dokunaklı söz söyleme. (CA) (ÖN)

ta' rîz eyle-: Dokunaklı söz söylemek. (KN)

ta' rîz it-: Dokunaklı söz söylemek. (CA)

tarla: Tarla. (ST)

ṭarlan-: Sıkılmak, bunalmak. (ST)

ṭarlğan-: Kederlenmek. (CA) (ST)

ṭarlğanıcı: Kederlenen. (CA)

tarlık: 1. Sıkıntı, güçlük. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN) 2. Günah, vebal. (BL)

tarlık zemânı: Kıtlık zamanı. (CA)

tarlıktan kekezlige çıkar-:
Kıtlıktan (CA)

tart-: 1. Tartmak, ölçmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) 2. Uzatmak, mühlet vermek. (BL) 3. Kendine doğru çekmek, kabzetmek. (BL) 4. Çekmek, asılmak, sürüklemek. (VN)

tartı: Ölçü, tartı. (SN) (ÇMT)

tartıcı: Söküp çıkaran, çekip alan. (ÇMT)

tartıl-: 1. Ölçülmek. (TN) (KN) (ST) (ÇMT) (VN) 2. Çekerek uzatmak. (TN)

tartın-: Sürüklenmek. (TN) (SN) (VN)

tartınıl-: Çekilmek, uzatılmak. (VN)

tartış: Tartışma, çekişme. (VN)

tartış-: Çekişmek, tartışmak, mücadele etmek. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

tartışık: İhtilaf. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

tartışık eyle-: İhtilaf çıkarmak. (TN)

tartışık olun-: İhtilafa düşmek. (TN)

tartur-: Tutup çekmek, sürüklemek. (ÇMT)

taru: Darı. (CA) (ST)

tas: İçine su, sulu şeyler ve çeşitli maddeler konan, madenden, ayaksız, derince, yayvan kap. (ST)

taşadduk: Sadaka olarak verme, verilme. (CA) (ST)

taşadduk eyle-: Sadaka vermek. (CA)

taşadduk it-: Sadaka vermek. (CA)

tasalan-: Kaygılanmak. (ST)

taşarruf: Tasarruf. (CA) (TN) (ST)

taşavvur: Zihinde şekillendirme, kurma, istek. (CA) (ST)

taşavvur it-: Düşüncede canlandırmak. (CA)

taşdîk: Onaylama, gerçek olduğunu söyleme. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

taşdîk it-: Onaylamak. (CA)

taşdikle-: Doğrulamak, gerçek olduğunu söylemek. (ST)

taşni-: Uydurma. (ÖN)

taşnîf: Sınıf, sınıflama. (CA) (KN)

taşnîf eyle-: Sınıflandırmak. (CA)

taşvir: Resim yapma. (ST)

taş: 1. Taş. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Dış. (VN)

taş götür-: Taş kaldırmak, taş yükseltmek. (CA)

taş ol-: Taş olmak. (CA)

taş taşı-: Taş taşımak. (CA)

taşa ur-: Taşa vurmak. (CA)

taş yağ-: Taş yağmak. (CA)

taş yağdur: Taş yağdırmak. (CA)

taşı başına ve başın taşa ur-: Taşı başına ve başını taşa vurmak. (CA)

taş-: Taşmak. (KN)

taşı-: Taşımak. (CA)

taşımaklılık: Taşıma, taşıma işi. (ST)

taşın-: Taşınmak. (CA)

taşıt-: Taşıtmak. (CA) (ST)

taşla-: Taşlamak. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

taşlan-: Taşlanmak. (CA) (KN) (ÖN)

taşra: Dışarı, dışarıya. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

taşra bırak-: Dışarı bırakmak, dışarıya çıkarmak. (CA)

taşra çık-: Dışarı çıkmak. (BL)

taşra çıkar-: 1. Dışarı çıkarmak. (BL) 2. Çekip çıkarmak, ayırmak. (BL)

taşu-: Taşımak. (CA)

taṭ-: Tatmak. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

taṭıcı: Tadan. (CA)

taṭal-: Tatlanmak. (ST)

taṭavvū': Hayır işleme, bir şeyi içten gelerek yapma. (CA)

taṭavvū' eyle-:
Kendiliğinden iyilik yapmak. (KN)

taṭayyur: Kötüye yorma, uğursuz sayma. (CA)

taṭdur-: Tattırmak. (CA) (BL) (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

taṭış: Tatma, tadış. (BL)

taṭlu: Tatlı. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

taṭlu nesne: Tatlı nesne. (CA)

taṭlu söz: Tatlı söz. (CA)

taṭu: Rehin. (ÇMT)

tatvīl: Uzatma. (ST)

ṭā'ūn: Veba. (CA) (ÖN)

ṭavâf: Etrafı dolaşma, tavaf. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ṭavâf eyle-: Tavaf etmek. (CA) (TN) (KN)

ṭavâf it-: Tavaf etmek. (CA) (TN) (KN)

ṭavâf kıl-: Ziyaret etmek, tavaf etmek. (BL)

ṭavâf olun-: Tavaf olunmak. (CA)

ṭavar: Büyük baş hayvan, mal. (CA) (TN) (KN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

ṭavarın sür-: Hayvanını sürmek. (CA)

ṭavârlara mâlikler: Mallara sahip (olanlar). (CA)

ṭavâyif: Tayfalar, bölükler. (CA)

ṭavîl: Değişme. (ST)

ta‘vîz: Bedel verme, karşılık olarak bir şey verme. (ST)

ṭavḳ: Boyuna dolama, boyuna sarma. (CA) (ST)

ṭavḳ it-: Boyuna dolamak, boyuna sarmak. (CA)

ṭavḳ ol-: Boyuna dolanmak, boyuna sarılmak. (KN)

tavşan: Tavşan. (ST)

ṭavşancıl: Tavşancıl. (CA)

ṭavuk: Tavuk. (CA)

ṭavûs: Tavus kuşu. (CA) (ST)

tay: Tay dili, insan dili. (ST)

ṭayan-: Dayanmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

ṭayanıcaḳ: Dayanılacak nesne, dayanak. (ST)

ṭayaza: Teyze. (BL)

ṭayı: Dayı. (CA) (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

ṭayın-: Kaymak, sürçmek. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ṭayıncaḳ: Kaygan, kaypak. (SN) (VN)

ṭayındur-: Zillate düşürmek, alçaltmak, horlamak; doğru yoldan çıkarmak. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

ṭayıt-: Kaymak, sürçmek. (ÇMT)

ta‘yîb: Ayıplama. (ST)

ṭâyife: Bölük. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

ṭâyim: Eski. (TN)

ta‘yin: Belirleme, belli etme. (ÖN)

ta‘yin eyle-: Belli etmek. (KN)

ṭayr: Kuş. (CA)

ṭayrın-: Kaymak, sürçmek. (KN)

ṭayyib: İyi, güzel. (CA) (KN) (ST)

ṭayıza: Tezye. (CA)

ṭayu: Annenin erkek kardeşi; dayı. (KN) (ÖN) (VN)

ṭayyibât: İyi, güzel işler. (VN)

taẓaccu‘: Üşenme, gevşek davranma. (ST)

taẓarrû‘: Yalvarma. (CA) (ÖN) (ST)

taẓarrû‘ eyle-: Yalvarmak. (KN)

taẓarrû‘ it-: Yalvarmak. (CA) (KN)

tâze: Bayat olmayan, taze. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

tâze et: Taze et. (CA)

tâze ḥurma: Taze hurma. (CA)

taze nesne: Yeni nasihat. (CA)

tâzelen-: Tazelenmek. (ST)

tâzelendür-: Tazelendirmek. (ST)

tazelik: Tazelik. (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

tâzî: ‘Arab tili. (BL)

taẓ'if: Zayıflatma, zayıf düşürme.

ta'ẓīm: Ululama, saygı gösterme. (CA) (ÖN) (ST)

ta'ẓīm eyle-: Saygı göstermek. (KN)

ta'ẓīm it-: Ululamak, saygı göstermek. (CA) (KN)

tâziyâne: Kırbaç, kamçı. (BL)

ta'ziye: Başsağlığı dileme. (CA)

te'addi: Düşmanlık. (AN)

te'âlâ: “Yüce olsun” anlamına gelip, Allâh adıyla birlikte kullanılır. (CA) (ST) (AN)

te'aruz: Birbirine zıt olma. (CA)

tebâ: Tabi olma, uyma. (SN)

tebârek: Mübarek etsin. (ST)

tebdîl: Değiştirme. (CA) (ÖN) (ST) (AN)

tebdîl eyle-: Değiştirmek. (KN)

tebdîl it-: Değiştirmek. (CA) (KN)

tebdîl ol-: Değiştirilmek. (KN)

tebeddülât: Değişiklikler. (ST)

teberrâ: Yüz çevirme. (CA)

teberrâ it-: Yüz çevirmek. (CA)

teberrâ kıl-: Yüz çevirmek. (CA)

teberrük: Mübarek sayma, uğur sayma. (ST)

tebessüm: Gülümseme. (CA) (ST)

tebeyyün: Belli olma, anlaşma. (CA)

te'bîd: Ebedileştirme, sonsuzlaştırma. (ST)

teblîğ: Yetiştirme, ulaştırma. (KN) (ÖN) (ST)

tecâvüz: Ötesine geçme, sapma, atlama. (CA) (ST)

tecâvüz it-: Ötesine geçmek, sapmak. (CA) (KN)

tecdîd: Yenileme, yenilenme. (ST)

tecelli: Belirme, görünme. (ÖN)

tecelli eyle-: Görünmek, belirmek. (KN)

tecemmülât: Süs eşyaları. (ST)

tecessüs: Yoklama, araştırma. (CA) (ST)

techîz eyle-: Donatmak. (KN)

te'cîl: Sonraya bırakma, geciktirme. (ST)

tecribe: Deneme, sınama, tecrübe etme. (ÖN) (ST)

tedarik: Hazırlama temin etme. (ST)

tedârük: Hazırlama. (CA) (ST)

tedârük ide bil-: Hazırlayabilmek. (CA)

tedâvül: Elden ele gezme, dolaşma, kullanılma. (ST)

tedbîr: İdare etme, çekip çevirme. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

tedbîr et-: İdare etmek, çekip çevirmek. (KN)

tedbîr eyle-: İdare etmek, çekip çevirmek. (KN)

tedbîr kıl-: Düzenlemek, yürütmek. (BL)

tedbīrin idici: İdare eden. (CA) (KN)

tedebbūr: 1. İdare etme, yürütme. (ÖN) 2. Düşünme, fikr etme. (ÖN) (ST)

tedrīc: Derece derece ilerleme. (CA)

te'ellüm: Elemleme, kederlenme. (ST)

te'emmül: Etraflıca düşünme. (ÖN) (ST) (AN)

te'ennī: Yavaş gitme, yavaş hareet etme. (CA) (ST) (AN)

tefahhūr: Övünme. (ST)

tefahhūş: İnceden inceye araştırma. (ST)

tefavut: Uygunsuzluk. (TN) (KN) (ÖN) (AN) (VN)

tefekkrūr: Düşünme. (CA) (ÖN) (ST)

tefekkrūr it-: Düşünmek. (CA)

teferrūc: Açılma, ferahlanma. (CA) (ST)

teferrüclen-: Açılmak, ferahlanmak. (CA)

tefes: Menâsik-i Hacta bıyık ve tırnak kesmek, baş ve kaş yolmak, kir, pislik. (CA)

tefrīk: Ayırma, seçme. (CA) (ÖN)

tefrīk eyle-: Ayırmak, seçmek. (KN)

tefrīṭ: 1. Eksiklik, noksanlık, kusur. (ÖN) 2. Geride olan, önceki. (ÖN)

tefsīr: Yorum, Kur'an-ı Kerim'in anlam bakımından açıklanması. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tefsīr it-: Yorumlamak. (CA) (TN)

tefviz: Sipariş, havale. (ÖN) (ST)

teğâbün: Kıyamet günü. (CA)

teğannī: Muhtaç olmama, yetinme. (ST)

tegūr-: Ulaştırmak. (ST)

tegzin-: Tavaf etmek, dönmek. (TN)

tehdīd: Birinin gözünü korkutma, hareketlerine sınır getirme. (ST)

teheccüd: Gece uyanıp namaz kılma. (CA)

teheccüd eyle-: Gece uyanıp namaz kılmak. (CA)

te'hīr: Geciktirme, erteleme. (CA) (ÖN) (ST) (AN)

te'hīr eyle-: Geciktirmek, ertelemek. (CA) (KN)

te'hīr it-: Geciktirmek, ertelemek. (CA) (KN)

te'hīr ol-: Gecikmek. (KN)

te'hīr olunmuş: Geciktirilmiş, ertelenmiş. (CA)

te'hīr olun-: Geciktirilmek, ertelenmek. (CA) (KN)

tehiyyat: Hazırlanma (CA)

tehlil: İslam dininin tevhit akidesinin hulasa eden "Lâilâhe-ill-Allah" sözünü tekrarlama. (ST)

tehlûke: Tehlike. (CA)

tehlûkeye düş-: Tehlikeye düşmek. (CA)

tehvid: Yahudileştirme, yahudileştirilme. (CA)

tek: Tek, bir. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

teḳaddüm: Öne geçme. (CA)

teḳaddüm itmek dile-: Öne geçmeyi dilemek. (CA)

teḳarrüb: İki şeyin birbirine yakın olma hali. (ST)

tekbir: Ululama. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tekbir eyle-: Tekbir getirmek, Allah'ı ululamak. (KN)

tekebbür: Kibirlenme, büyüklük taslama. (BL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tekebbürlik → tekebbürlik. (CA)

tekebbürlik, tekebbürlik, tekebbürlük: Kibir, gurur. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tekebbürlik eyle-: kibirlenmek, büyüklük taslamak. (KN)

tekebbürlik dile-: Kibirlenmek dilemek. (CA)

tekebbürlik it-: Kibirlenmek. (CA) (KN)

tekebbürlük → tekebbürlik. (CA)

tekellüf: Zahmetli iş görme. (CA) (ST)

tekellüfsüz: Zahmetsiz. (ST)

te'kīd: Kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, üsteleme. (CA) (ST)

te'kīd it-: Kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak. (CA)

teklīf: Birisinden iş isteme, teklif. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

teklif eyle-: Birisinden iş istemek, teklif etmek. (CA) (KN)

teklīf it-: Birisinden iş istemek, teklif etmek. (CA)

teklīf ol-: Birisinden iş istemek, teklif edilmek. (KN)

teklīf oluñ-: Birisinden iş istenmek, teklif edilmek. (CA)

teklīfsüz: Mesuliyetsiz, sorumsuz. (ÖN)

tekne: Türlü işlerde kullanılmak için çoğu ağaçtan veya taştan yapılan, uzun ve geniş kap. (ST)

tekrâr: Yineleme, tekr (CA) (KN) (ÖN) (ST)

tekrâr eyle-: Yinelemek, tekrar etmek. (CA)

tekrâr in-: Tekrar inmek. (CA)

tekrâr tekrâr: Tekrar tekr (CA)

teḳülü: (Sizin) demeniz, söylemeniz. (ÇMT)

tekye: Dayanma. (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT)

tekye it-: Dayanmak, yaslanmak. (BL)

tekye ur-: Dayanmak, yaslanmak. (VN)

tekyelen-: Dayanmak, yaslanmak. (CA) (ST)

tekzīb: Yalanlama. (CA) (ST)

tekzīb it-: Yalanlamak. (CA)

tekzīble-: Yalanlamak.

telaḥḥūz: Söyleyiş, söyleniş. (CA)

telaḥḥi: Ulaşma, kavuşma. (ÖN)

telaḥḥuf: Ağızdan söz kapmak. (ST)

telbīs: Ayıbını kusurunu örterek bir şeyi sahlendirme, hile. (CA) (ST)

telbīs et-: Örtmek. (KN)

telef: Yok etme. (ST)

telefci: Yok eden, öldüren. (CA)

telezzūz: Tat alma, hoş gitme. (CA)

te' līf: Uzlaştırma, barıştırma. (CA)

telḥīn: Aşılama. (CA) (ST)

temekkūn: Yerleşme, mekân tutma. (ÖN)

temel: (bina) temel. (TN) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

temen: Tümüyle, tıpkı, aynı, hemen. (SN)

temennâ, temennî: Dileme, isteme. (CA) (ÖN) (ST)

temenna eyle-: Dileme, isteme. (KN)

temennâ it-: Dilemek, istemek. (CA) (KN)

temennâ ḥıl-: Dilemek, istemek. (CA)

temennî iden: Dileyen, isteyen. (CA)

temennî it-: Dileyen, isteyen. (CA)

temennî ḥıl-: Dileyen, isteyen. (CA)

temennî → temennâ. (CA)

temessük: Tutunma, sarılma. (ÖN) (ST)

temettü': Kâr, fayda. (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

temettü' eyle: Kar etmek, faydalanmak. (KN)

temeyyüz: Benzerlerinden farklı ve üstün olma. (ST)

temmet: Yazıların sonuna bittiğini belirtmek için konulan 'bitti' anlamına gelen söz. (VN)

temmūz: Temmuz ayı. (ST)

temsil: Benzetme, bir şeyin aynısı yapma. (CA) (ST)

temiz: Kirli olmayan, temiz. (ÖN)

temkīn ét-: İmkan vermek. (KN)

temyīz: İyiyi kötüden ayırdetme, seçme. (ST)

ten: 1. Gövde, beden, vücut. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Nefs, can. (BL) 3. Edep yeri, avret yeri. (BL) 4. Ceset. (ÇMT) 5. Cisim, kalıp. (ÇMT)

tenâdî: Kıyamet günü. (CA)

tenâḥuş: Azalma, eksilme. (ST)

tenâḥuz: Çelişme. (ST)

tena‘um: Nimet içinde, rahat içinde bulunarak rahat etme. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

tenbiḥ: Uyandıma, uyarma, uyarı. (ST)

tenhâ: Yalnız, ıssız. (CA)

tenlü: Canlı. (BL) (TN) (SN) (VN)

tennūr: Fırın, kaynak. (CA) (BL) (KN) (ÇMT) (VN)

tenvin: Kelimenin sonunu “nun” gibi okutmak için konulan iki üstün – en, iki esre – in, iki ötre-ün. (CA)

tenezzüh: Gezinti. (ST)

tenezzül: İnme. (ST)

tenzīh: Eksikliği yok etme. (CA) (ÖN) (ST)

tenzīh eyle-: Eksikliği yok etmek. (CA) (KN)

tenzīh it-: Eksikliği yok etmek. (CA)

tenzil: Vahiy. (KN) (ÖN)

tepe: Tepe. (KN)

ter: Taze. (CA) (ST)

terahḥum: Merhamet etme, acıma. (ST)

terakḳı: İleri gitme, ilerleme. (ST)

terāwīḥ: Ramazan gecelerinde kılınan ve sünnet olan yirmi rekatlık namaz. (ST)

terâzū: Terazî, tartı. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

terâzusu ağır gel-: Terazisi ağır olmak. (CA)

terâzuyı tamam tut-: Terazîyi eksiksiz tutmak. (CA)

terâzū ḳo-: Terazî yerleştirmek. (CA)

terâzūda ‘adl itmek: Tartıda adaletli olmak. (CA)

terâzūda yekzik ol-: Tartıda eksik olmak. (CA)

terâzū’-ile şart-: Terazî ile tartmak. (CA)

terâzūyı eksük dut-: Tartıyı eksik tutmak. (CA)

terbiyet: besleyip büyütme, beslenip büyütülme, eğitme. (ST)

terciḥ: Daha çok beğenme, üstün tutma. (ST)

tercümân: Çevirmen. (ST)

tercüme: Tercüme, çeviri. (CA) (ST)

tere: Tere otu. (CA) (SN) (ÇMT)

tereddüd: Kararsızlık. (CA)

tereddüd göster-: Kararsızlık göstermek. (CA)

tereke: Ölen kimsenin bıraktığı şey, miras. (CA) (KN) (ÖN)

terencübin: Kudret helvası. (CA) (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

tergīb: Rağbet verdirme, isteklendirme. (ST)

terhib: Korkutmak. (ST)

terk: Bırakma, terk etme. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

terk et-: Terk etmek, bırakmak, salıvermek. (BL) (KN)

terk eyle-: Terk etmek, bırakmak. (CA) (KN) (TN)

terk it-: Terk etmek, bırakmak. (CA)

terk kıl-: 1. Bırakmak, terk etmek. (BL) 2. Terk olunmak, yalnız bırakılmak. (BL)

terk ol-: Bırakılmak, terk edilmek. (KN)

terkeş: Ok çantası. (ST)

terkīb: Birleştirme. (CA) (ÖN) (ST)

ters: Ters. (CA) (ST)

ters iz: Ters yüz. (CA)

ters izüñüze dön-: Ters yüzünüze çevrilemek. (CA)

tersâ: Hıristiyan. (CA)

tertib: Dizilme, sıralama, düzene koyma. (CA) (ST)

tertil: Yoluyla okuma, usuluyla okuma. (CA) (ST)

tertil eyle-: Yoluyla okumak, usuluyla okumak. (CA)

tesbîh: Allâh'ı yüceltme, Allâh'a tazim etme. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

tesbîh eyle-: Allâh'a tazim etmek. (CA) (TN) (KN)

tesbîh idici: Allâh'a tazim eden. (CA) (KN)

tesbîh it-: Allâh'a tazim etmek. (CA) (TN) (KN)

tesbîh kıl-: 1. Namaz kılmak. (BL) 2. Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih etmek, anmak. (BL)

tesbîh okı-: 1. Namaz kılmak. (BL) 2. "Sübhaneallah", tesbih etmek, Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih etmek. (BL)

tesbîh olun-: Allâh'a tazim edilmek. (CA)

teselli: Avutma. (ST)

teshîr: Zabt, istila, ele geçirme. (CA)

teshîr it-: Zabt etmek, istila etme, ele geçirmek. (CA)

teshîr: Büyü yapma, büyüleme. (CA)

teshîr olun-: Büyü yapılmak, büyülenmek. (CA)

teslîm: Bir emaneti yerine verme. (CA) (BL) (ÖN) (ST)

teslîm eyle-: Teslim etmek, sahibine vermek. (KN)

teslîm it-: Bir emaneti yerine vermek. (CA)

tesmiye: Besmele çekme. (ST)

tesnīm: Cennetteki ırmaklardan birinin adı. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

tesviye: Seviyelendirme, düzleme. (ST)

teşbih: Benzetme, benzetilme, gibi. (CA) (ST)

teşehhüd: Şehadet getirmek. (ST)

teşni': Ayıplama, çirkin bulma. (ST)

teşrif: Teşrif, şereflendirme. (CA)

teşrîk: Ortak etme, Allâh'a ortak koşma. (CA) (ÇMT)

teşviş: Karıştırma. Karma karışık etme. Bulandırma. (ST)

teşvîşsüz: Sıkıntısız, dertsiz. (ST)

tetābu': Aralıksız birbiri ardından gelme. (ST)

teṭavvu': Farz olmayan, nafile. (ÖN)

tetrâ: Biri biri ardınca. (BL)

tevâbi': Tabi olanlar (CA)

tevaḳku': Bekleme, ümit etme. (CA)

tevaḳkuf: Bağlı olma. (CA) (ÖN) (ST)

tevaḳkuf it-: Bağlı olmak. (CA) (KN)

tevâriḥ: Tarihler. (CA)

tevâzu': Alçakgönüllülük. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

tevâzu' eyle-: Alçakgönüllülük yapmak. (CA) (KN)

tevbe: Tövbe, günâhtan vaz geçme, işlenen günâhın bird aha işlenmeyeceğine dair söz

verme. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

tevbe bir-: Tövbeyi nasip etmek, tövbesini kabul etmek. (BL)

tevbe eyle-: Tövbe etmek. (CA) (TN) (KN)

tevbe iden: Tövbe eden. (CA)

tevbe idici: Tövbe eden. (KN)

tevbe idici kul: Tövbe eden kul. (CA)

tevbe idiciler ol-: Tövbe edenler olmak. (CA)

tevbe it-: Tövbe etmek. (CA) (BL) (TN) (KN)

tevbe kabûl idici: Tövbe kabul eden, Allâh. (CA)

tevbe kıl-: Tövbe etmek. (CA) (BL) (TN) (KN)

tevbe kılan: Tövbe eden. (CA)

tevbe vir-: Tövbe vermek. (CA) (TN) (VN)

tevbe'i kabûl idici esirgeyici: Tövbe kabul eden ve esirgeyen, Allâh. (CA)

tevbeleri kabûl it-: Tövbeleri kabul etmek. (CA)

tevbелü: Tövbeli. (CA) (BL)

tevbелü kul: Tövbeli kul. (CA)

tevbesi kabûl ol-: Tövbesi kabul olmak. (CA)

tevbe-y-ile dermân idici: Tövbe ile care kılan. (CA)

tevbessiz: Tövbe etmeyen, pişmanlık duymayan. (ST)

tevbîh: Azarlama. (CA) (ÖN) (ST)

teveccüh: Yönelme. (CA) (ST)

teveccüh idici: Yönelen. (CA)

teveccüh it-: Yönelmek. (CA)

tevekkül: Allâh'a teslim olma, işi Allâh'a bırakma. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tevekkül eyle-: Allâh'a teslim olmak, işi Allâh'a bırakmak. (CA) (TN) (KN)

tevekkül iden: Allâh'a teslim olan, işi Allâh'a bırakan. (CA)

tevekkül idici: Allâh'a teslim olan, işi Allâh'a bırakan. (CA)

tevekkül it-: Allâh'a teslim olmak, işi Allâh'a bırakmak. (CA) (BL) (KN)

tevekkül kııl-: Allâh'a teslim olmak, işi Allâh'a bırakmak. (CA) (BL)

tevfîk: Başarıya ulaştırma. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tevfîk bir-: Yardım etmek, ilham etmek. (BL)

tevḥîd: Allâh'ın birliğine inanma, birlik. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tevḥîd ehli: İnanç ehli. (CA)

tevḥîd'den i'râz it-: İnançtan yüz çevirmek. (CA)

tevḥîde da'vet etmek: İnanca davet etmek. (CA)

tevḥîde da'vet kııl-: İnanca davet etmek. (CA)

tevḥîde gümân idici: İnanca şüphe duyan. (CA)

tevḥîdüñ cezâsı: İnanmanın karşılığı. (CA)

te'vîl: Sözü çevirme, söze ayrı anlam verme. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

te'vîl eyle-: Sözü çevirmek, söze ayrı mana verme. (KN)

te'vîl it-: Sözü çevirmek, söze ayrı anlam vermek. (CA)

tevrît kitâbı: Tevrat. (BL) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

tevvâb: Tövbe edenlerin tövbesini kabul eden Allah. (ST)

teyemmüm: Su bulunmayan yerlerde toprak, kum gibi şeylerle abdest alma. (CA) (ÖN)

teyemmün eyle-: Teyemmüm etmek. (KN)

teyeze: Teyze. (VN)

tezkire: Tezkere, pusula. (CA) (ST)

tezkiye: Temiz etme, temize çıkarma, aklama. (CA) (SN)

tezkiye it-: Temiz etmek, temize çıkarmak, aklamak. (CA)

tezyîn: Süsleme, süslendirme. (ST)

tıfl: Küçük çocuk. (BL) (ST)

tıfl oğlan: Küçük çocuk, bebek. (BL)

tıfl oğlançuk: Küçük, henüz ergenliğe girmemiş çocuk. (BL)

tıkıl-: Tıkılmak, takılı kalmak. (CA)

tin-: Aldırış etmek, önem vermek, aldırarak, ses çıkarmak, söz söylemek. (ST)

tırnak: Tırnak. (CA) (TN) (ST)

tıynaç: Tırnak. (ST)

ticâret Alım satım, alışveriş, ticaret. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ticâret it-: Alım, satım, ticaret. (CA)

ticâret itdür-: Ticaret ettirmek. (CA)

ticârete git-: Alışverişe gitmek. (CA)

ticâretcük: Küçük ticaret. (ST)

tih: Bir yer adı. (SN) (ÇMT)

tiken: Diken. (KN) (ÖN)

til: Dil, lisan. (BL)

tilâvet: Dilemek. (BL) (KN) (ÖN)

tîmâr: Tedavi etme. (CA) (ST)

tîn: İncir. (ST)

tindürüst: Dinç, sağlam. (CA)

tirkî: Leğen, kazan. (CA)

titsin-: Tiksinmek. (CA)

tîz: Çabuk. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

tîz bol-: Yakında olmak, yakın zamanda gerçekleşecek olmak. (BL)

tîz gâlib ol-: Çabuk yenmek. (CA)

tîz hisâb idici: Çabuk karşılık veren. (CA)

tiz hisâblu: Çabuk karşılıklı. (CA) (BL)

tiz ıķâblu: Çabuk eziyetli. (CA)

tîz ol-: Çabuk olmak. (CA)

tîz tevbe iden: Çabuk tövbe eden. (CA)

tîz tîz: Çabuk çabuk. (CA)

tîz-hisâb: Çabuk hesaplı. (CA)

tizcek: Çabucak, derhal, hemen. (CA) (ÖN) (ST)

tizcek harc it-: Hemen harcamak. (CA)

tîzle-: Acele ettirmek, aceleye getirmek. (CA) (ÖN)

tizleddür-: Çabuklaştırmak, hızlandırmak. (ÖN)

tizlen-: Acele. (ÖN) (ST) (AN)

tizlet-: Çabuklaştırmak, hızlandırmak. (KN) (ÖN) (AN)

t̄izlik: Acelecilik. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (VN)

t̄izrek: Daha çabuk. (CA) (TN) (ST) (ÇMT)

to-: Doğmak. (ST)

toğ-: Doğmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

toğa tur-: Doğmak üzere olmak. (CA)

toğan: Doğan. (CA)

toğdıci: Müjdeleyici. (TN)

toğdur-: Doğurmak. (CA)

toğmaz: Kısır, hayırsız, uğursuz. (BL)

toğra-: Doğramak. (CA) (ST) (AN)

toğran-: Doğranmak. (ST)

toğrı, toğru: Doğru. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

toğru bar-: Çözölmek, açılmak. (BL)

toğrı d̄in: Doğru din. (CA)

toğrı d̄ine toğrult-: Doğru dine yönelmek. (CA)

toğru dur-: Doğrulamak. (BL)

toğru dut-: Doğrultmak, çevirmek. (BL) (TN)

toğru eyit-: Doğru söylemek. (BL)

toğru getür-: Tasdik etmek. (BL)

toğru söyle-: Doğru söylemek, doğru olmak. (BL)

toğrı sözi yalanla-: Doğru sözü yalanlamak. (CA)

toğru sözlü: Doğru söyleyen, sadık. (BL)

toğrı terâzū: Doğru tartı, doğru terazi. (CA)

toğrı yol, toğru yol: Doğru yol. (CA) (TN)

toğırmayıcı: Kavurucu, kısır (rüzgar). (ÇMT)

toğrı-: Dünyaya getirilmek, doğrulmak. (ÇMT)

toğrılık, toğruluğ, toğruluk: Doğruluk. (CA) (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

toğırarak, toğrurak: Daha doğru. (CA)

toğrurak ol-: Daha doğru olmak. (CA)

toğrurak söz: Daha doğru söz. (CA)

toğru → toğrı. (CA) (TN) (SN)

toğrudunıl-: Doğurulmak. (VN)

toğrul-: Yönelmek. (CA) (SN) (ST) (ÇMT)

toğrulat-: Yönelmek. (CA)

toğruluk → toğrılık. (CA)

toğrult-: Yönelmek. (CA)

toğruluk → toğruluk. (CA)

toğrurak → toğırarak. (CA)

toğu: Doğu, gün batımı. (CA) (SN) (VN)

toğum: Çıkmak, ufukta yükselmek, doğum. (BL)

toğur-: Doğurmak. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

toğurul-: Doğurulmak. (VN)

toğurt-: Doğurtmak. (TN)

toğuz: 9 sayısı. (VN)

tohtat-: Durdurmak, bir hâlde bulundurmak. (ÖN)

tohum: Çekirdek. (CA) (KN) (ST)

tok: Aç olmayan, tok. (CA) (ST)

tokın-: Dokunmak. (CA) (ST)

tokınucı: Dokunan. (ST)

tokış-: Çarpışmak. (ST)

tokluk: Tok olma durumu, tokluk. (KN) (ÖN) (VN)

toksan: Doksan, sayı. (CA) (SN) (ST) (VN)

toku-: Dokumak, örmek. (CA)

tokun-: Dokunmak, örülmek. (CA) (ST)

tokuz: Dokuz, sayı. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

tol-: Dolmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

tolâ gel-: Dola gelmek.,dolmak. (CA)

tolâ-: Dolamak, sarmak. (ST)

tolâb: Dönme dolap. (ÇMT) (VN)

tolan-: Dolanmak. (CA) (KN) (TN) (ST)

tolandur-: Dolandırmak. (ST)

tolanıcı: Dolanan. (ST)

tolaş-: Dolaşmak, ilişmek. (CA) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tolalış: Dolaşık, birbirine dolanmış. (CA)

tolayı: Dolayı, etraf. (ST)

toldur-: Doldurmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

tolduran: Dolduran. (CA)

toldurıl-: Doldurulmak, doldurulmuş. (ÇMT) (VN)

toldurucu: Dolduran. (CA) (TN)

tolı → tolu. (CA)

tolın→ tolun-. (CA)

tolmuş: Dolu, (üstüne) yüklenilmiş. (BL)

tolu, tolu: Dolu. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

tolu ağaçlu uçmak: Firdevs, cennet bahçesi. (BL)

tolu deñiz: Dolu deniz. (CA)

tolu gemi: Dolu gemi. (CA)

top tolu: Dop dolu. (CA)

tolulan-: Bedir haline gelmek.

tolun-, tolın-: 1. Ay dolunay durumuna gelmek. (CA) (TN) (KN) 2. Dolunay durumuna gelmek. (CA) 3. (Gök cisimleri için) batmak. (KN) (VN)

tomal-: Kabarmak, tümsek hale gelmek. (KN) (ST)

ţomar: Bir tutam. (CA)

ţomurcuĥ: Tomurcuk. (ST)

ţon: 1. Örtü. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Elbise, kıyafet. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ţon-: Donmak. (ST)

ţona-: Giydirmek. (TN)

ţonan-: Giyinip kuşanmak, süslenmek. (KN) (ÖN)

ţonat-: Donatmak, teçhiz etmek. (ST) (ÇMT) (VN)

ţonlu: Kıyafetli. (ST)

ţoñuz: Domuz. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ţop: Yuvarlak parça, külçe. (CA) (ST)

ţop ol-: Külç haline getirilme. (CA)

toprak: Toprak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

toprak içinde gizle-: Toprak içinde saklamak. (CA)

toprak ol-: Toprak olmak, ölmek. (CA) (TN)

toprakdan yarat-: Topraktan yaratmak. (CA)

toprakşuz: Toprağı olmayan, topraksız. (ÖN)

topţolu: Dopdolul. (ST)

topuĥ → topuk. (CA)

topuk, topuĥ: Topuk. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

topuz: Ucu yuvarlak biçimde yuvarlak değnek. (CA)

ţortu: Tortu. (ST) (VN)

ţoştoĥru: Dosdoĥru. (CA)

tovra: Torba. (ST)

ţoy-: Doğru. (CA) (BL) (ST)

ţoynaĥ: At ve eşek gibi tek parmaklı hayvanların parmağı. (ST)

ţoyur-: Doyurmak. (CA) (ST)

toz: Toz. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

toz eyle-: Toz yapmak. (CA)

toz-: Toz, havalanarak çevreye yayılmak; tozmak, tozlamak. (KN) (ÖN) (ST)

tozcuĥaz: Tozcuĥaz, küçük toz. (ST)

tozıd-: Tozutmak, toz koparmak. (ST)

töhf: Armaĥan, hediye. (CA)

töhfet: Sitem, suç, suçlama. (CA) (BL) (ST)

töhfet it-: Suçlamak. (CA) (BL)

töhfet kıl-: İftira etmek, itham etmek. (BL)

ţökül-: Dökölmek, akıtılmak. (ÇMT)

töre: Adet, örf. (CA)

tövbe: Tövbe. (AN)

ţüb: Tuĥla. (ÖN)

ţübâ: Cennet'te bulunan ağaç. (ST)

tuç: Tunç. (CA) (ST)

tud-: Tutmak.(ÇMT)

ṭudak: Dudak. (TN)

ṭufan: Tufan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ṭūfân dut-: Tufan tutmak, tufanı yakalamak. (CA)

ṭūfân'a ğarḳ ol-: Tufana karışmak. (CA)

ṭuġyân: Taşma, taşkınlık. (CA) (ÖN) (ST)

tuhfe: Hediye, armağan. (ST)

tuhm: Tohum. (CA)

ṭuhr: Temizlik, kadının iki hayız dönemi arasındaki temizlik dönemi. (CA)

ṭul: Dul. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

ṭulıncak: Perde. (SN)

ṭulın-: (güneş için) batmak. (BL) (ST)

tulḳuḳ : Tulum. (ST)

ṭulū: Doğma, doğuş. (ST)

tuluḳ: Tulum. (ST)

tulum: Tulum. (ST)

ṭulun-: Kaybolmak, görünmez olmak. (CA) (SN) (ST) (ÇMT)

tulunıcı: Batıcı. (SN)

ṭul ü emel: Hırz, tükenmez hırs. (CA)

ṭul-i emeli terk it-: Hırsı terketmek. (CA)

ṭumân: Duman. (CA) (BL) (ST)

tuman bulut: Bulut, ikileme şeklinde “duman bulut”. (BL)

ṭumân bürü-: Duman bürümen, duman sarmak. (CA)

ṭūr: Dağ. (ST) (AN)

ṭur-, dur-: 1. Kalkmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) 2.Varolmak. (CA) (TN) 3. Ayağa kalkmak. (CA) (ÖN) (SN) (AN) 4. Kopmak, meydana gelmek. (CA) 5.Varolmak, bulunmak. (CA) 6. Durmak. (ST) (AN) 7. Bir yerde kalmak, eğlenmek. (VN)

ṭuru gel-: Kalkıp gelmek. (CA)

turâb: Toprak. (BL) (ÖN)

ṭuraḳ: Duracak, kalacak,barınacak yer, yurt. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

ṭuraḳ-: Başlamak. (TN)

ṭuraḳdur-: Kalkmak, (yapmaya) başlamak. (ÇMT) (VN)

ṭuraḳlandur-: İskan ettirmek. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (VN)

ṭurıcı: Duran. (CA) (TN) (SN)

ṭūr-ı sînâ: Sina dağı. (BL)

ṭuran: Duran, kalkan. (CA)

ṭurır-: Sabitlemek, (yerine) oturtmak. (ÇMT)

ṭurgur→ ṭurgır. (CA) (TN)

ṭurgır, ṭurgur-: 1. Durdurmak, kaldırmak. (CA) (TN) (SN) (ST) 2. Yapmak, kılmak. (CA) (ÇMT) 3.Vücuda getirmek, yapmak. (CA)

turğurıcı: Yapan. (CA) (TN)

turğurul-: Kaldırılmak, çıkarılmak. (CA)

turğut-: Tutturmak. (CA)

turıbil-: Durabilmek. (ST)

turķur-: 1. Allah'ın emirlerini (namaz, zekat, kutsal kitaplar vb.) yerine getirmek, gereği gibi uygulamak. (TN) 2. Yerleştirmek. (TN)

turķurt-: Allah'ın emirlerini (namaz, zekat, kutsal kitaplar vb.) yerine getirtmek, gereği gibi uygulatmak. (TN)

turņa: Turna kuşu. (CA)

turş: Ekşi. (ST)

turş ol-: Ekşimek. (KN)

turud-: Yerine getirmek, ifa etmek, dosdoğru yapmak. (VN)

turunç: Turunçgiller ailesinden meyve. (CA) (KN)

turunıl-: Durdurulmak. (ÇMT)

turur-: haşretmek, toplamak, bir araya getirmek, dermek. (BL) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

tururınıl-: Bir şeyin karşısına konulmak, dikilmek. (VN)

tururmaklıg: İcra etme, yerine getirme. (VN)

tuş: Denk, eşit. (ST)

tüşiş: Örtü. (BL)

tuşlu tuşına: Karşı karşıya. (ST)

tut-: Tutmak, yakalamak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tutup tur-: Tutup durmak. (CA)

tutar: Tutarlılık. (ST)

tutdur-: Bir işe başlayıp sürdürmek. (ST)

tutğun: Esir. (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

tutıcı: Tutan. (ST)

tutıl-: Tutuk duruma gelmek. (KN) (ST)

tutın-: Edinmek, kabul etmek. (ST) (VN)

tutınıl-: Davranılmak, sayılmak. (VN)

tütü: Papağan. (ST)

tutmaklık: Tutma. (ST)

tutrak, tutruğ: Ateş tutuşturacak çörçöp. (CA) (ST)

tutruğ → tutrak. (CA)

tutu: Rehine. (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

tutul-: Tutulmak. (CA) (TN) (KN) (ST) (VN)

tutulu: Rehin alınmış, ipotekli. (ST)

tutun-: Tutunmak. (CA) (ST)

tutuş: Tutma. (CA) (SN) (ST)

tutuş-: Tutuşmak. (TN)

tutağ: Kulp. (CA)

tuvağlan-: Örtülmek, kapanmak. (CA)

tuy-: Duymak. (CA) (BL) (KN) (ST)

tuyul-: Duyulmak. (CA) (ST)

tuyür: Kuşlar. (ST)

ıuyurul-: Duyurulmak. (CA)

tuz: Tuz. (CA) (KN) (ST) (AN)

ıuzak: Tuzak. (ST)

ıuzlu: Tuzlu. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

tü: Tüy. (KN)

tüccâr: Ticaret yapan, tüccar. (ST)

tüg: Tüy. (ÖN)

tüken-: Sona ermek, bitmek, tükenmek. (ÖN) (AN)

tükür-: Tükürmek. (ST)

tün: Gece. (KN)

tünd: Sert, şiddetli, haşin. (ST)

türâb: Toprak. (ST)

türbe: Mezar, türbe. (CA) (ÖN) (ST)

Türkîce: Türkçe. (CA)

türrehât: Saçamasapan sözler. (CA)

tüs: Renk. (CA)

tüşür-: Düşürmek. (BL)

tütün: Tütün, duman. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

tüvânâ: Güçlü, kuvvetli. (CA)

tüvânâ ol-: Güçlü olmak, kuvvetli olmak. (CA)

tüvânâlık: Güçlülük, kuvvetlilik. (CA)

tüy: Tüy. (CA) (TN) (KN) (ÖN)

2.23. U

u: Ve. (CA) (KN) (ST)

‘ubūdiyyet: Bendelik, kulluk, kölelik. Kul olduğunu bilip Allah'a itaat etmek. (TL)

‘ubūr: Geçmek. Atlamak. (TL)

uca: İnsan öldükten sonra çürümeyen kemiğidir. (ST)

ucâc: Acı. (BL)

‘ucb: Kendini beğenme. (TL) (ST)

ucuzlık: Ucuzluk. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

uç: 1. Uç. (CA) (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Sebep, vesile. (CA) (ST)

uç-: Uçmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

uçmak: 1. Cennet. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Bahçe, bağ. (BL) (ÇMT)

uçmak çemenleri: Cennet çimenleri. (CA)

uçmak ehli: Cenneh ehli. (CA)

uçmak ehline çağırış-: Cennet ehline seslenmek. (CA)

uçmak gölgeleri: Cennet gölgeleri. (CA)

uçmak köşki: 1. Cennet köşkü. (BL) 2. Köşk, yüksek bina. (BL)

uçmak yaprakları: Cennet yaprakları. (CA)

uçmak yeri: Cennet yeri. (CA)

uçmak yerini mîrâş al-: Cennet yerini miras almak. (CA)

uçmağda dur-: Cennette yaşamak, cennette bulunmak. (CA)

uçmağda dur-: Cennette durmak, cennette bulunmak. (CA)

uçmağda ebedî kal-: Cennette ebedi kalmak. (CA)

uçmağdan çıkar-: Cenneten çıkarmak. (CA)

uçmağdan düş-: Cenneten çıkmak. (CA)

uçmağdan in-: Cennetten çıkmak. (CA)

uçmağdan süril-: Cenneten sürülmek, cennetten uzaklaştırılmak. (CA)

uçmağa gir-: Cennete girmek. (CA)

uçmağa git-: Cennete gitmek. (CA)

uçmağa girmiş ol-: Cennete girmiş olmak. (CA)

uçmağa var-: Cennete varmak. (CA)

uçmağa varıcı: Cennete varan. (CA)

uçmağa ve yarlıgamağa kıgır-: Cennete ve bağışlanmaya davet etmek. (CA)

uçmağlık: Cennet. (CA) (ST)

uçucu: Uçan. (CA) (ST)

ud: Avret, insan vücudunda örtülmesi gerekli yerler. (TN) (SN) (ÇMT)

ud yerleri: Edep yerleri. (KN)

‘udul: Sapma, yoldan çıkma. (CA) (TL) (ÖN)

‘udul it-: Sapmak, yoldan çıkmak. (CA) (KN)

‘udul itmekden sakın-: Sapmaktan sakınmak. (CA)

‘udvân: Düşmanlık, haksızlık. (AN)

uf: Yazık, yazıklar olsun! (VN)

ufak: Küçük, ufak. (CA) (TL)

ufk: Ufuk. (ST)

uğra-: Uğramak, tesadüf etmek. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

uğrayup geç-: Uğrayıp geçmek. (CA)

uğrayıcı: Uğrayan. (CA)

uğrak: Konaklama yeri. (CA)

uğraş-: Savaşmak. (CA) (ÖN) (SN) (ST)

uğraşmak: Savaşma. (CA)

uğrat-: Uğratmak, isabet ettirmek. (KN) (ÖN) (ST)

uğrı: Hırsız. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

uğrıla-: Çalmak. (ÖN)

uğru: Hırsız. (KN) (TN)

uğruluk: Hırsızlık. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

uğrılık eyle-: Hırsızlık yapmak. (KN)
uğun-: Bayılmak. (CA)
uğur: Toplu. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)
uğurla-: Çalmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
uğurlanmış: Değerli. (ÇMT)
uğurlayıcı: Hırsızlık yapan. (SN)
uğurlayın: Gizlice. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
uğurluk: Hırsızlık. (ST) (AN) (VN)
‘uhde: Söz verme, bir işi üzerine alma. (CA) (TL)
ūhdūd: Hendek, çukur. (KN) (ST)
uhrâ: Başka, diğer. (TL)
‘uḳalâ: Akıllılar *Halk dilinde: Akıllılık iddia edenler. (TL) (ST)
‘uḳbâ: Ceza, ahiret. (CA) (TL)
‘uḳbâ’-i dâr: Ahiret evi. (CA)
‘uḳde: Düşüm, tutukluk. (BL) (KN) (ÖN) (ST)
‘uḳûbet: 1. Ceza, eziyet. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (VN) 2. Darmadağın etme, dağıtma. (BL) 3. Musibet, felaket. (ÇMT)
‘uḳûbet ciheti: Eziyet yönü. (CA)
‘uḳûbet eyle-: Cezalandırmak. (CA)
‘uḳûbet it-: Cezalandırmak. (CA)

‘uḳûbet kııl-: Cezalandırmak, eziyet etmek. (BL)
‘uḳûbet sofrası: Ceza sofrası. (CA)
‘uḳûbet tad-: Eziyet tatmak. (CA)
‘uḳûbet olun-: Eziyet olunmak. (CA)
‘uḳûbetlere giriftâr ol-: Eziyetlere uğramak. (CA)
‘uḳûbetsüz: Cezasız. (ST)
‘uḳûḳ: Anaya babaya itaatsizlik ve hürmetsizlik etmek. Zorbalık, tanımamak, âsi olmak. (TL)
‘uḳûl: (Akıl. C.) Akıllar. (TL) (ST)
ulâ: İlerü. (BL) (TL) (ST)
ulalmak: Büyümek, artmak, çoğalmak. (CA) (KN) (ÖN)
ulalt-: Büyütmek, yetiştirmek, yükseltmek, çoğaltmak. (KN)
ulandur-: Dokumak, örnek. (VN)
ulaş-: Varmak, yakınlaşmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
ulaşdur-: Bağlamak, birleştirmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
ulaşdurıcı: Ulaştıran. (KN)
ulaşdurıl-: Sağlamlştırılmak. (VN)
ulaşdurımıl-: Bitiştirilmek. (ÖN) (SN) (VN)
ulaşıl-: Bitiştirilmek. (KN) (ÖN)
ulaşmaklıḳ: Ulaşma, erişme. (ST)

ulaşur-: Ulaştırmak, iletmek, yaymak. (VN)

ulaşuk: Birbiri ardına, ardı kesilmeksizin. (CA) (ST) (AN)

ulaşıklık: Akrabalık, yakınlık. (ST)

‘ulemâ: Alimler. (CA) (TL) (ST)

ulu: 1. Büyük, ulu. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
2. Üstün, erdemli. (BL) (ÖN) (ÇMT) 3. Büyüklük taslayan, kibirlenen, mütecaviz. (BL) (ÖN) 4. Güzel, yüce. (BL) 5. İyiliği çok, şanı yüce olan. (BL) 6. Çok, bol, çeşit çeşit. (BL) (ÖN) 7. Önemli, değerli. (BL) 8. En üstün. (BL) 9. İleri gelen kimse, sözü geçen kişi. (BL) (ÖN) (ÇMT)

ulu and: Büyük yemin. (CA)

ulu ‘azâb: Ulu azap. (CA)

ulu azgınlık: Büyük azgınlık. (CA)

ulu devlet: Büyük devlet. (CA)

ulu dut-: Yüceltmek, hürmek etmek. (BL)

ulu ecr: Büyük mükafat. (CA)

ulu günâh: Büyük günâh. (CA)

ulu günûñ ‘azâbı: Büyük günün azabı. (CA)

ulu haţâ: Büyük hata. (CA)

ulu it-: Büyütmek. (CA)

ulu kerem: Ulu ihsan. (CA)

ulu naşîb eyesi: Büyük rızık sahibi. (CA)

ulu necât: Büyük kurtuluş. (CA)

ulu ol-: Ulu olmak. (CA) (TN)

ulu şevâb: Büyük sevap. (CA)

ulu şulţân: Ulu sultan, Allâh. (CA)

ulu Tañrı: Ulu Tanrı. (CA)

ulu yola gir-: Büyük yola girmek. (CA)

ulular ol-: Büyük olmak, ulu olmak. (CA)

ulu-: Ulumak, inlamak. (AN)

uluca: Büyükler, ileri gelenler. (ST)

ulūhiyyet: Yücelik, büyüklük. (KN) (ÖN)

uluklık: Büyüklük, kendini beğenmişlik. (ÇMT)

ulula-: Büyütmek, yüceltmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ululacak: Ulu sayılan. (ST)

ululan-: Büyümek, kibirlenmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ululanıcı: Kibirlenen. (CA)

ululat-: Çoğaltmak, arttırmak. (ÖN)

ululuk: Büyüklük, ululuk. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ululuk isde-: Büyüklenmek, kibirlenmek. (BL) (TN)

ululuk it-: Kibirlenmek, büyüklenmek. (BL)

ululuk kıl-: Büyüklük taslamak, kibirlenmek. (BL)

ululuğâ zıkr kıl-: Tekbir getirmek, Allah'ı ululamak. (BL)

ululu: Kadir sahibi. (TN)

ululuğ: Büyüklük, fazl, kadir. (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ululuklu: Kuvvetli, şerefli, yüce. (TN) (SN) (VN)

‘ulūm: İlimler. (TL) (ST)

ulurağ: Daha büyük, daha ulu. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

ulus: Halk, topluluk. (ÖN)

‘ulvī: (Ulviye) Yüksek, yüce. (TL) (KN) (ÖN)

‘ulvüllāh: Yüce Allah. (ST)

um-: Ummak, ümit etmek, beklemek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

umağ: Umulan, ümid edilen, beklenen, arzulanan. (TL)

umdur-: Umutlandırmak. (CA)

umıcı: Dileyen, uman. (ST)

‘umğ: Derinlik. Dibi derin. (TL)

‘umre: Hac mevsimi dışında Kâbe'yi ve diğer kutsal mekânları ziyaret. (ÖN) (SN) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

‘umre eyle-: Hac mevsimi dışında Kabe'yi ziyaret etmek. (KN)

umsundur-: Umutlandırmak. (CA)

umu: Umut. (ST)

umul-: Umulmak. (TN)

‘umūm: Umumi olmak. Hep, bütün, cümle, herkes. (TL) (ST)

‘umur: Emirler. İşler. Hususl Maddeler. (TL) (ST)

umut: Umut. (TN)

un: Un. (ST)

una-: Razı olmak, kabul etmek. (KN)

‘unf: Kabalık. Sertlik. Cebir ve zor. (TL) (ST)

‘unnab: Hünnap, çiğde. (ST)

unit-, unut: Unutmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

unutmağlık koy-: Unutmak, unutup terk etmek. (BL)

‘unk: Boyun, gerdan. (ST)

‘unşur: * Umumdan ayrılan kısım. * Tam olan şeyin her bir parçaları. * Madde, esas, kök. (TL)

unudul-, unıdıl-: Unutulmak. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

unutdur-: Unutturmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

unutmağlık: Unutma. (ST) (VN)

ur: Tümör. (ST)

ur-: 1. Vurmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
2. Haykırmak. (CA) 3. Açıklamak, beyan

etmek. (ÇMT) 4. Sıkıntı vermek, incitmek. (BL)

uru dur-→ **uru тұr-**. (CA)

uru тұr-, uru dur-: Ayakta durmak. (CA)

‘urf: Maruf. (ST)

urıl-: Vurulmak. (CA) (SN) (ST) (AN) (VN)

‘urūc: Yukarı çıkmak. Yükselmek. (CA) (TL) (ÖN)

‘urūc eyle-: Yukarı çıkmak, yükselmek. (KN)

‘urūc it-: Yukarı çıkmak, yükselmek. (CA)

urıcı: Bildiren. (SN)

‘urcūn: Hurma salkımının eğri olan dip tarafı. (CA)

urul-: Vurulmak, çalınmak. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

urulmuş ol-: Vurulmuş olmak. (CA)

urmaklık: 1. Haykırma. (CA) 2. Vurma. (CA)

urun-: 1. Takınmak. (CA) 2. Konulmak, oturtulmak. (CA) 3. (ağaç) fidelemek. (TN)

urunıl-: (Yardımcı fiil) söylenilmek, anlatılmak. (VN)

urur-: Vurdurmak. (ST)

uruş-: Savaşmak, vuruşmak. (CA) (BL)

urüz: Rızık. (BL) (ÖN)

‘uryân: Çıplak. (CA) (ST)

‘uryân ol-: Çıplak olmak. (CA)

‘urż: Engel, mania. (ÖN)

‘urża: Hedef. (CA)

us: Us, akıl. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ÇMT) (AN) (VN)

us birle añla-: Akletmek, düşünmek, aklını kullanmak. (BL)

ussı/usları bar: Akıllı, aklını kullanan. (BL)

uşan-: Usanmak. (TN) (KN) (ÖN) (VN)

uşanlık: Gafillik, gevşeklik. (VN)

uşlan-: Kötü davranıştan vazgeçmek, davranışlarına düzen vermek. (KN) (ÖN) (AN)

uslu: 1. Akıllı, akıl ve anlayış sahibi. (BL) (TN) (ST) 2. Şükreden. (BL)

ustaķ: Çatı. (CA)

uşūl: Esas, yol. (TL) (ST)

utan-: Utanmak, çekinmek. (KN) (TN) (ÇMT)

‘uţârid: Utarid, bir yıldız ismi. (CA)

‘usr: Güçlük, zorluk; zor iş. Sıkıntı, darlık, kıtlık. (TL) (ST)

‘usret: Zorluk, güçlük. Darlık, sıkıntı. İşlemezlilik. (TL)

uş: İşte, çünkü. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

uşacuk: Küçük çocuk. (CA)

uşacuk oğlan: Ufacık oğlan. (CA)

uşak: Ufak, k¼¼¼¼¼. (CA) (BL) (ÇMT) (VN)

uşak oğlan: Hen¼¼¼¼¼ ergenlik ¼¼¼¼¼na gelmemiş ¼¼¼¼¼. (BL)

uşak ot: K¼¼¼¼¼ ot. (CA)

uşan-: Kırılmak, parçalanmak. (CA) (AN)

uşbu: Bu, işte bu. (BL) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

uşda: İşte. (KN) (ÖN) (AN)

‘uşur: Toprak mahsullerinin zekatı, uşur. (CA)

utan-: Utanmak. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

utandır-: Utandırmak. (CA) (ÖN)

utar-: Otarmak, otlatmak. (CA)

‘utull: Soğuk, sert ve cimri insan. (ST)

utun-: Utanmak. (ST)

uvacuk: Ufacık. (CA) (ST)

uvad-: Kırarak, parçalamak. (ST)

uvadıcı: Kasıp kavuran, yok eden, un ufak eden. (TN) (SN)

uvadıl-: Ufalanmak. (ÇMT) (VN)

uvağ: Ufak. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

uvan-: Ufalanmak, ikiye b¼¼¼¼¼mek, parçalanmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

uvanıl-: Parçalanmak, ufalanmak. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

uvat-: Ufaltmak, ikiye b¼¼¼¼¼mek, parçalamak. (CA) (TN) (TL) (ST) (ÇMT) (VN)

uy: Kabul, tasvip. (ÇMT)

uy-: 1. Uymak, peşinden gitmek, tabi olmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. İnanmak, iman etmek, amen¼¼¼¼¼ olmak. (BL)

uyan: Uyan, peşinden giden, tabi olan. (CA) (BL)

uyak : Uyanık, uyanıklık. (SN)

uyak-: Batmak. (SN)

uyan-: Uyanmak. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

uyandır-: Uyandırmak. (ÖN) (ÇMT) (VN)

uyanuk: Haberdar. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

uyanukluk: Uyanıklık. (ST)

uyar-: Uyarmak. (CA) (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

uyathık: Utanma. (AN)

uydunul-: Tabi tutulmak. (TN)

uydırul→ uydurıl-. (CA)

uydur-: Tabi kılmak. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

uydurıl-, uydırul-: Uydurulmak. (CA) (ÇMT)

uyhı: Uyku. (ST)

uyı-: Uyumak. (BL) (AN)

uyulın-: Uyulunmak. (ÇMT)

uyuş-: (Kan için) pıhtılaşmak. (VN)

uyıt-: Uyutmak. (CA) (TL) (ST)

uyku: Uyku. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

uyku bürü-: Uyku bürümek. (CA)

uyku hicâbı: Uyku perdesi. (CA)

uykudan kalk-: Uykudan kalkmak. (CA)

uykudan uyan-: Uykudan uyanmak. (CA)

uykuyu râhatlık kıl-: Uykuyu rahatlık (olarak) yapmak. (CA)

uyluk: Uyluk kemiği. (ST)

uymak: Örnek. (ÇMT)

uyu-: Uyumak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

uynul-: Kendisine uyulmak. (ÇMT) (VN)

uyucu: Tabi olan. (TN)

uyukla-: Uyumak. (ÖN) (KN) (AN)

uyuku: Uyku. (CA)

uyul-: Uyulmak, bağlanılmak, tabi olunmak. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

uyulın-: tabi olunmak, izinden gidilmek. (VN)

uyumaklılık: Uyuma, uyku hali. (ST)

uyun-: Pıhtılaşmak. (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

uyundi: Tabi, uyan, tabi olan. (ÖN) (ST) (VN)

uyundur-: Uymak, tabi olmak. (AN)

uyur-: Uyandırmak, harekete geçirmek. (SN) (ÇMT) (VN)

uyuş-: Uyuşmak, birbirine uymak. (CA) (TN) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

uyuşmuş kandan yarat-: Nufteden yaratmak (CA)

uyuşmuş kan: Uyuşmuş kan, nufte. (CA)

uyut-: Uyumasını sağlamak. (ST)

uyuz: Uyuz. (CA)

uyuvir-: İcabet etmek, kabul etmek. (TN)

uz: İşe yatkın, becerikli, mahir. (ST)

uza-: (mühlet) uzamak. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST)

uzadu: Uzunluğuna, uzunlamasına. (CA)

uzağırak: Daha uzak, en uzak. (ST)

uzak: Uzak. (CA) (ST)

uzal-: Uzun duruma gelmek. (ST)

uzan-: Uzamak, uzun gelmek. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

uzat-: Uzatmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

uzatıl-: Uzatılmak. (CA)

uzatmaklılık: Süre tanıma, mühlet verme durumu. (VN)

uzınca: Uzunca, uzuna yakın. (ST)

‘uzlet: Yalnızlık. (CA) (TL) (ÖN) (ST)

‘uzlet idicilik: Yalnız yaşama. (CA)

‘uzlet it-: Yalnız yaşamak. (CA)
(KN)

‘uzr: Engel, kusur, eksiklik, özür. (CA)

‘uzr ol-: Özür olmak, kusur olmak.
(CA)

‘uzrın dile-: Özürünü dilemek.
(CA)

uzun: Uzun. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

uzun bol-: Uzun olmak, uzamak,
geçmek. (BL)

uzun boylu: Uzun boylu. (CA)

uzun ‘ömür vir-: Uzun ömür
vermek. (CA)

uzunınca: Uzunluğu kadar, süresince.
(CA)

uzun: Kulak. (BL)

uzun-: Uzanmak. (CA)

uzunlık: Uzunluk. (CA) (TN) (KN) (ÖN)
(SN) (ST) (AN)

‘uzv: Organ. (CA) (TL) (TL)

‘uzzâ: Bir putun ismi. (KN)

2.24. Ü

ü: Ve. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

ücret: Hizmet karşılığı verilen para, ücret.
(CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ücret dile-: Ücret istemek. (CA)

ücrete dut-: Ücrete tabi tutmak,
ücret karşılığı çalıştırmak. (CA) (BL)

üç: Üç, sayı. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

üçde biri: Üçte biri. (CA)

üç karağulık: Üç karanlık. (CA)

üçegü: Üçer, üçer üçer. (BL)

üçün: İçin. (CA) (BL) (ÖN) (VN)

üçünci: Üçüncü. (CA) (TN) (TL) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (VN)

üf: Sıkıntı, bezginlik, usanç, acı, yorgunluk
vb. duyguları belirten bir söz. (KN) (ÖN)

üfirül→ üfürül-: (CA)

üftâden: Düşmek. (BL)

üfür-: Üfürmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN)

ügey: Üvey. (VN)

üfürül-, üfirül-: Üfürülmek. (CA) (TN)

üküş: Çok. (BL)

üleş: Pay. (TN) (AN)

üleş-: Paylaşmak. (CA) (TN) (TL) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

üleşdür-: Paylaştırmak. (CA) (TN) (ÖN)
(ST) (AN) (VN)

üleşici: Paylaşıcı. (SN)

üleşil-: Paylaşılma. (ÖN) (SN) (ÇMT)
(VN)

üleşmek: Paylaşma. (CA) (SN)

üleşük: Hisse, pay, dağıtma. (CA)

ülfet: Dostluk kurma, dost olma. (CA) (TL) (ST)

ülker: Ülker yıldızı. (CA)

ülü: Pay. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ülüş: Hisse, pay. (CA) (TN) (ÖN) (AN)

ümenâ: Emin kimseler. Eminler. Emniyet sahibleri. (TL)

ümera: Emirler, beyler. (ST)

ümîd: Ümit, umut. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

ümîd dut-: Beklemek, ümit etmek, dilemek. (BL) (KN)

ümîd kes-: Ümit kesmek, ummamak. (KN)

ümîdi bol-: Ummak, ümit etmek. (BL)

ümîdlü: Bekleyen, ümit ve intizar eden. (BL)

ümîdsiz: Ümidini kesmiş kimse. (ÇMT)

ümîz: Ümit. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ümîz kes-: Ümit kesmek. (CA)

ümî̄zsiz: Ümitsiz. (VN)

‘ümm: Ana, anne. (CA) (ST)

ümmet: Aynı dine inanan topluluk. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ümmet da‘vet olun-: Aynı dine inanan topluluğa davet etmek. (CA)

ümmet it-: Aynı dine inananları biraraya getirmek. (CA)

ümmete tahfîf it-: Aynı dine inananlar için kolaylaştırmak. (CA)

ümmet-i Muḥammed: Hz. Muhammed’i peygamber olarak kabul edenler. (CA) (KN) (TL)

ümmî: Anasından nasıl doğmuş ise öyle kalıp okuma yazma öğrenmemiş kimse. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

ün: Ses, uğultu, sayha. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

ün gel-: Seslenilmek. (BL)

ün getiril-: (Kurban için) kimin adına kesildiğini söylemek. (VN)

ünde-: Çağırarak, davet etmek. (ST)

ündür-: Hatırlatmak. (TN)

üns: Alışkanlık. (CA) (ST)

ünş: Yakın, akraba. (TN) (TL)

ünşâ: Kadın, kız. (TL)

‘ünvân: Ad, isim, ünvan. (CA)

ür-: 1. Seçmek, seçkin kılmak, tercih etmek. (BL) 2. Üflemek, üfürmek. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ürdür-: Üfletmek. (ST)

üre-: Seçmek. (TN) (SN) (ST)

üred-: Çoğaltmak. (ST)

üril-: Üflenmek. (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ürk-: Korkmak, ürkmek. (CA) (TN) (ÖN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ürküdüci: Korkutan, ürküten. (CA) (KN)

ürküt-: Korkutmak, ürkütme. (CA) (TN) (TL) (ÖN)

ürmek: Üfürme. (SN)

ürmeklik: Tercih etme, seçim yapma. (BL)

ürper-: Ürpermek. (CA) (KN) (SN) (ST) (VN)

ürül-: Üflenmek, üfürülmek. (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

ürün: Mahsul. (ÇMT) (VN)

üründü: Seçilmiş. (TN) (SN) (ST) (ÇMT)

üründüle-: Seçmek, ayıklamak. (CA) (TN) (KN) (ST)

ürüş-: Alacaklı verecekli olmak. (TN)

üryân: Çıplak. (TL)

üsküre: Topraktan veya madenden yapılmış çorba tası, çukur çanak. (CA)

üst: Üst, üzeri. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

üst yan: Üst taraf. (CA)

üstüne ko-: Memur edilmek, vazifelendirmek. (BL)

üstünü altına dönder-: Üstüne altına çevirmek. (CA)

üstâd: (Üstaz) Hoca. İlim veya san'atta üstün olan kimse. Usta, san'atkâr. Muallim, profesör. Bilgide veya san'atta veya amelde meharetli zât. (TL) (SN) (ST) (VN)

üstâz: Usta, sanatkar. (ST) (ÇMT)

üstün: Üstün. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

üş-: Bir yere toplanmak, üşüşmek. (CA) (ST)

üşele-: Kişelemek, kış diye kovmak. (ST)

üşen-: Korkmak, çekmek. (CA) (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

üşil-: Üşülmek, toplanmak. (ST)

üşiş-: Üşüşmek, toplaşmak. (ST)

üt-: Ateşte yakmak. (VN)

üvendi: Zeytin tanesi iriliğinde kara ve buruk tatda bir çeşit erik. (CA)

üvez: Sivrisinek. (CA) (ST)

üy-: Seçmek. (ÇMT)

üydür-: Seçmek, seçtirmek. (ÇMT) (VN)

üyer-: Seçmek, üstün tutmak. (TN) (SN) (VN)

üyür-: Seçmek, tercih etmek, üstün tutmak. (ÇMT) (VN)

üz-: Kırmak. (ST)

üzdek: Gövde. (AN)

üze: Üzerine, -e doğru. (BL) (ST)

üzengü: Ata binmek için yapılan basamak. (ST)

üzer: Üst, üzeri. (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

üzeri: Üst, üzeri. (CA) (TN) (TL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

üzerlerine şal-: Üzerlerine göndermek. (CA)

üzerü: Üst. (ST) (ÇMT) (VN)

üzre: Üzere. (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

üzül-: Üzülmek, sıkılmak. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

üzüm: Üzüm. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

üzüm asmaları: Üzüm asmaları. (CA)

üzümlük: Üzümlük. (CA)

üzür: (CA)

2.25. V

vâcib: Gerekli, lüzumlu. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

vâcib bol-: Vacip olmak, hak olmak, lüzumlu olmak, gerekmek. (BL)

vâcib it-: Gerekli yapmak. (CA) (KN)

vâcib kıl-: Farz etmek, emretmek. (BL)

vâcib ol-: Gerekli olmak. (CA) (TN) (KN)

vâcib olan: Gerekli olan, gereken. (CA)

vâcibet: Yapılması gerekli olan şeyler. (CA)

vâciblık: Gereklik, lüzumluluk. (KN) (ÖN)

vâcid: Vücuda getiren. * Varlıklı. Fâtır. Gani ve zengin. * Mevcud olan. (TL)

va'd: Söz verme. (CA) (BL) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

va'd kıl-: Vaat etmek. (BL)

va'de: Söz verme. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

va'de bir-: 1. Faydalandırmak, nimet vermek. (BL) 2. Hazırlamak. (BL)

va'de bol-: Mühlet vermek, bekletmek. (BL)

va'de eyle-: Söz vermek. (CA) (BL) (KN) (ÇMT)

va'de eylen-: Söz vermek. (CA) (TN)

va'de it-: Söz vermek. (CA) (BL)

va'de kıl-: Söz vermek. (CA) (BL) (KN)

va'de kılın-: Vaat edilmek. (BL)

va'de ol-: Söz verilmek. (CA) (KN) (ÇMT)

va'de olun-: Söz verilmek. (CA) (KN)

va'de vir-: Mühlet vermek. (BL)

va'de yeri: Vaad yeri. (CA) (BL)

va'desi gel-: Vadesi gelmek. (CA)

va'deye hilâf it-: Vaade karşı çıkmak. (CA)

va'deye hılâf kıl-: Vaade karşı çıkmak. (CA)

va'dedil-: Vade verinilmek, vadedilmek. (ÇMT)

va'dele-: Söz vermek. (ÖN) (ÇMT) (AN)

va'delen-: Söz verilmek. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

va'delenmiş-: Ecel, vaat edilmiş zaman. (BL)

va'deleş-: Karşılıklı söz vermek, sözleşmek. (ÇMT) (VN)

va'de-gâh: Vaad yeri, buluşma yeri. (CA) (BL) (TL)

va'di: Vadi. (CA) (TL) (ÖN) (ST)

vâfî: Sözünün eri. (ST)

vâfir: Çok, bol. (CA) (TL) (KN)

vaḥdâniyyet: Birlik. (CA) (TL) (ST)

vaḥdâniyyetümüzze inkâr it-: Birliğimizi inkar etmek. (CA)

vaḥdet: Birlik, teklik. (CA) (TL) (ST)

vaḥî: Vahiy. (CA)

vâhib: (Vâhibe) Bağışlayan, veren, ihsan eden, hibe eden. (TL)

vâhid: Tek, bir. (ST)

vâhideten: Tek olarak. (CA) (TN)

vaḥle: Batak, bataklık, çamurlu yer. (ST)

vaḥset: Vahsi olma durumu. (ST)

vaḥşi: Uhud savaşında Hz. Hamzayı şehid eden köle. (ST)

vaḥy: Bir hükmün Allâh tarafından peygambere bildirilmesi. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

vaḥy et-: Bildirmek, haber vermek. (KN)

vaḥy eyle-: Bildirmek, haber vermek. (KN)

vaḥy kıl-: 1. Vahyetmek, vahiy göndermek. (BL) 2. Bildirmek, anlatmak, haber vermek. (BL)

vaḥy kılın-: Vahyedilmek. (BL)

vaḥy ol-: Haber vermek, bildirmek. (KN)

vaḥysüz: Vahiy almayan. (VN)

vaḥset: Vahşilik, yabanilik. (CA) (TL)

va'id: Birini iyiliğe ve kötülükten uzaklaştırmak için korkutma. (CA) (ST)

vâ'iz: Dini öğütlerde bulunan. (ST)

vaḥ': Yüksek mekân. * Etki, tesir. * Düşmek. (TL)

vaḥar: Ağırbaşlılık, haysiyetli ve şerefli olma, temkin. (ST)

vaḥâyı': Hadiseler, olaylar, vakıal (KN) (ÖN) (ST)

vaḥf: Durdurma, alıkoyma. (CA) (TN)

vaḥfe: Durma, durulacak yer, Arafat'ta öğle ile akşam namazı arası durarak hacı olma vazifesi. hacc'ın en mühim noktasıdır. (CA) (TL)

vaḳfeye ṭur-: Haccın 3 farzından biridir. Kurban bayramı arefesi tüm hacı adaylarının "hacı" olmak için yapmak zorunda oldukları ibadettir. (CA)

vâḳıʿ: Meydana gelen, ortaya çıkan. (CA) (TL) (ST)

vâḳıʿ ol-: Meydana çıkmak, ortaya çıkmak. (CA) (KN)

vâḳıʿ a → vâḳıʿ. (CA) (TN)

vaḳıyye: Okka. (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

vaḳt: Vakıt, zaman. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

vaḳt eyle-: Zaman yaratmak. (CA)

vaḳt kim: Bir vakit ki,-dığı zaman,-ınca. (CA) (KN) (SN)

vaḳtâ: Bir vakit, bir zaman. (CA)

vaḳtâ ki: Bir vakit ki,-dığı zaman,-ınca. (CA)

vaḳt-ı ğazâ: Savaş zamanı. (CA)

vaḳt-ı maʿlûm: Bilinen vakit, kıyamet günü. (CA)

vaḳt-i maʿlûma ḳal-: Belirli zamana kalmak. (CA)

vaḳtî: Bir vakit, bir zaman. (CA) (ÖN)

vaḳtlen-: Vakti belli olmak, vakti gelmek. (ÇMT) (VN)

vaḳtsuz: Zamansız. (CA) (ST)

vâli: Mâlik. Bir şeyin mülkiyetini ve hakimiyetini elinde bulunduran. (TL) (ST)

vâlideyn: Anne ile baba, evebeyn. (CA)

vallah → vallâhi. (CA)

vallâhi, vallah: Allâh için, Allâh hakkı için. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

vʿallâhi: Allâh'a and olsun ki. (CA) (ST)

vaʿllâhü: Allâh'a and olsun ki. (CA) (ST)

var: 1. Var. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2.Varlık, mevcudiyet. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN)

var-: Varmak, ulaşmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

varan: Varan, ulaşan. (CA)

vâra vâra: Gitgide, gittikçe. (CA)

varca: Olanın tümü, mevcut. (ST)

varıcı: Varan, ulaşan. (CA) (SN)

varıcı gelici: Bocalayan, ne yapacağını bilemeyen. (VN)

varıl-: Ulaşılmak. (ST)

varış: Varma. (CA) (TN) (VN)

vârid: Ortaya çıkmak, gerekmek. (TL)

vâridât: Gelmiş olan şeyler, gelmiş olan Hatıra gelen, içe doğan şeyler. Akla gelen şeyler, düşünceler. (TL)

vâriş: Mirasçı, kendisine miras düşen. (CA) (TL) (KN) (ÖN)

varlıcağuz: Var olan küçük şeyler. (ST)

varlık: Var olmak, varlık. (CA) (TL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

varmaḳlık: Varma, ulaşma. (CA)

varṭa: Her çukur yer. Uçurum. *
Kurtuluşun zor olduğu yer. Tehlike.
Muhatara. (TL)

vasaṭ: Orta hal, normal. (TL)

vaṣf: Nitelik, vasıf. (CA) (BL) (TN) (TL)
(ÖN) (ST) (AN)

vaṣf eyle-: Övmek, vasf etmek.
(CA) (BL)

vaṣfa gel-: Övgüye layık olmak,
övgüye sığmak. (CA)

vaṣf it-: Övmek, vasf etmek. (CA)
(KN)

vaṣf kıl-: Vasıflandırmak,
söylemek, sıfat isnat etmek. (BL)

vaṣıflu: Nitelikli, vasıflı. (CA)

vâṣıl: Ulaşma, kavuşma. (TL) (ÖN) (ST)

vâṣıl ol-: Ulaşmak, erişmek. (KN)

vâṣıta: Aracı, araya giren. (CA) (TL) (ÖN)

vâṣıtasuz: Aracısız. (KN) (ÖN)

vaṣī: Geniş, bol. (CA) (TL) (KN) (ÖN)
(SN) (ÇMT) (VN)

vaṣī ol-: Bol bol ihsan eden. (KN)

vâṣi' l-faṣl: Keremi bol. (CA)

vâṣi' ü l-cüd: Keremi sonsuz. (CA)

vâṣi' ü l-faṣl: Keremi bol. (CA)

vaṣīle: Cahiliye devrinde bir koyunun
erkekli dişili ikiz doğurması. (KN)

vaṣiyyet: Bir kimsenin öldükten sonra
yapılmasını istediği şey, vasiyet. (CA) (BL)

(TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)
(VN)

vaṣiyyet eyle-: Vasiyet etmek. (KN)

vaṣiyyet it-: Vasiyet etmek. (CA)
(KN)

vaṣiyyet kıl-: Vasiyet etmek. (CA)
(BL)

vaṣiyyetleş-: Karşılıklı vasiyet etmek. (CA)

vaṣiyyetsiz: Vasiyeti olmayan. (ST)

vaṣl: Ulaşma, kavuşma. (ÖN) (ST)

vaṭan: Yurt. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

vaṭan dut-: Yurt edinmek. (CA)

vaṭan it-: Yurt edinmek. (CA)

vaṭanlan-: Yurt edinmek. (ST)

vaṭanlandur-: Yer yurt sahibi yapmak.

vâveylâ: Çılgılık, yaygara, feryat. (BL) (TN)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

vâveylâ okımaḳ: Helak olma, yok
olma. (BL)

vây: Yazık, yazıklar olsun. (CA) (BL) (TN)
(TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)
(VN)

va'z: Dini öğüt. (CA) (TL) (ST)

vaż' it-: Dini öğütte bulunmak.
(CA)

vaz: Vaz geçme. (CA) (ÖN)

vâz geç-: Vaz geçmek. (CA)

vaz gel-: Vaz geçmek. (CA)

vâzih: Açık, belli. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

vâzih hüccet: Açık delil. (CA)

vâzih hüccetler-ile gel-: Açık delillerle gelmek. (CA)

vâzih ol-: Açık olmak. (CA)

ve: 1. Ve. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Veya, ya da. (BL) 3. O zaman, öyleyse. (BL) 4. Ama, fakat. (BL) 5. Ancak, eğer. (BL) 6. Sonra. (BL)

ve dağı: Ve, ve de, ve dahi. (BL)

vebâl: Kötü akıbet, günâh. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

vebâlin çek-: Günahını çekmek. (CA)

vecd: Aşk, muhabbet. Kendinden geçecek, unutacak kadar İlâhî bir aşk hali. (TL)

vech: 1. Yüz, çehre. (CA) (KN) (ÖN) (ST) 2. Sebep. (CA) (TL) 3. Yön, yan, yer. (ÇMT)

veche: Yan, taraf. (ST)

vecí': Ağrıtan, sızlatan. (ST)

vedūd: Çok şefkatli. Kendisine çok sevgi beslenen. (TL)

vefâ: Vefa. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

vefâ eyle-: Vefa etmek. (CA) (TN) (KN)

vefa göster-: Vefa göstermek. (CA)

vefâ it-: Vefa etmek. (CA) (KN)

vefâ kıl-: Vefa etmek, vefa göstermek. (CA)

vefât: Vefat, ölüm. (CA) (TL) (ÖN) (ST)

vefat et-: Ölmek. (KN)

vefî: Vefalı, sözünün eri. (ST)

vehb: Bağışlamak. (BL)

vehm: (Vehim) Mübhem ve mânasız korku. * Belirsiz fikir ve düşünce. (TL) (ST)

vekâlet: Vekillik. Birisinin nâmına iş görme. Kendi nâmına hareket etme salâhiyetini başkasına verme. (TL)

vekîl: Birinin işini görmesi için yerine bakan kmise, vekil. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

vekîl ol-: Vekil olmak. (KN)

vekillik: Vekillik. (KN)

velâ: Yakınlık. Sâhiplik. * Sevmek, muhabbet. (TL) (ÖN)

velâkin: Amma, fakat. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

velâyet: Veli olan kimsenin hali. Velilik, dervişlik. * Dostluk. * Sadakat. (TL) (ÖN)

veled: Çocuk. (CA) (TN) (TL) (ST)

veledlerin depele-: Çocuklarını öldürmek. (CA)

velî: 1. Amma, lakin. (CA) (TN) (TL) 2. Sahip, veli. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

velîd: Köle, kul. (CA)

velîkin: Fakat. (TL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

veliyy: Çalap. (BL) (ÖN) (ST)

ve'n-necm: Necm sûresi, "Yıldıza yemin olsun" anlamında. (ST)

ver-: Vermek. (BL) (TN) (TL) (KN) (ST) (ÇMT)

vera': Korku. Takvânın ileri derecesi. Bilmediği ve şüphe ettiğini öğrenip iyiye ve doğruya göre hareket edip bütün günahlardan çekinme hâleti. (TL)

vereşe: Mirasçıl Miras alanl (TL) (KN) (ÖN) (ST)

verib-: Göndermek. (ÇMT)

vêribi-: Göndermek. (KN) (ÇMT)

vêribinil-: Gönderilmek. (KN) (ST) (ÇMT)

vêrici: Veren, verme yanlısı kimse. (KN)

vêril-: Verilmek. (KN) (ÇMT)

vêrin-: Verilmek. (KN) (ÇMT)

vêrinil-: Verilmek. (KN) (ÇMT)

verîşe: Miras bırakılan. (ST)

vesavis: Vesveseler. (TL) (ST)

vesâyıt: Aracı. (TL)

veşîle: Kendisi ile başkasına yaklaşılan şey. *Bahane, sebep* Vasıta. Yol. (TL) (KN) (ST)

vesilet: Vasıta, araç, vesile. (ÖN) (KN)

ve's-selâm: İşte o kadar, son söz, artık bitti. (ST)

vesvâs: Vesvese. (KN) (ÖN) (SN) (ST)

vesvese: Vesvese, şüphe, kuruntu. (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

vesvese eyle-: Yersiz korkuya kapılmak, kuruntu yapmak. (KN)

vesvese it-: Şüphe etmek. (CA) (KN)

vesvese kııl-: Şüphe etmek. (CA) (BL)

vesveselerine uy-: Şüphelerine uymak. (CA)

vey: Ey. (CA)

veyâ: Veya, ya da, yahut, yoksa. (BL) (TL) (ST) (ÇMT)

veyl: Yazık. (CA) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

veyl hâşıl ol-: Yazık olmak. (CA)

vezîr: Valili. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST)

vezîr eyle-: Vali yapmak. (CA)

vezn: (Vezin) Tartma. Ölçme. Hesaplama. * Tartacak şey. Tartı. * Ağırlık. (TL) (ST)

vidâ': Ayrılık. *Allah'a ısmarladık demek veya Allah'a ısmarladık demek için son görüşme, son buluşma. (TL) (ST)

vifâk: Dostça bir fikir üzerinde birleşmek. Samimi anlaşmak. (TL)

vikâ': Cinsî münasebet. (TL)

vilâyet: İl, vilayet. (CA) (TL) (KN) (ST)

vilâyetinden çık-: Vilayetinden çıkmak. (CA)

vilâyetlerini aç-: Vilayetlerini açmak. (CA)

vildân: Yeni doğmuş çocuk. (CA) (TL) (ST)

vir-: Vermek, göndermek. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

vîrân: Yıkık, yıkılmış. (BL)

vîrân kıl-: Yıkarak, harap etmek, viran etmek. (BL)

virâşet: Miras sahibi olma. Manevi miras. (TL)

vird: Sık sık ve devamlı okunan dua. (TL) (ST)

virdür-: Verdirmek, vermesini sağlamak. (ST) (VN)

viren: Veren, gönderen. (CA)

viribi-, virübi-: Göndermek, irsal etmek. (CA) (TN) (SN) (ÖN) (ST) (AN) (VN)

viribil-: Gönderilmek. (ÖN) (ST) (AN)

viribiñ-: Gönderilmek, irsal edilmek. (CA)

viribinil-: Gönderilmek. (ÖN) (ST) (VN)

virici: Veren, gönderen. (CA) (TN) (SN) (ST) (AN)

viricilik: (Arka kelimesi ile birlikte) yardım etme durumu. (VN)

viril-: Verilmek. (ÖN) (ST) (AN) (VN)

virin-: Verilmek. (ÖN) (SN) (AN) (VN)

virmeçlik: Verme. (VN)

virinil-: Verilmek. (ÖN) (SN) (AN) (VN)

virübi→ viribi-. (CA)

virül-: Verilmek. (CA) (TN) (ÖN) (SN) (AN)

virüş-: Birbirine vermek. (SN) (AN) (VN)

vişâl: Kavuşma. (TL)

vişâyet: Vasiyet etmek. (TL)

vezâret: Vezirlik. (CA)

vizr: Günah, suç, yük. (CA)

vu, vü: Ve anlamında kelime. (TL) (KN)

vuhûş: Vahşiler, yabaniler. (ST)

vuķû: Düşme, rastlama. * Olma, oluş. (TL) (ST)

vur-: Vurmak, sertçe çarpmak. (BL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

vurul-: Vurulmak. (ST) (AN)

vuşl: Visal. Sevdiğine kavuşma, ulaşma, bitişme. Bitiştiren. (TL)

vuşlat: Visal. Sevdiğine kavuşma, ulaşma, bitişme. Bitiştiren. Kavuşma. (TL)

vuşul: Ulaşma, erişme, varma, yetişme. (TL)

vü, vi: Ve. (CA) (TL) (KN) (ST)

vücüb: Vacib ve lazım olmak. (ST)

vücüd: Bulunma, varlık. (CA) (TL) (ÖN) (ST) (AN)

vücûda gel-: Meydana gelmek, doğmak. (CA) (KN)

vücuda getir-: Meydana getirmek. (KN)

vücüdı getirücü: Yaratana, meydana getiren. (CA)

vücüh: Çehreler, yüzler, suretler. (TL) (ST)

vüdd: Dostluk. (CA)

vürüd: Geliş. Gelme. Vârid olma. Gelip yetişme. (TL)

vüs'at: Genişlik. Bolluk. * Fırsat. (TL)

2.26. Y

yâ: Ey. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ya: Yahut, veya. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ÇMT) (AN) (VN)

yaban: Issız yer. (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

yabış: Elde edilenler. (AN)

yâbis: Kuru. (TL) (KN) (ÖN)

yâbis ol-: Kurumak. (KN)

yab-: Yapmak. (CA)

yaban: Issız kır, ova. (CA)

yâd: Anma, dile getirme. Hatır, zihin. (BL) (TL) (ÖN) (SN) (ÇMT)

yâd kıl-: Zikretmek, anmak, hatırlamak. (BL)

yad: Yabancı. (CA) (BL) (ST) (VN)

yâdigâr: Hatıra, yadig (CA) (BL)

yâdigâr bol-: Nasihat etmek, öğüt vermek. (BL)

yağ: Yağ. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

yağ-: Yağmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

yağdır→ yağdur-: (CA)

yağdur-: Yağdırmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yağdurunıl-: Yağmur yağdırılmak. (VN)

yağdırmak → yağdurmak. (CA)

yağdurmak, yağdırmak: Yağdırma. (CA)

yağdurucu: Yağdıran. (SN)

yağlılık: Düşmanlık. (KN)

yağınıl-: Gökten afet, azap yağdırılmak. (VN)

yağırılağa-: Bağışlanmak. (TN)

yağız: Tüyü parlak, siyah (at), doru. (ST)

yağla-: Süratle hareket etmek, harıl harıl koşmak. (ÇMT)

yağlın-: Çekinmek, kaçınmak, nefsinin menetmek, içtinab etmek, imtina etmek. (TL)

yağma: Yağma. (CA) (TL) (ÖN)

yağmala-: Baskın yapmak. (VN)

yağmalat-: Yağmalatmak. (CA)

yağmur: Yağmur. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yağmurlayın: Yağmur gibi. (VN)

yağmursuz: Yağmursuz, kurak. (ST)

yağmurlayın: Yağmur gibi. (TN)

yağrın: Sırt, sırtın yukarı kısmı. (CA)

yağdulu: Parlak, aydınlatıcı. (BL)

yağni: Patatesli bir yemek türü. (ST)

yağşı: İyi, güzel. (CA) (ÖN) (AN)

yağşıla-: Güzel görmek, temiz görmek, temize çıkarmak. (ÖN) (AN)

yağşılık: İyilik, güzellik. (ÖN)

yağşılایıcı: Günahları affeden. (TN)

yağtulu: Parıldayan, ışıklı. (SN) (VN)

yahūd → yahūdī. (CA) (TN) (TL) (KN)

yahūdī: Yahudi, Hz. Yakub'u soyundan gelen Yehuda soyundan gelenler. (CA) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

yahūdī ol-: Yahudi olmak. (CA)

yahūdīlik: Yahudilik. (CA) (ST)

yahūdiyye: Yahudi kadın. (CA)

yâhuż: Veya, ya da, yahut. (CA) (VN)

yak-: Yakmak. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yaka: 1. Yaka, göğüs yakası. (BL) (TN) (TL) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN) 2. Koyun boşluğu, koyun. (BL) (TL)

yakala-: Yakalamak. (CA)

yakaza: Uyanıklık. Dikkatte olma. (TL)

yakıcı: Yakan. (CA) (ST)

yakıl-: Yakılmak. (SN) (ÇMT) (VN)

yakın: Yakın. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yakın bol-: Cinsel münasebette bulunmak, yaklaşmak. (BL)

yakın eyle-: Yaklaştırmak. (BL)

yakın gel-: Yakına gelmek. (CA) (BL) (TN)

yakın kıl-: Yaklaştırmak. (BL)

yakın ol-: Yakın olmak. (CA) (TN) (KN)

yakīn eyle-: Yaklaştırmak. (CA) (BL)

yakīn gör-: Yakın bilmek, yakın görmek. (CA)

yakınca: Çok yakın. (ST)

yakındıra: Daha yakın. (BL)

yakınlık: Yakınlık. (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yakınlık eyle-: Yaklaşmak, yanaşmak. (BL)

yakınıra: Daha yakın. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT)

yakīnıra ol-: Daha yakın olmak. (CA)

yakışdur-: Yakıştırmak. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

yakışık: Uygun. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

yaķın: Sağlam, iyi bilgi. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST)

yaķın bil-: İyi bilmek. (CA)

yaķınlık: Gerçeklik, hakikat bilgisi. (ST)

yaķınsuz: Şüphesiz, kesin olarak. (ST)

yaķlaş-: Yaklaşmak. (CA) (ÖN) (SN) (VN)

yaķlaşdur-: Yaklaştırmak. (CA)

yaķtulu: Nurlu, suleli, aydınlıklı. (SN)

yāķūd: Yakut. (AN)

yāķūt: Yakut, değerli süs taşı. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yal: 1. Hayvan için hazırlanan yiyecek. (CA) (TL) 2. Boyun, gerdan. (CA)

yalabı-: Parlamak, parıldamak. (CA)

yalan: Yalan. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yalan and: Yalan yemin. (CA)

yalan and iç-: Yalan yemin etmek. (CA)

yalan bağla-: İftira atmak, yalan uydurmak. (VN)

yalan bağlan-: Uydurulmak. (VN)

yalan bağlanıl-: Uydurulmak. (VN)

yalan çıkar-: Yalancı olduğunu söylemek, yalanlamak. (CA)

yalan di-: Yalan söylemek. (CA) (BL)

yalan didür-: Yalan söyletmek. (CA)

yalan dīn: Yalan din, hak olmayan din. (CA)

yalan dinleyici: Yalan dinleyen. (CA)

yalan dut-: Yalanlamak, inkar etmek. (VN) (BL)

yalan düz-: Yalan yazmak. (CA) (TN)

yalan eyit-: 1. Yalanlamak, yalan saymak. (BL) 2. Uydurmak, yalan söylemek. (BL)

yalan eyle-: Yalanlamak, tekzip etmek. (BL)

yalan kan: Sahte kan. (CA)

yalan kıl-: Yalanlamak. (BL)

yalan ol-: Yalan olmak. (CA)

yalan sez-: Yalanı hissetmek, yalanı sezmek. (CA)

yalan söyle-: Yalan söylemek. (CA) (BL) (TN) (KN)

yalan söyleyi bil-: Yalan söyleyebilmek. (CA)

yalan söz: Yalan söz. (CA)

yalan söz çıkar-: Yalan söz uydurmak, yalan söz çıkarmak. (CA)

yalana dut-: Yalanlamak, tekzip etmek. (BL)

yalanlıķ bol-: Yalanlamak. (BL)

yalanca: Yalan haber, uydurma söz. (ST)

yalancı: Yalancı. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yalancı di-: Birini yalancılıkla itham etmek, yalanlamak. (BL)

yalancı ve iftirâ kılıcı: Uydurulmuş, uydurma. (BL)

yalâncılık: Yalancı olma durumu. (ST)

yalanla-: Yalanlamak. (CA) (TL) (KN) (ST) (ÖN) (ST) (AN)

yalanlan-: Yalanlanmak. (CA) (ÖN)

yalanlayıcı: Yalan olduğunu söyleyen, inkar eden. (ST)

yalanç: Yalnız, tek başına. (ÇMT)

yalavaç: Peygamber. (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

yalış-: Yalaşmak. (CA)

yalıñ, yaluñ: 1. Alev. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Yalın, çıplak. (CA) (BL) (SN)

yalıncaç: Çıplak. (CA) (TL) (ST) (VN)

yalıncaç kal-: Çıplak kalmak. (CA)

yalıñla-: Parlamak, alevlemek, yakmak. (ST)

yalıñlan-: Parlamak, alevlenmek, yanmak. (ST) (VN)

yalıñlu: Parlamış, alevlenmiş. (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

yalıñuz: Tek, yalnız. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

yalķır-: Parlamak. (CA)

yaluñuz kal-: Yalnız kalmak. (CA)

yaluñuz koy-: Tek başına bırakmak, yalnız bırakmak. (CA)

yaluñuzlık: Yalnızlık. (CA) (KN) (ST)

yalvar-: Yalvarmak. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (ST)

yalvarıcı: Peygamber. (ÇMT)

yalvarıl-: Yalvarılmak, yakarılmak. (ST)

yama-: Yamalamak, yama yapmak. (ST)

yaman: Kötü, fena. (CA) (ÖN) (AN)

yaman işle-: Kötülük yapmak. (CA)

yaman ol-: Kötü olmak. (CA)

yaman söyle-: Kötü söylemek. (CA)

yamanlık: Kötülük. (CA) (ÖN)

yamanlık ırgür-: Kötülük eriştirmek. (CA)

yamanlık iriş-: Kötülük erişmek. (CA)

yamanlık it-: Kötülük yapmak. (CA)

yamanrak: Daha kötü. (CA) (ÖN)

yamyaşıl: Yemyeşil. (ÖN)

yan: 1. Taraf, yön, ken (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) 2. İçin. (BL) 3. Bir şeyin sağının ve solunun ortak adı. (VN)

yana dut-: Yanına almak, sığındırmak, barındırmak. (BL)

yan-: Yanmak. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yana: Yine, tekrar, sonra. (BL) (ST)

yaña: Taraf, yön, tarafa, taraftan, yandan. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yañağı: Yüz. (VN)

yañaq: Yanak. (CA) (TN) (ST) (ÇMT)

yandaş: Birinden veya bir düşünceden yana olan, onu detekleyen. (ÇMT) (AN)

yandı: Karşılık, cevap, ücret, hesap görme, hesap. (ÇMT)

yandır-: Karşılık vermek. (ÇMT)

yandırın-: Tutuşturulmak. (TN) (VN)

yandırınul-: Yakılmak. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

yandu: Yakıt, yakacak. (TN)

yandur-: Yakmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

yandurıcı: Yandıran. (KN)

yanıd: Mükafat. (ÇMT) (VN)

yañıl-: Kaybetmek, yanılmak. (CA) (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ya'ni: Sözün kıyası, doğrusu, yani. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yañlı-: Ortaya koymak. (ÇMT)

yañlış: Yanlış. (TN) (TL) (ST)

yañşıla-: Alay etmek. (ÖN) (SN)

yañşılan-: Taklit etmek, muhalefet etmek. (KN)

yañşu: Alay. (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

yañşu-: 1. Alay etmek; üstünlük taslamak. (ÇMT) 2. Üstün kılmak. (ÇMT)

yañşula-: Alaya almak. (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

yañşulan-: Alay etmek. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

yañşulayıcı: Alay eden. (TN) (SN)

yañşut-: Alay edilmek. (TN)

yanud: Karşılık. (ödül ya da ceva). (SN) (ÇMT) (VN)

yap-: Yapmak, yaratmak, meydana getirmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yapa-: Kapamak, engellemek. (TL)

yapdur-: Meydana getirmek, inşa ettirmek. (ST)

yapıcı: Yapan. (CA) (TN)

yapıl-: Yapılmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yapış-: Yapışmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yapışmış kan: Kan pıhtısı, alaka. (BL)

yapışmış ol-: Yapışmış olmak. (CA)

yapışık: Yapışmış olan, sıkıca sarılı. (ST)

yapışıcı: 1. Sulu, yapış yapış olan. (TN) (SN) (ÇMT) 2. Sarılan, tutunan. (TN)

yapracuk: Taze, topraktan yeni çıkmış yaprak. (ST)

yaprak: Yaprak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

yaprak düşür-: Yaprak dökmek, silkelemek. (BL)

yaprak silk-: Yaprak silkelemek. (CA)

yapu: Yapı. (KN) (ÖN) (AN)

yapuş-: Sıkıca yakalamak, tutmak, sarılmak. (ST) (ÇMT) (AN)

yar: Uçurum. (ST) (VN)

yâr: Dost. (CA) (KN) (TL) (ST)

yar-: Yarmak, bölmek, ikiye ayırmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yara: Yara. (CA) (KN) (ÖN)

yara-: Faydası olmak, faydası olmak, yakışmak. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yarad-: Var etmek, yaratmak. (TL) (SN) (ST)

yaradan: Yaratıcı, meydana getiren, Allâh. (CA)

yaradıcı: Yaratıcı, meydana getiren, Allâh. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (SN) (ST) (VN)

yaradıl-: Yaratılmak. (CA) (BL) (SN) (TN) (KN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yaradılan: Yaratılan. (CA) (TL)

yaradılış: Yaratılış, mizaç, huy. (CA) (BL) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

yaradılmaç: Yaratılma. (CA) (KN)

yaradılmış: Mahluk, mahlukat, kainat. (SN)

yaradın-: Yaratılmak. (ÇMT)

yaradınıl-: Yaratılmak. (SN) (ÇMT) (VN)

yaradış: Yaratış. (TN) (VN)

yarak: Hazırlık, silah. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yarak eyle-: Hazırlık yapmak. (CA)

yarak it-: Hazırlık yapmak. (CA)

yarak kıl-: Hazırlık yapmak. (CA)

yarakla-: Hazırlamak, hazırlık yapmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yaraklan-: Hazırlanmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yaraklı: Silahlı. (CA) (TN) (VN)

yaramacı: Fayda sağlamaya gücü yeten. (AN)

yaramaz: 1. Yaramaz, işe yaramayan, kötü. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) 2. Şeriata uygun olmayan, çirkin iş, münker. (BL) 3. Okuma yazma bilmeyen, ümmî. (VN)

yaramaz ‘amel: İşe yaramayan amel. (CA)

yaramaz ‘amel iden: Yazaramaz iş yapan. (CA)

yaramaz ‘azâb: Kötü azap. (CA)

yaramaz iş işle-: Kötü iş yapmak. (CA)

yaramaz kıavm: Yaramaz kavim. (CA)

yaramaz kelâm: Kötü kelime. (CA)

yaramaz kelecî: Kötü söz. (CA)

yaramaz kıl-: İşe yaramayan (olarak) yaratmak. (CA)

yaramaz mekr it-: Kötü tuzak kurmak. (CA)

yaramaz nesne: Kötü nesne. (CA)

yaramaz ol-: Yaramaz olmak. (CA)

yaramaz ser-encâm: Kötü son. (CA)

yaramazrak: Daha kötü, daha yaramaz. (CA)

yaramazlık: Fenalık, kötülük, yaramazlık. (CA) (TN) (KN) (ST)

yaramazlık dile-: Kötülük dilemek. (CA)

yaramazlık eriş-: Kötülük erişmek. (CA)

yaramazlık işle-: Kötülük yapmak. (CA)

yaramazlık it-: Kötülük yapmak. (CA)

yaramazlık ol-: Kötülük olmak. (CA)

yaramazlık yitiş-: Kötülük gelmek. (CA)

yaramazlıktan yağır-: Kötülükten men etmek. (CA)

yaramazlıklarından geç-: Kötülüklerini affetmek. (CA)

yaramazlık-ile gel-: Kötülük ile gelmek. (CA)

yârân: Dost, arkadaş, yardımcı. (BL) (TN) (SN) (ST) (VN)

yarar: Yarayan, elverişli, uygun. (TL) (ÇMT) (VN)

yaraş-: Yakışmak, uygun gelmek. (CA) (TN)

yaraşdur-: Yakıştırmak. (CA)

yariş-: Yarışmak. (CA)

yarat: Vücudun göğüs çatalı bölümü; yaka. (ÇMT)

yarat-: 1. Yaratmak, meydana getirmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN) 2. İlk olarak yapmak, ilkin başlamak. (BL) 3. Halt etmek. (AN)

yaradan katı: Yaratıcı katı, Allâh katı. (CA)

yaradana îmân getir-: Allâh’a inanma. (CA)

yaradandan kork-: Yaratandan korkmak, Allâhtan korkmak. (CA)

yaradandan yaña: Allâhtan yana. (CA)

yaradandan yaña haşr ol-: Allâh'tan yana toplanmak. (CA)

yaradanuñ liķâsı: Allâh'ın kavuşması. (CA)

yaradanuñ âyetleri: Allâh'ın ayetleri. (CA)

yaradanuñ destûri: Allâh'ın izni. (CA)

yaradanuñ senâsı: Allâh'ın övgüsü. (CA)

yaradanuñ sözi: Allâh'ın sözü. (CA)

yaradanuñ zikri: Allâh'ın zikri. (CA)

yaratmağ(ķ): Yaratma, yaratış. (BL) (SN)

yaratmaķlık: Yoktan var etme. (BL) (ST)

yaratu: Yoktan var eden. (ST)

yarçu: Münakaşa, tartışma. (ST)

yardım: Yardım. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yardım dileñ-: Yardım dilenmek. (CA)

yardım eyle-: Yardım etmek. (CA) (KN)

yardım gel-: Yardım gelmek. (CA)

yardım it-: Yardım etmek. (CA) (KN)

yardım olun-, yardım olun-: Yardım olunmak. (CA) (KN)

yardım olun→ yardım olun. (CA)

yardım taleb olun-: Yardım talep olunmak. (CA)

yardım ver-: Yardım etmek. (KN)

yardımcı: Yardım eden, yardımcı. (CA) (TN) (KN)

yardımcı bul-: Yardımcı bulmak. (CA)

yardımcı dutun-: Yardımcı edinmek. (CA)

yardımcı ol-: Yardımcı olmak. (CA)

yardamcı: yardımcı, yaver. (CA) (ÖN) (ST) (AN)

yardımlan-: Yardımını görmek, faydalanmak. (CA)

yardımlaş-: Birbirine karşılıklı yardımda bulunmak, yardımlaşmak. (CA) (ST)

yâren: Arkadaş, dost, ahbap. (CA) (TN) (TL) (SN) (ÇMT) (AN)

yarı: Yarım. (TN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yarı vir-: Yardım etmek, destek olmak. (VN)

yarı virmeklik: Yardım etme durumu. (VN)

yarıcı: Yaran, ikiye ayıran, bölen. (CA) (TN) (SN)

yarık: Çatlak, yarık. (ÖN) (AN)

yarıl-: Yarılmak, ikiye ayrılmak, bölünmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yarım, yarum: Yarım, eksik, noksan. (CA) (ST)

yarın: Yarın, ahiret günü. (CA) (TN) (TL) (SN) (ST)

yarındası: Ertesi, ertesi gün. (CA) (ST)

yarış-: Yarışmak. (CA) (SN) (ÇMT) (VN)

yârî: Yardım. (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT)

yârî bir-: Yardım etmek, yardım görmek. (BL)

yârî dile-: Yardım istemek. (BL)

yârî it-: Yardım etmek. (BL)

yârî kı-: Yardım etmek. (BL)

yârîci: Yardımcı, yardım eden. (BL)

yarlıg: Bağışlama. (TN)

yarlıga-: Affetmek, suç bağışlamak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yarlıgan-: Affedilmek, bağışlanmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

yarlıganmak dile-: Affedilmek dilemek. (CA) (BL)

yarlıganmaçlık: Bağışlanma, affedilme. (ST) (ÇMT)

yarlıgayıcı: Affeden, bağışlayan, Allâh. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST)

yarmaçlık: Yarma, bölme, ikiye ayırma. (CA)

yarı: Yarı, yarım. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yaruk: Yarık. (CA) (KN) (TN) (ST)

yarum → yarum. (CA)

yaşducağ: Küçük yastık. (CA)

yaşduk: Yastık. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yâsemîn: Yasemin. (CA)

yaşşı: Yassı. (KN) (ÖN) (AN)

yaşşılık: Genişlik, en. (ÖN) (KN)

yaştancağ: Dayanacak yer, yaslanacak yer. (CA)

yaş: 1. Islak, yaş. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) 2. Göz yaşı. (CA) (ST) 3. Yaş, ömür. (CA) (KN) (TN) (ST) (ÇMT) (VN) 4. Yeşil. (VN)

yaş şalkûm: Yaş salkım. (CA)

yaş tâze: Taze. (BL)

yaşa-: Yaşamak. (CA) (KN) (ÖN) (ST)

yaşdaş: Yaşıtlı. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

yaşıl: Yeşil. (CA) (BL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yaşıl bolmış: Yeşermiş, yeşillenmiş. (BL)

yaşıl kuşlar: Yeşil kuş (CA)

yaşıl taze nesne: Yeşil taze nesne. (CA)

yaşlılık: Yaşlılık. (TN) (ST)

yaşlı: Yaşlı, ihtiyar. (CA) (TN) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

yaşluluk: İhtiyarlık. (SN) (ÇMT) (VN)

yaşur-: Saklamak, gizlemek. (ÖN)

yat: İş, hizmet. (VN)

yat-: Yatmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yatacak yer: Yatacak yer. (CA)

yatup öl-: Yatıp ölmek. (CA)

yataklık: Yatak, yatacak yer. (CA) (ST)

yatış-: Cinsî münasebette bulunmak. (ÖN)

yatlu: Kötü, fena. (CA)

yatsu: Yatsı, yatsı vakti. (CA) (BL) (TN) (ST) (ÇMT) (VN)

yatur-: Yatırmak, arkası üstüne yatırmak. (CA) (ST)

yavaş: Yavaş, sakin. (CA) (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

yavaş-: Hızını azaltmak, yavaşlamak. (CA)

yavı: Yitik, kayıp. (ST)

yavıqlan-: Kaybolup gitmek, yok olmak. (TN)

yavlağ: 1. Kötü, fena; boş, manasız. (BL) (TN) (VN) 2. Tatlı, hoş, güzel. (BL) (SN) 3. Belli, apaçık. (BL) (SN) (ST) (ÇMT)

yavlağ eren: Ahlaksız erkek. (BL)

yavru: Yavru. (CA) (ST)

yavrula-: (Hayvan) Doğurmak.

yavu: 1. Kayıp, zayı. (CA) (BL) (TL) (ÇMT) 2. Yitik, kayıp. (ST) 3. Kötü, fena. (VN)

yavu bar-: Yoldan çıkmak, sapıtmak, azmak. (BL)

yavu kıl-: Kaybetmek, yitirmek. (CA) (BL)

yavu kılmışırak: Daha sapık, daha şaşkın. (BL)

yavuklan-: Kaybolmak.

yavuz: 1. Kötü. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. İnkâr etme, tanımama. (BL) 3. Boş söz söyleyen, yanlış fikir ileriye süren. (BL)

yavuz 'avrat: Kötü, ahlaksız kadın. (BL)

yavuz bol-: Kötü olmak, hevaolmak. (BL)

yavuz dut-: Zorlamak, zor kullanmak. (BL)

yavuz fâl dut-: Uğursuzluk getirmek. (BL)

yavuz yollu: Kötü. (BL)

yavuzırak: Daha kötü, daha fena. (BL) (TN) (ÇMT)

yavuzluk: 1. Kötülük. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

2. Çirkinlik, kötülük, pislik. (BL) 3. Savaş. (BL) 4. İnkâr. (BL)

yavuzlîk kıl-: Kötülük, fenalık yapmak. (BL)

yavuzlîksuz: Kusursuz. (BL) (ÇMT) (VN)

yavuzşan-: Hile yapmak, tuzak kurmak. (TN)

yavuzşanıcı: Hile yapan, tuzak kuran. (TN)

yavuzşandurıcı: Hile kurduran, tuzak kurduran. (TN)

yavuzşanıl-: Tuzağa düşürülmek. (TN)

yavzağır-: Yalvarıp yakarmak. (SN) (ÇMT) (VN)

yay: 1. Yay. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN) 2. Yaz mevsimi. (ST) (AN)

yay-: Yaymak, dağıtmak. (CA) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yaya: Yaya. (CA) (BL) (SN) (ÇMT) (VN)

yayan yüri-: Yaya yürümek. (CA)

yayağ: Yaya. (CA) (ÖN) (KN)

yayan → yayağ. (CA) (KN)

yayıl-: Yayılmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

yayunğ: Yaz mevsimi. (ÇMT)

yaz: Yaz, yaz mevsimi. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

yaz-: Yazmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yazdur-: Yazdırmak. (KN) (ÖN) (ST) (AN)

yazı: Ova, sahra, ıssız kır. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yazıcı: Yazan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

yazık: Günah, cürüm. (VN)

yazıl-: Yazılmak. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yazılan ecel: Yazılan ecel, kader. (CA)

yazılı: Yazılı. (CA) (BL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

yazın-: Yazdırılmak. (ÇMT) (VN)

yazınıl-: Yazılmak. (ÇMT) (VN)

yazu: 1. Yazı. (CA) (BL) (TN) (SN) (ST) (ÇMT) 2. Efsane, masal. (BL) 3. Okuma yazma bilme. (VN)

yazuğ: Günah. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

yazuğ iş: Ceza, azap, günah. (BL)

yazuğ işleyen: Günahkâr (BL)

yazuğ kıl-: Günah işlemek, günahlı olmak, suç işlemek. (BL)

yazuğlîk: Günah, cürüm. (VN)

yazuğlu: Suçlu, günahkâr. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

yazuğsız: Günahsız, suçsuz. (ÇMT) (VN)

yazul-: Yazılmak. (TN)

yazurağ: Kötülük.. (ÇMT)

ye→yi- (CA) (TN) (TL) (KN)

yebân: Issız, تنها yer. (KN) (SN)

yed: El. *Manevî el. (TL) (ST)

yedi: Yedi, sayı. (CA) (KN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

yedi kat berk binâ: Yedi kat sağlam bina. (CA)

yedi kat gök eyle-: Yedi kat gökyüzü yaratmak. (CA)

yedi kat yerüñ altı: Yedi kat yerin altı. (CA)

yedi kat yir: Yedi kat yer. (CA)

yedici: Kılavuz, rehber. (ST)

yedil-: Birinin kılavuzluğunda gitmek. (ST)

yedilici: Yedekte götürücü, birinin kılavuzluğunda gitmek. (ST)

yedinci: Yedinci. (CA) (ST)

yedinci kat: Yedinci kat. (CA)

yedür-: Yedirmek. (CA) (KN) (ÇMT) (VN)

yedürici: Yediren. (CA)

yeg: Daha iyi, üstün, kuvvetli, baskın. (CA) (TN) (KN) (ÇMT) (AN) (VN)

yeg bedel vir-: Daha iyi karşılık vermek. (CA)

yeg bil-: Daha iyi bilmek. (CA)

yeg dut-: Üstün tutmak. (CA)

yeg ıvaz: Daha iyi karşılık. (CA)

yeg ol-: Üstün olmak. (CA)

yeg olan: Üstün olan. (CA)

yeg şay-: Üstün tutmak. (CA)

yegâne: Tek, bir tek. (BL)

yegdeş: Denk. (TN)

yegdeşsüz: Daha iyisi olmayan, üstün. (TN)

yegle-: Üstün tutmak, tercih etmek. (ST)

yegrek: Daha üstün, daha kuvvetli. (CA) (KN) (ÇMT) (VN)

yegrek bil-: Daha iyi bilmek. (CA)

yegregın vir-: Daha iyisini vermek. (CA)

yegin: Üstün, baskın, galip. (CA)

yegin getir-: Üstün (olarak) getirmek, üstün (olarak) göndermek. (CA)

yek: Bir. (CA)

yekrenk: Bir renkte olan. (CA)

yekdeş: Benzer, eş. (CA)

yekşenbe: Pazar günü. (CA) (ST)

yel → yil. (CA) (TN) (KN)

yele: Aslan, at vb. hayvanların ensesinde veya boynunda gür bir halde bulunan uzun kıllar. (ST)

yeliş-: Gezişmek, gezinmek. (ST)

yelig: Alev, alevli. (TN) (SN)

yeliglen-: Alevlenmek. (TN) (SN)

yeligli: Alevli. (TN)

yelinlet-: Serinletmek. (AN)

yelte-: Teşvik etmek, tahrik etmek. (ST)

yelten-: Yeltenmek, teşebbüs etmek. (ST)

yelve: Bildircına benzeyen bir su kuşu. (CA)

yemek: Yemek, yiyecek. (KN) (ST)

yemeklik: Yemek yeme. (ST)

yemen: Sağ, sağ taraf. (CA) (KN) (ÖN)

yemîn: And, yemin. (CA) (BL) (TL) (ÖN) (ST)

yemiş → yimiş. (CA) (TL) (KN) (ÖN)

yemişlen-: Yemiş yemek, meyve yemek. (ST)

yemişlendür-: Yemiş yedirmek, meyve yedirmek. (ST)

yemm: Deniz. (CA)

yēñ-: Yenmek, galip gelmek. (KN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yene: Yine, tekrar. (CA)

yene al-: Tekrar almak. (CA)

yene dön-: Tekrar dönmek. (CA)

yene gümân it-: Tekrar şüphelenmek. (CA)

yene kopar-: Tekrar diriltmek, yeniden yaratmak. (CA)

yene yaradıl-: Tekrar yaratılmak. (CA)

yeñi: Yeni. (CA) (BL) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

yeñi halk götür-: Yeni halk yaratmak. (CA)

yeñi yaradıl-: Yeni yaratılmak, baştan yaratılmak. (CA)

yeñici: Yenen, galip gelen. (KN)

yeñil-: Yenilmek. (CA) (TN) (KN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

yenile-: Yenilemek. Yeniden tahsis etmek. (TL) (VN)

yeñilen-: Canlanmak. (ST) (VN)

yenür: Hayvan. (CA)

yer → yir. (CA) (TN) (TL) (KN) (SN)

yêrlendür-: Yerleştirmek, yurt edindirmek. (KN) (ÇMT) (AN)

yerleş-: Yerleşmek, oturmak. (CA) (AN)

yerleşdür→ yirleşdür-. (CA)

yêrlülen-: Yer ve mevki sahibi olmak. (ÇMT)

yer yüzi → yir yüzi. (CA) (KN)

ye's: Ümitsizlik, keder, elem. (ST) (ÇMT)

yeşir: Az şey, az, kalil. (TL) (ÖN) (AN)

yesirlik: Esaret, esirlik, tutsaklık. (ÖN)

yeşer-: Yeşermek, yapraklanmak, canlanmak. (CA)

yeşert-: Yeşertmek, yeşermesini sağlamak. (CA)

yeşil: Yeşil. (CA) (TN) (KN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

yeşil ağac: Yeşil ağaç. (CA)

yeşil atlas: Yeşil atlas. (CA)

yeşil geyecek: Yeşil giysi. (CA)

yeşil harîr: Yeşil ipek. (CA)

yet→yit-: (CA)

yet-: Yetmek, kafi olmak. (BL) (TL) (KN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yeter: Yeter miktarda, kâfi. (BL) (TL)

yetim: Yetim. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yetim haqqı: Yetin hakkı. (CA)

yetim mâlı: Yetim malı. (CA)

yetimlik: Kimsesizlik, yalnızlık. (ST)

yetiş→yitiş-: (CA) (KN)

yetişdür→yitişdür-: (CA) (KN)

yetli, yetlü: Şaka. (CA)

yetlü → yetli. (CA)

yetmiş: Yetmiş, sayı. (CA) (KN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yetmiş arşun: Yetmiş arşın. (CA)

yetmiş biñ: Yetmiş bin. (CA)

yetür-: Bildirmek, tebliğ etmek. (BL) (KN) (ÇMT)

yetüşdür→yitişdür-: (CA)

yevm: Gün, zaman. (TL) (ST)

yeyecek → yiyecek. (CA)

yeyici: Yiyen. (CA)

yeyilt-: Aldatmak, yanıltmak. (ÇMT) (VN)

yeyni: Hafif, ağır olmayan. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yeyni eyle-: Hafifletmek. (TN)

yeyni ol-: Hafif olmak. (CA) (TN)

yeyni-: Hafiflemek. (TN)

yeynidil-: Hafifletilmek. (TN) (ÇMT) (VN)

yeynil-: 1. Hafifletilmek. (TN) (KN) (ÖN) 2. Rahatsız etmek, yerinden oynatmak, tedirgin etmek. (TN)

yeynilik: Hafiflik. (VN)

yeynilt-: Hafifletmek, kolaylaştırmak. (CA) (KN) (ÖN) (VN)

yeynit-: Hafifletmek. (ÇMT) (VN)

yığ-: 1. Toplamak. (CA) (BL) (TN) 2. Menetmek, engel olmak, yoksun bırakmak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 3. Uzaklaştırmak, def etmek, önlemek. (BL) (ÖN) (SN) (ÇMT) 4. Döndürmek, çevirmek. (BL)

yığak: Yasak. (SN) (ÇMT)

yığıcı: Men eden, reddeden, uzak tutan. (TN) (KN) (SN) (ST)

yıgıl-: Toplanmak. (CA) (TN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yıgılın-: 1. Menetmek, yasaklamak. (BL) (ÇMT) 2. Uzaklaşmak, vazgeçmek. (ÇMT)

yıgın-: Çekinmek, kaçınmak, geri durmak. (ÖN)

yığışdur-: Toplamak. (ÖN) (AN)

yıgılın-: Çekinmek, kaçınmak. (CA) (TN) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yıǵındur-: Kaçındırmak, uzaklaştırmak. (KN)

yıǵlınıcı: Çekinen, kaçınan. (CA) (TN) (SN)

yıǵlınıl-: Esirgenmek, mahrum edilmek. (VN)

yıǵlu: Birikmiş, toplanmış. (ST)

yıǵma: Reddetme, geri çevirme. (BL)

yıǵnıl-: Menedilmek. (SN)

yık-: Yıkamak. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

yıkıl-: Yıkılmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

yıkılmağa tur-: Yıkılmaya başlamak, yıkılmaya yüz tutmak. (CA)

yıkınıl-: Yıkılmak, harap edilmek. (VN)

yıl: Yıl, sene. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yıllar şaǵışı: Yıllar sayısı. (CA)

yıllarca: Yıllar boyunca, yıllarca. (CA)

yılan: Yılan. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

yıldır-: 1. İndirmek, kaydırmak. (TN) 2. Şimşek çakmak. (TN)

yıldırıcı: Parıl parıl parlayan. (TN) (ST)

yıldıra-: Parlamak, ışık vermek. (BL) (KN)

yıldırağan: Parlak, ışıklı. (BL)

yıldırım: Yıldırım. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT)

yıldırım balkır-: Yıldırım parlamak. (CA)

yıldırım inmek: Yıldırım inmek. (CA)

yıldız → yılduz. (CA) (TN)

yıldurıcı: Parıldayan, ışıldayan. (CA)

yılduz, yıldız: Yıldız. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yılduza tap-: Yıldıza tapmak, yıldıza ibadet etmek. (CA)

yılduzlar dökül-: Yıldızlar dökülmek. (CA)

yılduzlar eyle-: Yıldızlar yapmak. (CA)

yılduzlar söyün-: Yıldızlar sönmek. (CA)

yılduzlar tolun-: Yıldızlar batmak. (CA)

yılduzcı: İnci gibi parlayan. (TN)

yılǵın-: Eğilmek. (CA)

yılķı: Hayvan, hayvan sürüsü. (ÇMT) (VN)

yıllan-: Üstünden yıllar geçmek, yıllanmak. (CA)

yıllık: Senelik, yıllık. (CA)

yılķı: Hayvan, dört ayaklı hayvan. (BL) (TN) (ÖN) (SN)

yıltayıcı: Kışkırtıcı. *Nefsânî arzu ve istekler. * Azdırıcı, azdırıcı istek ve arzular,

azdırıcıistek ve arzuları kışkırtıcı huy, istek.

(TL)

yımşak: Yumuşak. (TN)

yımşak eyle-: Yumuşatmak. (TN)

yımşak dirlik: Naim cennetleri.
(TN)

yır-, yir-: Yırtmak. (CA)

yırağla-: Yüzü koyun durmak. (TN)

yırak: Uzak, ırak. (BL)

yırt-: Yırtmak. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN)
(ST) (ÇMT) (VN)

yırtıcı: Vahşi, yırtıcı. (CA) (TN) (TL) (ST)
(VN)

yırtuk: Yırtık. (ST)

yırtıl-: Yırtılmak. (CA) (TN) (TL) (ÖN)
(SN) (ST) (VN)

yi-: Yemek. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN)
(SN) (ST) (AN) (VN)

yidürece bul-: Yedirecek bulmak.
(CA)

yiyesi: Katık, yiyecek. (BL)

yid-: Çekmek, yedekte götürmek. (ST)

yidi: Yedi, sayı. (CA) (BL) (TN) (TL)
(ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

yidi aruğ şıgır: Yedi zayıf sığır.
(CA)

yidi biñ câzu: Yedi bin sihirbaz.
(CA)

yidi kat gögün ferishteleri: Yedi kat
gökyüzünün melekleri. (CA)

yidi kat gök: Yedi kat gök yüzü.
(CA)

yidi kat göklerin Tañrısı: Yedi kat
göklerin Tanrısı. (CA)

yidi kat yir: Yedi kat yer yüzü.
(CA)

yidi kat yiri yaradıcı: Yedi kat yeri
yaratan. (CA)

yidi yıl: Yedi yıl. (CA)

yidil-: Çekilip götürülmek. (ST)

yidilici: Çekilip götürülen. (ST)

yidinci: Yedinci. (CA) (TL) (ST)

yidür-: Yedirmek, doyurmak. (TN) (ÖN)
(SN) (ST) (AN) (VN)

yidüril-: Yedirilmek. (CA)

yig: Dahaiyi, üstün, baskın. (CA) (BL)
(TL) (ÖN) (ST) (AN) (VN)

yigirmi: Yirmi, sayı. (CA) (TN) (KN)
(ÖN) (ST) (VN)

yigit: Yiğit, genç. (CA) (BL) (TN) (TL)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yigitlik: Gençlik, ergenlik. (TN) (TL)
(KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yigle-: Üstün tutmak, tercih etmek. (CA)

yigreg → yigrek. (CA) (ÖN)

yigrek, yigreg: 1. Daha iyi, üstün, baskın,
tercih edilir. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN)
(ÖN) (SN) (ST) (VN) 2. Farz kılınmış,
emredilmiş. (BL)

yigrek bil-: Daha iyi bilmek, en iyi bilmek. (BL)

yigrek yön: Temiz, iyi, doğru taraf/yön. (BL)

yigren-: İğrenmek, tiksirmek. (CA) (AN)

yil, yel: 1. Rüzgar. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN) 2. Ruh, can. (BL)

yel al-: Rüzgar almak. (CA)

yel es-: Rüzgar esmek. (CA)

yel gönder-: Rüzgar göndermek. (CA)

yel ile getir: Rüzgar ile getirmek. (CA)

yelin esdür – : Rüzgarını estirmek. (CA)

yil çık-: Rüzgar çıkmak, rüzgar esmek. (CA)

yil-: Koşmak, acele etmek. (CA) (ST)

yilek: Kanat. (TN)

yiliş-: Koşuşmak, birlikte yelip gitmek, yarışmak. (TL) (VN)

yilişdür-: Koşmak, şuraya buraya koşmak. (CA)

yillü, yelli: Rüzgârlı, yelli. (CA) (ÖN)

yilrük: Hızlıca, birdenbire. (ST)

yilt-: Götürmek, iletmek, yerine ulaştırmak. (ST)

yilte-: Teşvik etmek, harekete geçirmek. (ST)

yilter: Koşturur, gayret eder. Yönlendirir, sürükler. (TL)

yimek, yemek: Yemek, yiyecek. (CA) (ÖN) (SN) (ST)

yimek: Yeme. (CA) (TN) (ÖN) (SN)

yimiş, yemiş: Meyve. (CA) (BL) (TN) (KN) (SN) (ST) (AN) (VN)

yaz yimişi: Yaz meyvesi. (CA)

yin-: (yemek) yenilmek. (TN) (ÖN) (ST) (VN)

yiñ-: Yenmek, üstünlük kurmak. (BL) (TN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

yiñdür-: Yenmesini sağlamak, intikam aldirmek. (BL)

yine: Yine, tekr (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

yine yarat-: Tekrar yaratmak. (CA)

yiñen-: Yenmek, galip gelmek. (TN)

yiñi: Yeni, yeniden. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (VN)

yiñici: Galip. (TN) (SN)

yiñil-: Yenilmek. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

yiñile-: 1. Yenilemek. (TN) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) 2. Sözü yenilemek. (TN) 3. Yeniden anlatmak. (VN)

yiñilen-: Yeniden yapılmak. (TN) (TL) (VN)

yinür: Yiyecek. (CA)

yir→ yır-: (CA) (TN)

yir, yer: Yer, yeryüzü, toprak. (CA) (BL) (TN) (KN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN)

yerden kıpar-: Yerden çıkarmak. (CA)

yerden yarat-: Yerden yaratmak. (CA)

yerden yine kıp-: Yereden tekrar çıkarmak. (CA)

yir altı: Yeraltı, yerin dibi. (BL)

yir altına indür-: Yere batırmak, yere geçirmek. (BL)

yir aşağı ilet-: Yere batırmak, yere geçirmek. (BL)

yir ehli: Halk. (BL)

yir sür-: Toprak sürmek. (CA)

yir teresi: Yer teresi. (CA)

yir yap-: Yer hazırlamak. (CA)

yir yüzi: Yeryüzü. (CA)

yir yüzinde gez-: Yeryüzünde dolaşmak. (CA)

yirde çıkarıl-: Yerden çıkarılmak, diriltmek. (CA)

yirde тұr-: Yerde durmak. (CA)

yirler altında kıo-: Yerler altında bırakmak. (CA)

yirleri altı günde yarat-: Yeryüzünü altı günde yaratmak. (CA)

yirce: Yerler kadar. (VN)

yircügez: Küçük yer. (ST)

yirin-: Pişman olmak. (VN)

yirit-: Azıcık aralamak, azıcık yırtmak. (CA)

yirlen-: Yerleşmek. (TN)

yirlendür-: Yerleştirmek. (TN) (ÖN) (KN) (SN) (AN) (VN)

yirleşdür-, yerleşdür-: Yerleştirmek, oturtmak. (CA)

yirlü: Yer sahibi. (TN)

yirlülen-: Yerleşmek, meskun olmak. (TN)

yir yüzi, yer yüzi: Yeryüzü, dünya. (CA) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

yeryüzinde fesâd it→ yir yüzinde

yeryüzinde kıal-: Yeryüzünde kalmak. (CA)

yeryüzinde taşı-: Yeryüzünde dağılmak. (CA)

yeryüzine düş-: Yeryüzüne inmek. (CA)

yiryüzinde fesâd it-: Yeryüzünde kötülük yapmak. (CA)

yit-, yet-: 1.Yetmek, kafi gelmek. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (AN) (VN) 2. Kaybolmak. (CA) (ÖN)

yiti-: Kaybolmak. (ST)

yitici: Yeten, muktedir. (AN)
yitincek: Yeni yetişmiş, yeni yetme.
yititlik: Yeterlilik. (VN)
yitiş-, yetiş-: Ulaşmak, erişmek. (CA) (ÖN) (SN)
yitişdir→ yitişdür-. (CA) (ÖN)
yitişdür-, yitişdir-, yetişdir-, yetüşdür-: Ulaştırmak, eriştirmek. (CA) (ÖN) (AN)
yitişdüril-: Ulaştırılmak, erştirilmek. (CA)
yitmiş: Yetmiş, sayı. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (VN)
yitük: Yeterli. (TN)
yitür-: Kaybetmek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)
yitürü: Etkili, dokunaklı. (ÇMT)
yitüt: Çok, ziyade, fazla, aşkın. (SN)
yiv: Lif. (TN)
yy-: Kokmak, kokuşmak, çürümek. (ST)
yiecek, yeyecek: Yiyecek. (CA) (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT)
yyeci: Yiyen, zarar veren. (CA)
yyeci baş: Zarar veren yara. (CA)
yiesi: Yiyecek. (TN) (ÖN) (ÇMT) (VN)
yii: Koku. (ST)
yyici: Yiyen. (CA) (BL) (TN) (SN) (ST)
yyil-: Aldanmak, yanılmak. (ST)
yyini: Hafif. (BL) (TN) (TL) (SN) (VN)

yyini bol-: Hafif gelmek, hafif olmak. (BL)

yyini tut-: Hafifliğe götürmek, gevşekliğe sürüklemek. (BL)

yyinidil-: Hafifletilmek. (TN) (SN) (VN)

yyinil-: Hafiflemek. (ST)

yyinilik: Hafiflik. (TN)

yoğsa → yoksa. (CA)

yoğsul → yoksul. (CA)

yoğnal-: Kalınlaşmak. (VN)

yoğnald-: Kalınlaştırmak. (ST)

yoğrıl-: Yoğrulamak. (ST)

yoğun: Kalın. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yoğunca: Kalınca. (ST)

yoğunla-: Yoğunlaştırmak. (ST) (ÇMT) (AN)

yoğunlan-: Kalınlaşmak. (CA) (TN)

yoğur-: Yoğurmak. (CA) (TL) (ST)

yoğurt: Yoğurt. (ST)

yoh: Var olmayan, bulunmayan. (ST)

yohsa → yoksa. (CA) (ÖN)

yohsul → yoksul. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN)

yohsullık: Yoksulluk. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yok: Yok. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yokdan var eyle-: Yoktan yaratmak. (CA)

yokdan var idici: Yoktan yaratmak. (CA)

yokdan var it-: Yoktan yaratmak. (CA)

yoka-: El sürmek, dokunmak. (CA) (SN) (ÇMT) (VN)

yokan-: Başına gelmek, iyi ya da kötü bir olayla karşılaşmak, (iyilik veya kötülük) dokunmak. (TN) (SN) (ÇMT) (VN)

yokandur-: Dokundurmak, maruz bırakmak. (VN)

yokanmaçlık: Dokunma. (VN)

yokat-: Dokunmak, elini sürmek. (ÇMT)

yokatdur-: Dokundurmak, erişirmek, isabet ettirmek. (ÇMT)

yoklan-: Yoklanmak. (CA)

yoklık, yokluk: Yokluk, fakirlik. (CA) (ST)

yoklu: Yoksul. (ST)

yokluk → yoklık. (CA)

yoksa, yoğsa, yohsa: Yoksa. (CA) (BL) (TL) (ST)

yoksul, yoğsul, yohsul: Yoksul. (CA) (BL) (ÖN) (KN) (ST) (ÇMT) (VN)

yoksul it-: Yoksul etmek, fakirleştirmek. (CA)

yoksulluk: Fakirlik, yoksulluk. (KN) (ÇMT) (AN)

yoksuñ: Yokluk çeken, fakir. (ÇMT)

yokuş: Yokuş. (CA) (BL) (ST)

yol: Yol. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yol az-: Yol kaybetmek. (CA)

yol bul-: Yol bulmak. (CA) (BL)

yol dut-: Yol almak. (CA) (BL)

yol eri: Yolcu, yabancı. (BL)

yol eyle-: Yol yapmak (CA)

yol git-: Yol yürümek. (CA)

yol göster-: Yol göstermek. (CA) (BL)

yol gösterici: Yol gösteren. (KN)

yol ıssı: Yol sahibi. (CA)

yol idici: Yol hazırlayan. (CA)

yol kes-: Yol kesmek. (CA)

yol kesici: Yol kesen. (CA)

yol toğru: Hidayet doğru yol. (BL)

yol vir-: Yol vermek. (CA)

yola gel-: Yola gelmek. (CA) (BL)

yola gir-: Tabi olmak, yola girmek. (CA)

yol-: Kuvvetle çekip koparmak, saçını yolmak. (ST)

yolcu: Yolcu. (ST) (CA) (TN) (AN)

yoldaş: Yol arkadaşı, yoldaş. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yoldaşlık: Arkadaşlık, yoldaşlık. (CA)

yoldaşsız: Yoldaşı, eşi ve benzeri olmayan. (ÇMT) (VN)

yolın-: (yün) yolmak. (TN)

yoluşdur-: Her beraber fişye vermek. (VN)

yollu: Yol üzerinde. (VN)

yolsuz: Doğru yolu olmayan, doğru yoldan sapmış. (BL) (TN) (ÇMT) (VN)

yolsuz bar-: Saptırmak, dalalete düşürmek. (BL)

yolsu/ız bol-: Azmak, itaatsizlik etmek, yoldan çıkmak. (BL)

yolsuz kıl-: Doğru yoldan çıkarmak, saptırmak, azdırmak. (BL)

yolsuz ol-: Doğru yoldan sapmak. (TN)

yolsuz yir: Cehennemin bir bölümü olan “gayy” için kullanılmış. (BL)

yolsuzluk: Azgınlık, yoldan çıkma, sapkınlık, kötü gelecek. (BL)

yolu: Fidyeye. (TN) (ÇMT) (VN)

yoluşdur-: Fidyeye karşılığında serbest bırakmak, mübadele etmek. (ÇMT)

yolut-: Kuvvetle çekip kopartmak, saçını yoldurmak. (ST)

yoluyucu: Traş edilmiş olan. (TN)

yon-: Yontmak. (CA) (BL) (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yonca: Yonca. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yonıl-: Yontulmak. (CA)

yonkalat-: Yontmak, şekil vermek, tıraşlamak. (ST)

yonma: Yontulmuş. (ST)

yont-: Yontmak. (ÇMT)

yor-: 1. Yürümek, gitmek. (CA) 2. Rüya yorumlamak. (CA) (SN) (VN) 3. Tabir etmek. (ÇMT)

yorıcı: Yorum yapan kimse. (SN)

yorgan: Yorgan. (CA) (TL)

yorgunluk: Bitkinlik, takatsızlık. (ST)

yorul-: Yorulmak. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

yoy-: Yok etmek, ortadan kaldırmak. (ÖN) (KN) (SN) (ÇMT) (VN)

yön: Yön, taraf. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yön girü: Arka, dönülen taraf. (BL)

yöndür-: Göndermek. (SN)

yönel-: Yönelmek. (CA)

yönelt-: Yönlendirmek. (TN) (TL) (VN)

yönendür-: Göndermek. (ÇMT) (VN)

yönince: Gereğince, hakkınca. (ÇMT)

yönünce: Yüz yüze. (TN)

yöre: Etraf, çevre. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

yören-: Yönelmek. (ÇMT)

yörendür-: Yaklaştırmak, bir şeyin çevresinde dolaştırmak. (SN) (ÇMT) (VN)

yörendüri: Etraf, çevre. (VN)

yu-, yuğ-: Yıkamak. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yud-: Yutmak. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (SN)

yuddur-: Yutturmak. (KN) (ÖN)

yuducu: Yutan. (CA) (SN)

yufka: Yufka, zayıf, ince. (CA) (ST) (ÇMT) (VN)

yuğ→yu-: (CA)

yukarı: Yukarı, üst. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yukarı ayak: Üstün. (VN)

yukarı çık-: Yükselmek, yukarı çıkmak. (BL)

yukarı kalk-: Yukarı kalkmak. (CA)

yulu: Bir şeye karşı istenilen mal vb. karşılık; fidye. (ÖN)

yum-: Yummak, kapatmak. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (AN)

yumağ: Yumak. (CA)

yumdur-: Yummasını sağlamak. (ST)

yumulu: Kapalı. (CA)

yumuş-: Yumuşak davranmak. (TN)

yumrı: Yuvarlak. (ST)

yumruk: Parmakların kapanmasıyla elin aldığı biçim. (ST)

yumşak: Yumuşak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT)

yumşak balçık: Yumuşak balçık; öz suyu, meni. (BL)

yumşak kıl-: Yumuşatmak. (BL)

yumşak ol-: Yumuşak olmak. (CA)

yumşaklık: Yumuşaklık. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

yumşaklık et-: Yumuşak olmak, yumuşak davranmak. (KN)

yumşaklık kıl-: Yumuşak davranmak, yumuşak söz söylemek. (BL)

yumşan-: Yatışmak, hafiflemek. (TN) (KN) (SN) (ST) (VN)

yumşat-: Yumuşatmak. (KN) (ST) (ÇMT)

yumul-: Kapanmak, örtülmek. (ST)

yumurda: Yumurta. (CA) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

yumurlan-: Yuvarlaklaşmak, yuvarlak hale gelmek. (CA)

yumurta: Yumurta. (KN) (TN)

yumuşa-: Sertliği kalmamak, yumuşak hâle gelmek; öfkesi, kızgınlığı geçmek; yumuşamak. (ÖN)

yumuşak: Yumuşak. (ST) (ÇMT) (VN)

yumuşaklık: Yumuşaklık. (ST)

yumuşan-: Yumuşamak. (CA) (AN)

yumuşlat-: Yumuşatmak. (CA)

yun-: Yıkanmak. (CA) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yund: Kısarak. (CA) (TN) (ÇMT) (VN)

yurd: Yurt. Memleket. Ülke. (TL)
yurdu: İğnenin deliği. (CA) (ÖN) (ÇMT) (VN)
yurt: Yasanılan yer, vatan. (ST)
yurtıl-: Yırtılmak. (ÇMT)
yurtlan-: Yurtlanmak. Bir yeri yurt edinmek, yurt sahibi olmak. (TL) (ST)
yut-: Yutmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ÇMT) (AN) (VN)
yutdur-: Yere geçirmek, yere batırmak. (ÖN) (KN)
yutucu: Yutan. (TN)
yuva: Yuva. Mânevi yuva. (TL) (KN) (ÖN)
yuvalan-: Yuvalanmak. (ST)
yuy- 1. Yıkamak, temizlemek. (TN) (KN) (ST) (VN) **2.** (mecaz) silmek. (TN) (KN)
yuyan-: Yıkanmak. (ST)
yuyıl-: Silinmek, bozulmak, zail olmak. (ST)
yuyundur-: Yıkamak. (ST)
yüce: Ulu, yüce, yüksek. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
yüce maḳâm: Yüksek makam. (CA)
yücel-: (mertebeye) yükselmek. (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
yüceldici: Yükselten. (CA) (ST)

yüceldil-: (Derecesi) yükseltmek, yüceltmek. (ÇMT) (VN)
yücele-: Üstün kılmak, yüceltmek. (VN)
yücelik: Ululuk, yüselik. (CA) (BL) (TN) (TL) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)
yücelin-: Yüceltilmiş. (AN)
yücelt-: Yükseltmek. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
yücerek: En yüce, çok yüce. (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT)
yügir-: Akmak, yürümek. (BL) (TN)
yügrük: Cins, iyi koşan at. (KN) (TN) (ST) (VN)
yügrüş-: Koşmak, seğirtmek. (TN) (KN) (ÖN) (ÇMT) (AN) (VN)
yügür-: Acele etmek, koşuşturmak. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ÇMT) (AN) (VN)
yügürd-: (at) sürmek. (TN) (ÖN)
yügürdür-: At koşturmak. (VN)
yük: **1.** Yük, ağırlık. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) **2.** Çocuk. (TN) (KN) (ÖN) (SN) **3.** Yüklenilen olumsuzluk; günah. (ÇMT)
yük ur-: Yük vurmak, yük yükletmek.
yükin çek-: Yükünü çekmek, ağırlığını taşımak. (CA)
yüküni bırak-: Doğum yapmak. (CA)

yüklen-: 1. Yüklenmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Hamile kalmak. (TN) (ÖN) 3. Sorumluluk almak. (ÇMT) (AN)

yüklenil-: Bir şeyin sorumluluğu altına sokulmak veya girmek. (VN)

yüklet-: Yükletmek, bindirmek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

yüklü: Hamile. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (AN) (VN)

yüklü ol-: Gebe kalmak. (KN)

yüklülüğ: Ağırlık. (CA)

yüksegirek: Daha üstün, daha güçlü. (ÇMT)

yüksek: Yüksek. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN)

yüksel-: Yükselmek, galebe etmek, büyüklük taslamak. (BL) (AN)

yükselt-: Yükseğe çıkarılmak. (SN) (ÇMT) (VN)

yüksekle-: Yükseltmek. (TN)

yüksin-: Yük olarak görmek. (ST)

yükte-: Yüklemek. (ÇMT)

yüli-: Tıraş etmek. (CA) (TL) (SN) (ÇMT) (VN)

yülüdici: Kesici, saç kısaltan. (ST)

yülit-, yülüt-: Tıraş ettirmek. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (AN)

yülüt→ yülit. (CA)

yülük: Tıraşlanmış, tıraşlı. (ST)

yün: Yün. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yünd: Kısrak. (TL)

yürdü: Delik. (SN)

yürek: Kalp. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

yüregi tutan uyku: Ölüm. (CA)

yüreklen-: Cesaretlendirmek, yüreklendirmek. (ÖN)

yüreklü: Yğit, korkusuz, cesur. (ÖN) (VN)

yüreksiz: Cesareti olmayan. (ÇMT) (VN)

yüri-: 1. Yürümek, dolaşmak. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Bozgunculuk yapmak, fitne çıkarmak. (BL)

yüridil-: Yürütülmek. (SN) (VN)

yüriyici: Yürüten. (SN)

yürü-: 1. Yürümek, hareket etmek. (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Yörüngede hareket etmek. (TN) (ÇMT)

yürüdünül-: Yürütülmek. (TN) (SN) (VN)

yürün-: Yürütmek, ilerletmek. (ÇMT)

yürünil-: Yürütülmek. (TN)

yürüt-, yürüt-: Yürütmek. (CA) (BL) (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

yüsr: Kolaylık. (ST)

yüsret: Kolaylık, sühulet. Rahat. (TL)

yüz: 1. Yüz, sayı. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (AN) (VN) 2. Yüz. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN)

(SN) (ST) (ÇMT) (AN) 3. Zat, öz, kendisi.
(VN)

yüz çevirici: Yüz çeviren, arkasını dönen. (CA)

yüz çevür-: Yüz çevirmek. (CA)

(BL) (SN)

yüz çevürücü ol-: Yüz çeviren olmak. (CA)

yüz dönder-: Yüz çevirmek. (CA)
(BL) (KN) (SN) (VN)

yüz dut-: Yüzünü çevirmek, yönelmek. (CA) (BL) (VN)

yüz tut-: Yüzünü dönmek, yönelmek. (CA) (VN)

yüzi ak kıpanlar: Kurtuluşa erenler. (CA)

yüzi kapkara ol-: Yüzü kararmak, utanmak. (CA)

yüzi karar-: Yüzü kararmak. (CA)

yüzü koyu: Yüz üstü, yüzü koyun. (BL)

yüz-: Oymak, yontmak. (TN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

yüzlü: Şerefli. (TN) (ÇMT) (VN)

yüzlülük: Yüzünü ekşitmek. (SN)

yüzük: Yüzük. (CA) (ÖN) (ST)

2.27. Z

zabānī: Cehennem islerine memur edilen melek. (AN)

zabt: Sıkı tutma, idaresi altına alma. (CA) (ÖN) (ST)

zabt eyle-: Kendine mal etmek, idare altına almak. (KN)

zād: Şey, nesne. (CA) (ST)

za‘f: Zayıflık, kuvvetsizlik. (CA) (TL) (SN) (ST)

zafer: Galibiyet, kurtulma. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

zafer müyesser ol-: Zafer nasip olmak. (CA)

zağanus: Kargalar. (CA)

zahmet: Güçlük, sıkıntı. (CA)

zahım: Yara. (SN) (ÇMT) (VN)

zâhid: Din adamı. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

zâhir: Dış, açık, belli. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)

zâhir eyle-: Ortaya çıkarmak. (KN)

zâhir ol-: Açık olmak. (CA) (TN) (KN)

zâhirâ: Görünüşe göre. Meydanda olduğu gibi. Göründüğü gibi. Görünüşte. (TL)

zahîre: Gerektiği zaman harcanmak üzere anbarlarda saklanan, hububat, yiyecek. (TL) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

zâhiren: Açıkça, görünüşe göre. (KN) (ST)

zahm: Yara. (TN) (SN) (ST)

zaḥmet: Zorluk, eziyet. (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

zahr: Arka. (BL) (TL)

za'îf: Güçsüz, zayıf (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

za'îf dut-: Güçsüz bulmak, zayıf düşürmek. (BL)

za'îf ḥâllü: Güçsüz durumda olan. (CA)

za'îf ol-: Zayıflamak, güçsüzleşmek. (KN)

za'îflık: Güçsüzlük, kuvvetsizlik. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

za'îflık kıl-: Zayıf düşmek. (BL)

za'îflıklandur-: Zayıf düşürmek. (TN)

za'îfraḥ: En zayıf. (TN) (ÖN) (SN) (ÇMT)

za'îfsan-: Zaafa uğratılmak, hakir görülmek. (TN)

za'îfü'l-ḥâl: Güçsüz, kuvvetsiz durum. (ST)

zâkir: Zikreden, zikredici. Allah'ı zikreden, Allah'ı zikr edici. (TL)

zakḫūm: 1. Zakkum ağacı. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)
2. Cehennemliklerin yemeği. (CA) (ÖN)

zâl: Olmak. (BL)

zâl bol-: Devam etmek, olmak. (BL)

zâlâl, zâlâlet: Doğru yoldan sapma. (CA)

zâlâlet → zâlâl. (CA)

zâlim: Zulm eden, zalim. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

zâlim kavm: Zalim topluluk. (CA)

zâlim ol-: Zulm etmek. (KN)

zâlimler kıl-: Zalimler yapmak. (CA)

zâlime: Zulmeden, haksızlık eden. (TL)

zâlimlik: Zulmetme, haksızlık etme, gaddarlık. (ST)

zâlimrek: Daha zalim, en zalim. (ST) (ÇMT)

zâlûm: Çok zulmeden. Çok zâlim. En zâlim. (TL)

zam → zamm. (CA)

za'm: Kelâm, söz. (TL)

zaman: Müddet, zaman. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

zaman kıl-: Zaman yaratmak. (CA)

zaman-ı câhiliyyet: Cahiliyye zamanı. (CA)

zamâne: Müddet, zaman. (CA) (TN) (ST)

zamanenüñ 'ulemâsı: Devrin alimler. (CA)

zâmin: Tazmin eden, kefil olan. (ST)

zamîr: Mütakellim, muhatab ve gaibe delâlet eden ve bunların makamına kaim olan rumuzat harfleri ve harf terkiplerinin her biri. (TL) (ÖN) (ST)

ẓamm: Artırma, ekleme. (CA) (TL) (ÖN) (ST)

ẓamm eyle-: Artırmak, eklemek. (CA)

ẓamm it-: Artırmak, eklemek. (CA)

ẓan → ẓann. (CA) (TN) (TL)

zanbak: Zambak. (ÖN)

ẓānī: Zina eden. (CA) (BL) (ST)

ẓānī ‘avrat: Zina yapan kadın. (BL)

ẓānī er: Zina yapan erkek. (BL)

ẓānī kişi: Zina yapan erkek. (BL)

ẓāniye: Zina eden. (CA)

ẓāniye ol-: Zina eden olmak. (CA)

ẓann, ẓan: Sanma, şüphe. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (ST)

ẓann it-: Sanmak, şüphelenmek. (CA) (KN)

ẓan it-: Sanmak, şüphelenmek. (CA) (KN)

zār: Fısıltı. (ÇMT)

ẓarar: Zarar, ziyan. (CA) (BL) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

ẓarar eyle-: Zarar vermek. (KN)

ẓarar verici: Sıkıntı, zar (BL)

ẓarb: Vurma, dövme. (CA)

ẓarb eyle-: Vurmak, dövmek. (CA) (KN)

ẓarb-ı meşel it-: Benzetmek. (CA)

ẓārī: Ağlayıp sızlama. (CA) (BL)

ẓārī it/d-: Korkmak, dehşete kapılmak. (BL)

ẓārī kıl-: 1. Yalvarmak, yardım dilemek, imdat istemek. (BL) 2. Helak olmak, yok olmak. (BL)

ẓarī‘: Acı ot, cehennemde bir bitki. (CA) (ST)

ẓārīlīk: Ağlayıp sızlama. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ẓārīyât: Kırıp ufalayan, toz duman edip götüren kuvvetler, rüzgar. (ST)

ẓârr: Zarar veren, zararlı. (TL)

ẓarrâ: (Darrâ‘) Şiddet. Keder, mihnet, sıkıntı. (TL)

ẓarūrât: Zaruretler. Sıkıntı ve muhtaçlık (TL) (KN)

ẓarūret: Muhtaçlık, ihtiyaç duyma. (ÖN) (KN) (ST)

ẓarūrī: Mecburen, mecbur kalarak, çaresizlikle. (CA) (TL) (ST)

ẓât: Kendi, varlık. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (KN) (SN) (ST) (AN) (VN)

ẓâtī: Zâtına ait. Zâtında var olan. Özüne ait, kendine ait. (TL)

ẓav‘: Aydınlık. Işık. (TL)

ẓāyī‘: Kaybolan, boşa giden. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

ẓāyī‘ eyle-: Boşa çıkarmak. (CA) (TN) (KN)

ẓâyi' it-: Boşa çıkarmak. (CA) (TN) (KN)

ẓâyi' kııl-: Boşa çıkarmak. (CA) (BL)

ẓâyîf: Güçsüz, zayıf. (CA) (TL) (SN)

ẓâyil: Yok olan. (CA) (TN) (TL) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ẓâyil ol-: Yok olmak. (CA) (TN) (KN)

ẓâyi' lık: Kaybolma, boşa gitme. (CA)

ẓayr: Zıyan. (BL)

zebânî: Cehennem işlerine memur edilen melek. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

zeber: Üst. (CA) (ST)

zebercet: Yakut cinsinden değerli bir taş. (TN) (ST) (VN)

zebh: Depelemek. (BL) (TL) (ST)

zebr: Meneylemek. (ST)

zebün: Zayıf, güçsüz, aciz. (CA) (AN)

zebūr: Kitap, mektur, Hz. Davut'a verilen kutsal kitap. (CA) (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ÇMT) (VN)

zebūr gönder-: Zebur göndermek. (CA)

zebūr vir-: Zebur vermek, Zebur göndermek. (CA)

zebūr'a îmân getür-: Zebur'a iman getirmek, Zebur'a inanmak. (CA)

zecr: Önleme, alıkonulma. (CA) (TL) (ST)

zecri: Cebren, zorlayıcı olarak. (ST)

zeḥârîf: Yalancı süsler, yaldızlar, gösterişler. (TL)

zehrat: Görk. (BL)

zehre: Cesaret. (ST)

zeherât: Çiçekler. (TL)

zekat: Zekat. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

zekat ver-: Zekat vermek. (KN)

zeker: Erkek. * Erkeklik organı. (TL) (ST)

zelâlet: Hakirlik, horluk, alçaklık. (CA)

zelel: Eksiklik. (ST)

zelîl: Alçak, aşağılanan. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

zelîl edici: Aşağılayıcı, horlayıcı. (KN)

zelîl eyle-: Aşağılamak, horlamak. (KN)

zelîller it-: Aşağılananlardan yapmak. (CA) (KN)

zelîller ol-: Aşağılananlardan olmak. (CA) (KN)

zelîllik: Hor görme, hakirlik. (TN) (KN) (ÖN)

zellât: Yanılmalar, yanlış (TL)

zelzele: Zelzele. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

zelzele dut-: Zelzele tutmak, zelzeleye maruz kalmak. (CA)

żem: Kınama, ayıplama. (CA)

żemherĩr: Gün dönümünden sonraki şiddetli soğuklar, kış. (CA) (ST)

żemherĩr **řamũsı:** Soğuk cehennem. (CA)

żemherĩre koy-: Soğuk cehenneme sokmak. (CA)

żemĩm: Kötü hal ve hareket. Kötü. (TL)

żemĩn: Yer, yer yüzü. (CA)

żeminlik: Yer yüzü. (CA)

żemm: Kötülüğünü söyleme. (ST)

żemzem: Kabe civarındaki meşhur kuyu. (CA) (ST)

żenâdıřa: Zındıkl (TL)

żenb: Suç. (BL) (TL)

żenbil: İçine öteberi konulup elde taşımaya mahsus, sazdan örölmüş ve üst tarafında yine sazdan kulpları olan, ağzı geniş kap. (ST)

żencebĩl: řarap. (CA) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

żencĩr, zincir: Zincir. (CA) (TN) (TL) (KN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

żenĩm: Soysuz, aşğılık. (ST)

żer: Altun. (BL) (ST)

żer': Ekme, tohum saçma. Ekilmiş ekin. (TL)

żera': Vahşı sığırın buzağısı. (TL)

żerrât: Zerreler. Pek ufak parçal Moleküller. (TL)

żerre: Ufak parça. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

żerre żerre it-: Ufak ufak yapmak, ufalamak. (CA)

żerre żerre ol-: Ufak ufak olmak, ufalanmak. (CA)

żerre mıkdarı: Zerre kad (CA)

żerrece: Zerre kadar, zerre ağırlığınca. (BL)

żerven: Rüzgarın savurduğı nesneler. (ST)

żevâcir: Yasak edenler, önleyenler. (ST)

żevâd: Azıklar, yiyecekler. (TL)

żevâde: Ziyadelik, çokluk. (TL) (ST)

żevâil: Zeval bulanlar, zail olan şeyler. (ST)

żevâl: Ayrılıp gitme, sona erme. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

żevâli ol-: Sonu olmak. (CA)

żevâlsız: Sona ermemiş. (ST)

żevât: Zatlar, şahıslar, kimseler. (ST)

żevce: Eş. (TL) (ST)

żevķ: Zevk. (CA) (TL)

żevklen-: Zevklenmek, lezzet almak. (ST)

żevraķ: Kayık, sandal. (ST)

żeyd: Zeytinyağı. (CA) (KN) (ÖN) (ÇMT)

żeyn: Süs, süsleme. (CA)

żeyn ol-: Süs olmak. (CA)

żeyn olmuş ol-: Süslenmiş olmak. (CA)

zeyrekî: Anlayışlı, uyanık. (ST)

zeyreklik: Zekilik. (CA) (ST)

zeyt: Zeytinyağı. (CA) (BL) (KN) (ÖN)

zeytûn: Zeytin. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

zeytûn ağacı: Zeytin ağacı. (CA) (BL)

zeytûn yağı: Zeytinyağı. (BL)

zeytûni: Zeytin renginde olan. (CA)

zîd: Karşı, zıt. (CA) (BL) (TL) (ST)

zihâr: Kocanın karısına teşbih etmesi, Erkeğin hanımını veya onun yüz baş ve başka gibi bir uzvunu kendisine nikahı ebedi haram olan bir kadına veya onun bakılması haram yerine benzetmesidir. (CA) (TN) (SN) (AN)

zılâl: Gölgeler. (TL)

zıll: Gölge. * Perde. (TL)

zımn: İç taraf. * Maksud, gaye. * Açıktan söylenmeyip dolayısıyla anlatılan. (TL)

zımn: Açıktan olmayarak, ima yoluyla. (ST)

zındık: Tanrı'ya ve ahirete inanmamak. (CA) (TL) (ST)

zırh: Zırh. (CA) (BL) (ÖN) (VN)

zi'l-hicce: Arabi aylardan on ikincisi. (CA) (SN) (ST)

zi'l-ka'de: Arabi aylardan on birincisi. (CA) (ST)

zîbâ: Süslü, güzel. (CA)

zîbâ ol-: Süslü olmak, güzel olmak. (CA)

zibil: Sindirilmiş gıda, posa, fişkı. (ÖN)

zift: Zift. (KN) (ÖN)

zihâr: Açıklık, belirginlik. (BL) (VN)

zihâra and iç-: Zihar yapmak, zihar andı içmek. (BL)

zihî: Ne güzel, ne hoş. (ST)

zihn: Akıl. Beyin. Kafanın içi. (TL) (ST)

zîkr: Bildirme, anma, kutsal kitap. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

zîkr ét-: Bildirmek, anlatmak. (KN)

zîkr eyle-: Zikretmek, anmak, hatırlamak. (BL) (TN) (KN)

zîkr kııl-: Zikretmek, anmak, hatırlamak. (BL)

zîkr kılan eren: Allah'ı zikreden erkek. (BL)

zîkr olın-: Bildirilmek, anlatılmak. (CA) (KN)

zıll: Gölge. (BL)

zillet: Hakirlik, horluk. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

zilzâl: Zelzele, sarsılma, deprem. (SN)

zimmet: Himayeyi te'min eden ittifak. (TL)

zin: Çok çok küçük nesne. (TL)

zinâ: Nikahsız birleşme, zina. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

zinâ eyle-: Zina yapmak. (CA) (TN) (KN)

zinâ kııl-: Zina yapmak. (CA) (BL)

zincir → zencir. (CA) (ÖN)

zindân: Karanlık yeraltı hapishanesi, zindan. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (VN)

zindana koy-: Zindana koymak. (CA) (BL)

zindandan kurtıl-: Zindandan kurtulmak. (CA)

zindancı: Zindan görevlisi. (ST)

zindânla-: Hapsetmek. (CA)

zindânlan-: Hapsedilmek. (CA) (TN) (ÇMT) (VN)

zindânlınan: Hapsedilen. (CA)

zînet: Süs. (CA) (TL) (KN) (ÖN) (ST) (VN)

zînetcük: Küçük süsler. (ST)

zînet-i şeytân: Şeytanın süsü. (CA)

zînhâr: Sakın, asla. (CA) (ST)

zîr: Alt, aşağı. (CA) (ST)

zîr i zemîn: Yerin altı. (CA)

zîr ü zeber: Al t üst. (CA)

zîrâ: Çünkü. (CA) (ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

zire: Bedeni örten geniş zırh. (TN) (TL)

zîrek: Anlayışlı, akli başında. (ST)

zîreklük: Anlayışlı, akli başında olma durumu.

zişt: Çirkin. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

zişt iş: Kötülük, fahişelik. (BL)

ziştlık: Günah, kötülük, fuhuş. (BL) (ST)

ziştrak: En kötü, en çirkin. (TN) (ST) (ÇMT)

ziyâ': Aydınlık. (BL) (TL) (ST)

ziyâde: Artma, çoğalma, fazla. (CA) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (ST)

ziyade et-: Arttırmak. (KN)

ziyâde eyle-: Fazla yapmak, fazlalaştırmak. (CA) (TN) (KN)

ziyâde ol-: Arttırmak. (TN) (KN)

ziyân: Zarar, kayıp. (CA) (BL) (TN) (TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN) (VN)

ziyân bol-: Zarara uğramak, hüsrana düşmek. (BL)

ziyân degür-: Kötülük etmek, zarar vermek, tuzak kurmak. (BL) (TN) (KN)

ziyân et-: Zarar vermek. (KN)

ziyân eyle-: Zarar vermek. (KN)

ziyân idici kul: Zarar eden kul. (CA)

ziyân idiciler ol-: Zarar edenler olmak. (CA)

ziyân kııl-: Zarar vermek. (CA)
(BL)

ziyân ol-: Ziyana uğramak. (KN)

ziyankâr: Zarar veren, ziyancı. Zarar ve
ziyan edici. (TL) (ST)

ziyânkârlık: Ziyana edicilik. (ST)

ziyânlan-: Ziyana uğramak. (KN) (ÖN)

ziyânlık: Ziyana etme hali. (ÖN)

ziyânlı: 1. Zarara uğramış, hüsrana içinde
kalmış. (BL) (TN) (KN) (ÖN) (SN) (ST)
(ÇMT) (AN) (VN) 2. Helak eden, ziyana
eden. (BL)

ziyânlı bol-: Ziyana uğramak,
umutsuz olmak. (BL) (TN)

ziyânsuz: Zararsız. (ÖN) (ST)

ziyâret: Ziyaret. (CA) (TN) (TL) (KN)
(ÖN) (ST) (ÇMT) (VN)

ziyâret eyle-: Ziyaret etmek. (CA)

ziyâret it-: Ziyaret etmek. (CA)

ziynet: Ziyaret, süs. (BL) (KN) (TL) (ST)

ziyy: Dış görünüş. * Libas. Kılık, kıyafet.
(TL)

ziyylü: Elbiseli, kıyafetli. (ST)

zucâce: Şişe. (BL)

zuhur: Görünme, meydana çıkma. (CA)
(TL) (ÖN) (ST)

zuhure: Meydana çıkmak. * Ansızın
meydana gelmek. (TL)

zuâk: Sokak. (CA)

zulâm: Karanlık. (CA) (ST)

zulfâ: Yakınlık. (BL)

zulle: Gölge. (BL) (TL)

zulm: Zulüm, haksızlık. (CA) (BL) (TN)
(TL) (KN) (ÖN) (SN) (ST) (ÇMT) (AN)
(VN)

zulm eyle-: Zulmetmek. (TN) (KN)

zulm it-: Zulmetmek. (BL) (KN)

zulm kııl-: Zulmetmek, eziyet
etmek. (BL)

zulm ol-: Zulm olmak. (KN)

zulmânî: Karanlık. Karanlıkla alâkalı.
Karanlıklı ve karanlık gaflet uykusunda
olan. (TL)

zulmet: Karanlık. (CA) (TL) (ST)

zulüm: Karanlık, çok karanlık, çok bilgisiz.
(TL) (KN) (ÇMT) (AN) (VN)

zulümât: Karanlık. (CA) (ST)

zulümrağ: Daha çok zulmeden, daha
zalim.

zu'm: Batıl, zan, şüphe. (CA) (TL) (ST)

zu'm it-: Şüphelenmek. (CA)

zür: 1. Yalan. (BL) (ÖN) 2. Kuvvet, güç.

zü'l-celâl: Celal, ululuk sahibi olan Allâh.
(CA)

zühd: Her türlü zevke karşı koyarak
kendini ibadete verme. (CA) (TL) (ST)

zühre: Çobanyıldızı. (CA)

zükâm: Nezle. (CA) (TL) (ST)

zü'l-evtāde: Elleri ve ayakları çivilenmiş.
(ST)

zülfe: Küçük saçak, püskül. (CA) (ÖN)

zülkâde: Arabi aylardan biri. (SN)

zülmânî: Karanlık. Karanlıkla alâkalı.
Karanlıklı ve karanlık gaflet uykusunda
olan. (TL)

zümre: Sınıf, grup, cemaat. (ST)

zümrüd: Zümrüt. (CA) (ST)

zünüb: Günahl Kabahatlar, suçlar. (TL)

zürriyât: Nesiller, soylar. (ST)

zürriyet: Nesil, kuşak, soy. (CA) (TL)
(KN) (ÖN) (ST) (AN)

zürriyetsüz: Nesilsiz, evlatsız. (ÖN)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Çalışmada Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış olan Kur'an-ı Kerim tercüme ve tefsirlerinden 11 tane nüsha incelenmiştir. Her bir nüsha için öncelikle detaylı bir tanım yapıldıktan sonra nüshanın dizini taranarak ilgili kısaltmasıyla birlikte eklenerek tez çalışmasına eklenmiştir. Bir madde başının birden fazla nüshada geçtiği görülmüştür. Bu yüzden madde başının geçtiği tüm nüshaların kısaltması tanımdan sonra parantez içinde verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Çalışmada konuya uygun olan nitel araştırma yöntemi kullanılarak istenilen bilgilere ulaşıldıktan sonra bu yöntem ve bilgiler doğrultusunda çalışma konusu ele alınmıştır.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır fakat çalışma konusuna uygun olmadığı için herhangi bir çalışma grubu veya katılımcı kitlesine başvurulmamıştır.

3.3. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Çalışmada elde ettiğimiz materyallerden yola çıkılarak nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan doküman inceleme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu teknik ile konuyu inceleyerek betimsel analiz yoluyla da somut verilere ulaşılmıştır.

3.4. SÜREÇ

Doküman incelemesi tekniğiyle elde edilen bilgiler ışığında Kur'an tercümeleri ve tefsirleri hakkında genel bilgiler verilecektir. Sonrasında Kur'an tercümeleri ve tefsirleri iki ana kola ayrılarak kollara ait eserler sırasıyla değerlendirilip konu ile ilgili diğer akademik çalışmalarla da desteklenerek çalışmada yer alacaktır.

3.5. VERİ ANALİZİ

Elde edinilen belgeler okunup konuyla ilgili olanlar toparlandıktan sonra konu ile ilgili kısımlar analiz edilecektir. Metin analiz tekniği kullanılarak incelenen eserler standart bir tutum ile yazıya geçirilecektir. Böylece elde edilen bilgiler sade ve akıcı bir dille yazıya dökülerek konu aydınlığa ulaşılmaya çalışılacaktır.

3.6. ARAŞTIRMACININ ROLÜ

Çalışmada araştırmacı ulaşabildiği nüshaları öncelikle tespit ederek başlamıştır. Sonrasında ulaştığı nüshaların dizinleri taranarak çalışmaya uygun yöntemle eklenmiştir.

Böylece çalışmanın amacı olan Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış Kur'an Tercüme ve Tefsirlerinin söz varlığı tespit edilerek bilim dünyasına kazandırılmıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç

Tercüme işi oldukça zor ve meşakkatli işlerden biridir. Hele ki Kur'an gibi kutsal bir kitabı tercüme etmek ve anlamlandırmak pek çok ilime sahip, alanında uzman denilebilecek kişiler tarafından yapılması gerekmektedir.

Kur'an-ı Kerim'i müstakil veya bütünlüklü olarak Arapça'dan başka dillere tercümesi İslamiyet'in ilk senelerinde görülmeye başlanmıştır. Bu çeviri faaliyetleri yüzyıllar boyu gelişim göstererek Kur'an-ı Kerim'in Doğu ve Batı dillerine çevirildiği görülmüştür. Kur'an'ın Kerim'in birçok tercüme ve tefsir çalışmaları olmasına rağmen bu alanda yapılmış çalışmalar istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Bu husus üzerinde durularak ulaşılabilen eserler tespit edilerek dönemin söz varlığını ortaya koyan bir çalışma hazırlanmıştır. Bu çalışma sayesinde Eski Anadolu Türkçesi işe yazılmış Kur'an-ı Kerim tercüme ve tefsirlerini bilim dünyasına kazandırmak ve bu alana katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Kur'an-ı Kerim gibi yaşamın her alanında yeri olan bir kitabın tercümesi de sahip olduğu zengin kelime hazinesi nedeniyle dil çalışmalarına çok büyük katkı sunmaktadır.

Doğu Türkçesiyle yazılmış Kur'an tercümeleri satır altı ve tefsirler şeklinde iki farklı yöntem kullanılarak yapılmıştır. Bu tercüme ve tefsirleri şunlardır: Türk İslâm Eserleri Müzesi Nüshası (TİEM 73), Rylands Nüshası, Özbekistan Nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi Hekimoğlu Ali Paşa Nüshası, Meşhed Nüshası, Topkapı Sarayı III. Ahmed Bölümü Nüshası, Anonim Orta Asya Tefsiri, Tercüme-i Tefsir-i Yakub-i Çerhî ve Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Nüshası adlı eserler oluşturmaktadır. Batı Türkçesiyle yani Eski Anadolu Türkçesiyle yazılan Kur'an tercüme ve tefsirleri; tercümeler, tefsirli tercümeler ve tefsirler şeklinde üç farklı yolla ele alınmıştır. Bu yönüyle Doğu Türkçesiyle yazılmış Kur'an tercümelerinde ayrılmaktadır. Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış Kur'an tercümeleri ve tefsirleri de şunlardır: Manisa Kur'an Tercümesi, Bursa Kur'an Tercümesi, Türk ve İslam Eserleri Müzesi No.40 (TİEM 40), Topkapı Nüshası, British Library Nüshası, Sivas Nüshası, Kayseri Nüshası, Önder Nüshası, Cevahirü'l Asdaf, Ebu'l-Leys es-Semerkindî Tefsiri, Tercüme-i Tefsiri'l-Lübâb, Çorum Müzesi Tefsiri, Arnavutluk Nüshası ve Vatikan Nüshası adlı eserlerdir.

Bu konuyla ilgili yapılmış olan Suat Ünlü 'nün 'Doğu ve Batı Türkçesi Kur'an Tercümeleri Sözlüğü' adlı çalışmada TİEM 40, Manisa Nüshası ve Bursa Nüshası yer almaktadır. Bu çalışmada tekrara düşülmemesi için adı geçen nüshalara yer verilmemiştir. Ünlü 'nün çalışması ile tez çalışması karşılaştırıldığında %40 oranında tez çalışmasında olup Ünlü

‘de olmayan söz varlığı tespit edilmiştir. Örneğin abdest, çığa, etiglik, femm, hısal, i’zāz, kināyet, mele, münir, nāğehān, ögri-, öyük, ruhāni, sā’le, tükeli, üstaz, yağuz, zeyrek vb. kelimeler Ünlü’ nün çalışmasında yer almamaktadır. Bunun gibi pek çok kelime olup bunlar tespit edilerek ilk kez çalışmada karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan çalışma sonucunda literatürde birçok Kur’an-ı Kerim tercüme ve tefsir çalışmasının olduğu görülmüştür ama bütünlüklü olarak hazırlanan çalışma yok denecek kadar azdır. Birçok nüsha olmasına rağmen tamamına ulaşmak zor olduğu için ulaşılabilen nüshalarla dönemin Kur’an-ı Kerim tercüme ve tefsirleri tespit edilerek öncelikle detaylı bir şekilde tanıtımı yapıldıktan sonra dizinleri taranarak Eski Anadolu Türkçe döneminde yazılmış Kur’an-ı Kerim tercüme ve tefsirlerinin sözlüğü oluşturulmuştur.

Tartışma

Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış Kur’an-ı Kerim tercüme ve tefsirleri çalışmaları oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Ama bunların hepsine ulaşmak imkânsızdır. Ulaşılabilen nüshalarla çalışma hazırlanmıştır. Bu alanda şimdilik en geniş çalışma bu olacaktır. Ama çalışmaların tamamına ulaşamadığı için yetersiz olacaktır. Bu yüzden yeterli olup olmadığı alanda tartışma konusu olacak kalacaktır.

Öneriler

Çalışmanın daha kapsamlı olması için ulaşılamayan nüshalara da ulaşılarak çalışmanın yeterli bir hale gelmesi gerekmektedir. Bu ulaşılamayan nüshalar için gerek devlet kütüphanelerine gerekse şahsi kütüphanelere başvurularak temin edilmeye çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ahundova, S. (2012). *Eski anadolu türkçesi alanında yapılmış olan kur'ân tercümesi cevâhirü'l asdâf üzerine dil incelemesi*. (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 351609)
- Akar, A. (1992). *Eski anadolu türkçesiyle yazılmış satırarası bir kur'an tercümesi (metin-gramer-sözlük)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Akpınar, A. (2020). *Türkçe kur'an tercümelerindeki dinî eşdeğerlerin semantik açıdan incelenmesi (xı-xv. yüzyıllar arası)*. (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 611928)
- Akpınar, A. (2021). Eski anadolu türkçesiyle yazılmış bilinmeyen iki ayrı satır altı türkçe kur'an tercümesi. *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 509-528. <https://doi.org/10.52115/apjir.1034216> adresinden edinilmiştir.
- Aksu, R. (2006). *Ahmed-i dâ'i tercüme-i tefsîr-i ebu'l-leys-i semerkandî enfal ve tevbe sureleri (68b/19-114b/11) giriş-metin-dizin-tıpkıbasım*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 209714)
- Aktaş, Y. (2008). *Ahmed-i dâ'i tercüme-i tefsîr-i ebu'l-leys-i semerkandî [141/233a-243a] [142/1a-35a] giriş-metin-dizin-tıpkıbasım*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 227371)
- Aljuboori, O. (2014). *Batı türkçesi dönemine ait kur'an tercümelerinde-fiil*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 363362)
- Al-Naqeeb, D. (2014). *Batı türkçesi dönemine ait kur'an tercümelerinde-isim*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 363363)
- Alper, M. (1998). *Eski anadolu türkçesiyle yazılmış satırlar arası bir kur'ân tercümesi (metin-gramer-sözlük) [315a-388a]*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 63503)
- Ata, A. (2004). *Karahanlı türkçesinde ilk kur'an tercümesi (rylands nüshası-giriş, metin, notlar, dizin)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Ayhan, V. (2007). *Eski anadolu türkçesiyle yazılmış satır arası kur'an tercümesi (gramer–metin–sözlük) (245b – 320a)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 221229)
- Canpolat, T. (2018). *Kitâb-ı yâsin-i şerîf tefsiri üzerine bir dil incelemesi*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 525503)
- Cin, A. (2018). Çorum müzesinde bulunan eski anadolu türkçesiyle yazılmış satır arası kur'an tercümesi üzerine, *Turkish Academic Research Review*, 3(1), 117-152. <https://doi.org/10.30622/tarr.431699> adresinden edinilmiştir.
- Cunbur, M. (1962). Kur'an-ı kerim'in türk dilinde basılmış tercüme ve tefsirleri, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, 122-141. <http://ktp.isam.org.tr/detayilhmklzt.php?navdil=tr&midno=33888750&MakaleAdi2=t> efsir adresinden edinilmiştir.
- Çalışkan, M. A. (2022). *Eski anadolu türkçesi ile yazılmış satır altı kur'ân tercümelerinde edatlar* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 749390)
- Cesaret, A. (2022). *Eski anadolu türkçesiyle yazılmış bir satır arası kur'an tercümesi, vatikan kütüphanesi vat. ar. 200 (inceleme, metin, dizin)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 764627)
- Çetin, A. (2007). Ebu'l-Leys semerkandî tefsirinin türkçe tercümesi üzerine, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 22, 53-101.
- Çetmili, C. D. (2018). *Tercüme-i tefsir-i ebu'l-leys es-semerkandî: mümtetine, saff, cum'a, münâfikûn, teğâbûn, talâk, tahrîm, mülk sureleri (inceleme – metin – dizin – tıpkıbasım)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 502269)
- Daşdelen, Ö. (2008). *Ahmed-i dâ'i tercüme-i tefsîr-i ebu'l-leys-i semerkandî hicr, nahl, isra sureleri (189b-233a) giriş-metin-dizin-tıpkıbasım*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 227336)
- Delice, H. İ. (1992). *Eski anadolu türkçesiyle yazılmış satırlar arası bir kur'ân tercümesi (metin-gramer-sözlük) [105b-170b]*, (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 74054)

- Dişçi, Ö. (2015). *Tercüme-i tefsir-i ebu'l-leys es-semerkandî: rahmân, vâkıa, hadîd, mücâdile ve haşr sureleri (inceleme-metin-dizin-tıpkıbasım)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 383608)
- Eckmann, J. (1973). Kur'an'ın doğu türkçesine tercümeleri. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 21(0), 15-24. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iutded/issue/17060/178178> adresinden edinilmiştir.
- Ertik, M. (2007). (2008). *Ahmed-i dâ'i tercüme-i tefsîr-i ebu'l-leys-i semerkandî (103b- 154b) giriş-metin-dizin-tıpkıbasım*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 209805)
- Gökkaya, E. (2008). *Ahmed-i dâ'i tercüme-i tefsîr-i ebu'l-leys-i semerkandî [142/132a- 142/188a] giriş-metin-dizin-tıpkıbasım*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 227347)
- Gül, A. (2014). *British library or 9515'teki türkçe kur'an tercümesi (giriş-metin-notlar-dizin)*. (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 368452)
- Hacımuftuoğlu, H. (2006). *Türkçe kur'an tercümelerinde metot sorunu*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 191423)
- İnan, A. (1952). Eski kur'an tercümelerinin dili meselesi, *Türk Dili*, (7), 394-398. [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://isamveri.org/pdfdrg/D00127/1952_7/1952_7_INANA.pdf](https://isamveri.org/pdfdrg/D00127/1952_7/1952_7_INANA.pdf) adresinden edinilmiştir.
- Karakaya, E. (2021). *Çorum müzesinde kayıtlı bir satır altı kur'an tercümesi 267v4- 539v7 (giriş-inceleme-metin-analitik dizin)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 679985)
- Köktürk, Ş. (2001). Eski anadolu türkçesi dönemine ait bir türkçe kur'an meal tefsiri, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten*, 49 (2001), 199-204. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/45180/565603> adresinden edinilmiştir.
- Kulaç, Y. (2020). *Eski oğuz türkçesi dönemine ait ebû'l-leys es- semerkandî kur'an tefsiri (zonguldak nüshası) giriş-inceleme-metin-dizin*. (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 624804)
- Kulaç, Y. (2021). Eski Oğuz Türkçesi Dönemine Ait Ebu'l-Leys Es Semerkandî Kur'an Tefsiri'nin (Zonguldak Nüshası) Söz Varlığı Üzerine Notlar, *Tokat Gaziosmanpaşa*

- Kuyma, E. (2017). *Eski anadolu türkçesi kur'an tercümelerinde inançla ilgili söz varlığı incelemesi*. (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 466418)
- Küçük, M. (2001). *Eski anadolu türkçesi dönemine ait satır arası ilk kur'ân tercümesi (inceleme-metin-dizin)*. (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 100016)
- Küçük, M. (2003). Eski anadolu türkçesi dönemine ait (m.1401) satır arası ilk kur' an tercümesinde imla ve ses bilgisi, *Türkoloji Dergisi*, XVI, (1).
https://doi.org/10.1501/Trkol_0000000180
- Küçük, M. (2010). Eski anadolu türkçesi dönemine ait (m.1401) satır arası ilk kur'ân tercümesinde yapı bilgisi - tercüme tekniği, *Türkoloji Dergisi*, XVII, (1).
https://doi.org/10.1501/Trkol_0000000180
- Küpeli, H. (2006). *Eski anadolu türkçesiyle yazılmış satırlar arası bir kur'an tercümesi (gramer-metin-tertip-sözlük) (464a-535b)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 188917)
- Kütükçü, M. (2005). *Eski anadolu türkçesiyle yazılmış satır-arası bir kur'an tercümesi (gramer-metin-tertip-sözlük)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 161065)
- Özkan, M. (1995). *Türk dilinin gelişme alanları ve eski anadolu türkçesi*. Filiz Kitabevi.
- Özkan, M. (2008). Eski anadolu türkçesi döneminde ortaya konan kuran tercümeleri üzerine, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 9, 115-159.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iutded/issue/17025/177759> adresinden edinilmiştir.
- Özkan, M. (2010). Eski Anadolu Türkçesinde Yapılan Sure Tefsirleri ve Üveys b. Hoca Osman b. Emir İlyas b. Evliya'nın Amme Cüzü Tefsiri. M. Özkan & E. Doğan (Ed.), *Uluslararası Eski Anadolu Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri* içinde (s. 315-368). İstanbul: İstanbul Üniveristesi.
- Özkan, M. (2011). Eski anadolu türkçesi döneminde ortaya konan tercümelerin türk diline etkisi, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 3, 1-64.
<http://kaynakca.hacettepe.edu.tr/eser/3588683/eski-anadolu-turkcesi-doneminde-ortaya-konan-tercumelerin-turk-diline-etkisi> adresinden edinilmiştir.

- Pamak, S. A. (2019). *Eski anadolu türkçesinde yazılmış satır arası fatiha ve bakara sûresi tercümelerinin dil ve şekil özellikleri açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 586611)
- Sağol, G. (1997). Kur'an'ın türkçe tercüme ve tefsirleri üzerine yapılan çalışmalar, *Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi* 8, 379-396. https://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/gulden_sagol_yuksekkaya_tefsir_calismalari.pdf adresinden edinilmiştir.
- Solmaz, A. O. (2016). Tokat müzesinde sergilenen bir satır arası kur'an-ı kerîm tercümesi, *Journal of Turkish Language and Literature*, 2(1), 439-450. <https://doi.org/10.20322/lt.30043>
- Sökmen, İ. (2016). *Satıraltı türkçe kuran tercümelerinin karşılaştırmalı söz varlığı*. (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 440951)
- Şan, F. (2020). Eski anadolu türkçesiyle yazılmış bir tefsirin cümle yapısı, *Akademik Dil Ve Edebiyat Dergisi*, 4 (4), 680-698. <https://doi.org/10.34083/akaded.812634>
- Şimşek, Y. (2016). Eski anadolu türkçesi satırarası kur'an tercümesi'nin (topkapı nüshası) sözvarlığı üzerine notlar, *Türkbilig*, 31, 153-170. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkbilig/issue/52825/697753> adresinden edinilmiştir.
- Şimşek, Y. (2017). Eski anadolu türkçesi satırarası kur'an tercümesi'nin (topkapı nüshası) sözvarlığı üzerine notlar II, *Türkbilig*, 31, 69-84. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkbilig/issue/52829/697830> adresinden edinilmiştir.
- Şimşek, Y. (2017). *Eski anadolu türkçesi satırarası kur'ân tercümesi (topkapı nüshası, giriş – metin – notlar – dizin)*. (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 448623)
- Şimşek, Y. (2017). Meşhed nüshası türkçe kur'an tercümesinin söz varlığı üzerine notlar, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (42), 97-111. <https://doi.org/10.21563/sutad.359653>
- Taş, İ. (2008). *15. Yüzyıla ait “enfesü'l-cevâhir” adlı yazma üzerinde dil incelemesi (giriş-inceleme-metin-sözlük)*. (Yüksek Lisans tezi.) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 262430)

- Taş, İ. (2011). Eski anadolu türkçesi döneminde tercüme edilen ebu'l-leys es-semerkandî tefsiri'nin asıl müellifi ve tercümeyle verilen isim, *Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi*, 41, 107-160.
- Taş, İ. (2016). *Eski anadolu türkçesi dönemi eserlerinden “tefsirü'l-lübâb tercümesi” üzerine dil incelemesi (giriş-inceleme-metin-sözlük)*. (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 434543)
- Taş, İ. (2022). Eski anadolu türkçesi dönemi “mülk suresi tercümesi” eserinden hareketle, eşdizim sözlük önerisi, *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 125-150. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1132068>
- Toker, M. (2011). *Anonim satır altı kur'an tercümesi (inceleme-metin-tıpkıbasım örnekleri)* I. Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- Toker, M. (2012). *Anonim satır altı kur'an tercümesi dizin II*. Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- Tuna, C. (2016). *Berlin el yazmaları kütüphanesi'ndeki eski anadolu türkçesi satır-arası kur'an tercümesi (giriş-metin)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 440624)
- Ulusoy, P. (2021). *Çorum müzesinde kayıtlı bir satır altı kur'an tercümesi 2r1 - 267v3 (giriş-inceleme-metin-analitik dizin)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 710584)
- Uyanık, İ. (2016). *Doğu ve batı türkçeleriyle yazılmış ilk tefsirli kur'an tercümelerinde din terimleri*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 441206)
- Ünlü, S. (2012). *Doğu ve batı türkçesi kur'an tercümeleri sözlüğü*. Eğitim Kitabevi.
- Üşenmez, E. (2014). XVI. Yüzyıl doğu türkçesi ile yazılmış bir kuran tefsiri: tercüme-i tefsir-i yakub-i çerhî (h. 993/m. 1585), *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3/1, 167-190. <https://doi.org/10.7884/teke.302>
- Vursun, P. (2008). *Ahmed-i dâ'i tercüme-i tefsîr-i ebu'l-leys-i semerkandî [142/188b-195b] [143/01a-50a] giriş-metin-dizin-tıpkıbasım*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 427554)
- Yakut, C. (2015). *Ebü'l-leys es-semerkandî tefsiri tercümesi yasin suresinin dil özellikleri (inceleme-metin-dizin)*. (Yüksek Lisans tezi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 428104)

- Yalçın Akcan, B. (2013). *Eski anadolu türkçesi satır-arası kur'an tercümesi (giriş-metin-dizin)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 354972)
- Yelten, M. (2000). Anadolu sahasında yapılmış sure tefsirleri ve bu tefsirlerin türk dili açısından önemi, *İlmi Araştırmalar*, 9, 249-254. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fsmiadeti/issue/6486/85861> adresinden edinilmiştir.
- Yeşilkaya, M. (2021). İlk satır arası kur'an tercümeleleri üzerine yapılan incelemeler hakkında bir değerlendirme, *Medeniyet Kültürel Araştırmalar Belleteni, İMÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 18-27. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/medbel/issue/67137/1035008> adresinden edinilmiştir.
- Yıldırım, K. (2012). Eski anadolu türkçesine ait bir tefsirin üslûp özellikleri, *Turkish Studies*, 7 (2), 1217-1227. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3056> adresinden edinilmiştir.
- Yılmaz Işıkcı, B. (2015). *Kayseri raşit efendi kütüphanesi'ndeki satır arası kur'an tercümesi 1a - 216b (giriş - metin - sözlük - tıpkıbasım)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 391250)
- Yılmaz Türe, E. K. (2018). *Eski anadolu türkçesi dönemine ait satır arası bir kuran tercümesi üzerine dil incelemesi giriş-inceleme-metin-sözlük 1b-63b*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 527618)
- Yılmaz, H. (1992). *Eski anadolu türkçesiyle yazılmış satırlar arası bir kur'an çevirisi (metin- gramer-sözlük)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 20947)
- Yılmaz, H. R. (2015). *Kayseri raşit efendi kütüphanesi'ndeki satır arası kur'an tercümesi 216b-435b (giriş-metin-sözlük-tıpkıbasım)*. (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 616024)

ÖZ GEÇMİŞ

..... tarihinde dünyaya geldi. İlk ve orta öğretimini’da tamamladı. yılında Üniversitesi Bölümüne başladı ve yılında mezun oldu. Aynı yıl yine Üniversitesi Bölümü, ... Alanında Yüksek lisansa başladı ve hâlâ burada eğitimine devam etmektedir.

